Fegyveres beavatkozás az állam belügyeibe

Alapvető szabályok azonosítása az ENSZ rendszerében

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

Suller Zénó
doktori értekezése

Konzulens: Dr. Ádány Tamás Vince, PhD

2025 Budapest, Párizs, Hága

A dolgozat elméleti felépítése

I. Bevezető

I. 1. Problémafelvetés

I. 2. Célkitűzés

II. Alapvetések

II. 1. Jogtörténet – a háború normativizálása

II. 2. Hatályos jog és fogalomhasználat

III. Módszertan

III. 1. Módszertani kiindulás: az ENSZ központi szerepe

III. 2. Módszertani lehetőségek: szerződésértelmezés vagy szokásjog

III. 3. Módszertani választás: szerződéses alap, szokásjogi részletszabályok

IV. Alkalmazás

IV. 1. Vizsgálat és értékelés

IV. 2. Eredmény és konklúzió

Tartalomjegyzék

I. Bevezető 6

I. 1. Problémafelvetés 6
I. 1. 1. Nyílt háborúk helyett fegyveres beavatkozás a belügyekbe 6
I. 1. 2. Jog és politika mint a *jus contra bellum* alapvető problematikája 6

I. 2. Célkitűzés 12
I. 2. 1. Az ENSZ BT és KGY határozatainak, tervezeteinek és háttéranyagainak formális elismerése szabályok azonosításában – tartalmi célkitűzés 12
I. 2. 2. Tudomány a jog és a politika hálójában – a formai célkitűzés 13

II. Alapvetések 17

II. 1. Jogtörténet – a háború normatív keretrendszerbe szorításának folyamata 17
II. 1. 1. A normativizált, de nem intézményes rendszer 17
II. 1. 1. 1. A *jus ad bellum* korlátai a modern nemzetközi jogot megelőzően 18
Ókori görögök 18
Ókori Róma 19
Korai keresztény teológia 19
II. 1. 1. 2. A *jus ad bellum* korlátai a modern nemzetközi jog hajnalán 20
II. 1. 2. 3. A *jus ad bellum* korlátozása az első világháború előtt 22
II. 1. 2. A normativizált és intézményesített rendszer 26
II. 1. 2. 1. A *jus ad bellum* korlátozása az első világháború után 27
II. 1. 2. 2. Az ENSZ létrehozásának folyamata 31
II. 1. 2. 3. Az Alapokmányi rendszer és annak kiegészítése 33

II. 2. Hatályos jog és annak fogalomhasználata 37
II. 2. 1. Beavatkozás az állam belügyeibe 39
II. 2. 1. 1. A három eset közös jellemzője (belső joghatóság alá tartozó ügy) 42
Belső joghatóság mint döntési szuverenitás 42
Belső joghatóság mint domaine réservé 43
Belső joghatóság és az önrendelkezési jog 45
II. 2. 1. 2. Fogalommeghatározás (és elhatárolás) 47
II. 2. 2. Fegyveres beavatkozás fogalmának meghatározása 57
Fegyveres beavatkozás és agresszió 57
Fegyveres beavatkozás és fegyveres támadás 59

III. Módszertan 66

III. 1. Módszertani kiindulás: az ENSZ központi szerepe 67
III. 1. 1. Empirikus alap: növekvő hivatkozás az ENSZ anyagaira 67
III. 1. 2. Absztrakt alap: az ENSZ anyagainak politikai vagy jogi jellege 70

III. 2. Módszertani lehetőségek: szerződésértelmezés vagy szokásjog 76
III. 2. 1. Az Alapokmány hiteles értelmezése 77
Gyakorlat és annak egyhangúsága 78
Szervi értelmezés és többségi döntés 80
III. 2. 2. A szokásjog igazolása 82
Általános gyakorlat és opinio juris 82
A hallgatás megítélése 85
Sajátosságok az ENSZ politikai főszerveinél 87

III. 3. Választott módszertan: szerződéses alap, szokásjogi részletszabályok 91

III. 3. 1. A választott módszertan elméleti sajátosságai ... 93
Fázis-elmélet - keletkezés és a megerősítés különbsége ... 93
Bináris támogatás ... 96
III. 3. 2. A választott módszertan technikai sajátosságai ... 99
Fikcióból vélelem – a támogatás prezentálása ... 99
Tervezetek, jegyzőkönyvek és szavazatarányok ... 101
A vizsgálat bemutatása ... 103

IV. Alkalmazás ... 104

IV. 1. Vizsgálat és értékelés ... 104
IV. 1. 1. Az egyes fegyveres beavatkozások értékelése az ENSZ BT és KGY ülésein ... 104
A koreai háború (1950-1953) ... 104
Tajvan amerikai „megszállása” (1950) ... 110
A szuezi válság (1956) ... 111
A magyar válság (1956) ... 116
A libanoni válság - amerikai beavatkozás (1958) ... 124
A kongói válság: első és második belga beavatkozás (1960, 1964) ... 130
A Disznó-öböli beavatkozás (1962) ... 139
Az USA beavatkozása Dominikában (1965) ... 141
A prágai intervenció (1968) ... 145
A ciprusi intervenció (1974) ... 148
A kambodzsai intervenció (1978) ... 152
A tanzániai beavatkozás Idi Amin Dada ellen (1978-9) ... 158
A szovjet beavatkozás Afganisztánban (1979-89) ... 160
A kontrák támogatása az USA által Nicaraguában (1981-1984) ... 166
Az USA beavatkozása Grenadában (1983) ... 169
Az USA beavatkozása Panamában (1989) ... 176
A libériai beavatkozás (1990-1997) ... 181
A NATO beavatkozása Bosznia-Hercegovinában (1992-1995) ... 184
Az ECOWAS beavatkozása Sierra Leonéban (1998) ... 188
A második kongói háborúba való beavatkozás (1998-2002) ... 191
A NATO koszovói beavatkozása (1999) ... 199
Orosz beavatkozás Grúziában (2008) ... 206
Francia és ECOWAS beavatkozás Elefántcsontparton (2002, 2011) ... 211
A NATO líbiai beavatkozása (2011) ... 216
Az Öböl-menti Együttműködési Tanács beavatkozása Bahreinben (2011) ... 220
Etiópiai, kenyai és AU beavatkozás Szomáliában (2006, 2011) ... 223
Francia beavatkozás Maliban (2013) ... 227
Beavatkozások a Közép-afrikai Köztársaságban (2013) ... 231
A Krím orosz inváziója és annektálása (2014) ... 234
A szaúdiak által vezetett jemeni beavatkozások (2015) ... 242
Az ECOWAS beavatkozásai Gambiában (2017) ... 245
Orosz invázió Ukrajnában (2022) ... 247
IV. 1. 2. Az egyes beavatkozások vizsgálatának összevetése a módszertani felvetéssel ... 257
Jogi vagy politikai diskurzus ... 257
Szerződéses alap részletszabályainak megerősítő értelmezése szokással ... 258
A reprezentatív támogatás vélelme ... 258

IV. 2. Eredmény és konklúzió ... 261
IV. 2. 1. A szabályok azonosítása és alátámasztása ... 261
IV. 2. 2. Konklúzió – hasznosíthatóság és kihívások ... 283

V. Forrásjegyzék 286

VI. Mellékletek 334

1. melléklet A koreai háború (1950-1953) 334

2. melléklet - Tajvan amerikai „megszállása” (1950) 336

3. melléklet - A szuezi válság (1956) 336

4. melléklet - A magyar válság (1956) 339

5. melléklet - A libanoni válság - amerikai beavatkozás (1958) 341

6. melléklet - A kongói válság: első belga beavatkozás (1960) 342

7. melléklet - A kongói válság: második belga beavatkozás (1964) 343

8. melléklet - A prágai intervenció (1968) 343

9. melléklet - A ciprusi intervenció (1974) 344

10. melléklet - A kambodzsai intervenció (1978) 345

11. melléklet - A szovjet beavatkozás Afganisztánban (1979-89) 346

12. melléklet - A kontrák támogatása az USA által Nicaraguában (1981-1984) 347

13. melléklet - Az USA beavatkozása Grenadában (1983) 348

14. melléklet - Az USA beavatkozása Panamában (1989) 349

15. melléklet - A libériai beavatkozás (1990-1997) 349

16. melléklet - A NATO beavatkozása Bosznia-Hercegovinában (1992-1995) 350

17. melléklet - Az ECOWAS beavatkozása Sierra Leonéban (1998) 351

18. melléklet - A második kongói háborúba való beavatkozás (1998-2002) 352

19. melléklet - A NATO koszovói beavatkozása (1999) 352

20. melléklet - Francia és ECOWAS beavatkozás Elefántcsontparton (2002, 2011) 353

21. melléklet - A NATO líbiai beavatkozása (2011) 355

22. melléklet - Etiópiai, kenyai és AU beavatkozás Szomáliában (2006, 2011) 355

23. melléklet - Francia beavatkozás Maliban (2013) 356

24. melléklet - Beavatkozások a Közép-afrikai Köztársaságban (2013) 356

25. melléklet - A Krím orosz inváziója és annektálása (2014) 357

26. melléklet - A szaúdiak által vezetett jemeni beavatkozások (2015) 358

27. melléklet - Az ECOWAS beavatkozásai Gambiában (2017) 358

28. melléklet - Orosz invázió Ukrajnában (2022) 359

I. Bevezető

I. 1. Problémafelvetés

I. 1. 1. Nyílt háborúk helyett fegyveres beavatkozás a belügyekbe

A második világháború óta sokkal több belső fegyveres konfliktus volt, mint tisztán államközi.[1] A hidegháború idején azonban számos ilyen belső konfliktusban valójában külső beavatkozók küzdöttek proxyháborúban, s ez a jelenség a hidegháború után sem csökkent.[2] Az ENSZ Alapokmány elfogadását követően tehát a belső konfliktusokba történő külső beavatkozás szinte általános gyakorlat lett.[3]

Ez azonban értelemszerűen problémát vet fel, mivel az alapokmányi rendszer alapvetően az államközi nyílt fegyveres összeütközések ellen íródott. Az államok azonban találékonyan tudták a nyílt államközi harcokat a rejtettebb beavatkozás formáival helyettesíteni a külpolitikájukban.[4] Gyakorivá váltak a különféle jogi vagy morális alapokon igazolt beavatkozások a másik állam hagyományosan belügyének számító kérdéseibe. A hidegháború utáni hadviselés ráadásul egyes szerzők szerint veszélyes bizonytalanságot eredményezett a *jus contra bellum* területén.[5] Ennek okát sokan a háborút delegalizáló és repolitizáló tendenciában látják. Ez arra mutat vissza, hogy a nemzetközi jogi fejlődés a háború megengedhetőségében a „több jog, kevesebb politika" jelszavára épült, de minden korszakban jellemző ennek a kritikája, ami egy sokkal rugalmasabb, *policy*-alapú mérlegelést tart indokoltabbnak. Vagyis, az enszi, jogon alapuló rendszert egyes szereplők és szerzők túl jogiasnak és merevnek tartják, és a jogi kötöttségek enyhítése (delegalizálás) mellett a rugalmasabb politikai szempontok nagyobb szerepét kívánják visszavezetni (repolitizálás). A két megközelítés vitájának alapja a tehát a jog és a politika viszonyának értelmezése a *jus contra bellum* területén.

I. 1. 2. Jog és politika mint a *jus contra bellum* alapvető problematikája

Gyakori realista mondás, hogy az államok mindig az államérdeket (*raison d'État*) követik cselekményeikben, s az államérdek követésének elsőbbségébe vetett hit alapja, hogy az utilitaristák minden esetben felülkerekednek az altruistákon.[6] Az államérdek, vagy *Realpolitik* vezérelte állami cselekvés a vesztfáliai rendszer termékének mondható, mintegy megtestesítve a tiszta és korlátlan szuverenitás koncepcióját[7]. Az erőszak-alkalmazás területén ez hagyományosan, jogtörténeti vonatkozásban különösen igaz volt, de még az alapokmányi rendszer felállítása után is elmondható, hogy még a háború *jogi* szabályozása is erősen politikai

---

[1] Christine Gray, International Law and The Use of Force. OUP, 4th edition (2018) 10. o., 75. o.
[2] Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts: Relevant Legal Concepts. In Elizabeth Wilmshurst (szerk.), International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012) 56-57. o.
[3] Chiara Redaelli, Intervention in Civil Wars: Effectiveness, Legitimacy, and Human Rights. Hart Publishing (2020) 1. o.
[4] Thomas M. Franck, Recourse to force: State action against threats and armed attacks. CUP (2002) 3-4. o.
[5] Giuseppe Palmisano, Determining the law ont he use of force: The ICJ and customary rules ont eh use of force. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti (szerk.), Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 198. o.
[6] Kovács Péter, Raison d'État et droit international. In Akandji-Kombé, Jean Francois (szerk.), L'Homme dans la société internationale: Mélanges en hommage au Professeur Paul Tavernier. Bruylant (2013) 91. o.
[7] Ibid. 96. o.

jellegű.[8] Corten, Ruys és Hofer egyenesen azt mondja, hogy nincs még egy olyan területe a nemzetközi jognak, ahol a jog és a politika ennyire keveredne, s még a kérdéssel foglalkozó nemzetközi jogászok is nehezen tudják félretenni a saját igazságfelfogásukat.[9] Ezt Kajtár a következőképp fogalmazza meg.

> „A nemzetközi jog legfontosabb *jus cogens* normája, az általános erőszaktilalom elválaszthatatlan a jogon túli, isteni és erkölcsi tartalmától, társadalmi funkciójától. Természeténél fogva ezért ez a terület van kitéve a legtöbb teológiai, erkölcsi, politikai és ideológiai behatásnak is."[10]

Kétségtelen, hogy egy súlyosan átpolitizált területről van szó. Ez azonban nem meglepő, hiszen, ha az államok fegyverhez folyamodnak, ott jellemzően súlyos érdekek ütközéséről van szó. Másképp megfogalmazva, a háború az emberiség történelme folyamán és a jelenben is mintegy a végletekig vitt politika. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a nemzetközi közösség ezzel az állapottal megelégedett volna, vagy ennek fenntartását korlátok nélkül elfogadta volna. A jogtörténeti része a dolgozatnak éppen arra a folyamatra tér ki, amely az erőszak normativizálására és intézményes keretek közé szorítására törekedett.

Itt, a bevezető sorokban azonban érdemes kitérni a folyamatnak egy olyan aspektusára, ami felvezeti a kutatás célkitűzésének bemutatását. Egy olyan problémáról van ugyanis szó, ami szinte minden nemzetközi jogtudományi értekezésben megjelenik, de a fentiek fényében, a *jus contra bellum* területén hatványozott figyelmet érdemel.

Röviden megfogalmazva a jog és a politika viszonyának kérdéséről van szó. Arról az intellektuális és társadalmi konstrukcióról, ami az erőszak-alkalmazás tényeit, mondhatni politikáját teoretizálta és absztrahálta. Bibó István nyomán ezt a folyamatot az erőszak spiritualizálásának nevezem.

---

[8] Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law ont he use of force ... at time of perplexity. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti (szerk.), Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 4. o.

[9] Olivier Corten, Tom Ruys, Alexandra Hofer, Introduction: The Jus Contra Bellum and the Power of Precedent. In Olivier Corten, Tom Ruys, Alexandra Hofer (szerk.), The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach. OUP (2018) 1. o.

[10] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem a nemzetközi jogban. ELTE Eötvös Kiadó (2015) 23-24. o.

Analógiaként Bibónak a hatalom spiritualizálásáról szóló nézetét vetíthetjük a nemzetközi jog és az erőszak-alkalmazás területére. A bibói megfejtés az európai társadalmi fejlődésből levont következtetés, melyben a hatalomgyakorlás jogszerűségének követelménye „a hatalom megnemesítésére, spiritualizálására és tárgyiasítására irányuló" fejlődési tendencia, amely a hatalommegosztásra, demokráciára és jogállamiságra épül.[11] A Montesquieu által fémjelzett felvilágosodás gondolatának az első akadálya az európai társadalmi rendben az isteni jog alapján tekintélyt élvező uralkodó volt, s így Bibó szerint

> „[...] Európában a monarchia isteni tekintélye folytán egy évezred alkotmányharcai mind arra irányultak, hogy az uralkodói funkciót az uralkodó tekintélyének látható sérelme nélkül mindinkább spiritualizálják, elszemélytelenítsék, s a hatalmat tényleg gyakorló kormányszervezet összetételére nyerjen a társadalom befolyást."[12]

A spiritualizálás lényege abban ragadható meg, hogy hogyan lehet megszabadítani a társadalmat az ártani akarástól, hatalomvágytól és vérszomjtól, illetve az ezek által kiváltott láncreakcióktól. A felvilágosult eszme szerint ezeket a jelenségeket nem lehet teljesen feloldani, de legalábbis orvosolni és racionalizálni lehet. A felvilágosodás gondolata ezen jelenségeknek bizonyos formáit tiltja, bizonyos formáit megengedi, de ellenőrzi, s így végeláthatatlan láncreakciók helyett ezeket a jelenségeket egyenes mederbe tereli.[13]

> „Ez a társadalomszervező munka, mint minden munka, azon múlik, hogy milyen technikákat tud a szóban lévő társadalomszervező az erőszak és a hatalomvágy ellensúlyozására kidolgozni, és hogyan tudja a szóban lévő társadalmat e technikák használhatóságáról meggyőzni."[14]

Ez a társadalmi folyamat átemelhető *mutatis mutandis* a nemzetközi közösségre és az erőszak-alkalmazásra. Ahogyan a nemzeti hatalomgyakorlás a jogállamiság felé terelődött, úgy jelent meg a nemzetközi jog gondolata a jog uralmának bevezetése a nemzetközi közösség arénájában is. Ahogyan az európai történelemben a montesquieui gondolat akadálya az abszolút uralkodó volt, úgy a nemzetközi jogban a vesztfáliai korlátlan, vagy legalábbis jóval szabadabb államszuverenitás képezte a hatalom megszelídítésének gátját. A nemzetközi jog szabályait is úgy kellett intézményekkel, s kezdetleges fékekkel és ellensúlyokkal bevezetni, hogy közben ne sérüljön az állam tekintélye (szuverenitása), ahogyan az a királyok esetén is megfigyelhető volt. Végül kifejezetten a *jus ad bellum* mint a nemzetközi kapocslatokban a hatalomvágy, vérszomj és erőszak legnyilvánvalóbb megtestesülése, korlátozásra került. Olyan technikák kerültek bevezetésre, amik az erőszak bizonyos (ma már legtöbb) formáját tiltják, más formáit ellenőrzik, s a láncreakciók helyett egyenes mederbe lett terelve az erőszak alkalmazása.

---

[11] Bibó István, Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom. In Dénes István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016) 116. o.
[12] Bibó István, Az államhatalmak elválasztása egykor és most (Akadémiai székfoglaló 1947. jan. 13-án) In Dénes István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016) 174. o.
[13] Bibó István, Az európai társadalomfejlődésről szóló mű egyik vázlata. In Dénes István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016) 237. o.
[14] Ibid.

A fenti leírás ráadásul összhangban van a legjobban Koskenniemi által leírt nemzetközi jogi fejlődési pályával is, ami, nem véletlenül, szintén az európai felvilágosodás eszméjéből vezeti le a politika és jog kölcsönhatási folyamatát a nemzetközi kapcsolatokban.

A felvilágosodásnak a ráció a nagy újrafelfedezése. Korábban a logika ugyan még a keresztény dogmák között is teret adott széles szellemi gondolatoknak, azonban kétségtelenül élt az egy örök kinyilatkoztatott isteni igazság (abszolút értékek) koncepciója. A felvilágosodás ezzel szemben arra jött rá, hogy az értékek, igazságok relatívak: amit valaki igazságosnak tart, azt más kegyetlennek. Így nincsenek eleve adott természetes vagy isteni alapelvek, absztrakt és igazolhatatlan maximák, mert ezek nem racionalizálhatók, s csak a beszélő szubjektív preferenciáit rejtik.[15] A nemzetközi jogállamiságért folytatott küzdelem is a szubjektív vágyak, előítéletek és érdekek ellen, vagyis az anarchiába vezető *politikai* ellen irányul, s következésképp a cél a politika bizonyos elemeinek nem politikai szabályok általi korlátozása.[16]

Koskenniemi szerint a tizenkilencedik század diplomáciai története éppen ennek a küzdelemnek az elmesélője. A napóleoni háborúk után a bécsi kongresszuson az európai államok megegyeztek abban, hogy kapcsolataik ne az erőszakra és dominanciára, hanem a közös erőegyensúlyra épüljenek, amit komplikált jogi folyamatokkal és szövetségi rendszerekkel kívántak megvalósítani. A kormányzóelvnek ezért semlegesnek és objektívnek, kellett lennie, amire a jog a legalkalmasabb.[17] A század jogtudománya jogi szabályokká rendszerezte és értelmezte az ilyen irányú európai diplomáciai gyakorlatot. Ez arra a feltételezésre épült, hogy az államok gyakorlata a jog által meghatározható és magyarázható.[18] A nemzetközi közösség megszervezése ilyen jogszabályok alapján azon az alapvetésen nyugodott, hogy ezek a szabályok objektívek és függetlenek a politikától.[19] Így a nemzetközi jog szabályai melyek a történelem során egymásra rakódtak, a nemzetközi érintkezés alapkövévé váltak.[20]

Az ideális valóság tehát a jognak a teljes leválasztása lett volna a politikától, ami a kelseni értelemben vett pozitivizmusban, vagy tiszta jogban csúcsosodott ki. A jog és a politika vagy erkölcs szigorú elválasztása a nyugati civilizáció szabadság irányú fejlődésében abban a gondolatban gyökerezett, hogy az állam által kikényszerített erkölcs összeegyeztethetetlen a jogállamiság demokratikus alapjaival.[21] Ebben a felfogásban semmi sem rombolja jobban a jogot, mint ha azt a nyers hatalom politikai célokra használja, így a jog önállósága érdekében a pozitivizmus célja a jog legteljesebb leválasztása a politikáról és a morálról.[22]

---

[15] Martti Koskenniemi, Between apology and utopia: The politics of international law (1990). In Martti Koskenniemi, The politics of international law. Hart Publishing (2014) 36. o.
[16] Ibid. 26-37. o.
[17] Ibid. 37. o.
[18] Ibid.
[19] Ibid. 38. o.
[20] Mohamed Bennouna, International law: Between the letter and the spirit. Hague Academy of International Law, Brill Nijhoff (2018) 27-28. o. Mn. 37.
[21] Thomas M. Franck, Recourse to force. 174-175. o.
[22] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 126. o.

Ez azonban azt eredményezte egyes kritikusok szerint, hogy a jog(tudomány) lényegében indifferens lett a jogon túli dimenzióra. Mivel a jogalkotás által meghatározott *tartalom* politikai, s nem jogi kérdés volt, bármilyen tartalmú szabályt dogmatikailag jogként kellett elfogadnia, ha konzekvens akart maradni. Vagyis paradox módon a túl szigorúan vett kizárása a politikának a jogból azt eredményezhette, hogy a formális jogalkotási szabályok betartása mellett a jog akár az *ad hoc* tiszta hatalmi akarat formakényszerévé züllhetett. Vagyis az extrém jogpozitivizmus éppen a jog különböző politikai célokra felhasználását tette lehetővé, s a jog autonómiája nem lett több, mint fikció. Franck szerint éppen a nürnbergi törvények, vagy a náci bűnösök német jogra való hivatkozása eredményezte a tiszta pozitivista iskola monopóliumának a végét.[23]

Megjelent az igény, hogy a nemzetközi jog valahogy jobban hidat képezzen a szigorú legalitás és az igazságosság között.[24] Ebben az új világszervezet, az ENSZ, és az új kollektív nemzetközi jogi keretrendszer kulcsszerepet kapott. Bennouna szerint ebben a rendszerben a kollektív biztonság elképzelése hasonlatos a hobbesi társadalmi szerződéshez. A hagyományos értelemben szuverén állam lemond az erőszakhoz folyamodás jogáról, cserébe felruház egy globális hatáskörrel rendelkező szervezetet a kollektív biztonságért való felelősségével.[25] Az elképzelés tehát a közös jogi szabályok és az ezt kikényszerítő közös politikai intézmények létrehozása. Ez azonban továbbra sem oldja meg a jog és a politika szétválásának kérdését. Koskenniemi érzékletesen szemlélteti az alapvető dilemma továbbélését:

> „A hatalom és a jog sokkal komplexebben összefonódó kapcsolatban áll egymással, mint azt a konvencionális elképzelés megengedné: ha a kollektív biztonság rendszere a Népszövetségben azért bukott meg mert hiányzott a hatalom támogatása, az ENSZ úgy tűnik éppen attól szenved, hogy a hatalomtól elválaszthatatlannak tűnik.[26]

De miért tűnik ennyire feloldhatatlannak a jogtudomány számára a jog és a politika viszonya? Úgy tűnik, mintha mind a teljes elválasztás, mind a teljes megfeleltetés problémás lenne, de a középutas megoldások megítélése sem egyértelmű.

Érdemes a genezishez visszatérni. A jog és politika elválasztása szerint a jog legtisztább koncepciója az, amelyben egy pártatlan bíró objektíven dönti el a felek közötti vitát az előre meghatározott szabályok alapján. Tisztán politikai ezzel szemben, ahol a hatalmi helyzet, az erősebb befolyás vagy puszta személyes preferencia határozza meg a döntést. Politikai döntésnél sem korábban meghatározott szabály nem korlátozza a döntéshozatalt, sem a jelenben meghozott döntés nem ad útmutatót arra, hogy a jövőben milyen döntések születnek majd. A politikai döntés ugyanis önkényes és kiszámíthatatlan. A valóságban azonban a bíró szinte minden eset eldöntésénél valamilyen mértékben alkalmaz politikai diszkréciót, és hallgat a személyes preferenciáira is. Hasonlóképpen, a politika sem tisztán önkényes a valóságban. A legtöbb társadalomban a politikai folyamatok valamilyen normatív keret megszorításai között

[23] Thomas M. Franck, Recourse to force. 177.o.
[24] Ibid. 180. o.
[25] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 53. o. Mn. 136.
[26] Martti Koskenniemi, The gentle civilizer of nations: The rise and fall of international law 1870-1960. CUP (2009) 514. o.

működnek.[27] A probléma alapja tehát, hogy a túl szigorúan vett jogpozitivizmus, bár egy hatalmas vívmány és el kell ismerni a szigorú kelseni logika meghatározó jelentőségét és igazságát a jog spiritualizálásában, mégis a valóságtól, tapasztalattól ilyen formában valóban távol áll. A jog és a politikai örök kölcsönhatásban áll egymással. Ennek az el nem ismerése túl nagy aduászt adna a szkeptikusok kezébe, akik e kritikára építve a jog autonómiáját nem korrigálni, hanem inkább eltörölni, s a jogot a politika részhalmazává tenni kívánnák.

Mint minden társadalmi jelenség, a jog is egy komplex egyvelege politikának és ideáknak ezért a jogról szóló diskurzus nem hagyhatja figyelmen kívül a rá hatással bíró nagyobb politikai folyamatokat.[28] Adekvát tehát Higgins megállapítása:

> „Sok politológus szerint a nemzetközi jogász elrejtőzik egy tiszta szabályok és betartott normák elképzelt világa mögé és alig foglalkozik a nemzetközi kapcsolatok realitásával. Az a politológus, aki ebben hisz, nem lehet valami jó politológus, és az a nemzetközi jogász, akire ez igaz, nem lehet túl jó jogász."[29]

Azt azonban a mai pozitivisták sem gondolják, hogy a nemzetközi jog a (kora-)kelseni értelemben teljesen független lenne más absztrakt rendszerektől.[30] Sőt Kajtár még arra is rámutat, hogy tágabban értelmezve még maga a nemzetközi jog is felfogható politikai porgrammal rendelkező ideológiaként.[31] Mégis, a pozitivista alapvetés szerint jogi elemzés során a lehető legteljesebb és legobjektívebb elválasztásra kell törekedni.[32] Ez meggyőzően hangzik, azonban mégis azt látjuk, hogy például a fegyveres beavatkozások jogszerűségének megítélésében még akár az azonos nyugati jogi, társadalmi kultúrához tartozó jogászok is tökéletesen ellentétes eredményre jutnak.[33] A nyugati örökségen alapuló nemzetközi rendbe ráadásul a dekolonizációval számos új ideológia és társdalami valóság tette még komplexebbé a nemzetközi érintkezést.[34] Empirikusan szinte lehetetlennek tűnik a paradoxon feloldása ha több szerző - állítólag mind objektív megközelítést alkalmazva - ellentétes, tehát szubjektivitást sugalmazó eredményt ér el.

Ez azonban ugyanazt eredményezi, mint korábban, a pozitivizmus tisztán kelseni koncepciójánál. Ha valóban lehet és kell objektíven értelmezni a tényeket és a jogot, hogyan lehetséges az, hogy a művelet elvégzői mégsem ugyanarra az eredményre jutnak? Lehet ilyen esetben egyáltalán objektivitásról beszélni? Egyesek akár odáig is hajlandók elmenni, hogy a

[27] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. John Wiley and Sons (1961) 3. o.
[28] Martti Koskenniemi, The gentle civilizer of nations. 7. o.
[29] Rosalyn Higgins, The development of international law through the organs of the United Nations. OUP (1963) vii. o.
[30] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 127. o.
[31] Ibid. 263. o.
[32] G. J. H. van Hoof, Rethinking the sources of international law. Kluwer (1983) 18., 21. o.
[33] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 111. o.
[34] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations of the General Assembly of the United Nations. Martinus Nijhoff (1966) 1. o.

nemzetközi jogot ezért szürke zónának tekintsék, valahol a jog és a nem jog között, ami a hagyományos jogértelmezéssel már nem is képes a szabályainak megállapítására.[35]

Tehát valahol ott ragadható meg a különbség a két megközelítés között, hogy egy cselekvés megengedhetőségének abszolút alapja egy előre meghatározott szabály (jog) vagy egy értékalapú megfontolás (politika). Ez egy olyan választás, ami már önmagában is politikai, s ami, mint ilyen, végső érvként az igazságosságot hívja fel.[36]

Így lényegében minden megközelítés valahol ugyanannak a körkörös paradoxonnak egyik szelete, ami vagy a politikában, vagy a normában látja a végső érvényességi érvet. De végső soron hiába kényszerít minden megközelítés választásra a kettő között, valójában mind az absztrakció, mind a realitás szintjén az elválasztás lehetetlennek bizonyul.[37]

Ahogy szó volt róla, a jog és politika kérdése kardinális az erőszak alkalmazásának megítélésében. S ez az alapvető probléma következésképpen meghatározza a belügyekbe történő fegyveres beavatkozás vizsgálatát is. S mindez kiegészül azzal, hogy az erőszak-alkalmazás szorosan összefonódott az ENSZ intézményi mechanizmusaival, különösen a Biztonsági Tanács (BT) és a Közgyűlés (KGY) eljárásaival. Ráadásul a BT és a KGY keretein belüli *jus contra bellum* gyakorlati alkalmazására hatványozottan igaz az elméleti elválasztás szükségességének kérdése és gyakorlati nehézségei. Felmerül hát a kérdés, hogy mire vállalkozhat egy jogtudományi kutatás célkitűzése egy ilyen *prima facie* átláthatatlanul zavaros valóságban?

I. 2. Célkitűzés

I. 2. 1. Az ENSZ BT és KGY határozatainak, tervezeteinek és háttéranyagainak formális elismerése szabályok azonosításában – tartalmi célkitűzés

A dolgozat célja egy bizonyos szempontból radikálisnak tűnő kísérlet. A fegyveres beavatkozások esetén az egyik meghatározó, a teljes jogtudományi elemzésre profán kihatással bíró kérdés a jog és a politika egymásra hatása. Ugyanez a kérdés jellemző az Alapokmányban lefektetett anyagi és eljárási szabályokra épülő ENSZ politikai szervek döntéseire és eljárására, melyek ilyen esetekben hatáskörrel rendelkeznek.

Hogy megismerjük a *jus contra bellum* részterületeinek a szabályait, elengedhetetlennek tűnik a fenti dilemma tisztázása. A nemzetközi jogban a normatív hatállyal bíró szabályok megállapítása módszertan kiválasztásával kezdődik. A módszer alapjai nagyrészt adottak a nemzetközi jog másodlagos normái révén. Mégis, még ezekkel együtt is, megközelítéstől függően kisebb vagy nagyobb mértékben, a módszertan fundamentumai valamilyen értékválasztáson is múlnak. Ez az értékválasztás pedig, ha a mélyére nézünk, döntő többségben,

[35] Jean d'Aspremont, Epistemic forces in international law: Foundational doctrines and techniques of international legal argumentation. Edward Elgar (2015) 85. o.
[36] Hiszen, ha a jogi alap mellett döntünk, akkor a kiszámíthatóságot tartjuk igazságosabbnak, ha a politikai alap mellett döntünk akkor az eseti méltányosságot tarjuk igazságosnak. Lásd: Martti Koskenniemi, Between apology and utopia. 40. o.
[37] Hasonló logikát alkalmaz Lauterpacht annak kimutatására, hogy az államok közötti viták esetében nem lehet azt mondani, hogy azok tisztán jogiak, vagy tisztán politikaiak. Lásd: Hersch Lauterpacht, The function of law in the international community. OUP (2011 - eredeti kiadás: 1933) 161-166. o.

legalábbis a fegyveres beavatkozások esetén, a jog és a politika, a *sollen* és a *sein*, a norma és a morál viszonyáról szól, s valamelyik elsőbbsége melletti kiállást jelent.

A dolgozat radikális kísérlete tehát abban áll, hogy kifejezetten ahhoz a két szervhez fordul a belügyekbe történő fegyveres beavatkozások szabályainak megállapításához, ahol a szabályazonosítás régi problémája akut és nyilvánvaló módon szintén manifesztálódik, s ami mégis hivatkozási alap valamilyen formában valamennyi módszertan alkalmazásában. Ez a két szerv az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa, illetve Közgyűlése. E két szerv immanens jellemzője a jogi és politikai működés kettőssége, melyet módszertani megközelítéstől függően egyes szerzők előbbi, mások utóbbi elsőbbségével vizsgálnak.

Egyáltalán nem radikális a kutatás abban a vonatkozásban, hogy a BT és KGY határozatait, sőt vitaanyagaikat vizsgálat tárgyává teszi, azokból következtetéseket von le a jogi szabályok megállapítása végett. Radikálisnak talán abból a szempontból mondható, hogy a kutatás *kizárólag* ezekre az anyagokra, tehát a BT és a KGY határozataira, határozat-tervezeteire, és vitáinak jegyzőkönyveire alapozva tesz kísérletet a másik állam belügyeibe való fegyveres beavatkozás szabályainak megállapítására.

A gondolat a célkitűzés mögött nem annak az állítása, hogy szabályazonosítás során elegendő lenne *csak* ezekre az anyagokra támaszkodni és a többi forrást, mint diplomáciai jegyzékeket, egyoldalú állami aktusokat, hivatalos állami kommünikét figyelmen kívül kellene hagyni. A dolgozat célja annak a *vizsgálata*, hogy megállhat-e az a felvetés, miszerint a BT és KGY egyes fegyveres beavatkozásokra adott döntéseinek és háttéranyagainak elemzése és rendszerezése alapján felállíthatók bizonyos szabályok. Illetve, ha ilyen szabályok valóban megállapíthatók, a második hipotézis az, hogy ezek nem csupán egy politikai szerv működésének szinte történeti összegzése, bemutatása. Nem is csupán ajánlás vagy szervezeti *guideline*. Ez egy olyan szabályhalmaz, ami a nemzetközi jog hagyományos forrásainak dogmatikájába beilleszthető. Másképp megfogalmazva, a két hipotézis tézisként összekapcsolva azt állítja, hogy a leginkább politikainak tekintett főszervi működés anyagai jogpozitivista módszerrel beilleszthetők a szabályazonosítás - elméletileg - tisztán normatív világába.

A kutatás *tartalmi* célkitűzése tehát a másik állam belügyébe történő beavatkozás alapvető szabályainak megállapítsa. Ennek megválaszolásához azonban szükséges egy elvontabb, elméletibb, *formai* cél teljesítése.

I. 2. 2. Tudomány a jog és a politika hálójában – a formai célkitűzés

A dolgozat célja láthatóan nem csak annyi, hogy a szabályokat megállapítsa, hanem hogy maga is hozzájáruljon a *jus contra bellum* ezen területén a jog és politika polémia feloldásához. Már csak azért is, mert a kutatás tartalmi célkitűzése elválaszthatatlan a formaitól. Az erőszaktilalom és a beavatkozástilalom a jelenlegi nemzetközi koordinátarendszerben jogilag szabályozott, de politikai mechanizmus által kikényszerítendő, mégpedig az ENSZ politikai főszervei által.

Mivel a vizsgálat a tudomány eszközeivel történik, szükséges magának a tudománynak a szerepét is beemelni a diskurzusba. A politika, a jog és a tudomány mind absztrakt birodalmak, ha úgy tetszik mítoszok. Mind a tényekre, a fizikai valóságra reflektálnak, de attól mind több. A politika mindig valami ideológia mentén történik, még akkor is, ha ez az ideológia pusztán

„a legerősebbé a hatalom” elvét követi. Az ideológiák pedig természetesen absztrakt, elvont fogalmak, értékek, teóriák. A jog a politikától is magasabb absztrakciós szint. De más megfogalmazás szerint azt is lehetne mondani, hogy mivel a jog genezise mindig *per definitionem* a politika, hiszen a jog az értékek szabályokká ültetése, így *horribile dictu* a jog a politika halmazán belül van. S végül ott a tudomány a maga saját autoritásaival, értékeivel és szabályaival. A jogtudomány például az az absztrakciós szint, ami két másik absztrakt világot, elsősorban a jogot, és módszertani megközelítéstől függően csekély vagy jelentősebb mértékben a politikait rendszerezi és értelmezi.

Míg a politika mítosza a közös jó keresése értékek mentén, addig a jog mítosza az értékek védelme előre lefektetett szabályok mentén. A tudomány mítosza pedig a lefektetett szabályok megismerése olyan módszerek mentén, ami nagy bizonyossággal mindig a helyes eredményre vezet. Míg a természettudományban alapvetően igaznak tűnik, hogy a megfelelő módszer alkalmazásával megismerhetjük a materiális világ működésének szabályait, addig ez a jogtudomány esetében gyakran megkérdőjelezhető, látva az azonos tárgyon végzett analízisek különböző eredményeit. Legalábbis a nemzetközi jog és legalábbis annak egyes részterületei esetén, ideértve a kutatás tárgyát is. Ez a diszkrepancia leginkább abból fakad, hogy a nemzetközi jogban nincs domináns jogi kultúra és így egységes módszertan.[38] S így borítékolhatóan ellentétes eredmények születnek a különböző jogtudományi elemzésekben. Ezen eredmények láttán a nemzetközi jog kritikusai vagy azzal vádolják a nemzetközi jogot, hogy túl politikai, mert túlságosan az állami hatalomtól függ, vagy, hogy túl apolitikus, mert egy spekulatív utópiát fest le.[39] De hogyan lehet, hogy egy tudományág *prima facie* ennyire nélkülözze azt a módszertant, aminek alkalmazásával rendre egyező eredményt kapnánk?

Magyarázat lehet erre az, hogy a jogtudomány inkább hasonlít a teológiára, mint a (természet)tudományra, s mert a jog olyan, mint a vallás. Legegyszerűbben a keresztény vallás és teológia analógiáján keresztül lehet ezt szemléltetni.

A vallás egy önhivatkozó rendszer. Középpontjában egy szent szöveg, a kinyilatkoztatás áll. Vegyük a keresztény vallást. Ennek alapigazsága: Isten a világ teremtője. Honnan tudjuk ezt? A Bibliából. Miért igaz, ami a Bibliában van? Mert az az Isten szava, aki a világot teremtette. Ez egy zárt rendszer, ami önmagában, de csak önmagában logikus. Ahhoz, hogy az önhivatkozó rendszer számunkra autoritatív legyen, ahhoz hit kell. Jelen esetben hinni kell Istenben.

A jog szintén egy önhivatkozó rendszer. Középpontjában egy alapnorma, az alkotmány áll. Vegyük a demokratikus állam-berendezkedést. A hatalom forrása a nép. Honnan tudjuk ezt? Az alkotmányból. Miért normatív az, ami az alkotmányban van? Mert az a nép hatalmi aktusa, aki a szabályokat alkotta. Ez szintén egy zárt rendszer, ami önmagában, de csak önmagában logikus. És itt is, ahhoz, hogy az alkotmány a társadalom számára autoritatív legyen, ahhoz hit kell. Jelen esetben hit a demokráciában.

Tehát mind a vallás, mind a jog zárt, önhivatkozó rendszerek, amelyek valamilyen absztrakt gondolaton való hiten nyerik el autoritatitív státuszukat. Mindkét rendszernek megvannak a

[38] Jörg Kammerhofer, Uncertainty in the formal sources of international law: Customary international law and some of its problems. European Journal of International Law Vol. 15. Issue 13 (2004 június) 552. o.
[39] Martti Koskenniemi, Between apology and utopia. 40. o.

papjai is, akik a szent szövegeket hitelesen értelmezik. S ahogyan a kereszténységnek templomai vannak, ahol a papok palástot öltenek, a jogrendszernek bíróságai, ahol a jogászok talárt viselnek.

S azt hiszem, itt válik világossá, hogy miért nem degradáló a jogtudomány teológiához hasonlítása a természettudományok helyett. A teológia ugyanis kétségkívül maga is tudomány, de nem hasonlatos a módszere a természettudományhoz és számos társadalomtudományhoz sem, ahol kísérleteket, modelleket lehetne tervezni. A teológia elsősorban a szent szövegek értelmezése, s egyházától függően vannak bizonyos dogmák, amiket igaznak, változatlannak kell tekinteni, különben olyan távol esik felekezete vallásától, hogy nem nevezheti magát például katolikus teológusnak. Az elfogadott keretek között és értelmezési szabályokat betartva, ha kisebb-nagyobb eltéréssel is, de a legtöbb katolikus teológus elmélete konzisztens lesz, nagyrészt hasonló tételeket fognak feltehetőleg megfogalmazni. Nem lesz minden tan ugyanolyan, bizonyosan vannak akadémiai viták, de ez nem ölt olyan mértéket, hogy a teológia tudományosságát megkérdőjeleznénk.

S ugyanez a jogtudományban teljesen megállja a helyét a belső jog vonatkozásában, ahol közel konzisztens eredmények születnek. Míg a nemzetközi jogban előfordul akár az is, hogy az Alapokmány 2. cikk 4) bek. hatályát egyesek tagadják,[40] mások olyan tágan értelmezik, hogy az értelmét veszti, addig a belső jogban az olyan alapvető normákat, mint az emberölés tilalma, a szólás szabadsága vagy a jövedelemadó-fizetési kötelezettség, nem kérdőjelezik meg a szerzők. Ennek oka, hogy a belső jogban a legtöbb állam esetében az alkotmány (szent szöveg) státusza nem kérdéses, a normahierarchia többi szabálya részletes normát jelöl meg, kiforrott bírósági (papi) hatalom és gyakorlat van és a jogértelmezés eszközei (dogmák) olyan stabilak, hogy itt a jogtudomány nem néz szembe olyan erős kritikával, mint a nemzetközi jogban.

Tovább feszítve a hasonlatot, a nemzetközi jogtudomány talán legnagyobb gondja, hogy bizonyos szempontból szkizma fenyegeti. S ebben a helyzetben azt gondolom, hogy eretneknek inkább azt az oldalt kell tekinteni, aki a politikát alárendeli a jognak. Akár az úgynevezett instant szokásjog koncepciójáról,[41] akár Alapokmány-ellenes gyakorlat *desuetudo* jellegéről, akár bizonyos morális megfontolások pozitív jogot hajlító hatásáról (legitimitás a legalitás felett)[42] legyen szó. Nem kizárólag értékválasztási szempontok állnak az ilyen tanok elutasítása mellett. Az ilyen koncepciók ugyanis addig feszítik a nemzetközi jog kereteit, hogy a szkizma valóban elkerülhetetlenné válik: az ilyen tételek koncepciózus hangoztatása és gyakorlatba helyezése ugyanis végsősoron már egy teljesen új alrendszert, ha úgy tetszik új egyházat eredményeznének. Ahogy például a katolikus hitben nem lehet tagadni a Biblia abszolút elsőségét, a partizán értelmezések helyett a zsinati, vagyis kollektív és hiteles értelmezést, és az egyház dogmáit, úgy a nemzetközi jog jelen formájában sem lehet tagadni vagy degradálni

[40] Anthony Clark Arend, Robert J. Beck: International Law and the Use of Force. Routledge (1993) 184-185. o.
[41] Kardos Gábor definíciója szerint „azonnali, a kérdéskör által érintett államok kis száma ellenére megszülető szokásjogot jelent." Kardos Gábor, Az államok szuverén egyenlősége. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.), Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor) http://ijoten.hu/szocikk/az-allamok-szuveren-egyenlosege (2018) para. 24. Részletesebben lásd: Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem jogának módszertani, dogmatikai és ideológiai kritikája. Állam- és Jogtudomány, LVII. Évfolyam (2016) 1. szám 58-59. o.
[42] Thomas M. Franck, Recourse to force. 174-187. o.

az Alapokmány normatív hatályát, a kiragadott egyes állami nézetek helyett az ENSZ kollektív gyakorlatát és a nemzetközi jog legfontosabb dogmáját, a jogforrástant. Elismerem, hogy ez egy egyértelmű állásfoglalás a kutatás részéről a jogpozitivizmus vagy legalitás mellett.

Egyetértek azonban Bennouna megállapításával, miszerint a nemzetközi jog nem hagyhatja figyelmen kívül a nemzetközi kapcsolatok realitását,[43] és, hogy a jogtudós nem kezelheti a jogszabályszövegek nyelvezetét úgy, mint a matematikus, hanem tekintettel kell lennie értékekre, etikára és realitásokra is.[44] S valóban, Higgins szerint hiábavaló gyakorlat a jogot a politika ellenfeleként felállítani.[45] De ezt a gondolatot Kajtár megállapításával ötvözném, aki szerint „a jogon túli szempontokat a jog eszközeivel kell figyelembe venni, azokat [...] jogiasítani kell.[46]

A dolgozat formai célkitűzése ezek fényében, és a materiális célkitűzéssel együtt, hogy a jogon túli szempontokat, konkrétabban az ENSZ politikai szerveinek gyakran tisztán politikainak bélyegzett gyakorlatát és háttéranyagait jogiasítsa. Ebben az a megállapítás adja az alapot, hogy minden jogszabály, kivétel nélkül, a politikában találja genezisét.

[43] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 23. o. Mn. 18.
[44] Ibid. 34. o. Mn. 70.
[45] Rosalyn Higgins, The development of international law. 9.o.
[46] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 127. o.

II. Alapvetések

A Bevezető fejezetben felvázolt problémafelvetés alapjául szolgáló ellentmondások kontextusba helyezése, illetve a jogtudomány szempontjából a kérdés relevanciájának bizonyítása érdekében a következő fejezet a mai *jus contra bellum* rendszerének történeti kialakulását mutatja be. Ez nem pusztán a jelenlegi keretrendszer előzményeinek ismertetése végett indokolt, hanem azért is, mert az államok háborúhoz való viszonyulásának történeti távlatba helyezése jól követhető fejlődési ívet ír le. Ez a fejlődési ív az államok közösségének azt az *igényét* mutatja, hogy a nemzetközi béke és biztonság érdekében a háború depolitizálása és jogi keretek, közösen ellenőrzött intézményi mechanizmusok közé szorítása szükséges. Másképp megfogalmazva, a jogtörténeti vonulat arra irányul, hogy a háborúindítás során a *realpolitik* csak a jogi és intézményi keretrendszeren belül jelenhessen meg.

Az Alapvetések második egysége a kutatás célkitűzéséhez szükséges elméleti alapokat fekteti le. Ennek keretében meghatározásra kerül, hogy a kutatás mit ért „fegyveres beavatkozás", illetve „az állam belügye" alatt. Ezáltal a vizsgálat tárgyát képező fegyveres konfliktusok kiválasztásának kritériumát adja meg.

II. 1. Jogtörténet – a háború normatív keretrendszerbe szorításának folyamata

Szemben a híres „*ultima ratio regum*" jelige által sugallt képpel, a háborúindítás sosem volt teljesen szabályozatlan terület, amit kizárólag a politikai diszkréció határozna meg. Hasonlóképen, maga az „agresszió" és „agresszor" kifejezések, ami vagy a támadó háborút és a támadót, vagy a szabályoknak nem megfelelően indított háborút és annak elkövetőjét írta le és ítélte el, szintén hosszú múltra tekintenek vissza.

II. 1. 1. A normativizált, de nem intézményes rendszer

A háborúindítás szabályozásának igénye már az ókori görög filozófiában is megjelent, de gyenge formális mechanizmusként megtalálható a jogra érzékeny rómaiaknál is. A normativizálált keretrendszer a korai keresztény teológiában formálódott olyan alappá, ami a nemzetközi jog születésekor az igazságos háború elméletek kiindulópontjává vált. A jogtudományi munka eredményeként az európai uralkodók is szükségét érezték annak, hogy a normatív keretrendszernek megfelelve igazolják a hadviseléseik jogosságát. Bár a normativizálás egyre erősebb referenciaponttá tette a nemzetközi jogot, az első világháború lezárultáig a folyamat nem termelt ki valódi kollektív rendszereket amelyek intézményi formát öltöttek volna.

II. 1. 1. 1. A *jus ad bellum* korlátai a modern nemzetközi jogot megelőzően

Ókori görögök

A görög filozófia háborús vonala érdekes paradoxonra épült. A görögök ugyanis kifejezetten kívánatosnak és kreatívnak találtak a háborút.[47] Ugyanakkor a görög gondolkodás az igazságosság és a jó keresésének megszállottja is volt.[48] E paradoxon feloldása érdekében a görög társadalmakban a háború a béke és szabadság elérésének eszköze volt.[49] Hérodotosz úgy vélte, hogy egyes háborúknak igazságos okai vannak, míg mások igazságtalanok és a kozmosz egyensúlya ellen irányulnak (*hübrisz),* mint például a hódító és rabszolgasorba taszító háborúk.[50] Thuküdidész a háborúkat szörnyű szenvedésként és azon béke ellentéteként írta le, ahol az emberek a jobb, szebb érzések alapján cselekednek.[51] Ezzel összhangban a Peloponnészoszi háborúban arra utal, hogy az agresszív háborúk igazságtalanok.[52]

Platón úgy látta, hogy a háborúra szükség van a béke biztosítása érdekében,[53] de a katonai megoldásnak az igazságosságot és az értelmet kell szolgálnia.[54] Platón művei szerint az erő alkalmazása a polisz védelmében, tehát elsősorban önvédelem céljából tekinthető igazságosnak.[55] Arisztotelész még azt is állította, hogy a háborúnak mindig a béke érdekében kell történnie,[56] bár meg kell említeni, hogy Arisztotelész paradox módon elismerte, hogy a háború természetes módja a területszerzésnek,[57] mitöbb, vallotta a görögök jogát arra, hogy urai legyenek olyan népeknek, amelyek természetszerűleg megérdemlik a rabszolgaságot.[58]

Következésképpen az erőszak alkalmazása elfogadott eszköz volt a polisz érdekeinek megvalósítására. Még ha voltak is korlátozások, azok inkább csak a görögök között érvényesültek. Ráadásul ezek a laza korlátozások nem tekinthetők jognak, inkább a görög filozófia erkölcsi hivatkozásai maradtak.

---

[47] Martin Ostwald, Peace and War in Plato And Aristotle. In Scripta Classica Israelica vol. XV. (1996) 103. o.
[48] Cf. Edward Zeller, Outlines of The History of Greek Philosophy. Longmans, Green, And Co. London. (1886) 26. o.
[49] Tristan K. Husby, Justice and the Justification of War in Ancient Greece: Four Authors. (2009). Classics Honors Papers. 1. 5. o. http://digitalcommons.conncoll.edu/classicshp/1. Közzétéve: 2009 április.
[50] Edward Zeller, Outlines of The History. 43. o.; Cf. Herodotus, The Histories. Angol nyelvű fordítás: A. D. Godley. Harvard University Press (1920).
[51] Thucydides, The Peloponnesian War. 3.82.2. Angol nyelvű fordítás: Richard Crawley, J. M. Dent E. P. Dutton, London, New York (1910).
[52] Edward Zeller, Outlines of The History. 52. o.; Cf. Michael Walzer, Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations. 4. kiadás Basic Books, New York (2006).
[53] Plato, Laws. 1.628.d. in Plato in Twelve Volumes, Vols. 10 & 11. Angol nyelvű fordítás: R.G. Bury. Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. 1967 & 1968.
[54] Henrik Syse, The Platonis Roots of Just War Doctrine: A Reading of Plato's Republic. Diametros No 23 (2010 március) 121-2. o.
[55] Plato, Laws.; Plato, Republic. In Plato in Twelve Volumes, Vols. 5 & 6. Angol nyelvű fordítás: Paul Shorey, Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. (1969); Plato, Statesmen. In Plato in Twelve Volumes, Vol. 12 Angol nyelvű fordítás: Harold N. Fowler, Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. (1921).
[56] Aristotle, Politics. In Aristotle in 23 Volumes, Vol. 21, Angol nyelvű fordítás: H. Rackham, Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. (1944).
[57] Ibid. 1256b.
[58] Ibid. 1255a.; 1333b.

Ókori Róma

Rómában a *bellum justum* és a *bellum injustum* közötti homályos megkülönböztetés a *fetiales* korai intézményéből vezethető le.[59] Kollégiumi testületként a *fetiales-t* bízták meg annak megállapításával, hogy van-e elegendő anyagi ok a háború kitörésének igazolására.[60] Bár ezeknek az indokoknak jogi jellegűeknek kellett volna lenniük, mint például szerződésszegés, területi jogok megsértése vagy diplomáciai személyek, követek elleni erőszak,[61] a *fetiales* jóváhagyása csak formalitásnak tekinthető.[62] Ez a kizárólag formális szerep Cicero érvelése nyomán még kevésbé érdemi és még inkább alaki szerep. Cicero azt állította a *fetiales* kódexéből,[63] illetve Tullus Hostilius király törvényeiből levezetve, hogy a háború akkor tekinthető igazságosnak, ha a háború megindítását hivatalos figyelmeztetés és hadüzenet előzi meg.[64] Ez a tétel szintén nem korlátozza a háborúhoz való jogot, kizárólag formális kritériumokra szorítkozik. Cicero azonban a mellett érvelt, hogy a háborúba vonulásnak az utolsó eszköznek kell lennie, miután a vitarendezésről folytatott tárgyalások nem vezettek eredményre.[65] Az orátor szerint azonban a felsőbbrendűségért és dicsőségért folytatott háború megengedett.[66]

Korai keresztény teológia

A Biblia Újszövetsége egyértelműen háborúellenes.[67] Ennek megfelelően az ókori keresztények határozottan ellenezték a háborút, sőt, még a katonai szolgálatot is megtiltották híveiknek, amely álláspont jelentősen megváltozott, az egyház és a Római Birodalom nagyobb összefonódása után.[68] Ezt követően az egyház és az állam erősen együttműködött, hogy az uralkodók háborúit különböző okokkal igazolják.[69]

A keresztény igazságos háború elméletét Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás alakította ki.[70] Szent Ágoston elfogadta a háborúk jelenlétét, és amellett érvelt, hogy azokat a béke eléréséért vívják.[71] Ezért amellett érvelt, hogy a bölcs ember csak abban az esetben folyamodik

[59] Yoram Dinstein, War, Aggression and Self-Defence. 6. kiadás, CUP (2017) 67. o.
[60] Coleman Phillipson, The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome. Macmillan and Company (1910) 182. o.
[61] Ibid. 328. o.
[62] Amos. S. Hershey, The History of International Relations during Antiquity and the Middle Ages. In American Journal of International Law. Vol. 5. Issue 4 (1911) 920. o.
[63] Marcus Tullius Cicero, De Officiis. Book I. para. XI. Angol nyelvű fordítás: Walter Miller. London Heinemann. New York (1913).
[64] Marcus Tullius Cicero, The Republic. Book II. para. XVII. Angol nyelvű fordítás: George William Featherstonhaugh, G. & C. Carvill, New York (1829).
[65] Cicero, De officiis. Book I. para. XI. 34.
[66] Ibid. Book I. para. XII. 38.
[67] Cf. inter alia: „Tedd vissza kardodat a helyére, mert akik kardot fognak, kard által vesznek el.” Biblia, Új Testamentum, Máté 26:52-53.
[68] Joachim von Elbe, The Evolution of the Concept of the Just War in International Law. In American Journal of International Law. Vol. 33 Issue 4. 1939. 665-7. o.
[69] Alfred Vanderpol, La Doctrine Scolastique du Droit de Guerre. A. Pedone. University of California. (1925) 61-63. o.
[70] Cf. Nico Vorster, Just war and virtue: revisiting Augustine and Thomas Aquinas. South African Journal of Philosophy. Vol. 34 Issue 1. 2015.
[71] Aurelius Augusitine, De Civitate Dei. Book XIX para. 12. In Marcus Dods (szerk.). The Works of Aurelis Augustine, Bishop of Hippo. A New Translation. Vol. II. T. & T. Clark. Edinborough. (1871) 346. o.

fegyverhez, ha a szemben álló fél rossz cselekedete erre kényszeríti.[72] Ezt a szemléletet követve Aquinói Szent Tamás három kritériumot állított fel az igazságos háborúhoz: a) a háború viselése az uralkodó közhatalmi cselekedete kell, hogy legyen; b) igazságos okból induljon meg; és c) jó szándékkal vívják.[73] A háború igazságos oka egy *culpa* a másik fél oldaláról, ezért a támadás csak akkor indokolt, ha az egy rossz cselekedetre adott reakció.[74] Az önvédelem vagy mások védelme, tehát a háború jogos okának tekinthető.[75]

II. 1. 1. 2. A *jus ad bellum* korlátai a modern nemzetközi jog hajnalán

A keresztény teológia igazságos háborúra vonatkozó tételeit az első nemzetközi jogi tudósok fejlesztették tovább és helyezték a jogi gondolkodás és logika szabályai alá. A nemzetközi közjog atyáinak nevezett gondolkodók[76] befolyásolták az államok *opinio jurisát*, és hozzájárultak a *jus ad bellumra* vonatkozó vallási szabályok pozitív jogba való átvételéhez.[77]

Alaptételük volt, hogy az igazságos háború feltételei egyetemesek. Vitoria úgy tartotta, hogy a háború még az indiánok - tehát nem keresztények - ellen is csak igazságos indokkal megengedett.[78] Ayala azt állította, hogy az igazságos háború egyszerűen azt jelenti, hogy azt nyilvánosan és jogszerűen vívják azok között, akiknek joguk van a háborúindításra.[79] Ezzel a formalista érvvel lényegében az igazságos háborút a szabályosan vívott háborúval tette egyenlővé.[80] Gentili is elismerte az államoknak a hadviselés kezdeményezéséhez való jogát,[81] de nála az önvédelemhez való jog állt az igazságos háború középpontjában[82] Az agressziót (értsd: támadó háborút), mint megelőző önvédelmet is ebben a kontextusban tartotta

---

[72] Ibid. Book XIX. para. 7. 311. o.
[73] St. Thomas Aquinas, Summa Theologiae. Secunda Secundae, Questio 40, 1. Angol nyelvű fordítás: Fathers of the English Dominican Province. Kiadta: Benziger Brothers, New York.
[74] James Bernard Murphy, Suárez, Aquinas, and the Just War: Self Defense or Punishment? In Heinz-Gerhard Justenhoven and William A. Barberi, Jr (szerk.) From Just War to Modern Peace Ethics. De Grutyer, Berlin (2012) 179. o.
[75] Ezekiel Vergara, The Cuban Revolution: A Philosophic Analysis of Thomistic Just Cause. University of North Carolina at Chapel Hill. Moore Undergraduate Research Apprenticeship Program (2020) 5. o. https://doi.org/10.17615/xybk-d850. Hozzáférés: 2022 szeptember 29.
[76] A nemzetközi jog első tudósai a XVI-XVIII. században, akik szekularizálták a nemzetközi jogot a teológiától és a filozófiától, s így létrehozták a nemzetközi jog önálló tudományágát. Cf. Ingo Hueck, The Discipline of History of International Law – New Trends and Methods on the History of International Law. In Journal of the History of International Law Vol. 3. Issue 2. (2001).
[77] François Bugnion, Guerre juste, guerre degression et droit international humanitaire. In International Review of the Red Cross, No. 847, Vol. 84. (2002 szeptember) 525. o.
[78] Francisco de Vitoria, De Indis at de Jure Belli Relectiones. In James Brown Scott (szerk.), Classics of International Law. Carnegie Institution. Series No. 7. Vol. 1. 1917. Angol nyelvű fordítás: John Pawley Bate. 151-8. o.
[79] Balthazar Ayala, De jure et officiis bellicis et disciplina militari libri tres. In James Brown Scott (szerk.), Classics of International Law. Series No. 2. Vol. 1. Angol nyelvű fordítás: John Pawley Bate. Reproduction of the Edition of 1582 Washington, D.C. - Carnegie Institution (1912) 22. o.
[80] Peter Haggenmacher, Just War and Regular War in Sixteenth Century Spanish Doctrine. In International Review of the Red Cross Vol. 32. Special Issue 290: 1492 - 1992: 500th Anniversary of the Discovery of the Americas (1992 október) 443. o.
[81] Alberico Gentili, De Iure Belli Libri Tres. Angol nyelvű fordítás: John Carew Rolfe. Oxford, Clarendon Press (1933) 112-124. o.
[82] Partel Piirimae, Alberico Gentili's Doctrine of Defensive War and its Impact on Seventeenth-Century Normative Views. In Benedict Kingsbury & Benjamin Straumann (szerk.), The Roman Foundations of the Law of Nations: Alberico Gentili and the Justice of Empire. OUP (2010) 187. o.

jogszerűnek.[83] Megjelent elméletében a kollektív önvédelem is, amelynek értelmében egy szövetséges elleni igazságtalan támadás beavatkozási kötelezettséget jelent.[84]

Suárez elméletében a büntető háború megengedett.[85] A háború jogos indoka tehát egy olyan súlyos jogtalanság, amelyet nem lehet más módon megbosszulni vagy jóvátenni.[86] A defenzív erőszak alkalmazásával egy rosszra irányuló kísérletet akarnak megakadályozni, míg a támadó háborúval egy már okozott kárért kívánnak elégtételt szerezni.[87] Következésképpen Suárez nem ellenezte az agresszív büntető háborúkat.[88]

Hasonlóképpen, Grotius szerint is az igazságos háború feltétele a másik fél valamilyen sérelemokozása, így az önvédelmi, jóvátételi vagy büntető háború is megengedett.[89] Grotius egyesíti a korai keresztény teológia igazságos háború elméletét és a korai tudósok jogi háborúkoncepcióját[90] azzal, hogy az igazságos szándékot a j*us naturale*-ból vezeti le, amely egyszerre követeli meg a *justum*-ot és az *honestum*-ot.[91]

Ezt a hagyományt tartja fenn Pufendorf is, aki szerint a háború néha megengedett, sőt szükséges az élet és a jogok védelme érdekében.[92] Pufendorf Suárezhez hasonlóan szintén a védekező és támadó háborúk megkülönböztetését követi.[93] Pufendorf egyik fontos szabálya, hogy háborút soha nem szabad azonnal indítani, csak miután megpróbálták békés eszközökkel rendezni a vitát.[94] Bár ő is elfogadja a háborúk jelenlétét, mint minden kortársa és elődje, olyan keretet állít fel, amelyben az emberek természetüknél fogva békében akarnak élni, így a háborúk béketeremtéssel, s a béke feltételeinek ratifikálásával végződnek.[95]

Wolff és Vattel ellenezte azt a megközelítést, ahol a *jus ad bellum* a bűnözők elleni bűnüldözéshez hasonlított, ahol az áldozatnak joga van támadólag fegyverhez folyamodni az agresszor ellen.[96] Azzal érveltek, hogy mindkét állam elkerülhetetlenül úgy tekintene magára,

---

[83] Alberico Gentili, De Jure Belli. Vol. I. 83-85. o.
[84] Gesina van der Molen, Alberico Gentili and the Development of International Law. Leyden Sijthoff. (1968) 136. o.
[85] Christopher Shields és Daniel Schwartz, Francisco Suárez. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2021 Edition), Edward N. Zalta (szerk.), https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/suarez/. Először kiadva: 2014 július 21, revízió: 2019 szeptember 25.
[86] Francisco Suárez, Disputatio de Bello. (disp. 13), De triplici virtute theologici, in Suárez, Opera omnia XII. 4.1.
[87] Ibid. 1.6.
[88] Paulo Emílio Vauthier Borges de Macedo, The Law of War in Francisco Suárez: The Civilizing Project of Spanish Scholasticism. In Revista da Faculdade de Direito da Universidade do Estado do Rio de Janeiro. Vol. 2. No. 22 (2012) 18-9. o.
[89] Hugo Grotius, De Jure Belli ac Pacis Libri Tres. 2.1.2. In Knud Haakonssen (szerk.), Natural Law and Enlightenment Classics. The Rights of War and Peace. Liberty Fund, Indianapolis (2005).
[90] Randall Lesaffer, Aggression before Versailles. In The European Journal of International Law Vol. 29. No. 3. 777. o.
[91] Randall Lesaffer, Grotius on the Use of Force: Perfect, Imperfect and Civil Wars, An Introduction. Grotiana Vol. 41. No. 2. (2020) 257-8. o.
[92] Samuel Pufendorf, On the Duty of Man and Citizen According to Natural Law. 2.16.1. Angol fordítás: Michael Siverthorne. In James Tully (szerk.) Cambridge Texts in the History of Political Thoughts. CUP (1991) 168. o.
[93] Ibid. 2.16.2.
[94] Ibid. 2.16.3.
[95] Samuel Pufendorf, On the Duty of Man. 2.16.17.
[96] Pablo Kalmanovitz, Sovereignty, Pluralism, and Regular War: Wolff and Vattel's Enlightenment Critique of Just War. Political Theory (2018 április) Vol. 46, No. 2. 220-221. o.

mint aki igazságot szolgáltat, miközben a másik államot vádolja a sérelmek okozásával.[97] Következésképpen úgy vívnának háborúkat egymás ellen, mint a bűnözők ellen, és nem civilizált, szabályozott módon.[98] Vattel azonban figyelemre méltóan haladó gondolattal emeli vissza az agresszor megbüntetésének gondolatát. *"Az igazságos ügy előmozdításának elmulasztása [...] a háborút az államok nemzetközi közösségének egészét is érintetté tette"*.[99] Az igazságtalan hadviselőt az emberiség ellenségének tekintette.[100] Ez a gondolat megdöbbentően hasonlít az *erga omnes* normák szerkezetéhez és a nemzetközi béke és biztonság fogalmához a mai jogi keretrendszerben.

II. 1. 2. 3. A *jus ad bellum* korlátozása az első világháború előtt

Annak ellenére, hogy a jogtudósok nem alkotnak jogot, a bemutatott elméletek a *jus ad bellum* korlátozásáról mégis azt eredményezték, hogy az európai uralkodók végül szükségét érezték annak, hogy ezek alapján igazolják háborúikat.

Kiemelkedő példa erre II. Frigyes porosz király, aki a Szászország elleni támadás megindítása előtt kiáltványt tett közzé,[101] melyben kifejezetten az agresszió kifejezést használja. Azt állítja, hogy az agresszió nem egyenlő a háború kirobbantásával.[102] A békeszerződés elleni magatartások, vagy egy támadó szövetség kötése azonban agressziónak minősül, még akkor is ha ez nem jár fegyveres támadással.[103] Ezért azok, akik fegyverrel akadályozzák meg az ilyen agressziót, nem agresszorok.[104] Ennek megfelelően a porosz király a megelőző önvédelemre hivatkozva próbálta igazolni katonai akcióját.[105] Az osztrák-francia válasz erre a kiáltványra az volt, hogy továbbfejlesztették korábbi védelmi szövetségesüket,[106] és elítélték a porosz király

---

[97] Christian Wolff, Institutions du Droit de la Nature et des Gens. E. Luzac (Leyde: Chez E. Luzac, 1772), vol. 5 para. 888.; Emer de Vattel, The Law of Nations or Principles of Natural Law. Angol nyelvű fordítás: Charles G. Fenwick, Washington D.C., Carnegie Institution (1916) 3.3.39-40.
[98] Christian Wolff, Institutions du Droit. para. 722.
[99] Randall Lesaffer, Aggression before Versailles. 780. o.
[100] Emer de Vattel, The Law of Nations. 3.3.34.
[101] Exposé des motifs, qui ont obligé Sa Majesté le Roi de Prusse, à prévenir les desseins de la cour de Vienna. Berlin, 1756. Digitalizált változat hozzáférhető itt: https://books.google.hu/books?id=jtREAAAAcAAJ&pg=PP11&lpg=PP11&dq=Exposé+des+motifs,+qui+ont+obligé+Sa+Majesté+le+Roi+de+Prusse,+à+prévenir+les+desseins+de+la+cour+de+Vienna&source=bl&ots=dlI72WyPNQ&sig=ACfU3U2jmw6JkZwI5CG5s_k8hbfCKoL-fg&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjUh4-qn876AhUCx4sKHTxOAHYQ6AF6BAgeEAM#v=onepage&q&f=false.
[102] Ibid. "Il est certain que le Roi commence les hostilités; mais comme ce terme a souvent êté confondû avec celui d'agression, et que la Cour de Vienne étant toujours attentive et prête à calomnier les démarches de la Prusse; on se croit obligé de distinguer le sens de ces mots."
[103] Ibid. "Par agression l'on entend tout acte, qui est diametralement opposé au sens d'un Traité de Paix. Une Ligue offensive; des ennemis, qu'on suscite, et qu'on pousse à faire la guerre à une autre Puissance; les desseins d'envahir les Etâts d'un autre Prince; une irruption soudaine; toutes ces choses differentes sont autant d'agression, quoique la dernière seule se trouve dans cas des hostilités."
[104] Ibid. "Quiconque préviens ces aggression, peut commettre des hostilités; mais il n'est pas l'agresseur."
[105] Cf. Ibid. "Sa Majesté ne s'écarte de sa Moderation ordinaire, qu' à cause qu'elle cette d'être une vertû, lors qu'ils s'agit de défendre son honneur, son independence, sa Patrie et sa Couronne."
[106] Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versailles-ban aláírva, 1756 május 1-én. A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 40 CTS 335. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-40-CTS-335.regGroup.1/40_CTS_335_fra.pdf.

szászországi inváziójáját.[107] Amellett, hogy kártérítést követeltek az agresszortól,[108] a felek ezt az agressziót az európai béke és nyugalom elleni cselekedetnek tekintették.[109] Bár a szerződést egy titkos szerződés váltotta fel,[110] így az soha nem lépett hatályba, mégis jelentős előzménynek számít az agresszió területén, mivel egyértelműen elítélte az inváziót és az annexiót mint a közös béke és a biztonság veszélyeztetését.

Azt a gondolatot, hogy a fegyverkezés növekedése az egész kontinenst - és a kevésbé fejlett államok nemzeti érdekeit - fenyegeti, az orosz cár fejezte ki, aki nemzetközi békekonferenciát hívott össze a fegyverkezés korlátozásáról és esetleges betiltásáról.[111] Az Auguste Beernaerts által elnökölt első bizottságnak nem sikerült megállapodnia egy egyezményről, és csak három nyilatkozatot adott ki.[112] Nem a *jus ad bellum*ot, hanem a fegyverkezés korlátozását kívánták elérni bizonyos fegyvertípusokban.[113] A konferencia egy olyan egyezményt is kidolgozott, amely az általános béke fenntartását célozta.[114] Az 1. cikk viszont azt kívánta a lehető legnagyobb mértékben *korlátozni*, hogy az államok erőszakhoz folyamodjanak.[115] A tengeri hadviselésről szóló egyezmény[116] és a szárazföldi háborúról szóló egyezmény[117] azonban nem korlátozta a *jus ad bellumot*, kizárólag a *jus in bello*-t szabályozta.

A korabeli jogtudomány is megerősítette az államok eredendő jogát arra, hogy jogaik védelmében háborúkat folytassanak. Az időszakot az agresszió fogalmának elmosódása mellett

---

[107] Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versaillesban aláírva, 1757 május 1-én. Preamble: „[...] n'on pu voir qu'avec une douleur extrême que des vues si salutaires aient été renversées par l'invasion injuste de la Saxe et ensuite de la Boheeme par le roi de Prusse [...].” A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 41 CTS 1. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-41-CTS-1.regGroup.1/41_CTS_1_fra.pdf.

[108] Ibid. 8. cikk.

[109] Ibid. Preamble, 5-6. cikk.

[110] Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versaillesban aláírva, 1758 december 30-án. A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 41 CTS 235. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-41-CTS-235.regGroup.1/41_CTS_235_fra.pdf.

[111] Benjamin Ferencz, Defining International Aggression. The Search for World Peace. Vol. 1. Part One (1) Digitalizált http. verzió hozzáférhető itt: https://www.derechos.org/peace/dia/doc/bf1.html#N_12_.

[112] Betsy Baker, Hague Peace Conferences (1899 and 1907).” In Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford Public International Law (http://opil.ouplaw.com). OUP (2022) para. 12. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e305?rskey=n6dldK&result=9&prd=OPIL.

[113] The Hague Peace Conferences of 1899 and 1907, A Series of Lectures Delivered before the Johns Hopkins University in the Year 1908. By James Brown Scott. Technical delegate of the United States to the Second Peace Conference at the Hague In two Volumes Volume II – Documents Baltimore, MD: The Johns Hopkins Press (1909).

[114] 1899-es Hágai Egyezmény a Viták Békés Rendezéséről. Preamble. Digitalizált francia eredeti szöveg elérhető: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 410. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-187-CTS-410.regGroup.1/187_CTS_410_fra.pdf.

[115] Ibid. 1. cikk.

[116] Nemzetközi egyezmény az 1864. augusztus 22-i genfi egyezmény elveinek a tengeri hadviseléshez való hozzáigazításáról, aláírva Hágában, 1899-ben. A digitalizált eredeti francia verzió elérhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 443. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-187-CTS-443.regGroup.1/187_CTS_443_fra.pdf.

[117] Az 1899-ben Hágában aláírt nemzetközi egyezmény a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól. A digitalizált eredeti francia verzió elérhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 429. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-187-CTS-429.regGroup.1/187_CTS_429_fra.pdf.

az a tendencia jellemzi, hogy eltérő jogi koncepciók alapján a háborút a *raison d'État* elfogadott eszközének tekintették.

Bello úgy vélte, hogy a háború a jogok erőszakos érvényesítésének eszköze.[118] Ezért még a támadó háborúk is legitimnek tekinthetők, ha azokat a sérelmek megelőzése vagy megszüntetése, jóvátétel vagy az agresszor megbüntetése érdekében indították.[119] Ugyanakkor a védekező háború csak akkor jogos, ha azt egy agresszor ellen vívják.[120] Az agresszió tehát jogos ok nélküli háborút jelentett, legyen az védekező vagy támadó jellegű.

Ezzel szemben Despagnet azt állította, hogy az agresszor mindig az, aki az első ellenséges cselekményt indítja, még akkor is, ha védekező háborút folytat, míg a provokátor az, aki a háborút okozza, még akkor is, ha nem ő indította el a tényleges ellenségeskedést.[121] Ennek megfelelően támadó háborút az a hadviselő folytat, akinek a provokációja elkerülhetetlenné tette a háborút.[122]

Henry Bonfils azt állította, hogy az erőszak alkalmazása legitim egy állam függetlenségének, autonómiájának, biztonságának vagy akár becsületének védelme érdekében.[123] Ennélfogva minden államnak joga van fegyverhez folyamodni jogai védelmében, [124] és az államok maguk ítélhetik meg *casus belli*-jük érvényességét,[125] mivel az államok felett nincs felsőbb hatalom.[126] Következésképpen maga a háború, bár kivételes állapot,[127] mégis legitim.[128]

Azzal Manning is egyetértett, hogy az államok akár erőszak alkalmazásához folyamodhatnak jogaik biztosítása érdekében, mivel nincs felettük közös felsőbbség, amelyhez jogvitájuk rendezése érdekében folyamodhatnának.[129] Szerinte a háborúk akkor igazságosak, ha

---

[118] Andres Bello, Principos de Derecho de Gentes. Publicada en Santiago de Chile, Imprenta en Paris (1840) 169. o. "Guerra es la vindicacion de nuestros derechos por la fuerza."
[119] Ibid. 171. o. "El fin legítimo de la guerra es impedir ó repulsar una injuria, obtener su reparacion, y proveer á la seguridad futura del injurando, escarmentando al agresor."
[120] Ibid. 172. o. "La defensa no es justa sino contra un agresor injusto."
[121] Frantz Despagnet, Cours de droit international public. Bordeaux (1894) 521 o. para. 506. "On peut qualifier d'agresseur celui qui attaque le premier, même pour soutenir une guerre défensive, et de provocateur celui qui est cause des hostilités, ne les entreprendrait-il pas le premier."
[122] Ibid. "Au point de vue du Droit, à la différence du point de vue militaire, la guerre offensive n'est pas toujours celle dans laquelle on accomplit les premiers actes d'hostilité, mais bien celle qui est soutenue par le parti dont les agissements l'ont provoquée et rendue inévitable."
[123] Henry Bonfils, Manuel de droit international public (droit des gens), destiné aux étudiants des Facultés de droit et aux aspirants aux fonctions diplomatiques et consulaires. 4e edition (1905) 575. o. para. 1001. "L'usage de la force est légitime, quand elle est employée à la défense de l'indépendance, de l'autonomie, de la sécurité, de l'honneur d'un Etat."
[124] Ibid. "Chaque Etat, dit Wheaton, a le droit de recourir à la force comme étant le seul moyen d'obtenir réparation des offenses qu'il a reçues […]."
[125] Ibid. "Chaque Etat a également le droit de juger par lui-même de la nature et de l'étendue des offenses,' qui peuvent justifier un semblable moyen de reparation."
[126] Ibid. "Les nations ne reconnaissent pas de supérieur, ni de juge ; chacune peut user de ses forces contre les offenses qu'elle éprouve et par conséquent faire droit à elle-même."
[127] Ibid. para, 1000. "La guerre ne saurait être considérée comme l'état normal de l'humanité. Elle ne peut être qu'un état exceptionnel, transitoire, passager."
[128] Ibid. para. 1001. "Les publicistes modernes admettent, presque tous, directement ou indirectement, la légitimité de la guerre."
[129] William Oke Manning, Commentaries on the Law of Nations. Millikan and Sun. (1839) London, Book III, 96. o.

szükségesek, ellentétben a törvénytelen agresszióval vagy az "egyéni ambíciók indokolatlan megragadásával".[130]

Woolsey szerint a háború jogos a következő esetekben: a) az állam szuverenitásának, függetlenségének vagy területének védelmére; b) lakosai minden jogának védelmére idegen külső erőszakkal szemben; c) elégtétel szerzésére becsületének megsértése miatt; d) szerződéses kötelezettségek megszegése esetén; e) szándékolt sérelem megelőzésére, vagy f) egy másik állam vallás vagy szabadság elleni nagy és kirívó sérelmek esetén, még ha a beavatkozó államot nem is érinti. „És nemcsak azért, mert a jogtalanság, ha megengedik, minden államot fenyegethet, hanem azért is, mert a nemzetek jobb érzései arra késztetik őket, hogy segítsenek a sértetteken."[131] Bár a *jus ad bellum* itt meglehetősen tágan van konstruálva, nemcsak az ilyen kollektív humanitárius beavatkozás megengedett, hanem a fellépés olyan állammal szemben, aki jogellenesen folytat háborút. Ilyenkor a többi állam "nemcsak tiltakozhat, hanem erőszakot is alkalmazhat az ilyen gonoszság leverésére".[132] Woosley a fentiek fényében formálisnak tartja a támadó és a védekező közötti megkülönböztetést is, amelynek *önmagában véve* nincs megkülönböztető szerepe a hadviselés legitimitásának meghatározásában.[133]

A nemzetközi jogi könyvek többsége még mindig fenntartotta az igazságos háború és a háború jogszerűsége közötti kapcsolatot. Egyes szerzők azonban mint például Lawrence, tagadták az igazságos és igazságtalan, támadó és védekező, formális és informális háborúk közötti bármilyen megkülönböztetés érvényességét. Lawrence kijelentette, hogy a modern nemzetközi jog egyszerűen figyelmen kívül hagyja ezeket az erkölcsi kérdéseket, és azt állította, hogy a háború olyan tény, amely a legkülönbözőbb módon változtatja meg az érintett felek viszonyát.[134] A háborút úgy is definiálta, mint államok közötti küzdelmet,[135] ahol nincs szükség jogos okra vagy akár formális deklarációra, csak arra, hogy a szuverénnek kell vívnia.[136] Ebben az értelemben a *jus ad bellum* semmilyen módon nem korlátozott. Lawrence elfogadta a háborút, mint valóságot, és úgy vélte, hogy a nemzetközi jognak csak a *jus in bello* esetében van szerepe.

Ezt a tézist Oppenheim is tartotta, mondván, hogy „a háború nem a nemzetközi joggal ellentétes, hanem a nemzetközi jog által szabályozott állapot".[137] Továbbá Oppenheim ellenezte azt az elképzelést, hogy a háború az jogsértés jogorvoslati eszköze lenne, mivel a háborúkat

---

[130] Ibid. 97. o.
[131] Theodore D. Woolsey, Introduction to the Study of International Law. James Munroe and Company (1860) Boston and Cambridge. 261. o. para. 112.
[132] Ibid. 269. o. para. 111.
[133] Ibid. 262. o. para. 113. “Wars, again, have been divided into defensive and offensive. This distinction is of no very great importance, since, as we have seen, the two may differ less in essence than in form, and, as it respects form, the one runs into the other. A wronged nation, or one apprehending wrong, may be the first to attack, and that is perhaps its best defence.”
[134] Thomas Joseph Lawrence, Principles of International Law. MacMillan and Company (1895) London and New York. 292. o. para. 155.
[135] Ibid. 290. o. para 155.
[136] Ibid.
[137] Lassa Francis Oppenheim, International Law. A Treatise. Volume II. Second Edition. Longmans, Greend and Co. New York (1912) 60. o. para. 53.

gyakran csak politikai okokból vívják. A jogi következmények pedig változatlanok, mivel az ellenségeskedésekre ugyanaz a *jus in bello* vonatkozik.[138]

Így nemcsak a politikában és a nemzetközi kapcsolatokban, hanem a jogtudományban is fokozatosan kiszorította az igazságos háború elméletét egy olyan realista megközelítés, amiben a *jus in bello* ugyan jog által szabályozott, de amelyben a *casus belli* nem követeli meg, hogy az igazságos vagy akár azt, hogy jogi legyen. Ez azt eredményezte, hogy az első világháború a *jus ad bellum* tág és liberális értelmezésével tört ki.[139]

II. 1. 2. A normativizált és intézményesített rendszer

Az első világháború után jelent meg annak az igénye, hogy a főszabály a háborúindítás tilalma legyen jogilag meghatározott kivételekkel, s csak ezen keretrendszer normáin belül lehessen az államérdeket érvényesíteni. A koncepció a nemzetközi béke és biztonság garanciáját a viták békés rendezésének követelményében látta. Lényegében a jogállamiság nemzetközi szintre emelésének törekvése jelenik meg, ahol a belső joghoz hasonlóan az „önsegély" nem elfogadható vitarendezési mód. A viták fegyveres megoldása helyett az államok közösen működtetett intézményrendszerekben (nemzetközi bíráskodás, Népszövetség) képzelték el a születő norma érvényesítésének előfeltételét. S ez a megoldás rezonál azzal a jogtudományi dogmatikai problémával, ami a háborút azért tartotta megengedettnek, mert a szuverén állam fellett nincs autoritás, ami a két szuverén vitáját eldönthetné.

A Népszövetség minden előremutató tulajdonsága ellenére sem tudta megelőzni a második világégést, azonban előképe volt egy olyan rendszernek, ami erősebb biztosítékokat kívánt adni a háború tilalmán alapuló új nemzetközi jogállamisági törekvés központi intézményének, az ENSZ-nek. Az új nemzetközi csúcsszervezet nagy előrelépés volt a *jus contra bellum* normativizálása és intézményesülése terén egyarát. A számos jelentős hiányosság ellenére az ENSZ működése azt mutatja, hogy a tisztán politikai megfontolás mellé már elengedhetetlen a jogi mérlegelés (normativizálás), s azt jelzi, hogy a normativizálás akkor hatékony, ha közösen ellenőrzött mechanizmusokban (intézményekben) működtetik az államok. Az intézményesülés és a normativizálás együtt szükséges. Ahhoz hogy valóban a legkisebb egyenlőt is védeni tudja az intézmény, az intézményi (kollektív) döntéshozatal sem lehet tisztán politikai alapú, hanem szabályalapú (normativizált) kell, hogy legyen.

---

[138] Ibid. 61. o. para. 54. "But when States are driven into or deliberately wage war for political reasons, no legally recognised act of self-help is in such case performed by the war. And the same laws of war are valid, whether wars are waged on account of legal or of political differences."

[139] Az államok érdekeiről és az alkalmazott casus billről lásd: Jack Snyder, Better Now Than Later: The Paradox of 1914 as Everyone's Favored Year for War. International Security Vol. 39 No. 1 (summer 2014), MIT Press. 71-94. o.

II. 1. 2. 1. A *jus ad bellum* korlátozása az első világháború után

Az államok az első világháború után kezdték el a háborúindítást nemzetközi szerződésekkel és különösen nemzetközi szervezetekkel érdemben ellenőrizni és szabályozni.[140] Ennek megfelelően sokan nagy reményeket fűztek a Népszövetség létrehozásához, amely a jövőbeni agresszív háborúk megelőzését kívánta szolgálni.[141] Ezért a Népszövetség - mint nemzetközi szervezet - első alkalommal törekedett arra, hogy pozitív jogi kötelezettséget állapítson meg a háborúindítás tilalmára a nemzetközi béke és biztonság érdekében.[142] Ezek az új megelőző rendelkezések korabeli értelmezés szerint „rendkívül fontos előrelépésnek számítottak a nemzetközi kapcsolatokban."[143] A Népszövetség Egyezségokmányának 10. cikke kifejezetten tartalmazta, hogy a tagok

> „[...] vállalják, hogy külső támadással szemben tiszteletben tartják és megőrzik a Népszövetség valamennyi tagjának területi integritását és fennálló politikai függetlenségét. Ilyen agresszió esetén, illetve ilyen agresszió veszélye vagy fenyegetése esetén a Tanács tanácsot ad arról, hogy milyen eszközökkel kell e kötelezettségnek eleget tenni."[144]

A 11. cikk azt is előírta, hogy minden háború vagy háborús fenyegetés a Népszövetség egészét érinti, még akkor is, ha a helyzet a tagokat közvetlenül nem is érinti. Ilyen esetben "a Népszövetség minden olyan intézkedést megtesz, amelyet bölcsnek és hatékonynak ítél a nemzetek békéjének megőrzése érdekében".[145] Az agresszió külső jellegének hangsúlyozásával az államhatárokon belüli nemzeti mozgalmak elfojtását akarták elkerülni, és csak a "kívülről jövő erőszakos annexió" elleni védekezést biztosították.[146] Mindazonáltal, ahogy Benjamin Ferencz megjegyzi, "a háború továbbra is elismert és megengedett alternatíva maradt [...]",[147] különösen a Népszövetség nem túl sikeres gyakorlatát látva.[148]

Egy általános leszerelési és megnemtámadási egyezmény[149] kidolgozására tett kísérlet elemzése során ugyanerre a következtetésre lehetett jutni. A provokálatlan agresszió

---

[140] Quincy Wright, The Concept of Aggression in International Law. In The American Journal of International Law. Vol. 29 No. 3 (1935 július), 573. o.
[141] Nicholas Murray Butler, Introduction for David Hunter Miller. "The Drafting of the Covenant." Vol. I. Published by G. T Putman's Sons. New York, London (1928) vii. o.
[142] Howard Russell Butler, Synopsis of the Covenant of the League of Nations. American Rights League, New York (1919) 1-3. o.
[143] Commentary on the League of Nations Covenant. British Foreign Office Publications, presented to the Parliament by command of His Majesty, June 1919. The American Journal of International Law Vol. 14 No. 3 (1920 július) 411. o.
[144] The Covenant of the League of Nations as Part I of The Treaty of Versailles ratified on 28 June 1919. 10. cikk.
[145] Ibid. 11. cikk.
[146] Sir Geoffrey Butler, A Handbook to the League of Nations. Second Edition, Longmans, Green and Co. New York, Toronto, Bombay, Calcutta, and Madras (1925) 172. o.
[147] Benjamin Ferencz, Defining International Aggression. Vol. I. Part One (2).
[148] Részletes analízishez cf.: Benjamin Ferencz, Enforcing International Law – A Way to World Peace. A Documentary History and Analysis. Vol. I. Oceana Publications. London, New York, Rome (1983) 45-80. o.
[149] A teljes szöveg itt összevethető: League of Nations, Text of the Treaty of Mutual Assistance, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 16) (1923) pp. 203-206. Az 1. cikk így fogalmaz: "The High Contracting Parties solemnly declare that aggressive war is an international crime and severally undertake that no one of them will be guilty of its commission. A war shall not be considered as a war of aggression if waged by a State which is party to a dispute and has accepted the

általánosan elismert definíciójának szükségessége még egy leszerelési szerződéshez is szükséges volt, és egy ilyen definíciót kívántak szerződésben szabályozni.[150] A Tanács különleges bizottsága *expressis verbis* arra a következtetésre jutott, hogy az agresszióra nem lehet definíciót alkotni, és teljes mérlegelési jogkört adott a Népszövetség Tanácsának az egyes helyzetek értékelésére.[151] Az agresszió egyértelmű definíciójának teljes hiánya miatt a tagállamok nem fogadhattak el egy ilyen széleskörű, kétes gyakorlatiasságú felhatalmazást.[152]

A koncepció súlyos hiányosságainak orvoslására egy amerikai kezdeményezés nyomására új ötlet merült fel.[153] Több módosítás után a választottbíráskodást, az agressziót és a leszerelést egy jegyzőkönyvben tervezték szabályozni. A felismerés az volt, hogy az Egyezségokmány nem tartalmazta a fegyveres erőszak alkalmazásának tényleges tilalmát, és még a kevésbé szigorú 10. cikkének érvényesítését sem rendezték megfelelően.[154] Ezért a Nemzetközi viták békés rendezéséről szóló jegyzőkönyvet kívánták módosítani és kiegészíteni.[155] Ennek preambuluma egyértelműen jelezte, hogy a cél az általános béke és biztonság fenntartása, valamint a fenyegetett nemzetek területének és függetlenségének védelme.[156] 2. cikke tartalmazta az erőszak alkalmazásának általános tilalmát, "az agresszióval szembeni ellenállás" és a népszövetségi felhatalmazás kivételével.[157] A 8. cikk az agresszióval való fenyegetés tilalmát mondta volna ki,[158] a 10. cikk pedig a demilitarizált övezetekre vonatkozó szabályok megsértését is agressziónak minősítette volna.[159] Az előadók úgy találták, hogy az agressziót "úgy határozták meg, hogy az ne adjon okot habozásra, amikor a Tanácsnak döntést kell hoznia", és meg voltak győződve arról, hogy a rendszer megfelelő ahhoz, hogy "lehetetlenné

---

unanimous recommendation of the Council, the verdict of the Permanent Court of International Justice, or an arbitral award against a High Contracting Party which has not accepted it, provided, however, that the first State does not intend to violate the political independence or the territorial integrity of the High Contracting Party."

[150] League of Nations, Opinion of the Permanent Advisory Commission Regarding Assembly Resolutions XIV and XV, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 16) (1923) 114-120. o. II (d)

[151] League of Nations, Commentary on the Definition of a Case of Aggression, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No.16) (1923) 183-185. o. para. 8. "It is clear, therefore, that no simple definition of aggression can be drawn up, and that no simple test of when an act of aggression has actually taken place can be devised. It is therefore clearly necessary to leave the Council complete discretion in the matter, merely indicating that the various factors mentioned above may provide the elements of a just decision."

[152] A kormánynak a tervezetre adott reakcióit és javaslatait lásd.: League of Nations, Replies from Governments, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26) (1924) 129-168. o.

[153] League of Nations, General Scheme of the Provisions of the Draft Treaty of Mutual Assistance as Compared with the Replies of the Governments (Annex 3) and the Draft by an American Group (Annex 4), Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26) (1924) 172-176. o.

[154] John F. Williams, The Geneva Protocol of 1924 for the Pacific Settlement of International Disputes. In Journal of the British Institute of International Affairs Vol. 3. No. 6 (November 1924) 292. o.

[155] Protocol for the Pacific Settlement of International Disputes. Adopted by the Fifth Assembly on October 2nd, 1924. As Annex 12 in League of Nations, Protocol for the Pacific Settlement of International Disputes, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26) (1924) 189-194. o. 1. cikk.

[156] Ibid. Preambulum.

[157] Ibid. 2. cikk.

[158] Ibid. 8. cikk.

[159] Ibid. 10. cikk.

tegye a háborút".[160] A Közgyűlés melegen üdvözölte a tervezetet, és a tagállamok mielőbbi figyelmébe ajánlotta.[161] A jegyzőkönyvtervezet azonban a tényleges támogatás hiánya miatt soha nem lépett hatályba.[162]

Ennek ellenére a háború betiltására irányuló szándék jelen volt, amint azt a Népszövetség Közgyűlésének 1927. évi Háború és agresszió nyilatkozata is mutatja.[163] A dokumentum meglehetősen lakonikusan fogalmazott, amikor kimondta, hogy minden tagállam köteles megfelelni annak az elvnek, amely szerint "minden támadó háború tilos, és mindig is tilos lesz".[164] Annak ellenére, hogy köztudott volt, hogy a provokálatlan agresszió meghatározásához definícióra van szükség, szinte lehetetlennek tűnt, hogy egy ilyen fogalomhoz eljussanak.[165] Ennek megfelelően lehetetlennek tartották egy általános agresszió-ellenes egyezmény megkötését.[166] Ezért a Népszövetség Választottbírósági és Biztonsági Bizottsága azt javasolta az államoknak, hogy kössenek külön vagy kollektív megnemtámadási vagy kölcsönös segítségnyújtási szerződéseket.[167]

A Népszövetségi rendszeren kívül a Briand-Kellogg-paktum meghatározó hatást váltott ki, ami korabeli vélekedés szerint "gyakorlatilag az egész világon" jogellenessé tette a háborút.[168] A paktumot 15 nemzet írta alá, és hamarosan 48 csatlakozott hozzá.[169] Formálisan a paktum még mindig érvényben van.[170] Az 1. cikk szerint az államok "elítélik a háborúhoz való folyamodást a nemzetközi viták megoldására, és lemondanak róla, mint a nemzetpolitika eszközéről az egymással való kapcsolataikban". A 2. cikk hozzáteszi, hogy minden vitát csak békés eszközökkel lehet rendezni. A rövid megfogalmazás és a meghatározás hiánya problémás volt, de a nyilvánvaló hiányosság inkább a végrehajthatóság és a szankciók hiánya volt. Az értelmezés problémájával Budapesten, a Nemzetközi Jogi Társaság 1934-es konferenciáján foglalkoztak.[171] A szankciók hiánya a szerződésben önmagában nem eredményezi azt, hogy a

[160] Arbitration, Security and Reduction of Armaments. General Report submitted to the Fith Assembly on behalf of the First and Third Committees by M. Politis (Greece), Rapporteur for the First Committee, and M. Benes (Czechoslovakia), Rapporteur for the Third Committee. as Annex 13 to League of Nations, Arbitration, Security and Reduction of Armaments, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26) (1924) 194-213. o.
[161] Ibid. Resolution adopted by the Fifth Assembly at its meeting held on October 2nd (1924) on the Reports of the First and Third Committees. as Annex 14.
[162] Cf. Herbert Brucker, Success or Failure at Geneva? In The North American Review Vol. 233, No. 2 (1932 február), 147-156. o.
[163] League of Nations, Declaration Concerning Wars of Aggression, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 53) (1927 szeptember 24) 22. o.
[164] Ibid. para. 1.
[165] Memorandum on Security Questions. Submitted by M. Politis, Rapporteur. in League of Nations, Committee on Arbitration and Security, Preparatory Commission for the Disarmament Conference, Publications of the League of Nations, IX. Disarmament, 1928. IX.3. para. 79.
[166] Ibid. para. 91.
[167] Ibid. para. 92.
[168] Henry L. Stimson, The Pact of Paris: Three Years of Development. In Foreign Affairs. Vol. 11, No. 1, Special Supplement: The Pact of Paris: Three Years of Development (1932 október) iii-iv. o.
[169] League of Nations, General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy, Signed at Paris (1928 augusztus 27) League of Nations Treaty Series (1929) No. 2137. 59-64. o.
[170] Randall Lesaffer, Kellogg-Briand Pact (1928). In Max Planck Encyclopedia of Public International Law. para. 2. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e320?rskey=hhaltF&result=1&prd=OPIL.
[171] International Law Association, Report of the thirty-eighth Conference held at Budapest. 1934 szeptember 6 - 10.

kötelezettség ne lenne jogi kötelezettség, ugyanis a következményekre az általános nemzetközi jog vonatkozik.[172] Mindazonáltal megállapítható, hogy a jogsértés ezen általános következményei nehezen tudnák megakadályozni vagy megállítani az államok agresszív háborús törekvéseit.[173] Az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság által tett speciális értelmezési fenntartások pedig azt eredményezték, hogy az önvédelem kivétele olyan széles lett, hogy az egész paktum elvesztette súlyát.[174]

A kodifikációs igények a Népszövetségben is folytatódtak. A fegyverkezés csökkentéséről és korlátozásáról szóló konferencián Franciaország a következő megállapítást tette:

> „Azok az intézkedések, amelyek nélkül a [...] javaslatok hatástalanok, sőt elképzelhetetlenek lennének, többek között a következők: kötelező választottbíráskodás; az agresszor meghatározása; a nemzetközi haderőt ellenőrző hatóság döntésének gyorsaságára vonatkozó garanciák; e hatóság tevékenységének összhangba hozása a nemzetközi joggal, amely még mindig nem eléggé pontos, de amelynek állandó és szerződéses elemei a nemzetközi szerződésekből és paktumokból következnek; és a fegyverkezésre vonatkozó valamennyi megállapodás végrehajtásának nemzetközi ellenőrzése."[175]

A javaslatokról szóló döntések elhalasztása érdekében az eljáró Politikai Bizottság elnöke azt javasolta, hogy hozzanak létre egy bizottságot az agresszió meghatározására, és ezt a javaslatot elfogadták.[176] A bizottság hamarosan benyújtotta jelentését. Ennek 1. cikke szerint agresszor az az állam, amely először követi el a következő cselekmények bármelyikét: i) hadüzenet egy másik államnak; ii) invázió hadüzenettel vagy anélkül; iii) szárazföldi, tengeri vagy légi támadás egy másik állam területe, hajói vagy repülőgépei ellen; iv) tengeri blokád; vagy fegyveres bandák támogatása a területén, amelyek egy másik államot megtámadnak.[177] A tervezet szerint „[s]emmilyen politikai, katonai, gazdasági vagy egyéb megfontolások nem szolgálhatnak mentségül vagy igazolásul az agresszióra [...]."[178]

Ahogy az előadó érvelt, "e cikk célja annak pontosítása, hogy az 1. cikkben meghatározott agressziós cselekmények nem találhatnak mentséget vagy igazolást semmiféle megfontolásban. Más szóval, ezeket a cselekményeket egy állam csak abban az egyetlen feltevésben igazolhatja,

---

[172] Quincy Wright, The Meaning of the Pact of Paris. In The American Journal of International Law Vol. 27, No. 1 (1933 január) 41. o.
[173] Cf. Sheldon Glueck, Nuremberg Trial and Aggressive War. A.A. Knopf. New York (1946) 22. o.
[174] Benjamin Ferencz, Defining International Aggression. Vol. I. Part One (3) (c). "The U.S. right to self-defense encompassed not merely the territory of the U.S. but also any other area in which the U.S. decided that it had a vital interest. The British considered their domain to include all territories under British sovereignty."
[175] League of Nations, Proposals of Delegations. Proposals of the French Delegation, Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, Conf. D. 56, vol. 1, Geneva (1932 február) para. V.
[176] Definition of Aggression: Draft Declaration Proposed by the Delegation of the Union of Soviet Socialist Republics: General Discussion. Eighth Meeting. In League of Nations, Records of the Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, Minutes of the Political Commission, Series D., vol. 5, Geneva, 1933 március 10, 47-56. o.
[177] Draft Act relating to the definition of the aggressor. Art. 1. (1)-(5). As Annex I. to Report of the Committee on Security Questions. In League of Nations, Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, General Commission, Conf.D./C.G./108., Geneva, 1933 május 24.
[178] Ibid. 2. cikk.

hogy ez az állam először ilyen cselekmények áldozatává vált".[179] A megfogalmazás meglehetősen zavaros, de egyszerűen azt jelenti, hogy a fegyverhasználat egyetlen igazolása az önvédelem. A szovjet javaslatot követve a bizottság azt is megerősíti, hogy egy adott állam belső viszonyai és a jogsértések nem igazolhatják az agressziót.[180] A szövegezési folyamat azonban megszakadt.

Amint azt már tárgyaltuk, a Népszövetség a béke biztosítását az Egyezményokmánya 10. és 11. cikkével kívánta megteremteni. Ennek ellenére a Népszövetség többszöri próbálkozás ellenére sem tudta meghatározni az agresszió fogalmát. A fogalom és egyértelmű szabályok hiánya mellett az is problémás volt, hogy mind a Közgyűlésben, mind a Tanácsban minden tagnak vétójoga volt.[181] És még ha döntés is született, az csak tanácsadó jellegű volt, és nem volt kötelező érvényű az államokra nézve.[182] Így mind a normativizálás, mind az intézményesülés folyamatában előrelépésre lett volna szükség.

Több kísérlet is történt arra, hogy a Népszövetséget egy hatékonyabb rendszerré reformálják, hogy megelőzzék és megállítsák a jövőbeni agressziót, vagy legalább definiálják azt.[183] Az államok azonban meglehetősen vonakodtak, hogy ténylegesen megegyezzenek, különösen mivel úgy vélték, hogy a tényleges szankció katonai jellegű lenne ilyen esetben.[184] Vagyis tartottak attól, hogy az agresszióra automatikusan fegyverrel kellene válaszolni. Ez egyik oldalról sem volt kívánatos. Az agresszor állam nem vívhatna háborút szabadon, (még gyarmatit sem) mert tartania kellene a közös nemzetközi fegyveres választól. De a másik oldalon a nem hadviselő feleknek hozzá kellene katonailag járulni a közös nemzetközi fegyveres válaszhoz, ezzel pedig olyan konfliktusokba avatkoznának be, amibe nem szerettek volna. Összességében tehát, paradox módon az volt az elképzelés, hogy egy erősebb anti-agressziós jogi és intézményes keret lényegében csak növelné a háborúk számát és kiterjedtségét.

II. 1. 2. 2. Az ENSZ létrehozásának folyamata

A Népszövetség mögött álló eszméket és jogi forradalmat a második világháború törte meg. Az Egyesült Államoknak és az Egyesült Királyságnak azonban már 1941-ben megvolt az elképzelése arról, hogy győzelmük után milyen új nemzetközi keretrendszert állítsanak fel. A Churchill és Roosevelt által aláírt Atlanti Charta ugyanazokat az elveket rögzítette, mint a Népszövetség: a békét és a félelemtől mentes nemzetközi környezet reményét.[185] A Charta kifejezte azt a meggyőződést, hogy "a világ minden nemzetének mind reális, mind szellemi okokból el kell jutnia az erőszak alkalmazásáról való lemondásra", s az új nemzetközi berendezkedés "az általános biztonság szélesebb körű és állandó rendszerének létrehozásával"

---

[179] Ibid. Report of the Committee on Security Questions (Rapporteur: M.N. Politis). Conf.D./C.G./108. para. 28.
[180] Ibid. Draft Protocol annexed to Article 2 of the Act relating to the Definition of the Aggressor. Annex II.
[181] League of Nations, Covenant. 6. cikk.
[182] Cf. Ibid. 8. cikk, 10. cikk, 15. cikk, 16. cikk.
[183] Cf.: Clyde Eagleton, Reform of the Covenant of the League of Nations. In The American Political Science Review Vol. 31, No. 3 (1937 június), American Political Science Association. 455-472. o.
[184] Jaroslav Zourek, Enfin une définition de l'agression. In Annuaire Français de Droit International. Année 1974. No. 20. 9-30, 11. o.
[185] Atlantic Charter signed by Franklin D. Roosevelt and Winston S. Churchill on 14 August 1941. Hatodik pont. Elérhető itt: https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp.

valósulna meg.[186] Ez az új rendszer 1944-ben kezdett formát ölteni egy nemzetközi szervezet formájában, Egyesült Nemzetek Szervezete néven.[187] A Dumbarton Oaks-i konferencián az USA, Oroszország, Kína és az Egyesült Királyság megállapodott az érintett szervezet céljairól, elveiről, szerveiről és feladatairól. A Dumbarton Oaks-i javaslatok világosan kimondták, hogy az ENSZ fő célja "[a] nemzetközi béke és biztonság fenntartása; és e célból hatékony kollektív intézkedések meghozatala a békét fenyegető veszélyek megelőzésére és elhárítására, valamint az agressziós cselekmények vagy más békét sértő cselekmények visszaszorítására, továbbá békés eszközökkel a béke megzavarásához vezető nemzetközi viták kiigazítása vagy rendezése".[188]

Ez a kívánság a szöveg több részében is visszaköszönt. Az elvek között szerepelt, hogy a tagok "nemzetközi kapcsolataikban tartózkodnak az erőszakkal való fenyegetéstől vagy annak alkalmazásától".[189] A tagságot is úgy tervezték, hogy csak békeszerető államok számára legyen nyitott,[190] és egy egész fejezetet szenteltek a nemzetközi béke fenntartására és az agresszió visszaszorításának szabályozására.[191] Ez a fejezet kétpilléres mechanizmust irányzott elő a béke biztosítására. Az első a klasszikus elv, a viták békés rendezése, a másik a békét fenyegető veszélyek megállapítása és az ezekre irányuló intézkedések. Ez a második pillér újdonságot jelent a Népszövetség rendszeréhez, ahol nem volt egyértelmű normatív és eljárási cselekvési terv agresszió esetén.

A peresíthető vitákat javasolták a Nemzetközi Bíróság elé terjeszteni,[192] nem korlátozva azonban a BT szerepét az államközi viták rendezésében. A cél az volt, hogy a BT számára alapot biztosítsanak bármilyen vita kivizsgálására, és jogot adjanak a testületnek annak eldöntésére, hogy egy vita veszélyezteti-e a nemzetközi békét és biztonságot.[193] A tervek szerint még a tagsággal nem rendelkező államoknak is joguk lett volna vitát a BT elé terjeszteni.[194] A tervezet készítőinek a béke fenntartása iránti elkötelezettségének kifejezése az is, hogy a katonai erő kollektív alkalmazásának jogi lehetőségeit a BT-re kívánták bízni.[195] Ahogy Benjamin Ferencz megjegyezte, az elképzelés az volt, hogy "a béke és a biztonság érvényre juttatása érdekében olyan nagyságrendű katonai erő gyors felállítását biztosítsák, amely alkalmas az esetlegesen felmerülő agresszió elrettentésére vagy elfojtására".[196] Egy későbbi kiegészítés az USA, az Egyesült Királyság, a SZU és Kína által az agresszió kérdését illetően az volt, hogy kifejezetten megjegyezte a belügyekbe való beavatkozás tilalmát, a VIII. fejezet

[186] Ibid. Nyolcadik pont.
[187] The Dumbarton Oaks Proposals for a General International Organization, Preamble. In The United Nations Conference on International Organization, San Francisco, April 25-June 26 1945, Vol. 3, 1-23. o.
[188] Ibid. Chapter I. para. 1.
[189] Ibid. Chapter II. para. 4.
[190] Ibid. Chapter II. para. 1.
[191] Ibid. Chapter VIII. Arrangements for the Maintenance of International Peace and Security Including Prevention and Suppression of Aggression.
[192] Ibid. Chapter VIII. Section A. para. 6.
[193] Ibid. Chapter VIII. Section A. para. 1.
[194] Ibid. Chapter VIII. Section A. para 2.
[195] Ibid. Chapter VIII. Section B. paras. 4-9.
[196] Benjamin Ferencz, Defining International Aggression. Vol. 1. Part Two (1).

B részének kivételével,[197] amely később az ENSZ Alapokmány VII. fejezetében találta meg a helyét.

A bizottság munkájának eredményeit és az összevont változatot az előadó jelentése mutatta be.[198] Az arról szóló szövegezési vitáról, hogy legyen-e agresszió definíció és, hogy a BT-ek automatikusan kell-e eljárnia ha békét és biztonságot fenyegető helyzet merülne fel, a "bizottság [...] úgy döntött, hogy ragaszkodik a Dumbarton Oaksban kidolgozott szöveghez, és a Tanácsra bízza annak teljes eldöntését, hogy mi minősül a békét veszélyeztető fenyegetésnek, a béke megsértésének vagy agressziónak".[199]

II. 1. 2. 3. Az Alapokmányi rendszer és annak kiegészítése

Végül az Alapokmány elérte az érettséget, amellyel az alapító államok hivatalosan is létrehozhatták az Egyesült Nemzetek Szervezetét,[200] meghatározva annak célját, fő szerveit és hatáskörét. Az új szervezet célja "a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, és ennek érdekében: hatékony kollektív intézkedések meghozatala a békét fenyegető veszélyek megelőzésére és elhárítására, valamint az agresszív cselekmények és más békét sértő cselekmények visszaszorítására".[201] Az agresszió tilalmát a 2. cikk (4) bekezdése rögzíti, míg a nemzetközi béke és biztonság fenntartását szolgáló kollektív biztonsági rendszert a VII. fejezet szabályozza. A 39. cikk teszi lehetővé, hogy az BT megállapítsa, fennáll-e a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetése vagy megsértése, és, hogy döntsön a béke helyreállítását célzó intézkedésekről. A 48. cikk egyértelművé teszi, hogy az ilyen BT határozatának való megfelelés a tagok számára jogi kötelezettség. A híres 51. cikk záradéka a tagok számára biztosítja az önvédelem jogát mindaddig, amíg a BT ténylegesen lépéseket nem tesz, azzal a kötelezettséggel, hogy az önvédelem gyakorlását jelenteni kell a BT felé.

Ennek megfelelően a Népszövetséggel ellentétben az ENSZ Alapokmánya egyértelműen mondja ki az agresszió tilalmát, így ez az elv az ENSZ valódi sarokköve.[202] Bár a cél a béke biztosítása volt a jog által, a BT nem a nemzetközi jog egészének tiszteletben tartását hivatott kikényszeríteni, hanem kizárólag a nemzetközi béke és biztonság fenntartását.[203]

Kelsen az Alapokmány kontextuális és holisztikus értelmezése után még azt is megjegyzi, hogy az BT "választhat az igazságosság, vagyis az, hogy mit tekint ez a szerv az adott ügyben igazságosnak, és a pozitív nemzetközi jog között [...].[204] Kelsen azt is állítja, hogy a 2. cikk és

[197] Amendments Proposed by the Governments of the United States, the United Kingdom, the Soviet Union, and China, The United Nations Conference on International Organization, San Francisco, April 25-June 26 1945, Doc. 2, G/29, May 5, 1945, 622-628. o. Ammendment to II. para. 3.
[198] Report of M. Paul-Boncour, Rapporteur, on Chapter VIII, Section B, The United Nations Conference on International Organization, San Francisco, April 25-June 26 1945, Committee III/3 (Doc. 881), June 10, 1945, vol. 12, 502-514. o.
[199] Ibid. 504. o.
[200] Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya. 1945 június 26.
[201] Ibid. 1. cikk 1. bek.
[202] Charles de Bock, La Charte des Nations Unies: d'un Système de Sécurité Collective a un Système Rétributif? Analyse d'un Inflexion des Concepts. Université Québec à Montréal (Janvier 2012) 16. o.
[203] Serge Sur, Le recours à la force dans l'affaire du Kosovo et le droit international. In Série transatlantique. Les notes de l'ifri – n° 22. Institut français des relations internationals (September 2000) 8. o.
[204] Hans Kelsen, The Law of the United Nations. A Critical Analysis of Its Fundamental Problems. The London Institute of Foreign Affairs. The Lawbook Excnange LTI Union, New Jersey (2000) 18. o.

a 39. cikk együttes olvasata azt bizonyítja, hogy az agresszió vagy a béke megsértése nem egyenlő az erőszakkal való fenyegetéssel vagy erőszak alkalmazásával. Következésképpen a 39. cikk több helyzetre is kiterjed, mint a háború jogellenes alkalmazása.[205] Kelsen azt is megállapította, hogy ebben az értelemben a BT nem szankciókat vet ki, mivel intézkedéseit nem mindig kötelezettségszegéssel szemben alkalmazzák.[206] A BT-nek azonban minden esetben szükségesnek kell tartania az ilyen intézkedéseket a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához.[207] Ennek megfelelően Kelsen felfogásában az is látható, hogy a BT-nek szinte tisztán politikai szerepe van a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának értékelése és az alkalmazandó intézkedésekről való döntés során.

Ezeket a fogalmakat azonban nem lehet ilyen élesen és határozottan megkülönböztetni. Még ha a BT VII. fejezet szerinti döntései *prima facie* diszkrecionálisak is, tehát elsősorban politikaiak, a felhatalmazás mind eljárási, mind anyagi jogi értelemben az Alapokmányon, egy jogforráson alapul, és a nemzetközi béke és biztonság fogalma is a normatív szöveg részét képezi. Következésképpen a BT minden határozatának az Alapokmány szerinti jogi felhatalmazáson kell alapulnia, így a BT határozatai legalább annyira jogiak, mint amennyire politikaiak. Még egyszerűbben megfogalmazva, *elvileg* a BT nem hozhat az Alapokmánnyal és annak szellemével ellentétes döntést.

A fenti következtetést az is alátámasztja, hogy a nemzetközi közösség nem elégedett meg a BT-nek teljes mérlegelési jogkört biztosító anti-agressziós rendszerrel. Ehelyett egy normatívabb megközelítésre volt szükség, hogy a politika-hangsúlyos erőszakellenes rendszert objektívebb, szabályalapú, tehát még inkább jogi keretté alakítsák át. Az első és legkézenfekvőbb lépés e felé az agresszió definíciójának megalkotása volt.

A szövegezési munkát a Szovjetunió agresszió definíciót felállító javaslata indította meg 1950-ben.[208] A tervezetet a KGY nem fogadta el,[209] de továbbították a Nemzetközi Jogi Bizottságnak (ICL), hogy fontolja meg és fogalmazza meg a következtetéseket.[210] A Közgyűlés egy másik, ugyanazon a napon elfogadott határozata néhány további elemet tartalmazott az Alapokmány erőszak alkalmazásának tilalmához, miközben kimondta, hogy

> „Elítélve egy államnak egy másik állam belügyeibe való beavatkozását azzal a céllal, hogy erőszakkal való fenyegetés vagy erőszak alkalmazása révén megváltoztassa annak törvényesen létrehozott kormányát, [a Közgyűlés] ünnepélyesen megerősíti, hogy bármilyen fegyvert is használnak, minden agresszió, akár nyíltan, akár egy idegen

[205] Hans Kelsen, Sanctions under the Charter of the United Nations. In The Canadian Journal of Economics and Political Science / Revue canadienne d'Economique et de Science politique Vol. 12, No. 4 (1946 november) 433. o.
[206] Ibid. 434-435. o.
[207] Hans Kelsen, Collective Security and Collective Self-Defense Under the Charter of the United Nations. In The American Journal of International Law Vol. 42, No. 4 (1948 október) 788. o.
[208] Official Records of the General Assembly, Fifth Session, Annexes, Agenda Item 72, Doc. A/C.1/608, Nov. 4, 1950. 4. o.
[209] United Nations General Assembly, Original Records. Fifth Session 308th Plenary Meeting 17 November 1950. Duties of States in the event of the outbrake of hostilities: report of the Firts Committee (A/1500) 427. o.
[210] Official Records of the General Assembly, Fifth Session, Resolution 378 (V) Duties of States in the event of the outbreak of hostilities B, Nov. 17, 1950. 13. o.

hatalom érdekében polgárháború szításával, akár más módon követik el, az egész világon a béke és biztonság elleni legsúlyosabb bűntett."[211]

Az ICL jelentésében megjegyezte, hogy az Első Bizottság jegyzőkönyvei szerint, amely a szovjet javaslatot az ICL-hez utalta, néhány tag úgy értelmezte a Bizottság megbízatását, hogy "az emberiség békéje és biztonsága elleni bűncselekmények kódexének tervezetét" kell kidolgoznia.[212] Az ICL többsége azonban úgy döntött, hogy e célon belül az agresszió meghatározása is a cél.[213] Következésképpen az ENSZ-en belül hivatalosan is megkezdődött az agresszió meghatározására irányuló munka.

A bizottság megvitatta az agresszió meghatározásának lehetőségét, ahol több vélemény is megjelent.[214] Konszenzus nem született, de a tagok többsége egyetértett abban, hogy a munka folytatására van szükség. [215] A jelentés azt javasolta a Közgyűlésnek, hogy fogadjon el határozatot az agresszió meghatározásának kérdéséről azzal a javaslattal, hogy kérjék fel a tagállamokat, hogy fejtsék ki véleményüket az agresszió összetett kérdésében.[216] A Közgyűlés elfogadta a határozatot, ezért a meghatározásról szóló döntést elhalasztották, és további előkészítő munkát ütemeztek be.[217]

A fenti határozat fényében a Közgyűlés megállapította, hogy az ILC és a Hatodik Bizottság korábbi munkája rávilágított az agresszió meghatározásának összetett problémájára, ahol részletes tanulmányozásra van szükség, többek között az agresszió különböző formáiról, az agresszió meghatározása és a nemzetközi béke és biztonság fenntartása közötti kapcsolatról, az ilyen meghatározás hatásáról az ENSZ szerveinek joghatóságára.[218] E célból a Közgyűlés létrehozott egy tizenöt tagból álló különbizottságot, [219] amelynek feladata, hogy két éven belül meghatározza az agresszió fogalmát, nyilatkozatokat adjon a Közgyűlésnek az agresszió fogalmáról, és tanulmányozza az agresszió meghatározásáról szóló közgyűlési határozat feltételezett elfogadásával kapcsolatos problémákat.[220]

Két évtizeddel később, 1974-ben készült el a végleges tervezet, s a Hatodik Bizottság felkérte a Közgyűlést, hogy fogadja el a definíció tervezetét.[221] Ezt a KGY meg is tette,[222] méghozzá

---

[211] Official Records of the General Assembly, Fifth Session, Resolution 380 (V), Peace through deeds. Nov. 17, 1950.
[212] Report of the International Law Commission covering the work of its third session, 16 May to 27 July 1951, Official Records of the General Assembly, Sixth Session, Supplement No. 9 (A/1858), 8-14. o. para. 38.
[213] Ibid.
[214] Official Records of the General Assembly, Sixth Session, Annexes, Agenda Item 49, Report of the Sixth Committee, Doc. A/2087, Jan. 29, 1952, 12-17. o. para 20.
[215] Ibid. Doc. A/2087. para. 31.
[216] Ibid. para. 37.
[217] UNGA Res. 599 (VI) adopted in its 368th plenary meeting, on 31 January 1952.
[218] UNGA Res. 688 (VII) on the Question of Defining Aggression adopted on its 408th plenary meeting on 20 December 1952.
[219] Ibid. para. 1. Tagjai voltak: Bolívia, Brazília, Kína, Dominikai Köztársaság, Franciaország, Irán, Mexikó, Hollandia, Norvégia, Pakisztán, Lengyelország, Szíria, Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Amerikai Egyesült Államok.
[220] Ibid. para. 2.
[221] Official Records of the General Assembly, Twenty-Ninth Session, Agenda Item 86: Report of the Special Committee on the Question of Defining Aggression, Report of the Sixth Committee, Doc. A/9890, Dec. 6, 1974, 1-3. o.
[222] Definition of Aggression General Assembly Resolution 3314 (XXIX) 14 December 1974.

szavazás nélkül,[223] ami azt jelenti, hogy minden tag egyetértett abban, hogy konszenzussal fogadják a szöveget.[224] A meghatározás mellett három elemet érdemes kiemelni a határozatból. Egyrészt, a 4. cikke továbbra is fenntartja, hogy a BT a definíción kívül eső cselekményt is agressziónak minősíthet. Másrészt, a 6. cikk szerint a határozat nem értelmezhető úgy, hogy az bővítené vagy szűkítené az Alapokmány hatályát. Végül a 7. cikk kiemeli, hogy a definíció semmilyen módon nem sértheti a népek önrendelkezési, szabadsághoz és függetlenséghez való jogukat, ha ezektől erőszakkal fosztották meg őket, különösen a gyarmati és rasszista rendszerek vagy az idegen uralom más formái alatt élő népek esetén.

***

A fenti jogtörténeti levezetésből megállapítható, hogy a háborúindítás valamilyen formában mindig korlátozott volt. A görögöknél a morál által, ami szinte egyet jelentett a polisz érdekével. A rómaiaknál gyenge formális kritériumok által, majd a keresztény tanítás alapján a vallási megkötések szerint. A háborúindítás korlátozása jogi eszközökkel és fogalmakkal a nemzetközi jog első képviselőinek tanulmányai alapján formálódott. A második világháború befejezéséig azonban általános tilalom nem volt, s a megengedett *casus belli* is igen széleskörű volt. Érdekes jellemzője a korai nemzetközi jognak, hogy az agresszív háború kifejezés nem feltétlen negatív jogi minősítés volt, hanem gyakran a támadó háború leírására használták. Nem véletlen azonban, hogy a népszövetségi folyamattal elkezdődve, s az enszi rendszerben betetőzve, az agresszió már egyértelműen a jogellenes háború jelzője lett. A viták békés rendezésének elvével ugyanis a második világháború után a támadó háború (agresszió) minden esetben jogellenessé vált.

A jogtörténetnek a szűkebb területen, a belügyekbe fegyverrel beavatkozás területére is érvényes mondanivalója van. A jogtörténet a normativizálás és az intézményesülés folyamatát mutatja. A normativizálást az indokolta, hogy a tisztán politikai megfontolás mellé már elengedhetetlen a jogi mérlegelés. Még az intézményesülés azért vált szükségessé, mert a normativizálás csak akkor hatékony, ha közösen ellenőrzött folyamatokban (intézményekben) működtetik az államok (ENSZ szerepe). Ahhoz, hogy valóban a legkisebb egyenlőt, tehát valamennyi államot is védeni tudja az intézmény, a döntéshozatal nem lehet tisztán politikai alapú, hanem legalább részben szabályalapú kell, hogy legyen.

Ezért volt szükség a definícióalkotásra, s ezért szükséges az alapvető szerződéses kötelezettség kiegészítése a gyakorlat által. Ráadásul a jogtörténet arra is példát ad, hogy normativizálás és intézményesülés kihat a hadviselés módjára is, mert ahogy erősödnek a normák, úgy szűkülnek a háborúindítás lehetőségei és az igazságosságának (normaszerűségének) alátámaszthatósága is. Emiatt jellemzőek a második világháború után a nyílt államközi hódító háborúk helyett a

[223] United Nations Audiovisual Library of International Law – Definition of Aggression General Assembly Resolution 3314 (XXIX)- Procedural History. Accessed 30 December 2022. Elérhető itt: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_ph_e.pdf

[224] Johann Aeschlimann and Mary Regan (Szerk.), The GA Handbook A practical guide to the United Nations General Assembly. Published by the Permanent Mission of Switzerland to the United Nations. 2. kiadás (2017) 52. o; 54. o. Elérhető itt: https://www.unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/un_pga_new_handbook_0.pdf.

„legfeljebb” befolyásszerzésre, belpolitikai folyamatok befolyásolására irányuló háborúk, vagyis a fegyveres beavatkozások az állam belügyébe.

II. 2. Hatályos jog és annak fogalomhasználata

A következő rész az állam belügyébe való fegyveres beavatkozás fogalmának meghatározására törekedik ezzel behatárolva azon fegyveres konfliktusok körét, amelyek a vizsgálat tárgyát képezik. Ehhez a hatályos nemzetközi jogforrásokat, illetve az értelmezés segédeszközeit veszi igénybe. Elsősorban az Alapokmány és az azt kiegészítő 3314. sz., 2131. sz. és 2525. sz. közgyűlési határozatokat helyezi a fogalommeghatározás középpontjába.

Az Alapokmány 2. cikkének (4) bekezdése nem csak a klasszikus háborút tiltja, hanem általánosabb értelemben az erőszak-alkalmazás formáit és az azokkal való fenyegetést is magában foglalja, mint például a beavatkozás, a blokád vagy a megtorlás.[225] A védett jog a területi integritás és a politikai függetlenség, tehát az államok szuverén egyenlősége. Másképp kifejezve, az állam területén belüli kizárólagos joghatóság és hatalom. Ebből következően az állam területének még rövid ideig tartó vagy kis léptékű katonai felhasználása is tilos az adott kormány beleegyezése nélkül. Megint más megfogalmazásban a védett érték az állam sérthetetlenségeként foglalható össze.[226] A 2. cikk (4) bekezdése azonban nemcsak az államok egyéni jogait védi, hanem a kollektív biztonságot és a nemzetközi jogrendet is. Ezért is része a tilalmat tartalmazó normának a záró kitétel: "bármely más, az Egyesült Nemzetek céljaival összeegyeztethetetlen módon".

Az Alapokmány nem tartalmazza a fegyveres beavatkozás fogalmát. Ami a használt kapcsolódó kifejezéseket illeti, a terminológia köztudottan következetlen, különösen, ha figyelembe vesszük a francia változatot is. Az Alapokmány a következő kifejezéseket használja.

- erőszakkal való fenyegetés vagy erőszak alkalmazása (*threat or use of force /menace ou l'emploi de la force*): 2. cikk (4) bek.
- agresszió (*act of aggression /acte d'agression*): 1. cikk (1) bek.; VII. fejezet címe; 39. cikk;[227]
- a békét fenyegető veszély (*threat to the peace /menace contre la paix*): 1. cikk (1) bek.; VII. fejezet címe; 39. cikk;[228]
- a béke megsértése (*breach of the peace / rupture de la paix*): 1. cikk (1) bek.; VII. fejezet címe; 39. cikk.[229]
- fegyveres támadás (*armed attack /agression armée*): 51. cikk.
- fegyveres erőszak (*armed force /force armée*): Preambulum; 41. cikk; 42. cikk; 46. cikk.

---

[225] Giovanni Distefano, Use of Force. In Andrew Clapham, Paola Gaeta: The Oxford Handbook of International Law in Armed Confict. Oxford, 1. kiadás (2014) 546. o.
[226] Ibid. 548. o.
[227] A magyar kihirdető jogszabályban: támadó cselekmények. Cf.: 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról.
[228] A magyar kihirdető jogszabályban: békét fenyegető cselekmények (1. cikk) és béke bárminő veszélyeztetése (39. cikk).
[229] A magyar kihirdető jogszabályban: béke megbontása (1. cikk) és béke megszegése (39. cikk).

- nemzetközi béke és biztonság (*international peace and security /la paix et la sécurité internationales*): 39. cikk; 51. cikk.[230]

Az ENSZ Közgyűlésének 3314. számú határozata szintén nem említi a fegyveres beavatkozást, azonban lényeges kiegészítéseket tartalmaz a lakonikus alapokmányi erőszaktilalmi szabályokon túl.

A határozat 1. cikke úgy definiálja az agressziót, mint „fegyveres erő alkalmazása valamely állam részéről egy másik állam szuverenitása, területi épsége vagy politikai függetlensége ellen, vagy az ENSZ Alapokmányával összeegyeztethetetlen bármely más módon, ahogy azt ez a meghatározás kifejti."[231] Dinstein szerint a meghatározás gyakorlatilag egyenlőségjelet tesz az agresszió, a fegyveres támadás és a fegyveres agresszió között.[232]

AZ 5. cikk (1) bekezdése szerint "[s]emmiféle politikai, gazdasági, katonai vagy egyéb megfontolás nem szolgálhat agresszió igazolására."[233] Ezt azonban több rendelkezés is árnyalja. A határozat 2. cikke súlyossági küszöböt (*de minimis*) is meghatároz, azonban diszkrecionális alapon. Ez azt jelenti, hogy a jogellenes erőszak alkalmazása, még ha a meghatározás alá is esik, nem minősül agressziónak, ha nem elég súlyos a BT megítélése szerint.[234] A 7. cikk pedig kiemeli, hogy az agressziót definiáló határozat nem írja felül a népek önrendelkezéshez, szabadsághoz és függetlenséghez való jogát, ha ezen jogaiktól erőszakkal lettek megfosztva. Különösen a gyarmati, rasszista és egyéb idegen elnyomás alatt élő népek esetét emeli ki a KGY, ezen népeknek jogában marad függetlenségükért, szabadságukért küzdeni, illetve ehhez segítséget kérni és kapni. A szöveg itt a korábbi, 1970-ben elfogadott 2625. sz. közgyűlési határozta utal vissza.

Az említett határozat (Nyilatkozat az államok közötti baráti kapcsolatok és együttműködés nemzetközi jogi alapelveiről, az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban) fontos addicionális elemeket tartalmaz, amelyek összekötik az erőszak-alkalmazás tilalmát mind az önrendelkezési, mind a be nem avatkozási elvvel. A határozat rögzíti minden állam azon kötelezettségét, hogy tartózkodjon „minden olyan erőszakos cselekménytől, amely az egyenjogúság és önrendelkezés elvének kifejtésénél említett népeket az önrendelkezéshez, a szabadsághoz és függetlenséghez való joguktól fosztja meg."[235] A beavatkozás tilalmának kifejtésénél pedig az alapelv részének tekinti, hogy tilos az állam belső joghatósága alá tartozó ügyeibe beavatkozni, kiemelve, hogy egyetlen állam, vagy államok csoportja sem jogosult akár közvetve, akár közvetlenül arra, hogy beavatkozzon egy másik állam kül-, vagy belügyeibe. S következésképpen, a fegyveres beavatkozás a másik állam jogalanyisága (*personality of state*)

---

[230] Amikor az erőszak alkalmazásával kapcsolatban jelenik. Egyébként a következő cikkekben is megjelenik: 1; 2 (3) (6); 11 (1) (2) (3); 12 (2); 15; 18 (2); 23 (1); 24; 26; 33 (1); 34; 37 (2); 42; 43 (1); 47 (1); 48 (1); 52 (1); 54; 73; 73 (c); 76 (a); 84; 99; 106.

[231] Magyar fordítás: SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék. Nemzetközi Közjog II Tanulmányi segédled. 2019/2020. 43. o.

[232] Yoram Dinstein, Aggression. In The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Vol. IX, OUP (2012) 207. o. para. 33.

[233] Magyar fordítás: SZTE ÁJK, Nemzetközi Közjog II. 43. o.

[234] Yoram Dinstein, Aggression. 204-205. o. para. 22.

[235] UN General Assembly, Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations, 24 October 1970, A/RES/2625(XXV) para. 1. 1. 7). Magyar fordítás: SZTE ÁJK, Nemzetközi Közjog II. 42. o.

vagy politikai, gazdasági és kulturális alkotóelemei (*political, economic and cultural elements*) ellen a nemzetközi jog megsértésének minősül.[236] Itt tehát kontextuális olvasatban szoros kapcsolat figyelhető meg az erőszak alkalmazásának tilalma, valamint a belügyekbe avatkozás tilalma és a népek önrendelkezésének alapelve között. Ezt a preambulum is megerősíti, ami a beavatkozást a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetésével is összeköti.

Ezek az alapelvek már 1965-ben megjelentek a Közgyűlés 2131. számú határozatában is.[237] A preambulum azonban ezen túlmenően konkrét egyenlőséget tesz a fegyveres beavatkozás és az agresszió között („*armed intervention is synonymous with aggression*").[238] Ezt a megállapítást, mint főszabályt alapjaiban elfogadva, és a fenti keretrendszert alapul véve, az állam belügyébe való fegyveres beavatkozás meghatározásához a következő kérdéseket szükséges megvizsgálni.

Alapvetően a beavatkozás két kapcsolt elemét, a „belügy", illetve a „fegyveres", terminusokat szükséges a vizsgálat tárgyává tenni.

Az állam belügyeinek definiálása során történik meg azoknak az eseményeknek a beazonosítása, amelyek során főszabály szerint a fegyveres beavatkozás tiltott. Ennek részeként a kutatás választ keres arra, hogy a fogalom csak a nem nemzetközi fegyveres konfliktusok (polgárháború), az annak szintjét el nem érő konfliktusok (zavargások), vagy a harci cselekményekkel nem járó belföldi változások, hatalmi átrendeződések eseményeit is lefedi-e. Ennek megállapításához a nemzetközi jog két alapelve, a beavatkozás tilalma és az önrendelkezési jog adja a támpontot a vizsgálat során.

A fegyveres beavatkozás esetén a következő egység azt elemzi, hogy a 2131. számú közgyűlési határozat állítása alapján a fegyveres beavatkozás egyenlő-e a fegyveres támadással. Ennek eldöntéséhez a dolgozat körüljárja az agresszió és a fegyveres támadás egymáshoz való viszonyát. Végül a feltérképezett fogalmak és viszonyrendszer alapján behatárolásra kerül, hogy mi az a küszöb, ami elválasztja a fegyveres intervenciót a beavatkozás egyéb formáitól.

II. 2. 1. Beavatkozás az állam belügyeibe

Kiindulópontként továbbra is a 2131. számú, és a 2625. számú közgyűlési határozatot érdemes alapul venni az Alapokmány szabályainak értelmezéseként. Bár teljes következetességet nem feltétlenül lehet remélni, eligazítást adhat a két határozat nyelvezete annak kapcsán, hogy mikor és milyen szcenárióknál használja a fegyveres beavatkozás, és mikor csak a beavatkozás kifejezéseket. Előbbi meghatározó a kutatás szempontjából.

Ahogy már említésre került, mindkét határozat lényegében megegyező nyelvezettel kimondja a beavatkozás általános tilalmát az állam kül-, és belügyeibe, majd rögtön hozzáteszi a fegyveres beavatkozás tilalmát az állam jogalanyisága, valamint politikai, gazdasági és

[236] Ibid. para. 1. 3. 1)
[237] UN General Assembly, Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of Their Independence and Sovereignty, 21 December 1965, A/RES/20/2131. paras. 1., 3., 6.
[238] Ibid. Preambulum. „Considering that armed intervention is synonymous with aggression and, as such, is contrary to the basic principles on which peaceful international cooperation between States should be built […]."

kulturális alkotóelemei ellen.[239] A 2625. sz. határozat annyiban ad hozzá a tételhez, hogy ezt az állam belső joghatósága (*domesic jurisdiction*) alá tartozó ügyeibe beavatkozás tilalmának kifejtése alatt tárgyalja.[240] Az állam jogalanyisága, illetve gazdasági, politikai és kulturális elemei kitételek az Alapokmány 2. cikk 4) bekezdés erőszak tilalmával függ össze, mely tiltott erőszak-alkalmazás az állam területi integritását vagy politikai függetlenségét sérti, vagy az ENSZ céljaival összeegyeztethetetlen. Az ide kapcsolódó alapokmányi cél az 1. cikk 2) bekezdése, ami népek egyenjogúságát és önrendelkezési jogát tartalmazza. Ezt a kapcsolatot az is megalapozza, hogy a 2625. sz. határozat kimondja mind a beavatkozás tilalma alatt, mind a népek egyenjogúsága és önrendelkezési jogának kifejtésénél, hogy minden állam szabadon, külső beavatkozás nélkül határozhatja meg politikai státuszát, és gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését.[241]

A másik pillére a beavatkozás tilalmának az állam azon kötelezettsége, hogy tartózkodjon attól, hogy olyan felforgató, terrorista vagy fegyveres cselekményeket szítson, finanszírozzon, arra uszítson, vagy ilyet eltűrjön, amelyek egy másik állam kormányának erőszakos megdöntésére irányulnak. Ahogyan a belső zavargásokba (*interfere in civil strife*) sem avatkozhat be a másik állam.[242] Itt ismét átfedés áll fenn az erőszak-alkalmazás tilalmával. A 2626. sz. határozat a tilalom kifejtésénél említi meg a következő két szabályt.

> "Minden állam köteles tartózkodni olyan irreguláris erők, vagy fegyveres bandák szervezésétől, vagy szervezésének bátorításától, beleértve a zsoldosokat is, amelyek célja egy másik állam területére való behatolás."[243]

> "Minden állam köteles tartózkodni egy másik államban végbemenő polgárháborús cselekmények, vagy terrorcselekmények szervezésétől, ösztönzésétől, segítésétől, az abban való részvételtől, vagy saját területén, ilyen cselekmények elkövetésére irányuló szervező tevékenység eltűrésétől, abban az esetben, ha a jelen bekezdésben említett cselekmények erőszak alkalmazásával, vagy azzal való fenyegetéssel járnak."[244]

Az első fordulatot lakonikusabb megfogalmazással a 3314. sz. közgyűlési határozat is beemeli az agresszió definíciója alá, *de minimis* szabállyal kiegészítve.[245]

Fentiek alapján két főbb kategória állítható fel a beavatkozás tilalma kapcsán. Az egyik kifejezetten a bel-, és külügyekbe avatkozás jogellenességének hangsúlyozásával az állami szuverenitást és függetlenséget, mondhatni az állam döntési képességét védi. A másik a belső fegyveres konfliktusok (nem-nemzetközi fegyveres konfliktusok, leegyszerűsítve polgárháborúk) illetve az ennek szintjét el nem érő, de erőszakos zavargások (lázadás,

[239] A/RES/20/2131 (XX) para. 1.; A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 1).
[240] A/RES/2625(XXV) para. 1. 3.
[241] A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 4) és para. 1. 5. 1).
[242] A/RES/20/2131 (XX) para. 2.; A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 2).
[243] A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 8). Magyar fordítás: SZTE ÁJK, Nemzetközi Közjog II. 42. o.
[244] Ibid. para. 1. 3. 9). Magyar fordítás: SZTE ÁJK, Nemzetközi Közjog II. 42. o.
[245] A/RES/3314 (XXIX) para. 3. g). A de minimins szabály alapján a cselekmény súlyossága el kell, hogy érje a többi agressziós cselekmény szintjét, illetve az elkövető állam részvétele lényeges/meghatározó (substantial involvement).

sporadikus belső zavargás) eszkalációja ellen véd. Bár, természetesen ez utóbbi vonatkozás is erősen kapcsolódik mind a politikai függetlenség, mind a népek önrendelkezési jogához.

Egy korai, 1949-ben elfogadott határozata a Közgyűlésnek az államok jogairól és kötelezettségeiről négy kapcsolódó elvet fogalmazott meg, ami mintegy összeköti ezt a két dimenziót. Eszerint minden államnak joga van bármely más állam általi alávetés nélkül a függetlenséghez és ahhoz, hogy szabadon gyakorolja jogszerű hatalmát (*legal power*), ami saját kormányformájának megválasztását is magában foglalja.[246] Jogában áll saját területén és valamennyi azon belül tartózkodó személy és ott lévő dolog felett joghatóságát gyakorolni.[247] Ugyanakkor minden államnak kötelessége tartózkodni más állam külső és belső ügyeibe való beavatkozástól[248] és kötelesek tartózkodni attól, hogy más állam területén belső zavargást (*civil strife*) szítsanak.[249]

Ezen referenciakereten belül az állam belügyébe beavatkozások tekintetében, az alapján, hogy jellemzően mi az az ok, ami a beavatkozást kiváltja, a kutatás három fő esetre alkalmazza a „belső joghatóság alá tartozó ügy", röviden „belügy" kifejezést:

1) polgárháború

2) belső zavargások

3) belpolitikai változások.

Bár az elhatárolás a gyakorlatban nem egyértelmű, főszabály szerint a polgárháború nem-nemzetközi fegyveres konfliktus (NIAC) esetét;[250] a belső zavargás a NIAC szintjét el nem érő, de sporadikus erőszakkal (*violence* és nem *force* értelemben használva) járó cselekményeket;[251]

---

[246] United Nations General Assembly Res. 375 (IV) (1949) Függelék 1. cikk. „Every State has the right to independence and hence to exercise freely, without dictation by any other State, all its legal powers, including the choice of its own form of government."

[247] Ibid. 2. cikk. "Every State has the right to exercise jurisdiction over its territory and over all persons and things therein, subject to the immunities recognized by international law."

[248] Ibid. 3. cikk. „Every State has the duty to refrain from intervention in the internal or external affairs of any other State."

[249] Ibid. 4. cikk. „Every State has the duty to refrain from fomenting civil strife in the territory of another State, and to prevent the organization within its territory of activities calculated to foment such civil strife."

[250] Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezmények közös 3. cikk. Magyar kihirdető jogszabály: 1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről.; Institut de Droit International - Session of Wiesbaden – 1975 - The Principle of Non-Intervention in Civil Wars (Eighth Commission, Rapporteur : Mr Dietrich Schindler) - 14 August 1975. 1. cikk 1.

[251] Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezményeket kiegészítő II. Jegyzőkönyv a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről. 1. cikk. Magyar kihirdető jogszabály: 1989. évi 20. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről. Az elhatárolás az 1949-es genfi egyezmények közös 3. cikke vonatkozásában is irányadók a Nemzetközi Vöröskereszt kommentárja alapján. Lásd: Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Bizottsága, Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949. Commentary of 2016. Kommentár a közös 3. cikkhez, para. 386. Hozzáférés: ICRC, International Humanitarian Law Databases. https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gci-1949/article-3/commentary/2016#70; Institut de Droit International, The Principle of Non-Intervention in Civil Wars. 2. cikk 2. a).; Institut de Droit International - Session de Rhodes – 2011 - 10th Commission – Sub-group C - Session de Rhodes – 2011 PLENIERE - 8 September 2011 - TENTH COMMISSION - Present Problems of the Use of Force in International Law - Sub-Group C – Military assistance on request - Rapporteur : M. Gerhard Hafner. 2. cikk. 1).

míg a belpolitikai változás békésen, vagy csak minimális erőszakkal járó belső hatalmi átrendeződést eredményező cselekményeket takar. Ez utóbbi lehet kormányváltás, politikai irányváltás, szövetségi rendszer átalakítása...stb.

A nemzetközi humanitárius jog szempontjából meghatározó kérdés ugyan, hogy az állam beavatkozása ilyen esetekben nemzetközi fegyveres konfliktussá alakítja-e a szituációt, azonban a kutatás erre a kérdésre nem terjed ki, mivel az inkább a hadviselés jogához (*jus in bello*) és nem feltétlen a *jus contra bellum* kérdéséhez kapcsolódik.

A „belügy" három esetre történő behatárolásának alátámasztása, illetve a fogalmak pontosabb lekerekítése itt esedékes. Ennek érdekében a következő rész két kérdésre fókuszál.

1) Annak alátámasztása, hogy a három eset közös jellemzője az, hogy mind belügy.

2) A polgárháború, belső zavargások és belpolitikai változások meghatározása és elhatárolása egymástól.

II. 2. 1. 1. A három eset közös jellemzője (belső joghatóság alá tartozó ügy)

Korábban megállapításra került, hogy a (fegyveres) beavatkozás tilalma alapvetően két érdeket véd. Egyrészt az állam döntési képességét (szuverenitás), másrészt a konfliktus eszkalációjának elkerülését (nemzetközi béke és biztonság). Míg előbbi a belpolitikai változás kiváltotta beavatkozás, addig az utóbbi a polgárháború vagy annak szintjét el nem érő zavargás esetén egyértelműbb, de nagy az átfedés. Ráadásul az államok döntési szuverenitása, illetve a nemzetközi béke és biztonság a fegyveres beavatkozás kapcsán szorosan összefüggenek. Ez az az összefüggés, aminek tengelyén a „belső joghatóság alá tartozó ügy" meghatározható. S ez az az összefüggés, aminek kontextusában a belső joghatóság alá tartozó ügy, egyszerűbben belügy adja a három vizsgált eset közös jellemzőjét.

Belső joghatóság mint döntési szuverenitás

Oppenheim 1905-ben úgy fogalmazta meg a beavatkozást, mint „egy állam diktatórikus beleavatkozása egy másik állam ügyeibe a dolgok tényleges állapotának fenntartása vagy megváltoztatása céljából."[252] Hozzátette, hogy a beavatkozás történhet az állam külügyeibe vagy belügyébe, illetve, hogy a beavatkozás tilalma az állam nemzetközi jogalanyiságát védi.[253] Ez utóbbi fordulatot a már idézett közgyűlési határozatok is megerősítették.[254] A Nemzetközi Bíróság (ICJ) szintén fenntartotta, hogy a beavatkozás tilalma magában foglalja minden állam jogát arra, hogy külső beleavatkozás nélkül intézze ügyeit,[255] illetve, hogy a tiltott beavatkozás kényszerítő eszköz alkalmazása olyan ügyben, amelyre nézve az államszuverenitás alapján minden állam szabadon dönthet, ideértve a politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális

[252] Lassa Oppenheim, International Law. A Treatise. Longmans, Green, and co. 3. Kiadás (1905) paras. 134. o., 181. o.
[253] Ibid. 182. o.
[254] A tiltott beavatkozás az állam jogalanyisága ellen irányul: A/RES/20/2131 (XX) para. 1., A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 1); A beavatkozás tilos az állam kül,- és belügyeibe: KGY 375 (IV). sz. hat. (1949) Függelék 3. cikk., A/RES/20/2131 (XX) para. 1., A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 1), A/RES/36/103 Függelék para. 1.
[255] Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986. I.C.J. Reports 1986. para. 202.

rendszerek megválasztását és a külpolitika alakítását.[256] A kulcsfogalom tehát a döntési szuverenitás (*decisional sovereignty*),[257] mivel a beavatkozás elsősorban az állam függetlenségnek a megsértése,[258] ennek külső és belső vonatkozását egyaránt ideértve.[259] A döntési szuverenitás azonban a mai rendszerben megkötésekkel érvényes.

Belső joghatóság mint domaine réservé

A fent említett fogalmi elemek klasszikusan az állam belső joghatósága alá tartozó ügyek definícióját alkotják. A 2625. sz. közgyűlési határozat kifejezetten ilyen kontextusban tárgyalja a beavatkozás tilalmát.[260] Az Alapokmány 2. cikk 7. bekezdése szintén a „lényegileg valamely állam belső joghatóságának körébe tartoz[ó]"[261] ügyekre nézve állapítja meg, az ENSZ be nem avatkozásának elvét.[262] Az Alapokmány kommentárja szerint az állam belső joghatósága alá tartozó ügyekbe való beavatkozás tilalma eredetileg a szuverenitás védelme érdekében megjelenő koncepció.[263] S ennek tartalmi elemei, összhangban a szuverén egyenlőség tételével, az állam azon joga, hogy szabadon alakítsa politikai, gazdasági...stb. rendszereit a nemzetközi jog szabta határok között.[264] Ez utóbbi kitétel különösen meghatározó. Roscini úgy határozta meg a belső joghatóságot mint azon ügyek, amelyekben az állam nincs kötve a nemzetközi kötelezettségek által.[265] Ez tehát tulajdonképpen a *domaine réservé*. A Max Plack Enciklopédia meghatározása pedig valóban egy tető alá hozza a kapcsolódó koncepciókat.

> "A *domaine réservé* (fenntartott jogkörök) azon állami tevékenységek körét írja le, amelyek az állam belföldi vagy belső ügyei és amelyek ezáltal belső joghatósága vagy hatásköre alá tartoznak [...]. Tehát a *domaine réservé* azon ügyköröket határolja be, ahol az állam nem kötött a nemzetközi kötelezettségektől és szabályoktól. A fenntartott jogkörökbe be nem avatkozás az állam szuverenitásból fakadó alapvető joga, melyet a belügyekbe avatkozás tilalmának alapelve véd."[266]

---

[256] Ibid. para. 205.
[257] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention: History, Theory, and Interactions with Other Principles. OUP (2024) 150. o.
[258] Mourtada Déme, Law, Morality and International Armed Intervention. The United Nations and ECOWAS in Liberia. Routledge (2005) 3. o.
[259] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 161. o. Külügyek alatt a nemzetközi kapcsolatok döntéseit, belügyek esetén az állam és állampolgárai, illetve az államterületre vonatkozó döntéseket érti a szerző (162. o).
[260] A/RES/2625(XXV) para. 1. 3.
[261] Kihirdető magyar jogszabály fordítása. Lásd: 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról.
[262] Mivel az Alapokmány 2. cikk 7) bekezdése az ENSZ, mint nemzetközi szervezet be nem avatkozását mondja ki, a kommentár kifejtése *mutatis mutandis* értendő az államokra irányadó beavatkozás tilalmára. Cf. Hanspeter Neuhold, Non-Intervention in the Internal Affairs of States in The Law of International Conflict. Force, Intervention and Peaceful Dispute Settlement. Brill Nijhoff (2016) 165. o. a 644. lábjegyzettel.
[263] Georg Nolte, Article 2 (7). In Bruno Simma et al. (szerk.) The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I, 3. kiadás (2012 november) 282-283. o. Mn. 3.
[264] Ibid. 283. o. Mn. 4.
[265] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 162. o. "The matters where a state is free of international obligations are normally referred to as 'domestic jurisdiction'."
[266] Katja S Ziegler, Domaine Réservé. In Max Planck Encyclopedia of Public International Law, online. Utoljára frissítve: 2020 december. para. 1. https://opil-ouplaw-com.peacepalace.idm.oclc.org/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1398?rskey=Ziv4lN&result=5&prd=MPIL "The notion of domaine réservé (reserved domain) describes the

Amit tehát a beügyekbe beavatkozás tilalma végsősoron véd, az az állam döntési szuverenitásának minden olyan aspektusa, amit nemzetközi kötelezettség nem érint.[267] Ebből az is következik, hogy a beavatkozást, amennyiben az nem belső joghatóság alá tartozó ügyre vonatkozik szintén a nemzetközi jog szabályozza. Tehát nem csak a „mikor lehetséges a beavatkozás?", hanem a „hogyan?" és a „ki által?" kérdést is a nemzetközi jog szabályozza.

Mindezek tükrében relatíve egyszerű a főszabály érvényességét és a közös jellemzőt felfedezni, ha a három eset legkevésbé problematikus megvalósulási formáit vesszük alapul. A belpolitikai változás belügy amennyiben az egyébként összhangban van a nemzetközi jog szabályaival. Vagyis belső joghatósága alá tartozó ügy, hogy milyen kormányformát alakít ki, vagy milyen ideológiát követ. A belső zavargás kapcsán nagyjából egyértelmű, hogy az állam belső joghatósága alá tartozó ügyről van szó, ha például valóban bűnözői, államellenes alakulatok szította erőszakról van szó, és az állam a nemzetközi jogi sztenderdeknek megfelelve lép fel. Polgárháborúnál már képlékenyebb ugyan a helyzet, de még mindig elképzelhető, hogy egyértelműen belső joghatóság alá tartozó ügy maradjon, például, ha az egyik hadviselő fél egyértelműen államellenes, antidemokratikus elemekből áll össze, és az állam (kormány) a nem nemzetközi fegyveres konfliktus során továbbra is a nemzetközi humanitárius jog és az emberi jogok következetes érvényesítésével küzd a fegyveres csoport ellen. Így mindhárom eset esszenciálisan belügy maradhat.

A valóság azonban ritkán teremt ennyire egyértelmű helyzeteket. Nem nehéz elképzelni olyan helyzeteket, amikor kérdésessé válik, hogy az adott helyzetet lehet-e belső joghatóság alá tartozó ügyként leírni, amelybe főszabály szerint a többi állam és a nemzetközi szervezetek nem avatkozhatnak bele. Elképzelhető például, hogy egy belpolitikai változás nem jár ugyan erőszakkal, de a demokratikusan megválasztott vezetőnek nem adja át a hatalmat a korábbi vezető. Ez valóban az állam döntéshozatali szuverenitásának része lenne? Mi történik abban az esetben, ha a belső zavargás nem éri el a fegyveres konfliktus küszöbértékét, de az állammal szemben nem kriminális elemek állnak, hanem a demokratikus változásban hívő és azért küzdő állampolgárok? Igaz lenne erre a helyzetre is, hogy az állam szabadon határozza meg politikai, társadalmi rendszereit, tehát a tüntetőkkel szembeni fellépése belügy? Végül, hogyan igazít el a klasszikus *domaine réservé* elv abban az esetben, ha a polgárháborúban nem egyértelmű, hogy melyik felet illetné meg az a döntési szuverenitás, amit a beavatkozás tilalma véd? A polgárháború belső joghatóság alá tartozó ügy lenne?

A kérdések megválaszolásához a fegyveres beavatkozások jelentős részénél megkerülhetetlen a népek önrendelkezési jogának a beemelése a diskurzusba. Lesarkosítva, a népek önrendelkezési joga ebben a kontextusban arra a kérdésre adhatja meg a választ, hogy kit illet meg az a bizonyos döntési szuverenitás, ami az állam belső joghatóságának megfelelője. Talán még pontosabban megfogalmazva, a népek önrendelkezési joga segíthet eldönteni, hogy egy

areas of State activity that are internal or domestic affairs of a State and are therefore within its domestic jurisdiction or competence (…). Hence the domaine réservé describes areas where States are free from international obligations and regulation. Non-interference in the domaine réservé is a fundamental right of States (…) derived from sovereignty and protected by the principle of non-intervention in their internal affairs."

[267] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 165-166. o.

adott szituációban az állam – leginkább annak képviselője, a kormány – hivatkozhat-e arra az ügy kezelése során, hogy az belügye alá tartozik.

Belső joghatóság és az önrendelkezési jog

Klasszikus felfogás szerint az önrendelkezés kifejezetten az államot illette meg, ezért széles körben elfogadott volt az, hogy tisztán belső joghatóság alá tartozó kérdés annak az eldöntése, hogy az állam milyen politikai struktúrát, milyen hatalmi összetételt válasszon.[268] A politikai rendszer strukturálása és az, hogy a kormány hogyan kerül hatalomra alapvetően továbbra is a *domaine réservé* alá tartozik, azonban az emberi jogok és a demokratikus elvek nemzetközi szinten is erősen erodálták a koncepció eredeti felfogását.[269] Mindezek ellenére egészen a 20. századig, a nagyhatalmak különböző beavatkozásai viszonylag elfogadottak voltak, s csak ezt követően, az emberi jogok, a szuverén egyenlőség és a *népek* önrendelkezési jogának a nemzetközi jogrend alapjaiba beemelése eredményezte az érdemi változást fegyveres beavatkozások terén.[270]

Az önrendelkezési jog és a belügy kapcsolata nem konfliktusoktól mentes.[271] A kiindulási nehézséget részben éppen maga az Alapokmány adta, ahol az elv mint normatív fogalom először megjelent.[272] Az önrendelkezés, beavatkozás és a belügy hármasságának kérdése már a szövegezéskor is megjelent, egyes államok attól tartottak, hogy az önrendelkezési jog alapokmányi elismerése jogalapot adna a beavatkozásra.[273] Azonban az alapelv, mint az ENSZ célja bekerült az Alapokmányba az 1. cikk 2) bekezdése alá. Eszerint az ENSZ célja, hogy

> "a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatokat fejlessze és az általános béke megerősítésére alkalmas egyéb intézkedéseket foganatosítson."

Kelsen a szöveget úgy értelmezte, hogy ebben a kontextusban a nép és az állam közé egyenlőség tehető, így arra a következtetésre jut, hogy az 1. cikk 2) bekezdés szintén az állami szuverenitás és a szuverén egyenlőség tételét jelenti.[274] Ezzel Hercegh Géza nem értett egyet, s a *travaux préparatoires*ra is hivatkozva érvelt, hogy a cikk *ab ovo* valóban a népek önrendelkezési jogát deklarálta, s nem az államok szuverén egyenlőségének tételét ismételte meg.[275] Ha azonban két külön elvről van szó, felmerül a kérdés, hogy mi történik ha a népek

[268] Georg Nolte, Article 2 (7) in Simma Commentary. 300. o. Mn. 46.
[269] Katja S Ziegler, Domaine Réservé. para. 5.
[270] Michael W. Doyle, The Question of Intervention, Stuart Mill and the Responsibility to Protect. Yale University Press (2015) x. o.; Antonio Cassese: Self-Determination of Peoples: A Legal Reappraisal. CUP (1995) 175. o.
[271] Georg Nolte, Article 2 (7) in Simma Commentary. 300. o. Mn. 48.
[272] Sulyok Gábor, A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. PhD értekezés, Miskolc (2003) 65. o. Elérhető itt: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5742_section_992.pdf; Hercegh Géza, Az önrendelkezési jog és az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. Jogtudományi Közlöny 11 (1956) 525. o.
[273] Tóth Norbert, A népek önrendelkezési joga. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor) http://ijoten.hu/szocikk/a-nepek-onrendelkezesi-joga (2018) para. 11.
[274] Hans Kelsen, The law of the United Nations. (2000) 52. o.
[275] Hercegh Géza: Az önrendelkezési jog. 526. o.

önrendelkezési joga ütközik az állam szuverenitásával?[276] A kérdés azért is lényeges, mert a három esetben előfordulhat olyan helyzet, amikor az állam és a nép nem feltétlenül azonosítható egymással, sőt ténylegesen szemben állnak. Az alapvető szcenáriókat Sulyok találóan fogalmazza meg és foglalja össze.

> „Ha a ›nép‹ kifejezést az állammal azonosítjuk – miként azt helyenként az Alapokmány is teszi – megállapítható, hogy a népek önrendelkezési jogának tartalma megegyezik az államok szuverén egyenlőségének és a beavatkozás tilalmának elvéből folyó jogosítványokkal. Amennyiben a népet egy önálló állam keretei között élő közösségként határozzuk meg, annak önrendelkezési joga a politikai berendezkedés szabad megválasztásának, valamint a gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés zavartalan folytatásának a jogaként - azaz összességében a demokratikus kormányzás követelményeként - jelenik meg."[277]

Sulyok a fenti megállapításhoz illeszti az önrendelkezés belső aspektusát, míg a külső aspektusát, vagyis az elszakadás, függetlenséghez való jogot a gyarmati, idegen elnyomás alatt élő népekhez társítja.[278] Ez a felosztás széleskörűen elfogadott, noha a két aspektus tartalmára nézve vannak eltérő álláspontok. Az szintén konszenzus tárgya, hogy a külső vonatkozása az önrendelkezési jognak, vagyis a függetlenséghez való jog a gyarmati kontextuson kívül főszabály szerint csak a szuverén államot illeti meg,[279] Hoffmann szerint ugyanis az államisággal nem rendelkező entitások ilyen jogának elismerése automatikusan a kiválás jogának elismerése is lenne.[280]

Mivel a kutatás a gyarmati felszabadulás konfliktusait nem vizsgálja, lényegesebb az önrendelkezési jog és a beavatkozás belső oldalának alapjait áttekinteni a belső joghatóság kérdésének tükrében.

Az Alapokmány szövegezésekor még nem volt teljesen kiforrott a népek önrendelkezési jogának közelebbi tartalma, azonban a későbbi tagállami gyakorlat és a közgyűlési határozatok nagyban hozzájárultak az elv részletesebb kifejtéséhez.[281] Ráadásul a népek önrendelkezési joga az emberi jogok részévé is vált.[282] Ennek is köszönhető, hogy annak megállapításához, hogy egy állam eleget tesz-e az önrendelkezési jog belső követelményeinek olyan kapcsolódó jogok, mint a véleménynyilvánítás, egyesülés, gyülekezés, választói jogok érvényesülése is megítélendő.[283] Ez azonban Kelsen szerint nem jelenti azt, hogy az önrendelkezési jog a

---

[276] Valki László, Válaszolhatott volna másként Hága? A Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye Koszovó függetlenségéről. Külügyi Szemle 9 (2010). Elérhető itt: http://www.grotius.hu/doc/pub/RJXCSI/2013-12-01_valki_laszlo_valaszolhatott-volna-maskent-haga.pdf. Hozzáfért verzióban 4. o.
[277] Sulyok Gábor, A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. 68. o.
[278] Ibid.
[279] Kajtár Gábor, Népek Önrendelkezési Joga. In Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVG Orac (2018) 542. o.
[280] Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. PhD értekezés, Budapest (2011) 38. o.
[281] Sulyok Gábor, A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. 66. o.
[282] Valki László, Válaszolhatott volna másként Hága? 4. o.
[283] Kajtár Gábor, Népek Önrendelkezési Joga. 541. o.

demokratikus kormányzási módhoz való jogot eredményezné, szerinte ez ellentétes is lenne a beavatkozás tilalmával.[284]

Ha az elv nem is feltétlenül jelenti „az egész nép számára a demokratikus kormányzathoz való jogot, a mai (emberi jogi) értelmezés alapján azonban valamilyen politikai részvételi követelményt mégis magába foglal."[285] Emiatt - csak nagyvonalakban felvázolva - az adott kérdés akkor lép*het* ki a beavatkozás tilalma által védett belső joghatóság fogalmából, ha az magával vonja a népek önrendelkezési jogának kérdéseit egy elnyomó rezsim keretein belül,[286] vagy ha valószínűsíthető, hogy az adott konfliktus a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti.[287] Végül annyit érdemes még hozzátenni a kérdéshez, hogy az Alapokmány 2. cikk 7) bekezdése továbbra sem ad felhatalmazást az ENSZ-nek arra, hogy egy államon belül rezsim-, vagy rendszerváltást hajtson végre, de az Alapokmány kommentárja szerint nem zárja ki azt, hogy a konfliktus *után* demokratikusan választott kormányt restauráljon vagy állítson fel. *Mutatis mutandis* és jóval több megszorítás mellett, a megállapítás a beavatkozó államok számára is irányadó, természetesen amennyiben először is a beavatkozásuk jogszerű.[288]

A három tárgyalandó esetben azonban a leggyakrabban éppen ilyen dilemma merül fel a fegyveres beavatkozás során, vagyis a rezsim és/vagy rendszer megváltoztatásának vagy éppen fenntartásának az igénye. Érdemes és szükséges tehát a három esetkör alapjainak pontosabb körvonalazása. Vagyis annak a meghatározása, hogy mit ért a kutatás belpolitikai változás, belső zavargás és polgárháború fogalmak alatt. Az, hogy egy konkrét eset a három közül melyik kategória alá sorolható, meghatározza azt a dimenzióját a konfliktusnak, ami már nem kizárólag belügy, és azt, hogy a nem kizárólag belügy részét a konfliktusnak a nemzetközi jog milyen normája szabályozza.

II. 2. 1. 2. Fogalommeghatározás (és elhatárolás)

A belpolitikai változás, a belső zavargás és a polgárháború eseteit tehát az köti össze, hogy klasszikus főszabály szerint a beavatkozás tilalma alá esnek, mivel durva főszabály szerint belügy alá tartozó kérdésekről van szó. Közös pont az is, hogy mindhárom elem köthető a népek önrendelkezési jogához, annak külső, vagy belső aspektusához. Ami alapján pedig elkülöníthetőek, az a konfliktus jellege. A belpolitikai változás döntően békés, de legalábbis erőszak alkalmazására nem, vagy elhanyagolható mértékben kerül sor. A belső zavargás esetén van erőszak alkalmazás, de az nem éri el a nem nemzetközi fegyveres konfliktus szintjét, míg a polgárháború főszabály szerint nem nemzetközi fegyveres konfliktus.

Ez a megállapítás csak a külföldi fegyveres beavatkozást *kiváltó* helyzetre igaz, ugyanis bizonyos feltételek fennállása esetén a külföldi fegyveres beavatkozás a konfliktust nemzetközi

[284] Hans Kelsen, The law of the United Nations. 52. o.
[285] Kajtár Gábor, Népek Önrendelkezési Joga. 541. o.
[286] Antonio Cassese, Self-Determination of Peoples. 176. o., 196. o.
[287] Georg Nolte, Article 2 (7) in Simma Commentary. 301. o. Mn. 50.
[288] Fontos azonban megemlíteni, hogy a bekezdés kifejtése csak arra vonatkozik, hogy a beavatkozás tilalma nem terjed ki az adott helyzetre ilyen esetekben, mert az már nem tekinthető belső joghatóság alá tartozónak. Azt nem vonja magával, hogy eleve fegyveres beavatkozás lehetősége merül-e fel, és pláne nem ad eligazítást arról, hogy kinek állhat jogában a beavatkozással élni.

fegyveres konfliktussá alakíthatja (*internationalisation*).[289] Ez a kérdéskör azonban nem tárgya a kutatásnak, mivel a kutatás a fegyveres beavatkozás jogszerűségének kérdéseire vonatkozik, s nem a katonai műveletekre irányadó humanitárius jogi szabályokra. Fontos még megemlíteni, hogy a klasszifikálás nem egyértelmű művelet, egy adott konfliktus fejlődése során változhat is. Itt ezért csak nagyvonalakban, az általános fogalommeghatározás végett, és az ahhoz szükséges mértékben kerül alkalmazásra a humanitárius jogi teszt a konfliktus szintjéről.

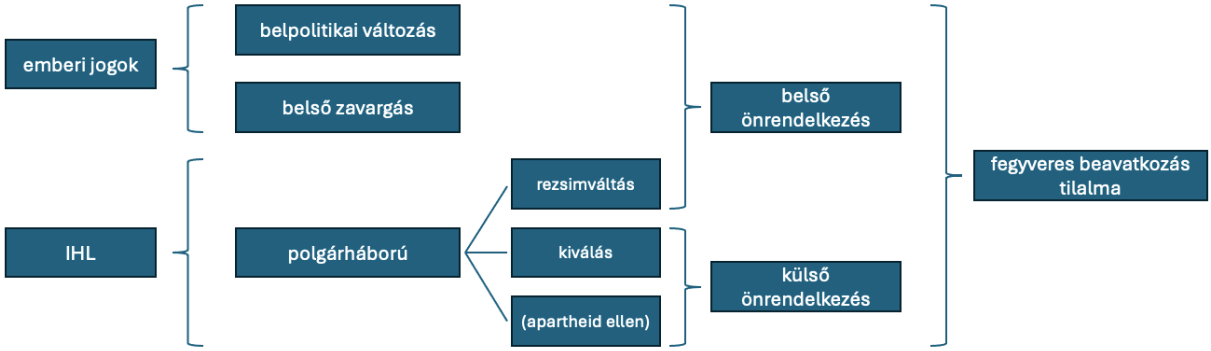

1. ábra

Az 1. ábrán a három esethez kapcsolódó koncepciók mátrixa áttekintést ad a három eset egymáshoz való viszonyáról és a fogalommeghatározás referenciapontjait azonosítja. Az ábrán nem szerepel a gyarmati és idegen elnyomás (megszállás) elleni fegyveres küzdelem. Bár ezek egy állam területén belül zajlanak, ezeket nemzetközi fegyveres konfliktusként tartjuk számon. Az apartheid rezsim elleni küzdelem azért jelenik meg, mert technikailag egy államon belül, egy belső rezsimmel szemben vívják. Bár a „rezsimváltás" kategória alá is illeszkedne, az ilyen harcok a gyarmati kontextushoz kapcsolódnak elsősorban, s nem a belső joghatósághoz. Ezek a küzdelmek a kutatás tárgyát nem is képezik, ezért került zárójelbe.[290] A „rezsimváltás" alatt azonban bármilyen, a gyarmati kontextuson kívül eső kormányzati hatalomváltás értendő. Végül kiemelendő újra, hogy a *fegyveres* beavatkozás tilalma, mint főszabály jelenik meg a belügyekbe avatkozás tilalmának és az erőszak-alkalmazás tilalmának megfelelő együttes alkalmazásával.

A fogalomalkotáshoz érdemes először a három eset közös jellemzőjét (belső joghatóság alá tartozó ügy - belügy) másik dimenzióból megvilágítani. Ahogy kifejtésre került, a belügy a döntési szabadságot jelenti, ami az államot (szuverenitás) és a népet (önrendelkezési jog) illeti meg. Kiterjed-e azonban ez a döntési szabadság arra, hogy a nép vagy az állam erőszakkal alakítsa ki politikai, gazdasági...stb. rendszereit, illetve, hogy olyan politikai, gazdasági...stb. rendszert hozzon létre, ami nem demokratikus? Ez azért fontos kérdés, mert a belpolitikai változás lehet adott esetben egy antidemokratikus fordulat, a belső zavargás lehet, hogy éppen demokratikus fordulatot követel, illetve a polgárháború eleve fegyveres összetűzéseket jelent.

[289] Cf. Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 135-136. o.; Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 29-79. o.; Kubo Mačák, Internationalized Armed Conflicts in International Law. OUP (2018).
[290] A kérdést a fegyveres beavatkozás lehetőségéről részletesen tárgyalja: Antonio Cassese, Le Droit International et la Question de l'Assistance aux Mouvements de Liberation National. In Revue Belge de Droit International (1986 Issue 2) 307-326. o.

Irányadó-e tehát, hogy *főszabály* szerint a belpolitikai változás, a belső zavargás és a polgárháború esetei mégis az állam belső joghatósága alá tartozzanak?

A vizsgálat során a „kormány" kifejezés alatt a regnáló kormányt fogom érteni, vagyis a beavatkozást kiváltó esemény idején effektíve hivatalban lévő formációt (*incumbent government*).[291]

A beavatkozás tilalma által védett belügy, vagyis döntési szabadság (szuverenitás és a népek önrendelkezési joga alapján) *főszabály* szerint kiterjed az antidemokratikus belpolitikai változásokra, a belső zavargásokra és a polgárháborúra is.[292] A belpolitikai változások kapcsán érdemes újra kiemelni, hogy a belső önrendelkezés nem jelent demokratikusan választott kormányzathoz való jogot. Roscini szerint a mai nemzetközi jog megköveteli ugyan, hogy a teljes nép valamilyen módon képviseltetve legyen a kormányzat által, de a nemzetközi jog a reprezentativitást vélelmezi, ha az államhatalom kormányzati képessége, így törvényhozói, végrehajtói és bírói funkciói a társadalom engedelmességével párosul.[293] A belső zavargások kapcsán és polgárháború esetén is irányadó, hogy az államnak minden jogszerű eszközzel joga és kötelessége az államrendet (*law and order*) és a nemzeti egységet megvédeni.[294] Ugyanakkor a nemzetközi jogot, a gyakorlat főszabálya szerint, nem érdekli, hogy egy adott kormány hogyan jutott hatalomra, ez akár történhetett államcsíny vagy polgárháború által is.[295] A belső önrendelkezési jog ugyanis „egy olyan koncepció, amely az állam belső szuverenitását kívánja védeni az államban élő nép szuverenitásának védelme által".[296] Ennek a feloldása az, hogy az önrendelkezési jog *per se* nem határozza meg, hogy a politikai, gazdasági..stb. rendszert a nép vagy állam milyen eszközökkel választja meg, ezt teheti akár békés, akár erőszakos eszközökkel.[297] Így még akár polgárháború idején is, „a népek önrendelkezési joga és az

[291] A regnáló kormány fogalomra a meghatározást adta: Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 196. o.

[292] Az már korábban kifejtésre került, hogy az ideáltipikus esetekben egyértelmű, hogy a három eset belső joghatóság alá tartozik. A hozott példák ezek voltak: Belpolitikai változás: amennyiben az egyébként összhangban van a nemzetközi jog szabályaival az állam döntési szuverenitása alá tartozó kérdés, hogy milyen kormányformát alakít ki, vagy milyen ideológiát követ. Belső zavargás: valóban bűnözői, államellenes alakulatok szította erőszakról van szó, és az állam a nemzetközi jogi sztenderdeknek megfelelve lép fel. Polgárháború: ha az egyik hadviselő fél egyértelműen terrorista elemekből áll össze, ilyen hadviselési módot alkalmaz és az állam a nem nemzetközi fegyveres konfliktus során továbbra is a nemzetközi humanitárius jog és az emberi jogok következetes érvényesítésével küzd a fegyveres csoport ellen.

[293] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 249-250. o.

[294] Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló Jegyzőkönyv (II. Jegyzőkönyv). Magyar kihirdető jogszabály: 1989. évi 20. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről.; ICRC Commentary of 1987 to Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977. Art. 3 (1) https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/apii-1977/article-3/commentary/1987?activeTab=.

[295] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention during Civil Wars. Brill Nijhoff (2022) 146-147. o.

[296] Kalana Senaratne, Internal self-determination in international law: history, theory, and practice. CUP (2021) 18. o. "[Internal self-determination] is a concept that seeks to protect the internal sovereignty of the State by protecting the sovereignty of the people therein."

[297] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 250-250. o.

államszuverenitás együtt kerül alkalmazásra, mivel mindkettő ugyanannak az elvnek, nevezetesen a beavatkozás tilalmának alapját adja".[298]

Ezen a ponton azonban vissza kell utalni arra a tételre, hogy a belső joghatóság alá tartozó ügy, ami a beavatkozás tilalma alá tartozik, az a *domane réservé*, amit a nemzetközi jog nem szabályoz. A három esetre azonban igaz, hogy az említett döntési szabadság elsősorban a nemzetközi emberi jogok, és a nemzetközi humanitárius jog szabályainak keretei között érvényesülhet. Emiatt a fogalommeghatározás következő megkerülhetetlen pontja a konfliktus, szituáció minősítésének kérdése. A minősítés ugyanis meghatározza, hogy a nemzetközi jog melyik ága, az emberi jogok vagy az IHL az irányadó.[299] S a három eset meghatározása és elkülönítése is ezen a tengelyen történik elsősorban.

A kiindulópont az, hogy az Alapokmány 2. cikk 4) bekezdése csak az államközi viszonyokban tiltja az erőszak alkalmazását, a belső viszonyokban (*internal use of force*) nem, így belső csoportok és állam közötti fegyverhasználatra nem terjed ki. Ezt a belső jog, az emberi jogok és a humanitárius jog szabályozza, karaktertől függően.[300] A három eset nagyvonalakban elkülöníthető úgy, hogy a belpolitikai változást és a belső zavargást a belső jog mellett emberi jogok szabályozzák, még a polgárháborút túlnyomó részt a humanitárius jog.[301] Szintén a durva főszabályoknál maradva, a belpolitikai változás során nincs, vagy nagyon minimális erőszak jelenik meg, belső zavargás esetén már van valamilyen erőszak alkalmazás, adott esetben sporadikus harcok amelyek azonban nem érik el a fegyveres konfliktus szintjét. S a polgárháború esetén már egyértelműen NIAC-ről van szó. A belpolitikai változás elkülönítése nem feltétlen igényel nagyobb alátámasztást mert nincs belső erőszak-alkalmazás,[302] a nehezebb kérdés a belső zavargás és a polgárháború közötti küszöb meghatározása. A distinkció azért is érdekes, mert eltérő vélemények vannak arról, hogy mindkettő belügynek minősül-e és így a fegyveres belépést a beavatkozás tilalma akadályozza-e, vagy amint a konfliktus eléri a polgárháború küszöbét (NIAC), attól kezdve már nem a beavatkozás tilalma, hanem a *jus contra bellum* tiltja a külső fegyveres beavatkozást (A két elméleti iskoláról, lásd. 2. ábra).

[298] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 146-148. o.
[299] Elizabeth Wilmshurst, Introduction. In Elizabeth Wilmshurst (ed.): International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012) 2. o.
[300] Erin Pobjie, Prohibited force, the meaning of 'use of force' in international law. CUP (2024) 96-97. o; Christian Henderson, The use of force and international law. 2. kiadás CUP (2024) 37. o.; Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 197. o.; Russell Buchan és Nicholas Tsagourias, Regulating the Use of Force in International Law. Edward Elgar Publishing (2021) 25-26. o.; Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 45-46. o.; Malcolm N. Shaw, International Law. 7. kiadás, CUP (2014) 817. o.; Valère Ndior (szerk.), Dictionnaire de l'actualité internationale. Editions A. Pedone (2021) 269. o.
[301] Az emberi jogok ugyan elvileg alkalmazandók a fegyveres konfliktus idején is, itt a kérdés lesarkítva úgy jelenik meg, hogy melyik keretrendszer az elsődleges. Az 1. ábra is ezt a megfontolást követi. A belső jog pedig akár mindhárom esetet átfedéssel szabályozza, kollízió esetén a nemzetközi jog elsőbbsége mellett.
[302] Bár természetesen a határvonalak itt sem teljesen egyértelműek minden esetben. Például a hadsereg vagy fegyveres csoportok által végrehajtott államcsíny (*coup d'état*) vethet fel elhatárolási kérdéseket a belső zavargással egybevetve.

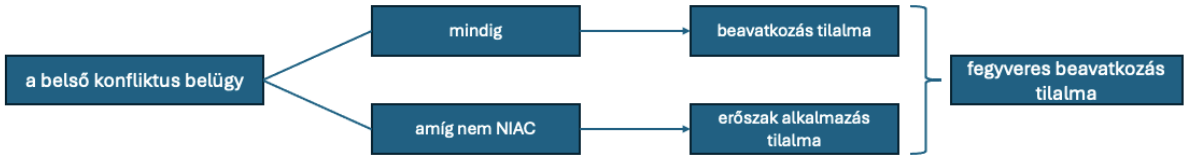

2. ábra

Az 2625. sz. közgyűlési határozat a beavatkozás tilalmához a *civil strife* kifejezést használja. A közgyűlési határozatok, illetve regionális egyezmények közül a kérdést szabályozó 1928-as Havannai Egyezmény,[303] és 1957-es Kiegészítő jegyzőkönyve[304] alapján Roscini arra a következtetésre jut, hogy a *civil strife* kifejezés bármely államon belüli fegyveres küzdelmet magába foglalja a kormány és a lázadók között, így a fogalom tágabb, mint a polgárháború.[305] A *civil strife* kifejezésre a dolgozat a belső konfliktus kifejezést alkalmazza, amely fentiek alapján valamilyen erőszak-alkalmazást feltételez, de magában foglalja mind a belső zavargásokat, mind a polgárháborút. A két fogalmat az erőszak-alkalmazás küszöbszintje választja el egymástól.

Hagyományosan ennek a küszöbnek a mértéke a kormánnyal szemben álló fél hadviselőként való elismerése volt. Az elismerést követően lehetett polgárháborúról beszélni. A hagyományos hadijog ugyanis csak az államközi háborút ismerte és szabályozta, így a szemben álló fél hadviselőként történő elismerése jelenthette a hadijog corpusának beemelését egy polgárháborúba.[306] A 20-21. század konfliktusai során azonban a kormány egyáltan nem ismerte el a lázadók csoportjait hadviselő félként.[307] S ezért is jelentős a genfi rendszer újítása, a nem nemzetközi fegyveres konfliktus fogalmának megalkotása, ami lehetővé tette, hogy hadviselő félként elismerés nélkül, objektív ténykérdés alapján egy konfliktusra a humanitárius jog szabályai beemelhetők legyenek.[308] Ettől kezdve, nagyvonalakban, a NIAC fedi le a polgárháborút, ez adja tehát a küszöbértéket.

A NIAC meghatározásának alapja az 1949-es genfi egyezmények közös 3. cikke. A szöveg még meghatározást nem ad, csak a nem nemzetközi fegyveres konfliktusok során betartandó minimális szabályokat fekteti le. A Vöröskereszt 2016-os kommentárja azonban kifejtette, hogy a NIAC alapvetően olyan konfliktus, amelyben legalább az egyik fél nem állam, elsősorban olyan fegyveres konfliktusok, ahol egy csoport fegyveresen áll szemben a kormánnyal.[309] Bár a szövegezéskor az előbbi klasszikus példa lebegett az államok szeme előtt, később a NIAC

[303] Convention on Duties and Rights of States in the Event of Civil Strife. 1928 február 20. Az Amerikai Államok Szervezetének (Organization of American States - OAS) szerződése az államok jogairól és kötelezettségeiről belső (fegyveres) konfliktusok, lázadások esetén.
[304] Protocol to the Convention on Duties and Rights of States in the Event of Civil Strife. 1957 május 1.
[305] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 197. o.
[306] Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 71. o.; Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 49. o.
[307] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 198. o.
[308] Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 76. o.; Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 50. o.
[309] Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Bizottsága, Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949. Commentary of 2016. Kommentár a közös 3. cikkhez, para. 393.

fogalma alá egyértelműen betagozódott azon fegyveres konfliktusok köre is, ahol kormány nem, csak nem állami szereplők vesznek részt a konfliktusban.[310]

A genfi egyezmények II. Jegyzőkönyve újra leszűkítette az alkalmazási kört az olyan belső fegyveres konfliktusokra, ahol a kormánnyal szemben kormányellenes erők vannak, akik ráadásul felelős parancsnokság alatt állnak, illetve legalább a terület egy része felett ellenőrzést gyakorolnak és összehangolt harci cselekményeket hajthatnak végre.[311] Ma már általánosan elfogadott, hogy az a NIAC általános fogalmát ez nem szűkíti, és annak a szokásjog alapján a közös 3. cikk kommentári definíciója felel meg.[312] Helytálló viszont a II. Jegyzőkönyv 2. cikke, ami a zendüléseket, elszigetelt vagy szórványos erőszakos cselekményeket kiveszi a hatály alól, mivel azok nem fegyveres konfliktusok. Ez a küszöb a Vöröskereszt kommentárja szerint a közös 3. cikkre is igaz az államok gyakorlata alapján.[313]

A NIAC meghatározásának részletesebb szabályait az ICTY gyakorlata alakította ki. Az irányadó Tadić teszt azóta szokásjoginak tekintett.[314] A törvényszék definíciója szerint NIAC esetén „fegyveres összeütközés áll fenn, amikor kormányhatóságok és szervezett fegyveres csoportok között, vagy ilyen csoportok között egy államon belül elhúzódó fegyveres erőszak történik."[315] Ennek szempontjait a bíróság részletezte, mikor hozzátette, hogy a definíció a konfliktus intenzitását és a felek szervezettségét vizsgálta, mivel ezek a kritériumok alkalmasak arra, hogy a fegyveres konfliktust elkülönítsék a szervezett bűnözéstől (*banditry*), a szervezetlen és rövid életű lázadásoktól és a terrorista cselekményektől, melyek nem tartoznak az IHL alá.[316] Az intenzitás és szervezettség követelmények jelentését a Haradinaj ítélet fejtette ki részletesebben. Előbbi meghatározói lehetnek többek között az egyes összeütközések száma, időtartalma és intenzitása, a bevetett fegyverek, a harcokban résztvevők, megsebesülők és meghaltak száma...stb., de indikatív lehet az is, ha az ENSZ BT foglalkozik az üggyel.[317] A szervezettségre pedig kifejezte, annak mértéke elegendő kell legyen arra, hogy a felek katonai eszközökkel konfrontálójának, amire példa lehet parancsnoki struktúra, fegyelmezési

---

[310] Ibid. para. 394.

[311] Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló Jegyzőkönyv (II. Jegyzőkönyv). Magyar kihirdető jogszabály: 1989. évi 20. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről. 1. cikk.

[312] Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 91. o.; Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 18. o.

[313] Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Bizottsága, Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949. Commentary of 2016. Kommentár a közös 3. cikkhez, para. 431.

[314] Gregory H. Fox, Invitations to intervene after the Cold War: Towards a New Collective Model. In Dino Kritsiotis, Olivier Corten and Gregory H. Fox, Intervention by Invitation, CUP (2023), Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War. 217. o.

[315] Prosecutor v. Dusko Tadić aka "Dule" (Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction), IT-94-1, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 1995 október 2, para. 70. Magyar fordítás: Szalai Anikó, A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre. PhD értekezés (2012) 36. o. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/1376/1/Szalai_Aniko_PhD_disszertacio.pdf?utm_source=chatgpt.com

[316] Prosecutor v. Dusko Tadić aka "Dule" (Opinion and Judgment), IT-94-1-T, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 1997 május 7. para. 562.

[317] Prosecutor v. Haradinaj et al. (Trial Judgment), IT-04-84-T, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 2008 április 3. para 49.

szabályok és mechanizmusok, terület feletti ellenőrzés, katonai eszközök megszerzésének képessége, vagy összehangolt katonai stratégia és hadműveletek kivitelezésének képessége.[318]

Így a pusztán spontán erőszakos megmozdulásnak (*riot*), zavargásnak (*disturbance*) minősülő cselekmények nem tartoznak a polgárháború fogalma alá.[319] A felkelés (*insurrection*) és a fegyveres ellenállás (*insurgency*) már azonban olyan mozgalmak, amelyek célja a regnáló kormány megdöntése az államon belül általában irreguláris hadviselési móddal.[320] Az irreguláris vagy gerilla hadviselési mód azonban éppen a terület feletti kontroll hiányát is jelentheti, ami miatt egyes szerzők kizárják annak lehetőségét, hogy teljes polgárháborúról beszélhessünk.[321] Ez a feltevés egyezik az ENSZ Főtitkárhelyettes polgárháborúra alkotott fogalmával, ami úgy tűnik, a II. genfi Jegyzőkönyv szűkebb hatályát veszi alapul. Eszerint:

> „A ›polgárháború‹ kifejezés általános felfogás szerint az olyan helyzeteket jelenti, ahol két hadviselő fél áll szemben egy államon belül – az egyikük a szuverén kormány – akik a politikai rendszer meghatározása vagy kiválás elérése végett küzdenek, s mindkettő az állam területének egy része felett effektív kontrolt gyakorol."[322]

Bár a polgárháború nem jogi fogalom,[323] még a NIAC az, amit a Főtitkárhelyettes is elismer,[324] meggyőzőbb talán az a felfogás, ami a NIAC és a polgárháború között közel azonosságot lát.[325] S ennek következtében a belső zavargás és a polgárháború elkülönítéséhez is a NIAC tesztek alkalmasak és nem feltétlen pusztán az, hogy a lázadók a terület egy része felett tényleges ellenőrzést gyakorolnak-e. Egyszerű, de jól használható megkülönböztetést ad az elkülönítéshez Arend és Beck:

> „A belső konfliktus olyan helyzetekre utal, ahol egy állam belső zavargásokkal küzd. Ez a belső feszültség súlyosságától függően szórványos erőszakos megmozdulásoktól egészen a teljes körű polgárháborúig terjedhet. Az utóbbi esetben egy lázadó csoport (vagy csoportok) a fennálló rezsim hatalmának megdöntésére törekednek, hogy az egész ország vagy annak egy része felett irányítást szerezzenek."[326]

---

[318] Ibid. para. 60.

[319] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 18. o.; Dapo Akane lényegében ugyanezt írja le, de az „*internal strife*" és a „*civil disturbance*" kifejezésekkel. Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 50-51. o. Cf. 1949-es Genfi Egyezmény II. Kiegészítő Jegyzőkönyve (1977), 1. cikk (2); Római Statútum, 8. cikk (2)(d), 8. cikk (2)(f).

[320] Steven Haines, The Nature of War and the Character of Contemporary Armed Conflict. In Elizabeth Wilmshurst (szerk.), International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012) 21-22. o. A két fogalomra elvileg a lázadás (rebellion) terminus is alkalmazható, mint egy csoport fegyveres eszközzel hívja ki a regnáló hatalmat. Cf. Chiara Redaelli, Intervention in Civil Wars. 81. o.

[321] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 281. o

[322] Note to the Assistant Secretary-General for Political Affairs, regarding the usage of the term "civil war" (2007 január 30) para. 2. in United Nations Juridical Yearbook 2007, 458-460. o.

[323] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 12. o.

[324] Note to the Assistant Secretary-General for Political Affairs. para. 3.

[325] Robert Kolb, Richard Hyde, An Introduction to the International Law of Armed Conflicts. Hart Publishing (2008) 257. o.

[326] Anthony Clark Arend, Robert J. Beck, International Law and the Use of Force. 37. o. Az angol eredeti jobban tükrözi a fogalomhasználatot és azt, hogy a lényeg az intenzitáson van: „Civil conflict refers to situations in which a state is experiencing domestic unrest. This internal strife may range in severity from scattered rioting to full-scale civil war. In the latter case, a rebel faction (or factions) is challenging the authority of the established regime to govern the entire country or a portion of it."

A hangsúly tehát a súlyosságban, azaz intenzitásban áll, és közvetve beleérthető a kitűzött cél elérésének megfelelő mértékű szervezettség is.[327] A fogalom emellett azt is jól mutatja, hogy a polgárháború esetén a cél a rezsimváltás és a hatalomátvétel (ország irányítása), de nem feltétlenül szükséges a tényleges ellenőrzés megszerzése a terület egy része felett. S ez ismét visszamutat a Tadić és Haradinaj tesztekre. Szempont lehet még, hogy fegyveres testületek bevetésére kényszerül az állam, vagy elegendő a rendvédelmi szervek kivezénylése.[328]

Egyes nézetek szerint amint a polgárháború küszöböt eléri a konfliktus, attól kezdve már a beavatkozás tilalma nem alkalmazható (nem belügy), de a fegyveres belépés bármelyik oldalon korlátozott a *jus contra bellum* által. Ez a tétel azon az érven nyugszik, hogy még a polgárháború szintjét el nem ért konfliktusok esetén főszabály szerint a kormány kérhet és kaphat segítséget, ami erőszak alkalmazással is járhat a rend helyreállítása érdekében, addig a polgárháború szintjének elérése után ez már nem igaz.[329] A beavatkozás tilalmának kizárása polgárháborús szint elérése után azonban vitatható álláspont.

Először is, eleve nehéz megállapítani a valóságban, hogy mikor lépi át a konfliktus a küszöbszintet. Általában az ENSZ is tartózkodik a konfliktus minősítésétől,[330] s maga az érintett állam szinte soha nem ismeri el, hogy polgárháborús szintet ért el a konfliktus, mert az a kormányt kihívó formációt legitimálná.[331] Az állam ugyanis fenn akarja tartani magának a jogot, hogy a kormányellenes erők tagjait büntetőeljárással vonja felelősségre államellenes bűncselekményekkel.[332] Így inkább jellemzi az ellenfelet terroristának, vagy bűnöző haduraknak, kartellnek, akikkel szemben terrorizmus elleni küzdelmet (*counter terrorism*)[333] vagy *criminal warfare*-t[334] visel a legitim kormány. Ami mind értelemszerűen belügy. Az érintett államok tehát fenntartják a jogot, hogy kizárják az IHL alkalmazhatóságát és belső jogi eszközökkel, elsősorban büntetőjoggal lépjenek fel. A humanitárius jog alkalmazása, vagyis a konfliktus minősítése azonban nem az állami deklaráción alapul, hanem objektív ismérveken. Így a megfelelő teszt alapján akár bűnözőkkel szembeni erőszakkal járó fellépés is megalapozhatja a NIAC fennállását, így az IHL alkalmazhatóságát.[335]

Ez azonban nem jelenti azt, hogy ettől kezdve maga a konfliktus ne lenne belügy, amit főszabály szerint a beavatkozás tilalma véd. Az IHL corpusa csupán azt szabályozza, hogy a

---

[327] Bár Arend és Beck a könyv egy másik fejezetében a belső zavargást és a polgárháborút már inkább a kormányellenes erők céljaiban látja. Előbbi esetén nem cél a kormány megdöntése, csak politikai változás. Utóbbinál a cél a rezsimváltás. Ebben lehet igazság, ugyanakkor ebben a fejezetben is az objektív ismérvek leírása lényegében az intenzitás és szervezettség kerül körülírásra. Cf. Ibid. 81. o.

[328] Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 91. o.; Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 53-54. o. De Akande ugyanitt hozzáteszi, hogy a meghatározó nem az, hogy melyik erőszakszervet veti be az állam, hanem maga az állami fellépés jellege.

[329] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 198, 200, 244. o. Ennek jól követhető megfogalmazása Hasar által: "Az állam elvileg beavatkozhat katonailag egy másik állam belügyébe ha az adott állam ebbe érvényesen beleegyezik. Ennek egy lehetséges korlátja állítólag akkor merül fel, ha a kormány legitimitását egy polárháború kérdőjelezi meg." Lásd: Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 125. o.

[330] Note to the Assistant Secretary-General for Political Affairs. para. 5.

[331] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 20. o.

[332] Ibid. 21. o.

[333] Steven Haines, The Nature of War and the Character of Contemporary Armed Conflict. 27. o.

[334] Ibid. 24. o.

[335] Ibid. 26. o.

konfliktus során milyen sztenderdekhez kötve cselekedhetnek a harcokban résztvevő felek. Ezt alátámasztja az IHL szabályozása is. Kolb és Hyde szerint mindössze két alapvető különbség van az IAC és NIAC corpusa között. Egyrészt, NIAC esetén nincs megszállt terület, mert a kormány nem megszáll, hanem visszaszerez vagy megtart területet az államon belül. Másrészt, s ez a lényegesebb, NIAC alatt nincs hadifogoly státusz. Ez teszi lehetővé, hogy az állam büntetőjogi eszközökkel lépjen fel az államellenesnek minősített elemekkel szemben.[336] Ez a kombattánst megillető immunitás hiányát jelenti, ugyanis, ha ez kiterjedne a NIAC eseteire is, akkor az állam nem vonhatná felelősségre a lázadókat már pusztán amiatt is, hogy a harcokban részt vettek.[337]

Ha a polgárháború egy speciális esetét, a kiválásért folytatott harcot vizsgáljuk gyarmati kontextuson kívül, szintén arra a következtetésre jutunk, hogy a polgárháború alapvetően belső joghatóság alá tartozó ügy.[338] Érdemes ehhez Roscini okfejtését idézni, aki maga azt tartja, hogy a polgárháború szintjének elérése után már nem a beavatkozás tilalma, hanem a *jus contra bellum* az irányadó. Az alábbi idézet kontextusa, hogy Roscini nem ért egyet azzal a nézettel, hogy míg egy általános polgárháborúba nem lehet beavatkozni (a kormány oldalán), addig a kiválásért folytatott polgárháború esetén a kormány kérhet és kaphat külföldi fegyveres segítséget. Ezzel szemben a következő érvet hozza:

> „[H]a egy állam pusztán az erőszak belföldi alkalmazásával nem sérti a nemzetközi jogot a gyarmati és idegen megszállás elleni kontextuson túl a kiválás megakadályozása végett, [...] a beavatkozás tilalma továbbra is alkalmazandó, [...] legalább addig míg a belső konfliktus el nem éri a polgárháború szintjét. Az önrendelkezési jog belső aspektusa megköveteli, hogy az államok ne vessenek be fegyveres erőket a polgárháború egyik oldala mellett sem. [...] Valóban igaz, hogy a nemzetközi jogban nincs kiváláshoz való jog, de nincs a kormány megdöntésére sem: bármilyen különbségtétel a két szituáció között ennek megfelelően nem igazolható ilyen alapon."[339]

Azonban, ha következetesen tarjuk, hogy nincs különbség a kormány megdöntése és a kiválásért folytatott belső harcok között, akkor nem érthető, hogy miért szűnne meg a beavatkozás tilalma, mint főszabály amint a konfliktus eléri a polgárháború szintjét. Már csak azért sem érthető, mert a két kérdés az önrendelkezési joggal van összekötve. Roscini helytállóan állítja, hogy a belső önrendelkezés nem jelenti a kormánydöntéshez vagy a kiváláshoz való jogot, hiszen fentebb kifejtésre került, hogy az önrendelkezés nem jelent feltétlenül demokratikus kormányzáshoz való jogot. Azonban éppen ezért, annak a fegyverekkel történő eldöntése, hogy milyen politikai struktúrája legyen az államnak, továbbra is az állam és az adott nép döntési szuverenitása, vagyis belső joghatósága alá tartozó kérdés.

[336] Robert Kolb, Richard Hyde, An Introduction to the International Law of Armed Conflicts. 259. o.
[337] Dapo Akande, Classification of Armed Conflicts. 38. o.
[338] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 149. o.
[339] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 331. o.

És ahogy erről már szintén volt szó, a nemzetközi jog nem zárja ki, hogy az állam és nép ezt a belső döntést fegyveres harcokkal hozza meg.[340]

Összegezve tehát, az, hogy egy belső konfliktus eléri a polgárháború szintjét, nem jelenti azt, hogy a konfliktus ne lenne mégis, egy jelentős részében, belső joghatóság alá tartozó ügy, amiben az államnak és a népnek ne lenne joga külső befolyástól mentesen élnie a döntési szuverenitásával. Részben éppen arról szól a konfliktus, hogy melyik csoportosulás az, aki az állam és a nép nevében a döntési szabadságot gyakorolhatja. A polgárháborús szint elérése, ami lényegében összeköthető a NIAC szintjének elérésével, nem azt jelenti, hogy attól kezdve nem belső joghatóság alá tartozik a harc kimenetele. Az Alapokmány 2. cikk 4) bekezdésének szövegezése során is az volt a kiindulópont, hogy amíg nem fenyegetik a nemzetközi békét és biztonságot, a belső konfliktusok az állam belügyébe tartoznak.[341] A NIAC szint elérése, és ezáltal az IHL beemelése csupán annyit jelent, hogy a belső joghatóság alá tartozó ügyek közül kikerül az, ami a hadviselés *módjára* vonatkozik. Akár azt is lehetne mondani, hogy ettől kezdve azt a szerepet, amit a nemzetközi emberi jogok töltöttek be elsődlegesen, azt már az IHL szabályozza elsődlegesen (lásd. 1. ábra).

A kutatás azonban nem IHL vonatkozásban vizsgálja a konfliktusokat. A konfliktus minősítése *per se*, és a hadviselés szabályainak alakulása nem a dolgozat tárgya. Amit a dolgozat vizsgál, az a külső beavatkozás jogszerűségének vizsgálata a beavatkozás jogszerűségének kérdései. Ebben a részfejezetben a cél annak meghatározása, hogy mik azok a konfliktusok (tények), amelyekbe való beavatkozás esetén a feltett kérdés vizsgálatra kerül.

Belpolitikai változás alatt az állam politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális rendszerében bekövetkező olyan változást értem, ami jellemzően nem, vagy csak minimális erőszak alkalmazásával jár. Jelenthet többek között kormányváltást, politikai, gazdasági vagy ideológiai irányváltást, választási anomáliát, vagy minimális erőszakkal megvalósított puccsot.

Belső zavargás alatt az olyan belső zavargásokat, lázadásokat, zendüléseket értem, amikor egy vagy több csoport a kormány vagy állami szervekkel szemben erőszakot is alkalmazva lép fel, vagy amelyben az állam lép fel erőszakkal a kormánnyal szemben tüntetőkkel. Az erőszak-alkalmazás és a harcok szintje megközelítőleg a nem nemzetközi fegyveres összeütközések szintje alatt marad.

Polgárháború alatt az olyan fegyveres harcokat értem, ahol az állam területén belül a kormánnyal vagy egymással szemben fegyveres csoportok harci cselekményeket folytatnak és amely harci cselekmények megközelítőleg a humanitárius jog által meghatározott nem nemzetközi fegyveres összeütközések szintjét elérik.

Miután fentebb kifejtésre került, hogy mit ért a dolgozat belső joghatóság alá tartozó ügy alatt, amibe nem lehet főszabály szerint beavatkozni, a következő rész azt határozza meg, hogy a kutatás mit ért fegyveres beavatkozás alatt. Vagyis a vizsgált beavatkozások „hogyanját" határozza meg.

---

[340] Partikuláris szerződések, regionális együttműködések, vagy akár speciális ENSZ missziók azonban ennek szabhatnak kereteket *droit de regard* biztosításával.
[341] Christine Gray, International Law and The Use of Force. 75. o.

II. 2. 2. Fegyveres beavatkozás fogalmának meghatározása

A fegyveres beavatkozás meghatározására érdemes újra a közgyűlési határozatok szövegéből kiindulni. Elsősorban a 2132. sz. és a 2625. sz. határozatok lényegesek. A fegyveres beavatkozás (*armed intervention*) mindkét szövegben megjelenik. A 2131. sz. határozat preambuluma egészen egyértelműen fogalmaz, amikor azt deklarálja, hogy „a fegyveres beavatkozás az agresszió szinonimája”,[342] tehát egyenlőséget tesz a kettő között. A rendelkező rész szerinti megfogalmazás a 2131. sz. és a 2625. sz. határozatban szinte egyező, kisebb eltérésekkel. Mindkettő kijelenti, hogy tilos közvetve vagy közvetlenül másik állam bel-, vagy külügyeibe beavatkozni, s a 2131. sz. határozat elítéli, a 2625. sz. határozat a nemzetközi jog megsértésének minősíti a fegyveres intervenciót és a beleavatkozás (*interference*) egyéb formáit, illetve fenyegetéseket az állam jogalanyisága vagy politikai, gazdasági és kulturális elemei ellen.[343] Ahogy ez már kiemelésre került, ez a megfogalmazás találkozik az Alapokmány 2. cikk 4) bekezdés erőszak-alkalmazási tilalmával és a 3314. sz. közgyűlési határozat agresszió definíciójával. Felmerül tehát a kérdés, hogy a fegyveres beavatkozás egyenlő-e az agresszió fogalmával, illetve, hogy ennek tükrében a fegyveres beavatkozás azonosításához fegyveres támadásra van-e szükség.

Fegyveres beavatkozás és agresszió

A jogirodalomban a tiltott beavatkozás minden esetben kényszerítő (*coercive, forcible)* fellépés a célállam függetlenségével szemben.[344] Henderson szerint ez az, ami a beavatkozást (*intervention*) megkülönbözteti a beleavatkozástól (*interference*), előbbi ismérve ugyanis a kényszerítő jelleg, míg utóbbi megengedett lehet. Beleavatkozásra hozza példának, hogy még polgárháború idején is megengedett, hogy az államok kommunikálják melyik felet tekintik legitimnek.[345] A lényegesebb kérdés, hogy a kényszerítő beavatkozások közül hol van a küszöb a fegyveres és az egyéb formák között. A Nemzetközi Bíróság a kérdést az erőszak-alkalmazás és a beavatkozás tilalma mentén választotta el a Nicaragua ügyben. Az USA konkrét fellépése kapcsán, a 2625. sz. közgyűlési határozat alapján a bíróság úgy ítélte meg, hogy a kontráknak nyújtott segítségért, amely "irreguláris erők vagy fegyveres bandák szervezése vagy bátorítása (...) egy másik állam területére való behatolásra", valamint "egy másik államban (...) polgárháborús cselekményekben való részvétel"" formájában történt, az USA *prima facie* megsértette az erőszak alkalmazásának tilalmát a kontrák felfegyverzésével és kiképzésével, de nem a finanszírozásukkal, ami csak a be nem avatkozás elvének megsértését jelentette.[346] Magában a döntésben azonban mindkét cselekménytípust egybe véve a beavatkozás tilalmának megsértését mondta ki, érdemi különbségtétel nélkül, és a *jus contra bellum* említése nélkül.[347] A ítélet rendelkező részének összefoglalása az 1. táblázatban található.

---

[342] A/RES/20/2131 (XX) preambulum.
[343] A/RES/20/2131 (XX) para. 1.; A/RES/2625(XXV) para. 1. 3. 1).
[344] Michael W. Doyle, The Question of Intervention. 4. o.; Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 25. o; Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 202. o.
[345] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 90-91. o.
[346] Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986. I.C.J. Reports 1986. para. 228.
[347] Ibid. para. 292. (3).

para.	cselekmény	megsértett norma
292 (3)	a contra-erők **kiképzése, felfegyverzése, felszerelése, finanszírozása és ellátása,** illetve a Nicaraguában és Nicaragua ellen folytatott katonai és félkatonai tevékenységek más módon történő **ösztönzése, támogatása és segítése**	beavatkozás tilalma
292 (4)	a nicaraguai terület elleni 1983-1984. évi **támadások** [...], továbbá a (3) bekezdésben említett, erőszak alkalmazásával járó **beavatkozási** cselekmények révén	erőszak alkalmazásának tilalma
292 (5)	a nicaraguai terület **feletti átrepülések** irányítása vagy engedélyezése, valamint a 4. pontban említett, az Egyesült Államoknak tulajdonítható cselekmények révén	szuverén egyenlőség
292 (6)	**aknák elhelyezése a** Nicaraguai Köztársaság belső vagy felségvizein	erőszak alkalmazásának tilalma beavatkozás tilalma; szuverén egyenlőség

1. táblázat

A bíróság azonban nem határozta meg, hogy milyen alapon különítette el, hogy milyen esetben állt fenn a fegyveres erőszak-alkalmazás tilalmának, és mikor csak a beavatkozás tilalmának megsértése.[348] Az ítélet rendelkező része szerinti elkülönítést azonban a jogtudomány is általában követi. Roscini a beavatkozás tilalmáról szóló könyvében például a tiltott beavatkozásokat három típusra osztja. 1) fegyveres beavatkozás az állam ellen, 2) gazdasági alávetés, és 3) belső zavargás szervezése, támogatása vagy felbujtása másik államban.[349]

Milyen kapcsolat van tehát a fegyveres beavatkozás és az agresszió között? Helytálló-e a 2131. sz. közgyűlési határozat, ami szerint egyenlőség tehető a kettő közé? Doyle szerint jogszerű a beavatkozás a kormány meghívása, önvédelem és a BT felhatalmazása esetén, még minden más esetben jogellenes agresszióról beszélhetünk.[350] Így jogellenes beavatkozás egyes eseteire példaként hozza az agressziót, az inváziót, a bombázást, blokádot és a lázadók fegyveres támogatását.[351] Ebben van némi ellentmondás, mivel ezek az agresszió eseteit fedik le. Rámutat azonban a felsorolás egy érdekes pontra. A Nicaragua ügy rendelkező része, vagy éppen Roscini felosztása arra épül, hogy a fegyveres beavatkozás (*use of force*) az egyik oldalon, és a lázadók szervezése, támogatása a beavatkozás tilalma alatt a másik oldalon, két külön tétel. A fegyveres beavatkozás tárgyalásánál azonban nem feltétlen érdemes ezt az elkülönítést tartani. Már csak azért sem, mert Roscini is, a Nicaragua ügy 228. paragrafusára hivatkozva maga is azt mondja, hogy a katonák bevetése, illetve a lázadók felfegyverzése és kiképzése a fegyveres erőszak-alkalmazás tilalmát, még a lázadók egyéb materiális támogatása a beavatkozás tilalmát sérti.[352] S ez a megállapítás összhangban van a 2131. sz. és 2625. sz. közgyűlési határozatok által a fegyveres beavatkozás agresszióval összekapcsolásával, kiegészítve a 3314. sz. közgyűlési határozat 3. cikk g) pontjával ami egy másik állam ellen agressziónak megfelelő

[348] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 103. o.
[349] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 147. o.
[350] Michael W. Doyle, The Question of Intervention. 6-7. o.
[351] Ibid. 4. o.
[352] Marco Roscini, International Law and the Principle of Non-Intervention. 278. o.

cselekményeket végrehajtó fegyveres bandák, csoportok, irregulárisok küldését vagy ezek erőszakos cselekményeiben való komoly részvételt tiltja.

Arról lehet szó tehát elsősorban, hogy a fegyveres beavatkozás is nyilván sérti a belügyekbe avatkozás tilalmát, de mivel a fegyveres akció másik jogsértést, az erőszak alkalmazásának tilalmát vagy agressziót is megvalósítja, így a súlyosabb jogsértésre helyeződik a hangsúly. Vagyis átfedés van ilyen esetben a beavatkozás tilalma és a *jus contra bellum* megsértése között. A *de minimis* szabályt teljesítése esetén tehát a fegyveres beavatkozás és az agresszió között lehet egyenlőséget tenni.

Ha azonban a fegyveres beavatkozás főszabály szerint és a megfelelő súlyosságot elérve agressziónak (is) minősül, akkor felmerül a kérdés, hogy a fegyveres beavatkozás kezdő cselekménye azonos-e a fegyveres támadással. A kérdés megválaszolásához megkerülhetetlen a fegyveres erőszak (*use of force*), az agresszió és a fegyveres támadás egymáshoz való viszonyának áttekintése.

Fegyveres beavatkozás és fegyveres támadás

Mivel az erőszak-alkalmazás, agresszió és fegyveres támadás kérdésköre szélesen feldolgozott a jogirodalomban, a kutatás itt nem törekszik a probléma újragondolására hanem az elkülönítéssel már részletesen foglalkozó szerzők megállapításait tolmácsolja, illetve ütközteti. A fegyveres beavatkozás kutatásban használt fogalmához ezeket az eredményeket veszi alapul.

Hozzá kell tenni, hogy a kérdéskört elsősorban az önvédelem kapcsán tárgyalják a szerzők, így megfelelő körültekintéssel érdemes a megállapításokat a fegyveres beavatkozás területére átemelni. A fegyveres támadás (*armed attack/agression armée*) azonban az Alapokmányban egyedül az 51. cikkben, az önvédelem jogánál jelenik meg, így ebből a kontextusból lehet csak kiindulni.

Az 51. cikket az Alapokmány átfogó rezsimének részeként, így elsősorban a 2. cikk 4) bekezdéssel és a 39. cikkel együtt szükséges értelmezni.[353] Az Alapokmány eltérő fogalmakat használ az államközi erőszak-alkalmazásra, így a 2. cikk 4) bekezdés az erőszak-alkalmazás vagy azzal fenyegetés tilalmát (*threat or use of force/ la menace ou l'emploi de la force*), a 39. cikk az agresszió[354] (*act of agression/acte d'agression*), még az 51. cikk a fegyveres támadás (*armed attack/agression armée)* kifejezéseket használja. Ruys szerint az eltérő fogalmak nem rossz szövegezést sejtetnek, s szerinte ezt *inter alia* az Alapokmány céljai és elvei is megerősítik.[355] Míg a 2. cikk 4) bek. az általános erőszaktilalmat, addig a 39. cikk a nemzetközi béke és biztonság fenyegetéséhez kapcsolt agresszió a BT kényszerítő intézkedéseinek felhatalmazását adja, az 51. cikk pedig az államok eredendő önvédelmi jogát deklarálja.[356] Mit takarnak tehát nagyvonalakban ezek a kifejezések, milyen az egymáshoz való kapcsolatuk, és hogyan viszonyulnak a kutatás által használt fegyveres beavatkozás terminológiához?

[353] Tom Ruys, 'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter. Cambridge University Press (2010) 59. o.
[354] Magyar kihirdető jogszabály fordításában: támadó cselekmény. 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról. 39. cikk.
[355] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 59. o.
[356] Ibid. 127. o

Henderson megállapítja, hogy az erőszak a beavatkozás egy különös formája.[357] Hasonlatosan, a Nemzetközi Bíróság a Korfu-szoros ügyében mondta ki, hogy

> „[A] beavatkozás állítólagos joga annak az erőszakpolitikának a megnyilvánulása, amely a múltban a legsúlyosabb visszaélésekre adott lehetőséget, és így nincs helye a nemzetközi jogban [...].”[358]

A cselekmény minősítését általában egy küszöbhöz szokás kötni, s ez dönti el, hogy a beavatkozás tilalma, vagy az erőszaktilalom sérült.[359] Ahogy azonban már kiemelésre került, itt inkább átfedésről van szó, s arról, hogy a súlyosabb minősítés elsőbbséget élvez. Ettől még igaz az az állítás, hogy a beavatkozás, ha átlépi ezt a súlyossági küszöböt, attól még beavatkozás marad. A korábbi részben kifejtésre került, hogy a tiltott beavatkozás egy kényszerítő (*coercive*) cselekmény, s kiemelésre került, hogy a kutatás ezek közül csak a fegyveres beavatkozással foglalkozik. S itt kapcsolódik újra küszöbszintek kérdése. Először az kerül tisztázásra, hogy a fegyveres beavatkozás megfeleltethető az erőszak-alkalmazás tilalma által főszabály szerint érintett cselekménynek az Alapokmány 2. cikk 4) bekezdése szerint.

A *travaux préparatoires* és kontextuális értelmezés alapján megközelítőleg teljes konszenzus van arról, hogy a 2. cikk 4) bek. szerinti erőszaktilalom kifejezetten *fegyveres* erőszak tilalmát jelenti.[360] Érdemes Pobjie teleológiai értelmezésével kiemelni a kapcsolatot a beavatkozás tilalmával:

> „A 2. cikk 4) bekezdésének szerepe az ENSZ kollektív biztonsági rendszerében, illetve ennek a nemzetközi béke és biztonság fenntartására irányuló céljában alátámasztja az erőszak-alkalmazás kifejezésének kizárólag fegyveres/fizikai erőszakra szűkítő értelmezését. Ez azért van, mert a nem fizikai kényszerítő formák nem érintik közvetve a nemzetközi békét és biztonságot, hanem inkább a szuverén egyenlőség és a be-nem-avatkozás elveihez kapcsolódnak. Egyesek azzal érvelnek, hogy ez utóbbi (vagyis az állam döntési szabadsága) nem a 2. cikk 4) bek. elsődleges célja. A 2. cikk 4) bekezdésének ilyen értelmezése kiveszi az erőszak-alkalmazás hatályának tilalma alól a beavatkozás nem erőszakkal járó formáit.”[361]

A contrario, a beavatkozás erőszakkal járó formái a 2. cikk 4) bekezdés hatálya alá tartoznak. Ez pedig fegyveres erőszak-alkalmazást jelent. Az azonban már nehezebben meghatározható, hogy mi az a küszöb, amikor már fegyveres erőszakról van szó. Henderson leegyszerűsítő magyarázata szerint vagy a cselekmény eszköze vagy az általa kiváltott hatás határozhatja meg, hogy mi minősül fegyveres erőszaknak (*armed force*).[362] Így szerinte valamilyen fegyver (*weapon of some kind*) alapozhatja meg a fegyveres erőszakot,[363] de például egy másik állam

[357] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 89. o. “Force is a particular kind of intervention […].”
[358] Nemzetközi Bíróság (ICJ): Corfu Channel Case (United Kingdom v. Albania); Assessment of Compensation, 15 XII 49, 1949 december 15. 34-35. o. Magyar fordítás: Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 47. o.
[359] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 103. o.
[360] Erin Pobjie, Prohibited force. 117. o.
[361] Ibid. 116.
[362] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 94. o.
[363] Ibid. 95. o.

területére behatolás, vagy megszállás akkor is fegyveres erőszak-alkalmazás, ha a fegyvereket nem sütik el.[364] Ez azonban kevés gyakorlatias fokódzkodót biztosít. Valójában a szerzők általában inkább a súlyosság vagy gravitás mértéke körül szokták meghúzni az elhatárolás vonalát, egyfajta *de minimis* mentén.[365] Kajtár szerint a 2. cikk 4) bek. szerint az erőszak-alkalmazás tilalma a lehető legtágabb, így az „a tankokkal történő inváziótól a kisebb csapatok támadásán át a szomszédos felkelők támogatásáig (kiképzés, felfegyverzés, menedéknyújtás) valamint a felkelésre buzdító ellenséges rádiópropagandákig tart."[366] Corten szerint a 2. cikk 4) bek. „egy állam által a másik elleni bármely katonai hadműveletre alkalmazandó" de sem a korlátozott konfrontációk két hadsereg között, sem a határon átnyúló végrehajtó intézkedések (*enforcement measures*) nem tartoznak ide. Vagyis, állapítja meg, az állami gyakorlat alapján a megkülönböztető küszöb kritériuma a katonai erőszak elválasztása az egyszerű rendőri intézkedéstől.[367] Hozzá teszi azt is, hogy a cselekmény súlyosságát mindig az adott eset körülményei alapján kell megítélni.[368]

Itt azonban felmerül a kérdés, hogy a 2. cikk 4) bek. szerinti fegyveres erőszak-alkalmazás egyenlő-e az agresszió fogalmával, hiszen az agresszió esetén kifejezetten fennáll a *de minimis* követelmény a 3314. sz. közgyűlési határozat alapján. A kérdés azért is lényeges, mert az előző rész éppen azzal zárult, hogy elsősorban a közgyűlési határozatok szövege alapján, a fegyveres beavatkozás agressziót valósíthat meg. Azonos-e tehát az agresszió és az erőszak alkalmazásának spektruma?

Az agresszió vagy támadó cselekmény az Alapokmány 39. cikkében jelenik meg. Kajtár megjegyzi, hogy ez egy újabb erőszakfogalom az Alapokmányban, de annak ellenére, hogy a szóhasználat eltér a 2. cikk 4) bekezdésétől, a szerződés mégsem határozza meg mit ért alatta.[369] Azt is hozzáteszi, hogy az agresszió fogalma nem vehető ki a 39. cikk szövegkörnyezetéből, ahogy fogalmaz,

> „[...] az agresszió itt a béke veszélyeztetésével, valamint a béke megszegésével együtt szerepel és egyértelműen a ›helyzet meghatározására‹ szolgál. Egy olyan tisztán politikai döntés meghozatalának első állomása, amely végső soron annak eldöntésére szolgál, hogy a BT az adott esetben alkalmazzon-e a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása érdekében kényszerítő intézkedéseket."[370]

Kajtár szerint az agresszió fogalmának a *de minimis* szabály mellett az is a feltétele, hogy a BT megállapítsa az agresszió tényét.[371] S úgy tűnik, Kajtár szerint az agresszió fogalma nem csak a 39. cikk vonatkozásában politikai fogalom:

---

[364] Ibid. 97. o.
[365] Erin Pobjie, Prohibited force. 138. o.
[366] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 53. o.
[367] Olivier Corten, The Law Against War: the prohibition on the use of force in contemporary international law. Hart Publishing (2. Kiadás 2021) 63. o.
[368] Ibid. 400. o.
[369] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 57. o.
[370] Ibid. 57. o.
[371] Ibid. 76. o.

„Az agresszió megállapítása ugyanis kizárólag a BT hatáskörébe tartozik, tehát ilyenkor a Közgyűlés szokásjogi alapokon nyugvó iránymutatása mellett is *politikai döntésről van szó.* Vagyis az ›agresszió‹ szemben az ›erőszak‹ és a ›fegyveres támadás‹ jogi koncepcióival egy jelentősen politikai döntések által áthatott, eleve politikainak is szánt terminus."[372]

Kétségtelen, hogy a minősítés esetén szinte lehetetlen kizárni a politikai tényezőket. Sőt, amire Kajtár is utal, a 3314. sz. közgyűlési határozat kapcsán Ruys kifejezetten azt állítja, hogy a főbb nyugati hatalmak sikeresen térítették el a projektet kötelező jogi dokumentum alkotásától arra, hogy egy túl könnyen ignorálható politikai termék szülessen.[373] Mégsem állítható, hogy az agresszió fogalma tisztán politikai lenne, és az idézett szerzők sem ezt állítják. Így az sem állítható, hogy az erőszaktilalom és az agresszió fogalma között az lenne a *differencia specifica*, hogy előbbi jogi, még utóbbi politikai fogalom.

Először is, a 39. cikkben megjelenő agresszió kifejezés a nemzetközi jog más dokumentumaiban is megjelenik. Szembetűnő, hogy az agresszió máshol kifejezetten összekötésre kerül nyelvhasználatában az Alapokmány 2. cikk 4) bek. szóhasználatával. Kiemelendő ebben a tekintetben a 3314. sz. közgyűlési határozat agresszió definíciója és a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának agresszió tényállása.[374] Mindkettő egyértelműen az Alapokmány erőszak-alkalmazási tilalmának megfogalmazását követi,[375] s utóbbinak is az alapja az agressziós cselekmény (*act of aggression*).[376] Amit azonban mind a 3314. sz. közgyűlési határozat, mind a Római Statútum tartalmaz, az a *de minimis* követelmény.[377] Véleményem szerint az az álláspont helyes, ami az agresszió és az erőszaktilalom elhatárolásánál a súlyosságot veszi alapul.[378] Így az általános erőszaktilalom az Alapokmány 2. cikk 4) bek. alapján egy átfogó kategória, Ruys szerint „*catch-all*" rendelkezés, ami az erőszak alkalmazásának vagy az azzal való fenyegetésnek átfogó tilalmát adja, függetlenül annak hatásától (*impact*) vagy súlyosságától (*gravity*).[379] Mindezt azzal a kikötéssel értem, hogy Corten és Verhoeven megszorítóbb katonai eszközök/hadművelet küszöbét vesszük alapul,[380] s így eleve kizárva például a határincidenseket az agresszió fogalma alól.[381]

---

[372] Ibid. 81. o.
[373] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 137. o.
[374] Nemzetközi Bíróság Római Statútuma, 1998 július 17. 8bis cikk 2. bek. Magyar változat (nem kihirdetett): T/4490. számú törvényjavaslat az Egyesült Nemzetek Diplomáciai Konferenciája által, a Nemzetközi Büntetőbíróság Rómában, 1998. július 17-én elfogadott Statútumának kihirdetéséről. A szöveg azonban a Kampalai konferenca során 2010-ben beemelt agresszió tényállását nem tartalmazza.
[375] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 107. o.
[376] Hoffmann Tamás, Contra Aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák. Állam- és Jogtudomány, LX. évfolyam (2019) 1. szám. 65. o.
[377] A/RES/3314 (XXIX) 2. cikk; Római Statútum 8bis cikk 1. bek (character, gravity and scale, constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations). A két forrás küszöbszintje azonban nem azonos. Lásd: Hoffmann Tamás, Contra Aggressionem? 66-67. o.
[378] Hoffmann Tamás, Contra Aggressionem? 48. o.
[379] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 56-57. o.
[380] Olivier Corten, The Law Against War. 63. o.; Joe Verhoeven, Droit International Public. Larcier, 9e tirage (2019) 672. o.
[381] Yoram Dinstein, Aggression. 204-205. o. para. 22.; Hoffmann Tamás, Contra Aggressionem? 50. o.

Az agresszió ettől is szűkebb fogalom. Arra azonban nincs jelenleg meghatározó autoritás, hogy mi az a pontos küszöb amit átlépve agresszióról beszélhetünk.[382] Még Dinstein szerint az agresszióhoz abszolút szükséges, hogy tényleges fegyveres erőszak-alkalmazás (*actual use of armed force*) történjen,[383] Kajtár arra mutat rá, hogy a 3314. sz. közgyűlési határozatban több agressziónak minősülő cselekmény is nem-fegyveres elkövetés.[384] Nehéz tehát pontosan absztrakt módon elhatárolni a két koncepciót, a legtöbb szerző maga is az esetről esetre történő megállapítást javasolja végső soron. A kutatás szempontjából nem is szükséges ettől pontosabb határt húzni, alapvetően azt az elméletet követem, hogy az agresszió az erőszaktilalmon belüli, attól szűkebb fogalom, ami elsősorban annak ad hoc megítélhető súlyosságában ragadható meg.

A nemzetközi jogtudomány egyik álláspontja alapján „a fegyveres támadás az agressziónál is súlyosabb cselekmény" s így csak az agresszió legsúlyosabb esetei minősülnek fegyveres támadásnak.[385] Az agresszió tehát egy sokkal tágabb fogalom, mint a fegyveres támadás.[386] Ugyanakkor a fegyveres támadás nem egyértelmű fogalom és a küszöbszint meghatározása körül jelentős jogtudományi vita van aminek spektruma a szinte bármilyen fegyveres erőszak-alkalmazástól a kizárólag súlyos fegyveres incidensekig terjed.[387]

Az magától értetődő, hogy a fegyveres támadás „fegyveresen" kerül elkövetésre.[388] Így az *interpretatio grammatica* alapján Tams szerint a fegyveres támadás jelentése „egy ›agresszív vagy erőszakos cselekmény‹, ami elkövetési formájában (›fegyveres‹) és irányában (›az ENSZ tagállama ellen‹) kifejezetten meghatározott".[389] Szintén a Bécsi Egyezmény 31. cikkéből kiindulva Corten megjegyzi, hogy a nem általánosan elfogadott jelentése a szónak csak akkor elfogadott értelmezés, ha ezt a felek bizonyíthatóan így szándékozták. Szerinte azonban az Alapokmány 51. cikkének szóhasználata az egyszerű jelentést takarja, mivel nem a tágabb „agresszió" vagy „támadás" kifejezést alkalmazza, hanem a kevésbé tág „fegyveres támadást".[390]

Ezt kiegészítve a szerződésértelmezés következő lépcsőjével, kontextuálisan vizsgálva az Alapokmány többi rendelkezésével, Tams szerint nem minden 2. cikk 4) bekezdést sértő cselekedet fegyveres támadás, a kettő közötti aszimmetria az erőszak-alkalmazás intenzitásában áll.[391] Az egyenlőképp hiteles francia szöveg figyelembevétele hasonló eredményre vezet. A francia szöveg eltérő terminológiát használ. Míg Ruys ebben „sajnálatos

[382] Yoram Dinstein, Aggression. 207. o. para. 33.
[383] Ibid. para. 16.
[384] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 77. o. Ezek a következők fordultak a 3314. sz. határozatban: 3. cikk f) és e), illetve c) amennyiben nem fegyveresen követik el.
[385] Ibid. 75. o. Kajtár szerint „a nemzetközi jogászok döntő többsége szerint".
[386] Olivier Corten, The Law Against War. 401. o.
[387] Noam Lubell: Extraterritorial use of force against non-State actors. OUP (2010) 50. o.; Christian Henderson, The use of Force and International Law. 276-277. o.
[388] Olivier Corten, The Law Against War. 399. o.
[389] Christian J. Tams, Self-defence against non-State actors: making sense of the „armed attack" requirement. In Mary Ellen O'Connell, Christian J. Tams és Dire Tladi, Self-defence against non-State actors. CUP (2019) 114. o.
[390] Olivier Corten, The Law Against War. 404. o.
[391] Christian J. Tams, Self-defence against non-State actors. 117. o.

diszkrepanciát" lát,[392] addig Kajtár meggyőzőbb érveléssel éppen az Alapokmány (és a 3314. sz. határozat) koherenciáját fedezi fel, ami az angol szövegben kevéssé egyértelmű.

> „A két megfogalmazás [agresszió és fegyveres támadás] kategória-alkategória viszonya a francia szövegből még világosabban kitűnik, mert ott az agresszió kifejezés mind a 39., mind az 51. cikkben szerepel. Míg ugyanis a 39. cikkben ›*acte d'agression*‹ (agressziós cselekmény) szerepel, addig az 51. cikk szerint ›*agression armée*‹ (fegyveres agresszió) váltja ki az önvédelem jogát."[393]

> „A [3314. sz.] közgyűlési határozatban az agresszió fogalmát nem az önvédelmi jog, hanem a kollektív biztonság rendszerével kapocslatban kívánták definiálni, mintegy útmutatásként a BT számára [...]. Ez pedig a kollektív biztonság rendszere, és nem az 51. cikk számára teszi relevánssá a határozatot."[394]

> „Az Alapokmány célkitűzései és alapelvei is ezt az értelmezést támasztják alá. [...] A 39. cikk ugyanis *alacsonyabban húzza meg a határt* a BT számára a kényszerintézkedések elrendeléséhez, mint a tagállamok számára önvédelmi joguk gyakorlásához."[395]

> „Mind az ENSZ alapelveiből és célkitűzéseiből, mind az erőszak alkalmazásának átfogó tilalmából és a kollektív biztonság rendszerének központi jelentőségéből az következik, hogy a jogszerű erőszak-alkalmazás területére való ›belépési küszöb‹ magasabb legyen az egyes államok, vagy akár az államok egyes (kollektívan védekező) csoportjaira nézve, mint az összes tag nevében eljáró Biztonsági Tanács számára. Az Alapokmány szellemét és célkitűzéseit is maximálisan érvényre juttatja, hogy nem minden agressziós cselekmény minősül fegyveres támadásnak, hiszen a fegyveres támadás szintjét el nem érő agresszió is alapja lehet az ENSZ fellépésének, ha a BT így dönt."[396]

Az Alapokmány és a 3314. sz. közgyűlési határozat szövegezési dokumentumai (*travaux préparatoires*) szintén azt erősítik meg, hogy az agresszió és a fegyveres támadás nem azonos fogalmak,[397] s még ha az elkülönítés nem is minden esetben egyértelmű, de az agresszió az a tágabb fogalom, aminek az alkategóriája a fegyveres támadás.[398]

A küszöbszint (*gravity threshold*) megállapítása tehát a kulcskérdés az agresszió és a fegyveres támadás elválasztásához. Viszont éppen ez az a kérdés, ami a leginkább megosztja a nemzetközi jogászokat. Kajtár szerint a fegyveres támadás két meghatározó feltétele az időbeli és a térbeli dimenzión túl a mennyiségi és minőségi feltételek.[399] Utóbbi alatt az állami elkövetést (betudhatóságot) érti,[400] még mennyiségi alatt az intenzitást, vagyis a megfelelő szint

[392] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 127. o.
[393] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 76-77. o.
[394] Ibid. 77. o.
[395] Ibid. 78. o.
[396] Ibid. 78-79. o.
[397] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 60-67-. o.; Olivier Corten, The Law Against War. 401. o.; Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 59.o.
[398] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 108. o.
[399] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 73. o.
[400] Ibid. 82. o.

elérését.[401] Ennek a szintnek a meghatározása azonban a jogirodalomban rendkívül széles skálát fed le. Ruys szerint a küszöbszint szerint három tág nézőpont van. Egyesek szerint csak komoly vagy súlyos (*substantial or massive*), mások szerint akár relatíve kisebb kiterjedésű támadás, még megint mások szerint valamennyi fegyveres erőszak-alkalmazás megalapozza a fegyveres támadás létét.[402] Henderson ezért jegyzi meg, hogy a küszöbszint meghatározását körülvevő ezen problémák a koncepció gyakorlati hasznosságát kérdőjelezik meg.[403] Hozzáteszi, hogy az államok a valóságban gyakran elmulasztják a különbségtételt az erőszak-alkalmazás (*use of force*) és a fegyveres támadás (*armed attack*) között, s jellemzően a szükségesség és arányosság kérdésére helyezik a hangsúlyt.[404] Ezért érdemes Corten lakonikus, de épp ezért nyitott meghatározását elfogadni: „A fegyveres támadás egy bizonyos súlyosságot elérő erőszak-alkalmazásában áll, melyet egyik állam a másik területe, ügynökei vagy akár állampolgárai ellen irányít."[405]

Mit ért tehát a fentiek fényében fegyveres beavatkozás alatt a kutatás? Először is, azt az álláspontot követem, hogy az erőszak-alkalmazás, agresszió (támadó cselekmény) és a fegyveres támadás progresszív fogalmak, az erőszak-alkalmazástól szűkülve a fegyveres támadásig. Alapvetés még, hogy a kollektív biztonság rendszerében és önvédelem területén irányadó fogalmakat *mutatis mutandis* alkalmazandónak veszem a fegyveres beavatkozás területén is. Egyetértek azonban Henderson azon megállapításával, hogy az államok jellemzően nem tesznek egyértelmű különbséget a fogalmak között, vagy legalábbis az ilyen cselekmények igazolása vagy elítélése során jellemzően más kérdésekre helyezik a hangsúlyt. Ez a fegyveres beavatkozások területén is így van. A kutatás tehát fegyveres beavatkozás alatt Corten erőszak-alkalmazás területén felállított *általános* küszöbértékét, a katonai hadművelet szintjét elérő cselekményeket érti. Ez a különböző szerzők álláspontja szerint vagy *eleve* agresszió és/vagy fegyveres támadás lehet, vagy mások szerint *súlyosságtól függően elérheti* az agresszió sőt, akár a fegyveres támadás szintjét is. Minősítéstől függetlenül tehát a kutatás fegyveres beavatkozás alatt az olyan fegyveres cselekményeket érti, ami eléri a katonai hadművelet szintjét.

Tehát fegyveres beavatkozás más állam belügyébe a katonai műveletet elérő beavatkozás egy másik állam területén zajló polgárháborúba, belső zavargásba vagy belpolitikai változása okán.

[401] Ibid. 73-74. o.
[402] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 145. o.
[403] Christian Henderson, The use of Force and International Law. 280-281. o.
[404] Ibid. 283. o.
[405] Olivier Corten, The Law Against War. 400-401. o. „An armed attack consists in a use of force of a certain gravity by one State against another, the attack being aimed at the territory or the agents or even the nationals of the targeted State." Hozzáteszi, hogy az utolsó kitétel (állampolgárok ellen) vitatott.

III. Módszertan

A fent megállapított kritériumok alapján beazonosított esetek jogtudományi vizsgálata, de akár állami értelmezése is, rendkívül változatos képet mutat. Gyakran egy-egy jogintézmény bemutatásakor egyes szerzők jogtudományi munkáikban, vagy az államok az ENSZ szerveiben ugyanazokat az eseteket hívják fel akár tökéletesen ellentétes szabályok igazolásaként. Ez nem csak az indukció területén igaz, de a fordított esetben, dedukció esetén is. Ugyanazon szabály értelmezéséből egyes szerzők vagy egyes államok tökéletesen ellentétes minősítést adhatnak ugyanarra a gyakorlatra vetítve.

Ami a jogtudományt illeti, ez a diverzifikáció leginkább az alkalmazott módszertan különbözőségével magyarázható. Ami az államokat illeti, ott úgy tűnik, hogy az eltérő következtetések abban rejlenek, hogy az adott érvelő állam nemzeti érdekeit akarja alátámasztani a közös szabályokkal, vagy a közösségi érdeket. Leegyszerűsítő lenne azt mondani, hogy az egyéni érdek követése politika, a közösségi pedig jogalkalmazás lenne,[406] de azt meg lehet kockáztatni, hogy előbbi erősebben politikai, utóbbi erősebben jogi jellegű értékelés. S ez a kérdéskör természetesen összefüggésben van a jogtudományi metodológiával is, hiszen alapvető kérdés, hogy egy szerző mit tekint politikainak és mit joginak, illetve, hogy a politikai aktusoknak tulajdonít-e jogi jelentőséget, és ha igen milyen módon és mértékben.

A módszertan kérdése tehát alapvető fontosságú egy olyan szövet értelmezésekor, mint a belügyekbe fegyveres beavatkozás kérdése, ahol a két fonál a politika és a jog. A kutatás fő módszertani tétele, hogy a belügyekbe fegyveres beavatkozás kérdéskör vizsgálatakor a szabályok azonosításánál az ENSZ két politikai főszervében, a Biztonsági Tanácsban és a Közgyűlésben összpontosuló gyakorlat az elsődleges hivatkozási alap.

Ennek a módszertani alapvetésnek az empirikus kiindulási pontja az, hogy a meghatározó jogtudományi munkák hivatkozásának vizsgálata során, azoknak akár jelentős módszertani eltérése esetén is, az ENSZ BT és KGY határozatai és jegyzőkönyvei meghatározó, sőt központi szerepet játszanak a tételek és szabályok alátámasztásánál. Az absztrakt kiindulási pont pedig az a régóta jelenlévő tétel, miszerint a jog és a politika tökéletes elválasztása lehetetlen és nem is szükséges. Ugyanakkor ez nem jelent és nem jelenthet egyenlőséget a *sein* és a *sollen* világa között. Ez a kutatás módszertani alapvetésére alkalmazva annak az elismerése és alátámasztása, hogy az ENSZ BT és KGY működése során legalább annyira jogi, mint politikai. Következésképpen jogi relevanciája van az itt hozott határozatoknak és azok háttéranyagainak.

Felmerül a kérdés, hogy ha jogi relevancia van, akkor hogyan, milyen normatív keretben lehet elemezni a főszervek anyagait. A két normatív értelmezési keret a szerződésértelmezés, és a szokásjog azonosítás lehet. A kutatás így megvizsgálja, hogy a két esetben milyen módszertani szabályok határolhatják be az ENSZ anyagok jogi értelmezésének lehetőségeit, vagyis mik

[406] Ráadásul az absztrakció ilyen szintjén mind a relativizálás, mind a dekonstrukció könnyebb, mint valid „igazságok" vagy szabályok felállítása. Itt például könnyű azzal érvelni, hogy a közösségi érdeket képviselő, így jellemzően a joguralomban és szabályalapú nemzetközi érintkezésben érdekelt állam is végsősoron éppen nemzeti érdeket képvisel.

azok a másodlagos normák, amelyek alapján az elsődleges norma, a belügyekbe való fegyveres beavatkozás értelmezhető.

Miután ezen módszertani lehetőségek felvázolásra kerülnek, a dolgozat a módszertani kiindulás és a módszertani lehetőségek alkalmazásával vezeti be a kutatás során alkalmazott módszertant. Ennek az alapvetése, ahogy már kiemelésre került, az ENSZ BT és KGY anyagainak központi szerepe a normaértelmezésben. Ennek alapja az a megállapítás, hogy az elsődleges norma szerződéses alapokkal rendelkezik (ENSZ Alapokmány), de a részletszabályokat a szerződés explicite nem tartalmazza. A kutatás megoldása az a tétel, hogy a részletszabályokat a gyakorlati értelmezés területén kell keresni. Mivel a részletszabályok szintén nem értelmezhetők önmagukban, hanem csak a főszabállyal együtt, így lényegében szerződésértelmezés és szokásjog-azonosítás egyszerre határozza meg a *jus contra bellum* ezen területét (is). Ennek fényében mutatja be végül a módszertan fejezet utolsó egysége, hogy milyen szempontok szerint dolgozza fel a kiválasztott esetek ENSZ-en belüli értékelését.

III. 1. Módszertani kiindulás: az ENSZ központi szerepe

Ebben a részben a módszertani kiindulópont alátámasztására kerül sor. Ehhez két tézist veszek alapul: 1) az ENSZ szerveinek láthatóan központi szerepe van a jogtudományi hivatkozásokban, 2) az ENSZ szerveinek legalább részben jogi jellege van, és jogi relevanciájuk megállapítható.

Az első tétel igazolására a *jus contra bellum* területén meghatározó szerzők munkáit veszem alapul s vizsgálom meg ezek hivatkozásait egyes idetartozó tételeik igazolására. A teljes jogtudomány szemlézése lehetetlen vállalkozás lenne, ahogyan a teljes kérdéskör átfogó jogtudományi feldolgozásának bemutatása is. Ezért az alábbi megközelítés inkább példa jellegű, a teljesség igénye nélkül. Érzékelteti azonban, hogy módszertantól függetlenül, akár intézményi aktusként, akár az egyéni állami aktusok gyűjtőpontjaként, az ENSZ anyagok meghatározó hivatkozási pontok a *jus contra bellum* szabályainak megállapítására.

III. 1. 1. Empirikus alap: növekvő hivatkozás az ENSZ anyagaira

Már az ENSZ korai működésekor megjelent az az elképzelés, hogy a nemzetközi szervezetek és az intézményes multilateralizmus hatékonyabb „nemzetközi jogalkotást” fog hozni. Érthető, hogy Asamoah 1966-ban arra jutott, hogy „[e]zen nemzetközi szervezetek között az ENSZ egyértelműen a legfontosabb és a gyakorlata a szerveinek kollektív aktusaiból áll.”[407] Jelzi azt is, hogy a határozatok és a szerveken belül zajló viták könnyebben hozzáférhetőek az *opinio juris* felleléséhez, mint akár több százévnyi diplomáciai kapcsolattartás.[408]

Rosalyn Higgins szerint az ENSZ a megfelelő szerv, ha a nemzetközi jog fejlődésének jeleit keressük, mivel az az államok gyakorlatából ismerhető meg diplomáciai érintkezéseik és nyilvános nyilatkozataik alapján. A nemzetközi szervezetek fejlődésével az államok szavazata és kifejtett álláspontja jelentőséget nyert a szokásjogban. Ráadásul a nemzetközi szervezetek

[407] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 2. o.
[408] Ibid. 55-56. o.

súlyával együtt jelentősen nőtt a lehetőség a releváns egyéni és kollektív cselekmények megtételére.[409] Hogy miért kell az ENSZ felé fordulni, Higgins így fogalmazza meg:

> „Az ENSZ létezése és különösen a tagságának egyetemessége felé irányuló gyorsuló trend 1955-öt követően egy nagyon világos, nagyon koncentrált fókuszpontot ad az állami gyakorlatra."[410]

Van Hoof a nemzetközi jog forrásaink újragondolásáról szóló könyvében már 1983-ban azt állította, hogy „a jogalkotás ciklusának különböző lépései napjainkra a nemzetközi szervezetek működésének részei", hozzátéve, hogy nem csak a szerződések szövegezése, jóváhagyása és elfogadása történik a nemzetközi szervezeteken belül, de még a szervezeten kívüli állami gyakorlat bizonyítékait is itt találjuk meg.[411] Ezt a következőképp összegezte:

> „Köszönhetően az intézményesülésnek, formalizációnak és állandóságnak, amit a nemzetközi szervezetek magukkal vonnak, egy meglehetősen átfogó, de ugyanakkor 'kondenzált' képet adnak a nemzetközi jogalkotási folyamatról. Egyértelmű tehát, hogy az államok hozzájárulásáról vagy elfogadásáról szóló kutatásnak nagyrészben a nemzetközi szervezetek keretein belüli tevékenységekre kell összpontosítania".[412]

Ráadásul a nemzetközi szervezetek, és kifejezetten az ENSZ esetén a BT és KGY Alapokmány-alkalmazása adott esetben nemcsak mint a tagállamok diplomáciai működését biztosító mechanizmusként lehet releváns,[413] hanem önálló aktusként is, különösen, ha a szerv kifejezett alapokmányi hatáskörében jár el.[414] Schachter szerint az ENSZ politikai szervei egy komplex intézményes rendszer autoritás-központjai, ami ajánlásaival és jogmegállapításaival számos módon befolyásolja az államok cselekvéseit.[415]

Corten szerint a hagyományos jogforrások mellett a nemzetközi szervezetekből származtatott jog figyelemre méltó jelentőségre tett szert, mind regionális, mind egyetemes szinten, s utóbbira adott magyarázata az ENSZ-en belül a BT normatív működésének a növekedése.[416] Ehhez Corten hozzáteszi, hogy az utóbbi években (2009) a BT egyre több olyan határozatot hozott, amiben a nemzetközi jog módosítására való igény jelent meg s ahol a BT akár olyan szerződések betartását követeli meg, amelyeknek a címzett állam nem is részese.[417] Figyelemreméltó, hogy míg 2010-ben írt, 2021-ben második kiadást megélt munkájában Corten

---

[409] Rosalyn Higgins, The development of international law. 2. o.
[410] Ibid.
[411] G. J. H. van Hoof, Rethinking the sources of international law. 211-212. o.
[412] Ibid.
[413] Gérard Cahin, La coutume internationale et les organisations internationals. Paris Pedone (2001) 52. o.
[414] Erin Pobjie, Prohibited force. 107-108. o. A szerző azonban ehhez számos korlátot állít fel és általánosságban a szervek gyakorlatát inkább mint kiegészítő értelmezési eszközként látja.
[415] Oscar Schachter, The relation of law, politics and action in the United Nations. The Hague Academy Collected Courses Vol. 109 (1963) 198-199 (34-35). o
[416] Olivier Corten, Méthodologie du droit international public. Éditions de l'Université de Brussels (2009) 184-185. o. Az ilyen jogra nézve azonban az adott nemzetközi szervezet specifikus intézményi joga meghatározó, teszi hozzá.
[417] Ibid. 66-67. o. Corten maga itt nem foglal állást a kérdésben, de példaként használja a tendenciát annak bemutatására, hogy különböző módszertani megközelítések a jelenséget jogilag hogyan értékelik. Később, a 249. oldalon ő is kisegítő értelmezési eszközként utal rá.

lényegében kizárja a BT szerepét a *jus contra bellum* szabályainak megállapításában, és a KGY-i határozatoknak is korlátozott szerepet hagy a deklaratív általános határozatokra szűkítve,[418] addig a 2023-ban kiadott könyvfejezetben a meghívásos beavatkozást tárgyalva már kifejezetten a BT anyagok értékelésére alapozza a vizsgálatot.

> „Ez a kutatás az ENSZ Biztonsági Tanácsának növekvő szerepét emeli ki a meghívásos beavatkozás jogi érvényességének követelményeit értékelve és osztályozva. [...] Az elmúlt években egy új gyakorlat látszik kialakulni: a Tanács többé nem szükségszerűen felhatalmaz valamilyen katonai beavatkozásra, hanem inkább központosítja és multilateralizálja azon körülmények kiértékelését, amikre a beavatkozás épült."[419]

Ugyanezen kérdéskörnél Fox szintén a BT gyakorlatát (határozatok és elnöki nyilatkozatok) helyezte a középpontba, mondván, hogy a BT kollektív meghatározásai váltak meghatározóvá, mivel a Tanácsnak felhatalmazása van arra, hogy meghatározza a jogilag releváns tényeket s különbséget tegyen jogszerű és nem jogszerű erőszak-alkalmazás között.[420] Fox szerint „a BT hidegháború utáni aktivizmusa a szerv működésének vizsgálatát esszenciálissá teszi a nemzetközi jog megértéséhez."[421] Ruys a *jus ad bellum* területére állapítja meg, hogy a BT és a KGY anyagaiban készen elérhető állami állásfoglalások biztosítják az egyetlen explicit bizonyítékot.[422] Az állítását meg is indokolja:

> „A nemzetközi szinten tett nyilatkozatok általában jobban jelzik az állam jogi pozícióját, mint a hazai közönségnek tett állásfoglalások. Mitöbb, a formális fórumokon tett hivatalos nyilatkozatok erősebb bizonyítékul szolgálnak, mint például a televíziós interjúk vagy sajtó kommunikációk. Ha elérhető, a beavatkozó állam ENSZ Biztonsági Tanácsának tett jelentése valószínűleg a legjobb kezdőpont jogi álláspontjának vizsgálatához. Egyéb értékes információ forrás az ezt követő biztonsági tanácsi és közgyűlési vitákon tett kijelentések vagy a Nemzetközi Bíróság eljárása során benyújtott érvek."[423]

Bár Ruys szerint is bizonytalan, hogy itt valódi jogi értékelés zajlik, mégis arra jut, hogy ezek a vitaanyagok a leghasznosabb források az államok erőszak-alkalmazásra irányuló szokásjogi értelmezéséről a jogtudományban vitatott esetekre.[424] Gray szintén kiemeli, hogy a BT-nek fontos szerepe van az erőszak alkalmazásának területén, de aláhúzza, hogy mennyire bizonytalan ennek a jogi értékelhetősége.[425] Thomas M. Franck, aki jóval kevésbé él tiszta jogi dogmatikával, egyenesen úgy látja, hogy a homályos alapokmányi szabályok éppen „értelmet

---

[418] Olivier Corten, The law against war. 56-58. o.
[419] Olivier Corten, Intervention by invitation: The Expanding Role of the UN Security Council. In Dino Kritsiotis, Olivier Corten, Gregory H. Fox, Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues. CUP (2023) 108-109. o. Fontos hozzátenni, hogy Corten nem önmagában vizsgálja a BT határozatokat, hanem az államok ezekhez való viszonyulásával együtt, pozitivista megközelítéssel. (111-112. o)
[420] Gregory H Fox, Invitations to intervene after the Cold War. 184. o.
[421] Ibid. 187. o. A tanulmány 44 esetet vizsgált kódolásos módszerrel, és arra a megállapításra jutott, hogy a hidegháború utáni időszakban a beavatkozások esetén dominánssá vált a kollektív megközelíts a BT központi szerepével (222-226. o).
[422] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 32. o.
[423] Ibid. 37. o.
[424] Ibid. 40-41. o.
[425] Christine Gray, International Law and The Use of Force. 16. o.

adó interakciók" révén tisztulnak ki, és ezért a BT és a KGY anyagaihoz kell fordulni, ahol az államok megszólalnak és szavaznak egy beavatkozás igazolhatóságáról.[426] Az európai pozitivista iskolát követő Cahin még határozottabban fogalmazza meg, hogy az erőszaktilalom szokásjogi szabályainak normatív fejlődése gyakorlatilag elválaszthatatlan a nemzetközi kapcsolatok intézményesülésétől és az ENSZ létrehozásától.[427] Szerinte az Alapokmány és az államok gyakorlatának összhatása az erőszak-alkalmazás szabályainak kikristályosodásában az intézményesített multilaterális diplomácia hatására gyorsult fel. Az erőszak alkalmazására vonatkozó szabályok értelmezésére az ENSZ politikai szervei szükségszerűen kényszerülnek amikor a nemzetközi béke és biztonság területén az alapokmányi felelősségüket gyakorolják.[428]

Fontos megjegyezni, hogy az idézett szerzők nagyon eltérő álláspontón vannak arra nézve, hogy a jelenséget hogyan kell jogilag értelmezni. Gyökeresen eltér egyes szerzők véleménye arról, hogy az egyes államok aktusainak gyűjtőhelyéről vagy önálló intézményi aktusokról van szó. Figyelembe kell-e venni a háttéranyagokat, így a viták jegyzőkönyveit, s ha igen azokat önmagukban, mint egyes államok *opinio jurisa*, vagy mint a kollektív intézményi határozat értelmezésének eszközeként? A kérdéseket hosszan lehetne sorolni, s ezeket a dolgozat a következőkben fel is fogja tenni, illetve ezekre saját választ is ad. Annyi azonban előrevetítendő, hogy ahogyan a kutatás saját állásfoglalása, úgy az idézett szerzők értékelése is a választott módszertantól függ. És ahogyan az már számos nemzetközi jogi kötetben, monográfiában és cikkben már részletesen kifejtésre került, az alapvető módszertani eltérés a szerzők között leegyszerűsítve abban áll, hogy hogyan tekintenek a *sein* és *sollen*, vagy másképp megfogalmazva a jog és a politika viszonyára kifejezetten az ENSZ munkája kapcsán.

A kérdés azért is fontos, mert cáfolhatatlannak tűnik, hogy napjainkra a szerzők döntő többsége az ENSZ politikai főszerveinek anyagaira építik az elemzésüket. Ezek lehetnek határozatok, a viták jegyzőkönyvei, vagy akár elnöki nyilatkozatok. Ha azonban a jogtudósok első körben ehhez a forráshoz fordulnak, ennek kell, hogy jogi relevanciája legyen. Vagyis több kell, hogy legyen, mint tiszta politika. Vagy azért, mert eleve normatív aktusokról van szó, ami a másodlagos jog segítségével beilleszthető a hagyományos jogforrások közé, vagy azért, mert a politikai tényezőnek, mint olyannak szintén relevanciája van a másodlagos jog alapján.

Megkerülhetetlen tehát a már sokat és sok helyen tárgyalt jog vagy politika, *sein* vagy *sollen*, és pozitivista vagy realista kérdéskör vizsgálata immár az ENSZ BT és KGY vonatkozásában.

III. 1. 2. Absztrakt alap: az ENSZ anyagainak politikai vagy jogi jellege

A teljes vizsgálat komplexitása mögött lényegében egyetlen meghatározó kérdés áll: politikai vagy jogi jellegűek a BT és a KGY döntései az egyes fegyveres beavatkozások tárgyalásakor? Ez a leegyszerűsített kérdés a teljes összetett jogi elemzésre meghatározó jelentőségű. Kezdve attól, hogy ha a döntés politikainak vagy joginak minősül, ez a megállapítás áttehető-e teljes egészében a döntést megelőző vita jegyzőkönyvi anyagaira is, vagyis az államok érvelésére? De akár meg is fordítható a kérdés: ha a vitaanyag döntően jogi érvekre épül, akkor a döntés is

[426] Thomas M. Franck, Recourse to force. 51. o.
[427] Gérard Cahin, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 147-148. o.
[428] Ibid. 150. o.

szükségszerűen jogi minősítésnek lesz elfogadható? Nem arról van tehát szó, hogy a BT és KGY határozatai *per se* jogforrásnak minősülnek-e. Ez a kérdés szerintem egészen egyértelmű. A BT VII. fejezete alapján hozott határozatai igen, minden más, ideértve a KGY határozatait is, főszabály szerint nem, mert csak ajánlásnak minősülnek.[429] A kérdés inkább az, hogy ezek a döntések és a vita arról szól-e, hogy a közösen hozott szabályok megsértésre kerültek-e (jog), vagy csak egy szabályoktól független eseti diszkrecionális döntés születik arról, hogy morálisan vagy hatalomtechnikailag[430] elfogadható-e egy cselekmény (politika).

Számos szerző, különösen a pozitivisták, azon a véleményen vannak, hogy a BT és KGY döntései kifejezetten nem jogi minősítések, hanem általában inkább politikaiak, és csak ritkán lehet bennük tisztán jogi megállapítást és alátámasztást találni. Tény, hogy a BT mélyen érintett a nemzetközi hatalmi dinamikák realitásával,[431] és talán a KGY-ről sem lenne túlzás ugyanezt állítani.

A szigorú formalista megközelítés szerint a KGY határozatainak semmilyen jogi relevanciája nincs, mivel csak a tagállamok politikai véleményét tükrözi, ami nem jelent jogértelmezést.[432] Tehát csak politikai jelentőségűek ezek, mivel az államok politikai motivációikat és nemzetérdekeiket viszik előre, melyben a jogi megfontolás teljesen alávetett.[433] Arra az állításra, hogy a KGY általános határozatai a fegyveres beavatkozás szabályait fejlesztették az alapokmányi szabályok kifejtésével,[434] felmerül az az ellenérv, hogy az érintett határozatok ugyan értekeznek a beavatkozás tilalmáról, de valójában ahelyett, hogy az elvet részletesebben kifejtenék, csak megerősítik az eddigi alapvetéseket. Ezt mutathatja a Közgyűlés tartózkodása ellentmondásos jogi kérdésekben.[435] Másik megközelítéssel Cahin szintén erre a következtetésre jut. Az általános KGY-i határozatok, amelyet több szerző elfogad szokásjogiként, Cahin szerint kevéssé használhatók érdemben erre a célra, mivel meghozataluk módja segíti az államok azon politikai célját, hogy a *lex lata* és a *lex ferenda* összekeveredhessen benne, ezzel „megfertőzve" a tisztán jogi tételek normativitását a nem jogiakkal, csökkentve a teljes szöveg súlyát.[436]

A BT szerepe a formalista nézetben még ettől is korlátozottabb, mivel Corten szerint „[a] Biztonsági Tanácson belüli döntéshozatal konzisztens a szerv különösen átpolitizált karakterével [...]", és megállapításai az adott eset specifikumaira vonatkoznak, nem évek vitáit tükrözi jogi alapelvekről.[437] Corten azt állítja, hogy mivel a BT és a KGY politikai, s nem jogi

[429] Nem ideértve a választásokat, illetve a költségvetésről, segédszervek létesítéséről…stb. szóló határozatokat.
[430] Ez alatt azt értem, hogy politikai döntés nem csak az lehet, hogy valami értékek mentén helyes vagy sem. Talán a legpejoratívabb formában értett „politikai" az, amikor egy döntés kifejezetten csak a hatalmi játék szemszögén keresztül születik. Nyilván emögött is lehet valamilyen „értéket" találni, mint például a rasion d'État, de gyakran még ez is csak illuzórikus, szolgálhatja ez akár valójában csak egy hatalmi elit, egy diktátor hatalmon maradását is. Ilyen utóbbi esetben a vallott „érték" legfeljebb a tiszta machiavellizmus vagy fasizmus, vagyis a hatalom önmagában értéknek elfogadása.
[431] Bardo Fassbender, The Security Council: Progress is possible but unlikely. In Antonio Cassesse (szerk.), The future of international law. OUP (2012) 53. o.
[432] Olivier Corten, Méthodologie. 65-66. o.
[433] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 2-3.o.
[434] Christine Gray: International Law and The Use of Force. 75. o.
[435] Seyfullah Hasar, State Consent to Foreign Military Intervention. 126. o.
[436] Gérard Cahin, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. 153. o.
[437] Olivier Corten, The law against war. 57. o.

szervek, így nem szabadna, hogy a katonai beavatkozások jogszerűségéről szisztematikus kijelentésekkel éljenek.[438] Hasonlóképpen, Dinstein szerint, mivel a BT nem jogi szervként, hanem politikaiként működik, ezért nem elvárható tőle, hogy jogvitát eldöntsön vagy jogsértést szankcionáljon és nem is a legalkalmasabb szerv arra, hogy eldöntse, hogy egy fegyveres konfliktusban melyik fél sértett jogot. Egy ilyen megállapítás még korlátozhatná is, hogy a nemzetközi béke és biztonság érdekében szükséges intézkedéseket meghozza.[439]

Ez nem zárja ki a BT politikai döntési szabadságát. Természetesen elítélheti vagy elfogadhatja az adott cselekményt, ha a politikai feltételek adottak,[440] de különbség van a legalitás és a legitimitás elismerése között.[441] Marxsen szerint jogi relevanciát csak ott lehet a BT esetében látni, ahol tényleges jogi érvek játszanak szerepet. Ha a BT politikai okokból cselekszik, ott ilyenről nem beszélhetünk.[442] Ezzel az a fő probléma, hogy ugyanez a szerző korábban maga is kijelenti, hogy a jogi és a politikai állásfoglalások között nem egyszerű a határvonalat meghúzni és így a jogtudomány megosztott abban, hogy egy adott esetet joginak vagy kizárólag politikai jelentőségűnek lát.[443]

Mind a BT, mind a KGY esetén felmerül az az általános érv is, hogy nem lehet automatikusan egyenlőséget tenni egy határozat megszavazása és annak normativitásának elismerése között. Gyakran a szavazás valós oka tisztán politikai.[444]

Továbbá szerződésértelmezési vonatkozásban is megfogalmazható szigorú pozitivista kritika a politikai szervek jogi szerepéről. Eszerint, bár a BT és KGY szerveinek gyakorlata lehet a Bécsi Egyezmény 32. cikke értelmében értelmezési segédeszköz az Alapokmányhoz, de mivel az erőszak-alkalmazásáról tett megállapításai inkább politikai, mint jogi minősítések, így specifikusan az Alapokmány 2. cikk 4) bek. értelmezéséhez közvetlen jelentőségük nincs.[445]

Ezzel szemben szerintem az a helyesebb álláspont, miszerint a BT és a KGY döntései és vitái legalább annyira jogi megállapítások, mint politikai megfontolások. Ennek alátámasztására jogelméleti és empirikus érvek is felhozhatók.

A BT rendelkezik azzal a hatáskörrel, hogy a jogilag releváns tényeket minősítse és megkülönböztesse a jogszerű erőszak-alkalmazást a jogszerűtlentől.[446] A nemzetközi jogrendben, ahol a bírói rendezés csak önkéntes alapon működik, a politikai szervek nemcsak politikai döntéseket hoznak, hanem jogi normákat is alkalmaznak mintegy bírói módon (*quasi-judicial fashion*).[447] Természetesen jóval korlátozottabb módon, mint a valós bírói funkció esetén. Ez alatt azt kell érteni, hogy ilyen esetekben a szervek egy adott cselekményt valamilyen alapokmányi vagy általános nemzetközi jogi alapelvvel összeegyeztethetetlennek

[438] Olivier Corten, Intervention by invitation. 111-112. o.
[439] Yoram Dinstein, War, Aggression and Self-Defence. 369. o. Mn. 971.
[440] Olivier Corten, The law against war. 50. o.
[441] Ibid. 51. o.
[442] Christian Marxsen, Conclusion: Half-hearted multilateralization of a unilateral doctrine. In Dino Kritsiotis, Olivier Corten, Gregory H. Fox, Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues. CUP (2023) 328. o.
[443] Ibid. 325. o.
[444] Erin Pobjie, Prohibited force. 43. o.
[445] Ibid. 107-108. o.
[446] Gregory H Fox, Invitations to intervene after the Cold War. 184. o
[447] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 12. o.

nyilvánítanak.[448] Ez az Alapokmány alkalmazását, és így szükségszerűen értelmezését jelenti.[449] Az Alapokmány megfogalmazása ráadásul bőven hagy teret az értelmezésre mind a politikai, mind a jogi szervek által. Az értelmezés meghatározó részét azonban a politikai szervek végzik[450] mivel az Alapokmány, rendelkezéseinek implementálására részben politikai mechanizmusokat alakított ki.[451] Ezek a politikai mechanizmusok azonban jogilag szabályozott keretek mellett működnek. Az Alapokmány 39. cikkének három fordulata közvetlenül kapcsolódik az alapokmányi normákhoz. Ez az agresszió és a béke megsértése esetén egyértelműbb. De Cahin szerint a BT még a béke veszélyeztetését is az egyik fél magatartásának meg nem engedettségével (*comportemment illicite*) támasztja alá, vagyis egy jogi elemmel. Ez a nemzetközi jogszerűség egyféle megsértését jelenti (*une violation de la légalité internationale*) a BT diszkrecionális értékelése szerint.[452] Éppen ezért, lehet amellett érvelni, hogy ha a BT vagy a KGY elítél egy adott erőszak-alkalmazást, az önmagában is meghatározó, vagy legalábbis meggyőző az eset jogellenességének elismerésére. Ugyanennek a fordítottja azonban nem biztos, hogy megáll: ha a politikai szervek nem ítélnek el egy beavatkozást az nem feltétlenül támogatja azt a nézetet, hogy az jogszerű volt.[453] Lehet azonban ilyenkor a háttéranyagokhoz fordulni. A BT és KGY vitáin tett hozzászólások lehetőséget adnak arra, hogy az érintett államok jogértelmezését megismerhessük az erőszak-alkalmazás kérdésében.[454]

Azt is meg lehet jegyezni, hogy a politikai folyamatok szintén normatív keretek által határoltak.[455] Az elsődleges jogi kötöttséget az Alapokmány adja,[456] ami bizonyos értelemben olyan a nemzetközi jogban, mint az alkotmányos kötöttségek a belső jogban.[457] A BT és a KGY a napi működésükben saját „alkotmányukat", az Alapokmányt értelmezik, ami nem csak egy egyszerű egyezmény, de a nemzetközi jog számos általános koncepcióját tartalmazza. Így a szervek általi értelmezés szükségszerűen hatással van a jog jelentésére.[458]

Minden jogi invokáció megköveteli, hogy az adott jelenség, amire felhívják, valamilyen módon konzisztens legyen az előre meghatározott normákkal, még akkor is, ha ezek a normák annyira általánosak vagy zavarosak, hogy a döntéshozónak széleskörű diszkréciót biztosít. Másképp megfogalmazva, a döntéshozó az elérhető alternatívák választásában mind anyagi, mind eljárás jogilag a már létező jog keretei által kötött.[459] A béke megsértését, fenyegetését vagy agressziót a BT állapítja meg, de ezt az Alapokmány rendelkezéseivel összhangban kell tennie, vagyis a BT-nek minden esetben az Alapokmány jogi keretei között kell működnie.[460]

---

[448] Ibid. 40. o.
[449] Rosalyn Higgins, The development of international law. 30-31. o.
[450] Thomas M. Franck, Recourse to force. 5-6. o.
[451] Ibid. 6-7. o.
[452] Gérard Cahin, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. 155-156. o.
[453] Christine Gray, International Law and The Use of Force. 22-23. o.
[454] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 32.33. o.
[455] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. John Wiley and Sons (1961) 3. o.
[456] Rosalyn Higgins, The development of international law. 167. o.
[457] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 243. o.
[458] Rosalyn Higgins, The development of international law. 3-4. o.
[459] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 232. o.
[460] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 64. o. Mn. 182.

Az, hogy politikai szerv kvázi jogértelmezést végez, nem áll konfliktusban a joguralom követelményével sem. Amikor jogállamiságról beszélünk, az nem csak a bírói jogalkalmazást jelenti. Sőt! Az alkotmányosan elosztott funkciók, és a tágabb, formalizált folyamatokban testet öltött szabályozott társadalmi működés révén a jog a demokratikus kormányzat valamennyi intézményét áthatja.[461] Bár ezzel szemben fel lehetne hozni, hogy a nemzetközi jog távolról sem mondható ilyen formában demokratikus kormányzatnak, *mutatis mutandis* a megállapítás mégis átvihető a nemzetközi kapcsolatokra, és különösen az ENSZ szerveire. Tény, hogy nem a demokratikus jelző a legjobban kifejező, de a nemzetközi közösség szervezése ma legalább annyira jog alapú, mint a jól vagy rosszul, ténylegesen vagy látszólag működő nemzeti demokráciák. Így a nemzetközi közösség szervei, a BT és a KGY maguk is kell, hogy jogot értelmezzenek és alkalmazzanak. *Ebben az értelemben* a bírósági értelmezés tehát nem különbözik alapvetően a szervek és a tagállamok által a saját nevükben végzett értelmezéstől.[462] Például, ha egy KGY határozat akár ajánlás formájában azt tartalmazza, hogy egy adott cselekmény ellentétes az Alapokmánnyal vagy a szokásjoggal, akkor nem csak ajánlásként értelmezendő, hanem a támogató államok jogértelmezéseként.[463]

A jogelméleti érvek mellett empirikus megfigyelések is hozhatók amellett, hogy a politikai szervek működésében a jog értékelhető mértékben megjelenik. Ezzel a kijelentéssel még Corten szokásjogi *opinio jurisra* tett megállapítása is párba állítható:

> „[A] szigorú jogi meggyőződés kimutatása általában elég nehéz a nemzetközi kapcsolatok erősen politikai kontextusában és különösen katonai beavatkozások körüli vitákban. Arra kell-e jutnunk akkor, hogy a jogi meggyőződés kimutatása lehetetlen olyan esetekben, ahol az nem egy explicit módon kifejezett? Bizonyosan nem."[464]

Ami miatt a KGY határozatait nem szokták figyelembe venni, az a jog és a politika elválasztásának igénye. Ha politikai megfontolások dominálják az ENSZ politikai szerveit, akkor ez csökkenti a jogi relevanciájukat. A jog és a politika azonban egyetlen jogrendszerben sem teljesen elválasztható, és az különösen igaz a decentralizált nemzetközi jogra.[465]

Az államok ugyan valóban tartozódnak attól, hogy precíz jogi véleményt adjanak egy adott kérdésben, azonban éppen a jogtudomány feladata, hogy a kijelentések mögött akkor is megtalálja a jogi elköteleződést, ha a nyelvezet nem kifejezetten és pontosan jogi.[466] Így a jogtudomány feladata a kijelentéseknél megkülönböztetni, hogy mi a jogi és mi a politikai komponens.[467] Tehát, bár a BT célja a VII. fejezet alapján a nemzetközi jogsértés megállítása, ez a szerv ezt a célt részben politikai megfontolások alapján eljárva teszi.[468] És mégis

[461] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 4. o.
[462] Gérard Cahin, La coutume internationale. 631. o.
[463] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 6. o.
[464] Olivier Corten, Breach and evolution of customary international law on the use of force. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 136. o.
[465] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 8. o.
[466] Anne Peters, Introduction. In Dino Kritsiotis, Olivier Corten, Gregory H. Fox, Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues. CUP (2023) 24. o.
[467] Olivier Corten, Intervention by invitation. 107-108. o.
[468] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 107. o. Mn. 345.

valószínűtlen, hogy a puszta önérdek, ami sehogy sem kapcsolódik az alapokmányi célokhoz támogatást nyerne egy szervi döntésben. Támogatást inkább a jognak megfelelő narratíva generál.[469] Franck szerint a legtöbb állam ráadásul tudatában van annak, hogy a megszólalásai és szavazatai precedenst teremthetnek és ennek fényében szólalnak fel és szavaznak a BT és a KGY vitáin, mintegy hiteles és relatíve részlehajlás nélküli *jury*.[470] Ez talán vitatható és túl optimista hasonlat, de tény, hogy a nemzetközi közösség nem köteles elfogadni, és jellemzően nem is fogadja el, ha a beavatkozó állam „megvezeti".[471]

Empirikus alapon tehát az látszik, hogy egyaránt és talán ugyanolyan súllyal van jelen a jog és a politika, vagyis a legalitás és a legitimitás a két politikai szerv működésében. A Főtitkár jelentése szerint a nemzetközi béke fenntartásához az erőszak-alkalmazásnak egyszerre kell jogszerűnek és legitimnek lennie. Bármelyik hiánya gyengíti a nemzetközi jogrendet.[472] S mindkettőnek szilárd bizonyítékokon kell nyugodnia.[473] Ezért a BT-nek az esetek megítélésekor szisztematikusan és megállapodott iránymutatások mentén kell döntenie az erőszak alkalmazásáról.[474]

Két szerző, Koskenniemi és Schachter gondolatainak summázása megfelelő konklúzió lehet az empirikus érvekhez.

Koskenniemi, felhívva emlékeit, mint Finnország tanácsadója a BT-ben 1989 és 1990 között, beszámolt róla, hogy a BT-ben mindenhol jogi érvek voltak, mégsem hitt benne senki, hogy a cselekvést a jog határozná meg. A jog elsősorban arra szolgált, hogy a felek és a megfigyelők a pozíciójukat kialakítsák és lavírozzanak a politika világában.[475] De az Alapokmányban a tagállamok mégis lemondtak szabadságuk egy részéről és azt a BT-re ruházták, aminek az Alapokmány alapján széles diszkrecionális köre van a nemzetközi biztonság kérdéseiben a kollektív cselekvésre a tagállamok nevében.[476] Koskenniemi elveti a politikai realizmus megfejtéseit miszerint a BT-ben semmilyen szabályalkalmazás nincs, csak hatalomhegemónia vagy hatalomegyensúly, illetve miszerint a nemzetközi béke nem függ szabályok lététől vagy hiányától.[477] Szerinte ugyanis ezek az elképzelések a jogalkalmazásnak egy nagyon szűk dimenzióját ismerik el, s azt már nem látják, hogy még az „érdek", „hatalom", és „biztonság" koncepciók is egy normatív kontextusban értelmezhetők.[478] Végkövetkeztetése, hogy a jog a BT-ben intézményi éberséget, elszámoltathatóságot, nyilvánosságot és jogi érvek formálását eredményezi.[479]

---

[469] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 10-11. o
[470] Thomas M. Franck, Recourse to force. 187. o.
[471] Arthur Mark Weisburg, Consistency, universiality, and the customary law of intersate force. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 74. o.
[472] United Nations, A more secure world: Our shared responsibility. Report of the Secretary-General's High-level panel on threats, challenges and change (2004) 62. o. para. 184.
[473] Ibid. 66. o. para. 204.
[474] Ibid. para. 205.
[475] Martti Koskenniemi, The Place of law in collective security. (1996) In Martti Koskenniemi, The politics of international law. Hart Publishing (2014) 79. o.
[476] Ibid. 80-81. o.
[477] Ibid. 87. o.
[478] Ibid. 89. o.
[479] Ibid. 110-111. o.

Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Schachter is a Hágai Nemzetközi Jogi Akadémián tartott kurzusán három évtizeddel korábban. Szerinte a jog nem feltétlenül a döntést határozza meg,[480] de a politikai szervek működése elég jól meghatározott keretek között történik az Alapokmány alapelveinek szóhasználatával, s a végeredményt is olyannak szánják, ami a korábbi Alapokmány által meghatározott döntési gyakorlat mintájába illeszkedhet. Így az államok érdekérvényesítése is a rendszer normái által befolyásoltak.[481] Ráadásul az egyik terület, ahol a legalitás jelentős szerepet játszik, az erőszak alkalmazása,[482] ahol a politikai szervek járnak el, de ami szükségszerűen normatív és jogi mérlegelést követel.[483]

> „A fontos következtetés, amit levonhatunk az, hogy bár az ENSZ szervek főleg a politikai érdekek kifejezésének arénái, ezeknek az alkotmányos rendszeren belüli többszereplős karaktere az állami viselkedés alapokmányi alapelvekkel és a nemzetközi joggal való megfelelésének vizsgálati és értékelési folyamatát eredményezi. [...] A kollektív minősítések valójában arról születnek, hogy jogilag mi megengedett [...].”[484]

Vagyis, bár a BT és a KGY alapvetően közös politikai funkciót lát el, s egyéni politikai érdekek formálják, de az intézményi és jogi keretrendszer, illetve a sokszereplős működés azt eredményezi, hogy a közös nyelvezet és a közös keretrendszer a nemzetközi jog lesz, és a viták is eszerint zajlanak, valamint a döntések is ennek megfelelően születnek.

III. 2. Módszertani lehetőségek: szerződésértelmezés vagy szokásjog

Ahhoz, hogy jogi értelemben normatív szabályokat állapítsunk meg a BT és a KGY határozataiból, tervezeteiből és anyagaiból, szükséges, hogy a szervi működés ezen formáját valahogyan vissza lehessen vezetni a nemzetközi jog hagyományos jogforrásaihoz.[485] A politikai eredetű, de jogi jelentőségű aktusok a jogforrástanon keresztül emelhetők át a „tiszta jogba”.

A jogforrástan a nemzetközi jog talán legalapvetőbb tana, és nem véletlenül. A nemzetközi jog emancipációját a voluntarizmus és a metafizika alól a tizenkilencedik és huszadik században Aspremont szerint éppen ez a doktrína tette lehetővé azzal, hogy megadta a nemzetközi jognak az eszközt, amivel saját szabályainak azonosítását saját felügyelete alá vonta.[486] Ez nem csak általánosságban, de a dolgozat tárgyára vetítve is igaz. Az erőszak tilalma elsősorban egy szerződéses alapú szabály, ami az Alapokmányban és regionális szerződésekben került lefektetésre. De egyben szokásjogi szabályról is szó van.[487] Ez a kijelentés a beavatkozás tilalmára is igaz. A nemzetközi szervezetek döntéseit azonban nem lehet közvetlenül beilleszteni a Nemzetközi Bíróság Statútumnak 38. cikke szerinti hagyományos jogforrások közé. De, mint a felek gyakorlata, lehet akár a szerződés értelmezésének akár a szokásjog

[480] Oscar Schachter, The relation of law, politics and action. 169. o.
[481] Ibid. 173. o.
[482] Ibid. 175. o.
[483] Ibid. 176. o.
[484] Ibid. 184. o.
[485] Cf. Rosalyn Higgins, The development of international law. 46. o.
[486] Jean d’Aspremont, Epistemic forces in international law. 61. o.
[487] Olivier Corten, The controversies over the customary prohibition on the use of force: A methodological debate. European Journal of International Law Vol. 16. No. 5 (2005 november) 803. o.

létének bizonyítéka.[488] A ENSZ politikai szerveiben fellelhető gyakorlatot tehát leginkább vagy a szerződési jog szabályai (értelmezés), vagy a szokásjog szabályai szerint lehet (gyakorlat és *opinio juris*) „jogiasítani". Azonban még akkor is, ha esetleg a szabályok tartalma akár azonos is lehet, a két jogforrástípus eltérő másodlagos normákat von maga után az értelmezésben és alkalmazásban.[489]

III. 2. 1. Az Alapokmány hiteles értelmezése

A szerződésértelmezés egy normatív előfeltételek mentén tett választás a szerződés több alternatíve lehetséges jelentése között.[490] Bár a szerződésértelmezés szabályai kodifikáltak a bécsi egyezményben, ez sem mindig garantálja, hogy szerződést értelmezők ugyanarra a következtetésre jutnak. A különböző szerződésértelmezési megközelítések akár ki is olthatják egymást.[491] A beavatkozás és az erőszak tilalmának szerződéses alapja kétségkívül az ENSZ Alapokmány. Az Alapokmány azonban egy különleges szerződés, amit gyakran a mai nemzetközi közösség alkotmányaként írnak le, amit a 103. cikke is megerősíteni látszik, ami az Alapokmány elsőbbségét mondja ki más szerződésekkel szemben.[492] Az nem teljesen egyértelmű, hogy ez az elsőbbség a később keletkező szokásjoggal szemben is igaz-e.[493] Arra azonban figyelni kell, hogy a szerződésértelmezés és a szerződésmódosítás között az a különbség, hogy a hiteles értelmezés nem módosítja a szerződésben foglalt jogokat és kötelezettségeket. Utólagos gyakorlat esetén, ha a szerződéssel ez ellentétes akkor csak módosításról lehet szó ennek irányadó szigorú követelményeivel. Értelmezés esetén ezzel szemben a megállapított szabály a szerződés valamilyen elfogadható alternatív jelentése közül kell, hogy az egyik legyen.[494]

A szerződésértelmezés kapcsán a dolgozat nem tekinti át a szerződésértelmezés teljes elméletét, csak a következő kérdésekre koncentrál. Először is, a szerződésértelmezés eszközei közül a gyakorlattal foglalkozik, mivel alapvetően az ENSZ szerveinek vizsgált működése, akár sajátja, akár az államoké, gyakorlatnak tekinthető. Ebből fakadóan bemutatásra kerül, hogy az ortodox felfogás szerint a hiteles értelmezéshez valamennyi részes állam elfogadása szükséges. Megfogalmazódik azonban a kérdés, hogy ez akkor is igaz-e, ha egy nemzetközi szervezetet létrehozó szerződésről van szó, ahol az alapító szerződés alapján a szervezet szervei önállóan is jogértelmezést végeznek. Vagyis az a kérdés, hogy lehet-e hiteles Alapokmányértelmezés egy plenáris vagy akár szűk összetételű szerv nem egyhangú vagy konszenzusos döntése.

---

[488] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 15. o.
[489] Erin Pobjie, Prohibited force. 59. o.
[490] Georges Abi-Saab, Introduction: A meta-question. In Georges Abi-Saab, Kenneth Keith, Gabrielle Marcean, Clément Marquet, Evolutionary interpretation and international law. Hart Publishing (2019) 8. o.
[491] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. The Hague Academy Collected Courses Vol. 322 (2006) 408. o.
[492] Ibid.417. o.
[493] Ibid. 418. o.
[494] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 23. o.

Gyakorlat és annak egyhangúsága

A Bécsi Egyezmény 31. cikke szerint a szövegösszefüggés mellett a szerződés értelmezésekor figyelembe kell venni a szerződés alkalmazása során utólag kialakult olyan gyakorlatot, amely a szerződés értelmezését illetően a részes felek megegyezését jelenti.[495] Az egyezmény kommentárja szerint a szerződés megkötését követő gyakorlat a részes államok szándékát tükrözi, ezáltal lehetővé téve egy olyan cél definiálását, ami a szerződés szövegében zavaros, túl általános.[496] A felek szerződést alkalmazó gyakorlata objektív bizonyítékul szolgál arról, hogy a részes államok mit értenek a szerződés betűi mögött, s így az a szerződésértelmezésben kiemelkedően fontos.[497]

Bármilyen cselekmény, vagy mulasztás a részes államok részéről értelmező gyakorlatnak minősül amennyiben a szerződést alkalmazzák és képes arra, hogy feltárja, hogy a részes állam milyen jelentést fogad el egy adott szerződési szabálynál. Nincs formai kötöttség, bármilyen hivatalos nyilatkozat, sajtóanyag vagy a nemzetközi szervezetekben végzett szavazás egy határozatról megfelelő lehet.[498]

Ahhoz, hogy a gyakorlat releváns, vagyis figyelembe vehető legyen, általánosnak, egybevágónak és konzisztensnek kell lennie annyira, hogy megfelelően megállapítható legyen belőle egy viselkedési minta. Egyszeri, izolált gyakorlat nem szolgálhat értelmezési eszközként.[499] Nem kell minden államnak részt vennie a gyakorlatban, de valamennyi részes államnak el kell fogadnia a gyakorlat szerinti értelmezést.[500] Csak azok a cselekvések számítanak, amelyek valóban a szerződés hatálya alá tartoznak és annak alkalmazását jelenti, de ehhez nem szükséges a szerződés specifikus szabályára utalni.[501]

Az utólagos gyakorlat a szerződésértelmezés elfogadott eleme, de nem vezethet a szerződés megszüntetéséhez vagy módosításához.[502] Ezt azonban egyes szerzők hajlamosak a végletekig tágítani. Franck szerint az ENSZ politikai szerveinek vitaanyagaiból és döntéseiből az a következtetés vonható le, hogy az Alapokmány nem statikus, hanem organikus növekedést enged. Olyan, mint egy élő fa, akárcsak a nemzeti alkotmányok, így nem a fekete-fehér írott betűknek való szigorú megfelelés számít.[503] Ezzel Franck egy nagyon tág gyakorlati értelmezési szabadságot enged meg. Mivel az Alapokmány nem tartalmaz fogalommeghatározást, így elsősorban az ENSZ politikai szerveinek és a tagállamok

[495] A szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés. 31. cikk 3) bek. b) pont. Kihirdette: 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.
[496] Jean-Marc Sorel, Valérie Boré Eveno, 1969 Vienna Convention: Article 31 General rule of interpretation. In Olivier Corten, Pierre Klein, The Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary. OUP (2011) 826. o Mn. 42.
[497] Oliver Dörr, Article 31. In Oliver Dörr, Kirsten Schmalenbach (szerk.), Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary. Springer, 2. kiadás (2018) 595. o. Mn. 77.
[498] Ibid. 597. o. Mn. 79.
[499] Ibid. 598. o. Mn. 80.; Mustafa Kamil Yasseen, L'interprétation des traités d'après la convention de Vienne sur le droit des traités. The Hague Academy Collected Courses Vol. 151 (1976) 48. o. Mn. 17.
[500] Oliver Dörr, Article 31 in Dörr-Schmalenbach Commentary. 599. o. Mn. 84.; Mark E. Villiger, Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Martinus Nijhoff (2009) 429. o. Mn. 15.; Mustafa Kamil Yasseen, L'interprétation des traités. 48. o. Mn. 16.; Olivier Corten, Méthodologie. 234. o.
[501] Oliver Dörr, Article 31 in Dörr-Schmalenbach Commentary. 598. o. Mn. 81.
[502] Jean-Marc Sorel, Valérie Boré Eveno, Article 31 in Corten-Klein Commentary. 828. o. para. 46.
[503] Thomas M. Franck, Recourse to force. 6. o.

gyakorlatának marad meg az értelmezés lehetősége.[504] Elismeri ugyan, hogy dogmatikailag a gyakorlat önmagában nem módosíthat egy szerződést, de azzal, hogy az utólagos gyakorlat értelmezés formájában alakíthatja a szerződés tartalmának megértését, Franck szerint a kettő között a gyakorlatban nincs is nagy különbség. És ez különösen akkor releváns, ha a szerződés normaszövege *reductio ad absurdum*ot eredményez.[505] Az azonban, hogy mi számít abszurd eredménynek, nem jogi, hanem tisztán politikai mérlegelés. Bár van igazság Franck elemzésében, a következtetése túl messzire megy. Az bizonyosan elfogadható azonban, hogy különböző értelmezések közül azt érdemes választani, ami leginkább összhangban van a gyakorlattal.[506] Ebbe még szigorú keretek között az evolutív értelmezés is belefér, a módosítás azonban már nem.

Az Alapokmány evolutív értelmezésének lehetőségét a *travaux préparatoires* is alátámasztja Pobjie szerint. Az Alapokmány úgy lett megtervezve, hogy hosszú távon fennálljon és képes legyen szabályozni a változó környezetet.[507] Az evolutív értelmezés alapjának gyakran az általános szerződési feltételeket, szabályokat tartják, különösen, ha a szerződés hosszú időre lett alkotva. Mégis téves lenne azt állítani, hogy általános kitételek egy hosszú időre tervezett szerződésben automatikusan evolutív értelmezést követelnének meg, ez Bennouna szerint túl tág értelmezési teret adna és eltérne a Bécsi Egyezmény 31. és 32. cikkeitől.[508] Az evolutív értelmezés a szerződést követő gyakorlat által a szerződés feltételeinek jelentését tisztázza, míg a szerződésmódosítás a későbbi gyakorlat által úgy változtatja meg a szerződés tartalmát, hogy az meghaladja az értelmezés lehetséges diszkrécióját.[509] Ez utóbbit lehetőséget a Bécsi Konferencia elvetette.[510] Ráadásul az erőszak-alkalmazás tilalma *jus cogens* jellege miatt további, szigorú feltételeket kívánna egy lehetséges módosításhoz.[511]

Akár evolutív, akár statikus, az utólagos gyakorlat hiteles értelmezést eredményez,[512] ami nem csak különösen megbízható értelmezés, de jogilag kötelező is és a szerződés *ex hypothesi* helyes értelmezését adja.[513] Egy szerződés hiteles értelmezése minden részes államra kötelező ugyanolyan módon, ahogyan maga a szerződés. Ez az Alapokmányra is igaz, amennyiben az értelmezést valamennyi tagállam, vagy Schachter szerint akár a KGY esetén a tagállamok elsöprő többsége legfeljebb néhány tartózkodással támogatja.[514] Eszerint valamennyi részes államnak el kell fogadnia, vagy legalább nem emelnie kifogást. Ha ez az egyhangúság nincs meg, attól azonban az utólagos gyakorlatot mint értelmezési segédeszközt, figyelembe lehet venni, de már nem a Bécsi Egyezmény 31., hanem 32. cikke alapján.[515]

---

[504] Ibid. 51. o. A fogalommeghatározás hiányát az 51. cikk szerinti önvédelemre mondja, de ez talán inkább igaz az általános erőszaktilalomra és beavatkozástilalomra, ami szerintem sokkal kevésbé körül határolt, mint az önvédelem joga.
[505] Ibid. 174-175. o.
[506] Antonio Tanca, Foreign armed intervention in internal conflict. Martinus Nijhoff (1993) 8. o.
[507] Erin Pobjie, Prohibited force. 66. o.
[508] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 194. o. Mn. 636, 197. o. Mn. 648-649.
[509] Erin Pobjie, Prohibited force. 67-68. o.
[510] Ibid. 68. o.
[511] Ibid. 76. o.
[512] Mustafa Kamil Yasseen, L'interprétation des traités. 48. o. Mn. 16.
[513] Mark E. Villiger, Commentary on the 1969 Vienna Convention. 429. o. Mn. 16.
[514] Oscar Schachter, The relation of law, politics and action. 186. o.
[515] Mark E. Villiger, Commentary on the 1969 Vienna Convention. 431-432. o. Mn. 22.

Szervi értelmezés és többségi döntés

Az általános szerződésértelmezési tanok alapján nehéz lenne megalapozni, hogy az ENSZ KGY, tehát a plenáris testület egyhangú döntésein kívül találhatnánk-e máshol hiteles értelmezést. Ehhez az ENSZ Alapokmány és a nemzetközi szervezet különleges helyzetét kellene alátámasztani. Az azonban biztos, hogy bár alapító szerződésről van szó, ez nem jelent kivételt a Bécsi Egyezmény hatálya alól.

A Bécsi Egyezmény hatálya 5. cikke szerint minden olyan szerződésre is kiterjed, amely nemzetközi szervezetet hoz létre anélkül, hogy ez a szervezet bármely fontos szabályát érintené.[516] Mivel ez alatt az olyan szerződések értendők, amelyek a nemzetközi szervezetet létrehozzák, még akkor is, ha a szerződés az alapításon kívül egyéb tartalmi rendelkezéseket is tartalmaz, természetesen az ENSZ Alapokmánya is ideértendő.[517] A mozgásteret a Bécsi Egyezmény 5. cikkének az a kitétele adhatja, ami szerint az egyezmény hatályának kiterjesztése nem érinti a szervezet fontos szabályait.

Egy nemzetközi szervezet kormányközi szervének önálló, a tagok gyakorlatától elkülönült gyakorlatának elismerése feltételezi a szerv egyfajta autonómiáját a tagoktól, ami a jogtudományban nem mindig elfogadott.[518] Az egyik elmélet szerint (*vehicle theory*) a nemzetközi szervezetek csupán a tagállamok akaratának hordozói (*vehicle*) és minden szervezeti döntés végső soron visszavezethető a tagok általános akaratára.[519] De ez az elmélet Klabbers szerint hajlamos figyelmen kívül hagyni, hogy ezek a szervezetek külön identitással és nemzetközi jogalanyisággal bírnak, pláne, hogy szerveinek döntéséhez nem kell egyhangúság. Példának hozza a szűk összetételű BT-t, ahol szerinte nehéz lenne valamennyi tagállam általános akaratát látni egy döntés mögött.[520] Ami más nemzetközi aktusoktól, és különösen megállapodásoktól a BT határozatokat megkülönbözeti, az az, hogy ezek nem minden tagállam akaratának közvetlen kifejezései. A tagok közvetlen akarata az alapító szerződésben került kifejezésre, ami meghatározta a határozathozatalra való jogköröket. A nemzetközi szervezetek létrehozásának értelme éppen abban áll, hogy a szervezet több, mint a tagok aggregált összessége.[521]

Ha az államok a szerződésben egy nemzetközi szervezet szervét felhatalmazzák a szerződés alá tartozó cselekmények végzésére, és ezen cselekmények elvégzése nem a részesállamoknak, hanem a szervnek betudható, akkor a szerv gyakorlata is lehet szerződésértelmező gyakorlat. Ez különösen a nemzetközi szervezetet alapító szerződések esetén releváns.[522] Az ENSZ

[516] A szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés. Kihirdette: 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.
[517] David Heywood Anderson, 1969 Vienna Convention: Article 5 Treaties constituting international organizations and treaties adopted within an international organization. In Olivier Corten, Pierre Klein, The Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary. OUP (2011) 92-93. o. para. 15.
[518] Gérard Cahin, La coutume internationale. 51. o.
[519] Jan Klabbers, International organizations in the formation of customary international law. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 183. o.
[520] Ibid. 184. o.
[521] Renata Sonnenfeld, Resolutionsof the United Nations Security Council. Brill Nijhofff (1988) 1. o.
[522] Oliver Dörr, Article 31 in Dörr-Schmalenbach Commentary. 600. o. Mn. 85.

szerveinek gyakorlata, mint az Alapokmányt értelmezése, ide sorolandó.[523] Itt azonban felmerül a kérdés, hogy ebben az esetben is szükséges-e minden tagállam egyetértése a gyakorlattal, különösen annak fényében, hogy a BT és a KGY nem köteles egyhangúlag dönteni. Dörr szerint a szervi döntés akkor elfogadható, ha nincs ezzel szemben tagállami ellenállás, vagy a döntést egyhangúlag vagy konszenzussal fogadták el.[524] Ez azonban feltehetőleg csak a plenáris szervekre tud vonatkozni, és jelentheti azt, hogy a BT döntéseire legfeljebb az előbbi fordulattal együtt lehet igaz: ha egyhangúlag fogadták el a határozatot és nincs ellenállás egyetlen másik tagállam részéről sem. A plenáris szervek döntései gond nélkül lehetnek a szerződés tartalmáról szóló tagállami egyetértés kifejezései, vagyis a szerződés hiteles értelmezése, de csak akkor, ha például a KGY a határozatot egyhangúlag vagy konszenzussal hozta meg, vagyis ellenvetés nélkül.[525] Úgy tűnik ezzel Corten is egyetért. Szerinte egy szerződés értelmezésénél a legnagyobb módszertani hiba lenne nem figyelembe venni a részes államok erre vonatkozó értelmezését. Erre példaként az erőszaktilalmat hozza, ahol ilyen nagy hiba lenne nem figyelembe venni az Alapokmány értelmezését adó 2625. sz. és 3314. sz. KGY-i határozatokat.[526] A hasonló, általános KGY-i határozatokról Cahin is azt mondja, hogy ezeknek célja kevésbé a szokásjog deklarálása vagy kikristályosítása, inkább az alapokmányi értelmezés megadása, így értelmezési eszköznek tekinthetők. [527]

Az általánosabbnak mondható fenti nézetekkel szemben vannak olyan elméletek, amelyek a főszerveknek nem a tagállamok egyhangú akarata okán, hanem tisztán a szervezetben betöltött szerepük miatt ismeri el a hiteles értelmezés lehetőségét. Kaplan és Katzenbach szerint még a BT-nek a nem VII. fejezet szerint hozott döntései ugyan csak ajánlások, de ezek is tekinthetők az Alapokmány hiteles értelmezéseként, különösen, ha egy tagállam Alapokmánynak nem megfelelő cselekményét követően az alapokmányi kötelezettség betartására hívja fel az érintett tagállamot.[528] Asamoah ezt a lehetőséget a KGY-nek is megadja. Annak a tagállami megítélése, hogy egy cselekmény összeegyeztethető-e az Alapokmány normáival a szerződő felek jogértelmezését és jogalkalmazását jelenti. A KGY Alapokmányértelmezése bizonyos körülmények között hiteles értelmezés lehet, de még ha nem is az, a tagállamok szerződéssel egyező gyakorlataként fogható fel.[529] Mind a KGY, mind a BT-re vonatkoztatható Djeffal nézete, miszerint, ha nincs egy általánosan elfogadott értelmező testület, akkor az autoritatív döntéshozónak kell fenntartani a lehetőséget, hogy az egyik értelmezést helyesnek elfogadja.[530] Az azonban biztos, hogy az alapító szerződéssel szemben hozott szervi határozat *ultra vires* lenne és így joghatása sem lenne.[531]

Összegezve tehát, az utólagos gyakorlat főszabály szerint akkor hiteles értelmezése a szerződésnek, ha azt a gyakorlatot valamennyi részes állam legalább hallgatólagosan és

[523] Ibid. 600-601. Mn. 86.
[524] Ibid. 601-602. o. Mn. 87.
[525] Erin Pobjie, Prohibited force. 109. o.; Rosalyn Higgins, The development of international law. 35-36. o.
[526] Olivier Corten, Méthodologie. 230. o.
[527] Gérard Cahin, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. 153. o.
[528] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 305-306. o.
[529] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 6. o.
[530] Christian Djeffal, An interpreter's guide to static and evolutive interpretations: Solving intertemporal problems according to the VCLT. In Georges Abi-Saab, Kenneth Keith, Gabrielle Marcean, Clément Marquet, Evolutionary interpretation and international law. Hart Publishing (2019) 28. o.
[531] Renata Sonnenfeld, Resolutionsof the United Nations Security Council. 9. o.

konzekvensen elfogadja. Az ENSZ politikai főszerveinek gyakorlata esetében leegyszerűsítve két megközelítés van. Az egyik szerint csak akkor lehet szó hiteles értelmezésről, ha a döntés (határozat) konszenzussal vagy egyhangúlag, esetleg elsöprő többséggel, ellenszavazat nélkül és kevés tartózkodó szavazattal fogadták el. A másik megközelítés szerint a főszervek utólagos gyakorlata lehet hiteles értelmezés a tagállamok közvetlen szándékától függetlenül is, mivel ezek a szervek az Alapokmány alapján jogosultak az Alapokmány értelmezésére. Végül az bizonyosan elmondható, hogy még ha hiteles értelmezésként nem is fogadhatók el a főszervek döntései, vagy akár tagállamok egy vagy több csoportjának utólagos gyakorlatai és ennek értékelése, ezek mind figyelembe vehetők az értelmezés segédeszközeiként.

III. 2. 2. A szokásjog igazolása

Az ENSZ politikai szerveiben fellelhető gyakorlatnak és vitaanyagoknak nemcsak a szerződésértelmezés, de a szokásjog talaján is van a hagyományos jogforrásokra visszavezethető jogi érvényessége. Ebben az esetben természetesen a szokásjogra irányadó másodlagos normák határozzák meg az értékelés kereteit. A szokásjog beazonosítása nem egyszerű. Ennek oka az íratlan formája, a gyakorlat és *opinio juris* ritkasága, fellelhetőségének nehézsége, teljességének hiánya és a gyakori ellentmondásos jellege.[532] A szokásjog azonosításának módszertana nagy jogirodalommal rendelkezik és számos aspektusból vizsgálható. A kutatás ezek közül három, a tárgyra vonatkozó kérdést vizsgál.

Az első meghatározó problémakör az általános gyakorlat és *opinio juris* követelménye, aminek nehézsége elsősorban abban áll, hogy a fegyveres beavatkozások esetén a jognak megfelelő általános gyakorlat az esetek többségben nemtevés. Másrészt, valójában nem csak a gyakorlatnak kell általánosnak lennie, de az *opinio juris*nak is. Ahogyan a hiteles szerződésértelmezésnél is meghatározó egy értelmezés támogatottságának aránya, úgy a szokásjogi szabályoknál a gyakorlatra irányuló *opinio juris* kifejezésének mennyiségi jellemzői szintén megkerülhetetlenek.

A második kérdéskör is ehhez kapcsolódik. A fegyveres beavatkozások terén nem csak a nemtevés, mint jellemző gyakorlat az, ami nehezíti a szabályazonosítást, de az *opinio juris* kérdéséhez tartozó hallgatás, tartózkodás is.

Végül az általánossághoz és a hallgatáshoz is szorosan illeszkedve, vizsgálni kell az ENSZ politikai szerveinek gyakorlatát a szokásjogalakítás és azonosítás szempontjából, hiszen, ahogyan kifejtésre került, az ENSZ BT és KGY szerepe a fegyveres beavatkozás területén megkerülhetetlen.

Általános gyakorlat és opinio juris

A szokásjog köztudottan egy objektív és szubjektív elemre, vagyis a gyakorlatra és az *opinio juris*ra épül. Bár vannak jogtudományi kezdeményezések akár az egyik, akár a másik elem tagadására,[533] ezt a kétkomponensű megközelítést a Nemzetközi Bíróság számtalan esetben

[532] Alan Boyle, Christine Chinkin, The making of international law. OUP (2007) 165. o.
[533] Cf. Sienho Yee, The News That Opinio Juris Is Not a Necessary Element of Customary [International] Law Is Greatly Exaggerated. In German Yearbook of International Law, Vol 43, 2000. 227-38. o.

megerősítette. [534] Tény, hogy maga a bíróság is hajlamos arra, hogy a tesztet nem megfelelő szigorral alkalmazza,[535] sőt, még az is kijelenthető, hogy a bíróság inkább *ex cathedra* kinyilatkoztat szokásjogot a gyakorlat és az *opinio juris* tényleges bemutatása helyett,[536] ez a két feltétel *sine qua non* jellegét nem veszi el.

A gyakorlatra nézve nincs általánosan elfogadott konkrét mennyiségi követelmény.[537] Míg az Állandó Nemzetközi Bíróság idején a gyakorlatnak „szinte egyetemesnek" (*almost universal*) kellett lennie,[538] a mai felfogás szerint a gyakorlatnak *általánosnak* kell lennie.[539] A gyakorlat általánosságának követelménye nem jelenti azt, hogy minden államnak részt kell vennie a gyakorlatban. Nem egyetemleges, hanem általános a követelmény. Ez azt jelentheti, hogy a gyakorlat elegendően széles, extenzív és meggyőző.[540] Még az sem követelmény, hogy minden különlegesen érintett államnak részt kell vennie a gyakorlatban, ahhoz, hogy a szabály azonosítható legyen.[541]

A Nemzetközi Jogi Bizottság (ILC) 2018-ban kodifikálta a szokásjogi szabályok azonosításának szabályait, melynek következtetéseit a KGY el is fogadta (értékelte és hasznosnak ítélte).[542] Az ILC a gyakorlat általánosságának követelményét abban látta, hogy a gyakorlat „elegendően elterjedt, reprezentatív és konzisztens".[543] Az általános jelző azoknak az eseteknek az összességét méri, amik az érintett szokásjogi szabályt követik.[544] Ez nem jelenti valamennyi állam részvételét, de az érintett államok reprezentatív részét igen.[545] A Lotus-ügy nyomán az ILC arra jutott, hogy a konzisztencia megállapításához az analógiát kell bizonyítani, vagyis azt, hogy az eset tényei valóban hasonlatosak és hasonló jogi kérdéseket vetettek fel.[546]

Az alapvető probléma, hogy a fegyveres beavatkozások, illetve általánosságban a *jus contra bellum* területén a gyakorlat, amennyiben tevésként, pozitív cselekvésként értjük, akkor az nem általános, hanem rendkívül ritka. Legtöbb esetben az államok általános gyakorlata relatíve kis számú állam gyakorlatával van alátámasztva. A többi állam vagy sehogy, vagy legfeljebb

---

[534] Asylum Case (Colombia v. Peru), International Court of Justice (ICJ), 20 November 1950. pp. 276-7.; Right of Passage over Indian Territory (Portugal v. India), Merits, ICJ 12 April 1960. p. 40.; ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/Denmark, Federal Republic of Germany/Netherlands) Judgement of 20 February 1969. ICJ Reports 1969. p. 44. para. 77.; Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986. p. 97. para 183.; Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1996, p. 226, International Court of Justice (ICJ), 8 July 1996. p. 31. para. 64.; Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening), ICJ Judgement of 3 February 2012. p. 25. para. 55

[535] Andreas Zimmermann, Christian J Tams (szerk.): The Statute of the International Court of Justice. A Commentary. 3. kiadás OUP (2019) 904. o. Mn. 213.

[536] Martti Koskenniemi, Between apology and utopia. 58. o.

[537] Jörg Kammerhofer, Uncertainty in the formal sources. 530. o.

[538] PCIJ German Settlers in Poland, Advisory Opinion, PCIJ Series B No. 6. p. 36.

[539] ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/Denmark, Federal Republic of Germany/Netherlands) Judgement of 20 February 1969. ICJ Reports 1969. p. 42. para. 73.

[540] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 282. o.

[541] Ibid. 289. o.

[542] UNGA, A/RES/73/203 of 20 December 2018. paras. 1-2, and 5.

[543] ILC Draft conclusions on identification of customary international law, with commentaries, 2018. In Yearbook of the International Law Commission, 2018, Vol. II. Part II. Conclusion 8. para. 1.

[544] Ibid. Commentaries (2) to Conclusion 8.

[545] Ibid. Commentaries (3) to Conclusion 8.

[546] Ibid. Commentaries (6) to Conclusion 8.

felületesen járul hozzá a folyamathoz.[547] És nem véletlenül, hiszen egy tiltó norma esetén az általános gyakorlat a tartózkodás, amit viszont nehéz vagy lehetetlen bizonyítani. A fegyveres beavatkozás esetén például azt kellene kimutatni, hogy egy államnak lett volna lehetősége, igénye fegyveresen beavatkozni egy másik állam belügyébe, ezt mégsem tette, méghozzá jogi megfontolások miatt.

Ennek feloldása lehet az, hogy az államok verbális cselekedeteit is gyakorlatként vesszük számításba. Az államok verbális cselekedetei bizonyos esetekben minősülhetnek általános gyakorlatnak, különösen az erőszak-alkalmazás területén, mivel itt a fizikai cselekvés jellemzően ritka.[548] Sőt, egyes nézetek szerint az is megengedett, hogy egy verbális cselekedetet egyszere gyakorlatként és *opinio juris*ként vegyünk figyelembe.[549] Eszerint a verbális cselekmények általában explicit bizonyítékai az *opinio juris*nak, míg a fizikai cselekmények legfeljebb implicit jelzései lehetnek a jogi meggyőződésnek.[550]

Tetszetős lehet ez az elmélet, hogy feloldja a tevőleges gyakorlat hiányát, azonban a verbális cselekedet kétszer számítása szerintem dogmatikailag nem megengedhető. A gyakorlat és az *opinio juris* kétségkívül olyannyira elválaszthatatlan, hogy gyakran akár egynek is tűnhet. A Max Planck Encyclopaedia a gyakorlatot a következőképp határozza meg. „Szigorú értelemben véve a gyakorlat az, amit a nemzetközi jog alanyai tesznek és mondanak, amit akarnak (vagy amihez hozzájárulnak), és amit hisznek."[551] Láthatóan a fizikai cselekvés és a (jogi) vélemény legalábbis átfedi egymást. Azonban az *opinio juris* egy cselekvésre irányul, azt véleményezi. Vegyünk alapul egy fegyveres beavatkozást egy másik állam belügyébe. Maga a katonai cselekmény nyilvánvalóan lehet az általános gyakorlat egyik figyelembe vett esete. Az erre adott *reakció* a többi államtól azonban nem vehető figyelembe úgy, mint szintén az általános *gyakorlat* egyes további esetei. Ezek az álláspontok (jogi meggyőződés kifejezései – *opinio juris*) a gyakorlat megítélései, s nem részei a véleményezett a gyakorlatnak. Természetesen a verbális cselekedet lehet maga a gyakorlat. Például egy katonai beavatkozással fenyegető ultimátum formájától függetlenül verbális cselekmény, ami például az erőszakkal fenyegetés szabályainak feltárásakor az általános gyakorlat egyik elemeként figyelembe vehető. De a többi állam verbális reakciója az ultimátum elítéléséről vagy jóváhagyásáról már opinio juris, s nem gyakorlat lesz. Az egyetlen eset, ahol kétszer lehet értékelni az ultimátum verbális cselekményét, az maga a cselekvő esete. Az ultimátum ebben az esetben maga a gyakorlat és az ultimátumot kibocsátott állam *opinio juris*a, amennyiben az ultimátum utal a potenciális beavatkozás jogalapjára is. Meghatározóbb lesz azonban a többi állam *opinio juris*a, hogy megítélje a cselekményt és annak igazolását.

[547] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 283. o.
[548] Erin Pobjie, Prohibited force. 38. o.; Arthur Mark Weisburg, Consistency, universiality, and the customary law. 73. o.
[549] Erin Pobjie, Prohibited force. 41. o.; Mary Ellen O'Connell, Taking opinio juris seriously: A classical approach to international law ont he use of force. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 16. o.
[550] Mary Ellen O'Connell, Taking opinio juris seriously. 15. o.
[551] Tullio Treves, Customary International Law. In The Max Plack Encyclopedia of Public International Law, Vol. II. OUP (2012) 942. o. para.23.

Helytelen lenne azonban arra jutni, hogy a gyakorlat ritka előfordulása miatt a jogi szabályok érvényessége nem a gyakorlatban, a szokásban, hanem a közösen elismert szabályokra irányuló *opinio juris*ban áll.[552] Ahogy már említésre került, az *opinio juris* nem egy általános szabályban való hit, hanem a gyakorlatra irányadó jogi meggyőződés. Helyesebb tehát az az álláspont, hogy a relatíve kis számú gyakorlat megítélése az általános *opinio juris* prezentálásával kiegyensúlyozható. Ez különösen abban az esetben érdekes, amikor a pozitív gyakorlat, bár ritka, de egy főszabály szerint tiltott cselekmény. Ilyen lehet a katonai beavatkozás tilalma is, ahol a normakövető, de nehezen detektálható tartózkodás mellett az egyetlen látható cselekmény maga az elvileg tiltott fegyveres intervenció. Dahlman ezt a következőképpen fogalmazza meg.

> „Vannak olyan helyzetek, amikor bizonyos viselkedés általánosan gyakorolt az államok között, annak ellenére, hogy minden állam azt preferálná, hogy egyetlen állam se gyakorolhassa azt. Az *opinio juris* funkciója [...], hogy megakadályozza, hogy az ilyen gyakorlat szokásjoggá váljon.” [553]

Nehéz pontosan megállapítani, hogy az *usus* mikor válik szokásjoggá, de az biztos, hogy az államok jelentős többségének támogatását kell kimutatni.[554] Egy olyan alapvető szabály esetén, mint az erőszak-alkalmazás tilalma, a nemzetközi közösség teljességének elfogadása kell egy adott norma bizonyításához. Ennek mennyiségi és minőségi feltételei vannak. Előbbi az államok nagyon nagy többségének támogatását jelöli, utóbbi a különböző politikai és ideológiai rendszerekhez tartozó és minden régiót lefedő államok többségen belül való reprezentálását.[555] Viszont ahogy a gyakorlatban is kevés állam vesz részt, úgy az *opinio juris* formálásában sem feltétlenül vesz részt minden állam, hacsak nem értékeljük a hallgatást is valamilyen formában az *opinio juris* részeként.

A hallgatás megítélése

A hallgatás nem összetévesztendő a nemtevéssel. Nemtevés alatt egy bizonyos cselekménytől tartózkodást (állami gyakorlat), hallgatás alatt egy másik állam cselekményének nem minősítését (*opinio juris*) értjük.[556] A hallgatás relatíve gyakori, sok állam nem tesz semmilyen jogi nyilatkozatot egy katonai beavatkozást követően, s tökéletesen elképzelhető, hogy az adott helyzetben ebből elfogadást lehessen következtetni.[557] Az államoktól ugyanis nem elvárt, hogy konkrét nyilatkozatokkal reagáljanak egy másik állam cselekményeire,[558] még *erga omnes* normák esetén sem.[559] Ha az állam nem bocsát ki tiltakozó állásfoglalást, az Dinstein szerint a támogatáshoz elég lehet. A hallgatás vagy hallgatólagos beleegyezést, vagy egyszerűen csak

[552] Giuseppe Palmisano, Determining the law on the use of force. 207. o.
[553] Christian Dahlman, The Function of Opinio Juris in Customary International Law. In Nordic Journal of International Law, Vol. 81. (2012) 336. o.
[554] Rosalyn Higgins, The development of international law. 6. o.
[555] Olivier Corten, The law against war. 56. o.; Gérard Cahin, La coutume internationale. 408-421.o.
[556] Erin Pobjie, Prohibited force. 46. o.
[557] Olivier Corten, Breach and evolution of customary international law. 131. o.
[558] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 283. o.
[559] Gionata Piero Buzzini, Les comportements passifs des État et leur incidence sur la reglementation de l’empoi de la force en droit international general. In Enzo Cannizzaro, Paolo Palchetti, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005) 95. o.

ignoranciát fejez ki a kérdésben.[560] A hallgatásnak sokféle jelentése lehet.[561] Ez lehet a *lex lata* hallgatólagos elismerése, lehet belenyugvás, lehet *lex ferenda* támogatása, de lehet teljesen jogon kívüli motivációja és jelentése is.[562] A hallgatást elfogadásnak, belenyugvásnak elismerni olyan vélelem, amit az intézményesülés jelensége erősít meg. A diplomáciai multilateralizmus intézményesülése nem csak azt jelenti, hogy az államok tudatában vannak a gyakorlatnak, amire az elfogadás irányul, hanem a döntésük szokásjogi következményeit is ismerik.[563] Ahhoz azonban, hogy valóban elfogadásként lehessen értelmezni a hallgatást, bizonyos feltételeknek teljesülniük kell.

A hallgatás akkor elfogadás, ha az állam abban a helyzetben van, hogy elvárt tőle, hogy a beavatkozást elítélje.[564] Vannak olyan helyzetek, amikor egyes államok képtelenek, vagy nem érdekeltek abban, hogy egy gyakorlatban vagy annak értékelésében részt vegyenek, ilyen esetben ezek az államok nem járulnak hozzá a szokásjogi szabályok alakulásához.[565] Vagyis ilyenkor a hallgatás sem jóváhagyás, sem elítélés nem lehet. Ahhoz, hogy a hallgatás figyelembe vehető legyen, szükséges bizonyítani, hogy a kérdéses állam tudott az adott cselekményről, képes volt reagálni, és érintettség vagy más okán, elvárt volt tőle a reakció. Végül a hallgatásnak legalább részben jogi okai kell, hogy legyenek.[566] Az ILC ezt hasonlóan fogalmazza meg, néhány kiegészítéssel. Ahhoz, hogy a gyakorlat elfogadásaként értelmezhessük a reakció hiányát, az szükséges, hogy a kérdéses állam reagálhatott volna és reagálnia kellett volna.[567] Ennek két feltétele van. Egyrészt a cselekmény reakciót kíván meg (*calls for a response*), [568] másrészt az állam képes reagálni, vagyis tudomása van a gyakorlatról és elegendő ideje van a reakció megfogalmazására.[569] Az ENSZ politikai szerveiben azonban a döntéshozatal során a tartózkodás, a konszenzustól való elhatárolás a negatív szavazatokhoz hasonlóan a jogként elfogadás hiányát jelentheti az ILC szerint.[570] Arra nem tér ki az ILC, hogy vélelem lenne arra nézve, hogy a tartózkodás, nem szavazás akár elfogadásként, akár ellenzésként értelmezendő. A kommentár inkább az utóbbit jelzi. Azonban az általános szabállyal az előbbi lenne jóval konzisztensebb. Azok a feltételek, miszerint a nem reagáló (tartózkodó, nem szavazó) ismeri a gyakorlatot, lehetősége van az állásfoglalásra, és megfelelő ideje van a döntés kialakítására, adottak a KGY és a BT szerveiben. A politikai főszervekben azonban annyira összetett lehet egy adott helyzet megítélése, hogy általános szabályok talán nem is állíthatók fel arra, hogy a tartózkodást, nem szavazást főszabályként hogyan kell értékelni. A szavazástól tartózkodás az egyet nem értés számos formáját jelentheti a határozott oppozíciótól a szerv kompetenciájának tagadásán keresztül a jogi folyamatoktól való egyszerű távolmaradás igényéig. A BT esetén a szavazásban nem részvétel még ettől is több jelentéssel

[560] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 283. o.
[561] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 38. o.
[562] Gionata Piero Buzzini, Les comportements passifs des État. 88-92. o.
[563] Gérard Cahin, La coutume internationale. 344-345. o.
[564] Olivier Corten, The law against war. 49. o.
[565] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 283. o.
[566] Erin Pobjie, Prohibited force. 46-50. o.
[567] ILC Draft conclusions. Commentary (8) to Conclusion 10.
[568] Ibid. Idézi: Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), Judgment, I.C.J. Reports 2008, pp. 50–51, para. 121; Dispute regarding Navigational and Related Rights,ICJ Reports 2009 Judgment of 13 July 2009, pp. 265–266, para. 141.
[569] Ibid. Commentary (8) to Conclusion 10.
[570] ILC Draft conclusions. Commentaries (5) and (6) to Conclusion 12.

bírhat. [571] És nem ez az egyetlen sajátossága a BT és a KGY szerepének a szokásjog alakításában. Érdemes ezeket tehát közelebbről megismerni.

Sajátosságok az ENSZ politikai főszerveinél

Az állami gyakorlat és *opinio juris* mellett a nemzetközi szervezetek központi szerepet játszanak a nemzetközi jog alkotásában és formálásában.[572] Mint a nemzetközi jog alanyai, a nemzetközi szervezetek is részt vesznek a szokásjog alakításában és kifejezésében, de csak szűk határok között.[573] Az ENSZ szerveinek a szervezet súlyából adódóan, különösen a katonai beavatkozások terén kiemelkedő jelentősége van.

A Nemzetközi Bíróság növekvő tendenciával hivatkozik az ENSZ szerveinek határozataira, és az államok ehhez való viszonyulására, hogy bizonyítékot adjon az *opinio juris* létére.[574] A Namíbia tanácsadó véleményben Klabbers szerint a BT vonatkozó gyakorlatának leírásakor olyan szóhasználatot választott a bíróság, amely kifejezetten a szokásjoghoz kapcsolódik (konzisztens, egységes, általános gyakorlat), mégsem nevezte annak. Klabbers szerint azért nem mondhatta ki a bíróság, hogy a BT gyakorlatában szokásjogot lát, mert akkor felmerült volna az a kényelmetlen kérdés, hogy a nemzetközi szervezet egyáltalán tud-e szokásjogot alkotni.[575] Azonban a hivatkozott rész eljárási kérdésről, vagyis lényegében a nemzetközi szervezet belső kérdéséről, a tartózkodásról szólt.[576] Klabbers a Nukleáris fegyverekről szóló tanácsadó véleményre építve a bíróság azon álláspontját tolmácsolja, hogy ugyan a KGY-nek van saját nézőpontja, de egy KGY határozat mégsem a szerv *opinio juris*át tükrözi, hanem a nemzetközi közösség nagyon nagy részének (*very large section*) álláspontját.[577] Ugyanitt a BT által megerősített főtitkári jelentésre is hivatkozik a döntés. A hivatkozásban a BT és a Főtitkár valamilyen szervi és *sui generis* normatív szerepének elismerését látja Klabbers, de hozzáteszi, hogy a bíróság pontosan nem határozza meg, hogy miben áll ez a normatív szerep.[578] A

[571] Gérard Cahin, La coutume internationale. 351-352. o.
[572] Jonathan I. Charney, Universal International Law. In American Journal of International Law. Vol. 87. (1995) 543. o.
[573] Tullio Treves, Customary International Law. 947. o.; Niels Blokker, International Organizations and Customary International Law. Is the International Law Commission Taking International Organizations Seriously? In International Organizations Review, Vol. 14. (2017) 6. o.
[574] ICJ Nuclear Advisory Opinion (Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion of 8 July 1996) ICJ Reports 1996. para. 70. The ICJ also relied on UN resolutions as having relevance on the *opinio juris* in the following instances: South-West Africa Cases; Advisory Opinion Concerning the International Status, International Court of Justice (ICJ), 11 July 1950. paras. 55-9.; Advisory Opinion on the Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia, International Court of Justice (ICJ), 21 June 1971. para. 52.; Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986.; Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia), International Court of Justice (ICJ), Judgement, 30 June 1995. para. 29.; Advisory Opinion Concerning Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, International Court of Justice (ICJ), 9 July 2004. paras. 87-8.; Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda), International Court of Justice (ICJ), 18 September 2002. paras. 146 and 162.; Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Request for Advisory Opinion), General List No. 141, International Court of Justice (ICJ), 22 July 2010. para. 80.
[575] Jan Klabbers, International organizations. 187. o.
[576] ICJ, Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). Tanácsadó Vélemény 1971 június 21. para. 22.
[577] Jan Klabbers, International organizations. 190. o.
[578] Ibid. 190-191. o.

hivatkozott részben a bíróság egy specifikus KGY-i határozatot értékelt, és azt is elsősorban tartalmában. A két hivatkozott szakaszban ráadásul egymásnak vagy ellentmondó vagy komplementer de nem tisztázott módon, a 72. szakaszban a KGY saját álláspontjáról, a 73. szakaszban a nemzetközi közösség nagyon nagy részéről beszél.[579] A főtitkári jelentés pedig csak annak prezentálására szolgált, hogy a humanitárius jog kodifikáció és szokásjog alapján tartalmazza az egyetemesen elismert humanitárius alapelveket, annak normativitásáról, pláne autoritatív jellegéről semmilyen megállapítás nem született.[580] Így ezekből érdemben nem lehet a BT és KGY gyakorlatának szokásjogi relevanciáját megállapítani. Klabbers is azt a következtetést vonja le, hogy a jogi helyzet közel sem tiszta. Legfeljebb annyi világos, hogy a bíróság szerint a szervi gyakorlatnak valamilyen normatív hatása van, főleg, ha plenáris és ha saját szervi pozícióját tükrözi.[581] A Nicaragua ügyben szerinte szinte kizárta a bíróság a szervi hozzájárulást a szokásjoghoz,[582] de ezt lehetséges, hogy az eset érzékenysége miatti ortodox, kevésbé támadható megközelítés preferálása miatt tette.[583]

A jogtudomány talán még kevésbé konzisztens, mint a bíróság, s álláspontját még summázni és rendszerezni is nehéz, nemcsak a nézőpontok számossága okán, hanem azért is, mert értelemszerűen nem egyszerűen azon a tengelyen oszlik meg szerzők véleménye, hogy a politikai szervek gyakorlata lehet-e szokásjog alapja, de az is kérdéses, hogy ha igen, akkor csak saját jogán vagy a tagállamok aggregált véleményének kifejezéskent. Ráadásul nem lehet a BT és a KGY határozatait azonos módon értékelni. Mi több, a KGY határozatai közül is eltérő megítélés alá eshetnek módszertanilag az általános, kinyilatkoztató határozatok, és az egyes konfliktusra hozott, azokat értékelő határozatok. Máshogy lehet megítélni a BT határozatait is aszerint, hogy felhatalmazás alapján képviselheti-e a teljes tagságot, vagy csak a 15 tag véleményét tükrözheti. Minden kérdésre részletesen nem lehet kitérni, azonban néhány alapvetést szükséges megtenni.

Az ILC a nemzetközi szervezetek kapcsán két aspektust jelenített meg. Egyrészt, elismerte ezek fórum-funkcióját, miszerint a nemzetközi szervezetek az állami gyakorlat színterei és katalizátorai. Másrészt, amikor a nemzetközi szervezet gyakorlatát vizsgálta, ott megállapításait kifejezetten a nemzetközi szervezet *saját* szervi gyakorlatára tette.[584] A Bizottság szerint a nemzetközi szervezet gyakorlata csak akkor teremthet szokásjogi szabályt, ha a szabály tárgya a szervezet hatáskörébe tartozik és/vagy az adott szabály a szervezetet címezi meg.[585] A kommentár még ezt a lehetőséget is korlátozza, ugyanis nem minden nemzetközi szervezet rendelkezik ilyen felhatalmazással eszerint. A nemzetközi szervezetnek ott lehet az államokkal egyenlő szerepe a szokásjog formálásában, ahol az átruházott kizárólagos hatáskör vagy delegált közhatalom az államokéval egyenlő.[586] Ezzel az ILC a legtöbb nemzetközi szervezetet

[579] ICJ, Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. Tanácsadó vélemény 1996 július 8. paras 72-73.
[580] Ibid. paras 81-82.
[581] Jan Klabbers, International organizations. 191. o.
[582] Ibid. 188. o.
[583] Ibid. 191. o.
[584] ILC Draft conclusions. Commentary (4) to Concluison 4.
[585] Ibid. Commentary (5) to Concluison 4.
[586] Ibid. Commentary (6) to Concluison 4.

kizárta a szokásjog alkotásának folyamatából,[587] de bizonyos esetekben a BT vagy a KGY valamilyen formában részt tud venni a szokásjog alakításában. A határozatok önmagukban ugyan nem hoznak létre szokásjogot, de bizonyítékul szolgálhatnak a szokásjog létére vagy értelmezésére. A KGY-t, mint „gyakorlatilag egyetemes részvételű" szervet kiemelve, a Bizottság ezt azonban „a tagállamok kollektív állásfoglalásának" tekinti.[588] Bizonyítékul szolgálhat még a szokásjogi szabály *opinio juris*ára az államok viszonyulása egy nemzetközi szervezet szerve által hozott határozathoz is.[589] Erre alapul a BT határozatai szolgálhatnak.

A BT gyakorlata csak bizonyos feltételek mentén vehető figyelembe. Vagy azt kell bizonyítani, hogy az adott, *opinio juris* bizonyítására szánt határozatot, mint olyat az államok szélesebb közössége elfogadta, vagy azt kell bemutatni, hogy egy adott időszakban több hasonló tartalmat megújító határozatot fogadott el a BT az állandó tagok mellett a rotálódó, tehát több államot bevonó nem állandó tagok támogatásával. Az általános elfogadottság bizonyítását ez utóbbi könnyíti meg azzal, hogy jelentős számú állam támogatását jelzi.[590] Ennek alapja az ortodox megközelítés szerint az, hogy a „nemzetközi szervezetek gyakorlata a tagok kollektív cselekedeteinek tükörképe, ami emiatt az egyes küldöttségek cselekményének és szavazatainak az eredménye". [591] A nemzetközi jogrend állam-központú, és a szokásjog támogatásához az államok támogatását kell bizonyítani. Ez az állami állásfoglalás persze történhet akár a nemzetközi szervezet szerveinek keretei között is, így a BT-ben is, de aminek jogi relevanciája lesz, az az állami pozíció és nem a szervi. Szemben Franck állításával, Corten szerint nincs nemzetközi *jury* ami az államok általános támogatásának helyét átvehetné.[592] Így a BT nem szólhat valamennyi tagállam nevében, még akkor sem, ha egyhangú döntést hoz.[593] Máshol mégis azt mondja Corten, hogy a BT a tagállamok nevében jár el az Alapokmány 24. cikk alapján. De a BT így sem jogosult általános szabályok kimondására, csak az adott specifikus szituációban szükséges lépések meghozatalára.[594] Ez nem jelenti azt, hogy a BT határozatokat ne lehetne felhasználni szokásjogi szabályok azonosítására, de ehhez konzisztens gyakorlatot, és a határozatok szövegéből és a tagállamok ehhez való viszonyulásából levonható *opinio juris*t kell bizonyítani.[595] Nem elég azt demonstrálni, hogy a BT egy adott beavatkozást elítélt vagy jóváhagyott. Minden azon múlik, hogy mi motiválta a döntést. Csak a jognak megfelelés motivációja szolgálhat alapul szokásjog megállapításához.[596]

Egy másik megközelítés szerint levezetve, a BT-nek egyedülálló jogosultsága van dönteni arról, hogy melyik beavatkozás jogszerű, s melyik jogellenes. S a BT kifejezetten így és ezért volt

[587] Georg Nolte, How to Identify Customary International Law? – On the Final Outcome of the Work of the International Law Commission (2018). In KFG Working Paper Series, No. 37, June 2019. 12-15. o.
[588] ILC Draft conclusions. Commentary (2) to Conclusion 12.
[589] Ibid. Conclusion 10. para. 2.
[590] Olivier Corten, Méthodologie. 164-165. o
[591] Elihu Lauterpacht: The Development of the Law of International Organization by the Decisions of International Tribunals. In Collected Courses of the Hague Academy of International Law, Brill, Vol. 152. 459. o.; Rosalyn Higgins, The development of international law. 54. o.; Tom Ruys, 'Armed Attack'. 49-50. o.
[592] Olivier Corten, The law against war. 56. o.
[593] Ibid. 57. o.
[594] Olivier Corten, Intervention by invitation. 111-112. o.
[595] Ibid. 112. o.
[596] Ibid. 112. o.

létrehozva.[597] A BT azonban szűk összetételű és csak specifikus esetekben dönt, míg a KGY általános, strukturált, szerződésszerű kinyilatkoztatásokat hoz a jog általános szabályairól. Így míg a KGY ilyen általános határozatai felhasználhatók szokásjog azonosításához, addig a BT határozatok nem. De Fox szerint lehet a BT határozatoknak mintegy precedens értéke, ha úgy tetszik, *best practices* gyűjteményként.[598] Ennek is megvan azonban a hátránya. Ha a BT gyakorlatát figyelmen kívül hagyjuk a beavatkozások szokásjogi szabályainak azonosításánál, hiába részesítjük előnyben az állami gyakorlatot, félő, hogy ilyet alig vagy egyáltalán nem találunk. Megoldás lehet erre, hogy akkor a BT gyakorlatát csak a résztvevő államok aggregált gyakorlataként értelmezzük, de egyrészt ez megint használhatatlan önmagában, hiszen nem reprezentatív a részvétel a BT-ben. Másrészt a vitákból születő bármilyen döntés nem az egyes államoké, hanem az Egyesült Nemzetek Szervezetének szervi döntése.[599]

A logikai okfejtés azzal folytatható, hogy a BT cselekvési elsőbbsége a tagállamok nevében a kollektív biztonságot érintő kérdésekben éppen a szűk összetételű szerv képviseleti jellegén alapul.[600] Így egyes nézetek szerint a BT bizonyos esetekben saját maga képes lehet a nemzetközi közösség képviseletében eljárni, függetlenül a többi tagállam reakciójától a beleegyezéses hatalomdelegálás elmélete alapján. A nemzetközi béke és biztonság felelősségével felruházva a BT nem csak a résztvevő nagyhatalmakat, hanem az ENSZ tagállamainak összességét is képviseli, ami ma a világ államainak szinte teljességét lefedi. Így vélelmezhető, hogy a BT gyakorlata a nemzetközi béke és biztonság területén a szervezet általános gyakorlataként felfogható.[601] Ezt a megközelítést támogathatja a nemzetközi szervezet államoktól elkülönülő jogalanyisága. Ebből következően a nemzetközi szervezetek szerveinek gyakorlata megkülönböztetendő az államok gyakorlatától.[602] Woods úgy érvel, hogy „elsősorban azon szervek gyakorlata és *opinio juris*a járulhat hozzá az általános gyakorlathoz, amelyekre a tagállamok releváns hatásköröket ruháztak át", és csak akkor, ha ezek nem *ultra vires* járnak el.[603]

A KGY esetében a plenáris jellege miatt kevésbé problémás szokásjogi szerepet bizonyítani.[604] A KGY határozatai, amennyiben kifejezetten jogot kíván kinyilatkoztatni, a szokásjog indikátora lehet.[605] Ezt ortodox megközelítéssel is könnyű alátámasztani. A KGY határozatai az államok kollektív cselekményeit testesíti meg, ami szokásjogalkotásra alkalmas.[606] Sőt ez a funkció, a kodifikáció és a jogfejlesztés kifejezetten egyik feladata a KGY-nek.[607] A KGY határozataira általában akkor szokás hivatkozni, mint szokásjogi szabály általános *opinio juris*-ának alátámasztására, amikor azt konszenzussal vagy egyhangúlag fogadták el, s akkor már nem, ha csak többségi szavazattal fogadták el. De előbbi esetén is alá kell támasztani, hogy jogi

[597] Gregory H Fox, Invitations to intervene after the Cold War. 260. o.
[598] Ibid. 262. o.
[599] Ibid. 268. o.
[600] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 63. o. Mn. 180.
[601] Gérard Cahin, La coutume internationale. 418. o.
[602] Niels Blokker, International Organizations and Customary International Law. 8. o.
[603] Michael Wood, International Organizations and Customary International Law. In Vanderbilt Journal of Transnational Law. Vol. 48. Issue 3. (2015) 618. o.
[604] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 418. o.
[605] Rosalyn Higgins, The development of international law. 5. o.
[606] Ibid. 7. o.
[607] Ibid. 20. o.

meggyőződés vezette a szavazó államokat, ami a határozati szöveg terminusaiból is kitűnhet.[608] De akkor sem a KGY gyakorlata *per se* meghatározó, hanem az államok szavazata.[609]

Összegezve tehát a szokásjogi általános gyakorlat bizonyítása a fegyveres beavatkozások terén nehézkes lehet, mivel a normakövető magatartás egy nemtevés. A viszonylag ritkább és kisebb számú gyakorlat azonban értékelhető, amennyiben ismétlődő és az esetekben a gyakorlatot értékelő *opinio juris* maga általános. Ez alatt eltérő megfogalmazással általában az államok jelentős többségének a támogatását kell érteni. Nem teljesen egyértelmű, hogy a hallgatás a támogatásba tartozik-e. Az általános szabály szerint, ha az államnak volt lehetősége, és elvárt volt tőle a reakció, akkor a hallgatás beleegyezésként, belenyugvásként számításba vehető. A BT és KGY esetében azonban a hallgatás megítélése eltérő lehet, ugyanis az általános nem nyilatkozástól (hallgatás) eltérően, a tartózkodás, nem szavazás gyakran inkább a szavazásra vitt álláspont el nem fogadását jelenti. Jelentheti azonban akár annak támogatását is, erre általános szabályt nem lehet alkotni. Következésképp az eseti értékelés lehet a legbiztosabb irányelv. A meghozott határozatok vonatkozásában pedig alapvetően a klasszikus megközelítés szerint maga a határozat nem, csak az azt támogató államok aggregált véleményösszesége számít az *opinio juris* mérésébe. A KGY határozataira ez könnyeben átvetíthető, a határozat mellett szavazók száma határozza meg, hogy az *opinio juris* általánosnak tekinthető-e. Természetesen a döntés vitaanyaga vizsgálandó, s ez a tartózkodásokra is magyarázatot adhat. A BT esetében azonban vagy csak a 15 állam, és esetleg a határozatról a BT-n kívül véleményt kifejező államok egyes *opinio juris*ának összegeként fogható fel, vagy a felhatalmazás elmélete szerint a nemzetközi béke és biztonság területén a BT az Alapokmányban tett tagállami hatalomdelegálás eredményeképp a teljes tagságot képviselve hoz döntést így az opinio juris is mintegy kollektívan jelenik meg.

III. 3. Választott módszertan: szerződéses alap, szokásjogi részletszabályok

A fegyveres beavatkozás, mint a legtöbb erőszak-alkalmazás esetén, a szerződéses jog és a szokásjog szorosan összekapcsolódik és egységes rendszert alkot.[610] Az ICJ Nicaragua döntése alapján is az alapokmányi szabályozás mellett szokásjogi norma is fejlődött,[611] egyes értelmezések szerint közel azonos tartalommal.[612] Az Alapokmány a szabályoknak az alapjait adja meg, hasonlatosan a nemzeti jogrendszerek alkotmányaihoz. Mivel a jelen kutatás célja az alapvető szabályok bemutatása, így felmerül a kérdés, hogy ha az Alapokmány *expressis verbis* nem fejti ki az inkább alapelv-szerű normákat, akkor azok tartalma hogyan ismerhető meg. A korábban kifejtettek alapján a szerződésértelmezés és a szokásjogazonosítás lehetőségeivel lehet élni. A két jogforrás típus azonban átszövi a fegyveres beavatkozás szabályozását, így

[608] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 305-306. o.
[609] Ibid. 306-307. o.
[610] Mohamed Bennouna, Between the letter and the spirit. 81. o. Mn. 248.; Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 126. o.
[611] Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986. I.C.J. Reports 1986. para. 188. (erőszak-alkalmazás tilalma), para. 202. (bevatkozás tilalma).
[612] Yoram Dinstein, War, Aggression and Self-Defence. 104. o. Mn. 285. Erre hivatkozva: Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986. I.C.J. Reports 1986. paras. 93-97.

nemcsak szükségtelen, de kontraprodukítv lenne csak az egyik jogforrástípusra építeni az elemzést.[613]

A dolgozat azt a megoldást választja, hogy a legalapvetőbb (mondhatni alkotmányos) normákat az Alapokmányban azonosítja. Lehet, hogy ezek a szokásjogban is fellelhetők, de egyrészt az írott szöveg és az állami hozzájárulás (ENSZ tagság) alapján is a szerződés változat vezethet biztosabb eredményre. Másrészt, a szokásjogi változat nehezen elképzelhető, hogy ellentétes lenne az Alapokmánnyal, s így inkább annak megerősítéseként értelmezhető.[614] Az Alapokmányban kifejezetten nem kifejtett részletszabályok azonosítása már komplexebb feladat. Itt akár szerződésértelmezéssel, akár szokásjogazonosítással élünk, az utólagos állami gyakorlat segít a leginkább a szabályok azonosításában.

Az egyik lehetőség szerint a részletszabályok megállapítása leegyszerűsítve jogalkotással lehetséges. Eszerint vagy új norma keletkezik szokásjogi alapon, ami az Alapokmányban eleve nem volt benne, és nem is beleérthető. Vagy az utólagos állami gyakorlat progresszív jogfejlesztést hajt végre, ami az evolutív értelmezést is meghaladva szerződésmódosítást jelent. Ez mindkét esetben irányulhat új kivétel megjelenésére a főszabály alól (pl. az állítólagos humanitárius intervenció), vagy akár egy szabály radikális újraértelmezésére az Alapokmány általános jelentésével ellentétes módon (pl. az állítólagos preventív önvédelem). Az ilyen, szokásjogi gyakorlattal vagy utólagos szerződésmódosító gyakorlattal esszenciálisan új norma keletkeztetése azonban komoly bizonyítást igényelne, ráadásul az Alapokmány szerződési szövegével szemben.

A második lehetőség a részletszabályok megállapítására a már létező szerződéses és szokásjogi szabályok értelmezése, alkalmazása. Ebben az esetben nem új norma vagy jelentés keletkezéséről van szó, hanem a már létező és hatályos szabály megerősítéséről. Ebben a helyzetben is lehet szokásjogi gyakorlat vagy a szerződés utólagos gyakorlata alapján meghatározni azokat a szabályokat, amik ebben a megközelítésben mindig is részei voltak az alapokmányi szabályozásnak, még ha nem is *expressis verbis*. A kutatás ez utóbbi megközelítést követi. Ez konzekvensebben következik az Alapokmány súlyának, s annak a szerződési szövegének tiszteletben tartásából. Bár dogmatikailag különbség van a szerződésértelmezés és a szokásjog azonosítása között, a gyakorlatban nem látszik érdemi eltérés módszertani szempontból, különösen akkor, ha a szerződéses alap és a szokásjogi alap lényegében egyezőnek tekinthető. Mindkét esetben leegyszerűsítve jogi meggyőződésnek megfelelő gyakorlat adja a vizsgálat tárgyát. Szerződésértelmezés esetén az utólagos gyakorlat, vagyis a szerződés alkalmazása, ami utóbbi fordulatból is következően azzal a meggyőződéssel történik, hogy ez a szerződés helyes értelme. Szokásjog esetén általános gyakorlat azzal a meggyőződéssel, hogy ez szokásjogi szabályt követ, vagyis a gyakorlat a szabály alkalmazása. Mindkettő a szabályt erősíti meg. És mindkettő eseti gyakorlatra épül nagyrészt, ugyanis egyes esetekre alkalmazza a szerződést vagy a szokásjogi szabályt. Így az sem elrugaszkodott megközelítés, hogy az utólagos szerződési gyakorlat és a szokásjog között *ebben a*

[613] Olivier Corten, The controversies over the customary prohibition on the use of force. 813. o.
[614] Cf. Olivier Corten, The law against war. 58. o.

kontextusban mintegy egyenlőség tehető.[615] Egyes szerzők eleve szerződésértelmező szokás(jog)ként tárgyalják a jelenséget.[616] A kutatás is ezt a megközelítést fogadja el.[617] Összegezve tehát az előbbieket: a szerződéses (alapokmányi) normák szokásjog (utólagos gyakorlat) általi értelmezésén (megerősítésén) keresztül, az egyes esetekre adott normaalkalmazás által állapítja meg a belügyekbe történő beavatkozás alapvető szabályait.[618]

III. 3. 1. A választott módszertan elméleti sajátosságai

A fent megfogalmazott módszertani választásból, vagyis a normamegerősítő gyakorlat melletti döntésből fontos módszertani megközelítés következik, amely megalapozza az alkalmazott módszertani technikákat és lépéseket. Ennek két elméleti összetevője van. A fázis-elmélet elfogadása, és a bináris támogatás elméletének megalkotása.

Fázis-elmélet - keletkezés és a megerősítés különbsége

A jogtudományban különösen a kétezres évek elején, az Amerika elleni terrorista támadás folyományaként meghirdetett terrorellenes háború, és a preventív önvédelem koncepciója nyomán a pozitivizmus jelentős kritikával találta szemben magát. Különösen az amerikai szerzők által képviselt nézet szerint az alapokmányi rendszer alkalmatlannak bizonyult a nemzetbiztonságot ért kihívásokkal szemben, így egy enyhén szólva is rugalmas jogértelmezés született, ami a politika és a jog között rendkívül vékony elválasztóvonalat hagyott. A gondolat alapja tulajdonképpen az instant szokásjog által módosított, felülírt vagy lerontott Alapokmány lett, vagyis új norma keletkezésének elmélete a *jus contra bellum* területén. Ezzel szemben, különösen az európai (kontinentális) jogi iskola tagjai dogmatikai szigorral léptek fel és megkongatták a vészharangokat a jog elsődleges és másodlagos pozitív normáinak a derogálása kapcsán. A pozitivista iskola álláspontja általában védekező volt, így leginkább a veszélyesnek ítélt jelenség jogi, módszertani cáfolatát adta. Leggyakrabban arra helyezte a hangsúlyt, hogy

---

[615] A szokásjog és a szerződéses jog közötti kapcsolat lehet komplementaritás, párhuzamosság vagy átfedés. Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 383-386. o., 395. o, 408. o.; Christian J. Tams, Self-defence against non-State actors. 107. o.

[616] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 4. o., 19. o., 20. o, 22. o.; Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 253. o.; Gérard Cahin, La coutume internationale. 627. o.

[617] Ellenérvként felhozható Pobjie meglátása, aki az Északi-tengeri kontinentális talapzat ügyét értelmezve arra jut, hogy az a gyakorlat, ami egy szerződés rendelkezéseinek megfelelés jegyében jelenik meg, nem alkalmas arra, hogy a szokásjog *formálódását* bizonyítsa. De hozzáteszi ő is, hogy bár a puszta gyakorlat *per se* nem, addicionális körülmények bizonyíthatják a párhuzamos szokásjogi jelleget. Ilyen lehet az állam olyan verbális kijelentése, amit gyakorlatot nem csak a szerződésnek megfeleléssel igazolja. Ráadásul később Pobjie is kifejezetten említi a szokásjogi szerződésértelmezést, mint lehetőséget az Alapokmány vonatkozásában, és feltételesen, de megengedi: „The use of subsequently evolving custom to interpret article 2(4) is problematic if it goes furher than filling gaps pursuant to article 31(3)(c) of the VCLT and ostensibly modifies the interpretation of the treaty." Erin Pobjie, Prohibited force. 35-36. o., 64. o. Lásd még: ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/Denmark, Federal Republic of Germany/Netherlands) Judgement of 20 February 1969. ICJ Reports 1969. para. 76. Azonban a döntés itt nem tesz olyan elvi és általános megállapítást, mint amire Pobjie utal. Nevezetesen, a Bíróság nem állította, hogy a szerződés teljesítése – egyéb feltételek mellett – ne vezethetne párhuzamos szokásjogra, inkább azt állítja, hogy az adott esetben nem volt erre utaló jel a felek részéről.

[618] Cf. „In 55 years pf practice, a pattern of justificatons has emerged, sometimes explicitly spelled out, sometimes implicit in the situation. [...] how the members, individually and collectively, in words, vote and deed, have reacted to those patterns of state practice and explication [...] taken together, may constitute the best available evidence of what the Charter really means today." Hoffmann Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. 51-52. o.

azt bizonyítsa, miért *nem* beszélhetünk gyakorlattal létrehozott *új* szabályokról a fegyveres fellépések esetén.

Ez a dogmatikai vita a két iskola között azonban beágyazta azt a jogtudományi megközelítést, amiben mind a szerződésértelmezés, mind szokásjog azonosítása kapcsán sok szerző elsősorban az új szabályok létrejöttének igazolása vagy cáfolata mellett érvelt. A számos kiváló módszertani nagy monográfia, kötet és cikk is igen gyakran csak a szerződésmódosítás, a radikálisan evolutív szerződésértelmezés, vagy az új szokásjogi norma születésének követelményeiről értekezett. Gyakran előfordul, hogy a szerzők nem tesznek különbséget a norma keletkezése és a már létező norma megerősítése között. Pedig a két folyamat között érdemi különbségek vannak.[619] És ez eredményezi azt a már régebb óta létező paradoxont is, hogy a szokásjog léte előfeltétele a szokásjog keletkezésének,[620] mivel a gyakorlatnak jogi meggyőződés mellett kell megvalósulni, vagyis a keletkezéshez szükséges gyakorlat eleve a létesítendő, tehát még nem létező szabály alkalmazása.[621]

A kutatás ezzel szemben a norma megerősítésére helyezi a hangsúlyt. Éppen ezért a fáziselmélet (*stages theory*) megállapításait veszi alapul. Van Hoof ezt úgy foglalja össze, hogy a szokásjog keletkezésének három szakasza van. Az elsőben még csak *usus* van, ami egy általános gyakorlat az államok között. Az *opinio juris* csak a második szakaszban jelenik meg, ekkor kezd el formálódni az általános jogi meggyőződés, de csak a harmadik fázisban lesz az *opinio juris* kifejezett és felismerhető, de ekkor már nem is kell, hogy általános legyen, mivel nem minden állam kell, hogy az adott szabályról *kifejezze* a véleményét.[622] Ebből levonható, hogy ugyan az *opinio juris* általános, mint meggyőződés, de kifejezés hiányában (akár implicite cselekvéssel, akár verbálisan explicite) nem megismerhető és felmutatható. A fegyveres beavatkozás esetén a látható gyakorlat lényegében a normasértés, ami sporadikus. A reakció ugyan általában számosabb, de nem feltétlenül szólal meg az államok elsöprő többsége. Így sem általános gyakorlatot, sem általános *opinio jurist stricto sensu* nem lehet bemutatni. Viszont mivel már létező normáról van szó, nem új normát kell bizonyítani, hanem a már ismert norma megerősítését. Ehhez egy kellően reprezentatív példatár is elég lehet.

A fázis elmélet alapvetését (keletkezés és megerősítés elválasztása) és végkövetkeztetését (a megerősítés *kifejezése* már nem kell, hogy általános legyen) elfogadva, de annak nem minden részletével egyetértve, a következő megállapítások adják a dolgozat módszertani megközelítését.

Minden jogalkotás eredete egy politikai akarat valamilyen mítosz alapján. Egy parlamentáris demokráciában a jogszabályok eredete az országgyűlési képviselők akarata, akik szavazással járulnak hozzá egy jogszabály születéséhez. Ennek a politikai akaratnak a mítosz-alapja a népképviselet elve. Ebben a mítoszban a hatalom alapja a nép, aki egy társadalmi szerződésben

[619] Jörg Kammerhofer, Uncertainty in the formal sources. 531. o.
[620] G. J. H. van Hoof, Rethinking the sources of international law. 93. o.; Jörg Kammerhofer, Uncertainty in the formal sources. 534. o.
[621] Koskenniemmi ezt körkörösségnek nevezi. "Customary law doctrine remains indeterminate because it is circular." Martti Koskenniemi, Between apology and utopia. 57. o.; Cf. Michael Byers, Custom, power, and the power of rules: international relations and customary international law. CUP (1999) 130-131. o.
[622] G. J. H. van Hoof, Rethinking the sources of international law. 93-95. o.

ezt a hatalmat átruházza egy szűkebb, választott elitre. A közösség a néhányszáz képviselő akaratát kötelezőnek fogadja el, mivel a közösségi mítosz alapján ez az akarat a nép akarata. A nemzetközi jogban minden jogszabály eredete az államok vállalása (politikai akarata), vagy szerződéshez csatlakozással, vagy szokásjoghoz hozzájárulással.[623] Ennek a politikai akaratnak a mítosz-alapja a szuverenitás és a *pacta sunt servanda* elve. A szuverenitás szerint az állam saját érdeke előmozdítása végett olyan szabályokat fogad el (önkéntes vállalás), amelyek számára kedvezőek, míg a *pacta sunt servanda* alapján az ilyen vállalásait be is kell, hogy tartsa, hiszen csak így biztosítható a kiszámítható nemzetközi közösségi lét, és a saját jogainak védelme a többi állam önkényes, kiszámíthatatlan eljárásával szemben.[624] Szerződéses jog esetén ez világos és jól látható is. Az állam szabad politikai akarattal vállalja a szerződés kötelező hatályát, és ettől kezdve már nem (csak) politikai akaratról, hanem pozitív jogi kötelezettségről van szó. Szokásjognál a képlet bonyolultabb.

A kulcsmegállapítás azonban itt is ez: a jog teremtő aktusa a politikai akarat. Szokásjog esetén tehát az első fázisban az állami cselekvés motivációja a politikai akarat: számára az adott cselekvés gyakorlása előnyös, az az érdekeit előmozdítja, akár hosszú-, akár rövidtávon. Ha ez folyamatosan és konzisztensen ismétlődik, és mások is hasonlóképp tesznek, akkor ez szokássá, majd szokásjoggá formálódik, ahogyan az *opinio juris* formálódik, majd megszilárdul.[625] Miután már az *opinio juris* általános és megszilárdult, nem szükséges minden résztvevőnek kifejeznie a jogi meggyőződését. Ráadásul egy már létező jognál felmerül a megkülönböztetett szerepe a szerveknek. Ahogyan a belső jogban is a jogot nem csak a bíróságok alkalmazzák, de az államigazgatás minden szerve, és ahogyan ezzel minden eljárási cselekménnyel megerősítik a jog tartalmát, úgy jóval korlátozottabb módon, a nemzetközi közösség szervei, elsősorban az ENSZ BT és KGY is például a szokásjogot is tükröző Alapokmányt alkalmazva megerősíti annak tartalmát.[626]

A fegyveres beavatkozásokra irányadó kérdésekben különösen gyakran merülhet fel a kérdés, hogy tényleg jogalkalmazásról van-e szó, ugyanis csak ebben az esetben beszélhetünk szabályt megerősítő értelmezésről. Ez a kérdés már tárgyalásra került a III. 1. 2. részben. Ebben a részben egy másik, a módszertant közvetlenebbül meghatározó aspektusból lesz vizsgálat tárgya a probléma.

[623] Obed Y. Asamoah, The legal significance of the declarations. 10. o.
[624] G. J. H. van Hoof, Rethinking the sources of international law. 25-26. o.; Arthur Mark Weisburg, Consistency, universiality, and the customary law. 31. o.
[625] Cf. „[A szokásjogi] normaalkotás egy öngeneráló és alulról táplálkozó folyamat". Jean d'Aspremont, The Discourse on Customary International Law. OUP (2021) 6. o.
[626] Gérard Cahin, La coutume internationale. 625. o.

Bináris támogatás

Az itt felállítandó „bináris támogatás" elmélete a fázis-elméletből indul ki és abból, hogy a szokásjog keletkezésekor az első fázisban politikai akarat adja a genezist, míg a második fázisban formálódó, és a harmadik fázisbán már megszilárdult szabály pedig már határozottan jogi norma. A szokásjog keletkezésének leírása általában akármennyire meggyőző logikailag, a gyakorlatban nehezen elképzelhető, ködös eredetet és formálódást mutat. Nem véletlenül tekintik sokan a folyamot misztikusnak.[627] Ez a rejtélyesség eredményezi, hogy senki nem tudja meghatározni, mi az a pillanat amikor a szokásjog megérett, vagyis a keletkezés, formálódás fázisából átlép a tisztán normatív létezésbe.[628] Ezt a rejtélyt (a metamorfózis pillanatát) a bináris elmélet sem tudja feloldani,[629] de talán gyakorlatiasabb fogódzót ad a keletkezés természetére, különösen a szabály-támogatás talán egyszerűbb és így potenciálisan tisztább leírásával a fázisokban.

A magja a bináris elméletnek annyiban áll, hogy a támogatást egy nagyon egyszerű igen/nem kérdésként írja. Vagyis a szokásjog keletkezésének rendszere egy kettes számrendszer alapján képzelendő el. Alapja, hogy az *opinio juris* mindig a gyakorlatra irányul, azt minősíti. Vagy a motivációját adja a cselekvőnek (normatív meggyőződésből cselekszik), vagy a közösség értékeli a cselekvő gyakorlatát megengedhetősége vagy meg nem engedhetősége alapján.[630] A szokásjog az ilyen egyedi gyakorlatok láncolatára adott számos igen-nemből áll össze.[631] Ha megfelelő számú, vagyis általános, hasonló jellegű gyakorlatra a közösség elsöprő többsége igennel válaszolt, vagyis azt megengedhetőnek tartotta, akkor a szokásjog kialakul. A politika és a jog elválása, de összekapcsolódása is ezzel a gondolattal magyarázható.

A szokásjogi szabály keletkezésekor van egy adott állami gyakorlat. Ezt a gyakorlatot az államok többsége követi és érdekében áll, hogy a többiek is kövessék. Egyező érdekek nélkül logikailag szokásjog nem alakulhat ki. A nemzetközi közösség politikai akarata arra kell, hogy irányuljon, hogy minden tag hasonlóan cselekedjen. Ezért az adott gyakorlatra adott igen, a jóváhagyás, egy politikai *kellene*. A nemzetközi közösség elsöprő többsége úgy kell, hogy érezze, hogy ezt a gyakorlatot követni kellene. Akár érdekek, akár értékek mentén, de ez a politikai *kellene* tölti be az első fázisban az *opinio juris* helyét. Hasonlatos a folyamat a parlamenti törvényjavaslat elfogadásához. Ott a képviselők az adott cselekvésről (törvényi tényállás) gondolják, hogy szabály kellene, hogy legyen, ami egy politikai akarat. Ha ezt az jogalkotási szabályoknak és a házrendnek megfelelően megszavazzák, akkor ez jog lesz. A politikai *kellene* jogi *kell* lesz az aktust követően.

---

[627] Cf. Omri Sender, Michael Wood, A Mistery No Longer? Opinio Juris and Other Theoretical Controversies Associated With Customary International Law. In Israel Law Review, Vol. 50. No. 3. (2017).
[628] Jean d'Aspremont, The Custom-Making Moment in Customary International Law. In Panos Merkouris, Jörg Kammerhoffer, Noora Arajärvi (szerk.): The Theory, Practice, and Interpretation of Customary International Law. CUP (2022) 30-31. o.
[629] A feloldásra érdekes megfejtést ad azonban a játékelméleti megközelítés. Lásd: Brian D. Lepard, Customary International Law, A New Theory with Practical Applications. CUP (2010) 47-77. o.
[630] Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 309-310. o.
[631] Cf. A szokásjog kialakulása az érdekek és a kölcsönösségen alapuló tudatos döntések láncolata. V. D. Degan, Sources of International Law. Martinus Nijhoff (1997) 187. o.

A szokásjognál a folyamat nem ilyen gyors, és nem egy normatív aktussal történik, hanem homogén ismétlődés által.[632] A repetíció folyamata során a politikai *kellene* az ismételt gyakorlat által megerősödik, mintegy precedenst és legitimitást is teremt.[633] Eredményként a gyakorlat mellett a politikai kellene jogi *kell*-re erősödik.[634] Kialakul a szokásjog.[635] És innentől a gyakorlat és az *opinio juris együtt* létezik és igazolható is. Az a gyakorlat, és *opinio juris*, amely ezt a pontot követi, már a szabály megerősítése. (lásd. 3. ábra).

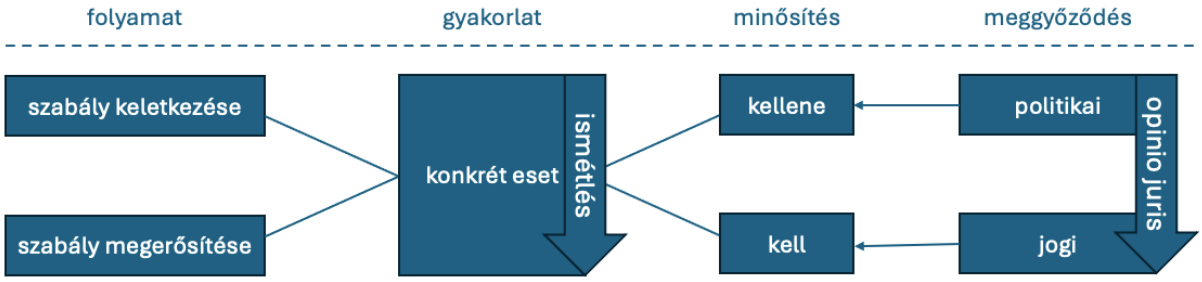

3. ábra – fázis-elmélet és bináris támogatás

Végül az utolsó lényeges eleme az elméletnek, hogy hiába létezik már szokásjogi norma, a rendszer továbbra is bináris marad. Itt is az egyes gyakorlatra irányul az *opinio juris*, és itt is igen/nem a választási lehetőség: megengedett vagy nem megengedett. De itt már az a kérdés, hogy *jogilag* megengedett vagy nem megengedett a cselekedet. Nem kell az a meggyőződés, hogy pontosan melyik jogszabályhelynek tesz eleget a gyakorlat. Elég az, hogy egy jogi normát követ. Ez a gyakorlattal inkább konzisztensnek tűnik, különösen, ha a BT és a KGY szerveiben zajló vitát vesszük alapul, ahol a fegyveres beavatkozások döntő többségében megítélésre kerülnek. Itt szinte mindig általános utalásokat tapasztalunk az Alapokmányra, a nemzetközi

[632] Gérard Cahin, La coutume internationale. 349. o, 352. o.; Kajtár Gábor: A nem állami szereplők elleni önvédelem. 142. o.

[633] Morton A. Kaplan, Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. 256. o. „To say ›custom‹ is a source of law is only to say that decision makers invoke past practices to legitimize present decisions. [...] Reference to past practices [...] provides the decision maker with some guide to the probable expectation of others. A decision that does not break too abruptly with expectations is more likely to gain acceptance, being tolerated, less likely to create political tension; promotes an aura of objectivity and impartiality."; Ez a BT és a KGY működésére is igaz: Rosalyn Higgins, The development of international law. 4. o. "The political organs of the United Nations not only interpret their own constitutional powers and the specific provisions of the Charter, but often called upon to consider situations which concern general international law. […] Usage and precedent in political organs develop into legal rules – that is to say into norms which are accepted as legally binding by the vast majority of states and the organs of the UN."; Gérard Cahin, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. 154. o.; A precedens állami és jogtudományi érvelésben játszott meghatározó szerepéről lásd: Olivier Corten, Tom Ruys, Alexandra Hofer, Introduction: The Jus Contra Bellum and the Power of Precedent. In Olivier Corten, Tom Ruys, Alexandra Hofer (szerk.), The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach. OUP (2018) 1. o.

[634] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 139. o. "Akárhogyan is jöjjön létre azonban egy szokásjogi norma, egy ponton túl hallgatólagos megegyezés alakul ki az alkalmazását illetően".

[635] Rosalyn Higgins, The development of international law. 2. o. "Collective acts of states, repeated by and acquiesced in by sufficient numbers with sufficient frequency, eventually attain the status of law."

jogra és alapelveire általában.[636] A kevés bírósági eljárást leszámítva, nagyon ritka, hogy az államok érdemi jogi alátámasztást adjanak *opinio juris*ukban.

Jellemző az is, hogy fegyveres beavatkozásnál rutinból az 51. cikkre hivatkoznak, akkor is, ha ez teljesen megalapozatlan, ha nonszensz. A pozitivista iskola az államok kijelentéseit úgy fogadja el, ahogy elhangzanak, s csak az *expressis verbis* kifejezett jogintézményt hajlandók jogilag relevánsnak tekinteni, a jogtudományi felülírást nem.[637] Ebben van logika, azonban szerintem torzítja a valóságot. Egy teljességgel megalapozatlan önvédelemérv szerintem legfeljebb azt jelzi, hogy a beavatkozó állam tudja, hogy a magatartását csak jogi érvvel tudná kimenteni, így szükségét érzi, hogy, akármilyen kevéssé meggyőző, mégis legyen egy jogi indokolása a cselekményének. Valójában a szokásjog részletes szabályainak megállapítása a gyakorlati minta és a (bináris) támogatás alapján mindig is a jogtudomány rendszerező feladata volt.[638] Ezért nem jellemző, hogy az államok a gyakorlat elfogadását vagy elutasítását konkrét és pontos szokásjogi vagy alapokmányi minősítéssel lássák el. Elég lehet például, ha az állásfoglalás utal egy olyan koncepcióra, amelynek tisztán jogi konnotációja van, amelyből implicite levezethető a jogi minősítés.[639]

Összegezve tehát, a részben kifejtett gondolatok lényege egyrészt a szokásjog keletkezésének három fázisra osztása. Az elsőben a gyakorlat politikai akarat eredményeként jelenik meg és terjed el általánosan, mint kívánatos cselekmény. A második fázisban indul meg az általános gyakorlat kötelezettségként értelmezése, majd ez a harmadik szakaszban már érett, értelmezhető és kifejezett *opinio juris*sá nő, így megszületik a szokásjog. Ettől kezdve a gyakorlat és *opinio juris* már a szabály megerősítése, aminek kifejezése már sporadikusabb is lehet, míg a keletkezésnél még az általánosság bizonyítása szinte elsöprő többséget igényel. A „bináris támogatás" elmélete az *opinio juris* a gyakorlatra mutató egyszerű igen/nem, azaz elfogadás vagy el nem fogadásként értékeli. Az első szakaszban ez tisztán politikai *kellene,* a harmadik szakaszra ez jogi *kell*-re érik. Ez nem jelent konkrét jogintézményi megnevezést, csak a gyakorlat olyanként felfogását, ami jogilag kötelező.

[636] Oscar Schachter, The relation of law, politics and action in the United Nations. 176-178. o. Azonban ezen általánosabb utalások mellett a specifikus gyakorlat is megnevezésre kerül és a kettő együtt egy jóval konkrétabb megítélést tesz lehetővé. Ibid. 178-179. o.
[637] Cf. Kajtár Gábor: A nem állami szereplők elleni önvédelem. 34. o.
[638] Anne Peters, Introduction. 24. o.
[639] Tom Ruy, 'Armed Attack'. 36. o.; Olivier Corten, Breach and evolution of customary international law. 125. o.

III. 3. 2. A választott módszertan technikai sajátosságai

A fenti megfontolások és megközelítés alapul vételével a következőkben néhány technikai jellegű módszertani kérdés kerül tisztázásra. Elsősorban azon van a hangsúly, hogy mely szervek mely aktusait és milyen módon fogom felhasználni, milyen szerepe van a viták jegyzőkönyveinek és milyen súlyozási metódust alkalmaz a kutatás.

Fikcióból vélelem – a támogatás prezentálása

A kutatás a BT és a KGY határozatait és tervezetet, illetve ezek vitaanyagait használja fel a belügyekbe történő fegyveres beavatkozások szabályainak azonosításához. Az elsődleges probléma, amire megoldást kell találni az, hogy az általános támogatást hogyan lehet bizonyítani ezekkel. A bináris elméletnek megfelelően a kiindulási pont, hogy a határozatokra leadott szavazatok, mint főszabály, alkalmasak az *opinio juris* igen/nem-jének kifejezésére. A szövegértelmezés és a vita érvei természetesen minden esetben egyedileg mérlegelendők, hogy lássuk, valóban jogi értelemben normatív minősítésről van-e szó. A KGY határozatai esetén viszonylag egyszerű a helyzet, ugyanis alapvetően a plenáris jelleg miatt az általános elfogadás mérhető a támogatás arányaként. A BT esetén a kérdés bonyolultabb. Mint már kifejtésre került, itt az államközösség reprezentáltságának hiánya a probléma. Vagyis, akár egyhangú határozathozatal esetén is, a 190 feletti ENSZ tagságból csak 15 fejezte ki jogi meggyőződését az adott beavatkozásról. Ezt önmagában nehéz lenne általánosként értelmezni.[640]

Valójában azonban a vonatkozó jogirodalmat megvizsgálva, hacsak nincs olyan szerencsés eset, hogy a KGY határozatot hozott a kérdésben, a szerzők egy esemény nemzetközi közösség általi elfogadását csak példálózó jelleggel támasztják alá. Ennek két jellemzője van. Az egyik, hogy jellemzően épp a BT vitáin elhangzottakat emelik ki. A másik, hogy a kutatás során megismert szakirodalomban *jellemzően* a példálózás jóval kevesebb, mint 15 államra koncentrálódik egy-egy esetben.[641] A reprezentativitás és az általános jelleg így a több hasonló esetekre adott, jó esetben 5-10 állami reakció egymáshoz fűzésében áll. Ebben a következő problémát lehet azonosítani.

Egyrészt, a példaként hozott államok általában eleve tartalmazzák az öt állandó tagot, és emellett a főbb nyugati államokat, és csak példálózó jelleggel kiemelnek egy-egy ázsiai, latin-amerikai vagy afrikai államot. Másrészt, bár nem a határozatok, és nem a BT gyakorlata a pozitivista vizsgálat alapja, a valóságban a BT-n kívül megjelenő állami állásfoglalások csak a legritkább esetben kerülnek említésre. Részben azért, mert vagy eleve alig vannak, vagy nehéz őket fellelni és beazonosítani. Valójában azonban nagyrészt a BT vitaanyagaira, mint az egyes államok *opinio juris*ára felépített, de csak szelektíven példázott általánosság nem több, mint fikció.

Ezzel szemben szerintem a BT (és a KGY) döntéshozatalának figyelembevétele a vitaanyaggal együtt egy ettől erősebb megoldást, *fikció* helyett az általánosság *vélelmét* adja. Ez a vélelem

[640] Tom Ruys, 'Armed Attack'. 49. o.
[641] Cf. Gregory H Fox, Invitations to intervene after the Cold War. 268. o.

ráadásul tesztelhető és megerősíthető. A vélelem mellett empirikusan az szól, hogy objektíve, az esetek többségében szélesebb reprezentáltságot ad, mint a példálózáson alapuló fikció. A BT esetén 15 tagállam valamilyen formában véleményt nyilvánít a kérdésben. Ha az analóg eseteket egymás mellé kapcsoljuk, az ismétlődés és az időbeli dimenzió is bekerül a képletbe, így ráadásul a 15 államból 10 folyamatosan cserélődik. Ráadásul ez a 10 állam a méltányos földrajzi reprezentáltság elve alapján vesz részt a BT munkájában. Nem mellékes, hogy az Alapokmány szerint a BT a nemzetközi közösség nevében jár el, így az elsődleges feladatát a nemzetközi béke és biztonság szavatolását is így végzi. S ezen a funkción, szervi felhatalmazáson belül teszi meg az egyes esetek, beavatkozások megítélését a bináris minősítés tengelyén: megengedett-e az Alapokmány szabályai alapján.[642]

Tételesítve, a KGY mellett a BT határozatok beemelése a szabályazonosítás során a gyakorlatra vonatkozó általános *opinio juris* értékeléseként a következő érveken nyugszik. Egyrészt nem kevesebb, hanem több és reprezentatívabb mintát ad az egyedi *opinio juris*ról, mint a példálózó megközelítés. Másrészt, a szervi felhatalmazás alapján a 15 tagállam esetről adott értékelése a szervi felhatalmazás okán a teljes tagság nevében eljárva történik. Ezt az érvet azonban ki kell egyensúlyozni két megkötéssel. Mivel ortodox és meghatározó megközelítés szerint nem a szervi határozat, hanem a többi állam ehhez viszonyulása alapozza meg az *opino juris*t, így, ha a szerv hozott egy határozatot, minden tagállam természetesen élhet azzal a lehetőséggel, hogy ezzel egyet nem értését kifejezze. Vagyis az adott esetről a 15-ön kívüli államok hallgatása hallgatólagos elfogadását jelenti a szerven keresztül kifejezett *opinio juris*nak. Ha a szövegezésről és elfogadásról szóló vitán, vagy azután a többi állam kifejezi a következtetések elfogadhatatlanságát, az természetesen az *opinio juris* általánossága melletti vélelem megdöntéséhez vezethet a megfelelő számú állami állásfoglalás feltételével.[643]

Alternatív, de kapcsolódó érv a BT és a KGY határozatainak felhasználása mellett a fázis-elmélet alapján az a tétel, hogy egy már létező norma megerősítésének igazolásához már nem kell elsöprő többsége az államoknak, illetve, hogy a normát alkalmazó szervek döntései szervi aktusként szintén a norma tartalmát erősítik meg.

---

[642] Corten szerint azonban ez csak az adott szituáció megítélését és a szükséges lépések meghozatalát teszi lehetővé, általános szabályok megállapítását nem. Szerintem azonban éppen az egyes esetek megítélésének összekapcsolása és rendszerezése adja az általános normák alátámasztásának egyik módját. Cf. Olivier Corten, Intervention by invitation. 111-112. o.

[643] Ez nem ugyanaz, mint a következetes tiltakozás (persistent objector) intézménye. Ez ugyanis egyrészt csak a tiltakozó államot vonja ki a szokásjog hatálya alól, másrészt csak a még kialakulóban lévő szabállyal szemben lehetséges. Ha a szokás már kialakult, annak hatályát már nem lehet ellenzéssel kizárni. Blutman László, Nemzetközi szokásjog. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor) http://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-szokasjog (2018) para. 46.; Gerald Fitzmaurice, The Law and Procedure of the International Court of Justice 1951-4: Questions of Jurisdiction, Competence and Procedure. In British Yearbook of Onternational Law. Vol. 34. (1958) 26. o. Ha több állam tiltakozik egy szabály kialakulása során, az a szabály joggá válását akadályozza meg. De ez szintén nem a szabály megerősítéséhez, hanem még keletkezéséhez kapcsolódik. Mark E. Villiger, Customary International Law and Treaties. Kluwer, The Hague 1(985) 36–37. o.; Jonathan I Charney, The Persistent Objector Rule and the Development of Customary International Law. In The British Yearbook of International Law. Vol. 56. Issue 1. (1985) 23. o. Ha egy már létező szabályhoz ezzel ellentétes gyakorlat és opino juris társul, akkor desuetudoról van szó. Yoram Dinstein, The interaction between customary international law and treaties. 324. o.

Tervezetek, jegyzőkönyvek és szavazatarányok

A kutatás nem csak a BT és KGY határozatait, hanem a szavazásra bocsátott határozat-tervezeteit is figyelembe veszi, és tulajdonképpen a határozatokkal egyező súllyal. Abból a szempontból, hogy a KGY vagy a BT egy adott beavatkozást elfogad vagy nem, a kettő között érdemi különbség *opinio juris* oldalon nincs. Ez megint egyszerűbb a KGY esetén. Ott, ha egy határozat tervezet marad, vagyis nincs elég számú támogatás a keresztülvitelre, az értelemszerűen a tervezetben található álláspont elutasítása, és mint ilyen, értékes forrása az *opinio juris*nak. Ráadásul itt valójában verbális cselekményről van szó, korántsem hallgatásról. A szavazással a KGY ilyen esetben értelemszerűen kinyilvánítja a jogi meggyőződését, ha a határozat nem megy át, akkor *a contrario* értelmezhető a tervezet tartalma.

A BT esetében a vétó miatt a kérdés árnyaltabb. Az kétségtelen, hogy ha egy határozat egyszerűen a többség hiánya miatt, vagyis nem pusztán a vétó intézménye miatt hiúsul meg, akkor a korábban kifejtettek irányadók. Ha a tervezet vétó miatt akad meg, akkor felmerül a kérdés, hogy figyelembe lehet-e venni. Ha ugyanis a reprezentativitást akár csak részben vagy alternatívaként a *szervi* Alapokmányalkalmazásra alapozzuk, akkor az kellene legyen a válasz, hogy a vétó kifejezetten szervi ellensúly. Vagyis, mivel a határozatok figyelembevétele legalább részben a szervi felhatalmazáson alapul, így a tervezetet nem lehet figyelembe venni. Valójában azonban a normamegerősítés szempontjából a vétó egy eljárási akadály és nem anyagi jogi. Ezt mutatja az is, hogy a tartózkodás intézménye szintén jelentheti támogatás hiányát (ahogyan a jogi minősítéssel egyetértést is politikai fenntartással), azonban eljárási akadályt nem képez és ezzel lehetővé teszi az anyagi jogi megítélés érvényre juttatását a kérdésnek.

A tartózkodás kérdése azonban egy lényeges technikai kérdést is felvet. Hogyan érdemes kezelni a tartózkodást és a nem szavazást? Támogatásként vagy ellenvetésként? Ez azért is kérdéses, mert a kutatás azt a módszertani technikát alkalmazza, hogy a szavazatok alapján méri egy határozat vagy határozat-tervezet támogatottságát, és ezt a könnyebb átláthatóság, az összevethetőség és az általgolás lehetőségek biztosítása érdekében százalékos arányban teszi.

A BT és a KGY ülésein kétségtelenül számtalan állaspont kerül kifejezésre és gyakran releváns részletekről adekvát értékelést adnak egyes államok. De tényleg csak egyes államok, mert nem minden állam szólal fel. Másrészt nem jellemző, hogy jogi elemzések és a szabályok szükséges elemei alapján érveljenek az államok az álláspontjuk mellet, és ez nem is elvárható, hiszen a BT és a KGY a jogi keretek mellett is politikai szervek. Ezért bináris az itt megjelenő *opinio juris*. A másik probléma pedig az, hogy még ha vannak is egyes államok által a felszólalás során tett értékes jogi álláspontok, ezeket nehezen lehet rendszerbe foglalni és szisztematikusan értékelni. Nem minden állam szólal fel egy ülésen, így a szofisztikáltságukban, jogi mélységükben igen eltérő egyéni felszólalások alapján nehéz lenne általános *opinio juris*-t felállítani. Viszont – néhány kivételtől eltekintve – minden állam szavaz egy határozat-tervezet elfogadása során. Vagyis egyértelmű, dokumentált álláspontot, ha úgy tetszik *opninio juris*-szá átkonvertálható véleményt ad. Igaz, hogy így a kifejezett jogi értékelés kevésbé cizellált, sokkal kevésbé jelennek meg egy-egy szabály elemei, részletei, de megvan az az előnye, hogy mindenki véleményt nyilvánít róla, és százalékosan lemérhető, hogy hányan támogatták.

Ezekből az általában inkább álalános, elítélő vagy elfogadó szövegekből is megállapítható azonban a részletszabály elfogadottsága is, hiszen ismerjük az egyedi gyakorlat körülményeit, a beavatkozó állam indokait, s ennek fényében ezeket vagy elfogadja a nemzetközi közösség, vagy nem. S ezzel vagy megerősíti a gyakorlatot és az ebből megállapítható szabály tényállásait, vagy nem.

Ez leginkább azzal mérhető, hogy az államok hogyan szavaztak a határozatról. A dolgozat ezt a támogatottságot százalékszámban méri. Mivel azonban az igen és nem szavazatok mellett tartózkodás, sőt akár nem szavazás is lehetséges, nehéz ezt pontosan és meggyőzően számokban kifejezni. És ahogy kifejtésre került korábban, ez még gyakran eseti alapon sem eldönthető. Számos állam nem indokolja meg publikusan a leadott szavazatát és ez a vitaanyagban sem tetten érhető. A kutatás azt a megoldást választotta, hogy három százalékszámot ad egy határozat támogatottságára. Az első az inkluzív, tehát az optimista értékelés, mely csak az igen és nem szavazatokat számítja. Ez úgy tekinti, hogy a nemszavazás és a tartózkodó szavazat semleges. A második százalékszám a kizárólagos támogatottságot mutatja. Ez a pesszimista megközelítés, amiben kizárólag az igen szavazatot számolja támogatásként, a nemet és a tartózkodást, nemszavazatot ellenzésként. Bizonyosan lehetnének ettől kifinomultabb számítási módszerek is, például a tartózkodást lehetne kisebb támogató vagy kisebb ellenző értékként is számolni. De ennek megállapítása önkényes lenne, és nem tudná követni azt a valóságot, hogy nem tudjuk biztosan, hogy a tartózkodó szavazat mellette vagy ellene szól egy szabálynak. Így az alkalmazott modell előnye az egyszerűsége lehet. Ad egy optimista és egy pesszimista megközelítést, tehát egy legjobb és legrosszabb eshetőséget a szabály elfogadása tekintetében. E két százalékban kifejezett szám matematikai átlaga adja ki a harmadik számot: az átlagos támogatottságot, amely hellyel-közzel lefedi milyen mértékben elfogadott a határozat tartalma és a mögöttes szabály értelmezése a tartózkodások, nem szavazások bizonytalan voltával együtt is.

Ezen a ponton szükséges újra megemlíteni, hogy a dolgozat ugyanakkora súlyt tulajdonít a BT és a KGY határozatainak és tervezeteinek. Köszönhetően annak, hogy a támogatottságot százalékosan mutatja ki az értékelés, összevethető az ugyanazon konfliktust értékelő BT és KGY határozatok támogatottsága. Kijelenthető, hogy a vizsgált esetek mindegyikében azonos eredmény, és közel azonos vagy hasonló támogatottsági arány jelent meg a szűk BT és a plenáris KGY esetén. Ez megengedi azt a következtetést, hogy vélelmezhető, hogy a BT határozatok támogatottsága nagyjából tükrözi a teljes nemzetközi közösség elfogadását is. Így, ha csak BT határozat vagy tervezet adott, akkor is alkalmazhatók ezek az általános gyakorlat és *opinio juris* igazolására, amennyiben hasonló gyakorlatra adott hasonló értékeléseket szisztematikusan összekapcsolunk.

Végül meg kell említeni, hogy a kutatás nagymértékben támaszkodik a vitaanyagokra, vagyis a vita során kifejtett állami érvek jegyzőkönyveire. Ezt elsősorban arra használja, hogy a határozatok és határozat-tervezetek jellegét, lehető legpontosabb (jogi) tartalmát és a tartalmat meghatározó mögöttes szabályt beazonosítsa.[644]

[644] Cf. Tom Ruys, 'Armed Attack'. 40. o., 50-51. o.

A vizsgálat bemutatása

A már ismertetett módszertan mellett az esetgyűjteményről annyit érdemes előre bocsátani, hogy a kutatás igyekezett reprezentatív adatbankkal dolgozni, a terjedelmi korlátok mellett azonban ez így is csak az 1945 utáni konfliktusok töredékének feldolgozását jelenthette. A konfliktusok kiválasztása természetesen lehet kritika tárgya, hiszen a dolgozatban szereplő fegyveres beavatkozások mellett számos egyéb eset is felhozható lenne. A kutatás arra törekedett, hogy átfogó képet adjon, lehetőleg valamennyi kontinensről, tartalmazza a széleskörben tárgyalt, nagyobb konfliktusokat is, melyekben a nagyhatalmak érdekeltek voltak, s olyan incidenseket is, melyekben lényegében nem volt nagyhatalmi érdek. Fontos szempont volt még, hogy néhány olyan eset felvételt nyerjen, ahol az ENSZ lényegében nem hozott semmilyen intézkedést, vagy még ülést sem tartott.[645] Kitér a dolgozat olyan esetekre is, ahol a beavatkozó nem egy állam, hanem valamilyen koalíció regionális, vagy szubregionális szervezet vagy éppen katonai tömb involválásával. Ez elismerten azt is jelenti, hogy a terjedelmi korlátok miatt, de a diverzitást szem előtt tartva nem minden ismert és meghatározó eset fért be a dolgozatba.

Az egyes esetek bemutatása a konfliktus rövid ténybeli áttekintését adja, ezzel megadva a történeti-politikai kontextust. Ezt követően a nemzetközi közösség reakcióját mutatja be az ENSZ politikai főszervein belül zajló vitákon keresztül, de hivatkozik az érintett államok ENSZ-hez irányított kommunikációira is. Kitér a határozatok és határozat-tervezetek nyelvi és kontextuális elemzésére, illetve ezek támogatottsági számára és említett százalékaira. Az egyes esetek ismertetése után a kutatás ezeket összeveti, rendszerezi és a feltárt minták alapján megállapítja a belügyekbe fegyverrel beavatkozás alapvető szabályait. Ehhez az egyes esetekre irányadó szerven belüli gyakorlat mellett az általános KGY-i határozatokat is felhasználja.

Szükséges újra leszögezni: a dolgozat nem arra törekszik és nem azt állítja, hogy a szabályok azonosításának egyetlen, vagy akár elégséges módja lenne a BT és KGY határozatainak, tervezeteinek és vitaanyagainak feldolgozása. Minden egyéb rendelkezésre álló eszközt értelemszerűen alkalmazni kell a szabályok minél szélesebb alátámasztására. A dolgozatnak azonban célja lefuttatni azt a tesztet, hogy csak ezekkel a forrásokkal lehetséges-e helytállóan felállítani olyan jogi szabályokat, amelyek nem mondanak ellent a jogtudomány mai állásának. Ezzel bizonyítani próbálja, hogy a BT és KGY munkája nem kizárólagosan politikai, hanem legalább annyira jogi, illetve, hogy éppen ezért elméletileg és gyakorlatilag is lehet, sőt szükséges ezek minél nagyobb számban való figyelembevétele a megfelelően pontos kép kirajzolásához.

[645] A szelekció ilyen megalapozásának fontosságát kifejti: Christine Gray, International Law and The Use of Force. 16. o.

IV. Alkalmazás

IV. 1. Vizsgálat és értékelés

IV. 1. 1. Az egyes fegyveres beavatkozások értékelése az ENSZ BT és KGY ülésein

A koreai háború (1950-1953)

Tények

Az USA és a Szovjetunió adminisztratív okokból megállapodott Korea felosztásáról a 38. szélességi kör mentén. Korea hamarosan megosztottá vált a nyugati államok által támogatott nacionalisták és a Szovjetunió és a kommunista blokk által támogatott kommunisták között. A híres 38-as északi szélességi kör kvázi határ lett a két entitás között. Mindkét fél azt állította, hogy ő Koreának a valódi képviselője. Délen a Koreai Köztársaság, északon a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság jött létre.[646]

1950. június 25-én Észak-Korea elsöprő tüzérségi túlerővel teljes körű inváziót indított Dél-Korea ellen. A Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság (KNK) a háttérből segítséget és támogatást nyújtott.[647] A kommunista hadsereg hamarosan elfoglalta Szöult, majd a déli és az amerikai erőket a félsziget csücskére, Pusanba szorították. Miután az amerikai vezetésű ENSZ-erők partra szálltak Incheonban, gyors ellentámadással visszaszerezték a fővárost, Szöult, és végül elérték a kínai határt. Ezt követően kínai "önkéntes" csapatok avatkoztak be, amíg a demarkációs vonalnál ismét befagyott a konfliktus.[648] Béketárgyalások kezdődtek az ENSZ és az ellenséges hadviselő felek között. Ennek eredményeként fegyverszüneti megállapodás született.[649]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az 1950-es invázió előtt a Közgyűlés határozatban kifejtette, hogy bár a koreai kérdés elsősorban a koreai nép ügye, tehát belügy, az ENSZ-nek létre kell hoznia egy bizottságot, amely segíti a demokratikus választások megtartását. A határozat azt is ajánlotta, hogy az új kormánynak azonnal nemzeti haderőt kell létrehoznia, és az egyesítés nevében fel kell oszlatnia minden más katonai vagy félkatonai alakulatot.[650] Ennek megfelelően az ENSZ célja egy egységes, demokratikus és független Korea volt. Délen választásokat tartottak az ENSZ-bizottság megfigyelése alatt, amely jelentette a Közgyűlésnek, hogy a választások ott tisztességesek és érvényesek voltak,[651] ezért a Közgyűlés kijelentette, hogy a Koreai Köztársaság és kormánya törvényesen jött létre, tényleges ellenőrzéssel és joghatósággal rendelkezik Korea azon része felett, amelyet a Bizottság megfigyelt, és hogy egyedül a Koreai

[646] James F. Schnabel, Robert J. Watson, The Korean War, Part I. History of the Joint Piece of Staff. The Joint Piece of Staf and National Policy, Volume III, Washington (1998) 1-9. o.
[647] Stanley Sandler, The Korean War, No Victors, No Vanquished. The University Press of Kentucky (1999) 47. o.
[648] Bruce Cumings, The Korean War, A History. Modern Library (2010) 21-30. o.
[649] Agreement Concerning a Military Armistice in Korea, 27 July 1953.
[650] UNGA Res. 112 (II) of 14 November 1947.
[651] UNGA: Official records of the third session of the general assembly. Supplement no 9.

Köztársaság formációja rendelkezik ilyen jellemzőkkel.[652] Ezzel megtagadta az elismerést Észak-Koreától.

Észak-Korea támadásának napján a BT elfogadta a 82. sz. határozatot a Szovjetunió jelenléte nélkül, amely távollétével tiltakozott amiatt, hogy nem a KNK Kína képviselője az ENSZ-ben. A BT többi tagja határozatában fenntartotta a Koreai Köztársaság iránti támogatását, megerősítette a 112. sz. és 195. sz. közgyűlési határozatokat, és megállapította, hogy "Észak-Korea erői fegyveres támadást intéztek a Koreai Köztársaság ellen", ami a béke megsértését jelenti. Felszólította továbbá az észak-koreai hatóságokat, hogy vonuljanak vissza a 38. szélességi körig és szüntessék be az ellenségeskedést.[653] A határozat megfogalmazása ezen a ponton egyértelműen arra utal, hogy a konfliktus kategorizálása nem-nemzetközi konfliktus, egyetlen legitim kormánnyal és egy lázadó csoporttal. A még mindig aktív bizottság jelentése is azt a következtetést támasztotta alá, hogy az első támadást az "északi rezsim" követte el. A jelentés szerint a támadás "jól megtervezett, összehangolt és teljes körű invázió" volt. Míg a déli hadműveletek "teljes mértékben védekező jellegűek" voltak.[654]

Két nappal az invázió kezdete után a BT tudomásul vette a Koreai Köztársaságnak az ENSZ-hez intézett felhívását "a béke és biztonság biztosítására irányuló hatékony lépések megtételére", és azt ajánlotta a tagállamoknak, hogy nyújtsanak olyan segítséget az áldozat államnak, "amely szükséges lehet a fegyveres támadás visszaveréséhez".[655] A határozat nem kötelezte a tagokat a segítségnyújtásra, de a megfogalmazás felhatalmazta őket a katonai szerepvállalásra és az erőszak alkalmazására. Ezt az értelmezést támasztotta alá a 84. sz. BT-határozat, amely üdvözölte a tagok segítségfelajánlásait, hogy "segítséget nyújtsanak a Koreai Köztársaságnak a fegyveres támadás elleni védekezésben".[656] Azt is világossá tette, hogy ez a segítség katonai erőket jelent, amelyeket ajánlott az Egyesült Államok egységes amerikai parancsnoksága alatt az ENSZ zászlója alá venni.[657] Végül felszólította az USA-t, hogy tegyen jelentést a BT-nek.[658] Meg kell jegyezni, hogy a megfogalmazás itt nem ajánlott, hanem kért, felszólított (*request*), ami kötelezettségként is értelmezendő. Emögött az áll, hogy az akciót ENSZ-akciónak szánták és tekintették. Ezeknek a határozatoknak jelentős hiányossága természetesen az, hogy hiányzik a BT egyik állandó tagjának támogató szavazata. A Szovjetunió mindeddig nem vett részt a BT ülésein, és csak 1950 augusztusában tért vissza.[659] A 83. sz. és 84. sz. határozatot Jugoszlávia, India és Egyiptom (el nem kötelezettek) nem támogatta.[660] Norvégia, Kuba és Ecuador támogatta a határozatokat.

Az Egyesült Államok Egyesített Parancsnokságának első jelentése újabb dimenziót adott a misszió indoklásához. A jelentés nagy hangsúlyt fektetett annak megállapítására, hogy a

[652] UNGA Res. 195 (III) of 12 December 1948. para. 2.
[653] UNSC Res. 82 of 25 June 1950.
[654] S/1507. Cablegram dated 26 June 1950 from the United Nations Commission on Korea to the Secretary-General transmitting a report concerning the military situation.
[655] UNSC Res. 83 of 27 June 1950.
[656] UNSC Res. 84 of 7 July 1950 paras. 1-2.
[657] UNSC Res. 84 of 7 July 1950 paras. 3. and 5.
[658] UNSC Res. 84 of 7 July 1950 para. 6.
[659] Thomas M. Franck, Recourse to Force. 33. o.
[660] SC Res. 82: támogatta India és Egyiptom, Jugoszlávia tartózkodott.; SC Res. 83: ellene szavazott Jugoszlávia; Egyiptom és India nem vet részt a szavazáson; SC Res. 84: tartózkodott Jugoszlávia, India és Egyiptom is.

támadás "teljesen provokálatlan invázió" volt, és a Koreai Köztársaság erői "teljes egészében a védelemre szerveződtek". A jelentés a támadás katonai vonatkozásait elemezve arra a következtetésre jutott, hogy a támadás "gondosan megtervezett, teljes körű invázió.[661] A Szovjetunió augusztusban visszatért a BT-be és tagadta a korábbi határozatok jogszerűségét, és ennek megfelelően az USA által vezetett hadműveletek ENSZ-zászló alatt történő végrehajtásának jogszerűségét. Moszkva azt állította, hogy az említett határozatok elfogadása "az ENSZ Alapokmányának durva megsértése",[662] és "jogilag nem kötelező erejűek", mivel az állandó tagok közül kettő, a Szovjetunió és Kína (a Kínai Köztársaság helyett a KNK) nem volt jelen.[663] A Szovjetunió azt is állította, hogy az Egyesült Nemzetek zászlójának használata az Egyesült Államok koreai katonai műveleteinek fedezésére törvénytelen, ezek nyílt agressziót jelentenek a koreai nép ellen.[664] A Közgyűlés azonban *expressis verbis* kijelentette, hogy "az Egyesült Nemzetek fegyveres erői jelenleg a Biztonsági Tanács ajánlásainak megfelelően tevékenykednek Koreában [...]". Többször hangsúlyozta azt is, hogy a cél az egységes, demokratikus és független Korea, amelyben Dél és Észak egyaránt részt vesz. Az ENSZ-misszió tehát csak addig van jelen, amíg ez a cél el nem érhető.[665] A szovjet állításra egy másik válasz érkezett az ENSZ első főtitkárától, Trygve Lie-től, aki jogi szakvéleményt kért az ENSZ Jogi Osztályától a szovjet állítások megalapozottságáról. A Jogi Osztály úgy vélte, hogy a távollét nem egyenlő a vétójog alkalmazásával, és Kínát az ENSZ döntése értelmében a Kínai Köztársaság képviseli. Ezért a szovjet állítások nem megalapozottak.[666]

Annak ellenére, hogy a BT megbénult, a beavatkozást támogató blokk továbbra is optimista maradt, különösen a 38. szélességi körön túl megszerzett területek után, amelyek most a frontvonalat a kínai határ közelébe húzták. A közgyűléshez szólva Truman kijelentette, hogy az agresszort szétverték, az Alapokmány működik, és a kollektív fellépés teljes sikert aratott.[667] Ez a haladó optimizmus az ENSZ-ben az Összefogás a békéért (*Uniting for Peace*) határozathoz vezetett. Bár a Szovjetunió nélkülözhetetlen volt a BT-ben, ezért további lépésekre nem lehetett számítani, a nyugati államok és szövetségeseik elsöprő többséggel rendelkeztek a KGY-ben. Így, hogy "kitöltsék a meglévő vákuumot", az USA vezetésével a KGY többsége elfogadta a híres 377. sz. határozatot.[668] A határozat legtöbbet idézett része a következőképpen hangzik:

> „[A KGY] úgy határoz, hogy ha a Biztonsági Tanács az állandó tagok egyhangúságának hiánya miatt nem gyakorolja a nemzetközi béke és biztonság fenntartására vonatkozó elsődleges felelősségét bármely olyan esetben, amikor a béke veszélyeztetése, a béke

[661] Letter dated 24 July 1950 from the Permanent Representative of the United States of America to the President of the Security Council transmitting the 1st report to the Security Council by the United States Government on the course of action taken under the Unified Command (USG) in accordance with the Security Council resolution of 7 July 1950 (S/1588)
[662] Official Records. General Assembly, 5th session : 294th plenary meeting, Saturday, 7 October 1950, Flushing Meadow, New York. para. 170.
[663] para. 171.
[664] para. 173.
[665] UNGA Res. 376 (V) of 7 October 1950.
[666] Trygve Lie, In the Cause of Peace. Macmillan (1954) 336. o.
[667] UNGA 5th session-295th Plenary Meeting – Speech by U.S President Harry S. Truman. 24 October 1950.
[668] Christina Binder, Uniting for Peace Resolution (1950). In Max Planck Encyclopedia of Public International Law online. para. 8. https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e568?rskey=rKU2lu&result=1&prd=OPIL

megsértése vagy agresszió történik, a Közgyűlés haladéktalanul megvizsgálja az ügyet azzal a céllal, hogy a tagoknak megfelelő ajánlásokat tegyen a nemzetközi béke és biztonság fenntartására vagy helyreállítására irányuló kollektív intézkedésekre, beleértve a béke megsértése vagy agresszió esetén a fegyveres erő alkalmazását, ha szükséges."[669]

A határozat rendszeres és alapos tudományos értelmezés tárgyát képezte és képezi ma is,[670] ezért itt csak azt emelem ki, hogy a Közgyűlés többsége nemcsak úgy vélte, hogy a szerv hatáskörein belül járt el, hanem hogy eleget tett a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában való részvételi kötelezettségének. A preambulum is alátámasztja a BT felhatalmazáson alapuló szervi felfogását, amely értelmében tagjai az ENSZ valamennyi tagjának nevében járnak el. A határozatot 52 szavazattal,[671] 5 ellenében[672] és 2 tartózkodás[673] mellett fogadták el. A határozatot tehát csak a szocialista blokk nem támogatta.[674]

1950. november 29-én azonban a KNK beavatkozott, és csapatokat küldött az ENSZ-kontingensek ellen. A döntés politikai motivációja a Kína és a viszonylag újonnan létrehozott kommunista rezsim elleni amerikai támadástól való félelem volt.[675] Jogi értelemben ez az állítólagos megelőző önvédelemnek minősülne. Az orosz vétó miatt a BT már nem tudott elfogadni egy olyan határozatot, amely elítélte volna "az észak-koreai hatóságokat az ENSZ-szel szembeni folyamatos szembenállásukért", és felszólított volna minden államot, hogy ne segítsék az északi rezsimet.[676] Az USA vezette nyugati államok el akarták ítélni a "kínai kommunista katonai egységek" beavatkozását és felszólítani őket a visszavonulásra, a

---

[669] UNGA Res. 377 (V) of 3 November 1950. para. 1.

[670] Cf. inter alia: Keith S. Petersen, The Uses of the Uniting for Peace Resolution since 1950. In International Organization, Vol. 13, No. 2 (Spring, 1959), 219- 232. o.; L. H. Woolsey, The 'Uniting for Peace' Resolution of the United Nations. In American Journal of International Law, vol. 45, no. 1 (1951) 129–137. o.; Juraj Andrassy, Uniting for Peace. In American Journal of International Law, vol. 50, no. 3 (1956) 563–582. o.; Jean-François Guilhaudis, Considérations sur la pratique de « l'Union pour le maintien de la paix. In Annuaire Français de Droit International, Année 1981 No. 27. 382-398. o.; Harry Reicher, The Uniting for Peace Resolution on the Thirtieth Anniversary of Its Passage. In Columbia Journal of Transnational Law, vol. 20, no. 1 (1982) 1-50. o.; Jacques Leprette, Le Conseil de sécurité et la Résolution 377 A (1950). In Annuaire Français de Droit International, Année 1988, No 34. 424-435. o.; Christian Tomuschat, Uniting for Peace — Ein Rückblick Nach 50 Jahren. In Die Friedens-Warte, vol. 76, no. 2/3 (2001) 289–303. o.; Michael Ramsden, Uniting for Peace in the Age of International Justice. In Yale Journal of International Law Online, Vol. 41 (2015-2016) 1-23. o.; Andrew J. Carswell, Unblocking the UN Security Council: The Uniting for Peace Resolution. In Journal of Conflict and Security Law, Volume 18, Issue 3 (Winter 2013) 453–480. o.; Jean Krasno, Mithusi Das, The Uniting for Peace resolution and other ways of circumventing the authority of the Security Council. In Bruce Cronin, Ian Hurd (szerk.), The UN Security Council and the Politics of International Authority. 1st edition, Routledge (2008); Larry D Johnson, 'Uniting for Peace': Does It Still Serve Any Useful Purpose? In American Journal of International Law Unbound, vol. 108 (2014) 106–115. o.; Michael P. Scharf, Power Shift: The Return of the Uniting for Peace Resolution. In Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 55 (2023) 217-250. o.;

[671] General Assembly, 5th session: 302nd plenary meeting, Friday, 3 November 1950, Flushing Meadow, New York. In Official records of the General Assembly, 5th session, plenary meetings, verbatim records of meetings, Volume 1: 19 September to 15 December 1950 - UNA(01)/R3 - 341-351. o.

[672] Ibid. Csehszlovákia; Lengyelország; Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságok; Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége; Fehéroroszország.

[673] Ibid. India, Argentína. Nota bene, Egyiptom a határozat mellett szavazott, annak ellenére, hogy a Res. 83 esetén nem szavazott, és a Res. 84 esetén tartózkodott.

[674] Nem beleértve Jugoszláviát, aki nem szavazott..

[675] Cf.: Hao Yufan, Zhai Zhihai, China's Decision to Enter the Korean War: History Revisited. In The China Quarterly. Vol. 121. (1990) 94-115. o.

[676] Draft resolution S/1653 megvétózta a SZU itt: 496th meeting of the SC (5 September 1950).

Szovjetunió azonban megvétózta a tervezetet a BT-ben.[677] Az ülésen a KNK is részt vett a BT előzetes meghívására.[678] A KNK azt állította, hogy az USA fegyveres erőkkel avatkozott be Korea belügyeibe, jogtalanul bitorolta az ENSZ zászlóját, és azt állította, hogy az USA koreai agresszív háborúja elérte Kínát, megsértve annak légterét, mivel egyes légicsapások kínai határt átlépték.[679] A narratívát a Szovjetunió is támogatta, hozzátéve azt is, hogy az USA nemcsak agressziót követett el Korea és Kína ellen,[680] hanem célja, hogy "bárkit és mindenkit *in absentia* agresszióért ítéljenek el"[681] A Szovjetunió támogatta a KNK állítását, amely szerint a Koreában működő amerikai erők átlépték a határt és jogtalanul kárt okoztak, valamint megsértették a KNK szuverenitását.[682] Az USA nem ismert el semmilyen ilyen szándékos cselekményt, de ígéretet tett arra, hogy ha volt is ilyen, az véletlenszerű volt, és az USA jóvátételt fog fizetni. A szovjet határozat-tervezetet, amely elítélte volna az amerikaiak "Kína területének légierő általi bombázását", azonban nem fogadták el. Csak a Szovjetunió szavazott mellette, Kína (Tajvan) nem vett részt a szavazáson, Jugoszlávia tartózkodott.[683]

A Koreáról folytatott vita a BT-ben elérte azt a pontot, ahol nem volt további mozgástér, így sem a szovjet kezdeményezések, sem az amerikai tervezetek nem mehettek át. Így a BT egyhangúlag törölte az ügyek listájáról a "Panasz a Koreai Köztársaság elleni agresszió miatt" pontot.[684] A tervezetet az Egyesült Királyság nyújtotta be, arra hivatkozva, hogy a vita elérte azt a pontot, amikor a Tanács nem gyakorolja funkcióját a koreai problémával kapcsolatban.[685] A törlés azonban nem jelenti a már meghozott BT-intézkedések érvénytelenségét.[686] A Szovjetunió szintén támogatta a tervezetet, mondván, hogy a pontot jogellenesen vették fel a napirendre. Szerinte a konfliktus belügy volt, amibe az USA fegyveresen beavatkozott. A konfliktus ugyanis polgárháború volt, amelyre az agresszió nem alkalmazható, "mert agresszióra akkor és ott kerül sor, amikor és ahol egy állam megtámad egy másik államot".[687] Agressziót a jogi definíció szerint csak az USA követhetett el Korea ellen, a szovjet képviselő szerint.[688] Válaszként a brazil küldött kifejtette, hogy a Szovjetunió a reguláris kínai hadsereget önkéntesekké, a kommunista agressziót pedig amerikai agresszióvá alakította át.[689]

A Közgyűlés hamarosan olyan határozatot hozott, amely elítélte a KNK-t a Korea elleni agresszió miatt, mivel segítséget nyújtott az észak-koreai hatóságok folyamatban lévő inváziójához és agressziójához.[690] Ezt a határozatot nem csak az teszi figyelemre méltóvá, hogy ez az első alkalom, hogy egy ENSZ-szerv *expressis verbis* elítéli az agressziót, mint olyat.

---

[677] Draft resolution S/1894 megvétózta a SZU itt: 530th meeting of the SC (30 November 1950).
[678] UNSC Res. 88 (1950) of 8 November 1950.
[679] SC Official Records. Mr. Wu Hsiu -Chuan (PRC) in 530th meeting of the SC (30 November 1950), S/PV.530.
[680] Beleértve Taivant. Cf.: Draft resolution S/1921 submitted by the Central Government of the PRC and sponsored by the USSR, ezt nem fogadták el 9 nem szavazattal és 1 igennel (SZU). Még az el nem kötelezett államok (Egyiptom és India) is ellene szavaztak.
[681] SC Official Records. (USSR) in 530th meeting of the SC (30 November 1950), S/PV.530.
[682] Draft resolution S/1745/Rev. by the USSR. Not adopted in the 501st meeting of the SC (12 September 1950).
[683] SC Official Records. 501st meeting of the SC (12 September 1950) S/PV.501.
[684] UNSC Res. 90 (1950) of 31 January 1951.
[685] SC Official Records. S/PV.531 (UK) in 531st meeting of the SC (31 January 1951) para. 36.
[686] SC Official Records. S/PV.531 (UK) in 531st meeting of the SC (31 January 1951) para. 39.
[687] SC Official Records. S/PV.531 (USSR) in 531st meeting of the SC (31 January 1951) para. 40.
[688] SC Official Records S/PV.531 (USSR) in 531st meeting of the SC (31 January 1951) paras. 41-2.
[689] SC Official Records. S/PV.531 (Brazil) in 531st meeting of the SC (31 January 1951) para. 56.
[690] UNGA Res. 498 (V) of 1 February 1951. para. 1.

Sokkal inkább az, hogy túllépi a BT határozat-tervezetét, amely nem használta az agresszió kifejezést, és nem nevezte meg az agresszort, azaz a KNK-t. A határozat azt is kijelentette, hogy a KNK által az agresszor Észak-Koreának nyújtott segítség maga is agressziónak minősül. Végül a határozat megerősítette, hogy az USA által vezetett misszió az ENSZ kollektív akciója.[691] Ezzel kizárta, hogy jogellenes és fegyveres beavatkozás lenne a belügyekbe. A határozat 44 támogató szavazatot kapott, 9 tartózkodás[692] és 7 ellenszavazat mellett.[693] A közgyűlés, hogy a határozatnak következményei legyenek, elfogadott egy másik határozatot is, amelyben minden tagnak azt ajánlotta, hogy a fegyverekre, fegyverzetre és egyéb haditechnikai eszközökre vonatkozó embargót vezessenek be a KNK és Észak-Korea ellen.[694] A határozatot 47:0 arányban, 8 tartózkodás mellett fogadták el.[695] Az 5 szocialista állam[696] nem vett részt a szavazáson.[697]

Az ENSZ és a Közgyűlés utolsó lépése a koreai fegyverszünet megkötése és elismerése volt. Még 1953-ban megkötötték a megállapodást, és a Közgyűlés üdvözölte és jóváhagyta az eredményt, remélve, hogy egy békekonferencián keresztül el lehet érni egy független, egységes és demokratikus Koreát.[698] A KGY elismerését fejezte ki a Koreai Köztársaság és az összes segítő állam katonái felé is, akik "ellenálltak az agressziónak, és ezzel fenntartották a szabadság és a béke ügyét".[699] A Közgyűlés ismét megerősítette, hogy az akció egy kollektív ENSZ katonai művelet volt "a fegyveres agresszió visszaverésére", amely sikeres volt, bizonyítva az ENSZ Alapokmány hatékonyságát.[700] A második határozat fenntartotta, hogy a Koreai Köztársaság a KNK és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fegyveres agressziójának áldozata. Bár ez az értékelés zavaros, mivel ezeknek az entitásoknak az államisága nem állapítható meg, a koreai háború végén úgy tűnik legalábbis *de facto* államnak tekintették őket.[701] A 711 (A). sz. határozatot 43:5 arányban, 10 tartózkodás mellett fogadták el. A 712. sz. határozatot 53:5 arányban, tartózkodás nélkül fogadták el.

---

[691] UNGA Res. 498 (V) of 1 February 1951. paras. 3-4.
[692] Egyiptom, Indonézia, Pakisztán, Szaúd-Arábia, Svédország, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán. Nota bene: Szaúd-Arábia közölte, hogy nem vesz részt a szavazásban, de az elnök ezt tartózkodásként értékelte, mivel nem volt szabály a részvétel hiányára.
[693] India, Lengyelország, Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Burma, Belorusz Szovjet Szocialista Köztársaság, Csehszlovákia.
[694] UNGA Res. 500 (V) of 18 May 1951. para. 1. (a).
[695] tartózkodó államok voltak: Afganisztán, Burma, Egyiptom, India, Indonézia, Pakisztán, Svédország, Szíria.
[696] Belorusz Szovjet Szocialista Köztársaság, Csehszlovákia, Lengyelország, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége.
[697] Az elnök elismerte azt a következetlenséget, hogy korábban a "nem részvételt" a tartózkodásnak számította, de ekkor különbséget tett a kettő között. Cf.: GA Official Records. (President) in 330th Plenary Meeting of the GA. (18 May 1951) A/PV.330 para. 137.
[698] UNGA Res. 711 (VII) of 28 August 1953.
[699] UNGA Res. 712 (VII) of 28 August 1953. paras 1-2.
[700] UNGA Res. 712 (VII) of 28 August 1953. para. 3.
[701] Az ENSZ és a támogató államok nem tettek egyértelmű különbséget a konfliktus jellegét illetően. A helyzetet államközi konfliktusnak, ugyanakkor olykor államon belüli konfliktusnak, tehát polgárháborúnak tekintették. A valóságban ez egy nemzetközivé vált belső konfliktus volt. Cf.: Nigel D White, The Korean War – 1950-53. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP, 1. kiadás (2018) 23. o., 30. o.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
KNDK	Korea egyesítése	belügy	nem
KNK	A koreai konfliktus veszélyezteti a kínai biztonságot	(megelőző) önvédelem	nem
US	agresszió visszaverése	ENSZ végrehajtás	igen
	nem szándékos, kártérítést vállal	szükséges gravitáció hiánya	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/82	100	81	91
S/Res/83	100	64	82
S/Res/84	100	64	82
Draft res. S/1653	90	81	86
A/Res/498(V)	86	73	80
A/Res/500(V)	100	78	89
A/Res/712(VII)	91	88	90
Draft res. S/1745	10	0,9	5,5

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 1. melléklet szemlélteti.

Tajvan amerikai „megszállása” (1950)

Tények

A kínai polgárháború utolsó szakaszában a nacionalista erőknek vissza kellett vonulniuk, fennhatóságuk egyedül Tajvan szigetén sikerült megtartaniuk, míg a kommunisták gyakorlatilag a teljes szárazföld felett tényleges ellenőrzést gyakoroltak. A nacionalistákat az USA támogatta, amely az amerikai hetedik flottát vezényelte a sziget védelmére a KNK inváziójától tartva. 1950 június 7-én Truman elnök rendelte el a Tajvan-szoros „semlegesítését,” amely operáció (*Taiwan Patrol Force*) ilyen formában 1979-ig tartott.[702] Az USA katonai jelenlétére reagálva a Kínai Népköztársaság Központi Népi Kormánya kérte az ENSZ-t és a BT-t, hogy tárgyalják meg a kínai terület, azaz Tajvan fegyveres inváziójá és megszállását, illetve ítéljék el azt.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A Kínai Köztársaság képviselője kifejtette, hogy mindenki tudja, hogy kormánya teljes ellenőrzést gyakorol Tajvan szigete felett, függetlenül annak jogi státuszától. Kijelentette továbbá, hogy nincs szó amerikai agresszióról. Ehelyett azt állította, hogy a kommunisták a szovjet imperializmus elleni minden harcot agressziónak mutatnak be, elrejtve a valódi

[702] Bruce A. Elleman, High Seas Buffer. In U.S. Naval War College Digital Commons, Newport Papers, 38. (2012) 1. o.

agresszorokat, magukat.[703] A BT előtt két határozat-tervezet volt. A Szovjetunió által javasolt S/1757-es határozat célja az volt, hogy elítélje az USA-t az agresszióért, amely fegyveres erővel történő invázió formájában Kína elidegeníthetetlen részének megszállása, valamint a belügyekbe való beavatkozás formájában valósult meg.[704] Egy másik, a KNK által javasolt és a Szovjetunió által támogatott tervezet a "nyílt és közvetlen agresszió", "fegyveres agresszió" megfogalmazást használta, és tartalmazta az okkupáció fogalmát is.[705] A határozatokat nem fogadták el, csak a Szovjetunió szavazott mellette.[706] Ezért nem fogadták el a kínai értékelést, miszerint a belügyekbe történő fegyveres beavatkozásról lenne szó.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	semlegesség biztosítása	kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft Res. S/1757	10	0,9	5,5
Draft Res. S/1921	10	0,9	5,5

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 2. melléklet szemlélteti.

A szuezi válság (1956)

Tények

1956. július 26-án Gamal Abden Nasszer, Egyiptom elnöke bejelentette a Szuezi-csatorna államosítását. A britek és a franciák nemzeti érdekeik védelme, és befolyásuk megőrzése érdekében úgy döntöttek, hogy beavatkoznak Izrael segítségével. A sèvres-i jegyzőkönyvben a három kormány megegyezett Egyiptom megtámadásáról. Izrael a franciák légi ernyője alatt támadást indít a csatorna felé, és ürügyet teremt a francia-brit beavatkozásra.[707] A jegyzőkönyv szerint Franciaország és az Egyesült Királyság ultimátumot küld Egyiptomnak és Izraelnek egyaránt, hogy állítsák le az ellenségeskedést, vonuljanak vissza tíz mérföldre a csatornától, és csak Egyiptomnak címezve, hogy: "fogadja el a csatorna kulcsfontosságú pozícióinak ideiglenes megszállását az angol-francia erők által, hogy a végleges rendezésig minden nemzet hajóinak szabad áthaladását biztosítsák a csatornán".[708] A jegyzőkönyv azt is kimondta, hogy amennyiben "az egyiptomi kormány [...] nem egyezik bele a meghatározott időn belül a hozzá

[703] Official Records, (China) 492nd meeting of the SC (29 August 1950).
[704] Draft Res. S/1757 of 2 September 1950.
[705] Draft Res. S/1921 of 30 November 1950.
[706] SC Official Records. 530th meeting of the SC (30 November 1950). S/PV/530.
[707] S. Ilan Troen, The Protocol of Sèvres: British/French/Israeli Collusion against Egypt, 1956. In Israel Studies, Vol. 1, No. 2 (Fall, 1996). 127. o.
[708] Protocol de Sèvres. Para. 2. A(c). Angol nyelven: Appendix to: Avi Shlaim: The Protocol of Sèvres,1956: Anatomy of a War Plot. In International Affairs, Vol. 73. Issue 1. (1997) 509-30. o.

intézett felhívás feltételeibe, az angol-francia erők október 31-én a kora reggeli órákban katonai műveleteket indítanak az egyiptomi erők ellen".[709]

1956. október 29-én az izraeli erők megszállták a Sínai-félszigetet, és elfoglalták a félsziget nagy részét.[710] Egy nappal később az Egyesült Királyság és Franciaország a megállapodásnak megfelelően ultimátumot küldött Egyiptomnak és Izraelnek. Izrael még el sem érte a Csatorna tíz mérföldes távolságát, Egyiptom pedig nem vonult ki a területről, mert nem hitt ultimátum komolyságában.[711] A terveknek megfelelően október 31-től a brit és francia légierő megkezdte Egyiptom bombázását, és hamarosan csapatokat dobott le a csatorna körüli térségbe, hogy biztosítsa a kulcsfontosságú pontokat.[712] Franciaország és az Egyesült Királyság csak 1956. december végén vonult ki, míg Izrael 1956. november 24-től kezdte meg az egyiptomi terület elhagyását, de csak 1957 márciusára fejezte be erőinek kivonását.[713]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az izraeli invázió első napját követően az Egyesült Államok rendkívüli ülést kért a BT-től az egyiptomi izraeli katonai akciók azonnali beszüntetése érdekében.[714] Az USA a katonai akciót inváziónak[715] és a béke megszegésének nevezte.[716] A főtitkár felolvasta az Izraelnek küldött közleményt, amelyben visszavonulásra szólította fel, az akciókat a fegyverszüneti megállapodás és az 1949-es BT tűzszüneti határozat megsértésének minősítette.[717] Jugoszlávia ezzel szemben "nyilvánvalóan agressziós cselekménynek" és "tiszta agressziónak" nevezte az akciót.[718] A Szovjetunió csatlakozott az izraeli invázió agressziónak minősített elítéléséhez,[719] de azt is hozzátette, hogy Izrael nem léphetett volna fel az Egyesült Királyság és Franciaország bátorítása nélkül, utalva az ultimátumra.[720] Egyiptom a katonai inváziót "a legsúlyosabb fegyveres agressziónak", egy provokálatlan, teljesen igazolhatatlan támadásnak értékelte.[721] Az izraeli küldöttség röviden azzal érvelt, hogy az akció jogszerű volt, mivel Egyiptom területéről *fedayeen* egységek[722] szállták meg Izraelt, hivatkozva az ammani konferenciára is, ahol Egyiptom, Jordánia és Szíria állítólag az Izrael elleni agresszió drasztikus fokozásáról döntött.

---

[709] Ibid. Para. 3.
[710] Thomas M. Franck, Recourse to Force. 55. o.
[711] A. Mark Weisburg, Use of Force, The Practice of States Since World War II. Pennsylvania State University press (1997) 30. o.
[712] Anthony Gorst, Lewis Johnman, The Suez Crisis. Routledge (1997) 112. o.
[713] Alexandra Hofer, The Suez Crisis – 1956. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018) 37. o.
[714] Letter dated 29 October 1956 from the representative of the United States of America, addressed to the President of the Security Council concerning "The Palestine question: steps for the immediate cessation of the militray action of Israel in Egypt" (S/3706)
[715] Official Records, S/PV.748 (US) 748th meeting of the SC (30 October 1956). paras. 3 and 7.
[716] Ibid. para. 8.
[717] Ibid. (Secretary General) para. 14.
[718] Ibid. (Yugoslavia) paras. 21-2.
[719] Ibid (USSR) para. 29.
[720] Ibid. (USSR) para. 31.
[721] Ibid. (Egypt) paras. 65-6.
[722] Irreguláris alakulatok: Izrael ellen tevékenykedő vallási gerillaharcosok. Cf.: Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "fedayee". Encyclopedia Britannica, 28 Apr. 2016, https://www.britannica.com/topic/fedayee.

Az izraeli katonai művelet céljaként az egyiptomi *fedayeen* erők Sínai-félszigetről való kiiktatását jelölték meg.[723]

A BT két határozat-tervezetet fogalmazott meg. Az elsőt az USA javasolta. A tervezet Izraelt a fegyverszüneti megállapodás megsértését kívánta elítélni. A tervezet Izraelt a fegyverszüneti vonal mögé való visszavonulásra kívánta felszólítani. A tervezet hallgatólagosan jelezte, hogy az akció az Alapokmányba ütköző erőszak-alkalmazás volt, mivel minden államot felszólított, hogy tartózkodjon az ilyen erő alkalmazásától, és ne nyújtson segítséget Izraelnek.[724] A tervezetről szóló szavazás előtt az Egyesült Királyság a BT-hez fordult, hogy ismertesse az ultimátumot. A brit érv az volt, hogy a Szuezi-csatorna veszélyben van, mind személyek mind áruk tekintetében, ezért Franciaországgal együtt a két kormány megegyezett az ellenségeskedések elfojtásában. Céljuk továbbá a hadviselő felek szétválasztása és a csatornán való szabad átkelés biztosítása. A csatorna kulcspozícióit francia és brit katonáknak kell, hogy ideiglenesen ellenőrizzék, és az ultimátum betartásának elmaradása fegyveres beavatkozással fenyegetett.[725] A brit küldött arra a következtetésre jutott, hogy a két kormány úgy érezte, kötelessége, hogy így járjon el, mivel a BT nem tudta a helyzetet hatékonyan kezelni.[726] Az USA kifejezte, hogy a határozat-tervezete, ha elfogadják, kielégíti és érvényteleníti az ultimátumot, de még ha nem is, az ultimátum indokolatlan és összeegyeztethetetlen az ENSZ céljával.[727] Jugoszlávia kijelentette, hogy az ultimátum erőszakkal való fenyegetés egy olyan állammal szemben, amely már most agresszió áldozata.[728] Végül, a szavazás előtt Izrael *expressis verbis* önvédelemre hivatkozott a "Nasszer úr különleges gondozása és fennhatósága alatt álló" *Fedayeen* egységekkel szemben.[729]

Mindazonáltal a határozat-tervezetet az Egyesült Királyság és Franciaország vétója miatt fogadták el. Belgium és Ausztrália két alkalommal tartózkodott, mindketten elmondásuk szerint azért, mert elegendő idő hiányában nem tudták megszerezni kormányaik álláspontját.[730] Ugyanezen a napon, az ezt követő ülésen a Szovjetunió is benyújtott egy majdnem azonos szövegű határozat-tervezetet, csak az a rész hiányzott belőle, ami arra utal, hogy a katonai akció az ENSZ céljával összeegyeztethetetlen erőszak alkalmazása, és hiányzott az a rész is, ami a tagokat a segítségnyújtás mellőzésére szólította fel.[731] A tervezetet nem fogadták el, Franciaország és az Egyesült Királyság megvétózta.[732] A BT következő ülésén az angol-francia légicsapások már megkezdődtek. A vétó nyilvánvaló problémái miatt a BT tehetetlenné vált, ezért Jugoszlávia egy olyan tervezetet javasolt, amely a közgyűlés elé vinné az ügyet, és rendkívüli ülésszakot kezdeményezne.[733] A tervezetet az Egyesült Királyság és Franciaország ellenállásától függetlenül elfogadták, mivel eljárási kérdésről volt szó, ahol a vétó nem alkalmazható. Ennek megfelelően a határozat, amely először idézte fel az Egyesült erővel a

[723] Official Records, S/PV.748 (Israel) 748th meeting of the SC (30 October 1956) para. 72.
[724] Draft Res. S/3710 of 30 October 1956.
[725] Official Records. S/PV.749 (UK) 749th meeting of the SC (30 October 1956) para. 3.
[726] Ibid. paras. 8-11.
[727] Ibid. (US) para. 22.
[728] Ibid (Yugoslavia) para. 25.
[729] Ibid. (Israel) para. 33.
[730] Ibid (Australia) paras. 128-30; (Belgium) paras. 178-9.
[731] Draft Res. S/3713 of 30 October 1956.
[732] Official Records. S/PV.750. 750th meeting of the SC (30 October 1956).
[733] Official Recordss. S/PV.751 (Yugoslavia) 751st meeting of the SC (31 October 1956) para. 71.

békéért határozatot, kifejezte, hogy a BT nem képes a felelősségét ellátni, így összehívta a közgyűlés rendkívüli ülését.[734]

A Közgyűlés első rendkívüli ülésszakának vitájában Izrael azt állította, hogy a Nasszer-rezsim szervezte és mozgósította a *fedayeen* mozgalmat.[735] Több állam agressziónak minősítette az akciókat, mások fenntartották, hogy bár Izraelnek joga van megvédeni magát, az invázió nem volt sem szükséges, sem arányos. Az államok többnyire a fegyverszüneti megállapodás megszegésére hivatkoztak. A Közgyűlés által elfogadott határozat valóban ez utóbbi megközelítést tükrözte. A 997. sz. határozat nem ítélte el vagy értékelte Izrael, Franciaország vagy az Egyesült Királyság cselekedeteit, de felszólította őket a visszavonulásra és a tűzszünetre.[736] A határozatot meggyőző többség, 64 tag támogatta, 5 ellenezte, 6 tartózkodott. Mivel a közgyűlési határozat betartásának nem volt jele, Kanada, aki tartózkodott a tűzszünetet és a kivonulást sürgető szavazáson, a 997. sz. határozattal összhangban egy sürgősségi nemzetközi ENSZ-erő (UNEF) létrehozására irányuló tervezetet javasolt "az ellenségeskedések beszüntetésének biztosítására és felügyeletére".[737] Az UNEF az Egyesült Királyság és Franciaország indoklására adott válasznak tekinthető. Azt állították, hogy beavatkozásuk mintegy rendőri akció volt, a béke helyreállítása érdekében. Az álláspont nem győzte meg a KGY tagjainak többségét. Ahogy Libanon képviselője fogalmazott: "Ez valóban egy furcsa rendőri akció, ahol az úgynevezett rendőr csatlakozik az áldozat szúrkálásához, ahelyett, hogy a rendőrségen, a Biztonsági Tanácson belül maradna, és csatlakozna a bűnöző üldözéséhez és megbüntetéséhez".[738]

A főtitkár előállított egy tervet, mely alapján a Közgyűlés létrehozta az ENSZ parancsnoksága alatt álló UN Emergency Force-t, és felhatalmazta a parancsnokság vezetőjét a tisztek toborzására.[739] Érdekes módon a határozatról szóló szavazás során az Egyesült Királyság és Franciaország egy oldalon találták magukat a Szovjetunióval és a szocialista blokkal, amely államok annak ellenére, hogy határozottan elítélték a beavatkozást, mint agressziót, ellenezték az UNEF felállítását.[740] Az UNEF a szükséges pénzügyi és adminisztratív struktúrával azonban megalakult.[741] Ugyanezen a napon a Közgyűlés megerősítette a korábbi határozatokat, és ismét felszólította Izraelt, az Egyesült Királyságot és Franciaországot, hogy azonnal vonuljanak ki Egyiptom területéről.[742] Bár a határozatot a szocialista blokk is támogatta, a Szovjetunió ismét kifejezte ellenállását az ENSZ-erők felállításával szemben. A szovjetek azt állították, hogy az UNEF létrehozása sérti az Alapokmányt, ez a hatáskör ugyanis a BT-t illeti meg. A Szovjetunió azt is kifejezte, hogy az ENSZ-erők létrehozásával a Közgyűlés elfogadta az Egyesült Királyság

[734] UNSC Res. 119 (1956) of 31 October 1956.
[735] Official Records, A/PV.562 (Israel) 562nd Plenary Meeting (First Emergency Special Session) (2 November 1956) para. 115.
[736] UNGA Res. 997 (ES-I) of 2 November 1956.
[737] UNGA Res. 998 (ES-I) of 4 November 1956.
[738] Official Records. A/PV.563 (Lebanon) 563rd Plenary Meeting of the GA (First Emergency Special Session) (4 November 1956) para. 155.
[739] UNGA Res. 1000 (ES-I) of 5 November 1956.
[740] Official Records. A/PV.565, 565rd Plenary Meeting of the GA (First Emergency Special Session) (5 November 1956)
[741] UNGA Res. 1001 (ES-I) of 7 November 1956.
[742] UNGA Res. 1002 (ES-I) of 7 November 1956.

és Franciaország feltételét, hogy csak akkor vonuljanak vissza, ha az ENSZ-erők elfoglalják a helyüket.[743]

November végén a Közgyűlésnek újra fel kellett szólítania Izraelt, az Egyesült Királyságot és Franciaországot, hogy küldjék haza csapataikat Egyiptomból, ahol a francia erők kétharmada, valamint az összes brit és izraeli erő még mindig jelen volt.[744] Decemberre a francia-brit kontingensek elhagyták Egyiptomot, de a Közgyűlésnek még kétszer meg kellett ismételnie Izrael kivonulásra való felszólítását.[745]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Izrael	önvédelem	önvédelem[746]	nem
UK, Fr. o.	személyek és áruk védelme, harcoló felek elválasztása	békefenntartás	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/3710	78	64	71
A/Res/997(ES-I)	93	85	89
A/Res/1002(ES-I)	98	86	92
A/Res/1120(XI)	93	81	87
A/Res/998(ES-I)	100	75	88
A/Res/1123(XI)	97	95	96
A/Res/1124(XI)	97	95	96

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 3. melléklet szemlélteti.

[743] Official Records. S/PV.567 (USSR) 567th Plenary Meeting of the GA (First Emergency Special Session) (7 November 1956) paras. 288-96.
[744] UNGA Res. 1120 (XI) of 24 November 1956.
[745] UNGA Res. 1123 (XI) of 19 January 1967.; UNGA Res. 1124 (XI) of 2 February 1957.
[746] Meg kell jegyezni, hogy annak ellenére, hogy Izrael azt állítja, hogy Egyiptom támogatta a *Fedayeen* csoportokat, sőt, Izrael azt is állítja, hogy tetteik Nasszer, tehát Egyiptom kormánya, tehát Egyiptom állama számlájára írhatók, Izrael soha nem állította, hogy Egyiptom (ebben az esetben) agressziót követett el Izrael állammal ellen. Ezért az önvédelmi érv nagyrészt a nem állami szereplőkkel, a *Fedayeen*-egységekkel szemben maradt.

A magyar válság (1956)

Tények

A Szovjetunió csapatai 1945 után a szövetséges hatalmak között kötött megállapodásoknak megfelelően megszállták Magyarországot.[747] A háború után a magyarországi békeszerződés adta meg a jogalapot a szovjet csapatok magyarországi állomásoztatására, amíg Ausztria szovjet megszállása szükségessé tette azt.[748] Miután Ausztria státusát semleges államként határozták meg, a szovjetek elhagyták Ausztriát, így a jogalap megszűnt. Ezért 1955-től a Varsói Szerződés célja az volt, hogy a korábbi szerződést felváltva implicite engedélyezze a szovjet katonai bázisok jelenlétét Magyarország területén, bár a szerződés nem biztosított közvetlenül ilyen jogot.[749] A Szovjetunió katonai jelenlétével a kommunista rezsim Magyarországot Szovjet-Oroszország szatellitállamává alakította át. Az 1950-es évekre a Rákosi Mátyás vezette sztálinista modell tömeges elégedetlenséghez vezetett. Ennek orvoslására és az új, Sztálin utáni kommunista szemléletnek megfelelően Nagy Imre Hruscsov jóváhagyásával elfoglalta a miniszterelnöki posztot. Hamarosan, 1955-ben azonban leváltották, mivel mérsékelt reformjait Moszkva kifogásolta.[750] A konzervatív politika visszatérése és a Lengyelországból érkező hírek az ottani felkelésről 1956 október 23-án tömeges tüntetésekhez vezettek Budapesten a lengyel mozgalmak támogatására. A tüntetők a követeléseiket a Nemzeti Rádióban akarták felolvasni, amit az államszervek megtagadtak, sőt, az ÁVO lőni kezdett a tömegbe, ami polgári zavargásokhoz vezetett.[751] A terror, a megélhetési válság és az elnyomás ellen a tömeg fegyveres forradalmat indított a rendszer ellen.[752] Még aznap este Gerő Ernő, a Magyar Kommunista Párt vezetője segítséget kért a Magyarországon állomásozó szovjet hadseregtől, azonban hivatalos állami határozat híján Hegedüs András akkori miniszterelnök nevében, aki csak utólag írta alá a dokumentumot, miután már nem volt hivatalban.[753]

1956. október 24-én a szovjet tankok megérkeztek a fővárosba, és megkezdődött a Szovjetunió első beavatkozása. Ugyanezen a napon Nagy Imrét tették meg miniszterelnöknek, aki a rádióban megerősítette, hogy a szovjetek segítenek a közrend helyreállításában. Ez azonban kényszerített nyilatkozat volt, Nagy ellenezte, és nem is volt ilyen nyilatkozattételre irányuló tényleges szándéka. [754] Ezzel összhangban október 28-án Nagy kijelentette, hogy a felkelés nem

[747] Horváth Miklós, Az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzetközi vonatkozásai. In Hadtudomány, Vol. 23. No. 3-4. (2016) 114. o.
[748] Art. 22 (1) of the Treaty of peace with Hungary. Signed at Paris, on 10 February 1947. In UN Treaty Series Vol. 41. No. 644. (1949) 135. o.
[749] Treaty of Friendship, Co-operation and Mutual Assistance. Signed at Warsaw, on 14 May 1955. In UN Treaty Series Vol. 219. No. 2962. (1955).
[750] Borhi László, Hungary in the Cold War, 1945-1956: Between the United States and the Soviet Union. Central European University Press (2004) 202. o.
[751] Horváth Miklós, A Magyar Néphadsereg az 1956-os Forradalom és Szabadságharc Időszakében. Egyetemi Jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtörténeti Tanszék. Budapest (2003) 22-3. o.
[752] Horváth Attila, In memoriam 1956. Az 1956-is forradalom és szabadságharc kitörésének okai és a Kádár-kormány legitimitásának kérdése. In Iustum Aequm Salutare, III. 2007/1. 24-5. o.
[753] Report from Yurij Andropov Transmitting a Request for Soviet Intervention from András Hegedüs to The Council of Ministers of the Soviet Socialist
Republics. 28 October 1956. Elérhető itt https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/andropov-report-28-october-1956
[754] Csaba Békés, Malcom Byrne, János M Rainer (szerk.): The 1956 Hungarian Revolution. A History in Documents. Central European University Press (2002) 272. o.

ellenforradalom, tehát nem törvénytelen zavargás. Bejelentette továbbá az új kormány megalakulását saját vezetésével, tűzszünetet rendelt el, és azt, hogy a szovjet tankok vonuljanak ki Budapestről. Végül pedig követelte, hogy a Szovjetuniónak tárgyalások után minden csapatot ki kell vonnia Magyarországról.[755]

Október 30-án a szovjet csapatok megkezdték a főváros elhagyását, de már egy nappal később, november 1-jén a Szovjetunió teljes körű inváziót indított, amellyel megindult a második intervenció. Nagy Imre még aznap a leghatározottabban tiltakozott a szovjet beavatkozás ellen, azonnali kivonulást követelt, felmondta a Varsói Szerződést, semlegességet hirdetett, és az ENSZ-től mint szuverén tagállam segítséget kért a semlegesség védelmében.[756] Amikor újabb csapatok vonultak be Magyarországra, Nagy tájékoztatta az ENSZ főtitkárt a szovjet csapatmozgásokról, és kérte a BT segítségét.[757] Mivel a Szovjetunió beavatkozása egyben bábkormány felállítását is eredményezte, az állítólagos "legitim forradalmi" kormány élére Kádár Jánost állítva, Nagy az ENSZ felé azt közölte, hogy a legitim magyar kormány továbbra is a Nagy kormány marad, ezért a korábbi közlések és táviratok érvényét fenntartotta.[758] November 4-én Kádár azonban ezzel konkurálva közölte az ENSZ főtitkárral, hogy Nagy összes távirata nem bír jogi erővel, és nem tekinthető kérésnek, hogy a magyar kérdést a közgyűlésen vagy a BT-ben tárgyalják, mivel az ügy kezelése Magyarország kizárólagos hatáskörébe tartozik.[759] Ugyanezen a napon Nagy csak a rádióban tudott a nyilvánossághoz fordulni, elítélve a szovjet támadást, és biztosítva, hogy a kormány a helyén van, a magyar csapatok pedig harcban állnak.[760] Néhány nappal később a forradalmat leverték, Nagy Imrét 1958-ban kivégezték, a szovjet csapatok pedig 1991-ig Magyarországon maradtak.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Franciaország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok javasolta, hogy Magyarország ügyét vegyék fel a BT napirendjére október 27-én. Az indoklás az volt, hogy "a külföldi katonai erők magyarországi fellépése a magyar nép jogainak erőszakos elnyomása".[761] A Szovjetunió tagadta, hogy a BT-nek hatásköre lenne a kérdés megvitatására, mivel az szerinte Magyarország belügye. Hangsúlyozta továbbá, hogy a törvényes magyar kormányt fasiszták támadják, ezért

---

[755] Nagy Imre rádióbeszéde, 1956. október 28. Elérhető itt: https://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/dokument/nagyi28s.htm

[756] Cablegram dated 1 November 1956 from Mr. Imre Nagy, President of the Council of Minsiters of the Hungarian Peoples' Republic, addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/3251. Request for the inclusion of an additional item in the agenda of the General Assembly / Hungary

[757] Note dated 2 November 1956 from the Permanent Mission of the Hungarian People's Republic to the United Nations, transmitting a letter dated 2 November 1956 from the President of the Council of Ministers and Acting Minister for Foreign Affairs of the Hungarian People's Republic addressed to the Secretary-General. UN Doc. S/3726.

[758] Cablegram dated 3 November 1956 from the Chairman of the Council of Ministers of the Hungarian People's Republic addressed to the Secretary-General. UN Doc. S/3731.

[759] Cablegram dated 4 November 1956 from Mr. Janos Kadar, Prime Minister of the Revolutionary Workers and Peasants Government of Hungary and from Mr. Imre Horvath, Minister of Foreign Affairs, addressed to the Secretary-General. UN Docs. A/3311 és S/3739.

[760] Nagy Imre rádiószózata, 1956. november 4. Elérhető itt: https://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/dokument/nagyi4s.htm

[761] Letter dated 27 October 1956 from the Representatives of France, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/3690.

joguk van erőszakhoz folyamodni a rend helyreállítása érdekében, s kérni ehhez a Szovjetunió segítségét.[762] A magyar delegáció pedig, a szovjet állásponttal összhangban, még aznap közölte az ENSZ felé, hogy Magyarország "kategorikusan tiltakozik" a magyar helyzet napirendre tűzése ellen, mivel az kizárólag magyar hatáskörbe tartozik. A nyilatkozat gondoskodott arról is, hogy kizárja annak lehetőségét, hogy a felkelést a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető veszélyként értékeljék, azzal, hogy hozzátette: "az előző napok magyarországi belpolitikai eseményei semmilyen hatással nincsenek a nemzetközi békére és biztonságra, és nem veszélyeztetik azok fenntartását".[763]

A brit képviselő ugyanakkor világossá tette, hogy az igazi kérdés nem a magyar intézkedések reakciója, hanem az, hogy "külföldi csapatok harcolnak Magyarországon", ami "nyilvánvalóan nemzetközi aggodalomra ad okot".[764] Jugoszlávia azzal érvelt, hogy a kérdést nem szabad napirendre tűzni, mivel az belügy, a magyar kormánynak "időt és lehetőséget kell adni a béke helyreállítására, és nem szabad akadályozni az erre irányuló erőfeszítéseit".[765] Magyarország kérte a BT üléseken való részvételét, [766] amit meg is kapott.[767]

Az Egyesült Királyság felhívta a figyelmet a Varsói Szerződés 8. cikkére, amely kifejezetten tiltja a belügyekbe való beavatkozást.[768] Franciaország hangsúlyozta, hogy a magyar hadsereg egyes egységei a magyar nép oldalán harcban állnak a Szovjetunió csapataival, ami *önmagában* megalapozza a BT hatáskörét.[769] Franciaország további érve az volt, hogy a magyar kormány szovjetekhez intézett segítségkérése valójában időben később érkezett, mint a tényleges beavatkozás.[770] Peru azzal érvelt, hogy a Varsói Szerződés még a szovjet csapatok állomásoztatását sem engedélyezte, de ha mégis, akkor sem lehetne őket a közrend fenntartására bevetni.[771] Kína "brutális agressziónak" nevezte a szovjet cselekedeteket.[772]

Miután a BT napirendre tűzte a kérdést, a Szovjetunió az USA-t vádolta a beavatkozással, mivel állítólag ő finanszírozta az "ellenforradalmat".[773] Érdekes módon a Szovjetunió érvelése az volt, hogy amerikai finanszírozással fasiszta és kapitalista törvénytelen felkelés zajlik, míg a törvényes magyar kormány ellenáll ennek az ellenforradalomnak. Miközben a belga képviselő szót kapott, már idézhette Nagy néhány órával korábban tett nyilatkozatát, miszerint a forradalom egy minden magyart egyesítő demokratikus mozgalom, és nem ellenforradalom.[774] A dolog szépsége és pikantériája, hogy ez ugyanattól a kormánytól származott, amelyet a Szovjetunió legitim kormánynak ismert el. És hogy még nagyobb iróniával záruljon a találkozó,

[762] Official Records. S/PV.746 (USSR) 746th Meeting of the SC. (28 October 1956) paras. 12-3. és 20.
[763] Letter dated 28 October 1956 from the Representative of the Hungarian People's Republic addressed to the Secretary-General. UN Doc. S/3691.
[764] Official Records. S/PV.746 (UK) 746th Meeting of the SC. (28 October 1956) para. 30.
[765] Ibid. (Yugoslavia) para. 34.
[766] Letter dated 28 October 1956 from the Representative of the Hungarian People's Republic addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/3694.
[767] Official Records. S/PV.746 (President) 746th Meeting of the SC. (28 October 1956) paras. 36-7.
[768] Official Records. S/PV.746 (UK) 746th Meeting of the SC. (28 October 1956) para. 79.
[769] Official Records. S/PV.746 (France) 746th Meeting of the SC. (28 October 1956) para. 88.
[770] Ibid. para. 90.
[771] Ibid (Peru) paras. 117-9.
[772] Ibid. (China) para. 127.
[773] Ibid. (USSR) paras. 144-55.
[774] Ibid. (Belgium) para. 184.

a magyar képviselő kapott szót, akinek láthatóan fogalma sem volt, hogy az idézett Nagy-nyilatkozat fényében mit kellene képviselnie, ezért fenntartotta magának a jogot, hogy később szólaljon fel.[775]

A zűrzavar a BT következő ülésén is megmaradt, ahol Magyarország helyét egy új képviselő, Szabó János foglalta el. Kína és az USA kikérte a megbízólevelét, hogy a BT tagjai lássák, hogy valójában a magyar kormányt képviseli-e. Erre Peru azt javasolta, hogy talán a főtitkár segíthetne. A főtitkár közölte, hogy valóban egy nappal korábban érkezett egy távirat Nagy Imre kormányától, amelyben Szabó urat nevezték ki. Ennek ellenére egy véget nem érő ügyrendi vita kezdődött, melynek végén úgy döntöttek, hogy Szabó leülhet, de hogy van-e felszólalási joga, azt a tagok az elnök mérlegelésére bízták, hogy ne veszítsenek több időt "irreális" ügyrendi vitákra.[776] Természetesen a vitának volt jelentősége. A kulcskérdés az volt, hogy ki képviseli a magyar kormányt és a magyar népet. Ahogy az amerikai képviselő megfogalmazta a kérdést:

> „A magyarországi helyzet annyira zavaros, hogy Magyarország és a Biztonsági Tanács érdekeinek védelme érdekében be kell tartani a szabályok rendelkezéseit az ország itteni képviselete tekintetében. [...] Mivel a helyzet abban az országban annyira zavaros, most a szokásosnál is fontosabb [...], hogy biztosak legyünk abban, hogy egy olyan országban, ahol az események ilyen zűrzavarosak, a képviselet valóban reprezentatív."[777]

A kubai képviselő a kérdés lényegét az önrendelkezésben jelölte meg. Ennek megfelelően Kuba azt javasolta, hogy a lehető leghamarabb fogalmazzanak meg egy határozatot, amely három pontot tartalmaz: a Szovjetunió kivonulása, Magyarország önrendelkezési jogának elismerése és egy BT-bizottság felállítása a Tanács intézkedéseinek felügyeletére "a magyar nép nemzeti függetlenségének és politikai szabadságának biztosítása érdekében".[778] Peru támogatta a javaslatot.[779] Ekkor azonban a szovjet tankok már Budapest körül voltak,[780] s mint Franciaország megállapította, "az idegen beavatkozás tehát bizonyított tény" volt.[781] Franciaország fenntartotta, hogy a "beavatkozás ellentétes a magyar nép és kormánya akaratával."[782] Azt is megállapította, hogy az első állítólagos szovjetekhez intézett felhívás Gerő részéről érkezett, aki nem volt felhatalmazva pozíciójánál fogva, hogy külföldi segítséget kérjen.[783]

A Szovjetunió ismételgette az ellenforradalmi érvet, a Varsói Szerződés és az magyar kormány hozzájárulását.[784] A Szovjetunió természetesen nem tudott mit mondani a magyar kormánynak a beavatkozást egyértelműen elítélő és az ENSZ segítségét kérő táviratira. Ekkor még a Kádár-

[775] Ibid. (Hungary) para. 196.
[776] Official Records. S/PV.752. 752nd Meeting of the SC (2 November 1956) paras. 9-45.
[777] Ibid. (US) para. 60.
[778] Ibid. (Cuba). para. 68.
[779] Ibid. (Peru) para. 96.
[780] Ibid. (UK). para. 74.
[781] Ibid. (France) para. 115.
[782] Ibid. para. 116.
[783] Ibid. para. 117.
[784] Ibid. para. 136.

kormány nem is állt fel, még formálisan sem,[785] így a szovjetek nem is tudtak a Nagy-kormány alternatívájára mutatni. Ebből a szempontból a jogalapjuk teljesen fiktív volt.

A másnapi, következő ülésre a főtitkár megerősítette Szabó megbízólevelét, és biztosította arról a tagokat, hogy ő képviseli Magyarországot.[786] Kezdetnek az USA felhívta a figyelmet arra, hogy a Szovjetunió kifejezetten kijelentette, hogy új csapatok nem léptek be Magyarországra, holott egyértelmű bizonyítékok az ellenkezőjét mutatták. Ami meglehetősen diplomatikusan úgy lett megfogalmazva, hogy "komoly kérdéseket vet fel a szovjet képviselő tegnap este itt tett állításainak pontosságával kapcsolatban".[787] Az ülés kulcskérdése az volt, hogy igaz-e, hogy a magyar kormány és a Szovjetunió között valóban megkezdődtek a tárgyalások a kivonulásról, ahogyan azt a hírek sugallták, és valóban bejelentették-e a Nagy Imre vezette új kormány megalakulását, ahogy azt a brit hírszerzés tudatta.[788] A Magyarországot képviselő Szabó, mivel erre közvetlenül felkérték, a kérdésekre a Budapestről kapott információk szerint válaszolt:

> „A magyar és a szovjet hadsereg vezetői ma délben találkoztak, és mindkét fél kifejtette véleményét a szovjet csapatok kivonásának technikai kérdéseiről. Megállapodtak abban, hogy tanulmányozni fogják egymás javaslatait, és ma este 10 órakor, budapesti idő szerint ismét találkoznak. A szovjet javaslat szerint nem lépi át több csapat a határt amíg nem születik megállapodás."[789]

Azonban, mint Ausztrália rámutatott, a szovjet csapatok még mindig harcoltak Magyarországon, ami "jelentős veszélyt jelent[ett], hogy ilyen körülmények között a magyar kormány és a szovjet hatóságok közötti tárgyalások nem az egyenlőség és a magyar jogok tiszteletben tartása alapján folynak le".[790] Amit az ausztrál képviselő és talán a magyarok sem tudtak az, hogy a magyar tárgyalódelegációt még aznap letartóztatták.[791] A francia képviselő logikusan kérdezte: "Ha a Szovjetunió valóban tárgyalni akar Magyarországgal, akkor kivonhatja csapatait ebből a szerencsétlen országból. Miért lenne szüksége csapatokra és tankokra a tárgyalásokhoz?"[792]

A BT utolsó ülése a kérdésben november 4-én volt, ekkor Nagy Imre már a budapesti jugoszláv nagykövetségen keresett védelmet. A Kádár János vezette új bábkormány formálisan még aznap megalakult, de a kabinet csak november 7-én, szovjet katonai járművekkel érkezett a budapesti Parlamentbe. A Nagy-kormány bukásával, november 4-én a szovjet beavatkozás sikere és Magyarország sorsa kész tény volt. Az USA végül a Szovjetunió beavatkozását a békét fenyegető veszélynek nevezte, és felidézte "Magyarország miniszterelnökének az egész világ segítségét kérő szavát, miközben fővárosa ég".[793] Ezért az USA az emberi jogok és az

---

[785] A kormány felállását November 4-én hirdették ki. A Kádár-kormány felhívása, 1956. november 4. Elérhető itt: https://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/dokument/kadkorms.htm
[786] Report by the Secretary-General to the President of the Security Council concerning the credentials of the representative of Hungary to the Security Council. UN Doc. S/3729, 3 November 1956.
[787] Offical Records. S/PV.753 (US) 753rd Meeting of the SC (3 November 1956) para. 16.
[788] Ibid. (UK) para. 37.
[789] Ibid. (Hungary) para. 62.
[790] Ibid. (Australia) para. 75.
[791] UN Report of the Special Commitee ont he Problem of Hungary. GA Offical Records: Eleventh Session, Supplement No. 18. New York, 1957. (A/3592). para. 345.
[792] Offical Records. S/PV.753 (France) 753rd Meeting of the SC (3 November 1956) para. 83.
[793] Official Records. S/PV.754 (US) 754th Meeting of the SC (4 November 1956) para. 3.

önrendelkezés elveiről szóló határozat-tervezetet javasolt, „elítélte a szovjet katonai erők bevetését a magyar népnek a jogai visszaszerzésére irányuló törekvéseinek elfojtására", megerősítette, hogy Magyarország függetlenségét és szuverenitását tiszteletben kell tartani, felszólította a Szovjetuniót, hogy "haladéktalanul hagyjon fel a Magyarország belügyeibe való beavatkozással, különösen a fegyveres beavatkozás minden formájával", és "hagyjon fel további fegyveres erők Magyarországra történő beléptetésével, és haladéktalanul vonja ki minden erejét magyar területről".[794] Eredetileg a szövegben csak az szerepelt, hogy "kifejezi azt a komoly reményét", hogy a Szovjetunió kivonja csapatait.[795] A "felszólítja" kifejezés nyilvánvalóan sokkal erősebb tartalmat határozott meg, és nem hagyott kétséget a cselekmény jogellenessége felől.

A szavazás előtt a magyar képviselő vette át a szót. Nem volt tisztában a magyarországi fejleményekkel, legalábbis ezt állította. Furcsa módon úgy fogalmazott, hogy információi vannak arról, hogy Kádár János vezetésével új kormány alakult.[796] Lakonikus megszólalásai és a Nagy-kormány támogatásának teljes hiánya a BT ülésein, ahol ez rendkívül fontos lett volna, kétségbe vonta alakját. A későbbi kutatások kimutatták, hogy Szabó a titkosrendőrség ügynöke volt, aki látszólag azért volt jelen az ENSZ-ben, hogy értékes információkhoz jusson.[797]

A tervezetet nem fogadták el. Csak a Szovjetunió ellenezte, Jugoszlávia nem szavazott, arra hivatkozva, hogy nem kapott utasítást a kormánytól, és utólag kívánta kifejezni, hogyan szavazott volna a delegációja.[798] A Szovjetunió először megkérdőjelezte a civilek megöléséről és Budapest ostromáról szóló jelentések érvényességét, azt állítva, hogy nincs információja a magyarországi fejleményekről.[799] Azt is állította, hogy a külföldi, amerikai vezetésű beavatkozás ellenforradalomhoz vezetett "a magyar nép túlnyomó többségének érdekeivel szemben".[800] A Szovjetunió még azt is állította, hogy a forradalmárokat kifejezetten az USA fegyverezte fel és képezte ki, hogy "előre kidolgozott terv" alapján katonai akciót hajtsanak végre kormányuk ellen. [801] Korábbi érvelésüknek teljesen ellentmondva most azt állították, hogy az esemény államcsíny volt, amelynek következtében "az ország egy részében ideiglenesen hatalomra került a Nagy Imre vezette úgynevezett Magyarország Kormánya".[802] Ez az érvelés olyan jogi narratívát próbált létrehozni, amelyben a nem-nemzetközi fegyveres konfliktust a törvényes kormány elleni külföldi (amerikai) beavatkozás okozta. Természetesen a Nagy-kormányt a szovjetek jóváhagyásával állították fel, és semmiféle más kormány nem volt, amely alátámasztotta volna az általuk érvelni próbált polgárháborús állításukat. A Szovjetunió megismételte a Varsói Szerződéssel kapcsolatos érvelést is, amely kötelezte az

[794] Draft Res. S/3730. Rev. 1. (4 November 1956).
[795] Draft Res. S/3730. (3 November 1956). Cf.: Ibid. footnote 40.
[796] Ibid. (Hungary) para. 67.
[797] Nagy András, Illúziók vágóhídján (1.) Az 1956-os forradalom és az ENSZ – a világszervezet levéltárának a közelmúltban hozzáférhetővé vált dokumentumai alapján. In Külügyi Szemle (2018 Tavasz) 4. o.
[798] Official Records. S/PV.754 (Yugoslavia) 754th Meeting of the SC (4 November 1956) para. 63. A 755. találkozó jegyzőkönyve tartalmazza, hogy Jugoszlávia kifejezte, hogy tartózjodott volna.
[799] Ibid. (USSR) para. 42.
[800] Ibid. paras. 46-48.
[801] Ibid. para. 49.
[802] Ibid. para. 50.

államokat a fasizmus elleni harcra, és lehetővé tette a Szovjetunió számára, hogy az ilyen harcokat támogató csapatokat állomásoztasson és telepítsen.[803]

A szovjet vétó eredményeként a BT megszavazta, hogy az ügyet a Közgyűlés elé utalja az Egyesült erővel a békéért határozat alapján. Csak a Szovjetunió szavazott ellene. A határozat a probléma súlyosságát a következő kifejezésekkel fejezte ki: "súlyos helyzetet teremtett a szovjet katonai erők bevetése a magyar nép jogainak visszaszerzésére irányuló törekvéseinek elfojtására",[804] ami a Szovjetunió elítélésére és beavatkozásának jogszerűtlenségére utalhat.

A Közgyűlés második rendkívüli vészhelyzeti ülésén 5 határozatot fogadott el. Az 1104 (ES-II) határozat implicite az államok szuverén egyenlőségére és a népek önrendelkezésére épített. A határozat kimondja, hogy "a magyarországi események világosan kinyilvánítják a magyar nép azon vágyát, hogy gyakorolja és teljes mértékben élvezze alapvető jogait, szabadságát és függetlenségét", és elítélte "a szovjet katonai erőknek a magyar nép jogainak újbóli érvényesítésére irányuló törekvéseinek elfojtására való felhasználását".[805] A dokumentum felszólította a Szovjetuniót, hogy "haladéktalanul hagyjon fel a magyar nép elleni minden fegyveres támadással és a magyar belügyekbe való beavatkozás minden formájával, különösen a fegyveres beavatkozással", és "hagyjon fel további fegyveres erők Magyarországra történő bevezetésével, és vonja ki minden erejét késedelem nélkül magyar területről."[806] Végül megerősítette a magyar nép önrendelkezési jogát,[807] és sürgette az ENSZ vizsgálatát az ügyben.[808] A szocialista blokk nemmel szavazott. A szavazáson tartózkodók nem szólaltak fel az ülésen, így motivációjukat nem ismerjük. A támogató tagok véleménye elég egyértelmű volt, határozott megfogalmazással ítélték el a szovjet beavatkozást mint jogsértést, az Alapokmány megsértését, illetve agressziót. Több tag rámutatott a Szovjetunió jogi érveinek gyengeségére és tarthatatlanságára.[809]

A teljesítés elmaradása miatt a Közgyűlés elfogadta az 1005. (ES-II) határozatot, erősebb megfogalmazással. Megismételve az előző határozat megállapítását, a preambulumban is kimondta, hogy "a szovjet erők által Magyarországon végrehajtott elnyomás az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megsértését jelenti".[810] A Közgyűlés felszólította a Szovjetuniót, hogy "minden további késedelem nélkül vonja ki erőit Magyarországról.[811] Továbbá "úgy vélte", hogy Magyarországon szabad választásokat "kellene tartani".[812] Magyarország a Kádár-kormányt képviselve részt vett az ülésen, és a határozatok ellen szavazott.[813]

---

[803] Ibid. para. 53.
[804] UNSC Res. 120 (1956) of 4 November 1956.
[805] UNGA Res. 1004 (ES_II) of 4 November 1956, Preamble.
[806] Ibid. paras. 1-2.
[807] Ibid. para. 3.
[808] Ibid. paras. 4-6.
[809] Cf.: Official Records. A/PV.564. 564th Plenary Meeting (Second Emergency Special Session) (4 November 1956)
[810] UNGA Res. 1005 (ES-II) of 9 November 1956. Preamble.
[811] Ibid. para. 1.
[812] Ibid. para. 2.
[813] Offical Records. A/PV.571. 571st Plenary Meeting (Second Emergency Special Session) (9 November 1956)

Végül, mivel a *fait accompli* beállt, a magyar probléma a rendes ülésekre került.[814] A Közgyűlés kiállt a forradalmat követő erőszakos deportálások ellen,[815] sürgette Magyarországot, hogy válaszoljon a főtitkárnak a megkereséseire,[816] és igyekezett enyhíteni a megtorlás okozta menekültválságot.[817] A határozatokat nem tartották be, sőt, még az ENSZ-megfigyelőknek is megtagadták a belépést Magyarországra.[818] A KGY egy erősebb, sokkal világosabb tartalmú határozatot fogalmazott meg, amely együttesen olvasva a jogellenességet minden elemében magában foglalja. Ebben a KGY

> „[...] felszólítja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy hagyjon fel a Magyarország belügyeibe való beavatkozással, vonja ki erőit Magyarországról és hagyjon fel a magyar nép elnyomásával, [...]"
>
> „Tudomásul véve a magyar nép elsöprő igényét a külföldi fegyveres erők beavatkozásának beszüntetésére és a külföldi csapatok kivonására,"
>
> „Kijelenti, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya a magyar nép elleni fegyveres erő alkalmazásával megsérti Magyarország politikai függetlenségét*;"*
>
> „Elítéli az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megsértését a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya által, amely megfosztja Magyarországot szabadságától és függetlenségétől, a magyar népet pedig alapvető jogainak gyakorlásától;"
>
> 2[...] ismételten felszólítja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy haladéktalanul tartózkodjon a Magyarország belügyeibe való beavatkozás minden formájától;"
>
> „Felszólítja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy haladéktalanul intézkedjen fegyveres erőinek az Egyesült Nemzetek megfigyelése mellett történő kivonásáról Magyarországról, és tegye lehetővé Magyarország politikai függetlenségének helyreállítását;"[819]

Utolsó operatív kísérletként a KGY különbizottságot hozott létre a magyar válság kivizsgálására.[820] A bizottság 1957-ben nyújtotta be jelentését, amely elsősorban ténykérdésekre összpontosított, és csak részben érintette a jogi kérdéseket.[821] A KGY jóváhagyta a jelentést, és megállapította, hogy az események "spontán nemzeti felkelésnek minősülnek", és megállapította, hogy a bizonyítékok igazolták, hogy a Szovjetunió megsértette az ENSZ Alapokmányát, megfosztotta Magyarországot szabadságától és politikai

[814] UNGA Res. 1008 (ES-II) of 10 November 1956.
[815] UNGA Res. 1127 (XI) of 21 November 1956.
[816] UNGA Res. 1128 (XI) of 21 November 1956.
[817] UNGA Res. 1129 (XI) of 21 November 1956.
[818] UNGA Res. 1130 (XI) of 4 December 1956.
[819] UNGA Res. 1131. (XI) of 12 December 1956.
[820] UNGA Res. 1132 (XI) of 10 January 1957.
[821] UN Report of the Special Commitee on the Problem of Hungary. GA Offical Records: Eleventh Session, Supplement No. 18. New York, 1957. (A/3592).

függetlenségétől, a Kádár-rezsimet a Szovjetunió fegyveres beavatkozása helyezte hatalomba, és más jogsértések mellett elítélte ezeket a cselekményeket.[822]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
SZU	ellenforradalom, fasizmus elleni fellépés	kormány beleegyezése, katonai megállapodás	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Res. S/3730 tervezet	91	83	87
A/Res/1004(ES-II)	86	68	77
A/Res/1005(ES-II)	81	64	73
A/Res/1131(XI)	87	72	80
A/Res/1133(XI)	86	75	81

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 4. melléklet szemlélteti.

A libanoni válság - amerikai beavatkozás (1958)

Tények

A libanoni válság hátterében összetett vallási és kulturális feszültségek, valamint a szomszédos államokkal fennálló nemzetközi konfliktusok álltak. A tényleges belső konfliktust 1958-ban Nasib Manti újságíró 1958. május 8-ai meggyilkolása váltotta ki. Bár a bűncselekmény nem volt politikai jellegű, és a későbbi bizonyítékok szerint a kormánynak semmi köze nem volt hozzá, az ellenzék az eseményt fegyveres zavargások gyújtópontjaként használta fel.[823] A lázadás leverése érdekében Camille Chamoun elnök be akarta vetni a hadsereget, de Chehab főparancsnok nem tett eleget a parancsnak, mivel nem akart színt vallani.[824] Ezért megfelelő fegyveres erő híján Chamoun május 13-án amerikai beavatkozást kért, amit az USA akkor elutasított, arra hivatkozva, hogy túl súlyos lépés lenne.[825] Ehelyett egy ENSZ-megfigyelő missziót küldtek Libanon és az Egyesült Arab Köztársaság határára,[826] mely utóbbi állítólag fegyvereket küldött a felkelőknek.[827] A július 14-ei iraki puccs meggyőzte az USA-t, hogy szükség lehet a közel-keleti beavatkozásra. Ezért Chamoun elnök hivatalos kérésére Washington a beavatkozás mellett döntött.[828] Az amerikai beavatkozás Libanonban 1958. július

[822] UNGA Res. 1133 (XI) of 14 September 1957.
[823] Kamal S. Salibi, The Lebanese Crisis in Perspective. In The World Today (1958 szeptember) Vol. 14, No. 9. 369. o., 378. o.
[824] M. S. Agwani, The Lebanese Crisis of 1958 in retrospect. In International Studies, Vol. 4. No. 4. (1962) 336. o.
[825] Karol L. Sorby, Lebanon: The Crisis of 1958. In Asian and African Studies. Vol. 9. No. 1. (2000) 97. o.
[826] Egyiptom és Szíria Uniója 1958 és 1961 között.
[827] Rajeshwar Dayal, The 1958 Crisis in Lebanon - the Role of the UN and the Great Powers. In India Quarterly, Vol. 26. Issue 2. (1970) 127. o.
[828] Karol L. Sorby, Lebanon: The Crisis of 1958. 104. o.

15-én kezdődött a tengerészgyalogosok partraszállásával.[829] Az invázió gyakorlatilag ellenállás nélkül történt.[830] 1958. október 8-án Eisenhower elnök jóváhagyta, hogy az amerikai erők a hónap végéig kivonuljanak Libanonból.[831]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az ügyet Libanon terjesztette a BT elé, azt állítva, hogy az Egyesült Arab Köztársaság (EAK) beavatkozott Libanon belügyeibe azzal, hogy fegyvereket osztogatott a lázadóknak, a törvényes kormány megdöntésére buzdított, és szíriai bandákat szivárogtatott be.[832] A Szovjetunió kivételével a BT többsége többé-kevésbé elfogadta a libanoni állításokat,[833] és elfogadott egy lakonikus határozatot, amely létrehozta az ENSZ megfigyelő misszióját "annak biztosítására, hogy ne történjen meg a katonák illegális beszivárgása, fegyverek vagy más anyagok szállítása a libanoni határokon keresztül".[834] Eddig a pontig a vita nagyrészt az EAK-nak a belső konfliktusban való részvételéről szólt. Július 15-e után azonban az amerikai partraszállás új perspektívát adott a válságnak. Az USA azzal védte akcióját, hogy "a kívülről gerjesztett és segített lázadás" miatt Libanon területi integritása veszélyben volt.[835] Az USA képviselője azt is állította, hogy a beavatkozást kifejezetten a libanoni elnök kérte, a kormány egyhangú felhatalmazásával.[836] A művelet egyetlen célja az volt, hogy segítse a kormányt a kívülről fenyegetett politikai helyzet stabilizálásában. A képviselő hozzátette, hogy a csapatok nem vesznek részt harcokban, és csak addig lehetnek jelen, amíg az ENSZ meg nem teszi a szükséges lépéseket.[837] Ennek érdekében az USA elismerte, hogy "az Egyesült Államok erőinek Libanonba küldése nem ideális módja a jelenlegi problémák megoldásának", ezért sürgette az ENSZ-t és a főtitkárt, hogy vállalja át a felelősséget.[838] Bár az USA nem a kollektív önvédelemre hivatkozott, hanem inkább a "minden nemzet eredendő jogára, hogy együtt óvják meg függetlenségüket",[839] az USA arra utalt, hogy *közvetett* agressziót követtek vagy készülnek elkövetni Libanon ellen.[840] Ennek a közvetett agressziónak a jelentése "egy másik állam megdöntése felforgatással és belső viszály szításával".[841] A felszólalást lezárva a képviselő a következőket állapította meg:

> „Ünnepélyesen kijelentve, hogy minden olyan agresszió, amely egy idegen hatalom érdekében polgárháborút szít, az egész világ békéje és biztonsága elleni legsúlyosabb

[829] Jack Shulimson, Marines in Lebanon, 1958. Historical Branch, G-3 Division. Headquartres, U. S. Marine Corps. Washington (1966) 11. o.
[830] Ritchie Ovendale, Great Britain and the Anglo-American Invasion of Jordan and Lebanon in 1958. In The International History Review , May, 1994, Vol. 16, No. 2 (1994 május) 292-3. o.
[831] Alan Dowty, Middle East Crisis, U.S. Decision-making in 1958, 1970 and 1973. University of California Press (1984) 80. o.
[832] Letter dated 22 May 1958 from the Representative of Lebanon addressed to the President of the Security Council. S/4007.
[833] Cf.: Official Records S/PV.818 of 27 May 1958; Official Records S/PV.822 of 5 June 1958; Official Records S/PV.823 of 6 June 1958; Official Records S/PV.824 of 10 June 1958; Official Records S/PV.825 of 11 June 1958.
[834] UNSC Res. 128 (1958) of 11 June 1958.
[835] Official Records S/PV.827 (US) 15 July 1958 para. 32.
[836] Ibid. para. 34.
[837] Ibid. para. 35.
[838] Ibid. para. 36.
[839] Ibid. para. 44.
[840] Ibid. para. 46.
[841] Ibid. para. 49.

> bűnök egyike [...]. Egy nemzet integritása és függetlensége ugyanolyan értékes, ha kívülről támadják felforgatással és erózióval, mint ha belülről támadják meg katonai akcióval."[842]

Libanon kifejezetten hivatkozott az 51. cikkre, tehát az USA meghívását a kollektív önvédelem jogára alapozta.[843] Az Egyesült Királyság teljes mértékben támogatta az USA-t és a libanoni kormányt,[844] de ezt megalapozó agresszió helyett csak a "beavatkozás" kifejezést használta.[845] Franciaország ezzel szemben kifejezetten elfogadta az USA beavatkozását a libanoni kormány meghívására az ENSZ Alapokmányának 51. cikkére hivatkozva.[846] Kanada szintén elismerte a Libanon által felhozott önvédelmi érvet.[847] Kína kifejezte, hogy az USA beavatkozása teljes mértékben összhangban van az Alapokmánnyal, anélkül, hogy pontosan meghatározta volna a pontos indokot. [848] Az EAK jogosan mutatott rá az 51. cikkre alapozó narratívával kapcsolatban arra, hogy az ENSZ Alapokmányának 51. cikke nem teszi lehetővé az ilyen beavatkozást, mivel „az 51. cikk az alkalmazásának feltételeként fegyveres támadást említ".[849] Ugyanakkor az amerikai beavatkozást csak utilitarista módon, kritizálta, mondván, hogy az inkább rontani fog a helyzeten.[850] Július 16-án a főtitkár arról számolt be, hogy az ENSZ-megfigyelők elérték a határt, tehát teljes mértékben képesek ellátni a megbízatásukat, azt is hozzátéve, hogy ez a siker nincs összefüggésben az amerikai jelenléttel.[851] Az USA üdvözölte és dicsérte az ENSZ-misszió eredményeit, teljes körű együttműködést biztosított, ugyanakkor fenntartotta, hogy a megfigyelőcsoport még mindig nem elegendő a libanoni függetlenség védelméhez.[852] Az USA úgy vélte, hogy a katonai egységek jelenléte elengedhetetlen, és csak akkor ígérte meg a kivonulást, ha az ENSZ katonai erői átvehetik a helyüket.[853]

A Szovjetunió kiemelte, hogy az ENSZ-megfigyelők jelentése szerint nincs bizonyíték az EAK-ból fegyverek beszivárogtatására. Az érvényes tényállításra a Szovjetunió hatalmas retorikai bombát vetett be azzal, hogy azt állította, hogy az USA "most éppúgy a 'nagy hazugságot', a nagyszabású megtévesztést használja fel saját céljai elérésére, mint Hitler tette agresszív céljai elérésére".[854] A Szovjetunió továbbá azt állította, hogy az USA valódi célja nem a libanoni kormány védelme volt, hanem az iraki forradalom és az arab nacionalizmus terjedésének megakadályozása.[855] A Szovjetunió "törvénytelen, agresszív cselekménynek"

---

[842] Ibid. para. 53.
[843] Ibid.(Lebanon) para. 84.
[844] Ibid. (UK) para. 93.
[845] Ibid. para. 89.
[846] Official Records S/PV.828 (France) 15 July 1958 para. 9.
[847] Ibid. (Canada) para. 16.
[848] Ibid. (China) para. 16.
[849] Ibid. (UAR) para. 33. Az eredeti francia szöveg még kifejezőbb:: Il nous semble même que l'Article 51 de la Chartre des Nations Unies ne permet pas cette intervention. En effet, il exige, comme vous le savez, une agression armée.
[850] Ibid. para. 30.
[851] Official Records S/PV.829 (Secretary-General) 16 July 1958 para. 2.
[852] Ibid. (US) para. 9.
[853] Ibid. para. 11.
[854] Ibid. (USSR) paras. 26-7. Erre igen szellemes, és ráadásul igaz visszaszólás érkezett amerikai oldalról: "I must defer to Mr. Sobolev in the knowledge of Adolf Hitler, because his Government was once an ally of Adolf Hitler when Mr. Molotov made the pact with Mr. Ribbentrop, of unfragrant memory, and tile United States has never been an ally of Adolf Hitler, so he knows more about that than I do." (Ibid. US para. 54).
[855] Ibid. para. 31.

nevezte az amerikai hadműveletet.[856] Érvényesebb jogi érv volt annak megerősítése, hogy a kollektív önvédelemhez közvetlen támadásra van szükség, ami a libanoni helyzetben hiányzott.[857] Ezért a Szovjetunió arra a következtetésre jutott, hogy mivel nincs agresszió Libanon ellen, a hadművelet csak a libanoni belügyekbe való beavatkozás lehet, ami sérti az Alapokmány alapelveit.[858]

A BT három határozat-tervezetet vizsgált meg. Egy svéd, egy amerikai és egy szovjet tervezetet. Egyik sem került elfogadásra. A svéd tervezet az ENSZ megfigyelő missziójának felfüggesztését célozta. A tervezet indoklása szerint az ENSZ-nek nincs felhatalmazása arra, hogy beavatkozzon Libanon belügyeibe, és az eredeti kontextus az USA beavatkozása miatt megváltozott.[859] A szovjet tervezet célja az volt, hogy felszólítsa az Egyesült Államokat, hogy vonja ki erőit Libanonból,[860] arra hivatkozva, hogy a művelet a belügyekbe való beavatkozás, ami sérti az Alapokmány 2. cikkének (7) bekezdését.[861] Az amerikai tervezet tudomásul vette a libanoni segítségkérést az önvédelem elve alapján, felkérte az ENSZ megfigyelő misszióját, hogy folytassa munkáját, és megismételte az amerikai álláspontot, miszerint az amerikai csapatok a megfelelő enszi intézkedésekig jelen vannak.[862] A tervezetek jelentésének lényegét a brit képviselő foglalta össze a legjobban: a szovjet el akarja távolítani az amerikai csapatokat, a svéd el akarja távolítani az ENSZ-megfigyelőket, az USA pedig mindkettőt meg akarja tartani.[863] A Szovjetunió álláspontja egyenes hidegháborús logika. Svédország számára az volt a lényeg, hogy az amerikai beavatkozás jelentősen megváltoztatta az ENSZ-megfigyelő misszió környezetét. A svéd képviselő felszólalása csak a svéd jogi álláspont kereteit fogalmazta meg, de a logika elég meggyőző. Svédország azt állította, hogy a BT nem mérlegelheti, hogy egy állam felkérhet-e egy másik államot, hogy segítsen a belső stabilitásának fenntartásában, mivel ez beavatkozás lenne a belügyekbe az Alapokmány 2. cikkének (7) bekezdése alapján. Ha azonban az érv az 51. cikk, az a BT hatáskörébe tartozik. Svédország azonban nem látott nemzetközi konfliktust, és szerinte nem történt fegyveres támadás Libanon ellen.[864] Ebből az következik, hogy az ENSZ-missziót abban a hitben hozták létre, hogy van külső fegyveres beszivárgás, ami egy potenciális nemzetközi konfliktus veszélye. De egyrészt az ENSZ-misszió arról számolt be, hogy nincs bizonyíték ilyen beszivárgásra, másrészt az USA beavatkozása nem alapulhatott a kollektív önvédelmen, mivel nyilvánvalóan nem történt kívülről érkező fegyveres támadás. Ezért a libanoni kormány beavatkozásra való felkérése a kormány stabilitása érdekében történt a *belső* fenyegetésekkel szemben. Ez Libanon belügye, a kormány külföldi segítséget kérhet. De ez nem az ENSZ feladata, s tekintettel az 2. cikk (7) bekezdésére, az ENSZ-megfigyelők nem avatkozhatnak be egy belső rivalizálásba.

---

[856] Ibid. para. 39.
[857] Ibid. para. 40. Bár a szovjetek diszjunktív módon hozzáadták azt a helyzetet is, amikor "egy országot kívülről pusztulás fenyegeti", ami egyértelműen kiterjeszti az önvédelem hatályát a megelőző intézkedésekre.
[858] Ibid. para. 43.
[859] Draft Res. S/4054 of 17 July 1978.
[860] A Szovjetunió ugyanebben a tervezetben a brit csapatok Jordániából való kivonását is szerepeltette.
[861] Draft. Res. S/4047/Rev.1 of 17 July 1958.
[862] Draft. Res. S/4050/Rev.1 of 17 July 1958.
[863] Official Records S/PV.834 (Secretary-General) 18 July 1958 paras. 76-7.
[864] Official Records S/PV.830 (Sweden) 16 July 1958 paras. 46-8.

Paradox módon azonban, bár lényegében a svéd tervezet volt jogilag a legmegalapozottabb, gyakorlatilag nem kapott támogatást. Az amerikai ragaszkodott az önvédelemhez, ami a tények ismeretében teljesen megalapozatlan volt. Még ha jogilag egy törvényes kormány kérhet is külföldi segítséget egy polgári zavargás leveréséhez, az USA nem akart ilyen színben feltűnni, ezért a tervezet ragaszkodott az ENSZ-megfigyelőkhöz, és további intézkedéseket sürgetett egy olyan ügyben, ami valóban belső ügy volt. A szovjet tervezet hivatkozott az Alapokmány 2. cikkének (7) bekezdésére, azt állítva, hogy az amerikai intervenció beavatkozás Libanon belügyeibe. De a 2. cikkének (7) bekezdése az ENSZ-szel szemben rögzíti a be nem avatkozás elvét, ahogyan azt Svédország is kijelentette. Emellett Libanon legitim kormánya kérte a beavatkozást, ami ellentmond annak a tézisnek, hogy az a belügyekbe való *jogellenes* beavatkozás lenne. Ami a szavazásokat illeti, a svéd tervezet mindössze 2 igen szavazatot kapott (Svédország, Szovjetunió) és 9 nemet (Kanada, Kína, Kolumbia, Franciaország, Irak, Japán, Kolumbia, Panama, Egyesült Királyság, USA).[865] A szovjet tervezetet a Szovjetunió támogatta, 8-an ellene szavaztak (Kanada, Kína, Kolumbia, Franciaország, Irak, Panama, Egyesült Királyság, USA), 2-en tartózkodtak (Svédország, Japán).[866] Az USA tervezetét 9-en támogatták, egy orosz vétó és egy svéd tartózkodás mellett.[867]

Japán kísérletet tett a válságot szigorúan az ENSZ rendszerén belül megoldani, ezért egy olyan határozat-tervezetet javasolt, amely az ENSZ megfigyelőcsoportjának szerepét hivatott megerősíteni anélkül, hogy rendőri vagy katonai erő alkalmazását engedélyezné Libanonban.[868] A tervezet kompromisszumot kívánt teremteni a tagok eltérő nézetei között.[869] Ennek megfelelően a tervezet felkérte a főtitkárt, hogy intézkedjen a célnak megfelelően, amely "Libanon területi integritásának és politikai függetlenségének biztosítása, hogy lehetővé váljon az Egyesült Államok erőinek Libanonból való kivonása".[870] A tervezet tehát nem ítélte el az amerikai hadműveletet, hanem inkább jóváhagyta azt. Ennek megfelelően a Szovjetunió nem tudta támogatni a tervezetet,[871] és a BT összes többi tagjának akarata ellenére megvétózta azt.[872]

Különböző okokból mind a Szovjetunió, mind az USA kezdeményezte, hogy a kérdést a Közgyűlés elé vigyék.[873] Az USA kifejezetten az Egyesült erővel a békéért határozatra hivatkozott, és emlékeztetett a sikertelen határozatokra.[874] A Szovjetunió tervezete hangsúlyozta, hogy az USA libanoni beavatkozása veszélyezteti a nemzetközi békét és biztonságot, és kifejezetten a KGY rendkívüli vészhelyzeti ülésének összehívását célozta az amerikai csapatok Libanonból való kivonása érdekében.[875] Ezért a szándék egyhangú volt, hogy a kérdést a Közgyűlés elé utalják, de a megfogalmazás árnyalatai továbbra is vitatottak

[865] Official Records S/PV.834 (President) 18 July 1958 para. 69.
[866] Ibid. para. 67.
[867] Ibid. para. 68.
[868] Official Records S/PV.835 (Japan) 21 July 1958 para. 7.
[869] Official Records S/PV.837 (UK) 22 July 1958 para. 3.
[870] Draft Res. S/4055/Rev.1 of 21 July 1958 para. 1.
[871] Official Record S/PV.836 (USSR) 22 July 1958 para. 10.
[872] Official Records S/PV.837 (President) 22 July 1958 para. 9.
[873] Official Records S/PV.838 (President) 7 August 1958 paras. 10-11.
[874] Draft Res. S/4056/Rev.1 of 7 August 1958.
[875] Draft Res. S/4057/Rev.1 of 6 August 1958. Nota bene, a Szovjetunió az Egyesült Királyság jordániai beavatkozását is magában foglalta. Lásd még: Letter dated 5 August 1958 from the Representative of the Union of Soviet Socialist Republics addressed to the President of the Security Council. S/4078.

maradtak.[876] Ennek ellenére egyhangúlag elfogadtak egy lakonikus, lecsupaszított határozatot, így a kérdés a Közgyűlés elé került.[877]

A Közgyűlés elfogadta az 1237 (ES-III) számú határozatot, amely nem sokat nyújt azoknak, akik *opinio juris*-t keresnek a kérdésben. Az általános preambulumon és az Alapokmány vonatkozó elveinek megerősítésén kívül a határozat felkérte a főtitkárt, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket az érintett kormányokkal annak érdekében, hogy "elősegítse a külföldi csapatok mielőbbi kivonását a két országból"[878] (azaz Libanonból és Jordániából). A megfogalmazás és a szövegkörnyezet aligha értelmezhető elítélésként. Úgy értelmezhető, hogy legalábbis elfogadja az USA libanoni beavatkozását, de a jóváhagyás már talán erős kifejezés lenne. Tekintettel azonban arra, hogy a határozat nem szólított fel a kivonulásra, csak elősegíteni kívánta azt a megfelelő ENSZ-intézkedésekkel és az USA narratívájának megfelelő feltétellel, úgy tűnik, hogy az ENSZ nem tartotta jogellenesnek az USA libanoni jelenlétét. A határozatot azonban valóban nehéz értékelni és megragadni a hozzá fűzött különböző értelmezéseket, mivel a határozatot szavazás nélkül hozták meg.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	fegyverek beszivárogtatása kormányellenes lázadóknak, függetlenség megvédése	önvédelem, kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/4050/Rev.1	90	82	86
Draft S/4055/Rev.1	91	91	91
A/Res/1237(ES-III)	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 5. melléklet szemlélteti.

A jogi véleményt elsősorban a sikertelen BT-határozat-tervezetekben fejezték ki. Ezek megfogalmazása szinte nyilvánvalóvá tette, hogy az államok többsége nem tartotta jogellenesnek az amerikai beavatkozást. Bár az önvédelmi érvet csak Svédország és a Szovjetunió vitatta, ezek voltak azok az államok, amelyek ténylegesen jogi elemeket használtak fel előadásukhoz. Egyébként az olyan lényeges elemeket, mint a szükségesség és az arányosság, még csak nem is érintették, ami szintén arra utal, hogy a kollektív önvédelem érvét nem vették az államok komolyan. Az igazi tényező inkább a libanoni kormány beleegyezése, előzetes

[876] Az egyik ilyen kérdés az Egyesült erővel a békéért határozat kérdése volt. A Szovjetunió nem volt hajlandó utalni a határozatra, ehelyett az eljárási szabályzatot akarta hivatkozási alapként használni. Azonban, mint az USA képviselője rámutatott, a Közgyűlés eljárási szabályzatának (a Szovjetunió által preferált) 8. b) szabálya pontosan a GA 377 A (V) számú határozatát tartalmazza forrásként. Ezért gyakorlatilag nincs különbség a kettő között. (S/PV.838 (US), para. 188) A Szovjetunió bármelyik feltételre támaszkodva gyakorlatilag elfogadja az Összefogás a békéért formát. Ennek ellenére a végső határozat végül is nem tartalmazott semmilyen forrást ebben a tekintetben.
[877] UNSC Res. 129 (1958) of 7 August 1958.
[878] UNGA Res. 1237 (ES-Ill)-II. of 7 August 1958

konkrét felkérése volt a beavatkozásra. A másik forrás, amely az ENSZ tagállamainak *opinio jurisát* tartalmazza, a közgyűlési határozat volt, ami szóhasználatával utalt az amerikai jelenlét elfogadhatóságára.

A kongói válság: első és második belga beavatkozás (1960, 1964)

Tények

Az 1960-as intervenció

1960. június 30-án Belgium elismerte volt gyarmatának, Kongónak függetlenségét.[879] Mivel továbbra is értékes gazdasági érdekeit kívánta megvédeni, a Kongói Demokratikus Köztársaságban számos belga közigazgatási tisztviselő maradt a helyén, és a kongói hadsereget még mindig nagyrészt mintegy 1000 belga tiszt irányította.[880] Július 5-én a kongói hadsereg megtagadta az engedelmességet a belga tiszteknek, és lázadásba kezdett, amelyben randalírozott, fosztogatott, zaklatta és megölte a fehéreket.[881] Július 9-én a még mindig Kongóban állomásozó belga csapatok beavatkoztak, hogy megvédjék a fehér és európai civileket. Egy nappal később ejtőernyősöket dobtak le a területre.[882] Az alapvetően békés mentőakció némi összecsapáshoz vezetett a kongóiak és a belga csapatok között.[883] A helyzetet súlyosbította, hogy a Belgium által erősen támogatott Moïse Tshombe bejelentette a Katanga régió elszakadását, amely a volt gyarmatosító számára is értékes erőforrásokkal bírt. Tshombe segítséget kért és kapott Belgiumtól.[884] Az ENSZ közbelépése után azonban Belgium fokozatosan kivonta katonáit Kongóból.

Az 1964-es intervenció - Sárkány hadművelet

A második beavatkozás az első konfliktusban gyökerezett. Az 1960 óta jelen lévő ENSZ-békefenntartók 1964-ben készültek elhagyni az országot. Ezt azonban nem készítették elő megfelelően, és erős és cselekvőképes központi kormányzat hiányában a Kongói Demokratikus Köztársaság a törzsi lázadások és fegyveres konfliktusok színterévé vált.[885] A lázadó Christopher Gbenye hamarosan tényleges ellenőrzést szerzett Kongó egyharmada felett.[886]

---

[879] Paul-Henry Gendebien, L'Intervention des Nations Unies au Congo. 1960-1964. De Gruyter, Mouton (1967) 15. o.
[880] Elizabeth Schmidt, Foreign Intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror (New Approaches to African History, CUP (2013) 58. o.
[881] David N. Gibbs, The Political Economy of Third World Intervention. Mines, Money and U.S. Policy in the Congo Crisis. The University of Chicago Press (1991) 82. o.
[882] Robert Kolb, The Belgian Intervention in the Congo -1960 and 1964. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018) 77-76. o.
[883] Omajuwa Igho Natufe, The Cold War and the Congo Crisis, 1960-1961. In Africa: Rivista trimestrale di studi e documentazione dell'Istituto italiano per l'Africa e l'Oriente, Anno 39, No. 3 (1984 szeptember) 363. o.
[884] Olivier Boehme, The Involvement of the Belgian Central Bank in the Katanga Secession, 1960-1963. In African Economic History No. 33 (2005), 2. o.
[885] Radosław Fordoński, Unilateral Use of Force under Article 2(4) of the UN Charter: Hostage-Rescue Operations. In Polski Rocznik Praw Czlowieka I Prawa Humaniternego. Vol. 4. (2013) 137. o.
[886] Simon Chesterman, Just War or Just Peace, Humanitarian Intervention and International Law. OUP (2002) 66-67. o.

Miközben Stanleyville-t megszállta Gbenye bejelentette, hogy nem engedi a város elhagyását, az érintett néhány ezer külföldinek, főleg belgáknak. Félő volt, hogy túszként akarja ott tartani őket.[887] Belgium megkapta az ekkor miniszterelnök Tshombe beleegyezését egy mentőakcióhoz az USA segítségével. A mentőakció egy héten belül végrehajtotta a mintegy 2000 külföldi állampolgár légi úton történő evakuálását. A művelet befejezése után Belgium és az USA kivonult Kongóból. A Sárkány hadművelet 1964. november 24-én kezdődött és csak néhány napig tartott.[888]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az 1960-as intervenció

1960. július 12-én a Kongói Köztársaság kormánya kérte, hogy "sürgősen küldjenek ENSZ katonai segítséget." A kérést a Belgium és a Kongói Demokratikus Köztársaság között 1960. június 29-én aláírt barátsági szerződést sértő belga beavatkozással indokolták, amely csak a Kongó kifejezett kérésére engedélyezte a beavatkozást és a bevetést, amit nem adtak meg. Kongó azt állította, hogy Katanga elszakadását Belgium azért tervezte, hogy fenntartsa gyarmati uralmát az ország egyes részei felett. A kormány kijelentette, hogy a belga akció külső agresszió volt Kongó ellen, ami veszélyeztette a nemzetközi békét.[889] Egy kiegészítő levélben tisztázták, hogy az ENSZ békefenntartóitól kizárólag a területi integritás védelmét várják a belga agresszióval szemben, nem a belső helyzet helyreállítását.[890] A kapott információk alapján a főtitkár úgy ítélte meg, hogy a nemzetközi béke és biztonság veszélyben lehet, ezért összehívta a BT rendkívüli ülését.[891] A BT ülésén a főtitkár kifejtette, hogy a kongói konfliktus "belső zavargás", és a belga csapatoknak a rend helyreállítása érdekében "átmeneti intézkedésként" történő bevetése elfogadhatatlan.[892] Hozzátette azt is, hogy ha az ENSZ eleget tesz a kongói katonai segítségnyújtásra vonatkozó kérésnek, "a belga kormány is láthatja az utat a kivonulásra".[893] A találkozón Tunézia azt állította, hogy annak ellenére, hogy európaiak és belgák voltak veszélyben, a belga beavatkozás nem volt jogszerű, és a cselekmény agresszió volt, mivel a belga csapatok a kongói hadsereg ellen harcoltak. A rend helyreállítását mint indoklást is elutasították, mivel a zavargások nem a kongói kormány ellen irányultak, és csak néhány katonai és rendőri egységet érintettek, nem magát a lakosságot.[894] Az USA tagadta, hogy agresszió történt volna, de támogatta az ENSZ-csapatok felállítását.[895] A Szovjetunió

[887] Thomas C. Wingfield, James E. Meyen (szerk.), Lillich on the Forcible Protection of Nationals Abroad. International Law Studes, Vol. 77 (2002) 50-51. o.
[888] Cf.: Fred E. Wagoner, Dragon Rouge, the rescue of hostages in the Congo. National Defence University (1980).
[889] Cable dated 12 July 1960 from the President of the Republic of the Congo and Supreme Commander of the National Army and the Prime Minister and Minster of National Defence addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/4382.
[890] Cable dated 13 July 1960 from the President of the Republic of the Congo and Supreme Commander of the National Army and the Prime Minister and Minster of National Defence addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/4382.
[891] Letter dated 13 July 1960 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/4381.
[892] Official Records. S/PV.873 (Secretary-General) 773rd Meeting of the SC (13/14 July 1960) para. 26.
[893] Ibid. para. 27.
[894] Ibid (Tunisia) paras. 76-80.
[895] Ibid (US) paras. 95-98.

elítélte a belga akciót, mint agressziót,[896] és nem meglepő módon Lengyelország is így tett.[897] Olaszország elismerte, hogy a belga beavatkozás "ideiglenes biztonsági akció" volt a szükségességen belül, és az ENSZ beavatkozása feleslegessé tenné azt.[898] Az Egyesült Királyság gyakorlatilag ugyanezt a nézetet osztotta.[899] Hasonlóképpen Franciaország is fenntartotta, hogy Belgium nem követett el agressziót, hanem "valójában e kormány erőfeszítései kizárólag arra irányultak, hogy megmentsék a fenyegetett belgák és más állampolgárok életét".[900] Franciaország még a humanitárius beavatkozásra is emlékeztetett, mondván, hogy "az élet- és vagyonvédelmi misszió a kongói hatóságok kudarcának közvetlen következménye, és összhangban van a nemzetközi jog elismert elvével, nevezetesen a humanitárius okokból történő beavatkozással".[901] Belgium védekezése a humanitárius beavatkozás vagy a külföldi állampolgárok védelme vonalon alapult. A képviselő azt állította a BT-ben, hogy a "*force publique",* ami a rend és a biztonság fenntartására egyedül képes, e feladata ellátása helyett atrocitásokba kezdett, és Belgiumnak cselekednie kellett a fenyegetett európaiak védelme érdekében. A beavatkozás a szükséges szinten belül maradt. A képviselő azt is tagadta, hogy a belga csapatok támogatnák Tshombe elszakadását.[902] Arra reagálva, hogy a beavatkozáshoz nem érkezett hozzájárulás a központi kormánytól, Belgium azt állította, hogy anarchiában ez nem várható el, és a tartományi hatóságoktól egyébként is kaptak hozzájárulást.[903] Összefoglalva, Belgium két érvvel indokolta katonai jelenlétének jogszerűségét: először is "a kongói nemzeti hatóságok teljes képtelenségével, hogy biztosítsák az alapvető szabályok tiszteletben tartását, amelyeket minden civilizált közösségnek be kell tartania, valamint a belga kormány szent kötelességével, hogy megtegye az erkölcs és a nemzetközi közjog által megkövetelt intézkedéseket".[904] "Másodszor, [a belga jelenlétet] a belga kormánynak a Kongói Demokratikus Köztársaság belügyeibe való beavatkozásának teljes hiánya indokolja".[905] Belgium kijelentette, hogy addig nem vonulnak vissza, amíg a rend és a biztonság helyre nem áll, ezért kérték az ENSZ-t a béke fenntartására.[906] A képviselő a következő ígéretet tette.

> „Amikor az Egyesült Nemzetek erői - a belga kormány reményei szerint - gyorsan elhelyezkednek, és képesek lesznek biztosítani a rend hatékony fenntartását és a személyek biztonságát Kongóban, kormányom megkezdi a beavatkozó metropolitan erők visszavonását, amelyek jelenleg egyedül képesek biztosítani e célok elérését."[907]

Végül kifejezetten a "humanitárius beavatkozás" kifejezést használta a művelet leírására és az agresszióra vonatkozó állítások kivédésére.[908] A BT határozatot fogadott el, amelyben

[896] Ibid. (USSR) para. 104.
[897] Ibid. (Poland) para. 158.
[898] Ibid (Italy) para. 120-123.
[899] Ibid. (France) para. 141.
[900] Ibid. (France) para. 141.
[901] Ibid. para. 144.
[902] Ibid. (Belgium) paras. 181-184.
[903] Ibid. paras. 187-188.
[904] Ibid. para. 192.
[905] Ibid. para. 193.
[906] Ibid. para. 194-195.
[907] Ibid. para. 196.
[908] Ibid. para. 197.

felszólította Belgiumot a visszavonulásra (az "azonnal" szó hozzáadása nélkül), és engedélyezte az ENSZ katonai segítségnyújtását.[909] A szavazás előtt a Szovjetunió azt javasolta, hogy a preambulumot egészítsék ki Belgium Kongói Demokratikus Köztársaság elleni fegyveres agressziójának elítélésével. A módosítást nem fogadták el. Csak Lengyelország és a Szovjetunió szavazott igennel. Ecuador és Tunézia tartózkodott, a többiek[910] ellene szavaztak.[911] Ugyanez vonatkozik a Szovjetunió második módosítástervezetére is, ami Belgiumot *azonnali* visszavonulásra szólította fel.[912] Franciaország, az Egyesült Királyság és Kína tartózkodott, mivel nem értettek egyet a "felszólító" bekezdéssel. Mint Franciaország kijelentette, "úgy tűnik, hogy ez elsősorban Belgium elítélése, vagy így lehetne értelmezni".[913]

A határozat eredményeként a főtitkár tizenkét afrikai és két európai zászlóalj felállításáról számolhatott be, ez utóbbiakat csak ideiglenesen telepítették.[914] Az 1200 ENSZ-katona telepítése ellenére a belga csapatok maradtak, mint a kongói képviselő rámutatott, hozzátéve, hogy Belgium közölte, hogy bár kivonulnak, amint az ENSZ helyreállítja a rendet, "a belga csapatok addig maradnak, amíg szükséges a biztonság garantálásához".[915] A BT másként értelmezte a helyzetet, mivel ismét felszólította Belgiumot a korábbi határozat "gyors végrehajtására".[916] És ezt egyhangúlag tette.[917]

Belgium a Biztonsági Tanács elnökének küldött levelében is fenntartotta, hogy művelete nem agresszió, illetve csak "kivételes és ideiglenes jellegű" a belga állampolgárok biztonsága érdekében".[918] Augusztusban még mindig brüsszeli metropolitan egységek működtek Kongóban. A főtitkár sürgette "a lehető leggyorsabb kivonásukat [...], amelynek teljesnek és feltétel nélkülinek kell lennie".[919] A belgák azonban nem látták elérkezettnek az időt a teljes kivonulásra. Ahogy a képviselő a BT előtt kijelentette: "Amint az Egyesült Nemzetek Parancsnoksága kijelentette, hogy képes átvenni a felelősséget a biztonságért egy adott területen, habozás nélkül távoztunk [...].[920]

Volt egy terület, ahová az ENSZ egységei nem is léphettek be, ez Katanga tartomány volt. A szakadár tartományt Belgium hallgatólagosan támogatta, és valóban a térségben állomásoztatta csapatait. Ezért, mivel az ország minden más részén az ENSZ előrehaladást ért el, a BT újabb határozatot fogadott el, amelyben kifejezetten felszólította Belgiumot, hogy azonnal hagyja el Katangát, hogy az ENSZ-erők ott is végrehajthassák a korábbi határozatokat.[921] Csak Franciaország és Olaszország tartózkodott.[922] 1960. szeptember 9-re Belgium jelentette a

[909] UNSC Res. 143 (1960) of 14 July 1960.
[910] Argentína, Ceylon, Kína, Franciaország, Olaszország, UK, US.
[911] Official Records. S/PV.873 (Secretary-General) 773rd Meeting of the SC (13/14 July 1960) para. 223.
[912] Ibid. para. 224.
[913] Ibid. para. 230.
[914] Official Records. S/PV.877 (Secretary-General) 877th Meeting of the SC (20/21 July 1960) para. 5.
[915] Ibid. (Congo) para. 40.
[916] UNSC Res. 145 (1960) of 22 July 1960. para. 1.
[917] Official Records S/PV. 879th Meeting of the SC (21/22 July 1960) para. 108.
[918] Letter dated 6 August 1960 from the Permanent Representative of Belgium to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/4419.
[919] Official Records. S/PV.884 (Secretary-General) 884th Meeting of the SC (8 August 1960) para. 19.
[920] Official Records. S/PV.885 (Secretary-General) 885th Meeting of the SC (8 August 1960) para. 22.
[921] UNSC Res. 146 (1960) of 9 August 1960.
[922] Official Records S/PV. 886 886th Meeting of the SC (8/9 August 1960) para. 272.

főtitkárnak, hogy "a műveleti erők evakuálása befejeződött", a megmaradt tisztek csak "technikusok".[923] A főtitkár által kapott információk szerint azonban ezek a "technikusok" a katangai erőkhöz voltak beosztva, és aktívan részt vettek a központi kormánnyal folytatott ellenségeskedésekben. Belgium külügyminiszterei szóban észrevételezték a főtitkárnak, hogy ezek az erők nem tartoznak a belga kormány fennhatósága vagy fegyelmi ellenőrzése alá, de a jelentés szerint ez kétséges, és Belgium valószínűleg legalábbis engedélyezte, hogy ezek a tisztek a kongói kormány ellen harcoljanak.[924] Belgium nem tagadta ezeknek az elemeknek a jelenlétét, de fenntartotta, hogy Belgium nem rendelkezik felettük, és a helyi hatóságok alá tartozó rendőri erőként toborozták őket, amihez nem volt szükség brüsszeli engedélyre. Belgium azt is kijelentette, hogy kivonásuk a zavargások terjedéséhez vezetne, mivel ezek a helyi "rendőri" erők már így is meglehetősen gyengék.[925] Hivatalosan azonban a belga beavatkozás Kongóban így is véget ért.

A kongói válsággal kapcsolatban még mindig voltak megoldásra váró problémák, amelyek közül az egyik az ENSZ-erők kongói állomásoztatásának fenntartása volt. A Szovjetunió az ENSZ békefenntartóinak azonnali kivonását sürgette, és úgy vélte, hogy az beavatkozik Kongó belügyeibe - miközben természetesen aktívan támogatta a központi kormány elleni lázadókat. A Szovjetunió határozat-tervezetét azonban nem fogadták el.[926] Mindazonáltal a szovjetek vétójukkal megakadályozhatták egy másik tervezet elfogadását, amely az ENSZ kongói missziójának folytatását erősítette volna meg.[927] Ennek eredményeként a BT úgy döntött, hogy ismét felhívja az Összefogva a békéért határozatot, és a kérdést a közgyűlés negyedik rendkívüli vészhelyzeti ülése elé viszi.[928] Ennek a belga beavatkozás szempontjából az a jelentősége, hogy a Közgyűlés annak ellenére is kifejthette véleményét a kérdésben, hogy Belgium már elhagyta Kongót. A Szovjetunió javasolta, hogy a határozat-tervezetbe foglalják bele az agresszió elítélését,[929] de úgy döntött, hogy nem kér szavazást a módosításairól.[930] A KGY elsöprő többséggel fogadta el az ázsiai és főként afrikai államok által kidolgozott határozatot, amit Belgium is támogatott.[931] Ez nem tartalmazott elítélést, csak a be nem avatkozásra szólított fel.[932] Mint a Maláj Szövetség megállapította, "az afrikai államok képviselői különösen alkalmasak arra, hogy megértsék és közvetítsék a kongói helyzet szükségleteit a határozatok megfogalmazásakor".[933] Ezért az a tény, hogy az agresszió nem szerepelt a határozat-tervezetben, arra utal, hogy nem volt tömeges támogatás. Valójában az ülésen csak

[923] Third report on the implementation of Security Council resolution S/4387 of 14 July 1960, S/4405 of 22 July 1960 and S/4426 of 9 August 1960 : addendum No. 3 / by the Secretaty-General. S/4475/Add.3.
[924] Fourth report on the implementation of Security Council resolution S/4387 of 14 July 1960, S/4405 of 22 July 1960 and S/4426 of 9 August 1960 : addendum No. 3 / by the Secretaty-General. S/4482/Add.3.
[925] Note verbale dated 9 September 1960 from the Permanent Mission of Belgium to the United Nations addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/4482/Add.3.
[926] SC Draft Res. S/4519. of 15 September 1960.
[927] SC Draft Res. S/4523. of 15 September 1960.
[928] UNSC Res. 157 (1960) of 17 September 1960.
[929] Official Records. A/PV. 863 (USSR) 863rd Pleanary Meeting of the GA (Forth Emergency special Meeting) para. 122-3.
[930] Ibid. para. 267.
[931] 70 igen ellenében 0, 11 tartózkodással.
[932] UNGA Res. 1474 (ES-IV) of 20 September 1960.
[933] UNGA Res. 1474 (ES-IV) of 20 September 1960.

Fehéroroszország fejezte ki kifejezetten azt az óhaját, hogy a Szovjetunió által javasolt megoldásként a belga agressziót elítéljék.[934]

Az 1964-es beavatkozás - Sárkány hadművelet

1964-ben Kongó miniszterelnöke ugyanaz a Moise Tshombe volt, aki évekkel korábban Katanga tartomány elszakítását próbálta elérni. 1964. november 24-én három levél érkezett a főtitkárhoz Tshombe-tól mint kongói miniszterelnöktől, Belgiumtól és az Egyesült Államoktól. Mindegyik értesítette az ENSZ-t a belga és amerikai erők által indított hadműveletről, amelyet a külföldi állampolgárok megmentése érdekében indítottak az újjáéledt zavargások okán. Tshombe kijelentette, hogy "felhatalmazta a belga kormányt és az Egyesült Államok kormányát, hogy nyújtsanak „kormányának szükséges segítséget egy humanitárius misszió megszervezéséhez, amely lehetővé teszi, hogy a külföldi túszokat evakuálják." Azt is tisztázta, hogy a beavatkozás csak korlátozott ideig tart és kizárólag az életek megmentése a cél.[935] A belga levél visszhangozta a legfontosabb üzeneteket: tisztán humanitárius, a mentésre korlátozódik. Azt is hozzátette, hogy minden más eszközt megpróbáltak az életek megmentésére, és amint a célt eléri az akció, azt befejezik. A levél azt is hangsúlyozta, hogy Belgium gyakorolta a külföldön tartózkodó állampolgárai védelmére vonatkozó felelősségét.[936] Csatolták Tshombe miniszterelnök levelét, amelyben ugyanilyen óvatos megfogalmazással ("szigorúan humanitárius céllal") engedélyezte a missziót.[937] Az amerikai levél ismét ugyanazokat a megfogalmazásokat és indokokat használta az "irgalmas küldetés" kapcsán.[938] Az Afrikai Egységszervezet (OAU) tagjai és más államok a belga és amerikai műveletet az afrikai ügyekbe való beavatkozásnak és az OAU tekintélyének szándékos megsértésének tekintették. Az ENSZ Alapokmány durva megsértésére és Afrika békéjét és biztonságát fenyegető veszélyre hivatkozva rendkívüli ülést kértek a BT-ben.[939] Érdekes módon Kongó szintén rendkívüli ülést kért, hogy foglalkozzon a konfliktusába való beavatkozással néhány olyan állam részéről, amelyek úgy vélték, hogy az USA és Belgium volt a jogsértő.[940]

A Szovjetunió a belga-amerikai akciót a gyarmatosítók imperialista agressziójaként ítélte el.[941] Az USA válasza ez volt:

> „A panaszt benyújtó képviselők memorandumukban figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy az Egyesült Államok és Belgium akciója tisztán és egyszerűen egy

[934] Ibid. (Belarus) para. 38.
[935] Letter dated 24 November 1964 from the Prime Minister of the Democratic Republic of the Congo addressed to the Secretary-General. S/6060.
[936] Letter dated 24 November 1964 from the Permanent Representative of Belgium addressed to the President of the Security Council. S/6063.
[937] Letter dated 21 November 1964 from Mr Tshombe, the Prime Minister, addressed to Count de Kerchove de Denterghem, Ambassador of Belgium at Leopoldville. S/6063.
[938] Letter dated 24 November 1964 from the Permanent Representative of the United States of America addressed to the President of the Security Council. S/6062.
[939] Letter dated 1 December 1964 addressed to the President of the Security Council, from the Representatives of Afghanistan, Algeria, Burundi, Congo (Brazzaville), Dahomey, Ethiopia, Ghana, Guinea, Kenya, Mali, Somalia, Sudan, Tanzania, Uganda, United Arab Republic and Yugoslavia. S/6076.
[940] Letter dated 26 November 1964 from the Permanent Representative of the United Kingdom addressed to the President of the Security Council. S/6069.
[941] Official Records S/PV. 1170. (USSR) 1170th Meeting of the SC (9 December 1964) para. 4.

> mentőakció volt, amelyet Kongó törvényesen felállított kormánya előzetesen engedélyezett. És most mégis, a Biztonsági Tanács egyes tagjai megpróbálják megakadályozni, hogy a Tanács megvizsgálja a kongói kormány által benyújtott panaszt a kongói belügyekbe való beavatkozás miatt ezen államok némelyike ellen."[942]

A Szovjetunió azonban azt állította, hogy a miniszterelnök beleegyezésének nincs jelentősége, mivel ő csak az imperialisták bábja, és a kongói nép a gyarmati elnyomás ellen harcol.[943] Erre Elefántcsontpart azt válaszolta, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányának legitimitását nem szabad megkérdőjelezni, sem a képviselőjét, különösen, mivel éppen ez a kormány nemcsak az ENSZ-ben, hanem az OAU-ban is jelen van.[944] A Kongói Köztársaság a fekete lakosság ellen elkövetett agressziónak nevezte a műveletet.[945] Bár a képviselő azzal érvelt, hogy a misszió agresszió és gyarmatosító mozgalom volt, nem pedig humanitárius, nem foglalkozott a beleegyezéssel, sőt, nem mutatott rá semmilyen tényre, amely többnek minősülne egy mentőakciónál. Ghána ugyanezt a retorikát használta, elítélve az agressziót,[946] de nem kérdőjelezte meg Tshombe miniszterelnöki minőségét,[947] ezért nem foglalkozott megfelelően a beleegyezésével, noha az a beavatkozás jogszerűségének döntő kérdése volt. Ghána jogi szempontból rendkívül ellentmondásos nyilatkozatokat tett:

> „Tshombe úr kormányát, a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányát segíteni kell. Anélkül, hogy technikai kérdésekben mellette vagy ellene érvelnék, azt kell mondanom, hogy az Afrikai Egységszervezet mint olyan, és Ghána is elismeri ezt. De ha egy kormány, amely Afrika egyik legnagyobb hadseregével rendelkezik, nem tudja irányítani a népét, akkor nem lehet csak úgy, óvatosság nélkül katonai segítséget nyújtani neki."[948]

Szudán is ugyanezt az utat követte, ami jogilag zavaros és következetlen, különösen, hogy a képviselő hozzátette: "normális körülmények között nehéz lenne ellenezni egy humanitárius céllal vállalt mentőakciót".[949] Általában ezek az államok meg sem próbáltak jogilag érvelni, a fő érvük pusztán politikai volt (talán még *contra legem* is): ez egy afrikai ügy, és csak afrikai államoknak kellett volna megoldaniuk. Ennek megfelelően, még ha a Kongói Demokratikus Köztársaság - nem vitatott - miniszterelnöke bele is egyezett volna a beavatkozásba, nem kellett volna.

A rendkívüli ülés összehívását kérő afrikai államok érdeklődése olyan elsöprő volt, hogy képviselőik nem is tudtak helyet foglalni a BT asztalánál, és a rendelkezésre álló helyeket egymás után kellett cserélniük.[950] Mindenesetre, ugyanaz a narratíva következett Guinea,[951]

---

[942] Ibid. (US) para. 9.
[943] Ibid. para. 68.
[944] Ibid. (Ivory Coast) para. 75.
[945] Ibid. (the Rebublic of Congo) para. 84.
[946] Ibid. (Ghana) para. 100-7.
[947] Ibid. para. 113.
[948] Ibid. para. 137.
[949] Ibid. (Sudan). para. 156.
[950] Official Records S/PV. 1171 (President)1171st Meeting of the SC (10 December 1964) para. 3.
[951] Ibid. (Guine) paras. 5-23.

Mali[952] és Algéria[953] részéről. Később pedig ugyanezt tették az Egyesült Arab Köztársaság,[954] Kenya (bár a beleegyezés kérdését érintették, mondván, hogy egyesek illegitimnek tartják Tshombe rendszerét a teljes tényleges ellenőrzés hiányában, és mivel a kongóiak körében népszerűtlen),[955] a Közép-afrikai Köztársaság, [956] Burundi, [957] Uganda[958] és a Tanzániai Egyesült Köztársaság.[959] Marokkó képviselője végül sokkal kifinomultabb és kiegyensúlyozottabb módon fogalmazta meg, hogy mi volt az igazi probléma ezen államok számára: a belga-amerikai misszió "súlyosan aláásta a születőben lévő afrikai szervezet tekintélyét [...], súlyos erkölcsi kárt okozott az OAU-nak".[960]

Nigéria részletesebben kifejtette a beavatkozás mérlegelésének fő pontjait a BT vitában:

> „Ami az első kérdést illeti, nevezetesen azt a vádat, hogy három külföldi ország - Belgium, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság - beavatkozott a Kongói Demokratikus Köztársaság belügyeibe, úgy gondolom, hogy ezt nagyon könnyen el lehet utasítani. Meghallgattam azoknak az afrikai államoknak a nyilatkozatait, amelyek ezt az ügyet a Tanács elé terjesztették; meghallgattam azokat az államokat, amelyeket vádoltak; és meghallgattam a közvetlenül érintett Kongói Demokratikus Köztársaság véleményét is. A józan ész szerint a döntő tényezőnek ebben az ügyben a közvetlenül érintett ország álláspontjának kell lennie. A két másik fél egy ponton találkozik - és ez a pont Kongó."[961]

> „A Kongói Demokratikus Köztársaság azt állítja, hogy nincs külső beavatkozás a területén; hogy azok, akiket beavatkozással vádolnak, a tudtával, beleegyezésével, jóváhagyásával, sőt meghívásával érkeztek. Az Egyesült Nemzetek Szervezetében mindannyian egyetértünk abban, hogy Kongó Afrika szuverén, független állama. Az Afrikai Egységszervezetben mindannyian egyetértünk abban, hogy Kongó Afrika szuverén, független állama, amely teljes joghatósággal rendelkezik saját bel- és külügyei felett. Sehol nem hallottam, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaság, mint független, szuverén állam jogait bárki is csorbította volna, vagy hogy ez az ország bármelyik afrikai államot alkalmazta volna képviselőjeként. Ezért nigériai szempontból, az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 2. cikke és az Afrikai Egységszervezet Alapokmányának III. cikke alapján azt tartjuk, hogy egyetlen afrikai államnak sincs joga a Kongói Demokratikus Köztársaság álláspontját képviselni a Kongói Demokratikus Köztársaság felhatalmazása nélkül."[962]

---

[952] Ibid. (Mali) paras. 24-64.
[953] Official Records S/PV. 1172 (Algeria) 1172nd Meeting of the SC (10 December 1964) paras. 3-49.
[954] Official Records S/PV. 1174 (United Arab Republic) 1174th Meeting of the SC (14 December 1964) paras. 3-45.
[955] Official Records S/PV. 1175 (Kenya) 1175th Meeting of the SC (15 December 1964) paras. 28-73.
[956] Ibid. (Central African Republic) paras. 75-91.
[957] Official Records S/PV. 1177 (Burundi) 1177th Meeting of the SC (16 December 1964) paras. 5-41.
[958] Ibid. (Uganda) paras. 107-119.
[959] Official Records S/PV.1178 (United Rebublic of Tansania) 1178th Meeting of the SC (17 December 1964) paras. 9-29.
[960] Ibid. (Morocco) paras. 50-51.
[961] Official Records S/PV. 1176 (Nigeria) 1176th Meeting of the SC (15 December 1964) para. 6.
[962] Ibid. para. 8

„Itt szeretném elmondani, hogy ha Belgium, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság bármilyen ürüggyel Kongóba ment volna, anélkül, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaság meghívta volna őket, én lennék az első, aki elítélné őket itt és mindenhol máshol. Ez nem történt meg. Amíg a Kongói Demokratikus Köztársaság kategorikusan kijelentette, hogy ezek az emberek az ő meghívására érkeztek, szuverén államként, szuverén kormányként gyakorolt jogával élve, addig senkinek sincs joga megkérdőjelezni a cselekedetét, mert ez az ország nem protektorátusa senkinek."[963]

Brazília teljes mértékben elfogadta a beavatkozást, mint olyat, azt állítva, hogy "a művelet igazolása éppen abban a célban rejlik, amely azt inspirálta, vagyis egy olyan bűncselekmény elkövetésének megakadályozásában, amelyet a nemzetközi jog és az államok közötti kapcsolatokat szabályozó magatartási normák ekként ismernek el".[964] Ugyanezt állította Kína is.[965]

Végül elfogadtak egy határozatot,[966] amely nem ítélt el senkit, de "felszólított minden államot, hogy tartózkodjon vagy álljon el a Kongó belügyeibe való beavatkozástól",[967] amit mindkét oldalon könnyen úgy értelmeztek, hogy a másikra céloz. Ezért a határozat inkább azt sugallja, hogy a belga-amerikai beavatkozást *jogilag* nem tekintették tiltottnak. Valójában a vita heves volt, és gyakran a BT-hez képest is túlpolitizált. Kijelenthető, hogy a posztkoloniális feszültségek, a faji előítéletek (mindkét oldalon) és természetesen a hidegháborús dinamika rendkívül megnehezítette a tények és a jog alapján történő vitát. Nem lehet azonban az egyes felszólalók által kifejezett jogi tartalmat ezen az alapon szintén elvetni.

Érvek és bináris megítélésük

Az 1960-as beavatkozás

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Belgium	életmentés, rendfenntartás	állampolgárok megmentése, hatóság beleegyezése, békefenntartás, katonai megállapodás	nem

Az 1960-as beavatkozás

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Belgium	tisztán humanitárius akció	állampolgárok megmentése, kormány beleegyezése	igen
USA			

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás

[963] Ibid. para. 13.
[964] Official Records S/PV.1977 (Brazil) 1977th Meeting of the SC (16 December 1964) para. 90.
[965] Ibid. (China) paras. 120-124.
[966] 10 igen ellenében 0, Fro. tartózkodásával.
[967] UNSC Res. 199 (1964) of 30 December 1964.

S/Res/143	100	73	87
SZU módosító javaslat	22	18	20
S/Res/145	100	100	100
S/Res/146	100	82	91
A/Res. 1474 (ES-IV)	100	90	95
S/Res/199	100	91	96

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását az 6. és 7. mellékletek szemléltetik.

Az 1960-as beavatkozás esetén a BT és a KGY túlnyomó többsége nem fogadta el jogalapként Belgium békekényszerítő szerepét, sem a katonai megállapodást. A beleegyezés hiányát a jelenlét jogszerűségét kizáró és a be nem avatkozás elvét sértő körülménynek tekintették. Belgiumot nem ítélték el kifejezetten agresszióért, de a határozatok megfogalmazása nem hagyott kétséget afelől, hogy a missziót jogellenesnek tekintik.

A 1960-as és 1964-es beavatkozás és a velük kapcsolatos *opinio juris* közötti különbség a katonai művelet terjedelmében is rejlik. A humanitárius beavatkozás kifejezés túl tág, és magában foglalhatja a rendfenntartást (a biztonságos körülmények biztosítása a helyszínen, így a bajba jutott személyek ott maradhatnak) és a szigorúan vett mentőakciókat (evakuálás). A nemzetközi közösség csak az utóbbit fogadta el.

A Disznó-öböli beavatkozás (1962)

Tények

Az 1959-es kubai forradalom jelentősen megváltoztatta az USA és a szigetország közötti kapcsolatot. A Szovjetunióval szövetséges kommunista államot Amerika küszöbén komoly fenyegetésnek tekintették. Nem volt titok, hogy az Egyesült Államoknak szándékában állt a kubai rendszer megváltoztatása.[968] 1962. október 16-án a CIA arról számolt be, hogy a szovjetek szeptember óta különböző fegyvereket szállítottak Kubába, és továbbiak is úton lehettek. A jelentés szerint: "[a] szovjet vezetők döntése, hogy ballisztikus rakétákat telepítenek Kubába, arról tanúskodik, hogy elszántan el akarnak riasztani minden olyan aktív amerikai beavatkozástól, amely a Castro-rezsim meggyengítésére vagy megdöntésére irányul, amit nyilvánvalóan valószínűnek és küszöbön állónak tartanak". A telepítés célja az is, hogy minden ilyen amerikai akciót költségessé és kockázatossá tegyenek, ami "általános nukleáris konfliktushoz" vezetne.[969] A rakétákon kívül a Szovjetunió számos más fegyvert is küldött.[970] Az USA aktivizálta az Amerikai Államok Szervezetét (OAS), tudván, hogy az ENSZ BT a két szembenálló fél vétója miatt nem lenne hatékony. Az OAS tájékoztatta az ENSZ-t, hogy a kubai rakétahelyzetet az amerikai kontinens békéjét fenyegető veszélynek tekintik, és úgy döntöttek,

[968] Cf.: Jacinto Valdés, Dapena Vivanco, Operation Mongoose: Prelude of a Direct Invasion on Cuba. Ruth (2012).
[969] Mary S. McAuliffe (szerk.), CIA Documents on the Cuban Missile Crisis 1962. CIA History Stuff (1992 október) 141. o.
[970] Raymond L. Garthoff, The Cuban Missile Crisis: An Overview. In James A. Natha (szerk.), The Cuban Missile Crisis Revisited. Palgrave Macmillan (1992) 45-6. o.

hogy akár az erőszak alkalmazását is engedélyezik a kínai-szovjet fegyverek további szállításának és telepítésének megakadályozása érdekében.[971] Október 23-án Kennedy elnök bejelentette, hogy "karantént", tehát blokádot hoz létre Kuba körül, nem engedve semmilyen szállítmányt megvalósulni.[972] A világ rendkívül közel került a két nukleáris szuperhatalom közötti közvetlen konfliktushoz.[973] Végül október 27-én Kennedy és Hruscsov megegyezésre jutott: Az USA nem szállja meg Kubát, a Szovjetunió pedig kivonja a támadó fegyvereket a szigetről.[974]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az Egyesült Államok, Kuba és a Szovjetunió rendkívüli ülést kért a BT-től. Az USA a világ békéjét és biztonságát fenyegető veszélyt állított a Szovjetunióra hivatkozva, aki nagy távolságú ballisztikus rakétákat telepített Kubába. Washington rámutatott, hogy ezek támadó fegyverek, amelyeket Kuba védelmi szükségletei nem indokolnak. Hozzátette, hogy "a szovjet akciók Kubában csakis a béke legsúlyosabb fenyegetésének tekinthetők". Az USA kérte a BT-t, hogy rendelje el a fegyverek leszerelését és kivonását ENSZ-megfigyelők felügyelete mellett.[975] Kuba kérte a BT-t, hogy "vizsgálja meg az Egyesült Államok kormánya által egyoldalúan elkövetett háborús cselekményt, amellyel elrendelte Kuba tengeri blokádját". Kuba egyoldalú és közvetlen agresszióval vádolta az USA-t.[976] A Szovjetunió szintén agresszív cselekedetként és a világbékére nézve súlyos veszélyként számolt be a tengeri blokádról. A szovjetek azzal érveltek, hogy "az imperialista körök az Egyesült Államokban megpróbálják megszabni Kubának, hogy milyen politikát kell folytatnia, milyen rendelkezéseket kell hoznia belföldön, és milyen fegyverekkel kell rendelkeznie a védelmére," kiemelve, hogy ez főszabályként az állam szuverén joga.[977]

A BT ülése nem hozott újdonságot, a három állam sok időt fordított arra, hogy ugyanazokat az érveket dolgozza ki, amelyeket leveleikben, de ezek inkább a politika területén maradtak. A Szovjetunió azt állította, hogy az USA az Alapokmány alapján semmilyen jogalapot nem szolgáltatott a blokádra.[978] Mind az USA, mind a Szovjetunió határozat-tervezetet nyújtott be, bár ezek elfogadására gyakorlatilag semmi esély nem volt. Az amerikai tervezet az összes rakéta és támadófegyver kivonására kívánt felszólítani Kubából anélkül, hogy a Szovjetuniót kifejezetten bevonta volna. A tervezet felszólította volna az USA-t a karantén megszüntetésére amint az ENSZ megállapítja, hogy a kivonásra vonatkozó első pont teljesül. Ezzel valójában a

[971] Letter dated 23 October 1962 from the Secretary-General of the Organization of American States addressed to the Acting Secretary-General of the United Nations. S/5193.
[972] A döntés okairól lásd: James G. Blight, Joseph S. Nye Jr. és David A. Welch, The Cuban Missile Crisis Revisited. In Foreign Affairs (1987 Fall) Vol. 66, No. 1. 170-188. o.
[973] Cf. Len Scott, R. Gerald Hughes, The Cuban Missile Crisis. A critical reprisal. Routledge (2015) xiv. o.
[974] A válság történeti áttekintéséről részletesebben lásd: Mark J. White, The Cuban Missile Crisis. Palgrave Macmillan (1996).
[975] Letter dated 22 October 1962 from the representative of the United States of America addresed to the President of the Security Council. S/5181.
[976] Letter dated 22 October 1962 from the Permanent Representative of Cuba addressed to the President of the Security Council. S/5183.
[977] Letter dated 23 October 1962 from the Deputy Permanent Representative of the Union of Soviet Socialist Republics addressed to the President of the Security Council. S/5186
[978] Offical Records S/PV. 1022 (USSR) 1022nd Meeting of the SC (23 October 1962) para. 135.

karanténra visszamenőleges hatállyal kívánt áldást adni.[979] Ezzel szemben a szovjet javaslat azt próbálta megerősíteni, hogy minden nemzetnek joga van megerősíteni a védelmét, és elítélte az USA-t az Alapokmány megsértéséért és a háborúval való fenyegetésért. Azt "javasolta" az USA-nak, hogy hagyjon fel minden beavatkozással Kuba belügyeibe.[980] A tervezeteket még csak szavazásra sem bocsátották. A két blokk megmaradt a maga táborában: Venezuela, az Egyesült Királyság, Franciaország, Kína (Tajvan) és Chile az USA-t támogatta, míg Románia, az Egyesült Arab Köztársaság és Ghána Kubát és a Szovjetuniót.[981]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	provokáció, nemzetbiztonság	OAS felhatalmazása	N/A

Az, hogy az USA-t nem ítélték el, vagy hogy álláspontját és cselekedeteit nem kritizálták komolyan nem azért volt, mert azokat jogszerűnek tartották. Az USA maga sem érvelt jogi alapon (kivéve az OAS felhatalmazást), és főleg nem alapokmányi alapon. Az USA nem hivatkozott önvédelemre. Politikai érvei az alapvető nemzetbiztonság és regionális biztonság volt, tehát hogy potenciálisan súlyos és közvetlen veszély fenyeget. Még csak nem is a küszönön álló támadás volt az indok (*imminent threat of attack*). Sokkal inkább, és csakis a jövőbeni közvetlen támadás elméleti lehetősége.

Az USA beavatkozása Dominikában (1965)

Tények

Rafael Trujillo Molina 30 éves önkényuralma után Dominikában instabilitás következett, és a kormányok és államcsínyek egymást követték, egymással rivalizáló *juntákkal*.[982] Az Egyesült Államokban nagy volt az aggodalom, hogy Dominika egy második Kubává válhat a belső zavargások kommunista elemeivel.[983] 1965. április 25-re a helyzet kritikus pontra jutott, általános anarchia és ellenségeskedés tört ki a Dominikai Köztársaságban.[984] Az amerikai beavatkozás 1965. április 28-án indult meg a tengerészek partraszállásával.[985] Hamarosan megkezdődött egy összetett katonai invázió, amelyben nem volt kétséges, hogy az USA

[979] SC Draft Res. S/5182 of 22 October 1962. (US)
[980] Violation of the United Nations Charter and threat to the peace by the United States of America : draft resolution Union of the Soviet Socialist Republics. SC Draft Res. S/5187 of 23 October 1962.
[981] Cf.: Official Records. S/PV.1023 1023rd Meeting of the SC (24 October 1962); Official Records. S/PV.1024 1024th Meeting of the SC (24 October 1962).
[982] D. J. Lecce, International Law regarding Prodemocratic Intervention. A Study of the Dominican Republic and Haiti. In Naval Law Review, Vol. 45 (1998) 252. o.
[983] Abraham F. Lowenthal, The United States and the Dominican Republic to 1965: Background to Intervention. In Caribbean Studies, Jul., 1970, Vol. 10, No. 2 (1970 július) 50. o.
[984] Lawrence M. Greenberg, The United States Unilateral and Coalition Operations in the 1965 Dominican Republic Intervention. Historical Analysis Series, U. S. Army Center of Military History (1987) 15. o.
[985] David S. Bogen, The Law of Humanitarian Intervention: United States Policy in Cuba (1898) and in the Dominican Republic (1965). In Harvard International Law Club Journal, Vol. 7, No. 2 (Spring 1966) 296. o.

egyoldalúan cselekedett.[986] A következő tíz napban mintegy 23 000 katona szállt partra.[987] Mivel a beavatkozásnak különösen a latin-amerikai államok vonatkozásában nagy volt a reputációs kockázata, "[a] latin-amerikai szövetségesek ellenkezésének elkerülése és az amerikai semlegesség ürügyének fenntartása érdekében" az USA a veszélyben lévő amerikai állampolgárok védelmével indokolta a műveletet.[988] A tényeknek ellentmondva, az elnöki nyilatkozat a katonai művelet hatókörét kifejezetten arra korlátozta, hogy az amerikai állampolgárokat biztonságban visszakísérje az Egyesült Államokba.[989] Az USA egyoldalú beavatkozása május 6-án véget ért.

A katonai művelet egyoldalú jellege ellenére az Egyesült Államok a legitimitás érdekében aktívan bevonta az OAS-t. Május 2-án az OAS határozatot fogadott el egy bizottság létrehozásáról az USA, Brazília, Argentína, Kolumbia, Guatemala és Panama részvételével, azzal az utasítással, hogy "tegyenek meg mindent a béke és a normalitás helyreállítása érdekében". Kifejezetten katonai műveleteket nem említett, csak jószolgálati és evakuálási feladatot, valamint tűzszünet elérését.[990] 1965. május 5-én a belső konfliktus két fő résztvevője (a *constitutionalistas* és a katonai *junta*) aláírta a Santa Domingo-i paktumot, amely tűzszünetet hirdetett (amit nem tartottak be), és felhatalmazta az OAS katonai beavatkozását.[991] Ennek megfelelően május 6-án az OAS egy Amerika-közi erőt hozott létre, amelynek célja volt a normális állapotok helyreállítása Dominikán, a lakosság biztonságának és emberi jogainak fenntartása, illetve a béke megteremtése, amelyben a demokratikus intézmények működhetnek.[992] Ettől kezdve a beavatkozás koalíciós alapon folytatódott 1966. június 24-ig, amikor is az erőket felkérték a kivonulásra.[993]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT rendkívüli ülését a Szovjetunió kérte, amelyben az USA-nak a Dominikai Köztársaság belügyeibe való fegyveres beavatkozásával foglalkozott.[994] A szovjetek azzal érveltek, hogy az USA az imperializmus és a gyarmatosítás indokaival megszállta a Dominikai Köztársaságot, "hogy hatalmon tartson egy reakciós, népellenes diktatúrát". A Szovjetunió azt is állította, hogy

[986] Bruce Palmer Jr., Intervention in the Caribbean, The Dominican Crisis of 1965. The University Press of Kentucky (1989) 29. o.
[987] Yale H. Ferguson, The Dominican Intervention of 1965: Recent Interpretations. In International Organization Vol. 27 No. 4. (Autumn 1973) 528. o.
[988] Lawrence A. Yates, Power Pack: U.S. Intervention in the Dominican Republic, 1965-1966. Leavenworth Paper, Combat Studies Institute (1988) 52-3. o.
[989] Statement by President Johson, April 28, White House Press release. In The Department of State Bulletin Vol. 52 (1965) 738. o.
[990] OAS States Resolution of 1 May 1966. In Cable dated 1 May 1965 from the Assistant Secretary-General of the Organization of American States addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/6319.
[991] C. G. Fenwick, The Dominican Republic: Intervention or Collective Self-Defense. (editorial comment) In American Journal of International Law, Vol. 61, Issue 1. 65. o.
[992] Organizacion de los Estados Americanos: Decima Reunion de Consulta de Ministros de Relaciones Exteriores, Acta Final, 1970. III. Fuerza Interamericana, Aprobada en la tercera session de plenaria celebrada el 6 de mayo de 1965.
[993] OAS Resolution 24 June 1966. In Cable dated 24 June 1966 from the Secretary-General of the Organization of American States addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/7379.
[994] Letter dated 1 May 1965 from the Permanent Representative of the Union of Soviet Socialist Republics addressed to the President of the Security Council. S/6316.

az USA az OAS bevonásával akarta leplezni agresszióját.[995] Kuba szintén az ENSZ-hez fordult, hogy felhívja a figyelmet a "hallatlan agresszióra".[996] Az USA is levelet intézett a szervezethez a beavatkozás megkezdését követő napon, hogy értesítse az ENSZ-t a műveletről, s ehhez csatolta az elnöki nyilatkozatot mely az indokokat tartalmazta.[997] A megbeszélésen a Szovjetunió azzal érvelt, hogy ha csak az amerikaiak evakuálása lett volna a cél, akkor az elnöki nyilatkozatban szereplő első 400 tengerészgyalogos elegendő lett volna, és a mentést követően távozhattak volna.[998] A Szovjetunió azt állította, hogy az USA fegyverrel avatkozott be a belügyekbe, és megsértette a 2. cikk (4) bekezdését és 2. cikk (7) bekezdését.[999] És megállapította, hogy az USA már kész tényt állított az OAS elé.[1000] Kuba "barbár agressziónak" tekintette az eseményeket.[1001] Az USA azt válaszolta, hogy vészhelyzet, humanitárius válsághelyzet van, és a dominikai katonai hatóságok kifejezetten kérték az USA-t, hogy partra szálljon és segítsen az életmentésben.[1002] Mindazonáltal az USA elismerte, hogy "az amerikai nemzetek nem fogják megengedni egy újabb kommunista kormány felállítását a nyugati féltekén".[1003] A jelenlét indoklásaként az USA képviselője kijelentette, hogy a törvényesség és a rend még nem állt helyre.[1004] És általában véve az érvelés egyértelműen egy egyszerű mentőakciónál jóval szélesebb körre utalt. Inkább békekikényszerítésről volt szó, amit az amerikai képviselő következő sorai is bizonyítanak, amelyekkel azt próbálta leszögezni, hogy az USA nem részese a konfliktusnak, de katonai műveleteket hajt végre.

> „Kategorikusan tagadom, hogy az Egyesült Államok bármilyen bombázást hajtott volna végre a Dominikai Köztársaságban. És nem is harcoltunk a *constitutionalistas* ellen [...]. Mi a harcok ellen harcoltunk, megpróbáltuk megállítani a vérontást és helyreállítani a rendet."[1005]

A következő ülésen Uruguay kifejezte, hogy az OAS álláspontjával ellentétben Uruguay a kérdést belügynek tekinti, az amerikai beavatkozással pedig "nemtetszést" érez. A képviselő azt is kifejtette, hogy a be nem avatkozás elve különleges jelentőséggel bír és jól meghatározott a latin-amerikai rendszerben. Kijelentette azt is, hogy ez a nézet "pontosan Latin-Amerika szigorú jogi hagyományai közé tartozik". Az OAS Alapokmányát idézve a képviselő meggyőzően érvelt amellett, hogy az "a leghatározottabban és kategorikusan tiltja a beavatkozás minden formáját, legyen az közvetlen vagy közvetett, egy állam vagy államok csoportja által, bármilyen okból [...]".[1006] Uruguay kitért az USA azon érvére is, hogy a kommunizmus összeegyeztethetetlen az amerikai elvekkel. Uruguay kijelentette, hogy a de

[995] Letter dated 1 May 1965 from the Permanent Representative of the Union of Soviet Socialist Republics addressed to the President of the Security Council enclosing a statement of TASS. S/6317.
[996] Letter dated 30 April 1965 from the Permanent Representative of Cuba addressed to the Secretary-General. S/6314.
[997] Letter dated 65/04/29 from the Permanent Representative of the United States of America addressed to the President of the Security Council. S/6310.
[998] Official Records S/PV. (USSR) 1196 1196th Meeting of the SC (3 May 1965) paras. 16-17.
[999] Ibid. para. 27.
[1000] Ibid. para. 30.
[1001] Ibid. (Cuba). para. 125.
[1002] Ibid. (US) paras. 67-68.
[1003] Ibid. para. 81.
[1004] Ibid. para. 80.
[1005] Ibid. (US) para. 225.
[1006] Official Records S/PV. (Uruguay) 1198 1198th Meeting of the SC (4 May 1965) paras. 8-13.

Punta del Este-i nyilatkozat – ami ezt kimondta - nem szolgálhat a beavatkozás alapjául.[1007] Végül Uruguay azt tanácsolta a BT-nek, hogy kérje az egyoldalú intézkedések - azaz az amerikai beavatkozás - megszüntetését.[1008]

Az Egyesült Királyság támogatta az USA narratíváját:

> „Az egyetlen dominikai erő, amely elismerhetően igényt tartott arra, hogy a rend fenntartására képes legyen, kijelentette, hogy képtelen erre. Arra kérték az Egyesült Államokat, hogy tegyen lépéseket a külföldi nemzetek védelme érdekében, akiknek az élete veszélyben volt."[1009]

Franciaország elfogadta, hogy az állampolgárok megmentése prioritás, de emlékeztetett arra, hogy az akció jogszerűsége érdekében a küldetésnek korlátozott célúnak, időtartamúnak és az az alkalmazott intézkedés tekintetében korlátozott terjedelműnek kell lennie. Az amerikai partraszállás ezen elemek, és a szükségesség hiányában jogellenes.[1010]

Jordánia azzal érvelt, hogy a helyzet egy tisztán belső mozgalom, amelynek célja a kormányváltás "bizonyos belpolitikai okokból". Bár a helyzetet súlyosnak és a nemzetközi közösséget érintőnek értelmezte, bírálta az USA beavatkozását, mivel a BT-t és az OAS-t csak *utólag* értesítették, holott a BT-nek *ab ovo* kellett volna közbelépnie.[1011] Ugyanezen az ülésen az Egyesült Államok jogi érveit kívánta megerősíteni. A képviselő kijelentette, hogy a misszió vészhelyzeti művelet volt, mivel senki sem volt ura a helyzetnek, "a helyzet teljesen elszabadult", és azt állította, hogy a beavatkozásnak humanitárius és jogi alapja volt. Az USA azonban ismét elismerte, hogy a rend fenntartása a misszió lényeges részét képezte, mivel csak ők voltak képesek erre.[1012]

A BT határozatai azonban nem szólították meg az Egyesült Államokat vagy az OAS-t mint jogsértő szereplőket, és nem szólítottak fel a kivonulásra sem. A határozatok csak tűzszünetre szólítottak fel, mégpedig a polgárháborúban részt vevő felek között.[1013] Avitaanyagokból azonban inkább az az értelmezés tűnik helytállónak, hogy az amerikai akciókat nem tekintették jogszerűnek, amint azok túllépték a mentőakciót, azonban a befejezett tényt már nem minősítették érdemben, amint a művelet többoldalú regionális (és jogszerű) alapokra helyeződött át. A határozatok azonban már ezt a későbbi fázist érintik.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	vészhelyzet és rendfenntartó hatalom hiánya	állampolgárok védelme, békefenntartás	nem

[1007] Ibid. paras. 16-17.
[1008] Ibid. para. 32.
[1009] Ibid. (UK) para. 56.
[1010] Ibid. (France) paras. 111-114.
[1011] Official Records S/PV.1200 (Jordan) 1200th meeting of the SC (5 May 1965) paras. 5-11.
[1012] Ibid. (US) paras. 16-20.
[1013] UNSC Res. 203 (1965) of 14 May 1965; UNSC Res. 205 (1965) of 22 May 1965.

A prágai intervenció (1968)

Tények

A szovjet beavatkozás előzménye egy sor mélyreható reform volt Csehszlovákiában, amelyek célja a szocializmus emberközelibbé tétele volt.[1014] A prágai tavasz, ahogy a projektet nevezték, eltörölte a cenzúrát, nagyobb szabadságot vezettek be a rádióban, és a gazdaság kevésbé merevvé vált. A csehszlovák vezető, Alexander Dubček a reformokat a szocialista modellen belül képzelte el.[1015] Ennek ellenére Moszkva és a szocialista blokk határozottan szembefordult ezekkel a reformokkal, és az eredeti rendszer visszaállítását követelték.[1016] Augusztus 18-ra Brezsnyev a többi szocialista állammal való beavatkozás mellett döntött. Hogy jogi alapot biztosítsanak, augusztus 20-án a szovjetek megpróbáltak válságot előidézni a csehszlovák kommunista párt elnökségében, és elfogadtatni egy beavatkozáspárti nyilatkozatot, de az összeesküvés kudarcot vallott, és miután megérkezett a hír a Varsói Szerződés csapatainak határátlépéséről, a cseh pártelnökség ehelyett éppen, hogy elítélte a beavatkozást mint a nemzetközi jog megsértését.[1017] Augusztus 21-re a szovjet, magyar, lengyel, bolgár és kelet-német csapatok[1018] semlegesítették a csehszlovák hadsereget, tehát katonailag gyors sikert arattak. A csehek ellenállása miatt azonban a bábkormány felállítása és a beavatkozás ezáltal legalább utólagos legitimálása nagyobb kihívást jelentett.[1019] Annak ellenére, hogy a beavatkozást a lakosság nem fogadta el, Dubček később azzal érvelt, hogy a katonai ellenállás nem megvalósítható, illetve nem elvárható volt, mivel az új csehszlovák politikai vezetés nem volt eléggé kialakult, és senki sem rendelkezett elegendő tekintéllyel a szovjetekkel szemben.[1020] Következésképpen a reformok eltűntek, és a "normalizáció" eredményeképp Csehszlovákia visszatért a keményvonalas kommunizmushoz.[1021] Természetesen rendkívül nehéz volt jogi vagy politikai indoklást találni a beavatkozásra, mivel egyértelműen belügyekbe való beavatkozásról volt szó. Ráadásul a békésen megvalósított belpolitikai változásba való beavatkozás volt. Ahogy Milan Svec megfogalmazta a Szovjetunió dilemmáját:

> „A Kreml kezdetben tanácstalan volt, hogy elfogadható magyarázatot találjon az invázióra. Mivel a Csehszlovák Kommunista Párt és kormány eredetileg a nemzetközi jog alapvető normáinak tagadásának minősítette az inváziót, és mivel ezek az elítélések

[1014] Cf. Pavel Tigrid, Le Printemps de Prague. Tchéco-Slovaquie 1968. Seuil (1968); Heda Margolius Kovály, Le Premier Pintemps de Prague. Souveirs (1941-1968) Payot (1991).
[1015] Kieran Williams, The Prague Spring and Its Aftermath: Czechoslovak Politics, 1968-1970. CUP (1997) 3. o.
[1016] Mark Kramer, The Prague Spring and the Soviet Intervention in Historical Perspective. In Günter Bischof, Stefan Karner, Peter Ruggenthaler (szerk.), The Prague Spring and the Warsaw Pact Invasion of Czechoslovakia in 1968. Lexintgton Books (2010) 44-45. o.
[1017] Jaromír Navrátil(szerk.), The Prague Spring ’68. CEU Press (2006) 312-313. o.
[1018] A támogató államok perspektívájáról lásd: M. Mark Stolarik (szerk.), The Prague Spring and the Warsaw Pact Invasion of Czechoslovakia, 1968, Forty Years Later. Bolchazy-Carducci Publishers (2010).
[1019] Karen Dawisha, The Kremlin and the Prague Spring. University of California Press (1984) 319-320. o.
[1020] Alexander Dubček’s Foreword to Jiri Valenta, Soviet Intervention in Czechoslovakia 1968, Anatomy of a Decision. Revised Edition, The John Hopkins University Press (1991) x-xi. o.
[1021] Kevin McDermott, Matthew Stibbe (szerk.), Eastern Europe in 1968: Responses to the Prague Spring and Warsaw Pact Invasion. Palgrave Macmillan (2018) 9. o.

jegyzőkönyvben maradtak, a szovjetek tudták, hogy nem lett volna bölcs dolog hallgatni."[1022]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Kanada, Dánia, Franciaország, Paraguay, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok levélben kérte a BT rendkívüli ülésének összehívását.[1023] A Szovjetunió ellenezte az ügy megvitatását, arra hivatkozva, hogy a csehszlovák kormány kérésére jártak el, amint a fenti levélre válaszul írt levelükben rámutattak.[1024] A levél nem tartalmazott semmilyen hivatalos közlést vagy táviratot Prágából, és nevek egyáltalán nem szerepeltek benne. Valódi jogi érvek helyett a szovjetek a szokásos narratívát vették elő:

> „A szovjet kormány ismételten figyelmeztet, hogy az imperialista reakciónak a Csehszlovák Szocialista Köztársaság belügyeibe és a szocialista országok közötti kapcsolatokba való beavatkozási kísérleteit nem tűri, és határozottan visszautasítja. Megragadja ezt az alkalmat, hogy ismételten felszólítson minden államot, hogy szigorúan tartsa be a szuverenitás és függetlenség elvét, valamint a más államok és népek elleni közvetlen vagy közvetett agresszió megengedhetetlenségének elvét."[1025]

A Szovjetunió indoklása a kormány beleegyezésén (meghívásán) és a Varsói Szerződés szerinti furcsa megelőző kollektív önvédelmen alapult. Eléggé zavaró módon a Szovjetunió azt állította, hogy ez Csehszlovákia "tisztán belső ügye" és a Varsói Szerződésen keresztül a szocialista közösség "közös ügye".[1026] A szovjet képviselő egy rendkívül hosszú "beavatkozási kérelmet" olvasott fel követelésének alapjául. Mint azonban az Egyesült Királyság rámutatott, ez egy teljesen névtelen és összefüggéstelen levél volt, és bizonyosan nem a csehszlovák kormánytól származott. Mint a képviselő kijelentette, "a Tanácsnak egyáltalán nem lesz nehéz választania egyrészt e dagályos és látszólag névtelen dokumentum, másrészt a hiteles, tekintélyes, meggyőző és megindító nyilatkozatok között, amelyeket ma este Csehszlovákia képviselője tett elénk."[1027] Ironikus módon Csehszlovákia képviselője nemcsak jelen volt, hanem kétségtelenül rendelkezett a törvényes kormány megbízólevelével is. Ez a momentum a magyar válsághoz hasonló abszurditásba torkollott: a Szovjetunió Prága beleegyezését és meghívását állítja, miközben Csehszlovákia akkreditált képviselője éppen az ellenkezőjét jelenti ki.

A csehszlovák képviselő a következőket tisztázta. A beavatkozás és a csapatok határátlépése Csehszlovákia hivatalos vezetőinek tudta nélkül történt. Az állami szuverenitás erőszakkal való védelme lehetetlen volt. Csehszlovákia a beavatkozást a nemzetközi joggal és a szocialista államok közötti kapcsolatokkal ellentétesnek tartotta. A külügyminiszter felszólította a megszálló államokat, hogy hagyják abba az illegális megszállást és haladéktalanul vonuljanak vissza. A kormány is elítélte a törvénytelen cselekedetet. A Nemzetgyűlés nyilatkozatában

---

[1022] Milan Svec, The Prague Spring: 20 Years Later. In Foreign Affairs, (Summer 1988) Vol. 66, No. 5. 984. o.
[1023] Letter dated 21 August 1968 from the Permanent Representatives of Canada, Denmark, France, Paraguay, the United Kingdom and the United States addressed to the President of the Security Council. S/8758.
[1024] Official Records S/PV.1441 (USSR) 1441st Meeting of the SC (21 August 1968) para. 3.
[1025] Letter dated 21 August 1968 from the Permanent Representative of the Union of Soviet Socialist Republics addressed to the President of the Security Council. S/8759.
[1026] Official Records S/PV.1441 (USSR) 1441st Meeting of the SC (21 August 1968) para. 197.
[1027] Ibid. (UK) para 254.

szintén tiltakozott a megszállás ellen és elítélte mint a nemzetközi jog megsértését, és kategorikusan követelte a fegyveres erők azonnali kivonását.[1028]

A Szovjetunió egyik állítással sem foglalkozott megfelelően. Ami a BT többi tagját illeti, India, kifejezte "reményét", hogy ezeket a csapatokat "a lehető leghamarabb kivonják".[1029] Az USA, Kanada, az Egyesült Királyság, Franciaország, Dánia, Brazília határozottan elítélte a beavatkozást mint az Alapokmány és az önrendelkezés súlyos megsértését, sőt, mint agressziót. Ezzel szemben Magyarország a szovjet narratívát visszhangozta.[1030] A következő ülésen Etiópia kifejtette, hogy a beavatkozó államok nem tudtak semmilyen indoklást felmutatni a meghívásra vonatkozó állításukra, és Csehszlovákia képviselője ellentmondott nekik, és ennek megfelelően azonnali csapatkivonást követelt.[1031] Kína emlékeztetett, hogy a cselekmény még a Szovjetunió saját meghatározása szerint is agresszió.[1032]

Augusztus 22-én Csehszlovákia képviselője ismét világosan kijelentette, hogy kormánya a megszálló erők azonnali kivonását kéri, és hogy "a külföldi megszálló erők minden cselekedete a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban törvénytelen".[1033] Szenegál támogatta a Szovjetunió és szövetségesei elítélését.[1034] A csehszlovák nyilatkozatok fényében a jogalap tarthatatlan volt, ezért a Szovjetunió, Bulgária, Lengyelország és Magyarország ragaszkodott egy olyan narratívához, amely egy kalandregényszerzőt is megihlethetne. Továbbra is azt állították, hogy a prágai megmozdulást külföldi imperialisták irányították, és reális volt a külső agresszió veszélye.[1035] Egy fájdalmasan ismerős narratívát használtak már itt és ekkor: a CIA fedett felforgató tevékenysége okozta a felfordulást,[1036] a NATO egy agresszív katonai blokk, ők állnak a reformok mögött, tehát a Varsói Szerződés engedélyezte a beavatkozást.[1037]

Szavazásra bocsátottak egy határozat-tervezetet, ami felszólította a Szovjetuniót és a Varsói Szerződés szövetségeseit, hogy vonják ki csapataikat Csehszlovákiából, és elítélte a Csehszlovákia belügyeibe való fegyveres beavatkozásukat.[1038] A tervezetet a Szovjetunió megvétózta, Magyarország is ellene szavazott. India, Algéria és Pakisztán tartózkodott.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
SZU et al.	a szocializmus eredményeinek megvédése külső fenyegetéstől	katonai megállapodás, kormány beleegyezése	nem

[1028] Ibid. (Czechoslovakia) paras. 133-143.
[1029] Ibid. (India) para. 125.
[1030] Ibid. (Hungary) paras. 190-195.
[1031] Official Records S/PV.1442 (USSR) 1442nd Meeting of the SC (22 August 1968) paras. 7-8.
[1032] Ibid. (China) paras. 22-23.
[1033] Official Records S/PV.1443 (Czechoslovakia) 1443rd Meeting of the SC (22 August 1968) para. 11.
[1034] Ibid. (Senegal) paras. 15-22
[1035] Cf.: Ibid. USSR, Poland, Bulgaria and Hungary.
[1036] Ibid. (USSR) para. 160.
[1037] Ibid. (USSR) para. 168.
[1038] UNSC Draft Res. S/8761 of 22 August 1968.

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft Res. S/8761	83	67	75

A határozat támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 8. melléklet szemlélteti.

A BT ülései és a határozat-tervezet alapján a nemzetközi közösség szerint a Szovjetunió és a Varsói Szerződés többi tagja beavatkozott Csehszlovákia belügyeibe, és erőszakkal akadályozták az önrendelkezést. Nem fogadták el a Szovjetunió ellenforradalmi érveit sem, sem a külső agresszió jelenlétét. India, Algéria és Pakisztán is megerősítette az önrendelkezés és a be nem avatkozás elvét, tartózkodó álláspontjuknak politikai okai voltak. India nem akarta veszélyeztetni a békés megoldást, Algéria nem akart egyensúlytalanságot okozni a hidegháborúban.

A ciprusi intervenció (1974)

Tények

Ciprus oszmán uralma után a britek 1914-ben teljes szuverenitást szereztek a sziget felett, amelyet Törökország 1923-ban a lausanne-i békeszerződés részeként elismert.[1039] Ciprus brit gyarmat lett, ahol a lakosság 80%-a görög, 18%-a pedig török nemzetiségű volt. Ez az etnikai megosztottság az 1950-es évekre feszült konfliktushoz vezetett a két csoport között. A görögök támogatták az *enózist*, tehát a Görögországgal való egyesülést, míg a török lakosság határozottan ellenezte, és a felosztást (*taksim)* célozta meg.[1040] Ciprus 1960-ban nyerte el függetlenségét és vált szuverén állammá.[1041] Egy garanciaszerződésben Ciprusnak vállalnia kellett, hogy minden olyan tevékenységet megelőz, amely egy másik állammal való egyesülést vagy a felosztást segíti elő.[1042] Az Egyesült Királyság, Görögország és Törökország vállalta, hogy fenntartja Ciprus függetlenségét, területi integritását és biztonságát[1043] azzal a joggal, hogy az alkotmányos státuszt visszaállítja, ha az sérül.[1044]

A függetlenség azonban csak felerősítette a két nemzetiség közötti konfliktust.[1045] A belső konfliktuson kívül Görögország és Törökország is beavatkozott különböző intenzitással a 60-

[1039] Treaty of Peace, signed at Lausanne, July 24, 1923. Art. 20. In League of Nations Treaty Series. Vol. XXVIII. No- 1-4. 1924. No. 701.
[1040] Frank Hoffmeister, Cyprus. In Max Planck Encyclopedia of Public International Law online. Last updated: October 2019. para. 3. https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1273?rskey=mxErS9&result=1&prd=MPIL
[1041] Francis Henn, A Business of Some Heat: The United Nations Force in Cyprus Before and During the 1974 Turkish Invasion. Pen and Sword Military (2004) 10. o.
[1042] United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus: Treaty of Guarantee. Signed at Nicosia, on 16 August 1960. In UN Treaty Series Vol. 382. No. 5475. 1. cikk.
[1043] Ibid. 2. cikk.
[1044] Ibid. 4. cikk.
[1045] Cf. George Kaloudis: Cyprus, the Enduring Conflict. In International Journal on World Peace, (1999 március) Vol. 16, No. 1. 3-18. o.

as évek elejétől.[1046] Mivel a hidegháborús logika miatt a NATO és a Szovjetunió is érdekelt volt a konfliktusban,[1047] a ciprusi elnöknek, Makariosznak nem volt könnyű egyensúlyozni az összes érintett hatalom és szövetséges között. Az el nem kötelezettek mozgalmához tartozóként Makariosz az ENSZ-t választotta a zavargások enyhítésére.[1048] Mivel a helyzet kritikussá vált, a BT 1964-ben egyhangúlag létrehozta és bevetette az ENSZ békefenntartó erőit.[1049] A zavargásokat azonban nem lehetett megállítani, a merényletek és az erőszak tovább mélyítette a válságot.[1050] Mivel Makariosz elnök ellenezte az *enózist*, a több merényletet és erőszakos terrorcselekményt követően egy katonai *junta* 1974. július 15-én az elnöki palota ostromával *államcsínyt* hajtott végre.[1051] Az *enózist* támogató katonai hatalomátvétel 1974. július 20-án török inváziót idézett elő, amelynek eredményeként a sziget 37%-át elfoglalták.[1052] Később, 1983. november 15-én hivatalosan is kikiáltották a felosztást az Észak-Ciprusi Török Köztársaság kikiáltásával.[1053]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A puccsot követően, 1974. július 16-án Ciprus[1054] és a főtitkár sürgős ülésre hívta össze a BT-t.[1055] A találkozón a főtitkár aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az ENSZ-erők csak a két ciprusi közösség belügyeire kaptak mandátumot, miközben az eszkaláció valós veszélyét látta.[1056] Ciprus képviselője azonnal tájékoztatást adott arról, hogy a puccsot végrehajtó tiszteket valóban Athénból küldték, képezték ki és irányították.[1057] Makariosz kérte, hogy ezeket a tiszteket hívják vissza Athénba, de ez nem történt meg.[1058] Ciprus számára az ENSZ békefenntartóinak megerősítése valamint "Ciprus függetlenségének, szuverenitásának és területi integritásának külső katonai beavatkozástól való védelme" volt az elsődleges.[1059] A Szovjetunió elítélte a puccsot, amely szerinte fegyveres beavatkozás a belügyekbe, és az Alapokmány súlyos megsértése, amiért a görög kormányt terheli a felelősség.[1060] Görögország tagadta, hogy részt vett volna a puccsban, és fenntartotta, hogy az kizárólag Ciprus belügye.[1061]

[1046] Cf. Letter dated 26 December 1963 from the representative of Cyprus to the President of the Security Council. S/5488.
[1047] Cf. Christos Kassimeris, Greek response to the Cyprus invasion. In Small Wars & Insurgencies, Vol. 19. No. 2 (2008 június) 256–273. o.
[1048] Cf. Chapter 4: Makarios between East and West in William Mallinson: Cyprus: A Modern History. I. B. Tauris (2009).
[1049] UNSC Res. 186 (1964) of 4 March 1964.
[1050] Andrew Borowiec, Cyprus: A Troubled Island. Greenwood (2000) 73-77. o.
[1051] James Ker-Lindsay, The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know. OUP (2011) 41-42. o.
[1052] Stephanos Constantinides, La République de Chypre: 50 ans après. In Études helléniques, Volume 19, No. 2, (Printemps 2011) 10. o.
[1053] Cf.: Maurice Flory, La partition de Chypre. In Annuaire français de droit international, volume 30 (1984) 177-186. o.
[1054] Letter dated 16 July 1974 from the Permanent Representative of Cyprus to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/11335.
[1055] Letter dated 16 July 1974 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/11334.
[1056] Official Records S/PV.1179 (Secretary-General) 1179th Meeting of the SC (16 July 1974) para. 25.
[1057] Ibid. (Cyprus) para. 28.
[1058] Ibid. para. 29.
[1059] Ibid. para. 41.
[1060] Ibid. (USSR) paras. 48-49.
[1061] Ibid. (Greece) paras. 80-82.

Július 19-én Makariosz a BT előtt kategorikusan állította, hogy "a görögországi katonai rezsim érzéketlenül megsértette Ciprus függetlenségét."[1062] Azt kérte a BT-től, hogy követelje a görög tisztek visszavonását és Ciprus megszállásának megszüntetését.[1063] Jugoszlávia, Románia, India, Kína, Ausztria és Ausztrália mind megerősítették Ciprus szuverenitását, és különböző intenzitással mutattak rá a görög kormány felelősségére.[1064] Ezen a találkozón Törökország inkább a jövőre koncentrált, mivel a képviselő már a másnapi török invázió díszleteként világossá tette, hogy

> „Törökországnak a nemzetközi egyezmények értelmében különleges kötelezettségei vannak. Ezek Ciprus alkotmányos felépítésére és nemzetközi státuszára vonatkoznak. Véleményünk szerint a világközösség kötelezettsége a status quo ante visszaállítása. Törökország a maga részéről kötelességének tekinti, hogy éljen a nemzetközi szerződések által ráruházott jogokkal."[1065]

Július 20-án megindult a török invázió. Görögország sürgős találkozót kért "a török fegyveres erők Ciprus elleni brutális agressziójának" értékelésére.[1066] Gyorsan, egyhangúlag elfogadtak egy határozatot, amiben követelték "a Ciprusi Köztársaságban történő külföldi katonai beavatkozás azonnali befejezését", ami sérti Ciprus szuverenitását, függetlenségét és területi integritását.[1067] A határozat a külföldi katonai személyzet azonnali kivonását is követelte.[1068] Az eszkaláció gyorsaságára reflektálva az Egyesült Királyság képviselője kijelentette, hogy "ez egy szörnyű hét volt. Egy puccsal kezdődött egy kis földközi-tengeri szigeten; egy országnak a sziget ügyeibe való közvetlen katonai beavatkozásával ért véget".[1069]

Bár az USA mind Görögországgal, mind Törökországgal szövetséges volt, Washington ellenezte a belügyekbe való beavatkozást.[1070] A Szovjetunió képviselője ismét agressziónak ítélte a görög beavatkozást, de a török nyílt inváziót egy szóval sem említette.[1071] Ciprus viszont teljesen világossá tette, hogy mind a görög beavatkozás, mind a török invázió agressziónak minősül a két nemzet részéről, amelyeknek garantálniuk kellett volna függetlenségét és területi integritását.[1072] Görögország azzal érvelt, hogy a török invázió célja a megszállás, majd a felosztás, ezért a Garanciaszerződésre való hivatkozással nem állja meg a helyét, mivel az csak a *status quo ante* visszaállítására ad lehetőséget egyoldalú lépésekkel.[1073] Törökország azt válaszolta, hogy az indoklása megállja a helyét, mivel az egyetlen cél a sziget alkotmányos rendjének visszaállítása és a török állampolgárok jogainak védelme.[1074] Ciprus tagadta, hogy a Garanciaszerződés úgy értelmezhető, mint ami feljogosít az egyoldalú erőszak alkalmazására.

[1062] Official Records S/PV.1180 (President Makarios) 1180th Meeting of the SC (19 July 1974) para. 9.
[1063] Ibid. para. 32.
[1064] Ibid. (Yugoslavia, Romania, India, China, Austria, Australia).
[1065] Ibid. (Turkey) para. 55.
[1066] Letter dated 20 July 1974 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/11348.
[1067] UNSC Res. 353 (1974) of 20 July 1974. para. 3.
[1068] Ibid. para. 4.
[1069] Official Records S/PV.1781 (UK) 1781st Meeting of the SC (20 July 1974) para. 52.
[1070] Ibid. (US) para. 55.
[1071] Ibid. (USSR) paras. 72-82.
[1072] Ibid. (Cyprus) para. 202.
[1073] Ibid. (Greece) para. 218.
[1074] Ibid. (Turkey) para. 226.

Mivel a képviselő úgy vélte, hogy a "garanciavállaló hatalmak fenntartják maguknak az intézkedés jogát", ez törvényes intézkedést jelent. Ez nem azt jelenti, hogy mindegyiküknek joga van Ciprus lerohanására.[1075]

Mivel Törökország nem tartotta be a BT-határozatokat, sőt, még több csapatot is a szigetre vezényelt, Ciprus kérte a Közgyűlést, hogy vegye napirendjére a kérdést.[1076] Ennek megfelelően Ciprus azt állította, hogy ez az akció "az imperialista agresszió nyilvánvaló aktusa", és "a Közgyűléstől várta, hogy védje meg függetlenségét, szuverenitását, egységét és területi integritását, és támogassa jogos követelését az összes külföldi erő kivonására [...].[1077] A Közgyűlés üléséig a Szovjetunió megtalálta a hangját a török akcióval kapcsolatban, és a régi narratívát skandálta: a NATO az egyedüli felelős a titkos összeesküvés mögött.[1078] Ezt hűen visszhangozta Fehéroroszország[1079] és Mongólia is.[1080] Kínának egy másik összeesküvés-narratívája volt, bár legalább egy központi igazsággal. Eszerint a két "szuperhatalom rivalizálása és agressziója a jelenlegi világ zavarainak gyökere. Miközben a nagyhatalmak minden nap az enyhülés szükségességével házalnak, valójában mindenütt feszültséget keltenek".[1081] Törökország felelősségével egyébként nem foglalkozott. Nigéria elítélte mind a görög, mind a török beavatkozást.[1082] Mauritius szintén fenntartotta Ciprus szuverenitását, és követelte, hogy minden külföldi csapatot vonjanak ki.[1083] Guyana azt állította, hogy a Ciprus elleni agresszió tagadhatatlan.[1084] Trinidad és Tobago Jamaica és Barbados nevében is szolidaritását fejezte ki, és elítélte a Ciprus és annak belügyei ellen irányuló elsöprő külső katonai erőszakot.[1085] Kuba és Kenya mind a görög, mind a török beavatkozást agressziónak ítélte.[1086] Egyhangúlag elfogadtak egy határozatot, ami megerősítette Ciprus szuverenitását, függetlenségét és területi integritását. A határozat felszólított a beavatkozástól való tartózkodásra, sürgette a külföldi csapatok mielőbbi kivonását és a ciprusi belügyekbe való minden külső beavatkozás megszüntetését.[1087]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Görögo.	tények tagadása	betudhatóság hiánya	nem
Töröko.	a görög puccs provokációja	szerződéses felhatalmazás	nem

[1075] Ibid. (Cyprus) para. 238.
[1076] Letter dated 17 September 1974 from the Permanent Representative of Cyprus to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/9743.
[1077] Ibid. paras. 4. and 9.
[1078] Ibid. paras. 4. and 9.
[1079] Ibid. (Belarus) paras. 127-128.
[1080] Ibid. (Mongololia) para. 182.
[1081] Ibid. (China) para. 32.
[1082] Ibid. para. 41.
[1083] Ibid. (Mauritius) para. 56.
[1084] Ibid. (Guyana) para. 62.
[1085] Ibid. (Trinidad and Tobago) para. 74.
[1086] Ibid. (Cuba) para. 210. (Kenya) paras. 194-195.
[1087] UNGA Res. 3212 (XXIX).

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/353	100	100	100
A/Res/3212(XXIX)	100	100	100

A határozat támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 9. melléklet szemlélteti.

A BT első ülésein és a közgyűlés ülésén kifejtett vélemény általában véve jogellenesnek ítélte a görög beavatkozást. Ezt a nézetet képviselték azok a határozatok, amelyekben a katonai személyzet kivonása a görög tisztekre vonatkozott.

A BT és a közgyűlés ülésein kifejtett vélemény**,** valamint a hivatkozott határozatok egyértelműen arra engednek következtetni, hogy a török indoklást nem fogadták el. A legtöbb állam magának a Garanciaszerződésnek a rendelkezéseivel érvelt, és a török akció jogellenességét a túlzott katonai akció miatt ítélték meg, amelynek célja nem a *status quo ante* helyreállítása volt. Azt ráadásul soha nem fogadták el, hogy a hozzájárulás kifejezett megtagadása és Ciprus ellenkezése után a szerződés így is ehetővé tette volna a török beavatkozást. Különösen a KGY ülésén több állam azzal érvelt, hogy a szerződés *ab ovo* nem engedheti meg az erőszak egyoldalú alkalmazását, különösen a kérdéses állam kifejezett ellenállása után.

A kambodzsai intervenció (1978)

Tények

A vörös khmerek 1975 és 1979 közötti kambodzsai diktatúrája a történelem egyik legbrutálisabb terrorállamának számított. A lakosság elpusztítása és üldözése olyan súlyos volt, hogy egyesek a népirtás kifejezést kiterjesztették az autogenocídiumra (önnépirtás) és gazdasági népirtásra (osztályok kiirtása), hogy leírhassák a milliók tömeges halálát.[1088] Ennek ellenére a nemzetközi közösség a szuverenitást választotta az emberi jogokkal szemben, és a passzivitást a belügyekbe való be nem avatkozás elvével indokolták.[1089]

1978. december 25-én Vietnam megtámadta Kambodzsát, és támogatta a rendszerből kiesett kommunista Heng Samrin hatalomátvételét.[1090] Az atrocitásoknak többnyire a vietnami beavatkozás vetett véget, bár a vietnami bábkormányban több volt vörös khmer tag is részt

[1088] Cf.: William A. Schabas, Genocide in International Law, The crime of crimes. CUP, 2. kiadás (2009) 138-9. o., 166. o.
[1089] Noële Crossley, Evaluating the Responsibility to Protect. Mass atrocity prevention as a consolidating norm in international society. Routledge (2016) 46. o.
[1090] Thomas M. Franck, Recourse to Force. 146. o.

vett.[1091] A vietnamiak célja a rendszerváltás és Pol Pot eltávolítása volt.[1092] A cél mögött meghúzódó valódi indítékok azonban ellentmondásosak voltak. Először is, Kambodzsa és Vietnam régóta rivalizáló konfliktusban állt egymással. Ráadásul a vörös khmer rezsim gyakran megsértette Vietnam területét, és nem volt hajlandó békésen tárgyalni a határviták körül.[1093] A hidegháborús logika is szerepet játszott, mivel Kambodzsát Kína támogatta, míg Vietnam a Szovjetunióval állt szövetségben. Ezért a kínai-szovjet szembenállás és a geopolitika is eszkalálta a Kambodzsa és Vietnam közötti kapcsolatot.[1094] További tényező, hogy a vörös khmerek terrorja vietnamiak ezreit is megölte Kambodzsában.[1095] Az okoktól függetlenül a katonai hadjárat sikeres volt Vietnam számára. Az atrocitások leállítása és a lakosság felszabadítása után Vietnam bábkormányt hozott létre, amivel közhatalom minden területén egyeduralomra tett szert.[1096] A megszállás egy évtizedig tartott, a vietnami csapatok csak 1989-ben vonultak ki.[1097]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT elnökének írt levelében Kambodzsa röviden elutasította, hogy az ENSZ vagy bármely állam beavatkozhatna Kambodzsa belügyeibe az emberi jogok kérdésében. A levél tartalma azonban érintette a Vietnámmal való kapcsolatát. A küldöttség 1978 november elején fenntartotta, hogy Vietnam "el akarja nyelni Kambodzsát", és expanziós céljaira akarja felhasználni. A levél azonban nem kérte a BT segítségét a folyamatban lévő agresszió leküzdéséhez.[1098] Válaszként Vietnam kijelentette, hogy az agresszióra vonatkozó állítást csak Kína expanziós céljainak leplezésére használják, ezért Kína és a vörös khmerek határösszecsapásokat és területi beavatkozásokat provokáltak.[1099] Egy következő levélben Kambodzsa katonai mozgósításokról és kisebb támadásokról számolt be, amelyek szerinte bizonyítják "Vietnám eltökéltségét, hogy folytassa a Demokratikus Kambodzsa elleni kegyetlen agressziós és annektálási cselekményeit", azt állítva, hogy "Vietnám e bűnözői cselekményei durván megsértik a nemzetközi jog legelemibb elveit és az Egyesült Nemzetek Alapokmányát".[1100] Ezeket a leveleket olvasva az ember elfelejtheti, hogy maga a kormányzat

---

[1091] Marko Milanovic, Courting Failure: When Are International Criminal Courts Likely to be Believed by Local Audiences? In Heller, Mégret, Nouwen, Ohlin and Robinson (szerk.), The Oxford Handbook of International Criminal Law. CUP (2020) 285. o.
[1092] Ramesh Thakur, The Use of Force to Prevent or Halt Atrocities: From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect. In Dinah Shelton (szerk.), The Oxford Handbook of International Human Rights Law. OUP (2013) 819. o.
[1093] Spencer C. Tucker, Vietnam. UCL Press (1999) 193-5. o.
[1094] Stephen J. Morris, Why Vietnam Invaded Cambodia: Political Culture and the Causes of War. Stanford University Press (1999) 88. o.
[1095] James Lutfy, Humanitarian Intervention: The Invasion of Cambodia. In New York Law School Journal of International and Comparative Law Vol. 2. No. 1 (1980) 150. o.
[1096] Theara Thun, “Invasion” or “Liberation”?: Contested Commemoration in Cambodia and within ASEAN. In TRaNS: Trans-Regional and -National Studies of Southeast Asia, Vol. 9. Issue 2. 221. o.
[1097] Carlyle A. Thayer, Vietnam People’s Army: Development and Modernization. Sultan Haji Bolkiah Institute of Defence and Strategic Studies (2009) 2. o.
[1098] Letter dated 7 November 1978 from the Representative of Democratic Kampuchea addressed to the President of the Security Council. S/12919.
[1099] Letter dated 30 November 1978 from the Permanent Representative of Viet Nam to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/12944.
[1100] Letter dated 7 December 1978 from the Representative of Democratic Kampuchea addressed to the President of the Security Council. S/12957.

gyilkolta meg népének millióit, okozott elképzelhetetlen szenvedést és teremtette meg a legszörnyűbb terrorállapotot az állítással egyidejűleg. Az emberi jogi panaszra válaszolva Kambodzsa természetesen csak a nemzetközi jog egyetlen alapelvére emlékezhetett: a belügyekbe való be nem avatkozásra, és részéről, milliók megölése és mások megkínzása belügy volt.

A tényleges invázió napjait követően, december 31-én Kambodzsa arról tájékoztatta a BT-t, hogy Vietnam fokozta agresszióját és inváziójá a Demokratikus Kambodzsa ellen. Miután beszámolt a katonai mozgásokról, Kambodzsa kérte a BT-t, hogy ítélje el Vietnamot az agresszió miatt.[1101] De nem kérte *expressis verbis* a rendkívüli ülés összehívását, csak 1979. január 3-án.[1102] Erre válaszul Vietnam bemutatta beszámolóját. A fő narratíva az volt, hogy a Pol Pot és a terrorállam elleni puccs a Vietnam által támogatott "Nemzeti Egységfront Kambodzsa Megmentéséért" nemzeti felszabadító mozgalma volt. Ez a harc belső ügy, és senki sem avatkozhat bele.[1103] Kambodzsa a határon katonailag átlépve agressziót követett el Vietnam ellen, ezért a vietnami nép az önvédelemhez való jogához folyamodott. Az agressziót a Pol Pot-klikk folytatta, de most, hogy a Nemzeti Egységfront Kambodzsa Megmentéséért hatalomra jutott, Vietnam ezt a csoportot tekinti Kambodzsa képviselőjének, akik arra kérik a BT-t, hogy a be nem avatkozás elvére tekintettel ne foglalkozzon a kérdéssel.[1104]

Az első BT-ülésen a Szovjetunió a vietnami narratívát támogatta, azt állítva, hogy a Pol Pot-rezsim nem legitim képviselője Kambodzsának, a kambodzsai agressziós állítás "a Pol Pot-rezsim bűneinek álcázására" szolgál, és a kérdéssel nem lehet a BT-ben foglalkozni, mivel az új kormány nyilvánvalóan ellenezte ezt.[1105] Csehszlovákia a szovjet megközelítést követte,[1106] akárcsak Kuba.[1107] A Szovjetunió és Csehszlovákia a kambodzsai új bábkormányt szerette volna meghívni az ülésre, de ezt a javaslatot nem fogadták el,[1108] így a BT is megállapította, hogy a Pol Pot-rezsimet tekintik Kambodzsa legitim képviselőjének.

Kína a kambodzsai narratívát visszhangozta: nagyszabású, tiszta agresszióról, és nem polgárháborúról van szó szerinte, amelyhez a Szovjetunió is asszisztál.[1109] Kambodzsa meghívott képviselője ezután egy meglehetősen meglepő és valószínűtlen mellékszállal állt elő: Míg Vietnam éhezett, "a teljes gazdasági fellendülésben lévő Demokratikus Kambodzsa, amely hatalmas rizsföldekkel rendelkezik, amelyeket egyre csodálatraméltóbban és teljes mértékben öntöznek, és számtalan földdel, ahol gyümölcsfák, kukorica, cukornád, mindenféle zöldség és egyéb termény bőségesen terem, nem is beszélve az altalajban rejlő gazdagságról és az iparosítás harmonikus terjedéséről, nem tudott nem irigységet kelteni nagy szomszédunkban

[1101] Telegram dated 31 December 1978 from the Deputy Prime Minister in charge of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea addressed to the Secretary-General. S/13001.
[1102] Telegram dated 3 January 1979 from the Deputy Prime Minister in charge of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea addressed to the President of the Security Council. S/13003.
[1103] Letter dated 6 January 1979 from the Permanent Representative of Viet Nam to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/13011. para. 1.
[1104] Ibid. para. 2.
[1105] Official Records S/PV.2108. (USSR) 2108th Meeting of the SC (11 January 1979) paras. 9-15.
[1106] Ibid. (Czechoslovakia) paras. 26-27.
[1107] Ibid. (Cuba) paras. 172-93.
[1108] Ibid. (President) para. 39
[1109] Ibid. (China) paras. 17-22.

[...]".[1110] Merész kijelentések, Kambodzsát az Édenhez hasonlítják, miközben milliók haltak meg, a városok kiürültek, és mindenkit arra kényszerítettek, hogy a halottak hamvaival trágyázott agrárföldeken dolgozzon. Ennek ellenére Kambodzsa azt állította, hogy Vietnam hagyományos módon gyarmatosítani akarta Kambodzsát. Ugyanakkor jogos érvet hoztak fel a vietnami állításokkal kapcsolatban, arról, ahogy a Nemzeti Egységfront Kambodzsa Megmentéséért hatalomra került. A klikknek ugyanis mindössze 22 nap állt rendelkezésére, hogy megszervezze magát, a hadsereget és a közigazgatást, és megszerezze az állam feletti ellenőrzést.[1111] Ez egyedül nyilván nem volt megvalósítható.

Vietnam fenntartotta, hogy a Pol Pot-rezsim nem képviselheti Kambodzsát a BT-ben, mivel a kormány megszűnt, míg az új forradalmi kormány most az egész terület felett rendelkezik.[1112] Érdekes jogi taktikát mutatva Vietnam azt állította, hogy két külön háború van. Egyrészt a "határháború" Vietnam és a Pol Pot-rezsim között. Másrészt, egy különálló háború a Pol Pot-rezsim és a forradalmi erők között.[1113] Annak ellenére, hogy ez egy kreatív érvelés, az ellentmondások meglehetősen nyilvánvalóak: ha ez egy határháború volt, akkor miért és hogyan vezetett Kambodzsa teljes megszállásához? Ha a Pol Pot-rezsim megszűnt, hogyan folytathatott háborút ellene Vietnam? Ha az új forradalmi kormány teljes ellenőrzést szerzett Kambodzsa teljes területe felett, akkor ki ellen vívhatta a vietnami hadsereg ezt a határháborút?

Másnap az ASEAN-államok üdvözölték a BT döntését a kérdés felvételéről, és "határozottan elítélték a Kambodzsa függetlensége, szuverenitása és területi integritása elleni fegyveres beavatkozást".[1114]

A következő ülésen Norvégia kijelentette, hogy határozottan tiltakozik „az emberi jogok Pol Pot kormánya által elkövetett súlyos megsértése ellen. Azonban e kormány belpolitikája nem igazolhatja - ismételjük, nem igazolhatja Vietnamnak az elmúlt napokban és hetekben elkövetett cselekedeteit".[1115] Hasonlóképpen, Franciaország fenntartotta, hogy "az a felfogás, hogy azért, mert egy rezsim utálatos, a külső beavatkozás indokolt, és az erőszakos megdöntés legitim, rendkívül veszélyes" Különösen azért, mert ez veszélyeztetné a nemzetközi jog fenntartását: minden rezsim a szomszédok ítéletétől függene.[1116] A kambodzsai képviselőt szokatlan beavatkozásra késztette az ügy.[1117] Mélyen személyes hangnemben sorolta fel az általa átélt szenvedéseket, a házi őrizetet, a családjától és gyermekeitől való elszakadást, az elszigeteltséget, s, hogy mindezt a Pol Pot-rezsim szabadította rá, amelyet ő képvisel. A felszólalás végén mégis relativizálta a vörös khmerek emberi jogi problémáit, és egyenlővé tette

[1110] Ibid. (Cambodia) para. 77.
[1111] Ibid. para. 82.
[1112] Ibid. (Vietnam) para. 113.
[1113] Ibid. para. 115.
[1114] Letter dated 12 January 1979 from the Permanent Representative of Indonesia to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/13025.
[1115] Official Records S/PV.2109 (Norway) 2109th Meeting of the SC (12 January 1979) para. 18.
[1116] Ibid. (France) para. 36.
[1117] Érdekesség, hogy ebben az időben a legradikálisabban kommunista Kambodzsát egy herceg, Norodom Sihanouk képviselte.

azokkal, amelyeket a Szovjetunió, Csehszlovákia vagy Vietnam kényszerített ki a lakosságukkal szemben.[1118]

A szocialista szovjet blokk kivételével minden résztvevő fenntartotta a be nem avatkozás elvének fontosságát. Portugália, az Egyesült Királyság és az USA azzal érvelt, hogy az emberi jogi helyzet nem indokolhatja Vietnam fegyveres beavatkozását.[1119] A BT el nem kötelezett tagjai javasoltak egy határozat-tervezetet. Mint Kuvait kijelentette, ez nem tartalmazott elítélést egyik féllel szemben sem, hanem a nemzetközi jog elveit és az ENSZ Alapokmány lényegét kívánta támogatni.[1120] A tervezet valójában csak megerősítette minden állam szuverenitását, területi integritását és politikai függetlenségét, amelynek megsértése ellentétes az ENSZ Alapokmányával. Emellett felszólította az összes külföldi erőt, hogy vonuljon ki Kambodzsából, és követelte a be nem avatkozás elvének betartását.[1121] Azonban, még ha nem is szerepel a szövegben elítélés, az egész szövegkörnyezet és a megfogalmazás, valamint a háttérvita alapján ez beleértendő. És ugyanez vonatkozik a beavatkozóra, Vietnamra is. Még ha Vietnamot nem is szólítják meg *expressis verbis*, a szövegkörnyezetből és a kontextusból ez is megalapozott, mivel az egyetlen külföldi jelenlét Vietnámé volt. A határozatot a Szovjetunió vétója miatt nem fogadták el. A szovjeteken kívül csak Csehszlovákia szavazott ellene.[1122]

Mivel az ASEAN-államok továbbra is aggódtak amiatt, hogy a helyzet veszélyezteti a regionális békét és biztonságot, kérték a Közgyűlést, hogy vegye napirendjére a kérdést. Az ASEAN azt is megjegyezte, hogy az ASEAN-államok javaslata elsöprő többséget kapott a BT-ben, a szerv mégsem fogadta el azt.[1123] A közgyűlésen Malajzia azt is hozzátette, hogy a Heng Samrin rezsim elismerése a beavatkozás legitimálását jelentené.[1124] Ezért Malajzia az *ex injuria jus non oritur* elvre hivatkozott. Arra a vietnami állításra, hogy az emberi jogok tömeges megsértése volt a beavatkozás oka, Malajzia kategorikusan kijelentette, hogy

> „Igaz, bizonyítékok vannak arra, hogy a Pol Pot-kormány nagymértékű emberi jogi jogsértéseket követett el Kampucheában, és ez mély nemzetközi aggodalmat keltett. Vietnám azt állítja, hogy éppen ezért volt indokolt a katonai beavatkozás Kampucheában. Ezt az indoklást a nemzetközi közösség egyetlen magára valamit is adó tagja sem fogadhatja el."[1125]

Ami az állítólagos beleegyezést illeti, a képviselő kijelentette, hogy "sem a Demokratikus Kampuchea törvényes kormánya, sem Kampuchea népe nem kérte a külső beavatkozást. Máskülönben hogyan magyarázható az a tény, hogy a harcok ma is folytatódnak a külföldi erők és a kampuchei nép között, ami szükségessé teszi e külföldi erők masszív megerősítését".[1126]

[1118] Official Records S/PV.2109 (Cambodia) 2109th Meeting of the SC (12 January 1979) paras. 96-115.
[1119] Official Records S/PV.2110 (Portugal, UK, US) 2110th Meeting of the SC (13 January 1979)
[1120] Official Records S/PV.2111 (Kuwait) 2111st Meeting of the SC (13 January 1979). paras. 4-5.
[1121] Draft Res. S/13027 of 15 January 1979.
[1122] Official Records S/PV.2112 (President) 2112nd Meeting of the SC (15 January 1979) para. 4.
[1123] Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the 34th session. The situation in Kampuchea : Letter dated 17 August 1979 from the representatives of Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore and Thailand to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/34/191.
[1124] Official Records A/34/PV.62 (Malaysia) 62nd Plenary Meeting of the GA (12 November 1979) para. 10.
[1125] Ibid. para. 11.
[1126] Ibid. para. 21.

Vietnam azonban eredetileg nem utalt a kormány beleegyezésére vagy meghívására. Egy sokkal csavarosabb koncepcióban Vietnam azt mondta a nemzetközi közösségnek, hogy két háború volt. Ezt a narratívát kissé megváltoztatták, és a beleegyezésen alapuló narratívába helyezték át azzal, hogy kijelentették:

> "Kihasználva a kedvező stratégiai pillanatot, amikor a Pol Pot-klikk a fő erőit a kambodzsai-vietnami határra összpontosította, és így hátukat, azaz az egész országot kiszolgáltatottá tette, a kambodzsai nép és a Nemzeti Egyesült Front fegyveres erői általános felkelést robbantottak ki a Pol Pot-Ieng Sary-klikk megdöntésére, az egész ország, köztük a főváros, Phnom Penh felszabadítására, és így véget vetettek a több mint négy éve tartó rémálomnak. Eközben a vietnámi-kampuchea-i határon fegyveres erőink, élve a jogos önvédelem jogával, határozottan reagáltak, és megsemmisítették Pol Pot harci alakulatát [...]."[1127]

> „Az a tény, hogy a vietnami fegyveres erők válaszoltak a Nemzeti Egyesült Front felhívására Kampuchea megmentéséért, és segített a népnek és a fegyveres erőknek megdönteni és visszaverni a Pol Pot-Ieng Sary klikk támadását, igazságos, az erkölcsnek megfelelő, a nemzetközi joggal és a világ népeinek békére és nemzeti függetlenségre irányuló törekvéseivel összhangban álló cselekedet volt."[1128]

Ennek megfelelően Vietnam a két háborút összekapcsolta a meghívással, amely implicit módon jelen volt a közgyűlési beszéd megfogalmazásában. Később a katonai jelenlétet a bábállam és Vietnam között kötött béke- és barátsági szerződéssel kívánták legitimálni. Ebben a szerződésben Vietnam és "Kambodzsa" megegyeztek abban, hogy a vietnami hadsereg jelenléte szükséges ahhoz, hogy megvédjék Kambodzsát "a kambodzsai nép ellenségei által szőtt összeesküvés ellen".[1129] Amint Vietnam "internacionalista kötelességét" teljesíti, csapatait önként kivonja.[1130]

A következő öt közgyűlési vita az általános hidegháborús forgatókönyvet hozta. A Szovjetunió és szatellitjei fenntartották a vietnami narratívát, a Nyugat elítélte mind az emberi jogok megsértését, mind a beavatkozást, míg az el nem kötelezett államok általában kiálltak a nemzetközi jog elvei mellett, de tartózkodtak az erős szavaktól és az elítéléstől. Általánosságban, a szovjetek kivételével, a tagok kijelentették, hogy még az emberi jogok durva megsértése sem indokolhatja a külföldi fegyveres beavatkozást.[1131] A kérdés végül 1979. november 14-én zárult le, amikor a Közgyűlés 91:21 arányban, 29 tartózkodás mellett elfogadta határozatát.[1132] Általában a Szovjetunió szövetségesei ellene szavaztak, az el nem kötelezett államok pedig tartózkodtak.[1133] A határozat nagyrészt a BT előtti sikertelen tervezetet követte,

---

[1127] Ibid. para. 21.
[1128] Ibid. para. 53.
[1129] Ibid. para. 55
[1130] Ibid. para. 56.
[1131] Cf.: Official Records A/34/PV.63 63rd Plenary Meeting of the GA (12 November 1979); Official Records A/34/PV.64 64th Plenary Meeting of the GA (13 November 1979); A/34/PV.65 65th Plenary Meeting of the GA (13 November 1979); A/34/PV.66 66th Plenary Meeting of the GA (13 November 1979).
[1132] A/34/PV.67 67th Plenary Meeting of the GA (14 November 1979). para. 196.
[1133] Gregory H. Fox, The Vietnamese Intervention in Cambodia – 1978. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP, 1. kiadás (2018) 247. o.

de nagyobb terjedelemben. Mélységes sajnálatát fejezte ki a külső erők fegyveres beavatkozásáról Kampuchea belügyeibe, megerősítette "minden nép jogát arra, hogy külső beavatkozástól mentesen döntsön saját jövőjéről", és hangsúlyozta, hogy minden állam tartózkodjon az erő alkalmazásától és tartsa tiszteletben a más államok belügyeibe való be nem avatkozás elvét.[1134] A határozat rendelkező részében a határozat felszólított "minden külföldi erő azonnali kivonására Kambodzsa területéről", és felszólított "minden államot, hogy tartózkodjon az agresszióval kapcsolatos minden cselekménytől vagy fenyegetéstől, valamint a délkelet-ázsiai államok belügyeibe való beavatkozás minden formájától".[1135]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Vietnam	határviták, felszabadító harc támogatása	önvédelem, kormány beleegyezése*	nem

*Abban az értelemben, hogy a segítséget a lázadó, de később hatalomra jutó csoport kérte.

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res.S/13027	87	87	87
A/Res/34/22	81	65	73

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 10. melléklet szemlélteti.

A tanzániai beavatkozás Idi Amin Dada ellen (1978-9)

Tények

A brit gyarmati uralom alóli felszabadulás után Uganda első miniszterelnöke, majd elnöke, Milton Obote totalitárius egypárti államot hozott létre Ugandában. A rezsim nagyban támaszkodott a hadseregre, Idi Amin Dada vezetésével. Kihasználva a lehetőséget, amikor Obote Szingapúrban tartózkodott, Amin 1971-ben katonai puccsal megszerezte a hatalmat.[1136] Obote közeli barátja volt Julius Nyerere tanzániai elnöknek, aki ennek megfelelően határozottan elítélte a puccsot.[1137] Amin folytatta a katonai állam hagyományait, de sokkal brutálisabb módon, mint elődje. Ellenőrizetlen milíciák uralták az országot, tömeges gyilkosságokkal, üldözésekkel és az emberi jogok súlyos megsértésével.[1138] Az Uganda és Tanzánia közötti kisebb ellenségeskedések, valamint a Nyerere és Amin közötti rendszeres

[1134] UNGA Res. 34/22 of 14 November 1979. Preamble.
[1135] Ibid. para. 7.
[1136] Emma Leonard Boyle, Was Idi Amin's Government a Terrorist Regime? In Terrorism and Political Violence Vol. 29. No. 4. (2017) 599-600. o.
[1137] Nicholas J. Wheeler, Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society. OUP (2002) 113. o.
[1138] Mark Leopold, Idi Amin: The Story of Africa's Icon of Evil. Yale University Press (2020) 3. o. Lásd még: Jean-Louis de Montesquiou, Amin Dada. Perrin (2022).

politikai összecsapások mellett a háború fő kiváltó oka az volt, hogy Amin 1978 októberében megtámadta és elfoglalta a tanzániai Kagera Salientet, amit rablás, fosztogatás és gyilkosságok kísértek. Idi Amin Dada 1978. november 1-jén kimondta az érintett terület annektálását.[1139] Az egyértelmű agresszióra válaszul Tanzánia visszaverte az ugandai erőket. De nem álltak meg a határnál. Ehelyett Nyerere elrendelte Uganda lerohanását, elfoglalta a legfontosabb városokat, köztük Kampalát.[1140] Az ellentámadás eredményeként Tanzánia az Amin-rezsimmel szemben álló egyes ugandai felkelő erők segítségével megdöntötte Idi Amin Dada hatalmát.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Mivel Idi Amin Dada Líbiába száműzetett, az ENSZ főtitkárát Líbia kérte arra, hogy segítsen megoldani "a két afrikai testvérország, a Tanzániai Egyesült Köztársaság és az Ugandai Köztársaság közötti vitát". A levél a következőkkel zárult: "[...] reméljük, hogy Ön haladéktalanul intézkedik e vita lezárása érdekében, azon elv alapján, hogy egyetlen államnak sincs joga egy másik állam rendszerét békés vagy bármilyen más eszközzel megdönteni".[1141] A BT vagy a KGY azonban nem tűzte napirendre a kérdést. Az ENSZ teljesen figyelmen kívül hagyta az egész kérdést.

Az ENSZ-en kívül Tanzánia önvédelemmel érvelt a területén, a Kagera Salientben végrehajtott fegyveres támadással szemben. Nyerere a beavatkozás humanitárius jellegére is utalt.[1142] Még érdekesebb, hogy Nyerere azzal érvelt, hogy két háború volt. Az első Uganda és Tanzánia között a Kagera Salientből a betolakodók visszaszorítása érdekében (határháború), a második pedig az ugandai felkelés, tehát polgárháború, Amin elnyomó rezsimje ellen.[1143]

Ami feltűnő, az a teljes hasonlóság a kambodzsai vietnami beavatkozással, mind a végrehajtott akciókban, mind az indoklásban. Mindkét esetben mély rivalizálás volt az államok között, illetve Uganda és Tanzánia esetében az elnökök között. Mind Kambodzsában, mind Ugandában az emberi jogi helyzet rendkívül aggasztó volt, ha Pol Pot volt az ázsiai Sztálin, akkor Idi Amin volt az afrikai Hitler. Mindketten rendkívül kegyetlen és barbár államot működtettek. Mind a Vietnam-Kambodzsa háborúban, mind az Uganda-Tanzánia háborúban az ellenségeskedések határ menti összecsapásokkal kezdődtek. És mindkét esetben teljes invázióval, megszállással és rendszerváltással végződött. És ami még meglepőbb, mind Tanzánia, mind Vietnam ugyanazt a két-háború-narratívát használta: egy határháborút a Pol Pot/Amin-rezsim ellen, és egy olyat, amelyet az ellenzék vívott, és amelyet valójában a megszállók hoztak létre vagy támogattak.

Annak ellenére azonban, hogy ez a legnyilvánvalóbb analógia, Vietnamot hevesen bírálták, bábkormányát nem ismerték el. Ezzel szemben Tanzániát nem ítélték el, a nemzetközi közösség

[1139] George Roberts, The Uganda–Tanzania War, the fall of Idi Amin, and the failure of African diplomacy, 1978–1979. In Journal of Eastern African Studies, Vol. 8, No. 4. (2014) 695. o.
[1140] Peter F.B. Nayenga, The Overthrowing of Idi Amin: An Analysis of The War. In Africa Today, 3rd Quarter, Vol. 31, No. 3 (1984) 69-70. o.
[1141] Letter dated 15 February 1979 from the Permanent Representative of the Libyan Arab Jamahiriya to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/13087.
[1142] Kenneth Chan, The Ugandan-Tanzanian War-1978-79. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP, 1. kiadás (2018) 260-261. o.
[1143] Ibid. 264. o.

még csak nem is foglalkozott a kérdés megvitatásával, és Uganda új kormányát azonnal elismerték.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Tanzánia	támadás megbüntetése, felszabadító harc támogatása	önvédelem, önrendelkezési jog támogatása	N/A

Az elítélés vagy akár a vita teljes hiánya sem a BT, sem a KGY részéről nem mutatja, hogy az egyoldalú eszközökkel történő belügyekben beavatkozást elfogadták volna. Az is figyelemre méltó, hogy a kérdést valószínűleg azért hagyták figyelmen kívül, mert a hidegháborús logika itt nem játszott szerepet.[1144] Meg kell még említeni, hogy az önvédelmi helyzet sokkal egyértelműbben jelentkezett. Noha az arányosság és a rezsimváltás kérdése felmerülhet, a vietnámi helyzettől eltérően Tanzánia kétségkívül fegyveres támadás áldozata volt, ami területének egy részét el is csatolta.

A szovjet beavatkozás Afganisztánban (1979-89)

Tények

Afganisztán az el nem kötelezettek mozgalmához tartozott, távol tartotta magát az USA és a Szovjetunió szövetségeitől, és szoros kapcsolatokat ápolt a többi harmadik világbeli állammal.[1145] A szovjet beavatkozás előzménye egy 1978. áprilisi kommunista puccsal kezdődött, amikor Noor Mohammad Taraki került hatalomra.[1146] Az új kormány szélesre tárta az ajtót Moszkva előtt, és szocialista reformokat kezdett bevezetni, ami 1979-re tömeges elégedetlenséghez, végül zavargásokhoz és lázadáshoz vezetett.[1147] 1979 szeptemberében Tarakit egy másik kommunista, Hafizullah Amin buktatta meg.[1148] A reformok népszerűtlenségének ellensúlyozására Amin arra törekedett, hogy Afganisztánt visszatérítse az erős Kreml orientációból. Moszkvában attól tartottak, hogy Afganisztán nyitni fog az USA és a nyugatiasodás felé, ezért döntöttek Amin eltávolítása mellett.[1149] Még aggasztóbb volt az a tény, hogy Amin nem tudta hatékonyan ellenőrizni országa nagy részét, és a Kremlben komoly aggodalomra adott okot, hogy a muszlim lázadók megdönthetik az általa képviselt rezsimet, és konzervatív iszlám államot hirdetnek.[1150] 1979. október 6-án a szovjet nagykövetet azzal

[1144] Ibid. 268. o.
[1145] Cf. Guy Arnold, The A to Z of the Non-Aligned Movement and Third World. Rowman and Littlefield (2006).
[1146] J. Bruce Amstutz, Afghanistan: The First Five Years of Soviet Occupation. National Defense University (1986) 37. o.
[1147] Geraint Hughes, The Soviet–Afghan War, 1978–1989: An Overview. In Defence Studies, Vol. 8, No. 3 (2008 szeptember) 328-329. o.
[1148] P. B. Sinha, Rise and Fall of Hafizullah Amin in Afghanistan. In Strategic Analyisis. Volume 3 Issue 10 (1980) 351. o.
[1149] Artemy Kalinovsky, Decision-Making and the Soviet War in Afghanistan From Intervention to Withdrawal. In Journal of Cold War Studies Vol. 11, No. 4. (Fall 2009) 50. o.
[1150] Minton F. Goldman. Soviet Military Intervention in Afghanistan: Roots & Causes. In Polity Vol. 16. No. 3 (Spring 1984) 389. o.

vádolták, hogy beavatkozik Afganisztán belügyeibe, és ennek következtében *persona non grata*-nak nyilvánították.[1151] Decemberre már az inváziót készítették elő, bár Amin állítólag tiltakozott a szovjet katonai beavatkozás ellen.[1152] A hadműveletet 1979. december 25-én indították el. Három nappal később Hafizullah Amint a megszálló szovjetek meggyilkolták.[1153] A szovjet megszállás egy évtizedig tartott, a szovjet csapatok 1989-re elhagyták Afganisztánt.[1154]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT-t nem kevesebb mint 52 állam hívta össze sürgős ülésre, hogy megvitassa az afganisztáni fejleményeket.[1155] A szovjet támogatású új afganisztáni kormány ezt ellenezte, mondván, hogy ez "közvetlen és egyértelmű beavatkozás lenne a belügyekbe".[1156] Szokásos gyakorlatként a Szovjetunió megtámadta a napirend elfogadását, mivel azt állította, hogy az teljesen megalapozatlan és elfogadhatatlan, ráadásul "egyenértékű lenne az ENSZ részéről az Afganisztán kizárólag belügyi hatáskörébe tartozó kérdésekbe való beavatkozással".[1157] A Szovjetunió a régi modellt alkalmazta: a lázadás az imperialista államok provokációja, a belügyekbe való erőszakos beavatkozás,[1158] agresszió.[1159] A szovjetek azt állították, hogy az afgán kormány az elmúlt két évben többször is szovjet katonai segítséget kért, ami beavatkozásra való felkérést jelentett.[1160] Ezzel kapcsolatban azonban semmilyen tényleges hivatalos forrást nem mutattak. A Szovjetunió mindazonáltal azt állította, hogy egyéni és kollektív önvédelem keretében cselekszik.[1161]

Kelet-Németország támogatta az orosz narratívát.[1162] Ezzel szemben a kommunista Kína "tiszta agressziónak" nevezte a cselekményeket.[1163] Pakisztán külső beavatkozás híján elutasította a szovjet önvédelemre vonatkozó bármilyen formájú szovjet állításokat.[1164] Ami az afgán kormány meghívását és kérését illeti, Pakisztán joggal hivatkozott Amin meggyilkolására. "Nem állja meg a helyét a logika, hogy egy kormány külföldi csapatokat hívjon meg saját maga likvidálására".[1165] Az afgán képviselő szerint azonban Hafizullah Amin rendszere egy elnyomó fasiszta klikk volt.[1166] A narratíva a következőképpen lett előadva.

[1151] A. Z. Hilahi, The Soviet Decision-Making for Intervention in Afghanistan and its Motives. In The Journal of Slavic Military Studies, Vol.16, No. 2 (2003 június) 117. o.
[1152] Richard S. Newell, Soviet Intervention in Afghanistan. In The World Today, Vol. 36, No. 7 (1980 július) 251. o.
[1153] Ed Girardet, Afghanistan: The Soviet War. Routledge (2011) 12. o.
[1154] Jacques Lévesque, Gilles Labelle, L'URSS en Afghanistan: de l'invasion au retrait. Editions Complexe (1990) 257. o.
[1155] Letter, 3 January 1980, from 52 Member States concerning Afghanistan. S/13724 and Add.1 and Add.2.
[1156] Letter dated 4 January 1980 from the Permanent Representative of Afghanistan to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/13725.
[1157] Official Records S/PV.2185 (USSR) 2185th Meeting of the SC (5 January 1980) para. 11.
[1158] Ibid. para. 14.
[1159] Ibid. para. 15.
[1160] Ibid. para. 16.
[1161] Ibid. para. 17.
[1162] Ibid (German Democratic Republic) paras. 29-33.
[1163] Ibib. (China) para. 37.
[1164] Ibid. (Pakistan) paras. 74-75.
[1165] Ibid. para. 77.
[1166] Ibid. (Afghanistan) paras. 91-92.

> „Ahogy az Amin-rezsim elnyomása az országon belül elérte embertelen csúcspontját, a külföldi agresszió, a külföldi csoportok fegyveres támadásai és az Afganisztáni Demokratikus Köztársaság belügyeibe való beavatkozás folytatódott és jelentősen fokozódott szent földünk és az áprilisi forradalom ellen, az Afgán Nemzeti Felszabadító Hadsereg, ahogy már említettem, 1979. december 27-én felkelt Amin zsarnoksága ellen és megdöntötte fasiszta rendszerét."[1167]

Afganisztán fenntartotta, hogy a szovjetek meghívásuknak megfelelően vannak jelen, amelyet "eredetileg a néhai Noor Mohammad Taraki 1978 decemberében Moszkvában tett hivatalos látogatása során tettek, amikor Amin is jelen volt".[1168] Ekkor a képviselő hivatkozott az 51. cikkre a már említett külföldi fegyveres támadásokkal kapcsolatban.[1169]

A japán képviselő ezzel szemben kategorikusan elutasította az önvédelmi narratívát, mint a szóban forgó cselekmény igazolását, és azonnali szovjet kivonulásra szólított fel.[1170] Egyiptom szintén fenntartotta, hogy a szovjet cselekmény sérti a be nem avatkozás elvét és az erőszak alkalmazásának tilalmát.[1171]

Amikor a Szovjetunió később továbbfejlesztette narratíváját, az önvédelem merész, túlzó és veszélyes értelmezése született meg: "a Szovjetunió kormánya figyelmeztetett, hogy nem fogja megengedni azt, hogy Afganisztánt a Szovjetunió elleni imperialista agresszió előkészületeinek partvonalává tegyék".[1172] A Kreml azzal érvelt, hogy az imperialista beavatkozás és agresszió nem lehet alapja a Szovjetunió elleni támadásnak. Ez egy egyértelmű megelőző önvédelmi narratíva. Méghozzá eléggé kiterjedt. A Szovjetunió azt is fenntartotta, hogy a beavatkozás az afgán követelésnek megfelelő meghívás alapján történt. A kínai képviselő így érvelt ennek tarthatatlanságáról:

> „A szovjet kormánynak van képe arra, hogy a mezítelen agresszív cselekedetei fölé fügefalevelet borítson, és számos olyan ügyetlen ürügyet találjon ki, amelyek a legabszurdabbak és fentarthatatlanok. A Szovjetunió azt állítja, hogy az Afganisztán elleni agresszióját az afgán kormány kérésére, szerződéses kötelezettségeinek teljesítése érdekében hajtotta végre, és hogy cselekedete összhangban van az Egyesült Nemzetek Alapokmányával. Ez valóban nagy gúnyolódás és provokáció mind az Alapokmány, mind a józan ész ellen. Létezik-e olyan kormány a világon, amelyik meghívna egy másik országot, hogy csapatokat küldjön a saját területére, hogy megdöntse önmagát?"[1173]

Az USA hasonlóan nyilatkozott, hozzátéve, hogy az új elnök, Karmal sem hívhatta meg a szovjeteket, mivel ő még a Szovjetunióban tartózkodott, amikor a beavatkozás már zajlott.[1174] Ez a nemzetközi jogban egy *független* kormány *valódi* beleegyezésének hiányát jelenti. Spanyolország, a jog talaján maradva, kijelentette, hogy csak az akkori hivatalban lévő elnök,

[1167] Ibid. para. 94.
[1168] Ibid. para. 100.
[1169] Ibid. paras. 104-105.
[1170] Ibid. (Japan) para. 121.
[1171] Ibid (Egypt) paras. 127.-128.
[1172] Official Records S/PV2186 (USSR) 2186th Meeting of the SC (5 January 1980) para. 15.
[1173] Ibid. (China) para. 37.
[1174] Ibid. (US) para. 17.

Amin lehetett volna az egyetlen, akitől érvényes beleegyezés származhatott volna.[1175] Costa Rica ugyanezt állította, kijelentve, hogy a merénylet fényében az ilyen beleegyezés lehetetlen.[1176] Szaúd-Arábia a nemzetközi jog elveire és forrásaira hivatkozva azt állította, hogy "az egész muszlim világ nem tehet mást, mint hogy a lehető leghatározottabban elítéli ezt az inváziót [...]".[1177] Törökország barátságát és jó kapcsolatait fejezte ki a Szovjetunióval szemben, de fenntartotta, hogy a nemzetközi jogot és rendet fenn kell tartani, és felszólította a szovjeteket, hogy vonuljanak ki a megszállt Afganisztánból.[1178] Hollandia szintén elítélte az inváziót, és kijelentette, hogy a szovjet indoklás nem volt meggyőző, mivel sem az önvédelemhez, sem a külföldi támadáshoz szükséges bizonyítékok nem álltak rendelkezésre. Ehelyett meg voltak győződve arról, hogy a cél a Moszkva javára történő rendszerváltás volt.[1179] A Német Szövetségi Köztársaság is ugyanerre a következtetésre jutott. "Szó sem lehet arról, hogy a Szovjetunión kívül más ország beavatkozott volna Afganisztán belügyeibe. A Szovjetuniónak az Alapokmány 51. cikkére és az 1978. évi szerződés 4. cikkére való hivatkozása' a tények szempontjából megalapozatlan."[1180]

Banglades, Jamaica, Niger, a Fülöp-szigetek, Tunézia, Zambia és Nigéria határozat-tervezetet fogalmazott meg. Célja az volt, hogy mélységesen elítélje a fegyveres beavatkozást, amely ellentétes az ENSZ Alapokmányának az államok szuverenitására, területi integritására és politikai függetlenségére vonatkozó elvével, megerősítette, hogy Afganisztánnak ezeket a jogait tiszteletben kell tartani, és felszólított az összes külföldi csapat azonnali kivonására.[1181] A tervezetet a Szovjetunió vétója miatt nem fogadták el. Mexikó kifejtette, hogy "a Tanácsban a határozat-tervezetről tartott szavazás a nemzetközi közösség többségi véleményét tükrözi", és a kérdés súlyossága miatt "a nemzetközi közösség többi részének is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy nagyobb fórumon, szabályozási korlátoktól mentesen kifejezhesse aggodalmát".[1182] Ezért Mexikó és a Fülöp-szigetek támogatta az Egyesült erővel a békéért formulát követő határozatot, és a közgyűlés elé terjesztette a kérdést.[1183]

A Közgyűlésen Malajzia kijelentette, hogy nem kívánnak a szuperhatalmak hidegháborús rivalizálásán osztozni, de a képviselő kategorikusan kijelentette, hogy "a nemzetközi közösség csak a nemzetközi jog és az Egyesült Nemzetek Alapokmánya elvének szigorú betartása és tiszteletben tartása révén élhet békében és harmóniában".[1184] Egyértelművé tette azt is, hogy a fegyveres intervenció beavatkozás Afganisztán belügyeibe, és annak szuverenitásának és politikai függetlenségének megsértése.[1185] Fehéroroszország viszont határozottan ellenezte a kérdésnek a KGY napirendjére tűzését, mivel a szocialista blokk szemében az csak arra szolgált, hogy elrejtse az 1978. áprilisi forradalom vívmányainak megsemmisítését célzó

[1175] Ibid. (Spain) para. 61.
[1176] Ibid. (Costa Rica) para. 94.
[1177] ibid. (Saudi Arabia) para. 115.
[1178] Ibib. (Turkey) para. 141.
[1179] Official Records S/PV.2188 (Netherlands) 2188th Meeting of the SC (6 January 1980) paras. 52-53.
[1180] Official Records S/PV.2189 (German Federal Republic) 2189th Meeting of the SC (7 January 1980) para. 66.
[1181] Draft Res. S/13729 of 6 January 1980.
[1182] Official Records S/PV.2190 (Mexico) 2190th Meeting of the SC (7 and 9 of January 1980) paras. 149-150.
[1183] UNSC Res. 462 (1980) of 9 January 1980.
[1184] Official Records A/ES-6/PV.6 (Malaysia) 6th Plenary Meeting Sixth Emergency Special Meeting (14 January 1980) para. 5.
[1185] Ibid. para. 4.

imperialista beavatkozást.[1186] A Szovjetunió vad önvédelmi elméletének alátámasztására Fehéroroszország azt állította, hogy "Pakisztán területén 12 tábor működött, amelyben amerikai, kínai és egyiptomi kiképzők vezetésével, fegyveres akciókra szakosodott osztagokat alakítottak és képeztek ki, és előkészületeket tettek az afganisztáni nagyszabású fegyveres behatolásra."[1187] Az érvelés többi része ugyanaz volt: a CIA beavatkozást tervezett a polgári emigránsokkal, és ezzel az állítólagos előre látható agresszióval szemben Afganisztán az 1978-as kölcsönös barátsági szerződés és az önvédelem értelmében a Szovjetuniótól kért és kapott segítséget.[1188] Tényleges külföldi fegyveres támadást azonban sohasem azonosítottak, csak "közvetlen fenyegetést" emlegettek.[1189] A csehszlovák delegáció még az Egyesült erővel a békéért mechanizmus jogszerűségét is kétségbe vonta, mondván, hogy az ellentétes az Alapokmánnyal.[1190] Az érvelés többi része osztotta a szovjet érveket. A fehérorosz állításra válaszolva Marokkó kijelentette, hogy ha igaz, hogy Afganisztán egy évvel a Szovjetunió beavatkozása előtt agresszió áldozata lett, akkor a Taraki vagy Amin kormány miért nem nyújtott be soha követelést az ENSZ-hez a külső agresszorral szemben? Ennek megfelelően Marokkó, mivel nem látott bizonyítékot az afgán kormány felhívására. Kijelentette, hogy az 51. cikkre való hivatkozás megalapozatlan.[1191] A Közgyűlés következő ülésén a Dominikai Köztársaság joggal jegyezte meg, a Szovjetunió ENSZ-ben való működésének lényegét érintve, hogy

> „[...] sajnálatos, sőt paradox, hogy néhány héttel ezelőtt éppen az a hatalom terjesztett be egy határozat-tervezetet a hegemonizmus tiltására a nemzetközi kapcsolatokban, amely most agressziót követett el Afganisztán testvérországa ellen."[1192]

Izrael elítélte a szovjet beavatkozást mint masszív és tiszta agressziót.[1193] Madagaszkár viszont elfogadta a Szovjetunió narratíváját, kijelentve, hogy a kormányoknak valóban joguk van külföldi segítséget kérni, ezért Madagaszkár a rendkívüli ülésszak egész eljárását "cinikus és felelőtlen játéknak" tekintette.[1194] A probléma az, hogy a szovjet verziók ellentmondásosak voltak, hiszen az afgán képviselő már akkor is azt állította, hogy a zsarnoki Amin-rezsimet az afgán nép támadta meg felkelésével, és a Szovjetunió segített nekik. Tehát ebben az esetben ez a formáció nem is a kormány volt a beavatkozás kezdetén, hanem egy polgárháborús ellenzék. A másik állításuk pedig az volt, hogy még az Amin által megdöntött kormány kért segítséget, aki azonban értelemszerűen a beavatkozáskor már rég nem is volt hivatalban. Hasonlóképpen Guatemala is elítélte a beavatkozást mint agressziót, és megvédte a Közgyűlés eljárását, mondván, hogy a Közgyűlés osztozik a BT felelősségében, különösen, ha az utóbbi

[1186] Ibid. (Belarus) para. 10.
[1187] Ibid. para. 15.
[1188] Ibid. paras. 16-18.
[1189] Ibid. para. 19.
[1190] Ibid. (Czechoslovakia) para. 92.
[1191] Ibid. (Morocco) paras. 108-109.
[1192] Official Records A/ES-6/PV.7 (Dominican Republic) 7th Plenary Meeting Sixth Emergency Special Meeting (14 January 1980) para. 3.
[1193] Ibid. (Israel) para. 11.
[1194] Ibid. (Madagascar) paras. 97-101.

megbénult.[1195] A Közgyűlés többsége egyetértett ezzel,[1196] és elfogadta az ES-6/2. számú határozatot. A határozat elítélte az afganisztáni fegyveres beavatkozást,[1197] és felszólított

> „a külföldi csapatok azonnali, feltétel nélküli és teljes kivonás[ára] Afganisztánból, hogy a nép maga határozhassa meg kormányformáját, és választhassa meg gazdasági, politikai és társadalmi rendszerét, ami mindenféle külső beavatkozástól, felforgatástól, kényszertől vagy megkötéstől mentes."[1198]

A határozatot nyolcszor erősítették meg a kivonulásra való ismételt felszólítással.[1199]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
SZU	imperialista beavatkozás és küszöbön álló támadás	(megelőző) önvédelem, kormány beleegyezése	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/13729	87	87	87
A/Res/ ES-6/2	85	75	80

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 11. melléklet szemlélteti.

Mind a BT, mind a Közgyűlés világosan meghatározta a polgárháborúba való beavatkozásra való felkérés feltételeit. Az államok kifejezték, hogy a legitim kormány Aminé, a másik pedig a szovjetek bábja. Amikor azt kifogásolták, hogy az Amin-kormány nem kérhette a beavatkozást, amelynek célja és eredménye annak megdöntése volt, az államok a felkérés jogi feltételére utaltak, amely a kényszerítés nélküli, valódi beleegyezést jelenti. Mivel nem fogadták el az új afgán rezsim állításait, a másik elemet is megerősítették: a meghívásnak egy legitim és független kormánytól kell származnia. Ellenkező esetben az afgán érvet, miszerint az Amin-rezsim illegitim volt, és nagy emberi szenvedést okozott, és népi felkelést eredményezett, még csak nem is kommentálták. Ami az önvédelmi érvet illeti, egyes államok azt az *opinio juris*-t fejezték ki, hogy tényleges fegyveres támadás hiányában nem lehet erre hivatkozni. A BT határozat-tervezete a vétó ellenére is nagy támogatottságot kapott, ami a közgyűlési határozatra is igaz. És ami még inkább megbízható *opinio juris* forrássá teszi, az a tény, hogy nyolc éven belül nyolcszor erősítették meg hasonlóan erős támogatással.

[1195] Ibid. (Guatemala) paras. 109-111.
[1196] Meg kell jegyezni, hogy ezzel kapcsolatban Franciaország kijelentette, hogy bár támogatja a határozatot, Párizs fenntartja azt az álláspontját, hogy az Egyesült erővel a békéért mechanizmus illegális, és tiszteletben kell tartani az ENSZ-szervek eredeti hatáskörét. Ibid. (France) para. 134.
[1197] UNGA Res. ES-6/2 of 14 January 1980. para. 2.
[1198] Ibid. para. 4.
[1199] UNGA Res. 36/34 of 18 November 1981; UNGA Res. 37/37 of 19 November 1982; UNGA Res. 38/29 of 23 November 1983; UNGA Res. 39/13 of 15 November 1984; UNGA Res. 40/12 of 13 November 1985; UNGA Res. 41/33 of 5 November 1986; UNGA Res. 42/15 of 10 November 1987; UNGA Res. 43/20 of 3 November 1988. A teljes kivonulást üdvözölte: UNGA Res. 44/15 of 1 November 1989.

A kontrák támogatása az USA által Nicaraguában (1981-1984)

Tények

A konfliktus háttere 1979. július 19-ig nyúlik vissza, amikor a sandinisták által szervezett felkelés következtében a hosszú ideje fennálló Somoza-rezsim megbukott.[1200] A sandinisták szocialista reformokat vezettek be, és kapcsolatokat létesítettek Kubával és a Szovjetunióval.[1201] Az *ancien régime* támogatói, főként a Nemzeti Gárda El Salvadorba és Hondurasba menekültek.[1202] Ezeknek a még mindig fegyveres csoportoknak a célja a hatalmon lévő kormány megdöntése volt.[1203] Az USA számára az új kormány kommunista kapcsolatai miatt fenyegetést jelentett, ezért 1981-ben az USA úgy döntött, hogy kezdetben titokban, majd nyíltan támogatja a kontrákat.[1204] A kontrák (*contras, contrarevolucionarios),* a sandinista rezsimmel szemben álló, különböző fegyveres csoportok voltak. Ezek közé tartoztak a *Guardia Nacional* volt tagjai, disszidens volt sandinisták, őslakosok és mások.[1205] E csoportok kiképzése, finanszírozása és fegyverekkel és lőszerekkel való ellátása mellett az USA ügynökei révén a Nicaraguában lévő tengeri célpontok megtámadásával és aknázásával is foglalkozott.[1206] Kezdetben az USA azzal indokolta akcióit, hogy az egyetlen cél az volt, hogy megállítsák a Nicaraguából El Salvadorba és Hondurasba irányuló, az ottani kormányellenes zavargásokat támogató fegyverek áramlását, és ezért kollektív önvédelem keretében cselekedtek. Ezeknek az állításoknak azonban gyakorlatilag semmilyen ténybeli alapja nem volt.[1207] Az USA részvétele és támogatása a kontrák működésében hivatalosan 1981 és 1984 között tartott, amikor az amerikai kongresszus megtiltotta a kontrák katonai műveleteinek támogatását.[1208]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Nicaragua a főtitkárhoz intézett levelében felkérte a BT-t, hogy üljön össze és foglalkozzon a kérdéssel. Nicaragua kifejtette, hogy az USA és a CIA képezi ki és finanszírozza a kontrákat, így beavatkozik Nicaragua belügyeibe fegyveres támadás előidézése és a kormány megdöntése céljából. A beavatkozást El Salvadorral is összekapcsolva Nicaragua azt állította, hogy az USA agresszív fellépése nemcsak a közép-amerikai államok függetlenségére és szuverenitására

[1200] Lucrecia Lozano, Raúl Benítez Manaut, De la contención pasiva a la guerra de baja intensidad en Nicaragua. In Cuadernos Políticos, número 47, México, D.F., editorial Era, (julio-septiembre de 1986) 75. o.
[1201] John Marbie, The Legitimacy of United States Intervention in Nicaragua Note. In New York Law School Journal of International and Comparative, Vol. 6. No. 1. 136. o.
[1202] Shirley Christian, Nicaragua and the United States. In World Affairs, Vol. 149, No. 4 (Spring 1987) 182. o.
[1203] Christopher C. Joyner, Michael A. Grimaldi, The United States and Nicaragua: Reflections on the Lawfulness of Contemporary Intervention. In Virginia Journal of International Law 25, no. 3 (Spring 1985) 622. o.
[1204] Kevin W. Quigley, A Framework for Evaluating the Legality of the United States Intervention in Nicaragua. In New York University Journal of International Law and Politics 17, no. 1 (Fall 1984) 156-157. o.
[1205] Verónica Rueda-Estrada, Ni paladines de la libertad ni mercenarios. La experiencia de los comandos de Nicaragua. In Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies. Vol. 46. No. 3. (2021) 365. o.
[1206] Carlos Tunnermann Bernheim, United States Armed Intervention in Nicaragua and Article 2(4) of the United Nations Charter. In Yale Journal of International Law 11, no. 1 (Fall 1985) 105-106. o.
[1207] Paul S. Reichler, David Wippman, United States Armed Intervention in Nicaragua: A Rejoinder. In Yale Journal of International Law 11, no. 2 (Spring 1986) 463. o.
[1208] Edwin Timbers, Legal and Institutional Aspects of the Iran-Contra Affair. In Presidential Studies Quarterly, Vol. 20, No. 1, Leadership and Crisis Management (Winter 1990) 32. o.

jelent súlyos fenyegetést, hanem a nemzetközi békére és igazságosságra is.[1209] A BT első ülésén Nicaragua hangsúlyozta, hogy a közép-amerikai és karibi térség nem tekinthető az ezen államok szuverenitását és függetlenségét aláásó USA geopolitikai rezervátumának vagy stratégiai határának.[1210] Nicaragua továbbá kifejezte hajlandóságát arra, hogy tárgyalásokat folytasson az USA kormányával, és megnemtámadási paktumot írjon alá valamennyi szomszédos állammal.[1211] Az USA képviselője tagadta az állításokat, és a sandinista puccsot a náci hatalomátvételhez hasonlította. Az amerikai retorika a nicaraguai rezsimet elnyomóként mutatta be, aki mindig külső ellenséget keres, különösen az Egyesült Államokban. Ezután az USA azzal érvelt, hogy Nicaragua fegyvereket küldött a lázadóknak El Salvadorba, Hondurasba, Guatemalába és Costa Ricába.[1212]

Franciaország, mint a felszólalók többsége, csak a nemzeti szuverenitás és függetlenség tiszteletben tartásának szükségességét fejezte ki, és tárgyalásokra és békés megoldásokra szólított fel.[1213] A Szovjetunió ezzel szemben elítélte az USA "agresszív és intervenciós politikájával" való beavatkozását Nicaragua belügyeibe.[1214] Mozambik még azt is kijelentette, hogy "az Egyesült Államok kormánya fenyegetésekkel és gazdasági agresszióval próbálja szétzúzni a nép győzelmét, sőt odáig megy, hogy disszidenseket finanszíroz és képez ki, azzal a céllal, hogy destabilizálja a nicaraguai kormányt.[1215] India fenntartotta, hogy még a forradalmaknak vagy a demokratikus folyamatoknak is belülről kell kiindulniuk, és nem külső erőkből. Bár az indiai képviselő egyáltalán nem szólt az USA-hoz, határozott kategorikus kijelentéseket tett: "A beavatkozás az beavatkozás, legyen az közelről vagy távolról, nyíltan vagy burkoltan, elismerten vagy másként indítva, és ez megengedhetetlen".[1216] Az Egyesült Királyság szkeptikusan nyilatkozott a lehetőségekről és a BT esetleges szerepéről, és azt állította, hogy az extravagáns nicaraguai állításokat nagyon kevés bizonyítékkal támasztották alá.[1217] Támogatta azonban az amerikai narratívát.[1218] Szíria ezzel szemben hegemón és imperialista törekvéseket látott az amerikai beavatkozás mögött.[1219]

A határozat-tervezet megszavazása előtt az Egyesült Államok azt állította, hogy nem próbálja megakadályozni a sandinista kormány hatalmának megszilárdulását.[1220] Az USA rámutatott, hogy Kambodzsa megszállása vagy az afganisztáni beavatkozás esetében a mostani, a be nem avatkozással érintett államok vagy ellenezték a közös fellépést, vagy tartózkodtak az állásfoglalástól.[1221] Az USA megvétózta a határozat-tervezetet, annak ellenére, hogy az nem ítélte volna el közvetlenül. A tervezet megerősítette az ENSZ Alapokmányának a közgyűlési

[1209] Letter dated 19 March 1982 from the Permanent Representative of Nicaragua tot he United Nations addressed tot he Secretary-General. S/14913.
[1210] Official Records S/PV.2335 (Nicaragua) 2335th Meeting of the SC (25 March 1982) para. 76.
[1211] Ibid. paras. 79. and 83.
[1212] Ibid. (US) paras. 91-147.
[1213] Official Records S/PV.2339 (France) 2339th meeting of the SC (29 March 1982) paras. 39-41.
[1214] Ibid. (USSR) para. 52.
[1215] Ibid. (Mozambique) para. 102.
[1216] Ibid. (India) para. 167.
[1217] Official Records S/PV.2341 (UK) 2341st meeting of the SC (30 March 1982) para. 19.
[1218] Ibid. paras. 20-21.
[1219] Official Records S/PV.2343 (Syrian Arab Republic) 2343th meeting of the SC (31 March 1982) para. 26.
[1220] Official Records S/PV2347 (US) 2347th meeting of the SC (2 April 1982) para. 6.
[1221] Ibid. paras. 9-11.

határozatokban is rögzített elveit a népek önrendelkezési jogáról, a be nem avatkozás elvéről és az összes állam függetlenségének és szuverenitásának védelméről.[1222] A rendelkező rész emlékeztette az államokat ezen elvek tiszteletben tartására,[1223] és felszólította "valamennyi tagállamot, hogy tartózkodjanak az erőszak közvetlen, közvetett, nyílt vagy burkolt alkalmazásától Közép-Amerika és a Karib-térség bármely országa ellen".[1224] A tervezetnek tehát nem volt célja az USA közvetlen elítélése, de világossá tette, hogy az ilyen akciók ellentétesek az ENSZ Alapokmányának elveivel és a nemzetközi joggal. Megjegyzendő, hogy csak az USA szavazott ellene, az Egyesült Királyság és Zaire tartózkodott. Az Egyesült Királyság azonban azért tette ezt, mert a két idézett közgyűlési határozatot az Egyesült Királyság akkor nem támogatta, és a britek ezt a fenntartásukat óhajtották érvényben tartani.[1225] Zaire tartózkodott, mivel szerintük a kérdést kizárólag regionális szinten kellene megoldani.[1226]

Nyilvánvaló, hogy az Egyesült Államok vétójoga miatt nem lehetett elvárni, hogy a BT határozatot hozzon. Egy évvel később, 1983-ban a BT ugyan elfogadott egy határozatot, de ez elsősorban a Contadora-csoport jóváhagyását és támogatását jelentette, amely a kérdés diplomáciai eszközökkel történő megoldását tűzte ki célul, és gyakorlatilag az ENSZ rendszerén és a BT hatáskörén kívül.[1227]

A Közgyűlés Panama és a Contadora-csoport javaslatára a KGY a 38/10 sz. határozatot konszenzussal fogadta el.[1228] A határozat amellett, hogy bizalmat szavazott a Contadora Csoportnak, súlyos aggodalmat fejezett ki "a térségen kívüli országok katonai jelenléte, nyílt és rejtett akciók végrehajtása, valamint a szomszédos területek destabilizáló akciókhoz való felhasználása [...]" miatt.[1229] Az agresszor megnevezése nélkül a határozat elítélte az agressziós cselekményeket, beleértve a Nicaraguán kívüli és Nicaragua elleni támadásokat is.[1230] Emellett felszólította az államokat, hogy tartózkodjanak a politikai nyomásgyakorlásra irányuló katonai akcióktól.[1231] Ismét, annak ellenére, hogy a határozat meglehetősen szerény, és határozottan

[1222] Draft Res. S/14941 of 1 April 1982. Preambule.
[1223] Ibid. para. 1.
[1224] Ibid. para. 3.
[1225] Official Records S/PV2347 (UK) 2347th meeting of the SC (2 April 1982)para. 149-152.
[1226] Ibid. (Zaire) paras. 154-157.
[1227] UNSC Res. 530 (1983) of 19 May 1983. A Contadora-csoportot Mexikó, Venezuela, Kolumbia és Panama hozta létre 1983-ban. Ezek az államok attól tartottak, hogy a Nicaraguában, El Salvadorban és Hondurasban kiéleződő konfliktus más országokra is átterjedhet. Céljuk az is volt, hogy latin-amerikai megoldást találjanak a problémára, és el akarták kerülni az USA egyoldalú katonai fellépését. A csoport intenzív diplomáciai munkát végzett, és az OAS és az ENSZ elveivel és rendszereivel összhangban, rugalmassággal és odafigyeléssel próbált megoldásokat elérni. Ez egy demokráciapárti kezdeményezés és egy beavatkozásellenes kísérlet volt, amelynek célja kifejezetten az volt, hogy az amerikai hadsereget távol tartsa a konfliktustól. Lásd: Bruce Michael Bagley, Contadora: The Failure of Diplomacy. In Journal of Interamerican Studies and World Affairs. Vol. 28, No. 3 (Autumn, 1986) 2-3. o.; Bruce Michael Bagley, Roberto Alvarez, Katherine J. Hagedorn, Contadora And The Central American Peace Process: Selected Documents. Routledge (2018); César Sepúlveda, Opciones Entre Diplomacia y Hegemonía. La Misión de Contadora. In Revista Mexicana de Política Exterior. No. 17. (Oct-Dic 1987) 12. o.; Tom J. Farer, Contadora: The Hidden Agenda. In Foreign Policy, No. 59 (Summer, 1985) 59. o.
[1228] Official Records A/38/PV.53 (President) 53rd Plenary Meeting of the GA (11 November 1983) para. 11.
[1229] UNGA Res. 38/10 of 11 November 1983. Preamble.
[1230] Ibid. para. 3 (a).
[1231] Ibid. para. 4.

kerüli a jogsértő megnevezését, egyértelműen arra utal, hogy a rejtett katonai akciók (pl. az USA részéről) jogellenesek, és be kell szüntetni azokat.[1232]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	fegyverek szivárogtatása más államba felforgató céllal	kollektív önvédelem	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/14941	92	80	86
A/Res/38/10	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 12. melléklet szemlélteti.

Az államok véleményét a konfliktusról a BT és a KGY fejezte ki. A fő formalizált források a BT határozat-tervezete és a közgyűlési határozat. Mindkettő utalt az USA szerepvállalásának jogellenességére anélkül, hogy ténylegesen megnevezte vagy elítélte volna azt. A közgyűlési határozatot konszenzussal fogadták el, így a formális 100%-os támogatás fenntartással kezelendő.

Az USA beavatkozása Grenadában (1983)

Tények

1979. március 13-án egy szocialista csoport megdöntötte az elnyomó és tekintélyelvű kormányt. Az új baloldali kormány partnerségre törekedett az Egyesült Államokkal, de Washington vonakodására a kapcsolatokat inkább Kubával és a Szovjetunióval erősítették.[1233] Népszerűsége ellenére Maurice Bishop miniszterelnököt 1983. október 19-én meggyilkolta egy korábbi támogatóiból álló klikk,[1234] miután néhány nappal korábban kizárták a kormányból és letartóztatták.[1235] Hudson Austin tábornok, a Forradalmi Katonai Tanács vezetője átvette a hatalmat, és kijelentette, hogy mindenkit agyonlőnek, aki tüntet, vagy tiltakozik.[1236] A karibi térségben az erőszak eszkalációjától és terjedésétől tartva Santa Lucia miniszterelnöke amerikai

[1232] UNSC Res. 562 (1985) of 10 May 1985; UNGA Res. 40/188 of 17 December 1985; UNGA Res. 41/164 of 5 December 1986; UNGA Res. 42/176 of 11 December 1987; UNGA Res. 43/185 of 20 December 1988.
[1233] Phuong Nguyen, The 1983 Invasion of Grenada. In ESSAI, Vol. 7, Article 36. (2009) 116. o.
[1234] Colonel Daniel P. Gosselin, Research Essay Jus ad Bellum and the 1983 Grenada Invasion: The Limits of International Law. Canadian Forces College, Toronto (1988 november) 7. o. https://www.cfc.forces.gc.ca/259/260/261/014.pdf
[1235] Gary Williams, US-Grenada Relations: Revolution and Intervention in the Backyard. Palgrave Macmillan (2007) 84. o.
[1236] Gary Williams, The Tail that Wagged the Dog: The Organisation of Eastern Caribbean States' Role in the 1983 Intervention in Grenada. In European Review of Latin American and Caribbean Studies / Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe, No. 61 (1996 december) 98. o.

katonai beavatkozást kért.[1237] Az amerikai csapatok 1983. október 25-én szálltak partra Grenadában, néhány karibi állam kontingensével együtt.[1238] A harcok csak 1983. október 28-ig tartottak, addig a napig a katonai ellenállást gyakorlatilag leverték.[1239]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Nicaragua kérte a BT-t, hogy üljön össze és vitassa meg a Grenadában végrehajtott amerikai inváziót.[1240] Mexikó a beavatkozást kirívó agressziónak nevezte,[1241] amelynek semmilyen regionális megállapodás nem mondhat ellent és nem adhat igazolást alóla.[1242] Ugyanezt tartotta fenn Nicaragua is egy rendkívül terjengős felszólalás keretében, próbálva minden pontot összekötni az intervenciós USA politikával.[1243] Guyana kifejezte készségét, hogy részt vesz minden olyan misszióban, amelynek célja valamely karibi állam védelme külső agresszióval szemben, de fenntartotta, hogy Grenada esetében ez nem így volt, ahol a válság tisztán belső válság volt, ezért a beavatkozás nem volt indokolt.[1244] Grenada képviselője jelezte, hogy a kérdés belső ügy, Grenada nem jelent fenyegetést a szomszédaira, és bizonyítottnak látta, hogy az amerikai állampolgárok nincsenek veszélyben.[1245] Líbia szintén elutasította az amerikai indoklásokat,[1246] akárcsak Jemen.[1247] A Szovjetunió, nem meglepő módon imperialista agresszióként ítélte el a beavatkozást.[1248] Ezért egyetlen felszólaló állam sem fogadta el az USA álláspontját. Utolsó felszólalóként az USA képviselője nagyon lakonikusan és felszínesen ismertette a beavatkozás állítólagos jogi alapjait. A beavatkozás egy kollektív biztonsági erővel történt, azzal a céllal, hogy

> „helyreállítsák a törvényes rendet, segítsék Grenada népét a működő kormányzati intézmények helyreállításában, megkönnyítsék a menekülők távozását, és legfőképpen, hogy véget vessenek annak a helyzetnek, ami az egész kelet-karibi térség békéjét és biztonságát akut módon fenyegeti."[1249]

Ez egy nagyon széleskörű, a rendfenntartást is magában foglaló békekényszerítő misszióra utal. A művelet másik célja "az alapvető emberi jogok gyakorlásához alapvető fontosságú törvényes és rendi feltételek helyreállítása volt, amelyeket Grenadában oly nyilvánvalóan nemcsak

---

[1237] Richard P. Dieguez, The Grenada Intervention: Illegal in Form, Sound as Policy. In New York University Journal of International Law and Politics Vol. 16. No. 5 (Summer 1984) 1170. o.
[1238] Ved P. Nanda, The United States Armed Intervention in Grenada - Impact on World Order. In California Western International Law Journal Vol. 14, No. 3 (Summer 1984) 397. o. A résztvevő államok a követlezők voltak: Barbados, Jamaica, Antigua, Dominika, St. Lucia és St. Vincent. De csak az utolós négy állam tagja a karibi szervezetnek (Organisation of Eastern Caribbean States - OECS).
[1239] Wendell Bell, The American invasion of Grenada: a note on false prophecy. In Foresight, Vol. 10 Issue 3 (2007) 30-31. o.
[1240] Letter dated 25 October 1983 from the representative of Nicaragua on the Security Council addressed to the President of the Security Council. S/16067.
[1241] Official Records S/PV.2487 25 October 1983 (Mexico) para. 11.
[1242] Ibid. paras. 13-4.
[1243] Ibid. (Nicaragua) paras. 20-51.
[1244] Ibid. (Guyana) paras. 70-71.
[1245] Ibid. (Grenada) paras. 88-108.
[1246] Ibid. (Libyia) paras. 146-149.
[1247] Ibid. (Yemen) paras. 173-181.
[1248] Ibid. (USSR) para. 166.
[1249] Ibid. (US) para. 194.

veszélyeztetnek, hanem égbekiáltóan megsértettek".[1250] Ez a megfogalmazás humanitárius beavatkozásra utal. Ami az USA részvételét illeti az akcióban, az USA képviselője az amerikai állampolgárok evakuálására is utalt.[1251]

A BT következő ülésén Dominika, az egyik megszálló állam azzal indokolta az inváziót, hogy "a grenadai rezsim brutalitásával és kegyetlenségével bebizonyította, hogy semmi sem állítja meg céljai elérése és hatalmának biztosítása érdekében",[1252] és ezzel a humanitárius válságra hivatkozott, valamint kifejezte a szomszédos államokat állítólagosan fenyegető katonai felvonulásoktól való félelmet.[1253] A művelet jogszerűségét a Kelet-karibi Államok Szervezetét (OECS) létrehozó szerződés 8. cikkére alapozták, ami a szubrégió védelmére és biztonságára vonatkozik, noha a megszálló államok közül kettő nem is volt tag.[1254] Ugyanezzel érvelt Jamaica,[1255] és Antigua.[1256] *Nota bene*, az adott cikk csak a külső agresszió elleni kollektív fellépésre ad felhatalmazást,[1257] ez a kritérium Grenada esetében teljesen hiányzott, ahol a válság tisztán belső volt.[1258] Vietnam, miközben elutasította a külföldi állampolgárok védelmére, a demokrácia védelmére és a szomszédos államok védelmére vonatkozó érveket, azt állította, hogy ezek az indoklások képmutatóak.[1259] A képviselő elítélte a műveletet, mint Grenada elleni agressziót.[1260] Nigéria szintén teljes mértékben jogellenesnek és indokolatlannak találta az akciót.[1261] Ugyanezt az agresszióra vonatkozó állítást fenntartotta Lengyelország,[1262] Kína,[1263] Argentína,[1264] Algéria,[1265] Szíria,[1266] Kuba,[1267] és Irán.[1268] Etiópia joggal állapította meg, hogy az idézett 8. cikk csak külső agresszió esetén biztosít cselekvési lehetőséget, ennek egyértelmű hiányában Etiópia szintén elítélte az akciókat, mint belügyekbe

---

[1250] Ibid. para. 195.
[1251] Ibid. para. 189.
[1252] Official Records S/PV.2489 (Dominica) 26 October 1983 para. 7.
[1253] Ibid. para. 8.
[1254] Ibid. paras. 10-11.
[1255] Ibid. (Jamaica) paras. 46-58.
[1256] Ibid. (Antigua) paras. 157-159.
[1257] Treaty Establishing the Organization of Eastern Caribbean States. Grenada, 11 June,1968. 8 cikk (3) és (4):
3. The Defence and Security Committee shall be responsible to the Authority. It shall take appropriate action on any matters referred to it by the Authority and shall have the power to make recommendations to the Authority. It shall advise the Authority on matters relating to external defence and on arrangements for collective security against external defence and on arrangements for collective security against external aggression, including mercenary aggression, with or without the support of internal or national elements.
4. The Defence and Security Committee shall have responsibility for coordinating the efforts of member States for collective defence and the preservation of peace and security against external aggression and for the development of close ties among the Member States of the Organisation in matters of external defence and security, including measures to combat the activities of mercenaries, operating with or without the support of internal or national elements, in the exercise of the inherent right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations.
[1258] Patsy Lewis, Revisiting the Grenada Invasion: The OECS's Role and its Impact on Regional and International Politics. In : Social and Economic Studies. Vol. 48, No. 3 (1999 szeptember) 92. o.
[1259] Official Records S/PV.2489 (Vietnam) 26 October 1983 para. 24.
[1260] Ibid. para. 28.
[1261] Ibid. (Nigeria) para. 32.
[1262] Ibid. (Poland) paras. 36-37.
[1263] Ibid. (China) para. 66.
[1264] Ibid. (Argentina) para. 73.
[1265] Ibid. (Algeria) para. 102.
[1266] Ibid. (Syria) para. 104.
[1267] Ibid. (Cuba) para. 124.
[1268] Ibid. (Iran) paras. 164-165.

beavatkozást és agressziót.[1269] Mérsékeltebb hangnemben, de a következő felszólalók is a nemzetközi jog megsértésének minősítették a beavatkozást: Zaire,[1270] Bolívia, [1271] Seychelle-szigetek,[1272] Laosz[1273] és Pakisztán.[1274] Franciaország szintén elítélte a beavatkozást, kijelentve, hogy egyik indoklás sem elfogadható.

> „A nemzetközi jog, különösen az Egyesült Nemzetek Alapokmánya csak két esetben engedélyezi a beavatkozást: az ország törvényes hatóságainak kérésére, vagy a Biztonsági Tanács döntése alapján. Hozzá kell tennem, hogy Franciaország soha nem fogadta el az Alapokmány bizonyos értelmezéseit, amelyek szerint más szervek a Biztonsági Tanács jóváhagyása nélkül is engedélyezhetnének fegyveres beavatkozást.[1275]

Ennek megfelelően ezen a BT-ülésen, azon államokon kívül, amelyek részt vettek a beavatkozásban, egyetlen állam sem fogadta el a beavatkozást indokoltnak.

A következő ülésen St. Lucia, a megszálló nemzetek egyike, az 51. cikkre hivatkozott, amely lehetővé teszi a biztonságukat fenyegető veszélyek elhárítását.[1276] St. Lucia azt is állította, hogy Grenada főkormányzója, aki a végrehajtó hatalmat gyakorolta, hivatalos kérelmet nyújtott be az OECS-hez beavatkozásra.[1277]

Az önvédelem az ENSZ Alapokmány 51. cikk és az OECS-szerződés 8. cikk szerinti érvelést és a felkérés narratíváját Afganisztán jogi érvekre hivatkozva elutasította, és kijelentette, hogy:

> „Először is, a grenadai hatóságokat nem hívták meg arra az ülésre, ahol az ország belső eseményeit vitatták meg. Az Egyesült Államok agresszorai által elkövetett agresszión kívül nem létezett olyan külső agresszió, amely az OECS-országok közös fellépésére késztette volna őket. A grenadai hatóságok nem kértek segítséget sem az OECS-től, sem az Egyesült Államoktól. Az Egyesült Államok nem részese az OECS 1981-es szerződésének. Ezért az Egyesült Államokat az említett szerződés alapján sem jogok, sem kötelezettségek nem terhelik.[1278]

Afganisztán kiemelte, hogy a megszálló csapatok 95%-a amerikai volt.[1279] A többi 26 felszólaló állam és az Arab Nemzetek Szövetsége mind elítélte jogellenes cselekményként az amerikai beavatkozást.[1280]

[1269] Ibid. (Ethiopia) paras. 87-88.
[1270] Ibid. (Zaire) para. 18.
[1271] Ibid. (Bolivia) para. 62.
[1272] Ibid. (Seychelles) para. 80.
[1273] Ibid. (Lao) para. 169
[1274] Ibid. (Pakistan) para. 176.
[1275] Ibid. (France) para. 145-146.
[1276] Official Records S/PV.2491 (St. Lucia) 27 October 1983 para. 14.
[1277] Ibid. para. 23.
[1278] Ibid. (Afghanistan) para. 262.
[1279] Ibid. para. 265.
[1280] Ibid. Zimbabwe (paras. 36, 38-39), Ecuador (paras. 48-50), Malta (para. 80), Benin (para. 87) Egypt (para. 105), Venezuela (para. 109) Peru (para. 114) Angola (para. 156) Hungary (paras. 166, 168) Sao Tome and Principe (paras. 176-177) Bulgaria (paras. 184, 187) German Democratic Republic (para. 197) India (para. 225) Yugoslavia (para. 234) Guinea-Bissau (paras. 246-247) Guatemala (para. 272) Trinidad and Tobago (paras. 285-286) Zambia

Az Egyesült Királyság megpróbált egyensúlyozni a teljes támogatás és az elítélés között. A brit képviselő nem állította ugyan, hogy a beavatkozás jogszerű volt, de kifejezte őszinte meggyőződését, hogy a megszálló államok valóban a szenvedés megszüntetésére és a demokrácia megteremtésére törekedtek.[1281] Összességében az Egyesült Királyság kifejezte, hogy nem fogja támogatni a beavatkozást elítélő határozat-tervezetet. Ugyanez vonatkozott Chilére is, aki látszólag elfogadta, hogy a körülmények szükségessé tették a beavatkozást.[1282]

A vita legjobb összefoglalóját talán maga az Egyesült Államok adta meg.

> „A Tanács előtt az elmúlt napokban felszólalók közül néhányan úgy próbálták bemutatni az elmúlt napok eseményeit, mint egy kis ország klasszikus inváziójá egy birodalmi hatalom részéről, mint a mások belügyeibe való egyszerű beavatkozást, amelynek erkölcsi és jogi jellege könnyen felismerhető. Végül is az Egyesült Nemzetek Alapokmánya tiltja az erőszak alkalmazását a viták rendezése során, és a task force erőszakot alkalmazott. Az Alapokmány tiltja az államok belügyeibe való beavatkozást, és a task force beavatkozik Grenada belügyeibe. Az Alapokmány megköveteli az államok függetlenségének, szuverenitásának és területi integritásának tiszteletben tartását, és amikor külföldi erők szállnak partra egy szigeten, első pillantásra nem tűnik ésszerűtlennek azt állítani, hogy az állam függetlenségét, szuverenitását és területi integritását nem tartják teljes mértékben tiszteletben."[1283]

Az Egyesült Államok azonban azt állította, hogy a kérdés nem ilyen egyszerű, azzal érvelve, hogy az Alapokmány erőszak alkalmazásának tilalma kontextusfüggő, nem pedig abszolút. Igazolást adnak az erőszak alkalmazására erőszakkal szemben más, szintén az Alapokmányba foglalt értékek, például a szabadság, a demokrácia és a béke érdekében.[1284] Ez az érv ismét egyértelműen a humanitárius beavatkozás felé mutat. Ezt a narratívát használta Barbados is, aki leírta a Grenadában kialakult pusztító humanitárius helyzetet,[1285] amely lehetővé tette, hogy hivatkozzon az OECS-Szerződés 8. cikkétre.[1286] Barbados azonban nem kapcsolta össze megfelelően a jogi elemeket (azaz a külső agressziót) a ténybeli elemekkel (humanitárius válság). A koalíció másik tagja, Szent Vincent és a Grenadine-szigetek szintén nagy hangsúlyt fektetett a grenadai emberi jogi és humanitárius helyzetre. Ez is egy humanitárius intervenciós narratíva képét mutatja:

> „A válogatás nélküli tömeges gyilkosságok a tisztesség elleni gyalázat, és erkölcsi megfontolásból, valamint a térség békéjének és stabilitásának megőrzése iránti őszinte vágyból követelte, hogy egy ilyen brutális, minden legitimitást nélkülöző csoportot távolítsanak el a hatalom gyakorlásától, és hogy Grenada népének, ilyen körülmények

(para. 307) Colombia (para. 322) Mongolia (para. 336) Mozambique (para. 356) Netherlands (para. 365) Czechoslovakia (para. 372) Dominica (para. 377) Tanzania (para. 391) Brazil (paras. 403 and S/16084), League of Arab Nations (pars. 298-290).

[1281] Ibid. (UK) 201-216.

[1282] Ibid. (Chile) paras. 396-397.

[1283] Ibid. (US) para. 51.

[1284] Ibid. para. 53.

[1285] Ibid. (Barbados) paras. 139-141.

[1286] Ibid. paras. 145-146.

között, meg kell adni a jogot, hogy demokratikus keretek között meghatározhassa, milyen típusú kormányt kíván".[1287]

„Véleményünk szerint sürgős közös fellépésre volt szükség. A 96 órás kijárási tilalom elrendelése, a gyilkosságok, a katonai rezsim brutalitásának és kegyetlenségének demonstrálása, a kormányzati hatalom nyilvánvaló szétesése, valamint az erőszak szomszédos államokra való átterjedésének egyértelmű kilátása miatt Saint Vincent és Grenadine kormánya beleegyezett, hogy részt vesz a grenadai népnek nyújtott humanitárius segítségnyújtásban."[1288]

A grenadai helyzet talán legmegfelelőbb értékelését Szingapúr adta, aki a következő nyilatkozatokat tette:

„Elég könnyű számunkra, hogy bizonyítsuk az elvekhez való ragaszkodásunkat, amikor ez kényelmes és előnyös, és nem kerül semmibe. Egy ország elvekhez való ragaszkodásának próbája akkor jön el, amikor ez a ragaszkodás kényelmetlen. Ma ilyen helyzetben találom magam. Barbados, Jamaica, az Egyesült Államok és az OECS tagállamai hazám barátai. Rendkívül kényelmes lenne számomra, ha beleegyeznék abba, amit tettek, vagy ha hallgatnék. Ez azonban hosszú távon aláásná az Egyesült Nemzetek Alapokmánya elveinek erkölcsi és jogi jelentőségét, amelyet hazám pajzsnak tekint. Ezért kell az elvekhez való ragaszkodásunkat a barátság fölé helyeznünk."[1289]

Hasonlóan fontos megfigyeléseket tett Jordánia is:

„Grenada lerohanása sérti az Alapokmány elveit és a nemzetközi jog szabályait, különösen az erőszak alkalmazásának vagy azzal való fenyegetésnek, valamint a más államok belügyeibe való beavatkozás tilalmának tekintetében. Nem fogadhatjuk el egy független állam, az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagja megszállását, akármilyen ürüggyel. Senki sem hívta fel a Biztonsági Tanács figyelmét arra, hogy Grenada fenyegetést jelentene bármely szomszédos vagy távoli ország biztonságára. Nem értünk egyet egyesek azon kísérleteivel, hogy társadalmi vagy ideológiai alapon beavatkozzanak államok és népek belügyeibe. Mivel elítéljük Grenada biztonsági és erkölcsi ürügyekkel végrehajtott inváziójá, elutasítunk minden további kísérletet arra, hogy az államok vagy népek közötti társadalmi különbségeket kihasználva ideológiai előnyöket érjenek el, vagy hogy kiterjesszék a befolyási övezeteket. A helyzet befolyásolásának képtelensége nem igazolhatja az inváziót vagy az erőszak alkalmazását. Nem fogadhatjuk el az inváziót és a megszállást azzal az ürüggyel, hogy az adott félnek agresszióra irányuló szándéka van. Ha ezt elfogadnánk az invázió indoklásaként, akkor bármelyik fél lerohanhatná a másikat, és a világunk olyan lenne, mint Hobbes világa - vagyis egy olyan világ, amelyben mindenki háborúban állna mindenki mással."[1290]

[1287] Ibid. (St. Vincent) para. 328.
[1288] Ibid. para. 330.
[1289] Ibid. (Singapore) para. 407.
[1290] Ibid. (Jordan)g para. 412.

„A nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért felelős nemzetközi szervezeten kívül nem lehet megítélni, hogy az egyik fél fenyegetést jelent-e egy másik fél ellen. Hasonlóképpen, az önvédelemhez való jog nem foglalja magában a jogot megelőző akciók végrehajtására vagy más országok inváziójára és megszállására. [...] Továbbá, a civilek védelme egy olyan országban, ahol háború és katonai műveletek zajlanak, a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának felelőssége."[1291]

A határozat-tervezet célja az volt, hogy mélységesen elítélje a beavatkozást, és felszólítson a csapatok azonnali kivonására.[1292] A határozat-tervezetet azonban végül az USA vétója miatt nem fogadták el. Az Egyesült Királyság, Zaire[1293] és Togo tartózkodott.[1294] A közgyűlés azonban ugyanilyen tartalmú határozatot fogadott el.[1295] Az államok többsége (108) igennel szavazott, 9-en ellene, 27-en pedig tartózkodtak.[1296]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA et al.	elnyomó rezsim, regionális biztonsági veszély, rendfenntartás	(megelőző) kollektív önvédelem, állampolgárok védelme	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/16077/Rev.1	92	73	83
A/Res/38/7	92	75	84

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 13. melléklet szemlélteti.

A kérdést rövid, de intenzív időszakban tárgyalta a BT és a KGY. A közreműködő államok túlnyomó többsége kifejezte, hogy elutasítja a koalíció indoklását. Összefoglalva: az állampolgárok erőszakos kimentését elsősorban ténybeli alapon utasították el, bizonyíték hiányában arra vonatkozóan, hogy a szigeten tartózkodó amerikai állampolgárok veszélyben vannak. Az önvédelmi érvet csak néhány állam vette elő, de ezt mindegyik elutasította azzal az indokkal, hogy a külső fegyveres támadás teljesen hiányzott. A megelőző önvédelmet tehát elutasították. A humanitárius beavatkozást is elvetették, többnyire az államok továbbra is fenntartották, hogy az emberi jogok durva megsértése is az államok belügye, vagy legalábbis a BT-n kívüli beavatkozás nem megengedett. A közrend fenntartása, a béke és a demokrácia helyreállítása békekikényszerítő missziónak fordítható. Ezt ismét elutasították, bár részletes érvelés nem hangzott el, de az ENSZ szerepét többször is hangsúlyozták. Az államok azt is kifejtették, hogy az ENSZ rendszerén kívüli egyoldalú vagy akár többoldalú fellépés

[1291] Ibid. para. 413.
[1292] Draft. res. S/16077/Rev.1 of 27 October 1983.
[1293] Azonban Zaire fenntartotta, hogy elítéli a beavatkozást, tartózkodása annak ellenzését jelentette, hogy a BT szelektíven ítélni meg az agresszió minősítését. Official Records S/PV.2491 (Zaire) 27 October 1983 para. 434-435.
[1294] Ibid. (President) para. 431.
[1295] UNGA Res. 38/7 of 2 November 1983.
[1296] Official Records A/38/PV.43 43rd Plenary Meeting of the GA (2 Nov. 1983) para. 93.

összeegyeztethetetlen az Alapokmánnyal. Az a kérdés, hogy a főkormányzó állítólagos meghívása érvényes beleegyezés volt-e, többnyire nem került megvitatásra, bár ez talán csak azt mutatja, hogy még tényszerűen sem volt túl szilárd a beavatkozóknak ez az érvelése.

Az USA beavatkozása Panamában (1989)

Tények

A korábbi feszültségektől eltekintve az USA panamai beavatkozásának közvetlen előzménye az 1989. májusi választás volt. A kihívó ellenzéket az USA finanszírozta.[1297] S az ellenzéki jelölt a szavazatok többségét meg is szerezte, de Noriega, Panama tényleges vezetője elutasította és érvénytelenítette a választásokat.[1298] A választások érvénytelenítése után az USA stratégiája Panamával szemben keményebbé vált, kisebb katonai provokációkkal, például légtérsértésekkel.[1299] Bush elnök is kifejezte, hogy a Noriega és a nép közötti konfliktusban az USA a nép oldalán áll.[1300] 1989. december 15-én a panamai nemzetgyűlés előtt Noriega hadiállapotot hirdetett az USA-val szemben, de fegyveres támadásra nem került sor.[1301] Ez nem hadüzenet volt, hanem inkább válasz az amerikai lépésekre, mivel Noriega azt állította, hogy az amerikai katonai provokáció felért az agresszióval.[1302] Nota bene, amerikai csapatok állomásoztak Panamában a Torrijos-Carter-szerződések okán, amelyek alapján azonban az USA 2000-ben köteles volt átadni a Panama-csatorna feletti teljes ellenőrzést és felszámolni a panamai katonai bázisait. Egyesek szerint ez is döntő szerepet játszott az invázióban.[1303] Mindazonáltal néhány amerikai állampolgár meggyilkolása és megtámadása után elrendelték a katonai beavatkozást, amelyet december 20-án indított el az USA[1304] "Igazságos hadművelet" (*Just operation*) fedőnév alatt.[1305] Az invázió és a megszállás, amelynek eredményeként Noriega letartóztatására és rendszerváltásra került sor, 1990. január 31-ig tartott.[1306]

[1297] Marco A. Gandásegui H., Democracia, intervención y elecciones: Panamá 1989. In Revista Mexicana de Sociología, Vol. 52, No. 4, Procesos Electorales en América Latina (1990 október-december) 377. o.
[1298] Adrian Mihai Diaconu, The United States 1989 Military Intervention in Panama. In Revista Academiei Forȟelor Terestre NR. 2 (78) (2015) 135. o.
[1299] Ricaurte Soler, La invasión de Estados Unidos a Panamá: neocolonialismo en la posguerra fría. Siglo Veintiuno Editores, 2nd Edition (1999) 85-87. o.
[1300] Eytan Gilboa, The Panama Invasion Revisited: Lessons for the Use of Force in the Post Cold War Era. In Political Science Quarterly, Vol. 110, No. 4 (Winter 1995-1996) 553. o.
[1301] Maria Muñiz De Urquiz, La intervencion armada de Estados Unidos en Panama: un acto internacionalmente ilícito. In Afers Internacionales. num. 20. 107. o.
[1302] Lawrence A. Yates, The U.S. Military Intervention in Panama: Operation Just Cause, December 1989 – January 1990. Center of Military History, United States Army, Washington (2014) 35. o.
[1303] John Weeks és Andrew Zimbalist, The Failure of Intervention in Panama: Humiliation in the Backyard. In Third World Quarterly. Vol. 11, No. 1 (1989 január) 11. o.
[1304] Ved P. Nanda, The Validity of United States Intervention in Panama under International Law. In The American Journal of International Law. Vol. 84, No. 2 (1990 április) 494. o.
[1305] Alan McPherson, A Short History of U.S. Interventions in Latin America and the Caribbean. Wiley Blackwell (2016) 173. o.
[1306] Nicholas Tsagourias, The US Intervention in Panama—1989. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP, 1. kiadás (2018) 424. o.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Panama már áprilisban kérte a Biztonsági Tanács összehívását, miután szerinte az Egyesült Államok durván beavatkozott belügyeibe, erőszakkal fenyegetőzött és agressziót követett el.[1307] A kérdést csak augusztusban tárgyalták meg, de nem született döntés, és valójában csak Panama és az USA meghívott képviselője szólalt fel.[1308] A környezet azonban drámaian megváltozott, miután az USA megindította a panamai inváziót. Nicaragua rendkívüli és azonnali ülést kért a BT-től, hogy az amerikai inváziót megvizsgálja.[1309] Az USA szintén levelet küldött a BT elnökének, amelyben értesítette a testületet, hogy az USA élt az önvédelemhez való jogával, amelyet az Alapokmányának 51. cikke alapján "a Manuel Noriega irányítása alatt álló erők fegyveres támadásaira válaszul" intézett. [1310] Ellentmondásos módon azonban az USA azt is közölte, hogy konzultált a demokratikusan megválasztott elnökkel, Endarával, aki állítólag átvette a pozícióját, és üdvözölte és támogatta az amerikai akciókat. A levél azt állította továbbá, hogy az akciókra csak azután került sor, hogy Noriega hadiállapotot hirdetett, és erői megöltek egy amerikait, valamint megfenyegettek és megsebesítettek másokat. Az USA célja a Panama-csatornára vonatkozó szerződések védelme és az amerikai állampolgárok védelme volt.[1311] Az USA tehát önvédelemre alapozta beavatkozását, azzal érvelve, hogy egy amerikai katona Noriega erői általi megölése az USA elleni fegyveres támadás volt. Az USA azonban nem ismerte el Noriegát legitim államfőnek, és a demokratikusan megválasztott elnök beleegyezésére hivatkozott, aki állítólag elfoglalta a pozíciót, de még nem alakított kormányt.

A BT ülésén Nicaragua több olyan jogforrásra hivatkozott, amelyet az USA állítólag megsértett. Kizárta a külföldön tartózkodó állampolgárok védelmére hivatkozó indoklást is.[1312] A Szovjetunió kijelentette, hogy az. 51. cikkre alapozott érvelés "nem meggyőzőbb, mint egy macska azon magyarázata, hogy azért üldözött egy egeret, mert feltétlenül meg kellett védenie magát tőle".[1313] A szovjetek azt állították, hogy a valódi cél Noriega eltávolítása volt a hatalomból.[1314] Kína határozottan elítélte az agressziót, de az igazolások elutasításának kifejtett indoklása nélkül.[1315] Franciaország óvatosabban fogalmazott. Bár kijelentette, hogy Párizs az erőszakhoz való folyamodást *önmagában* elítéli, megértőbb hangnemet ütött meg, miközben kifejezte, hogy a választásokat érvénytelenítették, és egy illegitim vezető elnyomta a nép akaratát. Az Egyesült Államokat még csak meg sem említette.[1316] A nagyon visszafogott megfogalmazás ellenére úgy tűnik, hogy Franciaország nem fogadta el az indoklást, hanem felmentést adott. Az Egyesült Királyság közvetlenebbül fogalmazott, és teljes mértékben támogatta az amerikai beavatkozást. Az Egyesült Királyság a jogszerűséget hallgatólagosan

[1307] Letter dated 25 April 1989 from the Permanent Representative of Panama to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/20606.
[1308] Provisional Verbatim Records S/PV.2874 of 11 August 1989.
[1309] Letter dated 20 December 1989 from the Permanent Representative of Nicaragua to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/21034.
[1310] Letter dated 20 December 1989 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/21035.
[1311] Ibid.
[1312] Provisional Verbatim Records S/PV.2899 (Nicaragua) 20 December 1989. pp. 3-17.
[1313] Ibid. (USSR) 17-18. o.
[1314] Ibid. 18. o.
[1315] Ibid. (China) 21. o.
[1316] Ibid. (France) 22-25. o.

Panama demokratikusan megválasztott vezetőinek beleegyezésére alapozta. Az Egyesült Királyság azt is megemlítette, hogy az erőszak alkalmazása végső eszköz volt.[1317] Természetesen ez nem jogi elem, és a "végső eszköz" tesztje komoly visszalépést jelent az erőszak alkalmazásának tilalmi rendszerében. Mégis, Kanada is ugyanezt az érvet használta. A Kanada által kényszerítőnek elismert körülmények a súlyos demokratikus hiányosságok, valamint az amerikai haderő tagjainak megölése és fenyegetése voltak. Azonban annak ellenére, hogy Kanada kijelentette, hogy az 51. cikk kritériumait kell értékelni, mégsem így tett. Kanada azt állította, hogy

> „egy tagállam erőszakos beavatkozása egy másik állam belügyeibe nagyon veszélyes precedens. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk a helyzet összes körülményét, amelyek az Egyesült Államokat arra késztették, hogy úgy cselekedjen, ahogyan cselekedett."[1318]

A következtetés az volt, hogy az amerikai akciók indokoltak voltak. Ezek azonban ismét nem jogi érvek voltak, Kanada megítélése inkább csak felmentés volt a szükségesség és *ultima ratio* talaján. Az USA főként a BT elnökének írt levelében kifejtett érveket ismételte meg. További részletezés pedig az volt, hogy kifejezetten a Panama-csatornáról szóló szerződés IV. cikkét idézte, amely kötelezi az Egyesült Államokat a csatorna védelmére.[1319] A szerződés ugyanis jogot és kötelezettséget adott az USA-nak arra, hogy megvédje a csatornát a fegyveres támadásoktól vagy a csatorna forgalmát fenyegető egyéb cselekményektől. Emellett jogot adott arra is, hogy hadseregét Panamában állomásoztassa, kiképezze és mozgassa.[1320]

Jugoszlávia elítélte a beavatkozást és elutasította a igazolásokat.[1321] Finnország elismerte az önvédelemhez való jogot, de azt állította, hogy az USA válasza nem volt arányos.[1322] Finnország reményét fejezte ki aziránt, hogy a BT döntése "tűzszünetre szólít fel, és felszólítja az Egyesült Államokat azon erőinek kivonására, amelyek a meglévő megállapodások értelmében nem jogszerűen tartózkodnak Panama nemzeti területén".[1323] A megválasztott elnök, Endara beleegyezésével kapcsolatban Líbia azt állította, hogy "az Egyesült Államok katonai bázisán esküdött fel: vagyis olyan területen, amely nem panamai fennhatóság alatt áll. A Tanács tagjai saját maguk ítélhetik meg ezt", mondta.[1324] Jogilag ez a hozzájárulás érvénytelenségére utal a valódi akarat és függetlenség hiánya miatt. A BT ülésén felszólaló hét másik állam szintén a nemzetközi jog megsértésének minősítette az amerikai lépést.[1325] El Salvador furcsa módon csak a panamai legitim kormány kérdését fejtette ki, azt állítva, hogy Endara kormánya a demokratikusan megválasztott vezető, akit támogatni kell. Az amerikai beavatkozást meg sem említették.[1326]

[1317] Ibid. (UK) 26-27. o.
[1318] Ibid. (Canada) 27-30. o.
[1319] Ibid. (US) 34. o.
[1320] Panama Canal Treaty, 7 September 1977, Art. 4. (1) és (2).
[1321] Provisional Verbatim Records S/PV.2900 (Yugoslavia) 21 December 1989, 7. o.
[1322] Ibid. (Finland) 14-15. o.
[1323] Ibid. 16. o.
[1324] Ibid. (Libya) 42. o.
[1325] Ibid. Nepal (8-10. o.) Ethiopia (11-2. o.) Algeria (17-18. o.) Brazil (21. o) Malaysia (23. o.) Cuba (27. o.) Peru (34-5. o.)
[1326] Ibid. (El Salvador) 46-47. o.

Panamát is meghívták a BT-be, de az elkerülhetetlen probléma az volt, hogy el kellett dönteni, ki képviselheti az államot.[1327] A nehéz ténybeli körülmények miatt azonban a főtitkár nem tudott megfelelő választ adni,[1328] így Panama nem vett részt a BT ülésein. Algéria, Kolumbia, Etiópia, Malajzia, Nepál, Szenegál és Jugoszlávia határozat-tervezetet javasolt. A tervezet célja az volt, hogy határozottan elítéljék az USA nemzetközi jogot sértő beavatkozását Panamába, és azonnali visszavonásra szólítsák fel az Egyesült Államokat.[1329] A tervezetet az USA, az Egyesült Királyság és Franciaország megvétózta, Kanada ellenszavazata mellett. Finnország tartózkodott, mivel a tervezet megfogalmazása nem volt elég kiegyensúlyozott szerinte. A többiek igennel szavaztak.[1330]

A Közgyűlés is megvitatta a kérdést. Ott Mexikó jogi érvet hozott az amerikai álláspont ellen. Mexikó kifejezte, hogy, bár elítéli Noriega gyakorlatát, a nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem[1331] nem szolgálhat a beavatkozás alapjául. Az 51. cikkre alapozó érvvel kapcsolatban Mexikó kategorikusan kijelentette, hogy az önvédelemhez fegyveres támadásra van szükség.

> „Történtek kísérletek az 51. cikk tág értelmezésére, amely a jogos önvédelmet megelőző eszköznek tekinti a közvetett agresszió elkerülése vagy a külföldön tartózkodó állampolgárok védelme érdekében. Mindazonáltal a Biztonsági Tanácsban és a Közgyűlésben lezajlott viták és a joggyakorlat megerősítette, hogy a Szervezetünkben uralkodó nézet a rendelkezés tág és kétértelmű értelmezése ellen van. Valójában az 51. cikk feltételei pontosak, megsértésük azt eredményezné, hogy az erő alkalmazását az államok belátására bíznánk."[1332]

A Közgyűlésen az USA arról számolt be, hogy az Endura-kormány teljes mértékben működik, és a hangsúlyt a katonai beavatkozás demokráciapárti jellegére helyezte. Ezért az USA sürgette a Közgyűlést, hogy szavazzon nemmel az amerikai invázió elítélését célzó határozat-tervezetre, így "jelezve a demokratikusan megválasztott endurai kormány támogatását, és mindenekelőtt az elutasítás üzenetét küldve azoknak, akik életben tartanák Noriega kegyetlen uralmának minden maradványát".[1333]

Honduras nem érintette közvetlenül az amerikai beavatkozást, de elégedetlenségét fejezte ki a tervezet megfogalmazása miatt, amely nem tartalmaz semmilyen utalást a demokráciára és a panamaiak jogára, hogy szabad választásokon fejezzék ki akaratukat, ezért Honduras kifejezte, hogy nem tudja támogatni a tervezetet.[1334] Spanyolországnak hasonló problémái voltak, véleménye szerint problémás, hogy a tervezet nem említi a Noriega-rezsim törvénytelenségét és a választások érvénytelenítését. Spanyolország mégis úgy döntött, hogy e hiányosságok ellenére támogatja a tervezetet, hogy hangsúlyozza az erőszak alkalmazásának tilalmára

[1327] Provisional Verbatim Records S/PV.2901 of 21 December 1989.
[1328] Report of the Secretary-General on credentials of representatives from Panama. S/21047.
[1329] Draft Res. S/21048 of 22 December 1989. paras. 1-2.
[1330] Provisional Verbatim Records S/PV.2902 of 23 December 1989.
[1331] Mivel az USA esetében érvként megjelent az is, hogy Noriega nemzetközi drogkereskedelemben súlyosan érintett, vele szemben eljárások is folytak.
[1332] Provisional Verbatiom Records A/44/PV.88 (Mexico) 10 January 1990. 8-10. o.
[1333] Ibid. (US) 26. o.
[1334] Ibid. (Honduras) 28-31. o.

vonatkozó elvet.[1335] Jamaica hasonlóan döntött.[1336] El Salvador azt állította, hogy a tervezet egyoldalú és csak politikai célokat szolgál, ezért nem tudja támogatni.[1337] Tunéziának szintén kétségei voltak a tervezettel kapcsolatban, a fő probléma szerinte a panamai nézőpont hiánya, amely nem hangzott el az ENSZ-ben.[1338] Ironikus módon Panama képviselője csak a tervezetről szóló szavazás után szólalhatott fel. A képviselő kifejtette, hogy az alkotmányos kormányt Endara elnök vezeti az 1989. május 7-i választások eredményeként, ami a panamai nép önrendelkezésének szuverén aktusa.[1339] A küldöttség megismételte az USA politikai narratíváját is, és kijelentette, hogy a beavatkozást "egyértelműen a diktátor Manual Antonio Noriega bűnös felelőtlensége provokálta", és a diktátor ellen irányult, nem pedig a panamai nép ellen.[1340] Panama nem tett említést a beavatkozáshoz való hozzájárulásról, sőt, sajnálatosnak tartotta a beavatkozást. Hangsúlyozta azonban, hogy lehetővé tette a demokratikus helyreállítást, és nem egy külső akarat ráerőltetése volt a célja, hanem az emberi jogok és az önrendelkezési jog biztosítása.[1341] Ennek megfelelően a megfogalmazás ismét egyértelműen a felmentésre utal, és nem a jogszerűség védelmére.

A tervezetet elfogadták. A határozat elítélte az USA fegyveres beavatkozását mint a nemzetközi jog durva megsértését, és azonnali visszavonásra szólított fel.[1342] A határozatot nem támogatták meggyőző többséggel, sok államnak komoly kétségei voltak a megfogalmazással kapcsolatban, így a határozatot 75:20 arányban, 40 tartózkodás mellett fogadták el.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
USA	emberi jogok és demokrácia védelme	önvédelem, állampolgárok védelme, kormány beleegyezése	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/21048	71	67	69
A/Res/44/240	79	56	68

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 14. melléklet szemlélteti.

A BT és a Közgyűlés ülésén kifejtett és a BT határozat-tervezetében és a Közgyűlés határozatában, valamint azok támogatásában tükröződő vélemények nagyon eltérőek voltak. Az államok többsége nem is foglalkozott a hozzájárulás kérdésével, valószínűleg azért, mert a de facto kormányt még mindig Panama képviselőjének kellett tekinteni. Ennek megfelelően az Endara-alakulat állítólagos beleegyezése gyakorlatilag nem játszott szerepet az invázió

[1335] Ibid. (Spain) 31-32. o.
[1336] Ibid. (Jamaica) 33. o.
[1337] Ibid. (El Salvador) 35. o.
[1338] Ibid. (Tunisia) 36. o.
[1339] Ibid. (Panama) 44. o.
[1340] Ibid. 47. o.
[1341] Ibid. 48. o.
[1342] UNGA Res. 44/240. of 29 December 1990. paras. 1-2.

jogszerűségének megítélésében. Az önvédelem kérdése megosztó volt. Azok az államok, amelyek a jogi alapra támaszkodtak, kifejtették, hogy az önvédelemhez fegyveres támadásra van szükség. A megelőző önvédelem nem felel meg az 51. cikknek. Mások elfogadták az önvédelmet, de fenntartották, hogy az USA fellépése nem volt arányos. Azok az államok, amelyek összességében elfogadták az amerikai beavatkozást, nem fejtették ki a jogszerűséget, és tudatosan lakonikusan fogalmaztak jogi kérdésekben. Feltételezhető, hogy a beavatkozást csak politikai alapon fogadták el, tehát ez felmentésnek minősül. Ugyanez a következtetés vonható le a demokráciapárti narratívára is, ahol a támogató államok csak politikai alapon érveltek. Ami a saját állampolgárok védelmét illeti, ezzel sem foglalkoztak érdemben, főként azért, mert szinte nyilvánvaló volt, hogy a beavatkozás valódi oka nem az amerikai állampolgárok védelme volt. A Panama-csatornáról szóló szerződést is érintették, de az államok ismét nem fejezték ki támogatásukat az amerikai érvelés mellett, miszerint a szerződés értelmében felhatalmazásuk van az erő alkalmazására. Összességében a nemzetközi közösség megosztott volt. Mégis, az a következtetés vonható le, hogy az államok közösségének körülbelül a fele az amerikai beavatkozást a nemzetközi jog megsértésének tekintette, és nem adott felmentést, míg a másik fele hallgatólagosan egyetértett a jogellenességgel, de a különleges körülmények miatt politikai okokra hivatkozva adott felmentést.

A libériai beavatkozás (1990-1997)

Tények

Az 1980-as puccsot követően Samuel Kanyon Doe került hatalomra Libériában. Mivel azonban nem hajtotta végre az ígért alkotmányos reformokat, 1989 decemberében egy Charles Taylor vezette csoport lázadást szított, ami polgárháborút robbantott ki.[1343] A zavargások okai a Doe-rezsim brutalitása, elnyomó hatalma és az erősen etnocentrikus szemléletű, újra bevezetett törzsizmusa voltak.[1344] 1990 nyarára az ellenzék kiterjesztette ellenőrzését Libéria területének 90 százalékára, a főváros, Monrovia ostromával fenyegetve.[1345] A konfliktus nemzetközi aggodalmat váltott ki, mivel a szomszédos államoknak hatalmas menekültáradattal kellett szembenézniük, és félő volt, hogy a konfliktus tovább terjed.[1346] A nemzetközi szereplők közvetlen bevonása a *de jure* elnök, Doe kérésére történt, aki Nigéria segítségét kérte, aki aztán a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségének (ECOWAS), egy szubregionális nemzetközi szervezetnek a hatáskörébe utalta az ügyet.[1347]

[1343] Jeremy Levitt, Humanitarian Intervention by Regional Actors in Internal Conflicts: The Cases of Ecowas in Liberia and Sierra Leone. In Temple International and Comparative Law Journal 12, no. 2 (Fall 1998) 342. o.
[1344] Max A. Sesay, Civil War and Collective Intervention in Liberia. In Review of African Political Economy , Mar., 1996, Vol. 23, No. 67, The Cunning of Conflict (1996 március) 36-37. o.
[1345] Christine Gray, International Law and The Use of Force. 428. o.
[1346] Clement E Adibe, The Liberian conflict and the ECOWAS-UN partnership. In Third World Quarterly, Vol. 18 no. 3. (1997) 471. o.
[1347] Peter Arthur, ECOWAS and Regional Peacekeeping Integration in West Africa: Lessons for the Future. In Africa Today, Vol. 57, No. 2 (Winter 2010) 10. o.

A sikertelen diplomáciai próbálkozások után az ECOWAS 1990 augusztusában úgy döntött, hogy 3000 fős nemzetközi haderőt vonultat fel.[1348] A résztvevő államok Nigéria, Gambia, Ghána, Guinea és Sierra Leone voltak.[1349] Az ENSZ-hez intézett közlemény szerint a koalíció célja a tűzszünet elérése, végrehajtása és felügyelete volt, valamint a szabad és demokratikus választásokat szervező ideiglenes kormány (amelyet nem a harcoló felek alakítanának) pozíciójának biztosítása, tehát egy széles körű békekiényszerítő mandátum végrehajtása. A beavatkozást szükségesnek tartották "elsősorban azért, hogy véget vessen az ártatlan civil állampolgárok és külföldiek értelmetlen gyilkosságainak, és segítsen a libériai népnek a demokratikus intézmények helyreállításában".[1350] 1990 decemberében az ECOWAS jelentette az ENSZ-nek, hogy biztosították a fővárost, és a szervezet humanitárius segélymunkákat végez, valamint üdvözölte, hogy 1990. október 24-én Banjulban tűzszüneti megállapodást kötöttek a felek.[1351]

A főtitkár jelentése szerint az ECOWAS-erők célja a tűzszünet biztosításán kívül a béke fenntartása, valamint a közrend helyreállítása volt.[1352] Az 1993. július 25-én aláírt cotonoui békemegállapodás tűzszünetet eredményezett.[1353] A megállapodás kifejezetten kérte, hogy a béke fenntartásában való segítségnyújtás érdekében hozzák létre az ENSZ libériai megfigyelő misszióját (UNOMIL) néhány száz fős személyzettel.[1354] A tűzszüneti megállapodás megsértése még mindig problémát jelentett, beleértve a humanitárius segítségnyújtás akadályozását is,[1355] de hamarosan a felek együttműködőbbek lettek, és decemberben a főtitkár arról számolhatott be, hogy nem történt jelentősebb tűzszüneti jogsértés.[1356] Végül 1997. július 19-én megtartották a választásokat, amelyek gyakorlatilag véget vetettek az ECOWAS és az UNOMIL mandátumának.[1357]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT ülést Elefántcsontpart kezdeményezte az ECOWAS nevében. A levél tartalmazta a BT elnökének nyilatkozattervezetét is, amelynek célja gyakorlatilag az ECOWAS libériai misszijának *utólagos* jóváhagyása volt.[1358] A kérdés nem keltett nagy érdeklődést a BT-ben. Az ülésen csak a meghívott Libéria és Nigéria szólalt fel. Libéria csalódottságának adott hangot

[1348] Ademola Adeleke, The Politics and Diplomacy of Peacekeeping in West Africa: The Ecowas Operation in Liberia. In The Journal of Modern African Studies. Vol. 33, No. 4 (1995 december) 569. o.
[1349] Herbert Howe: Lessons of Liberia: ECOMOG and Regional Peacekeeping. In International Security. Vol. 21, No. 3 (Winter, 1996-1997) 152. o.
[1350] Letter dated 9 August 1990 from the Permanent Representative of Nigeria to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/21485.
[1351] Letter dated 14 December 1990 from the Permanent Representative of the Gambia to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/22025.
[1352] Report of the Secretary-General on the question of Liberia of 12 March 1993. S/25402. para. 15.
[1353] Cotonou Agreement of 25 July 1993. Annex to Letter dated 6 August 1993 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Benin to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/26272. 1. cikk.
[1354] Ugo Villani, The ECOWAS Intervention in Liberia—1990–97. In Tom Ruys, Olivier Corten, Alexandra Hofer: The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP, 1. kiadás (2018) 443. o.
[1355] Report of the Secretary-General on Liberia of 9 September 1993. S/26422. para. 8.
[1356] Report of the Secretary-General on the United Nations Observer Mission in Liberia of 13 December 1993. S/26868. para. 32.
[1357] Statement by the President of the Security Council of 30 July 1997. S/PRST/1997/41.
[1358] Letter dated 15 January 1991 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Côte d'Ivoire to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/22076.

amiatt, hogy a be nem avatkozás elve miatt az ENSZ a libériai polgárháborút belső ügynek tekintette, és nem teljesítette a nemzetközi béke és biztonság fenntartására vonatkozó felelősségét. A képviselő emlékeztette a tagokat, hogy Libéria segítséget és támogatást kért a BT-től, de a szerv nem válaszolt a kérésre.[1359] Ennek megfelelően Libéria ettől kezdve már csak humanitárius segítséget kért az ENSZ-től.[1360] Nigéria az ECOWAS nevében kifejtette, hogy a misszió "mandátuma nem az, hogy valaki pártjára álljon, hanem az, hogy kibékítse a feleket, helyreállítsa a békét és olyan légkört teremtsen, amely elősegíti a szabad politikai tevékenység és végül a demokratikus választások újrakezdését".[1361] Nigéria azt is ajánlotta, hogy "az ECOWAS-t dicséretben kell részesíteni, amiért olyan módon jár el, amely elősegíti az Egyesült Nemzetek Alapokmányának elveit".[1362] Más tagok nem kívántak felszólalni, de a nyilatkozattervezetet jóváhagyták, így méltatták az ECOWAS erőfeszítéseit, és gyakorlatilag jóváhagyták az ECOWAS megbízatását a béke és a normalitás helyreállításában Libériában.[1363]

A következő ülésen a tagok ismét meglehetősen érdektelenek maradtak, és csak azt hagyták jóvá, hogy a BT elnöke nyilatkozatot tegyen, hogy ismét jóváhagyja az ECOWAS munkáját,[1364] amit Szenegál jelentéséből ismert meg. A levél az 1990. október 30-i yamoussoukroi megállapodás újbóli megerősítéséről számolt be.[1365] Ennek megfelelően a BT elismerően nyilatkozott a munkáról, és úgy ítélte meg, hogy a megállapodás "a lehető legjobb megoldás a békés rendezéshez".[1366]

1992-ben a BT megoldást talált arra, hogy kifejezetten elismerje az ECOWAS szerepének jogszerűségét. A 788. sz. határozat megállapította, hogy "a libériai helyzet veszélyt jelent a nemzetközi békére és biztonságra, különösen Nyugat-Afrika egészére", és emlékeztetett az ENSZ Alapokmányának a regionális megállapodásokról szóló VIII. fejezetére. Üdvözölte az ECOWAS erőfeszítéseit és az Afrikai Egységszervezet támogatását.[1367] A határozat elismerően szólt az ECOWAS missziójáról és felszólított arra, hogy azt folytassák.[1368] A BT továbbá a VII. fejezet szerinti teljes fegyverembargó mellett döntött, az egyetlen kivételt ez alól a békefenntartó erők jelentették.[1369] A jóváhagyást többször is megerősítették, az ECOWAS-

[1359] Provisional Verbatim Record S/PV.2974 (Liberia) 22 January 1991. 3. o.
[1360] Ibib. 7. o.
[1361] Ibid. (Nigeria) 7. o.
[1362] Ibid. 8. o.
[1363] Note by the President of the Security Council (22 January 1991) S/22133.
[1364] Provisional Verbatim Record S/PV.3071 of 22 January 1991.
[1365] Letter dated 30 April 1992 from the Permanent Representative of Senegal to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/23863.
[1366] Note by the President of the Security Council (7 May 1991) S/23886.
[1367] UNSC Res. 788 (1992) of 19 November 1992. Preamble.
[1368] Ibid. paras. 1-2.
[1369] Ibid. paras. 8-9.

misszió jogszerűségét a BT soha nem kérdőjelezte meg.[1370] Az UNAMIL létrehozása és az ECOWAS-szal való együttműködése[1371] szintén megerősítette ezt.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
ECOWAS	szubregionális biztonság, emberi jogok védelme	kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/788*	100	100	100

A határozat támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 15. melléklet szemlélteti.

*Illetve az idézett további 16 megerősítő határozat szintén egyhangúlag lett elfogadva tartózkodás nélkül.

A NATO beavatkozása Bosznia-Hercegovinában (1992-1995)

Tények

A volt-Jugoszlávia erőszakos és véres felbomlása után a Bosznia-Hercegovina és a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (Szerbia és Montenegró) közötti feszültség még mindig pattanásig feszült volt. Bosznia-Hercegovina 1992 áprilisában elszakadt és függetlenné vált. A két ország nemzetiségeinek átfedése által okozott etnikai feszültség azonban súlyos emberi jogi jogsértésekhez és nemzetközi bűncselekményekhez, így etnikai tisztogatáshoz, népirtáshoz és tömeggyilkosságokhoz vezetett.[1372] A humanitárius válság nemzetközi reakciót váltott ki az ENSZ és a NATO részéről, azt célozva, hogy békefenntartó erőket vessenek be.[1373] A NATO 1992 nyarán kapcsolódott be a válságba, és beszámolója szerint az ENSZ felhatalmazása alapján békefenntartó, békekényszerítő, repüléstilalmi zónák biztosítását és embargók érvényesítését végezte.[1374] A NATO légicsapásai végül a szerb támadások leállítását

[1370] Cf.: UNSC Res. 813 (1993) of 26 March 1993; UNSC Res. 856 (1993) of 10 August 1993; UNSC Res. 855 (1993) of 22 September 1993; UNSC Res. 911 (1994) of 21 April 1994; UNSC Res. 950 (1994) of 21 October 1994; UNSC Res. 972 (1995) of 13 January 1995; UNSC Res. 985 (1995) of 13 April 1995; UNSC Res. 1001 (1995) of 30 June 1995; UNSC Res. 1014 (1995) of 15 September 1995; UNSC Res. 1020 (1995) of 10 November 1995; UNSC Res. 1044 (1996) of 29 January 1996; UNSC Res. 1059 (1996) of 31 May 1996; UNSC Res. 1071 (1996) of 30 August 1996; UNSC Res. 1083 (1996) of 27 November 1996; UNSC Res. 1100 (1997) of 27 March 1997; UNSC Res. 1116 (1997) of 27 June 1997.
[1371] UNSC Res. 855 (1993) of 22 September 1993. paras. 2-3.
[1372] Jane M. O. Sharp, Intervention in Bosnia — The Case For. In The World Today , Feb., 1993, Vol. 49, No. 2 (Feb., 1993) 30. o.
[1373] Dana H. Allin, NATO's Balkan Interventions. Routledge, The International Institute for Strategic Studies (2010) 13-55. o.
[1374] NATO, Peace support operations in Bosnia and Herzegovina (1995-2004). https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52122.htm

eredményezték.[1375] Végül 1995-ben a béketárgyalások eredményeként az 1995-ös daytoni békemegállapodás lezárta a konfliktust, és létrehozta a független, decentralizált államot, a Bosnyák-Horvát Föderációt és a Szerb Köztársaságot.[1376]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT határozatot fogadott el a bosznia-hercegovinai repüléstilalmi övezet létrehozásáról, ami biztosítja, hogy katonai repülőgépek nem léphetnek be a légtérbe, és ezáltal garantálja a humanitárius segítségnyújtás biztonságát, valamint a felek közötti, a katonai repüléseket tiltó londoni megállapodás végrehajtását.[1377] A határozat felszólította továbbá "az államokat arra, hogy nemzeti szinten vagy regionális ügynökségeken vagy megállapodásokon keresztül hozzanak meg minden olyan intézkedést, amely szükséges ahhoz, hogy technikai megfigyelés és egyéb képességek alapján segítséget nyújtsanak az ENSZ védelmi erőinek".[1378] A NATO saját értelmezése szerint a repüléstilalmi övezet érvényesítésére felhatalmazással ez a bekezdés biztosította a jogi alapot a NATO részvételére. Ennek ellenére a következő, a katonai repülési tilalmat megerősítő határozat üdvözölte az Európai Közösség megfigyelő missziójának telepítését, de nem említette a NATO-t.[1379] A NATO-t a boszniai kontextusban először egy 1992. novemberi BT-ülésen említették, amikor a brit képviselő arról számolt be, hogy a NATO-erők érvényesítik a fegyverembargót[1380] az Adrián.[1381] A 787. sz. (1992) határozat a következő szöveggel adott felhatalmazást az erőszak alkalmazására a fegyverembargó végrehajtása során:

> „Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VII. és VIII. fejezete alapján eljárva felhívja a nemzeti szinten vagy regionális ügynökségeken vagy megállapodásokon keresztül eljáró államokat, hogy a Biztonsági Tanács felhatalmazása alapján a konkrét körülményeknek megfelelő intézkedéseket alkalmazzanak, amelyek szükségesek lehetnek a be- és kifelé irányuló tengeri hajózás megállítására a rakományok és rendeltetési helyek átvizsgálása és ellenőrzése, valamint a 713. sz. (1991) és 757. sz. (1992) határozat rendelkezéseinek szigorú végrehajtása érdekében."[1382]

Ezt 1993-ban újból megerősítették.[1383] A béketerv kidolgozásakor a BT arra is ösztönözte az államokat és a regionális szervezeteket, hogy működjenek együtt a főtitkárral a béketerv végrehajtásában.[1384]

Egy másik BT-ülésen az Egyesült Királyság kifejezte, hogy Franciaországgal és az Egyesült Államokkal együtt, a NATO keretében készek lennének segíteni az ENSZ-erőknek a civilek, főként a muszlimok védelmében biztonságos területek létrehozásában. Az Egyesült Királyság

---

[1375] David Harland, Never again: International intervention in Bosnia and Herzegovina. In Centre for Humanitarian Dialogue (2017 július) 18-19. o. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BH_InternationalInterventionsBiH_2017.pdf
[1376] Roberto Belloni, State Building and International Intervention in Bosnia. Routledge (2007) 1. o.
[1377] Provisional Verbatim Records S/PV.3122 (US) 9 October 1992. 8-9. o.
[1378] UNSC Res. 781 (1992) of 9 October 1992. para. 5.
[1379] UNSC Res. 786 (1992) of 10 November 1992. Preamble.
[1380] Amit ezek a határozatok vezettek be: S/Res/713 (1991) and S/Res/757 (1992).
[1381] Provisional Verbatim Records. S/PV.3135. (UK) 13 November 1992, 7. o.
[1382] UNSC Res. 787 (1992) of 16 November 1992. para. 12.
[1383] UNSC Res. 816 (1993) of 31 March 1993 para. 4.
[1384] UNSC Res. 820 (1993) of 17 April 1993 para. 9.

azt állította, hogy a benyújtott határozat-tervezet felhatalmazást adna egy ilyen műveletre.[1385] A határozatot el is fogadták. Ez felszólította az államokat, hogy a határozat végrehajtásához (had)erejük rendelkezésre bocsátásával járuljanak hozzá (*contribute forces*).[1386] Ezt néhány állam a NATO-n keresztül meg is tette. A felhatalmazást megerősítették, kifejezetten a légierő alkalmazását is beleértve.[1387]

Később, 1994-ben Bosznia-Hercegovina meghívott képviselője köszönetet mondott a NATO-nak a békefenntartás és a békekényszerítés terén tett erőfeszítéseiért.[1388] A képviselő azt is kifejezte, hogy ezeket a feladatokat a főtitkárra és a NATO-ra ruházták.[1389] A BT-ben először hangzott el, hogy a NATO a főtitkár kérésére hajt végre légicsapásokat.[1390] Franciaország ugyanakkor azt állította, hogy a NATO "nagyon egyértelműen a béke logikáját követve cselekedett".[1391] Az Egyesült Államok azt is állította, hogy "először fordult elő, hogy egy regionális biztonsági szervezet, a NATO, az ENSZ Alapokmány VII. fejezete alapján fellépett a Tanács azon határozatának végrehajtása érdekében, hogy erőszakot alkalmazzon".[1392] Brazília üdvözölte a NATO és a főtitkár közötti együttműködést, kijelentve, hogy végrehajtják a BT vonatkozó határozatait.[1393] Ugyanezt tartotta fenn Pakisztán,[1394] a Cseh Köztársaság,[1395] Spanyolország,[1396] Új-Zéland[1397] és Nigéria,[1398] aki még azt is hozzátette, hogy "a NATO-nak megvannak az erőforrásai és erkölcsi kötelessége, hogy kivegye a részét a regionális konfliktusok megoldásában [...]".[1399] A NATO-missziót Ruanda,[1400] Dzsibuti,[1401] Németország,[1402] Horvátország,[1403] Egyiptom,[1404] Törökország,[1405] Olaszország,[1406] Hollandia,[1407] Kanada[1408] és Japán[1409] is elfogadta és üdvözölte. Malajzia nem volt elégedett a NATO-művelettel, de nem ellenezte az erőszak alkalmazását, inkább erőteljesebb katonai

[1385] Provisional Verbatim Records S/PV.3228 (UK) 4 June 1993, 57. o.
[1386] UNSC Res. 836 (1993) of 4 June 1993 para. 8. „Calls upon Member States to contribute forces, including logistic support, to facilitate the implementation of the provisions regarding the safe areas [...]".
[1387] UNSC Res. 844 (1993) of 18 June 1993 para. 4.
[1388] Provisional Verbatim Records S/PV. 3336 (1993) of 14 February 1994, 9. o.
[1389] Ibid. 10. o.
[1390] Ibid. (France) 15. o.
[1391] Ibid. 17. o.
[1392] Ibid. (US) 21. o.
[1393] Ibid. (Brazil) 34. o.
[1394] Ibid. (Pakistan) 37. o.
[1395] Ibid. (Czech Republic) 65. o.
[1396] Ibid. (Spain) 28. o.
[1397] Ibid. (New Zealand) 47. o.
[1398] Ibid. (Nigeria) 50. o.
[1399] Ibid. 51. o.
[1400] Provisional Verbatim Records S/PV.3336 (Resumption 1) (Rwanda) 14 February 1994, 72. o.
[1401] Ibid. (Djibouti) 74. o.
[1402] Ibid. (Germany) 77. o.
[1403] Ibid. (Croatia) 85. o.
[1404] Ibid. (Egypt) 98. o.
[1405] Ibid. (Turkey) 108. o.
[1406] Ibid. (Italy) 117. o.
[1407] Ibid. (Netherlands) 135. o.
[1408] Ibid. (Canada) 137. o.
[1409] Ibid. (Japan) 139. o.

készültséget kívánt.[1410] Afganisztán hasonlóan vélekedett.[1411] Jugoszlávia a következő nyilatkozatot tette a NATO erőfeszítései ellen:

> „A NATO Tanácsának döntése egyértelműen nem tartozik a Biztonsági Tanács vonatkozó, légicsapásokat engedélyező határozatainak hatálya alá. Ezért minden olyan kísérlet, amely e határozat alapján légicsapásokat hajtana végre, az egyik oldalról a polgárháborúba való közvetlen beavatkozást jelentené."[1412]

Hasonlóan vélekedett Ukrajna is, bár Kijev csak a kampány hatékonyságát és pártatlanságát vitatta, a jogszerűséget nem.[1413] Az összes többi állam azonban támogatta az ENSZ-NATO missziót a BT ülésén.[1414] Még Kína is támogatásáról biztosította a NATO-t.[1415] Kezdetben Oroszország nem mutatott elismerést a NATO felé, de nem is ellenezte a műveletet.[1416] Ez azonban idővel megváltozott, és Lavrov később a boszniai szerbek elleni NATO-csapások leállítását követelte, arra hivatkozva, hogy a műveletek "túlmutatnak a Biztonsági Tanács határozatain, megváltoztatják az ENSZ boszniai műveletének békefenntartó jellegét, és a nemzetközi közösséget az egyik fél elleni konfliktusba vonják be".[1417] Mindezek mellett a következő BT-határozatok szövegében a NATO soha nem szerepelt.[1418]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
NATO	humanitárius szükség	ENSZ BT implicit felhatalmazása	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/781	100	93	97
S/Res/786	100	100	100
S/Res/836	100	87	94

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 16. melléklet szemlélteti.

Az *opinio juris* leginkább a BT ülésein hangzott el, ahol a homályos megfogalmazású határozatok tagok általi értelmezése jelent meg. Gyakorlatilag senki sem vonta kétségbe a NATO-misszió jogszerűségét Jugoszlávia és később Oroszország kivételével. A jogszerűség azonban nem a beavatkozás humanitárius jellegéből, hanem a BT felhatalmazásából fakadt. Másrészt a felhatalmazás nem volt egyértelmű és pontos, mivel az államok és regionális

[1410] Ibid. (Malaysia) 80-1. o.
[1411] Ibid. (Afghanistan) 103. o.
[1412] Provisional Verbatim Records S/PV.3336 (Resumption 2) (Yugoslavia) 15 February 1994, 195. o.
[1413] Ibid. (Ukraine) 201. o.
[1414] Provisional Verbatim Records S/PV.3336 (Resumption 3) of 15 February 1994.
[1415] Provisional Verbatim Records S/PV.3367 (China) 21 April 1994. 55. o.
[1416] Provisional Verbatim Records S/PV.3454 (Russia) 8 November 1994. 6-7. o.
[1417] Provisional Verbatim Records S/PV.3575 (Russia) 8 September 1995. 2. o.
[1418] UNSC Res. 900 (1994) of 4 March 1994; UNSC Res. 913 (1994) of 22 April 1994; UNSC Res. 959 (1994) of 19 November 1994; UNSC Res. 1004 (1995) of 12 July 1995; UNSC Res. 1010 (1995) of 10 August 1995; UNSC Res. 1016 (1995) of 21 September 1995; UNSC Res. 1031 (1995) of 15 December 1995; UNSC Res. 1034 (1995) of 21 December 1995; UNSC Res. 1035 (1995) of 21 December 1995.

megállapodások támogatására szólított fel. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy egyes államok a NATO keretein belül tettek eleget ennek a felkérésnek.

Az ECOWAS beavatkozása Sierra Leonéban (1998)

Tények

A belső zavargások és fegyveres harcok már 1991-től kezdődően zajlottak, és ezek a kormány meghívására az ECOWAS beavatkozásához vezettek.[1419] A beavatkozás lezárása után 1996-ban általános választásokat tartottak, amelyeken Ahmed Tejan Kabbah győzött, aki így betölthette az elnöki tisztet. Egy katonai klikk azonban nem tudta elfogadni az eredményeket és különösen a lefegyverzésükről szóló megállapodást. 1997. május 25-én a Koroma vezette milícia puccsal megdöntötte a Kabbah-rezsimet.[1420] Így Sierra Leonéban egy junta vette át a hatalmat, Kabbahnak pedig Guineába kellett száműzetésbe vonulnia.[1421] A válság erőszak nélküli megoldására az ECOWAS diplomáciai eszközökkel és gazdasági nyomással próbálkozott, de sikertelenül. Ezért 1998. február 6-án az ECOWAS katonai beavatkozás mellett döntött az emberi jogok megsértésének megszüntetése és a rend helyreállítása érdekében.[1422] A valódi cél azonban a Kabbah-kormány visszaállítása volt.[1423] 1998 márciusára az ECOWAS-erők felszabadították Freetownt, és a polgári kormány helyreállt.[1424]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A puccsal megbuktatott kormány felkérte a BT-t, hogy vitassa meg a *coup d'état* okozta helyzetet.[1425] A BT felhatalmazta az elnökét, hogy tegyen közzé egy nyilatkozatot, amelyben elítéli a puccsot és az alkotmányos rend helyreállítására szólít fel.[1426] Nigéria kifejtette, hogy a konfliktus az szubrégió más államainak biztonságára is hatással van, ezért az ECOWAS célja, hogy "először is a párbeszéd, másodszor a szankciók és az embargó bevezetése, harmadszor pedig az erőszak alkalmazása révén" biztosítsa a demokratikusan megválasztott kormány helyreállítását."[1427] Nigéria azt is kifejtette, hogy bár aggályok merültek fel az erőszak alkalmazásának bevetésével kapcsolatban, ez egy szükséges elem, mivel még az első két intézkedés (tárgyalások és embargó) is csak "némi katonai erő alkalmazásával" valósítható

[1419] Ismail Rashid, The Sierra Leone Civil War and the Remaking of ECOWAS. In Research in Sierra Leone Studies: Weave Vol 1 No 1 (2013) 2. o.
[1420] Cf. Ebenezer Amanor-Lartey: A Historical Overview of Ecowas Intervention in Sub-Regional Conflicts: The Case Of Sierra Leone. In Somaliland Journal of African Studies. Volume 1. (2015)
[1421] Karsten Nowrot, Emily W. Schebacker, The Use of Force to Restore Democracy: International Legal Implications of the ECOWAS Intervention in Sierra Leone. In American University of International Law Review 14. no. 2 (1998) 327. o.
[1422] Lee F. Berger, State Practice Evidence of the Humanitarian Intervention Doctrine: The ECOWAS Intervention in Sierra Leone. In Indiana International & Comparative Law Review vol. 11, no. 3 (2001) 620-2. o.
[1423] John L. Hirsch, War In Sierra Leone. In In Survival, Vol. 43. No. 3 (2001) 151. o.
[1424] Peter A. Dumbuya, ECOWAS Military Intervention in Sierra Leone: Anglophone-Francophone Bipolarity or Multipolarity? In Journal of Third World Studies (2008 Fall) Vol. 25, No. 2. 98. o.
[1425] Provisional Verbatim Records S/PV.3781 of 27 May 1997.
[1426] Statement by the President of the Security Council. S/PRST/1997/29 of 27 May 1997.
[1427] Provisional Verbatim Records S/PV.3797 (Nigeria) 11 July 1997. 3-4. o.

meg.[1428] A BT ülésén egyetlen állam sem vonta kétségbe az erőszak alkalmazásának lehetőségét. Zimbabwe még az OAU nevében is kifejezte, hogy támogatja a kezdeményezést.[1429] Az elnöki nyilatkozatában a BT kifejezetten áldását adta az ECOWAS tervére, amely magában foglalja az erőszak alkalmazásának lehetőségét, határozottan támogatva az OAU azon döntését, hogy

> „az ECOWAS vezetőihez [...] forduljon, hogy segítsenek Sierra Leone népének az ország alkotmányos rendjének helyreállításában [...]".[1430]

A BT-ben Sierra Leonét a megbuktatott polgári kormány képviselte. A képviselő kétségét fejezte ki aziránt, hogy a tárgyalások és a szankciók önmagukban képesek lennének-e meggyőzni a katonai juntát a hatalomról való lemondásra.[1431] Ugyanezen az ülésen Nigéria is kifejezte, hogy már az első lépések is sikertelenek voltak, ezért szankciókhoz és embargókhoz kell folyamodni.[1432] Franciaország kifejtette, hogy az ECOWAS-t embargó bevezetésére felhatalmazó tervezet célja humanitárius, valamint a demokrácia helyreállítására irányul.[1433] Az Egyesült Királyság azt állította, hogy a határozat-tervezet "gyakorlati támogatást nyújt az ECOWAS számára".[1434] Oroszország azt állította, hogy

> „a béke és a biztonság fenntartásának az Egyesült Nemzetek Alapokmányán kell alapulnia, és a regionális szervezetek a Biztonsági Tanács felhatalmazása nélkül nem hozhatnak végrehajtási intézkedéseket. A határozat-tervezet megerősíti a nemzetközi közösség készségességét arra, hogy aktívan támogassa az ECOWAS erőfeszítéseit a Sierra Leone-i válság békés rendezésére, többek között az összes féllel folytatott tárgyalások révén.[1435]

Ez ismét azt a következtetést támasztja alá, hogy a BT abban az általános felfogásban járt el, hogy felhatalmazást ad a szubregionális szervezetnek a nemzetközi béke és biztonság érvényesítésére. Ugyanakkor az is nyilvánvaló volt, hogy a fő cél valóban az előző rezsim visszaállítása volt. Az USA még azt is kifejezte, hogy a határozat-tervezet határozottan támogatja, "világossá teszi, hogy a Sierra Leonéban lévő illegális katonai rezsimnek le kell mondania".[1436] A katonai beavatkozás jogalapjaként is széles körben használt határozatot egyhangúlag fogadták el. A határozat követelte, hogy a junta adja át a hatalmat a megválasztott kormánynak, fegyverembargót vezetett be, és felhatalmazta az ECOWAS-t a határozat végrehajtására.[1437]

[1428] Ibid. 4. o.
[1429] Ibid. (Zimbabwe) 5. o.
[1430] Statement by the President of the Security Council. S/PRST/1997/36 of 11 July 1997. 1. o.
[1431] Provisional Verbatim Records S/PV.3822 (Sierra Leone) 8 October 1997. 3. o.
[1432] Ibid. (Nigeria) 4. o.
[1433] Ibid. (France) 6. o.
[1434] Ibid. (UK) 7. o.
[1435] Ibid. (Russia) 9. o.
[1436] Ibid. (US) 16. o.
[1437] UNSC Res. 1132 (1997) of 8 October 1997.

Az ECOWAS határozata az erőszak tényleges bevetéséről már 1998 februárjának elején megszületett. Anélkül, hogy kifejezetten a katonai beavatkozásra vonatkozna, a BT kifejezte, hogy elismeri

> „a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségének (ECOWAS) a válság békés rendezésében játszott fontos szerepét. A Biztonsági Tanács arra ösztönzi az ECOWAS katonai megfigyelőcsoportját (ECOMOG), hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának vonatkozó rendelkezéseivel összhangban folytassa a Sierra Leone-i béke és stabilitás előmozdítására irányuló erőfeszítéseit. Hangsúlyozza, hogy szoros együttműködésre van szükség Sierra Leone törvényes kormánya, az ECOWAS, és különösen annak Sierra Leonéval foglalkozó öt külügyminiszterből álló bizottsága, az ECOMOG parancsnokai, a főtitkár különmegbízottja és annak személyzete, az ENSZ ügynökségei és az érintett nemzetközi szervezetek között munkájuk során, és különösen a Sierra Leonéban lévő összes harcos lefegyverzésére, leszerelésére és a polgári életbe való visszailleszkedésére vonatkozó terv kidolgozásában."[1438]

Mivel ez a nyilatkozat a beavatkozás megkezdése után készült, szerény megfogalmazása még mindig azt jelzi, hogy a BT legalább hallgatólagosan engedélyezte vagy jóváhagyta az ECOWAS által alkalmazott erőszakot. 1998 márciusában Sierra Leone arról számolt be, hogy az ECOWAS erői eltávolították a juntát, és helyreállt a demokratikus kormány.[1439] Ennek megfelelően a BT határozatot fogadott el, amelyben üdvözölte az elnök visszatérését, és megszüntette az embargót.[1440] Az ECOWAS-t nem említették, de a következő határozat egyértelműen elismeréssel szólt "a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségéről (ECOWAS) és annak Sierra Leonéban állomásozó katonai megfigyelőcsoportjáról (ECOMOG), amiért fontos szerepet játszanak a béke és biztonság helyreállításával kapcsolatos célkitűzések támogatásában".[1441] A beavatkozás még mindig nem aratott teljes sikert, a polgárháború még mindig tartott, a lázadók továbbra is elutasították a lefegyverzést. Az ECOWAS katonai szerepvállalását azonban nem kérdőjelezték meg. Sőt, a BT kifejezte, hogy

> „elítéli, a Sierra Leone törvényes kormányának fennhatósága elleni továbbra is fennálló szembeszegülést, és felszólít minden lázadót, hogy hagyjon fel az ellenállással, tegye le a fegyvert, és azonnal adja meg magát a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége (ECOWAS) katonai megfigyelőcsoportja (ECOMOG) erőinek. Ismételten elismerését fejezi ki az ECOWAS-nak és az ECOMOG-nak a Sierra Leone-i béke és biztonság helyreállításában játszott fontos szerepükért. A Tanács ismételten felszólítja az államokat, hogy nyújtsanak technikai és logisztikai támogatást az ECOMOG-nak, hogy továbbra is fokozhassa békefenntartó szerepének ellátására való képességét, és hozzájáruljon a Sierra Leone népe ellen elkövetett atrocitások megszüntetéséhez.[1442]

[1438] Statement by the President of the Security Council. S/PRST/1998/5 26 February 1998. 2. o.
[1439] Letter dated 9 March 1998 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Sierra Leone to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1998/215.
[1440] UNSC Res. 1156 (1998) of 16 March 1998.
[1441] UNSC Res. 1162 (1998) of 17 April 1998.
[1442] Statement by the President of the Security Council. S/PRST/1998/13 20 May 1998

Ez a megfogalmazás is egyértelműen jelzi, hogy a BT teljesen jogszerűnek tartotta az ECOWAS katonai szerepvállalását a Sierra Leone-i polgárháborúban. Máskülönben nem kértek volna együttműködést, és természetesen nem utasították volna a lázadókat, hogy tegyék le a fegyvert az ECOWAS-erőkkel szemben. Ezt megerősítette a Sierra Leonéban lévő nem kormányzati erők (azaz a lázadók) elleni szankciókat megállapító határozat, ami egyben azt is fenntartotta, hogy ezek a szankciók "nem vonatkoznak a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségének (ECOMOG) vagy az Egyesült Nemzetek Szervezetének katonai megfigyelőcsoportja által Sierra Leonéban történő kizárólagos használatra szánt fegyverek és kapcsolódó eszközök eladására vagy szállítására".[1443] Ez is azt bizonyítja, hogy a BT elismerte az ECOWAS beavatkozását a kormány oldalán.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
ECOWAS	demokratikus kormány helyreállítása, emberi jogsértések beszüntetése	kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/1132	100	100	100
S/Res/1162	100	100	100
S/Res/1171	100	100	100

A határozat támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 17. melléklet szemlélteti.

A második kongói háborúba való beavatkozás (1998-2002)

Tények

A második kongói háború előzménye a ruandai népirtás volt, amelynek az Uganda által támogatott Ruandai Hazafias Front vetett véget. A *génocidaires,* tehát a megbuktatott klikk Zaire-be menekült, és Mobutu Sese Seko elnök támogatásával támadásokat hajtott végre Ruanda ellen. Ez váltotta ki az első kongói háborút.[1444] A háború akkor ért véget, amikor Laurent-Désiré Kabila 1997 májusában elnök lett.[1445] Zaire megváltoztatta nevét Kongói Demokratikus Köztársaságra (KDK). De nem ez volt az egyetlen változás. Kabila elnököt eredetileg Ruanda és Uganda támogatta, s a ruandai erők még mindig jelen voltak a KDK-ban.

[1443] UNSC Res. 1171 (1998) of 5 June 1998 para. 5.
[1444] Henning Tamm, In the Balance: External troop support and rebel fragmentation in the Second Congo War. In Journal of Strategic Studies. Vol. 45. No. 4. (2022) 644. o.
[1445] Filip Reyntjens, Briefing, The Democratic Republic of Congo, from Kabila to Kabila. In African Affairs. Vol. 100, No. 399 (2001 április) 311. o.

Kabila elnök azonban megpróbálta elvágni a tusziktól való függőségi kötelékeket, más szövetségeseket keresett, és végül követelte a ruandai erők kivonását.[1446]

A KDK, Ruanda, Uganda és Burundi közötti biztonsági megállapodás ellenére ezek e három utóbbi állam úgy ítélte meg, hogy a még mindig jelenlevő polgárháború biztonsági fenyegetést jelent országaikra nézve, mivel a határokat a hadviselő felek nem tartják tiszteletben.[1447] 1998 augusztusában Ruanda, Uganda és Burundi azt állította, hogy a KDK nem képes kezelni a biztonsági aggályaikat, és csapataikat a Kabila-kormány elleni lázadók támogatására indították.[1448] A Kabila-rezsim támogatására Angola, Zimbabwe és Namíbia is küldött csapatokat. Csád és Szudán szintén haderővel támogatta Kabilát, azonban korlátozottabb mértékben.[1449] 1999 júliusában a KDK, Angola, Zimbabwe, Namíbia, Ruanda és Uganda tűzszünetet kötött, amelyet Lusakában írtak alá.[1450] A külföldi csapatok kivonásának elrendelése mellett a békemegállapodás az ENSZ-t is felszólította, hogy a BT megbízásából és az OAU-val együttműködve küldjön békefenntartó erőket.[1451] A ruandai és ugandai erők azonban csak 2002 végén, Kabila meggyilkolása és egy együttműködőbb rezsim felállítása után hagyták el a KDK-t.[1452]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT furcsa módját választotta annak, hogy kifejezze véleményét a kongói háborúról. Határozat helyett a BT felhatalmazta elnökét, hogy közzétegyen egy olyan tartalmú nyilatkozatot, amely általában kötelező határozat formájában jelenik meg. A nyilatkozat azonnali tűzszünetre szólított fel, és a következőket tűzte ki feladatul:

> „az összes külföldi haderő rendezett kivonása, a Kongói Demokratikus Köztársaság nemzetközi határai mentén a biztonságot szolgáló intézkedések, a Kongói Demokratikus Köztársaság kormánya fennhatóságának helyreállítása az ország egész területe felett, valamint egy olyan átfogó nemzeti megbékélési folyamat elindítása a Kongói Demokratikus Köztársaságban, amely etnikai származásra való tekintet nélkül teljes mértékben tiszteletben tartja mindenki egyenlőségét és jogait, valamint egy olyan politikai folyamat elindítása, amely demokratikus, szabad és tisztességes választások mielőbbi megtartásához vezet.”[1453]

[1446] Christopher Williams, Explaining the Great Ear in Africa: How Conflict in the Congo Became a Continental Crisis. In Fletcher Forum of World Affairs Vol. 37, no. 2 (Summer 2013) 88-89. o.
[1447] Filip Reyntjens, Briefing, The Second Congo War: More than a Remake. In African Affairs. Vol. 98, No. 391 (1999 április) 243. o.
[1448] Denis M. Tull, Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War. In International Peacekeeping. Vol.16, No.2 (2009 április) 216. o.
[1449] Herbert F. Weiss, War and Peace in the Democratic Republic of the Congo. In Current African Issues No 22. (2000) 14. o.
[1450] Bruce Baker, Going to war democratically: The case of the second Congo war (1998–2000). In Contemporary Politics Vo. 6, No. 3. (2000) 279. o.
[1451] Lusaka Peace Accord of 10 July 1999. Art. III. para. 11. (a). As Annex in Letter dated 23 July 1999 from the Permanent Representative of Zambia to the Unted Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/815 23 July 1999.
[1452] Denis M. Tull, Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo. 216. o.
[1453] Statement by the President of the Security Council S/PRST/1998/36 11 December 1998.

A nyilatkozat azonban nem említett kifejezetten egyetlen államot sem, sőt, a lehető legsemlegesebb megfogalmazást tartalmazta:

> „A Biztonsági Tanács újólag megerősíti a Kongói Demokratikus Köztársaság és a régió más államai területi integritásának, politikai függetlenségének és nemzeti szuverenitásának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét, beleértve azt a kötelezettséget, hogy tartózkodni kell az erőnek bármely állam területi integritása vagy politikai függetlensége elleni, vagy az Egyesült Nemzetek céljaival összeegyeztethetetlen módon történő alkalmazásától vagy az azzal való fenyegetéstől. Megerősíti továbbá, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban minden államnak tartózkodnia kell a másik állam belügyeibe való beavatkozástól."[1454]

Gyakorlatilag a konfliktusban érintett valamennyi fél számára biztosított muníciót a nyilatkozat. De eddig a pontig nem tartottak nyílt vitát a BT-ben, ezért a KDK kérte a BT elnökét, hogy szervezzen egyet.[1455] Az 1999. márciusi ülésen a KDK Ugandát, Ruandát és Burundit nevezte meg agresszornak.[1456] A képviselő azt is kifejezte, hogy egy puszta BT elnöki nyilatkozat nem tudja megoldani a válságot, követelte, hogy a BT állapítsa meg, hogy a KDK fegyveres agresszió áldozata a 3314. sz. határozat szerint, és azt is elvárta, hogy a tagok ítéljék el az agressziót és szólítsák fel Ugandát, Ruandát és Burundit a külföldi csapatok kivonására. Végül a KDK az ENSZ-erők bevetését kérte.[1457]

Namíbia kijelentette, hogy az Angolával és Zimbabwéval való beavatkozást a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség 1995-ös határozata indokolja, amely szerint kollektív fellépést kell tenni a tagállamok törvényes kormányainak katonai eszközökkel történő megváltoztatására irányuló kísérletek esetén. Namíbia emlékeztetett a KDK elnökének és kormányának meghívására is.[1458] Brazília elismerte "a külföldi inváziót által fenyegetett államnak azt a jogát, hogy külső segítséget kérjen". Brazília azt is követelte, hogy a hívatlan beavatkozást meg kell szüntetni.[1459] Ezt implicite Malajzia is fenntartotta.[1460] Franciaország szintén a KDK belügyeibe való beavatkozás azonnali beszüntetését követelte.[1461] Oroszország hasonlóképpen a külföldi csapatok kivonását követelte.[1462] Alapvetően azonban az államok csak a szokásos jelszavakat dobták be, anélkül, hogy konkrét résztvevőket neveztek volna meg, vagy egyértelmű álláspontot foglaltak volna el. A vitát folytatva Szudán az "agresszió erőire" hivatkozott, de nem nevezett meg egyetlen államot sem.[1463] Ruanda azt állította, hogy a KDK támogatta és üdvözölte a *génocidaires-t*, és a nem állami erők népirtó támadásokat hajtottak végre Ruanda szuverenitása ellen, valamint Uganda ellen is.[1464] "Az aggodalmak, amelyeket Ruanda ebben a

---

[1454] Ibid.
[1455] Letter dated 4 March 1999 from the Permanent Representative of the Democratic Republic of the Congo to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/278.
[1456] Provisional Verbatim Records S/PV.3987 (DRC) 19 March 1999. 4. o.
[1457] Ibid. 5. o.
[1458] Ibid. (Namibia) 9. o.
[1459] Ibid. (Brazil) 11. o.
[1460] Ibid. (Malaysia) 19. o.
[1461] Ibid. (France) 12. o.
[1462] Ibid. (Russia) 21. o.
[1463] Provisional Verbatim Records S/PV.3987 (Resumption 1) (Sudan) 19 March 1999. 4. o.
[1464] Ibid. (Rwanda) 5. o.

nyilatkozatban a Tanács elé terjesztett, a Kongói Demokratikus Köztársaság Ruanda elleni agressziójából erednek" - jelentette ki a képviselő.[1465] Mindazonáltal sem az önvédelemre nem hivatkoztak, sem Ruanda tényleges érintettségét nem ismerték el.

Uganda ezzel szemben jogi terminológiával érvelt:

> „A két kormány 1998. április 24-én aláírta az erről szóló jegyzőkönyvet. Uganda a Kabila-kormány meghívására és a Kabila-kormány és köztünk létrejött külön írásbeli megállapodás alapján 1998. április 27-én két zászlóaljnyi katonát telepített. Időközben a belpolitikai ellentmondások miatt 1998. augusztus 2-án kitört a lázadás. Kabila elnök reakciója az volt, hogy külföldi katonai segítséget kért. Ezt Zimbabwe, Angola és Namíbia adta meg, amelyek egyoldalú katonai beavatkozás mellett döntöttek ahelyett, hogy megvárták volna a regionális, összehangolt megközelítést, ahogyan azt eredetileg Museveni elnök javasolta az előző két csúcstalálkozón. A beavatkozásra azzal az ürüggyel került sor, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaságot Uganda és Ruanda megszállta. Szeretném tájékoztatni a testületet, hogy Ugandának akkoriban csak az általam korábban említett két zászlóalj volt Kongóban. Míg Uganda elsősorban az ugandai lázadó csoportok Kongói Demokratikus Köztársaságban folytatott tevékenységei miatt aggódott, Zimbabwe, Angola, Namíbia és később Csád és Szudán beavatkozása új dimenziót hozott a konfliktusba. Az Uganda fokozott destabilizációjának vélt fenyegetése ellen, különösen Szudán által, amely a kongói területeket használta, ahogyan azt már számos korábbi alkalommal tette, Uganda további erőket vetett be. Kénytelen voltam ezt a pontosítást megtenni a ma reggel elhangzott néhány nyilatkozat fényében. Ami tehát minket illet, a kongói konfliktus külső dimenzióját, mind Uganda, mind - mint tudom - Ruanda esetében a Kongóból kiinduló, az említett országokkal szemben ellenséges tevékenységek váltották ki. Uganda és Ruanda önvédelemből cselekedett.[1466]

Összefoglalva, a KDK az ugandai hadsereg segítségét kérte és kapta, majd kitört a polgárháború, Kabila más külföldi támogatást részesített előnyben. Uganda azonban fenntartotta, hogy Namíbia, Angola és Zimbabwe beavatkozása egyoldalú volt, és nem említette Kabila beleegyezését. A ruandai narratívát követve Uganda is azt állította, hogy a népirtó erők a KDK kormányának támogatásával szállták meg Ruandát és Ugandát, ezért Kongó megsértette szuverenitásukat. Ahogy a válság eszkalálódott, a Ruanda és Uganda elleni állítólagos ellenségeskedésre válaszul ezek az államok önvédelemből cselekedtek. Érdekes módon a vita meglehetősen civilizáltan zajlott, és még a konfliktusban álló államok is tisztelettel és visszafogottan bántak egymással.

Zimbabwe is az önvédelmet jelölte meg a saját beavatkozásának jogalapjaként:

> „Zimbabwe - Angolával, Namíbiával és Csáddal együtt - a Kongói Demokratikus Köztársaság törvényes kormányának segélyhívására reagálva most segítséget nyújt az országnak területi integritásának és nemzeti szuverenitásának fenntartásában. A Dél-

[1465] Ibid. 6. o.
[1466] Ibid. (Uganda) 10. o.

> afrikai Fejlesztési Közösség (SADC) szövetséges erőinek beavatkozását az ENSZ Alapokmányának 51. cikkével összhangban az egyéni vagy kollektív önvédelemhez való jog biztosítja.[1467]

Burundi nem fejtette ki érveit a saját részvételéről, és csak hosszú, semmitmondó mantrákat mondott a szokásos sablonfrázisokkal, amelyek gyakorlatilag értelmezhető igazolást nem tartalmaztak.[1468]

A BT végül egyhangúlag és vita nélkül elfogadott egy határozatot,[1469] ami kifejezte a BT elkötelezettségét a KDK és a régió összes többi államának szuverenitása és területi integritása megőrzése mellett. Mindazonáltal a preambulum emlékeztetett az egyéni és kollektív önvédelem eredendő jogára.[1470] A határozat rendelkező részében azt is kimondta, hogy a BT

> „Megerősíti valamennyi állam azon kötelezettségét, hogy tiszteletben tartsák a Kongói Demokratikus Köztársaság és a régió más államai területi integritását, politikai függetlenségét és nemzeti szuverenitását, beleértve azt a kötelezettséget, hogy tartózkodjanak bármely állam területi integritása vagy politikai függetlensége elleni, illetve az Egyesült Nemzetek céljaival összeegyeztethetetlen módon történő erőszakkal való fenyegetéstől vagy annak alkalmazásától, és megerősíti továbbá, hogy valamennyi államnak tartózkodnia kell egymás belügyeibe való beavatkozástól, az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban."[1471]

A határozat elítélte a külföldi csapatok jelenlétét a KDK-ban, ami nem egyeztethető össze az Alapokmány elveivel, és felszólította "ezeket az államokat, hogy vessenek véget e hívatlan erők jelenlétének, és tegyenek azonnali lépéseket ennek érdekében".[1472] A 8. paragrafus elítélte "valamennyi fegyveres csoport, köztük a volt ruandai fegyveres erők, az Interahamwe és mások folyamatos tevékenységét és támogatását a Kongói Demokratikus Köztársaságban".[1473]

A határozat nem túl egyértelműen megfogalmazott dokumentum. Ráadásul nem volt vita, ami megvilágította volna a megfogalmazás mögött meghúzódó nézeteket. A kontextuális értelmezés azonban feltárja az abban kifejezett *opinio juris-t.* Bár a preambulum önvédelemről beszél anélkül, hogy egyértelművé tenné, hogy ez a kormánypárti beavatkozók megerősítése, akik kollektív önvédelemre hivatkoztak, vagy a kormányellenes beavatkozók megerősítése, akik Uganda önvédelmi érvelését erősítik meg. Az (1) bekezdés szintén óvatosan egyensúlyoz és tág értelmezést enged meg. A be nem avatkozás, a területi integritás tiszteletben tartása és az erőszakkal való fenyegetéstől vagy annak alkalmazásától való tartózkodás a KDK-val és a régió összes többi államával szemben azt a következtetést is lehetővé teszi, hogy a kormányellenes beavatkozók biztonsági aggályait elismerték, és a KDK területükre való behatolással kapcsolatos követeléseiket elfogadták. A rendelkező rész későbbi bekezdései azonban lehetővé teszik, hogy átlássunk a politikailag kiegyensúlyozott megfogalmazáson, és

[1467] Ibid. 17. o.
[1468] Ibid. (Burundi) 19-20. o.
[1469] Provisional Verbatim Records S/PV.3993 of 9 April 1999.
[1470] UNSC Res. 1234 (1999) of 9 April 1999. Preamble.
[1471] Ibid. para. 1.
[1472] Ibid. para. 2.
[1473] Ibid. para. 8.

megragadjuk az implicit jogi értékelést. A 2. bekezdés egyértelműen csak a *hívatlan* külföldi csapatok kivonására szólít fel a KDK-ból. Ez azt jelzi, hogy jelenlétük jogellenes, míg a kormánypárti intervenciós erők a KDK kormányának meghívása alapján jogszerűen vannak jelen. A 8. paragrafus alátámasztja ezt az értelmezést, mivel a lázadó csoportok támogatásának leállítását követeli. Összefoglalva, a politikailag óvatos és kiegyensúlyozott megfogalmazás ellenére, s annak ellenére, hogy Ruandát, Ugandát és Burundit nem szólítja meg közvetlenül, a BT határozata utal arra, hogy ezek az államok megsértik a nemzetközi jogot és az ENSZ Alapokmányának elveit.

Augusztusban a BT egy másik határozatot fogadott el, amelyben üdvözölte a lusakai tűzszüneti megállapodás aláírását, de nem említette már a külföldi csapatokat. A BT egyúttal létrehozta az ENSZ katonai összekötőjét a KDK-ban.[1474] November végén a BT létrehozta az ENSZ békefenntartó feladatokat ellátó katonai megfigyelőcsoportját.[1475] A lusakai tűzszünetet azonban nem sikerült teljes mértékben végrehajtani, és annak megsértése általános gyakorlat volt. A harcok olyan hevesek maradtak, hogy végül még a ruandai és az ugandai erők is egymás ellen harcoltak a KDK-ban Kisangani környékén.[1476] Az elnöki nyilatkozatában a BT elítélte az atrocitásokat, és úgy ítélte meg, hogy azok veszélyeztetik a lusakai tűzszüneti megállapodást, ezért azokat azonnal be kell szüntetni.[1477] Uganda nem tagadta a "sajnálatos fejleményt", és örömmel jelentette a BT felé, hogy "a harcok azóta megszűntek".[1478]

Egy nappal később Uganda arról is beszámolt, hogy a lusakai tűzszüneti megállapodás végrehajtásával foglalkozó politikai bizottság nyilatkozatot fogadott el, amelyben "Ruanda és Uganda képviselői megerősítették, hogy a harcok megszűntek, és hogy 2000. június 16-i, pénteki hatállyal megkezdődött erőik kivonása Kisanganiból".[1479] Ennek ellenére a BT szokatlanul erős megfogalmazású határozatot fogadott el. A BT kifejezte

> „felháborodását az ugandai és ruandai erők között Kisanganiban (Kongói Demokratikus Köztársaság) 2000. június 5-én kiújult harcok miatt, valamint amiatt, hogy Uganda és Ruanda nem teljesítette a 2000. május 8-i és 2000. május 15-i közös nyilatkozatában (S/2000/445) tett, az ellenségeskedések beszüntetésére és Kisanganiból való kivonulásra vonatkozó kötelezettségvállalását, és [sajnálatát fejezte ki] a polgári életek elvesztése, a polgári lakosságot fenyegető veszély és a vagyoni károk miatt, amelyeket Uganda és Ruanda erői okoztak a kongói lakosságnak.[1480]

Az operatív rész az *opinio juris* szempontjából is döntően értékes felismeréseket tartalmaz, amelyek túlmutatnak a kisangani konfliktuson, és világosabb jogi értékelést tartalmaznak a ruandai és ugandai művelet egészére vonatkozóan a KDK-ban. Ezért a jobb megértés és elemzés érdekében érdemes a rendelkező rész vonatkozó bekezdéseit idézni.

[1474] UNSC Res. 1258 (1999) of 6 August 1999.
[1475] UNSC Res. 1279 (1999) of 30 November 1999.
[1476] Cf. Richard Kadiebwe, La guerre des six jours à Kisangani : Leçons géopolitiques et géostratégiques. Paris : L'Harmattan, Géopolitique mondiale (2000).
[1477] Statement by the President of the Security Council of 5 May 2000. S/PRST/2000/15.
[1478] Provisional Verbatim Records S/PV.4156 (Uganda) 15 June 2000. 6. o.
[1479] Provisional Verbatim Records S/PV.4259 (Uganda) 16 June 2000. 2. o.
[1480] UNSC Res. 1304 (2000) of 16 June 2000. Preamble.

„Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VII. fejezete alapján,

2. Ismételten fenntartás nélkül elítéli az ugandai és ruandai erők között Kisanganiban zajló, a Kongói Demokratikus Köztársaság szuverenitását és területi integritását sértő harcokat, és követeli, hogy ezek az erők és a velük szövetséges erők hagyjanak fel a további harcokkal;

3. Követeli, hogy az ugandai és ruandai erők, valamint a kongói fegyveres ellenzék és más fegyveres csoportok erői azonnal és teljes mértékben vonuljanak ki Kisanganiból, és felszólítja a tűzszüneti megállapodás valamennyi felét, hogy tartsák tiszteletben a város és környéke demilitarizálását;

4. Továbbá követeli:

(a) hogy Uganda és Ruanda, amelyek megsértették a Kongói Demokratikus Köztársaság szuverenitását és területi integritását, a tűzszüneti megállapodásban és a 2000. április 8-i kampalai kivonulási tervben foglalt ütemtervnek megfelelően haladéktalanul vonja ki minden haderejét a Kongói Demokratikus Köztársaság területéről;

(b) az ugandai és ruandai erők által befejezett minden egyes kivonási szakaszra a többi fél ugyanezen ütemtervnek megfelelően viszonozza a kivonulást;

(c) hogy a Kongói Demokratikus Köztársaság területén minden egyéb közvetlen és közvetett külföldi katonai jelenlétet és tevékenységet a tűzszüneti megállapodás rendelkezéseivel összhangban szüntessenek meg;

14. Kifejezi azt a nézetét, hogy Uganda és Ruanda kormányának jóvátételt kell nyújtania a Kisangani polgári lakosságának okozott emberveszteségekért és vagyoni károkért, és kéri a főtitkárt, hogy nyújtson be egy kárfelmérést, ami alapul szolgálhatna a jóvátételhez.”

A kontextuális értelmezés segít feltárni a tényleges jogi értékelést, ami politikai megfontolások miatt általában rejtettebb. *Prima facie* és *per se* a (2) bekezdés azt sugallhatja, hogy a kisangani incidens elkülönül a fő ruandai és ugandai jelenléttől a KDK-ban, különösen a (3) bekezdés fényében, ami csak a Kisanganiból való kivonulást követeli. A (4) bekezdés első alkalommal teszi közvetlenül érthetővé, hogy Ruanda és Uganda megsértette a KDK szuverenitását és területi integritását, így minden haderejüket ki kell vonni. Ez azt mutatja, hogy Ruanda és Uganda beavatkozását a BT jogellenesnek ítélte. A (4) bekezdés (b) pontja viszonosságot állapít meg. Ez azt jelenti, hogy a többi külföldi csapatnak (azaz a kormánypárti erőknek) a hívatlan és illegális beavatkozó erők (Ruanda, Uganda) *után* el kell hagyniuk a KDK-t. Így a sorrendiség miatt feltételezhető, hogy addigi jelenlétüket jogszerűnek vagy legalábbis igazoltnak ítélték meg.

A kivonulást Ruanda és Uganda kezdte meg, vagy legalábbis tervezte, amit a BT tudomásul vett, mindazonáltal a BT elnökének nyilatkozatában továbbra is "az ugandai és ruandai erők, valamint minden más külföldi erő gyorsított kivonására" szólított fel a KDK-ból.[1481] Az

[1481] Statement by the President of the Security Council of 7 September 2000. S/PRST/2000/28.

előrelépés lassú volt, ha egyáltalán volt. Kanada megjegyezte, hogy a ruandai és ugandai erők az ENSZ-határozatokat megsértve továbbra is a KDK területén tartózkodnak.[1482] Ezért megismételték a kivonulásra vonatkozó felhívást.[1483]

A lassú végrehajtás ellenére történt némi előrelépés, mind Ruanda, mind Uganda közölte, hogy fokozatosan visszavonja erőit, amit a BT üdvözölt,[1484] de gyorsabb végrehajtást rendelt el.[1485] A felhívást újra meg kellett ismételni,[1486] de legalább magas szintű párbeszéd kezdődött meg Ruanda, Uganda és a KDK között,[1487] "ami bizalomépítéshez és egy közös koordinációs mechanizmushoz, valamint a [leszerelési, demobilizációs, hazatelepítési, áttelepítési és reintegrációs] folyamatra vonatkozó információcseréhez vezet".[1488] Végül 2002. július 30-án Ruandával és 2002. szeptember 6-án Ugandával is aláírták a megállapodást.[1489] Így az összes közreműködő fél bevonásával döntés született a teljes kivonulásról, és a kivonulást ellenőrző mechanizmusáról.[1490]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Ruanda, Uganda, Burundi	nemzetbiztonság, polgárháború eszkalációjának megelőzése	(megelőző) önvédelem, kormány beleegyezése	nem
Angola, Zimbabwe, Namíbia, Csád, Szudán	kormány felkérése külső támadással szemben	kormány beleegyezése, kollektív önvédelem	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/1234	100	100	100
S/Res/1304	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 18. melléklet szemlélteti.

[1482] Provisional Verbatim Records S/PV.4207 (Canada) 13 October 2000. 2. o.
[1483] UNSC Res. 1332 (2000) of 14 December 2000 para. 10.
[1484] UNSC Res. 1341 (2001) of 22 February 2001 paras. 4-5.
[1485] Ibid. para. 2.
[1486] UNSC Res. 1355 (2001) of 15 June 2001 para. 3.
[1487] Statement by the President of the Security Council of 24 July 2001. S/PRST/2001/19.
[1488] UNSC Res. 1376 (2001) of 9 November 2001 para. 12. (iii).
[1489] UNSC Res. 1445 (2002) of 4 December 2002. para. 1.
[1490] Ibid. para. 2.

A NATO koszovói beavatkozása (1999)

Tények

A válság gyökere az 1989-es jugoszláviai döntés volt, ami visszavonta Koszovó autonómiáját, és ami a koszovói albánok megkülönböztetésének és elnyomásának is teret adott.[1491] A szerbek és albánok közötti etnikai feszültségek a koszovói régióban 1998-ban ismét fellángoltak. 1998-ban súlyos atrocitásokkal járó polgárháború kezdődött a szerb erők (Jugoszláv Szövetségi Köztársaság) és a Koszovói Felszabadítási Hadsereg között.[1492] Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Németország és Olaszország részvételével egy nemzetközi kapcsolattartó csoport diplomáciai eszközökkel avatkozott be a békés megoldás közvetítése érdekében. Megoldásuk mind az elszakadás, mind a szisztematikus elnyomás elutasítása volt. A csoport lobbizott Koszovó autonómiájának visszaállítása mellett.[1493] A NATO is tárgyalásokkal próbálta megoldani a válságot. Februárban a NATO Rambouillet-ben konferenciát szervezett a szerbek és a Koszovói Felszabadító Hadsereg részvételével. Az elért megállapodást azonban csak a koszovói albánok írták alá, Milosevic elutasította annak elfogadását. A háttérben már előkészítette a Koszovó elleni offenzívát.[1494] Ekkor az atlanti katonai szövetség tagjai úgy vélték, hogy minden diplomáciai eszközt kimerítettek.[1495] A NATO már 1998 októberében döntött a lehetséges beavatkozásról, de a tényleges erőszak alkalmazását csak 1999. március 24-én rendelték el.[1496] A NATO-erők megkezdték a légicsapás-kampány végrehajtását a koszovói demilitarizáció kikényszerítése, a vonatkozó BT-határozatok végrehajtása és a humanitárius válság megszüntetése érdekében.[1497] 1999. június 9-én Belgrád beleegyezett abba, hogy katonai és rendőri erőit kivonja Koszovóból,[1498] így a NATO-hadjárat hetvennyolc nap után, 1999. június 10-én véget ért.[1499]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT már 1998-ban napirendjére tűzte Koszovó kérdését, mivel a Milosevics-rezsim által elkövetett súlyos emberi jogi jogsértések miatt aggódtak.[1500] A tagok fegyverembargót fogadtak el a Jugoszláv Szövetségi Köztársasággal szemben, és elítélték

---

[1491] Seth G. Jones, Jeremy M. Wilson, Andrew Rathmell és K. Jack Riley, Establishing Law and Order After Conflict. RAND Corporation (2005) 29. o.
[1492] Ralph R. Steinke, A Look Back at NATO's 1999 Kosovo Campaign: A Questionably "Legal" but Justifiable Exception? In Connections , Vol. 14. No. 4 (Fall 2015) 45-46. o.
[1493] Thorsten Gromes, NATO’s Kosovo Intervention in Overview. A humanitarian milestone? Research Institute Frankfurt (2019) 4. o.
[1494] Javier Solana, NATO's Success in Kosovo. In Foreign Affairs. Vol. 78, No. 6 (1999 november-december) 116-7. o.
[1495] Jack Anderson, Kosovo and the Legality of NATO's Actions. In Irish Studies in International Affairs. Vol. 11 (2000) 33. o.
[1496] Valki László, Kosovo, International Law and Humanitarian Intervention. In Perspectives. No. 15 (Winter 2000/2001) 45. o.
[1497] NATO, The situation in and around Kosovo Statement Issued at the Extraordinary Ministerial Meeting of the North Atlantic Council held at NATO Headquarters, Brussels, on 12th April 1999. Press Release M-NAC-1(99) 51.
[1498] Seth G. Jones et al., Lessons from Nation-Building Missions. RAND Corporation (2006) 162. o.
[1499] Aidan Hehir, Introduction: Intervention and State building in Kosovo. In Journal of Intervention and State Building. Vol. 3. No. 2. (2009 június) 138. o.
[1500] Provisional Verbatim Records S/PV.3868 of 31 March 1989.

„a szerb rendőri erők által a koszovói civilek és békés tüntetők ellen alkalmazott túlzott erőszakot, valamint a Koszovói Felszabadítási Hadsereg vagy bármely más csoport vagy egyén által elkövetett minden terrorcselekményt, továbbá a koszovói terrorista tevékenység minden külső támogatását, beleértve a finanszírozást, a fegyvereket és a kiképzést.”[1501]

A helyzet azonban csak romlott, és a főtitkár jelentése után a BT a humanitárius helyzetet pusztítónak látta.[1502] A közelgő humanitárius katasztrófa miatti aggodalom később is visszaköszönt, ami szintén megerősítette az azonnali tűzszünetre és az emberi jogok megsértésének beszüntetésére vonatkozó felhívást.[1503] E két határozat esetében Kína tartózkodott, arra hivatkozva, hogy a kérdés Jugoszlávia belügye.[1504]

A harmadik, az ügyről szóló BT-határozat hivatkozott a NATO-ra, mivel az a jugoszláv kormánnyal kötött megállapodásnak megfelelően légi ellenőrző missziót hajtott végre az 1199. sz. BT-határozat betartásának ellenőrzése céljából.[1505] A határozat a NATO-misszióval való együttműködésre szólított fel.[1506] A határozat szavazásánál nemcsak Kína, hanem Oroszország is tartózkodott. Bár Oroszország már korábban is sürgette "a NATO határozatának azonnali visszavonását az esetleges erőszak alkalmazásáról", a tartózkodás oka az volt, hogy a határozat-tervezet a sajtószabadság tiszteletben tartására vonatkozó követelést is tartalmazott, és Oroszország azt állította, hogy a BT-nek nincs hatásköre arra, hogy ilyen kérdéseket a VII. fejezet felhatalmazása alapján határozatba foglaljon. Ennek ellenére Oroszország nem élt vétójogával, mivel úgy vélték, hogy a határozat eleve "kizárja a carte blanche biztosítását az erőszak alkalmazása tekintetében".[1507] Ezzel a kijelentéssel Oroszország már jelezte, hogy a határozat értelmezése szerint nem szolgálhat alapjául egy fegyveres NATO-beavatkozásnak.

1999-ben a válság jelentősen elmélyült. A BT-nek szembe kellett néznie a koszovói albánok elleni racaki mészárlással, a jelentéstevő EBESZ-misszió vezetőjének *persona non grata*-nak nyilvánításával, és az ICTY ügyész belépésének elutasításával. A BT elítélte ezeket a fejleményeket, és úgy vélte, hogy megsértették a BT határozatait.[1508] Az erőszak csak fokozódott, január végén a BT minden reménye a Kontaktcsoport által kezdeményezett tárgyalásokra irányult.[1509] Végül azonban a békés eszközök kudarcot vallottak, és a NATO 1999. március 24-én megkezdte légicsapásait.

A BT-t Oroszország még aznap összehívta rendkívüli ülésre, hogy megvitassa a NATO egyoldalú erőszak-alkalmazását.[1510] Jugoszlávia a NATO légicsapásait szintén a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság elleni agressziónak minősítette. A levél jogi érvelést is tartalmazott,

[1501] UNSC Res. 1160 (1998) of 31 March 1998.
[1502] Statement of the President of the Security Council of 24 August 1998. S/PRST/1998/25.
[1503] UNSC Res. 1199 (1998) of 23 September 1998.
[1504] Provisional Verbatim Records S/PV.3930. (China) 23 September 1998. 3. o.
[1505] UNSC Res. 1203 (1998) 24 October 1998. para. 1.
[1506] Ibid. para. 3.
[1507] Ibid. (Russia) 12. o.
[1508] Statement of the President of the Security Council of 19 January 1999. S/PRST/1999/2.
[1509] Statement of the President of the Security Council of 29 January 1999. S/PRST/1999/5.
[1510] Letter dated 24 March 1999 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/320.

miszerint a NATO-művelet az ENSZ Alapokmányának kirívó és égbekiáltó megsértése, mivel az ENSZ Alapokmány 53. cikk. (1) bekezdése kimondja, hogy a Biztonsági Tanács felhatalmazása nélkül semmilyen kényszerítő akciót nem lehet végrehajtani regionális megállapodások keretében vagy regionális ügynökségek által. Belgrád arról is beszámolt, hogy Jugoszlávia a területével szembeni NATO-agresszióra adott válaszként erőszak alkalmazásához folyamodott, hogy megvédje magát, az 51. cikke értelmében.[1511]

A BT-ben Oroszország felháborodott azon, hogy a NATO egyoldalúan, a BT felhatalmazása nélkül katonai erőt alkalmazott. Oroszország nem fogadta el a szövetséges erőknek a humanitárius katasztrófa megelőzésére hivatkozó érvelését, mivel annak nincs alapja sem az ENSZ Alapokmányában, sem a nemzetközi jogban.[1512] Lavrov felidézte az agresszió 1974-es közgyűlési definícióját is, miszerint semmilyen politikai, gazdasági, katonai vagy egyéb megfontolás nem szolgálhat az agresszió igazolására. Jelcin elnök nyilatkozatát idézve a képviselő emlékeztetett arra is, hogy a nemzetközi béke fenntartása érdekében csak a BT dönthet az erőszak alkalmazásáról.[1513]

Az USA ugyanakkor azt állította, hogy a katonai akció

> „szükséges volt, hogy választ adjunk Belgrádnak a koszovói albánok brutális üldözésére, a nemzetközi jog megsértésére, a túlzott és válogatás nélküli erőszak alkalmazására, a kérdés békés megoldására irányuló tárgyalások elutasítására és a közelmúltbeli katonai felvonulásra Koszovóban - mindezek hatalmas méretű humanitárius katasztrófát vetítenek előre.”[1514]

A képviselő hivatkozott a BT határozataira is, amelyeket nem tartottak be, valamint a Jugoszlávia, az EBESZ és a NATO közötti megállapodásra a határozatokban foglalt feltételek teljesítésének ellenőrzéséről. Végül az USA kijelentette, hogy

> „Hónapok óta a szerbek fellépése egyre fokozódó erőszakos cselekményekhez vezetett. Elengedhetetlen, hogy a nemzetközi közösség gyors intézkedéseket tegyen a humanitárius szenvedés és a széles körű pusztítás elkerülése érdekében, ami meghaladhatja az 1998-as offenzívát.[1515]

Az USA arra a következtetésre jutott, hogy a NATO-művelet "indokolt és szükséges volt az erőszak megállításához és egy még nagyobb humanitárius katasztrófa megelőzéséhez".[1516] Annak ellenére, hogy vannak a BT-határozatok végrehajtásának elemei is, a fő érv a humanitárius beavatkozás volt, mivel az indoklásban a humanitárius szempont kapta a hangsúlyt. A határozatok be nem tartása inkább a humanitárius katasztrófához hozzájáruló és

[1511] Letter dated 24 March 1999 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Yugoslavia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/322.
[1512] Provisional Verbatim Records S/PV. 3988. (Russia) 24 March 1999. 2. o.
[1513] Ibid. 7. o.
[1514] Ibid. (US) 4. o.
[1515] Ibid.
[1516] Ibid. 5. o.

azt fokozó tényezőként szerepelt az érvelésben. Ez Kanada felszólalásánál még nyilvánvalóbb volt.[1517] Kanada a következőkkel zárta mondandóját.

> „Tevékenységünket humanitárius megfontolások alapozzák meg. Nem nézhetjük tétlenül, hogy ártatlanokat gyilkolnak meg, egy egész lakosságot kitelepítenek, falvakat gyújtanak fel és fosztanak ki, és a lakosságot megfosztják alapvető jogaitól pusztán azért, mert az érintettek nem a "megfelelő" etnikai csoporthoz tartoznak.”[1518]

Szlovénia hozzátette, hogy a BT-től nem lehetett felhatalmazást remélni az elkerülhetetlen katonai akcióra, mivel ahhoz az összes állandó tag támogatása szükséges volna.[1519] A képviselő azt is hozzátette, hogy

> „A Biztonsági Tanácsnak a nemzetközi békéért és biztonságért való felelőssége elsődleges felelősség; nem kizárólagos felelősség. Az, hogy a felelősség elsőbbsége valóban az Egyesült Nemzetek valósága lesz-e, az a Biztonsági Tanácson, és képességén múlik, hogy tud-e olyan politikát kidolgozni, amely méltóvá teszi az Alapokmány szerinti hatásköréhez.”[1520]

Szlovénia felidézett egy történelmi példát a rendkívüli szükségesség intézményére Ázsiából, ahol 1971-ben nem a BT nem adott felhatalmazást a beavatkozásra.[1521] Bár nem tisztázták, ez az utalás bizonyára az India általi bangladesi (humanitárius) beavatkozásra utalt.

Hollandia és az Egyesült Királyság szintén a humanitárius beavatkozást használta igazolásként.[1522] Az EU - Németországon keresztül - gyakorlatilag támogatását fejezte ki a NATO humanitárius beavatkozása mellett.[1523] Albánia ugyanezt tette.[1524] Malajzia aggodalmát fejezte ki a NATO-művelettel kapcsolatban, de nem ítélte el azt.[1525] Argentína ugyanígy tett.[1526] Namíbia közvetlenebbül fogalmazott, és a katonai beavatkozás azonnali befejezésére szólított fel.[1527] Kína határozottan ellenezte a NATO erőszak alkalmazását, továbbra is fenntartva, hogy a koszovói válság Jugoszlávia belügye.[1528] Ezt Jugoszlávia fenntartotta, azt állítva, hogy

> „A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság egyetlen országot vagy a régió békéjét és biztonságát sem fenyegette. Azért támadták meg, mert megpróbált megoldani egy belső problémát, és élt szuverén jogával a terrorizmus elleni harcban, és megakadályozta,

[1517] Ibid. (Canda) 5. o.
[1518] Ibid. 6. o.
[1519] Ibid. (Slovenia) 7. o.
[1520] Ibid. 19-20. o.
[1521] Ibid. “I would like to refer to only one historical example. In 1971, in Asia, a State Member of the United Nations used force in a situation of extreme necessity. That was a case of the use of force without the authorization of the Security Council and without reference to legitimate self-defence. Nevertheless, the situation of necessity was very widely understood in the international community. I think that the historical lessons that can be drawn from that example should not be completely ignored today.”
[1522] Ibid. (Netherlands) 8. o, (UK) 11-12. o.
[1523] Ibid. (Germany) 16-8. o.
[1524] Ibid. (Albania) 18. o.
[1525] Ibid. (Malaysia) 10. o.
[1526] Ibid. (Argentina) 10-11. o.
[1527] Ibid. (Namibia) 10. o.
[1528] Ibid. (China) 12. o.

hogy területének egy olyan szakadjon el, amely mindig is Szerbiához és Jugoszláviához tartozott.”[1529]

Belgrád azt is fenntartotta, hogy csak a BT folyamodhatott volna erőszak alkalmazásához, különösen az Alapokmány 53. cikkére tekintettel. Azzal érveltek, hogy a NATO a Koszovói Felszabadító Hadsereg zsoldosává vált.[1530] Jugoszlávia azt is hozzátette, hogy

„Ha a Biztonsági Tanács nem védi meg az Egyesült Nemzetek valamely tagállamát az ilyen agresszióval szemben, az aláássa a nemzetközi béke és biztonság egész rendszerét, ahogyan azt ismerjük. A kérdés az: mi történt a Biztonsági Tanács hitelességével, és ki a felelős a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért? A Biztonsági Tanács vagy a bitorló NATO?”[1531]

Fehéroroszország és India támogatta a NATO-ellenes narratívát, és elítélte az akciót.[1532] Fehéroroszország, India és Oroszország határozat-tervezetet terjesztett elő, amelynek célja, hogy a NATO-műveletet a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető veszélyként ítéljék el, és azt az ENSZ Alapokmány, különösen annak 2. cikke (4) bekezdésének, 24. és 53. cikkének durva megsértéseként állítsák be. A tervezet aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az erőszak alkalmazására a BT felhatalmazása nélkül került sor.[1533] Amikor a BT a tervezetről való szavazás előtt állt, Hollandia meglehetősen szokatlan érvelést nyújtott be az ENSZ Alapokmány kereteinek rendkívül rugalmas megközelítésével.

„Mivel tisztában voltunk a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság szuverenitása és területi integritása iránti erős elkötelezettségével, hálásak voltunk Oroszországnak, amiért hozzájárult ahhoz, hogy ez a nyomás a jugoszláv vezetésre nehezedjen. Azóta azonban Oroszországnak minden kritikus ponton sikerült valahogyan csökkentenie a nyomásgyakorlás hitelességét, így végül a NATO-nak nem volt más választása, minthogy beváltsa fenyegetését, ami eredetileg a koszovói válság békés megoldását célozta. Jogos a fenyegetés abban a reményben, hogy azt soha nem kell végrehajtani, de végül is fel kell készülni arra is, hogy a fenyegetést valóra is váltsuk. Az alternatíva, amelyet nem tudtunk komolyan fontolóra venni, az lett volna, hogy hátradőlünk, és egyszerűen hagyjuk, hogy bekövetkezzen a humanitárius katasztrófa.”[1534]

Eltekintve attól, hogy ez a kijelentés teljesen figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az erőszakkal való fenyegetés az ENSZ Alapokmánya szerint is tilos, fontos anomáliákat és dilemmákat tartalmaz a jog és a morál között. Az erőszak alkalmazásával való fenyegetés valóban tilos, de ha a fenyegetés önmagában képes lenne megakadályozni a humanitárius katasztrófákat, nem lenne-e megbocsátható ennek az eszköznek az alkalmazása? Másrészt, ha a fenyegetésnek hitelesnek kell lennie, nem gyengíti-e ez az erőszak alkalmazásának tilalmát? Az ilyen gyakorlat alááshatja "a nemzetközi kapcsolatok egész modern rendszerének

[1529] Ibid. (Yugoslavia) 13. o.
[1530] Ibid. 13-14. o.
[1531] Ibid. 14. o.
[1532] Ibid. (Belarus) (India) 15. o.
[1533] UNSC Draft Res. S/1999/328 of 26 March 1999.
[1534] Provisional Verbatim Records S/PV.3989 (Netherlands) 26 March 1999. 4. o.

meghatározó alapjait, amely az ENSZ Alapokmányának elsőbbségére épül", és "[a] törvénytelenség vírusa a nemzetközi kapcsolatok egyre több szférájára terjedhet [át]".[1535]

Az elemzés fontos tényezője Malajzia és Argentína szavazata. Mindkét állam aggódott a NATO-művelet miatt. Mégis mindketten az elítélő tervezet ellen szavaztak. Argentína azt állította, hogy szavazatát arra alapozta, hogy véget kell vetni az emberi jogok súlyos megsértésének és a nemzetközi bűncselekményeknek Koszovóban.[1536] Malajzia sajnálatát fejezte ki aziránt, "hogy a Tanács intézkedésének hiányában a kérdésben a Tanácson kívüli intézkedések meghozatalára volt szükség".[1537] Malajzia utalt a teljesítetlen BT-határozatokra és az egyhangúság hiányára a BT-ben. Ez a két magyarázat azt mutatja, hogy valójában nem a művelet jogszerűségét fogadták el, hanem szükségesnek tartották azt. A határozat-tervezetet nem fogadták el, csak Oroszország, Namíbia és Kína szavazott mellette, a többiek ellene.

A NATO hivatalos indoklása csak március 30-án érkezett meg a BT-hez levél formájában. A levél egyértelműen jelezte, hogy az indoklás a humanitárius beavatkozás elvén alapul. A művelet céljaként "a koszovói erőszak megállítását és a további humanitárius katasztrófa megelőzését" jelölték meg.[1538]

A jogi értékeléstől függetlenül a NATO légi hadjárata megállapodáshoz vezetett. Jugoszlávia és az EU egyaránt arról számolt be a BT-nek, hogy békemegállapodás született egy nemzetközi erő, egy ENSZ-misszió bevetésének céljával, a BT felhatalmazásával.[1539] A NATO arról is értesítette az ENSZ-t, hogy ennek megfelelően Belgrád beleegyezett, hogy kivonul Koszovóból, ezért a NATO légi hadműveleteit felfüggesztették.[1540] Természetesen ez mindenki számára siker volt. Jugoszlávia diadalmaskodott, hogy a két célt sikerült elérni: Belgrád sikeresen megvédte magát a NATO-agresszióval szemben (N.B.: azzal, hogy kivonta erőit Koszovóból), és a kérdést végre a háború és a pusztítás helyett békés eszközökhöz vezették vissza (N.B.: korábban éppen Jugoszlávia volt az, aki elutasította a gyakorlatilag azonos békeszerződéshez való hozzájárulást).[1541] Oroszország is üdvözölte a fejleményt, különösen azért, mert ez a NATO-művelet végét jelentette. S a megállapodás jegyében a NATO akciója helyett a határozat-tervezet a következőkre adott felhatalmazást az orosz értelmezés szerint.

> „[...] nemzetközi polgári és biztonsági jelenlétek telepítése Koszovóba az Egyesült Nemzetek égisze alatt, világosan megfogalmazott, konkrét mandátummal. Mindkét jelenlét tevékenységét a Biztonsági Tanács alapos politikai ellenőrzése alatt kell végezni, amelynek a főtitkár rendszeresen jelentést tesz a művelet egészéről. Elvi kérdésként fontos, hogy a Biztonsági Tanáccsal konzultálva kinevezett főtitkár

[1535] Ibid. (Russia) 5-6. o. Bár nem a leghitelesebb forrásból származik a kijelentés (mind Lavrov személye, mind az általa képviselt Oroszország erősen kétségbevonható konzisztenciát mutatott az elv iránt).
[1536] Ibid. (Argentina) 7-8. o.
[1537] Ibid. (Malaysia) 9. o.
[1538] Letter dated 30 March 1999 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/1999/360.
[1539] Letter dated 5 June 1999 from the Chargé d' Affaires a.i. of the Permanent Mission of Yugoslavia to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/1999/646.; Letter dated 7 June 1999 from the Permanent Representative of Germany to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/649.
[1540] Letter dated 10 June 1999 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/1999/663.
[1541] Provisional Verbatim Records S/PV.4011. (Yugoslavia) 10 June 1999. 3. o.

különleges képviselőjének kötelezettségei között szerepeljen a koszovói nemzetközi erőfeszítések átfogó koordinálása.[1542]

Valóban, ez lenne az Alapokmány-konform megoldás. Talán soha nem fog kiderülni, hogy ez a NATO-misszió nélkül is megvalósítható lett volna-e, vagy egyszerűen csak bizalmatlanság volt, hogy Kína és Oroszország megvétózott volna egy ilyen döntést, ha valaha is javasolták volna. Mindazonáltal az egyetlen tag, aki nem támogatta a tervezetet, Kína volt, aki szerint annak tartalmaznia kellett volna a NATO-akciók elítélését. Kína mégis úgy döntött, hogy nem blokkolja a határozatot, tehát csak tartózkodott.[1543] Ennek megfelelően a határozatot 14 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadták. A határozat semmilyen módon nem említette a NATO-t, hanem nemzetközi polgári és biztonsági jelenlétet hozott létre az ENSZ égisze alatt, és felhatalmazta "a tagállamokat és az érintett nemzetközi szervezeteket, hogy ilyen célokra nemzetközi biztonsági jelenlétet hozzanak létre Koszovóban" békefenntartó mandátummal.[1544]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
NATO	minden szükséges eszköz kimerítése	humanitárius intervenció	igen*

*Az elfogadás azonban inkább a jogellenesség következményei alóli mentességként, vagyis felmentésként értelmezendő. Az elfogadás tehát inkább politikai, s ezért nem szabályt megerősítő, hanem egy új szabály keletkezésének első vagy egyik lépése lehet.

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/1999/328	20	20	20

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 19. melléklet szemlélteti.

A BT többsége nem ellenezte a NATO katonai akcióját, de a legtöbb állam nem a jog, hanem a szükségesség alapján érvelt. Feltételezhető azonban, hogy nem a *necessity* (*état de nécessité*) mint államfelelősségi jogi fogalom alapján, hanem az akció, mint végső megoldásként szükséges lépés jellege alapján tették ezt az államok. Ebben az értelemben, és a BT jegyzőkönyveinek kontextuális értelmezése alátámasztja ezt az állítást, a támogató tagok nem ismerték el az intézkedés jogszerűségét, hanem csak felmentették azt. Ennélfogva nem fogadták el, hogy a humanitárius beavatkozás *önmagában* kivétel. Ez egy felmentés: egy egyébként jogellenes cselekedetért való felelősség politikai derogációja. Ezt bizonyíthatja az a tény is,

[1542] Ibid. (Russia) 7. o.
[1543] Ibid. (China) 9. o. A képviselő megfogalmazása szerint: “However, in view of the fact that the Federal Republic of Yugoslavia has already accepted the peace plan, that NATO has suspended its bombing in the Federal Republic of Yugoslavia, and that the draft resolution has reaffirmed the purposes and principles of the United Nations Charter, the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security and the commitment of all Member States to the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia, the Chinese delegation will not block the adoption of this draft resolution.”
[1544] UNSC Res. 1244 (1999) of 10 June 1999.

hogy a BT nem ítélte el határozatban a NATO-t, az erről szóló tervezetet a tagok többsége elutasította, így az nem csak az állandó tagok vétója miatt nem került elfogadásra.

Orosz beavatkozás Grúziában (2008)

Tények

A Szovjetunió felbomlása után Grúzia független állam lett. Az etnikai feszültségek azonban polarizálták a társadalmat. A két autonóm régióban, Abháziában és Dél-Oszétiában, a szeparatista mozgalmak komoly társadalmi bázisra tettek szert, az oroszok támogatásával.[1545] Ez ellenségeskedésekhez és nyílt harchoz vezetett. Ebből származott az a helyzet, hogy *de facto* Grúziának nem volt tényleges ellenőrzése e területek felett, bár, *de jure* egyetlen állam sem ismerte el függetlenségüket, és ezeket a szuverén grúz állam részének tekintette a nemzetközi közösség.

A rózsás forradalomnak nevezett demokratikus mozgalom alatt a Nyugat- és NATO-barát Miheil Szaakasvili került hatalomra, megdöntve a volt kommunista, oroszbarát elnök, Sevardnadze hatalmát. Oroszország *puccsnak* tekintette a hatalomváltást. A Kreml azzal kezdte aláásni Grúzia területi integritását, hogy orosz állampolgárságot adott az elszakított régiók, Abházia és Dél-Oszétia lakóinak.[1546] 2008 júliusában a grúz rendőri erők és a szakadár oszét félkatonai egységek ellenségeskedésbe keveredtek.[1547] Augusztus 7-én Grúzia katonai műveletet indított a dél-oszét-grúz határon, hogy megakadályozza a szeparatisták fegyveres fellépését.[1548] Ezután Oroszország katonai eszközökhöz folyamodott, azt állítva, hogy Grúzia megtámadta Dél-Oszétiát és az orosz békefenntartókat,[1549] akik már a területen voltak korábbi megállapodások alapján.[1550] A háború öt napig tartott 2008. augusztus 8. és 12. között, amikor a felek tűzszüneti megállapodást kötöttek.[1551] A konfliktus végén Oroszország nem tudott rendszerváltást elérni Grúziában, de sikeresen átvette az ellenőrzést Abházia és Dél-Oszétia felett.[1552] Oroszország elismerte mind Abházia, mind Dél-Oszétia elszakadását és államiságát.[1553]

[1545] Bruno Coppieters, The Georgian-Abkhaz Conflict. In Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe (2004).
[1546] Laure Delcoura és Kataryna Wolczuk, Spoiler or facilitator of democratization?: Russia's role in Georgia and Ukraine. In Democratization. Vol. 22, No. 3. (2015) 468. o.
[1547] Alexander Lott, The Tagliavini Report Revisited: Jus ad Bellum and the Legality of the Russian Intervention in Georgia. In Merkourios: Utrecht Journal of International and European Law 28, no. 74 (2012) 5. o.
[1548] Erna Burai, Parody as Norm Contestation: Russian Normative Justifications in Georgia and Ukraine and Their Implications for Global Norms. In Global Society. Vol. 30, No. 1. (2016) 70. o.
[1549] Roy Allison, Russia, the West, and Military Intervention. OUP (2013) 150. o.
[1550] Roy Allison, The Russian case for military intervention in Georgia: international law, norms and political calculation. In European Security Vol. 18, No. 2 (2009 június) 176. o.
[1551] Ariel Cohen, Robert E. Hamilton, The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications. Strategic Studies Institute, (2011 június) iii. o.
[1552] Carolina Vendil Pallina és Fredrik Westerlund, Russia's war in Georgia: lessons and consequences. In Small Wars & Insurgencies Vol. 20, No. 2 (2009 június) 400. o.
[1553] Mike Bowker, The war in Georgia and the Western response. In Central Asian Survey Vol. 30, No. 2 (2011 június) 198. o.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A BT-t az Orosz Föderáció hívta össze, hogy megvitassa a Dél-Oszétia elleni állítólagos agressziót 2008. augusztus 7-én.[1554] Ugyanezen a napon Grúzia is levelet küldött a Főtitkárnak és a BT elnökének, amelyben kifejtette, hogy a szeparatisták csak az orosz katonai, emberi és technikai erőforrásoknak köszönhetően tudják ellenőrizni a régiót. A levél azt is állította, hogy

> „Az Orosz Föderáció által a szeparatisták bűnöző rezsimjének nyújtott katonai segítség, amely minden megállapodást megszeg, nem értékelhető másképp, mint a Grúzia ellen elkövetett újabb agressziós cselekményként."[1555]

Grúzia sürgette az orosz támogatás megszüntetését a régióban és az EBESZ katonai megfigyelők számának növelését.[1556] Ezzel szemben egy másik, ugyanezen dátummal ellátott levélben a grúz elnök a nemzethez fordult, és azt állította, hogy az orosz békefenntartó erők arról számoltak be, hogy "teljesen elvesztették az ellenőrzést a szeparatisták akciói felett", és az orosz külügyminisztérium "megpróbálja megakadályozni a szeparatisták fegyveres akcióit, de sikertelenül".[1557] Az elnök szerint ez valótlan állítás volt az oroszok részéről.

> „Az utóbbi években Dél-Oszétiát minden szempontból közvetlenül az Orosz Föderáció igazgatja. A tskhinvali-i szeparatista kormányban például vannak olyan miniszterek, akik egyben az orosz kormány tisztviselői is, és akiket Dél-Oszétiába küldtek kiküldetésbe. Arra kérem Oroszországot és a szeparatistákat, hogy vonják ki ezeket a minisztereket; semmi közük Dél-Oszétiához; nem járulnak hozzá a grúzok és a dél-oszétok közötti történelmi barátsághoz. Ellenkezőleg: akadályozzák hagyományos szövetséges kapcsolataink helyreállítását.[1558]

A BT-ben Oroszország megismételte, hogy Grúzia agressziót követett el a Dél-Oszét Köztársaság ellen, amely nemzetközileg elismert fél a konfliktusban. Oroszország azonban nem adott magyarázatot a részvételére azon kívül, hogy kifejezte azon szándékát, hogy "folytatja erőfeszítéseit a további vérontás megakadályozására és a dél-oszétiai helyzet békés pályára állítására".[1559] Grúzia viszont kijelentette, hogy Oroszország - állítólagos semleges álláspontját megsértve - a szeparatista hatóságok és fegyveres formációk mögött áll. Ezek az orosz biztonsági és védelmi ügynökségek ellenőrzése és irányítása alatt állnak.[1560] A képviselő azt is hozzátette, hogy Oroszországból illegális erők és katonai felszerelések jutnak be Dél-Oszétiába a Roki alagúton keresztül. Arra az orosz állításra, hogy "az orosz békefenntartók azt mondták

[1554] Letter dated 7 August 2008 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2008/533.
[1555] Identical letters dated 7 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. A/62/923 - S/2008/534.
[1556] Ibid.
[1557] Special address of the President of Georgia, Mikheil Saakashvili. Annex to the identical letters dated 7 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. A/62/924 - S/2008/535. 2. o.
[1558] Ibid. 4. o.
[1559] Provisional Verbatim Records S/PV.5951 (Russia) 8 August 2008. 2-3. o.
[1560] Ibid. (Georgia) 4. o.

grúz tisztviselőknek, hogy nem képesek ellenőrizni a szeparatistákat",[1561] Grúzia fenntartotta, hogy

> „Aggasztó jelek utalnak arra, hogy kiszámított provokációval állunk szemben, amelynek célja a helyzet eszkalálása, hogy igazolja az orosz fél előre tervezett katonai beavatkozását. Ezért követeljük, hogy az Orosz Föderáció akadályozza meg a fegyveres zsoldosok Grúziába történő átutazását, gyakorolja befolyását a szeparatista rezsimre, hogy hagyja abba a polgári lakosság elleni támadásokat, és kezdjen tárgyalásokat."[1562]

Az ellentmondás a kijelentések között, miszerint az orosz békefenntartók nem ellenőrzik a szeparatistákat, ugyanakkor Oroszország irányítja őket, egy pontosítással oldódott fel. Ahogy Grúzia elnöke fogalmazott:

> „Azt mondtam, hogy az orosz fél elmagyarázta a grúz félnek, hogy nincs ellenőrzésük a dél-oszétiai rezsim felett. Ezért fajultak el a dolgok. Nem azt mondtam, hogy az oroszok - az orosz biztonsági és védelmi szolgálatok - valóban nem ellenőrzik a szeparatista rezsim fegyveres erőit. Nagyon világosan bemutattam, hogy kik a dél-oszétiai kormány fő döntéshozói - a Szövetségi Biztonsági Szolgálat (FSZB) volt és jelenlegi és védelmi tisztviselői - pontosan ezért: azért, hogy a Tanács megértse, ki hozza a döntéseket Tskhinvaliban."[1563]

Ekkor az Egyesült Királyság, Franciaország, Kína, Olaszország, Horvátország, Indonézia és Belgium nem foglalt állást a BT-ben.[1564] Az Egyesült Államok arra kérte Oroszországot, hogy vonja vissza csapatait és hagyjon fel a katonai felszerelések átadásával, de nem kommentálta tovább a helyzetet.[1565] Vietnam támogatta Oroszország szerepvállalását.[1566]

A következő ülésre Grúzia arról számolt be a BT-nek, hogy egy orosz katonai repülőgép behatolt Grúzia légterébe, és polgári és katonai infrastruktúrát bombázott. A levélben azt is állították, hogy az orosz regulárisok behatoltak az állam területére, és ezáltal veszélyeztették Grúzia függetlenségét, szuverenitását és területi integritását.[1567] A BT előtt a képviselő kijelentette, hogy "[a]z orosz katonai agresszió célja Grúzia leigázása és euroatlanti törekvéseinek feladása, Grúzia és a régió behódolása az orosz politikai befolyásnak".[1568]

Oroszország azt állította, hogy Grúzia megsértette az 1996-os leszerelési memorandumot,[1569] agressziót hajtott végre Dél-Oszétia népe ellen, etnikai tisztogatást követett el és humanitárius válságot idézett elő.[1570] Oroszország *expressis verbis* utalt a védelmi felelősségre (R2P),

---

[1561] Ibid. 5. o.
[1562] Ibid.
[1563] Ibid. 9. o.
[1564] Ibid. (UK) 5-6. o.; (France) 6. o.; (China) 6. o.; (Italy) 6-7. o.; (Croatia) 7. o.; (Indonesia) 7-8. o.; (Belgium) 8. o.
[1565] Ibid. (US). 6. o.
[1566] Ibid. (Vietnam) 7. o.
[1567] Letter dated 8 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2008/536.
[1568] Provisional Verbatim Records S/PV.5952 (Georgia) 8 August 2008. 3. o.
[1569] Memorandum on Measures of Providing Safety and Strengthening of Mutual Confidence between the Sides in the Georgian-Ossetian Conflict Moscow, 16 May 1996.
[1570] Provisional Verbatim Records S/PV.5952 (Russia) 8 August 2008. 3-4. o.

különösen annak fényében, hogy orosz állampolgárok (a szeparatista régióban az orosz útlevélprogram miatt) és orosz békefenntartók haltak meg.[1571] A Kreml azt is állította, hogy a művelet békefenntartó misszió.[1572]

Az Egyesült Királyság megjegyezte, hogy "[h]umanitárius segítségnyújtás nem használható ürügyként a nem-grúz csapatok jelenlétére",[1573] de nem ítélte el Oroszországot. Horvátország kijelentette, hogy, bár üdvözli az orosz békefenntartó missziót, az "nem lehet indok Grúzia területének, integritásának és szuverenitásának megsértésére".[1574] Az Egyesült Államok az oroszok kivonulását és a Grúzia területi integritása elleni támadások beszüntetését követelte.[1575]

Augusztus 10-én Grúzia arról számolt be, hogy Grúzia egyes részein immár teljes körű megszállás folyik, amelynek célja állítólag a grúz államiság megsemmisítése és a konfliktus kiterjesztése Abháziára.[1576] Azt állították, hogy ezen a ponton a konfliktus egyértelműen két állam, Grúzia és Oroszország között zajlik, s utóbbi az agresszor. Az USA azt is hangsúlyozta, hogy az orosz hadművelet nyilvánvalóan túllépte az állítólagos humanitárius célt.[1577] Az Egyesült Királyságnak hasonló aggályai voltak, azt állítva, hogy Oroszország súlyosan megsértette Grúzia szuverenitását és területi integritását, és "az orosz erők minden bizonnyal megsértették a békefenntartás nemzetközi normáit, és Oroszország részéről durva torzítás, hogy békefenntartási kötelezettségekre hivatkozik akciójának okaként. Ezek az akciók túlléptek minden ésszerű, arányos válaszlépést".[1578] Horvátország is fenntartotta, hogy az orosz művelet messze túlmutat a békefenntartáson.[1579] Panama aggodalmát fejezte ki és elítélte "az Orosz Föderáció teljesen aránytalan és ezért jogtalan erőszak-alkalmazását, amelynek deklarált célja állampolgárai és a békefenntartó erők védelme".[1580] Ami Oroszország homályos és megmagyarázhatatlan önvédelmi érvelését illeti,[1581] Panama azt is fenntartotta, hogy "az Alapokmány 51. cikkében előírt önvédelemhez való jognak vannak alapvető korlátai, és ezekkel való bármilyen visszaélés az Orosz Föderáció részéről a Tanács állandó tagjaként fennálló fiduciális kötelezettségeinek megsértését jelenti".[1582]

Augusztus 12-én tűzszüneti megállapodást írtak alá, és a BT augusztus 19-én összeült, hogy megvitassa annak végrehajtását. Grúzia azonban azt állította, hogy a megállapodás és annak grúz betartása ellenére nem történt változás az orosz oldalon, amely továbbra is grúz területeket

---

[1571] Ibid. 5. o. A pontos megfogalmazás ez volt: “How can we not recall the responsibility to protect that we hear so much about in the United Nations?”
[1572] Ibid. “We recently heard the a [sic] Georgian Government Minister, Mr. Yakobashvili, say that Russia should intervene as a real peacekeeper. Well, that is precisely what we are doing now.”
[1573] Ibid. (UK) 6. o.
[1574] Ibid. (Croatia) 6. o.
[1575] Ibid. (US) 7. o.
[1576] Provisional Verbatim Records S/PV.5953. (Georgia) 10 August 2008. 4-5. o.
[1577] Ibid. (US) 6. o.
[1578] Ibid. (UK). 11. o.
[1579] Ibid. (Croatia) 13. o.
[1580] Ibid. (Panama) 15. o.
[1581] Ibid. (Russia) 9. o. “With the aim of preventing armed incidents in the area patrolled by Russian ships, we have established a security zone. These actions do not seek to establish a maritime blockade of Georgia. Force will be used only in accordance with Article 51 of the Charter, in exercise of the right to self-defence by the Russian Federation.”
[1582] Ibid. (Panama) 15. o.

tart megszállva.[1583] Az Egyesült Királyság is megállapította, hogy Oroszország nem hajtotta végre a megállapodást.[1584] Ennek megfelelően Franciaország is emlékeztetett arra, hogy az orosz kivonulás elengedhetetlen a tárgyalások eredményeinek sikeréhez.[1585] Az USA még azt is állította, hogy Oroszország "folyamatos katonai offenzívához és diplomáciai halogató taktikához" folyamodott ahelyett, hogy teljesítette volna a kivonulási kötelezettségét.[1586] Oroszország lényegében csak Grúziára állítólagos tűzszünet-sértéseire hivatkozott (aki azonban *valóban* visszavonult, ahogyan azt megkövetelték).[1587]

Szültetett egy határozat-tervezet, hogy Oroszországot kötelezzék a megállapodás végrehajtására, de előre látva az orosz vétót, nem tettek lépéseket.[1588] 2008. augusztus 26-án Oroszország elismerte Dél-Oszétia és Abházia független államiságát az orosz megszállás alatt tartott népszavazások eredményeként. [1589] Grúzia a BT-hez fordult, [1590] amelynek tagjai, akik érintették a kérdést, erősen bírálták az orosz lépést.[1591]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Oroszo.	állampolgárok védelme, békefenntartók megtámadása, autonómia garantálása	békefenntartás, védelmi felelősség	nem*

*Erről azonban határozat nem született, de még tervezetről sem szavaztak.

Vonatkozó BT- vagy közgyűlési határozatok hiányában a fő ENSZ-forrás továbbra is a BT ülései és azok hivatalos jegyzőkönyvei. Ezek azonban korlátozott képet nyújtanak az *opinio jurisról*. A konfliktus kezdetén a legtöbb állam meglehetősen visszafogott és kiegyensúlyozott volt. Amint Oroszország kísérletei nyíltabbá váltak, a tagok kritikusabb véleményeket fogalmaztak meg. Nem vitatták, hogy az orosz békefenntartók jogszerűen voltak jelen, de több tag jelezte, hogy az orosz művelet túllépte mind a békefenntartó, mind a humanitárius missziókat. A tagok nem reagáltak érdemben az R2P érvre, inkább békefenntartó misszióként értelmezték, amelyet túllépettnek tekintettek. Összefoglalva, a nemzetközi közösség inkább azt fejezte ki, hogy az orosz akció jogellenes volt, azonban a cselekmények súlyosságát nem értékelték megfelelően, és nem történt egyértelmű jelzés vagy elítélés. Az azonban biztos, hogy az védelmi felelősség mint jogi norma létezését nem erősítették meg.

[1583] Provisional Verbatim Records S/PV.5961 (Georgia) 19 August 2008. 5-6. o.
[1584] Ibid. (UK) 9. o.
[1585] Ibid. (France) 7. o.
[1586] Ibid. (US) 9. o.
[1587] Ibid. (Russia) 12. o.
[1588] UNSC, The situation in Georgia. In Repertoire of the Practice of the Security Council, 2008-2009 132. o. https://main.un.org/securitycouncil/sites/default/files/en/sc/repertoire/2008-2009/Part%20I/Europe/08-09_Georgia.pdf
[1589] Kremlin, Statement by President of Russia Dmitry Medvedev. (Transcripts) Közzétéve: 2008 augusztus 26. http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1222.
[1590] Letter dated 27 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2008/587.
[1591] Provisional Verbatim Records S/PV.5969 of 28 August 2008.

Francia és ECOWAS beavatkozás Elefántcsontparton (2002, 2011)

Tények

Első beavatkozás (2002-2004)

Az etnikai feszültségek miatt Alassane Dramane Ouattarát, a meghatározó ellenzéki erő vezetőjét kizárták a 2000-es választásokból. Ennek megfelelően támogatói (főként északon) bojkottálták a választásokat, ami a gyenge, 37 százalékos részvételi arányt és Laurent Gbagbo győzelmét eredményezte, aki elnök lett. Az északiak nem tudták támogatni Gbagbót. Az elnöki erőkkel való összecsapások az északiak szisztematikus zaklatásával kezdődtek. Az erőszak eszkalálódásával 2002 szeptemberére a lázadók ellenőrzésük alá vonták Észak egyes részeit.[1592] 2002. szeptember 22-én Franciaország beavatkozott a *Licorne* hadművelet elindításával, elsősorban francia állampolgárok megmentése céljából.[1593] A *Licorne*-erők 2002. október 17-től hivatalosan békefenntartó misszióvá váltak, amikor tűzszüneti megállapodás született, és a francia erők felhatalmazását ismét megerősítették.[1594]

Ugyanez vonatkozik a 2003 januárjától bevetett ECOWAS-erőkre is. Az ECOWAS 2002 októberében döntött a beavatkozásról "az ellenségeskedések beszüntetésének figyelemmel kísérése; a normális közigazgatási szolgáltatások és az áruk és szolgáltatások szabad mozgása visszaállításának; a békemegállapodás végrehajtásához való hozzájárulás" érdekében.[1595] A főtitkár azt állította, hogy a békefenntartás felelőssége e két erőre hárul.[1596] Az ECOWAS mintegy 1500 katonát vetett be, míg Franciaország jelenléte 4000 fős volt.[1597] Többszöri próbálkozás után a konfliktus 2007 márciusában az ouagadougoui politikai megállapodás aláírásával nyugvópontra jutott.[1598]

Második beavatkozás (2011)

Laurent Gbagbo 2000 óta volt elnök Elefántcsontparton. Az államot megosztó polgárháborút 2007-re nemzetközi segítséggel többé-kevésbé sikerült lecsillapítani. 2010-ben azonban elnökválasztást tartottak a két jelölt, Gbagbo, és Alassane Dramane Ouattara volt miniszterelnök között.[1599] Az EU és az ENSZ is azt állította, hogy a választások tisztességesek

[1592] Institute of Studies on Conflicts and Humanitarian Action, Ivory Coast: the phantom of civil war. Közzétéve: 2010 szeptember 2. https://iecah.org/en/ivory-coast-the-phantom-of-civil-war/

[1593] La Côte d'Ivoire de 2002 à 2007 : une chronologie. In Géoconfluences, janvier 2013. http://geoconfluences.ens-lyon.fr/doc/etpays/Afsubsah/popup/BouquetChrono.htm

[1594] Accord de cessation des hostilités entre le Gouvernement de la République de Côte d'Ivoire, le Mouvement populaire ivoirien du Grand Ouest et le Mouvement pour la justice et la paix. Pièce jointe à la lettre datée du 16 janvier 2003, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Chargé d'affaires par intérim de la Mission permanente du Togo auprès de l'Organisation des Nations Unies. S/2003/51. para. 6.

[1595] Lansana Gberie, Prosper Addo, Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. In Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre (KAIPTC) and the Center for International Peace Operations (ZIF) Report 08/04 (February 2006) 21. o.

[1596] Report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Côte d'Ivoire submitted pursuant to Security Council resolution 1514 (2003) of 13 November 2003. S/2004/3. para. 48.

[1597] Ibid. paras. 49., 52.

[1598] Accord politique de Ouagadougou, Mars 2007. Annexe à la lettre datée du 13 mars 2007, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Secrétaire general. S/2007/144.

[1599] Nicolas Cook, Côte d'Ivoire's Post-Election Crisis. In Congressional Research Service 7-5700 RS21989 (2011 április 5) 5. o.

és átláthatóak voltak.[1600] A nemzetközileg elismert eredményt a Választási Bizottság ismertette, amely szerint Ouattara 54 százalékot kapott, Gbagbo pedig 46-ot.[1601] Gbagbo azonban nem volt hajlandó átadni az elnökséget, és a *Conseil Constitutionnelhez* fordult, ami többnyire az általa delegált tagokból áll. A tanács szabálytalanságokra hivatkozva néhány megyében érvénytelenítette az eredményt, és ennek megfelelően megváltoztatta a választások eredményét: 51 százalék Gbagbo és 48 százalék Ouattara javára.[1602]

Nemzetközi megfigyelők arról számoltak be, hogy a döntés törvénytelen volt, és az indoklás hamisított nyilatkozatokon alapult.[1603] Az ENSZ, az Afrikai Unió (AU) és az ECOWAS felszólított a választások valós és nemzetközileg ellenőrzött eredményeinek tiszteletben tartására, valamint az emberi jogok és a humanitárius jog megsértésének beszüntetésére.[1604] Az elefántcsontparti polgárháború kiújulása valós veszéllyé vált.[1605]

A főtitkár arról számolt be, hogy a Gbagbo-párti erők nehéz harci eszközöket, éles lőszert és könnygázt vetettek be az Ouattarát támogató békés tüntetők ellen. Ezek a támadások több civil halálát és sérülését okozták.[1606] Az Ouattara támogatói ellen alkalmazott aránytalan erőszak következtében az ellenállás szervezettebbé vált, és azt fegyveres egységek erősítették meg. Végül az Ouattarát támogató fegyveres erő, a *Forces nouvelle* (később átnevezték *Forces républicaines de Côte d'Ivoire-ra*) közvetlen konfliktusba keveredett a Gbagbo erőivel, miközben Gbagbo továbbra is szélsőséges erőszakot követett el a fegyvertelen civil tüntetőkkel szemben.[1607] A már jelen lévő ENSZ és francia erőket megerősítették, mandátumukat a helyzethez igazították. Részben a beavatkozás eredményeként, de főként az Ouattara-párti erők sikerének köszönhetően május 5-én az *Conseil Constitutionnel* visszavonta a választási eredmények megváltoztatására vonatkozó döntését, és Ouattara 2011. május 6-án esküt tett.[1608] Gbagbo volt elnököt 2011. április 11-én letartóztatták.[1609]

[1600] Thomas J. Bassett és Scott Straus, Defending Democracy in Côte d'Ivoire: Africa Takes a Stand. In Foreign Affairs. Vol. 90, No. 4 (2011 július-augusztus) 133. o.
[1601] Andreas Mehler, From "Protecting Civilians" to "For the Sake of Democracy" (and Back Again) In African Security. Vol. 5, No. 3/4 (2012 július-december) 204. o.
[1602] Commission Electorale Independent, Second Tour de l'Election du President de la Republique de Côte d'Ivoire, Scrutin du 28 Novembre 2010, Resultats Provisoires par Centre de Coordination, December 2, 2010; Conseil Constitutionnel, Decision No CI2010-Ep-34/03-12/CC/SG Portant Proclamation des Resultats Definitifs de l'Election Presidentielle du 28 Novembre 2010 au Nom du Peuple de Côte d'Ivoire, December 3, 2010.
[1603] Thomas J. Bassett, Briefing, Winning Coalition, Sore Loser: Côte D'ivoire's 2010 Presidential Elections. In African Affairs, Vol. 110, No. 440 (2011 július) 477-478. o.
[1604] Fabienne Hara és Gilles Yabi, Côte d'Ivoire, 2002–2011. Chapter 7 in Jane Boulden (szerk.), Responding to Conflict in Africa. The United Nations and Regional Organizations, Pelgrave MacMillan (2013) 164. o.
[1605] Marie Miran-Guyon, Cyclone post-électoral La production de la violence en Côte d'Ivoire (Janvier 2011). In Journal des anthropologues Association française des anthropologues (2011) 374-377. o.
[1606] Twenty-seventh progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire. S/2011/211. paras. 39-44.
[1607] Ibid. paras. 45-52.
[1608] Twenty-eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire. S/2011/387. para. 16.
[1609] Ibid. para. 2.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Első beavatkozás (2002-2004)

Az elefántcsontparti polgárháborúra reagálva a BT elítélte a kormány megdöntésére irányuló erőfeszítéseket. A nyilatkozat ugyanakkor elismerően szólt mind az ECOWAS-erők jelenlétéről, mind pedig a francia erőfeszítésekről, amelyeket "az elefántcsontparti kormány kérésére tettek a további harcok megakadályozása érdekében".[1610] Ezt egy határozat is megerősítette, amely egyértelműen elfogadta mind az ECOWAS, mind Franciaország békefenntartó misszióját.[1611] A határozatot vita nélkül, egyhangúlag fogadták el.[1612] A BT ülésén a főtitkár megköszönte Franciaország és az ECOWAS erőfeszítéseit, valamint tanácsot adott egy kisebb ENSZ-művelet létrehozására, amely kiegészítené a békefenntartásban végzett munkájukat.[1613] Ennek megfelelően egy ENSZ-missziót hoztak létre, amelynek fő feladata a megfigyelés és a kapcsolattartás, teljes együttműködésben Franciaországgal és az ECOWAS-szal. A határozat azt is tartalmazta, hogy ezek az erők az 1464. sz. (2003) határozatban foglalt megbízás alapján működnek.[1614] Még Kína[1615] és Oroszország is elismerően nyilatkozott és üdvözölte az ECOWAS és Franciaország műveleteit.[1616] Ebben a tekintetben a BT teljes egységben volt.

Ez a támogatás többször is kifejezésre jutott.[1617] 2004 februárjában a BT még kifejezettebb felhatalmazást adott Franciaországnak arra, hogy minden szükséges eszközt felhasználjon az ENSZ-misszió (UNOCI) támogatására, különösen a "közvetlenül az UNOCI által ellenőrzött területeken kívül" történő beavatkozásra a harci cselekményekkel szemben.[1618] Ezzel egyidejűleg az ECOWAS erőit az UNOCI fennhatósága alá helyezték.[1619] 2004. november 6-án az elefántcsontparti kormányerők megtámadták a francia erőket. Kilenc francia katona és egy amerikai állampolgár meghalt, 38 francia katona megsebesült. Válaszul a francia erők megsemmisítették a támadó erők által használt katonai repülőgépeket és helikoptereket.[1620] A BT nyilatkozatában elítélte a francia békefenntartók elleni támadást, és megerősítette, hogy Franciaország reakciója jogszerű volt, és kijelentette, hogy

> „A Biztonsági Tanács megerősíti, hogy a francia erők és az UNOCI felhatalmazást kapnak arra, hogy a 2004. február 27-i 1528 (2004) sz. határozatával összhangban

[1610] Statement by the President of the Security Council of 20 December 2002. S/PRST/2002/42.
[1611] UNSC Res. 1464 (2003) of 4 February 2003. para. 8.
[1612] Provisional Verbatim Records S/PV.4700 of 4 February 2003.
[1613] Provisional Verbatim Records S/PV.4746 (Secretary-General) 29 April 2003. 3. o.
[1614] UNSC Res. 1479 (2003) of 13 May 2003 paras. 3. and 11.
[1615] Provisional Verbatim Records S/PV.4793 (China) 25 July 2003. 8. o.
[1616] Ibid. (Russia) 15. o.
[1617] Statement by the President of the Security Council of 25 July 2003. S/PRST/2003/11.; UNSC Res. 1498 (2003) of 4 August 2003.; UNSC Res. 1514 (2003) of 13 November 2003.; Statement by the President of the Security Council of 13 November 2003. S/PRST/2003/20.; Statement by the President of the Security Council of 5 December 2003. S/PRST/2003/25.; UNSC Res. 1527 (2004) of 4 February 2004.;
[1618] UNSC Res. 1528 (2004) of 27 February 2003 para. 16.
[1619] Ibid. para. 1.
[1620] Third progress report of the Secretary-General on the United Nations operation in Côte d'Ivoire. S/2004/962. para. 17.

minden szükséges eszközt felhasználjanak megbízatásuk maradéktalan teljesítéséhez.”[1621]

Ezt a támogatást az 1572. sz. határozat (2004) megerősítette, és fegyverembargót vezetett be a konfliktusban részt vevő valamennyi féllel szemben, az UNOCI és a francia misszió kivételével.[1622]

Második beavatkozás (2011)

2010 novemberének elején a hangulat még ígéretes volt a BT-ben. A meghívott elefántcsontparti képviselő büszkén jelentette, hogy

„A választások napját a lakosság lelkesedése és a demokratikus elvek tiszteletben tartása egyaránt jellemezte. A lakosság tömegesen választ a politikai vezetők felhívására, hogy leadja szavazatát. A részvételi arány meghaladta a 80 százalékot - ez az egyik legmagasabb a világon. Maga a szavazás nyugodt és rendezett körülmények között zajlott, és nem jegyeztek fel komolyabb emberi jogi jogsértést, ami lenyűgöző, tekintve, hogy az újraegyesítés még nem valósult meg. Az elefántcsontparti nép felelt a kihívásoknak, megmutatva a nemzetközi közösségnek politikai érettségét és eltökéltségét a válság megszüntetésére.”[1623]

Az eredményeket a *Conseil Constitutionelle* november 10-ig ígérte kihirdetni.[1624] Decemberben Elefántcsontpart értesítette a BT-t, hogy Gbagbo győzött az *Conseil Constitutionelle* korrekciója szerint, amely a kilenc északi régió eredményeit érvénytelennek nyilvánította.[1625] December 20-án a BT egyhangúlag elfogadott egy határozatot, amelyben a szerv "a lehető leghatározottabban elítélte a nép akaratának bitorlására és a választási folyamat integritásának, valamint az elefántcsontparti békefolyamat bármilyen előrehaladásának aláásására irányuló kísérleteket", és a VII. fejezet alapján eljárva felszólított minden "érintettet, hogy tartsák tiszteletben a nép akaratát és a választások eredményét, tekintettel arra, hogy az ECOWAS és az Afrikai Unió elismeri Alassane Dramane Ouattarát Elefántcsontpart megválasztott elnökeként".[1626]

Megújította továbbá az UNOCI megbízatását, valamint gyakorlatilag az azt támogató francia erőket is.[1627] A BT 2011 januárjában további csapatokkal és felszereléssel erősítette meg az ENSZ-missziót, és ismét bevonta a francia erőket, akikkel való együttműködés a felek kötelessége.[1628] A főtitkár különleges képviselője és az ENSZ elefántcsontparti műveletének vezetője elismerését fejezte ki a francia missziónak "a rendkívül hasznos együttműködésért, beleértve az ENSZ elefántcsontparti művelete (UNOCI) főhadiszállásának a válság különböző

[1621] Statement by the President of the Security Council of 6 November 2004. S/PRST/2004/42.
[1622] UNSC Res. 1572 (2004) of 15 November 2004. paras. 2., 7-8.
[1623] Provisional Verbatim Records S/PV.6415 (Côte d’Ivoire) 3 November 2010. 2-3. o.
[1624] Ibid. 3. o.
[1625] Provisional Verbatim Records S/PV.6437 (Côte d’Ivoire) 7 December 2010. 2. o.
[1626] UNSC Res. 1962 (2010) of 20 December 2010.
[1627] Ibid. paras. 3., 10.
[1628] UNSC Res. 1967 (2011) of 19 January 2011. para. 9.; UNSC Res. 1975 (2011) of 30 March 2011. para. 7.; és UNSC Res. 1980 (2011) of 28 April 2011.

pillanataiban nyújtott, döntő fontosságú védelmét".[1629] Végül a 2000. sz. (2011) határozat *expressis verbis* tartalmazta a francia erők felhatalmazásának kiterjesztését.[1630] Mindez egyértelmű irányt mutat, a francia részvétel és erő alkalmazása az első pillanattól kezdve engedélyezett volt.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Franciao.	2002: békefenntartás, kormány beleegyezése		igen
	2011: ENSZ BT felhatalmazása		igen
ECOWAS	2002: békefenntartás, ENSZ BT utólagos jóváhagyása		igen

A határozatok támogatottsága százalékban

Első beavatkozás (2002-2004)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/1464	100	100	100
S/RES/1479	100	100	100
S/RES/1498	100	100	100
S/RES/1514	100	100	100
S/RES/1528	100	100	100
S/RES/1527	100	100	100

Második beavatkozás (2011)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/1962	100	100	100
S/RES/1967	100	100	100
S/RES/1975	100	100	100
S/RES/1980	100	100	100
S/RES/2000	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 20. melléklet szemlélteti.

Mind a francia, mind az ECOWAS beavatkozását elfogadták és jóváhagyták, ahogyan azt a BT határozatai és elnöki nyilatkozatai bemutatták. A 2002-es beavatkozás azt mutatja, hogy az engedélyt utólag is meg lehet adni. A 2011-es beavatkozással kapcsolatban a főtitkár sajtóközleményben kijelentette, hogy az R2P kialakulóban lévő doktrínájának egyik példája.[1631] Ez az értékelés *önmagában* azonban nem tekinthető bizonyítéknak az R2P jogi létezésére vonatkozóan.

[1629] Provisional Verbatim Record S/PV.6513. 13 April 2011. 2. o.
[1630] UNSC Res. 2000 (2011) of 27 July 2011 para. 17.
[1631] UN Secretary-General, Libya, Côte d'Ivoire Events Mark Historic Precedent, Secretary-General Tells Sofia Platform, Citing 'Watershed' in Responsibility to Protect Doctrine. UN Press Release SG/SM/13548, 6 MAY 2011. "What is happening in Libya, Côte d'Ivoire and elsewhere is a historic precedent, a watershed in the emerging doctrine of the responsibility to protect. Never again, world leaders resolved in 2005 after the tragedies in Rwanda

A NATO líbiai beavatkozása (2011)

Tények

Muammar Kadhafi 1969-ben egy puccs eredményeként került hatalomra, és elnyomó rendszert hozott létre.[1632] Amikor az arab tavasz elérte Kadhafi Líbiáját, 2011 februárjára önkényes fogvatartásról, kínzásokról és gyilkosságokról számoltak be.[1633] A főbb városokban tüntetések kezdődtek. A hírek szerint a békés tüntetőket a líbiai diktátor fegyveres erői vették célba.[1634] A tényfeltárás azonban bebizonyította, hogy a felkelés valójában az első naptól kezdve fegyveres felkelés volt, és a Kadhafi-rezsim kezdetben nem halálos erejű erőszakot, hanem főként gumilövedékeket és vízágyúkat vetett be.[1635] Valójában az erőszakot a tüntetők kezdték el Bengáziban, Al-Bajdában, Tripoliban és Misuratában.[1636] Miután azonban az erőszak elterjedt, a kormány valóban bevetett halálos fegyvereket, és "brutális leszámolást indított".[1637] Egyesek azzal érvelnek, hogy az erőszakot nem megkülönböztetés nélkül alkalmazták, és a civilek nem voltak célpontok.[1638] Mások azt állítják, hogy Kadhafi civileket vett célba.[1639] A nemzetközi közösség mindenesetre gyorsan reagált,[1640] és a NATO katonai beavatkozásba kezdett.[1641] A NATO-misszió (*Operation Unified Protector*) 2011. március 22-től 2011. október 31-ig tartott.[1642] Kadhafit 2011. október 20-án a felkelők megölték, az ellenzék (Nemzeti Átmeneti Tanács) néhány nappal később Líbia felszabadítását jelentette be.[1643]

---

and Srebrenica. They enunciated this new doctrine: the responsibility to protect. […] Let me be clear on another point, as well: at no time has the United Nations exceeded its Security Council mandates. In Côte d'Ivoire, UN forces undertook a limited military operation whose sole purpose was to protect innocent people. The only targets of armed action were the heavy weapons used by the former regime to attack civilians and our own headquarters and peacekeepers."

[1632] Horace Campbell, Global NATO and the Catastrophic Failure in Libya. Monthly Review Press (2013) 47. o.

[1633] Derek Chollet, Ben Fishman, Who Lost Libya. In Foreign Affairs Vol. 94, no. 3 (2015 május-június) 154. o.

[1634] Alan J. Kuperman, Obama's Libya Debacle, How a Well-Meaning Intervention Ended in Failure. In Foreign Affairs, Vol. 94, No. 2 (2015 március-április) 66. o.

[1635] Alan J. Kuperman, A Model Humanitarian Intervention? Reassessing NATO's Libya Campaign. In International Security Vol 38. No. 1. (Summer 2013) 108-109. o.

[1636] Alan J. Kuperman, Lessons from Libya: How Not to Intervene. Policy Brief, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School (2013 szeptember).

[1637] Ivo H. Daalder and James G. Stavridis, NATO's Victory in Libya: The Right Way to Run an Intervention. Foreign Affairs. Vol. 91. No. 2. (2012 március-április) 2. o.

[1638] Aidan Hehir, Robert Murray, Libya, The Responsibility to Protect and the Future of Humanitarian Intervention. Palgrave Macmillan (2013) 194-5. o.

[1639] Human Rights Watch, Death of a Dictator, Bloody Vengeance in Sirte. Közzétéve: 2012 október 16. https://www.hrw.org/report/2012/10/16/death-dictator/bloody-vengeance-sirte

[1640] Sarah Brockmeier, Oliver Stuenkel és Marcos Tourinho, The Impact of the Libya Intervention Debates on Normsof Protection. In Global Society. Vol. 30. No. 1. (2016) 115. o.

[1641] Christopher Zambakari, The misguided and mismanaged intervention in Libya:Consequences for peace. In African Securiyt Review, Vol 25. No. 1. (2016) 44. o. Lásd még: Andrea Carati, Responsibility to protect, NATO and the problem of whoshould intervene: reassessing the intervention in Libya. In Global Change, Peace and Security.Vol. 29. No. 3 (2017); Kjell Engelbrekt, Marcus Mohlin és Charlotte Wagnsson, The Nator Interventionin Libya. Lessons learned from the campaign. Routledge (2014).

[1642] NATO, NATO and Libya (Archived) Utoljára frissítve: 2015 november 9. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_71652.htm

[1643] United Nations Support Mission in Libya, UN Human Rights Office of the High Commissioner, Report in the Trial of 37 Formal Members of the Quadhafi Regime (Case 630/2012), 2017 február 21. 7. o. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/LY/Trial37FormerMembersQadhafiRegime_EN.pdf. Lásd még: Martin Chulov, Luke Harding, Libya: Murder in Benghazi and the fall of Gaddafi. Guardian Books (2012).

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

2011. február 25-én a főtitkár arról számolt be, hogy "állítólag megkülönböztetés nélküli gyilkosságok, önkényes letartóztatások, békés tüntetők lelövése, az ellenzékiek fogva tartása és kínzása, valamint külföldi zsoldosok bevetése" történt, és "jelentések szerint az áldozatok között nők és gyermekek is vannak, valamint jelentések szerint megkülönböztetés nélküli támadások érik a zsoldosnak vélt külföldieket".[1644] A főtitkár azt is megjegyezte, hogy tanácsadói emlékeztették a líbiai hatóságokat a polgári lakosság védelmére vonatkozó felelősségükre, a főtitkár a nemzetközi közösséget is konkrét intézkedések megtételére szólította fel.[1645] Érdekes módon az ENSZ líbiai képviselője az ellenzék oldalára állt, és egyértelműen elítélte a diktátor lépéseit. Kiállt a demokratikus hatalomváltás mellett és az ENSZ segítségét kérte:

> „Líbiát az Egyesült Nemzetek Szervezetének határozata hozta létre. Kérem, Egyesült Nemzetek, mentsék meg Líbiát! Nem a vérontásra! Nem az ártatlanok megölésére! Gyors, határozott és bátor megoldást akarunk.”[1646]

A BT másnap válaszolt a kérésre az 1970. sz. határozat elfogadásával. A határozat preambulumában sajnálatát fejezte ki az emberi jogok megsértése miatt, megállapította, hogy szisztematikus és széles körű támadások történtek a civilek ellen, és felszólította a líbiai hatóságokat, hogy tartsák tiszteletben a védelemre vonatkozó felelősségüket.[1647] A BT a Nemzetközi Büntetőbíróság elé utalta a helyzetet,[1648] fegyverembargót,[1649] utazási tilalmat[1650] és vagyonbefagyasztást[1651] rendelt el. A 12. paragrafus felhatalmazta a tagállamokat a fegyverembargó hatálya alá tartozó tárgyak lefoglalására és elidegenítésére, ami az erőszak alkalmazására vonatkozó korlátozott felhatalmazásként is értelmezhető, ahogyan azt a NATO is tette.[1652] Bár a határozatot a BT valamennyi tagja támogatta, és mindannyian aggódtak az emberi jogi helyzet miatt, Oroszország úgy volt hajlandó értelmezni a határozatot, hogy az csak politikai megoldást céloz, és nem szankciókat ír elő, az ugyanis a líbiai ügyekbe való erőszakos beavatkozás lenne, ami tovább ronthatná a helyzetet.[1653]

Márciusban a BT felhatalmazta a nemzeti szinten vagy regionális megállapodásokon keresztül eljáró tagállamokat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést a polgári lakosság védelmére, "kizárva ugyanakkor bármilyen formában működő külföldi megszálló erők

---

[1644] Provisional Verbatim Records S/PV.6490 (Secretary-General) 25 February 2011. 3. o.
[1645] Ibid. 3-4. o.
[1646] Ibid. (Libya) 5. o. A képviselő Kadhafi elvtársa volt. Abdurrahman Mohamed Shalghamot 2009. március 16-án nevezték ki ENSZ-nagykövetnek. Ezt megelőzően diplomáciai tisztséget töltött be, Kadhafi külügyminisztere is volt. Cf. The Washington Diplomat, His Excellency Abdurrahman Mohamed Shalgham. Közzétéve: 2010 november 11. https://washdiplomat.com/his-excellency-abdurrahman-mohamed-shalgham/
[1647] UNSC Res. 1970 (2011) of 26 February 2011. Preamble.
[1648] Ibid. paras. 4-8.
[1649] Ibid. paras. 9-14.
[1650] Ibid. paras. 15-6.
[1651] Ibid. paras. 17-21.
[1652] NATO, NATO and Libya (Archived) Utoljára frissítve: 2015 november 9. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_71652.htm
[1653] Privisional Verbatim Records S/PV.6491 (Russia) 26 February 2011. 4. o.

jelenlétét Líbia területének bármely részén".[1654] Ez azt jelenti, hogy a BT engedélyezte az erőszak alkalmazását (cf. „minden szükséges intézkedés"), a megszállás kivételével. A határozatot 10:0 arányban fogadták el, 5 tartózkodás mellett. Az Egyesült Királyság máris kijelentette, hogy a NATO készen áll a határozat végrehajtására.[1655] Németország, India, Brazília, Kína és Oroszország tartózkodott. Németország nem tudta támogatni a határozatot, mivel a katonai erőszak alkalmazása túl kockázatosnak tűnt számára, ami csak súlyosbítaná a helyzetet.[1656] India azzal érvelt, hogy a határozat messzemenő intézkedésekhez folyamodott "viszonylag kevés hiteles információ birtokában a helyzetről". India bírálta a felhatalmazás határozatlan idejű jellegét is.[1657] Brazília szintén attól tartott, hogy az engedélyezett erőszak-alkalmazás több kárt okozna, mint hasznot. A képviselő úgy vélte továbbá, hogy az intézkedés messze túlmutat azon, amit az Arab Államok Ligája kért.[1658] Ezzel szemben, a kolumbiai képviselő szerint:

> „Nem szavaztunk az erőszak válogatás nélküli alkalmazása vagy egy állam megszállása mellett. Olyan intézkedések mellett szavaztunk, amelyek célja a polgári lakosság védelme egy olyan kormány fenyegető támadásaitól, amely kormány tetteivel és nyilatkozataival megmutatta, hogy nem képes megfelelni a lakosság védelmével kapcsolatos nemzetközi felelősségnek."[1659]

Oroszország kételkedett, mivel a határozat "potenciálisan megnyitja az utat a nagyszabású katonai beavatkozás előtt", és további humanitárius veszteségeket okozhat.[1660] Kína is kifejtette, hogy nemzetközi viszonylatban mindig is ellenezte az erő alkalmazását, és ellenzi az ilyen felhatalmazást, de nem szándékozott megakadályozni az Arab Liga és az Afrikai Unió próbálkozását, ezért tartózkodott.[1661]

2011. március 24-én a főtitkár értesítette a BT-t, hogy a NATO értesítést küldött "arról a döntéséről, hogy az 1970. sz. (2011) és 1973. sz. (2011) határozatok értelmében szövetségi műveletet indít a Líbia elleni fegyverembargó támogatására".[1662] Bár Oroszország kritikusan viszonyult az utóbbi határozathoz, nem tagadta, hogy az felhatalmazta a NATO-t az akcióra. Oroszország azonban emlékeztetett arra, hogy "[a]z említett határozatban megállapított mandátumot bármilyen módon meghaladó cselekedet vagy az erőszak bármilyen aránytalan alkalmazása elfogadhatatlan".[1663]

[1654] UNSC Res. 1973 (2011) of 17 March 2011 para. 4.
[1655] Privisional Verbatim Records S/PV.6498 (UK) 17 March 2011. 4. o.
[1656] Ibid. (Germany) 5. o.
[1657] Ibid. (India) 6. o.
[1658] Ibid. (Brazil). Az Arab Nemzetek Ligája repüléstilalmi övezet létrehozását kérte az ENSZ-től, mivel a líbiai rezsim nem reagált a res. 1970-ra. Cf:. Richard Leiby and Muhammad Mansour: Arab League asks U.N. for no-fly zone over Libya. In The Washington Post. Publikálva: 2011 március 12. https://www.washingtonpost.com/world/arab-league-asks-un-for-no-fly-zone-over-libya/2011/03/12/ABoie0R_story.html
[1659] Ibid. (Colombia) 7. o.
[1660] Ibid. (Russia) 8. o.
[1661] Ibid. (China) 10. o.
[1662] Provisional Verbatim Records S/PV.6505 (Secretary-General) 24 March 2011. 4. o.
[1663] Provisional Verbatim Records S/PV.6528 (Russia) 4 May 2011. 9. o.

A BT létrehozta az ENSZ líbiai támogató misszióját (UNSMIL) békefenntartó mandátummal és a többi szereplő koordinálásának fókuszaként.[1664] A NATO-t nem említette, de az 1973. sz. határozat 4. paragrafusának általános felhatalmazását fenntartotta azzal a kikötéssel, hogy a BT bármikor visszavonhatja ezt a felhatalmazást.[1665] Mindazonáltal ez a bekezdés az adott mandátum kiterjesztéseként működött. Érdemes megjegyezni, hogy a líbiai képviselő (az ellenzék, a Nemzeti Átmeneti Tanács oldalán) megköszönte a NATO-nak, hogy további 90 nappal meghosszabbította a műveletet.[1666] A főtitkár líbiai különmegbízottja szintén arról számolt be a tagoknak, hogy a líbiaiak hálásak a NATO-nak, amiért a BT mandátuma alapján jár el.[1667] Kadhafi halála után, 2011. október 23-án a Nemzeti Átmeneti Tanács Líbia felszabadulását jelentette be.[1668] Ennek megfelelően a BT visszavonta az 1973. sz. határozat felhatalmazását 2011. október 31-től.[1669] Az ENSZ világosan közölte, hogy ezzel a NATO-mandátum véget ért.[1670] Egy nappal később a NATO bejelentette a művelet aznapi lezárását.[1671]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
NATO	emberi jogos súlyos megsértése	BT felhatalmazása	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/1970	100	100	100
S/RES/1973	100	67	84
S/RES/2009	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 21. melléklet szemlélteti.

[1664] UNSC Res. 2009 (2011) of 16 September 2011 para 12.
[1665] Ibid. para. 20.
[1666] Provisional Verbatim Records S/PV.6622 (Libya) 26 September 2011. 6. o.
[1667] Provisional Verbatim Records S/PV.6639 (Special Representative of the Secretary-General for Libya) 26 October 2011. 5. o.
[1668] Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya. S/2011/727 para. 3.
[1669] UNSC Res. 2016 (2011) of 27 October 2011 para. 5.
[1670] UN Press Releases, Security Council Votes Unanimously to End NATO Civilian Protection Mandate in Libya, Following Authorities' Formal Declaration of Liberation. 2011 október 27. SC/10424.
[1671] NATO Press Release, NATO Secretary General statement on end of Libya mission. Press Release (2011) 136 issued on 28 October 2011. https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_80052.htm

Az Öböl-menti Együttműködési Tanács beavatkozása Bahreinben (2011)

Tények

Az arab tavasz kirobbanásakor, 2011 februárjában békés tüntetések kezdődtek Bahreinben. A demokráciapárti polgárok Manamában gyűltek össze, és szociális és politikai jogokat, a monarchia korrupciójának megszüntetését és új alkotmányt követeltek.[1672] A tiltakozásoknak vallási vonatkozása is volt, mivel a síita többség ellenére az államot egy szunnita dinasztia irányította. Ezért Bahrein a síita Iránt vádolta a felkelés szításáért és támogatásáért.[1673] Ahogy a zavargások márciusban folytatódtak, összecsapásokra is sor került a biztonsági erőkkel. Március 13-án a tüntetők a főváros pénzügyi központját akarták lezárni.[1674] Válaszul a kormány hadiállapotot vezetett be.[1675] Ugyanezen a napon ezer szaúd-arábiai katona vonult be Bahreinbe, hogy az Öböl-menti Együttműködési Tanács (GCC) fennhatósága alatt támogassa a dinasztiát.[1676] A GCC-t 1981-ben hozták létre, elsősorban azért, hogy biztosítsa a szubrégió monarchiáinak hatalmon maradását.[1677] A szaúdi beavatkozás a GCC nevében valóban a bahreini kormány megerősítését és a demokratikus mozgalmak terjedésének megakadályozását célozta.[1678] Az elnyomás brutális volt. Ezreket öltek meg, kínoztak meg, tartóztattak le vagy függesztettek fel állásukból.[1679]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

A hadiállapot bevezetésének és a GCC Bahreinbe való belépésének napján a főtitkár nyilatkozatot adott ki, amiben aggodalmát fejezte ki az erőszak alkalmazása miatt, de nem ítélte el az okozóit.[1680] A BT még az Irán által áprilisban küldött levél után is hallgatott. Ebben azonban Teherán nem kérdőjelezte meg a GCC beavatkozásának jogszerűségét önmagában, inkább a civilek elleni atrocitásokat és a békés tüntetések elfojtását ítélte el. Az alábbi idézetek a beavatkozásra utalnak:

> „A külföldi katonai beavatkozás Bahreinben csak azért történt, hogy megerősítse a kormány kezét a nép jogos követeléseinek elfojtásában. Határozottan úgy véljük, hogy

---

[1672] Shamiran Mako, International Response to Bahrain's Arab Spring. In E-International Relations. ISSN 2053-8626. 17 July 2017. 1. o. https://www.e-ir.info/pdf/24003.

[1673] Brandon Friedman, Battle for Bahrein: What One Uprising Meant for the Gulf States and Iran. In World Affairs, Vol. 174, No. 6 (2012 március-április) 76. o.

[1674] Simon Henderson, Bahrain's Crisis: Saudi Forces Intervene. In Policy Analysis / PolicyWatch 1177. The Washington Institute for Near East Policy. 2011 március 15. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/bahrains-crisis-saudi-forces-intervene.

[1675] Rachel Bronson, Saudi Arabia's Intervention in Bahrain: A Necessary Evil or a Strategic Blunder? In Foreign Policy Research Institute E-Notes (2011 március). https://www.fpri.org/docs/media/201103.bronson.saudiarabia.pdf.

[1676] Deutsche Welle, Bahrain escalation. Közzétéve: 2011 március 16. https://www.dw.com/en/saudi-intervention-in-bahrain-increases-gulf-instability/a-14912216.

[1677] Silvia Colombo, Unpacking the GCC's Response to the Arab Spring. In Sharaka Commentaries, No. 1. (2012 július) Instituto Affari Internazionali. 1. o. https://www.iai.it/sites/default/files/Sharaka_C_01.pdf.

[1678] A. K. Pasha, The Gulf Cooperation Council: a regional approach to peace,security and development. In Journal of the Indian Ocean Region. Vol. 8. No. 1. (2012 június) 97. o.

[1679] Stephen Zunes, Bahrain's Arrested Revolution. In Arab Studies Quarterly. Vol. 35, No. 2 (Spring 2013) 149. o.

[1680] United Nations Press Release, Secretary-General, Concerned at Neighbouring Troops in Bahrain, Pledges UN Readiness to Back National Efforts for Broad-based Dialogue, Reform. 14 March 2011. SG/SM/13445.

az elnyomás politikája soha nem a helyes válasz, különösen egy olyan helyzetben, amikor az emberek fellázadtak, hogy követeljék alapvető jogaikat."

„Mivel a bahreini problémákra nincs katonai megoldás, és a békés belföldi mozgalom elleni külföldi katonai beavatkozás előbb-utóbb súlyosbítaná a helyzetet, kormányom elítéli a békés civilek elleni erőszakos fellépést, és kéri a külföldi erők kivonását Bahreinből. Addig is szeretném felkérni az Egyesült Nemzetek Szervezetét, különösen a Biztonsági Tanácsot, hogy tegyen eleget kötelezettségeinek, és kötelezze a bahreini hatóságokat és a beavatkozó katonai erőket, hogy tartózkodjanak a békés civilek elleni erőszaktól, hogy a bahreini kormány minden bahreini lakossal tisztességes módon, tisztelettel és emberi méltósággal bánjon, és hogy az ország problémáit politikai párbeszéd útján oldja meg."[1681]

Látható a megfogalmazásból, hogy az egyetlen állam, aki az ENSZ-ben kifogásolta a beavatkozást, nem Bahrein elleni, hanem a civilek ellen alkalmazott erőszakot ítélte el. Ennek megfelelően a kormány felhívására történő beavatkozás jogszerűségét, mint olyat, Irán nem kifogásolta. Egyértelműen az emberi jogok megsértését ítélte el. Magára nézve pedig Irán kategorikusan tagadta azt a vádat, hogy beavatkozott volna Bahrein belügyeibe, ahogyan azt Bahrein állította.

A GCC a BT elnökének küldött levélben válaszolt:

„A Miniszterek Tanácsa [...] elutasítja az iráni külügyminiszternek az ENSZ főtitkárához intézett, a bahreini helyzetet érintő levelét. Az említett levélben megfogalmazott fenyegetések Irán folyamatos politikáját tükrözik, amelynek célja, hogy beavatkozzon a GCC-tagállamok belügyeibe, és állításokat és hazugságokat terjesszen, ami a nemzetközi jog és az államok közötti jószomszédi viszony elvének megsértésével nyugtalansághoz és instabilitáshoz vezet a régióban."

„A Miniszterek Tanácsa felszólította a nemzetközi közösséget, különösen a Biztonsági Tanácsot mint az Egyesült Nemzetek Szervezetének a nemzetközi biztonság fenntartásáért felelős legfőbb hatóságát, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket Irán nyílt beavatkozásának, provokatív akcióinak és fenyegetéseinek megállítására, amelyek célja, hogy viszályt szítson a GCC tagállamaiban, aláásva biztonságukat és stabilitásukat, az ezen államok által tanúsított jó szándék ellenére."

„A GCC tagállamai, tudatában felelősségüknek és a régióban betöltött szerepüknek, valamint emlékeztetve arra, hogy szuverenitásuk, stabilitásuk és biztonságuk megőrzésére törekszenek, teljes mértékben elutasítanak minden külső beavatkozást belügyeikbe, és nem fognak habozni, hogy bármilyen politikát elfogadjanak vagy bármilyen szükséges intézkedést megtegyenek e tekintetben. Miközben a GCC tagállamai jószomszédi kapcsolatokat kívánnak fenntartani minden állammal, beleértve az Iráni Iszlám Köztársaságot is, mindazonáltal felszólítják az iráni rezsimet, hogy

[1681] Identical letters dated 15 April 2011 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Islamic Republic of Iran to the United Nations addressed to the Secretary-General, the President of the General Assembly and the President of the Security Council. A/65/822, S/2011/253.

tartózkodjon az uszító vagy provokatív cselekményektől, a nyugtalanság keltésétől, a hazugságok terjesztésétől, az ügynökök toborzásától és az alvó sejtek létrehozásától a GCC szuverén államaiban. E cselekmények célja, hogy elterelje a figyelmet az iráni helyzetről és az ország belső problémáiról."[1682]

A BT teljesen figyelmen kívül hagyta a helyzetet. Az Emberi Jogi Tanács kiadott egy jelentést, ami bizonyította, hogy február és május között tömeges és szisztematikus emberi jogi jogsértések és túlzott erőszak alkalmazása történt. Bár a jelentés nem tért ki az GCC beavatkozásának jogszerűségére, határozott kijelentéseket tartalmazott annak eredményéről.

„A király továbbá felkérte a GCC-országok csapatait, hogy avatkozzanak be és védjék meg a kormányzati létesítményeket. A GCC beavatkozása segített a kormánynak abban, hogy az eddigi legbrutálisabb támadást intézze a békés bahreini tüntetők ellen. Március 16-án legalább hat ember meghalt és több százan megsebesültek, amikor a biztonsági erők szétverték a Manamában letáborozó tüntetőket. Tankokkal, helikopterekkel és gépfegyverekkel felszerelt dzsipekkel felfegyverkezve a biztonsági erők könnygázt, gumilövedékeket, sörétes és éles lőszert lőttek a tüntetők tömegére, és járműveket semmisítettek meg."

„Bár nincs jele annak, hogy a GCC közvetlenül részt vett a támadásban, a támadás időzítése egybeesett a külső beavatkozás kezdetével, és egyre nagyobb az aggodalom, hogy az elnyomást a GCC-tagállamokkal való összejátszással szervezték meg."[1683]

Ez a jelentés azonban gyakorlatilag lezárta a helyzetértékelést. Az ENSZ teljesen figyelmen kívül hagyta a beavatkozást és az emberi jogok brutális megsértését. Nem történtek intézkedések és nem történt elítélés.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
GCC	béke és stabilitás helyreállítása	kormány beleegyezése	igen*

*Az esemény fényében meggyőzőnek tűnik, hogy a *de facto* és *de jure* kormány meghívását a GCC beavatkozásának szilárd jogi alapjaként fogadták el.

[1682] Letter dated 20 April 2011 from the representatives of Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia and the United Arab Emirates to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2011/261.
[1683] Human rights situations that require the Council's attention, written statement / submitted by the Cairo Institute for Human Rights Studies. A/HRC/17/NGO/47.

Etiópiai, kenyai és AU beavatkozás Szomáliában (2006, 2011)

Tények

Első beavatkozás (2006)

2006 decemberében az etióp erők bevonultak Szomáliába, hogy támogassák a szomáliai átmeneti szövetségi kormányt (*Transitional Federal Government* – TFG). A TFG az ENSZ által elismert kormány volt, miután az ENSZ missziója megszűnt. A beavatkozás célja az Iszlám Bíróságok Uniójának[1684] (*Islamic Courts Union* - ICU) kiszorítása volt, egy iszlamista csoporté, amely Dél-Szomália nagy részét, köztük a fővárost, Mogadishut is ellenőrzése alá vonta.[1685] 2007-ben az AU úgy döntött, hogy az egyoldalú megoldások helyett missziót (AMISOM) indít. Etiópia 2009 februárjára ennek megfelelően kivonta erőit.[1686]

Második beavatkozás (2011)

2011 októberében Kenya katonai műveletet indított Szomáliában. A cél az Al-Shabaab militáns csoport elleni küzdelem volt, amely emberrablásokért és támadásokért volt felelős kenyai területen, különösen a kenyai-szomáliai határhoz közeli régiókban. A kenyai hadsereg az Afrikai Unió szomáliai missziójának (AMISOM) erőivel együtt az Al-Shabaab visszaszorítását tűzte ki célul a határ menti területekről, valamint egy pufferzóna létrehozását Kenya biztonságának növelése érdekében.[1687]

2011 decemberében az etióp erők bevonultak Szomáliába, ezúttal az Afrikai Unió szomáliai missziójának (AMISOM) részeként. Afrikai uniós csapatokhoz csatlakoztak, hogy támogassák a nemzetközileg elismert szomáliai kormányt az Al-Shabaab elleni harcban, amely Szomália déli részének jelentős részét ellenőrzése alá vonta. A művelet célja az ország stabilizálása és az Al-Shabaab befolyása elleni küzdelem volt. Az etiópiai és az AMISOM-erőknek a szomáliai kormánycsapatokkal együtt sikerült jelentősen visszaszorítaniuk az Al-Shabaab fegyvereseit a városi területekről és kulcsfontosságú stratégiai helyekről. Az Al-Shabaab azonban továbbra is tevékenykedett a vidéki területeken és alkalmi támadásokat indított, a politikai és biztonsági helyzet pedig továbbra is törékeny maradt.[1688]

[1684] A furcsa név (eredeti szomali nyelven: Midowga Maxkamadaha Islaamiga) onnan ered, hogy Sharia bíróságok jogi és politikai szervezete volt ez, saját milíciával. Az Al-Shabaab is ebből nőtt ki.
[1685] Braden Civins, Ethiopia's Intervention in Somalia, 2006-2009. In World Press, Vol. 2. Issue 2. (Fall/Winter 2010) 137-138. o.
[1686] Lionel Cliffe, Roy Love és Kjetil Tronvoll, Conflict and Peace in the Horn of Africa. In Review of African Political Economy No. 120. 162. o.
[1687] Luckystar Miyandazi, Kenya's military intervention in Somalia: An intricate process. In Policy and Practice Brief, ACCORD, Issue 19 (2012 november) 1-8. o.
[1688] Cf. Mohamed Haji Ingiriis, From Al-Itihaad to Al-Shabaab: how the Ethiopian intervention and the 'War on Terror' exacerbated the conflict in Somalia. In Third World Quarterly, Vol. 39, No. 11 (2018) 2033-2052. o.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Első beavatkozás (2006)

A főtitkár különleges képviselője és az ENSZ Szomáliai Politikai Hivatalának vezetője 2006. december 26-án arról számolt be, hogy a Biztonsági Tanács határozata[1689] ellenére, amely felhatalmazást adott a Kormányközi Fejlesztési Hatóság (IGAD) és az Afrikai Unió erőinek létrehozására az átmeneti szövetségi kormány védelmére, nem bocsátottak rendelkezésre potenciális csapatokat. A különleges képviselő arról is beszámolt, hogy az átmeneti szövetségi kormány és az ICU harcai egyre fokozódnak. Ennek következtében etióp csapatok léptek be Szomáliába az átmeneti szövetségi kormányt támogatva. Az ICU azt állította, hogy a beavatkozás jogsértő volt.[1690] A különleges képviselő megerősítette, hogy

> „December 23-án az Iszlám Bíróságok Uniójának vezetői dzsihádra szólítottak fel az etióp csapatok ellen, amelyeket azzal vádoltak, hogy megszállták Szomáliát, és felhívást intéztek külföldi harcosokhoz, hogy csatlakozzanak a dzsihádhoz. Az etióp kormány december 24-én elismerte, hogy harcoló csapatai Szomáliában vannak. Meles Zenawi miniszterelnök hivatalos nyilatkozatában kijelentette, hogy országa "önvédelmi intézkedéseket hozott, és megkezdte az Iszlám Bíróságok agresszív szélsőséges erőinek és külföldi terrorista csoportoknak az ellentámadását".[1691]

A különleges képviselő arról is beszámolt, hogy a főtitkár felszólította Etiópiát (és Kenyát) a szomáliai harcok beszüntetésére.[1692]

2007 februárjában a BT határozatot fogadott el, amelyben tudomásul vette az AU döntését egy különleges szomáliai misszió (AMISOM) telepítéséről. Üdvözölte továbbá az etióp kormánynak a Szomáliából való kivonulásra vonatkozó döntését, hangsúlyozva, hogy az AMISOM telepítése megakadályozza a kivonulást lehetővé tevő biztonsági vákuum kialakulását.[1693] Megjegyzendő, hogy a határozat nem csak "tudomásul vette" az AMISOM felállítását, hanem a rendelkező részben a BT "úgy döntött", hogy felhatalmazza az AU-t, hogy minden szükséges eszközt megragadjon az átmeneti szövetségi kormány fenntartása és a békefenntartás végrehajtása érdekében.[1694] A határozat arra is felszólította "az Afrikai Unió tagállamait, hogy járuljanak hozzá a fenti misszióhoz annak érdekében, hogy megteremtsék a feltételeket minden más külföldi erő Szomáliából való kivonásához".[1695]

Etiópia azonban Szomáliában maradt, részben azért, mert az AU-missziónak komoly finanszírozási és anyagi hiányosságai is voltak. A BT-ben Szomália kifejezetten megköszönte Etiópia támogatását.[1696] Ez világosan mutatja, hogy a beavatkozás nem csak a szomáliai kormány érdekében, hanem annak beleegyezésével történt. Kína és Norvégia utalt arra, hogy

[1689] UNSC Res. 1725 (2006) of 6 December 2006.
[1690] Provisional Verbatim Records S/PV.5614 (Special Representative) 26 December 2006. 1. o.
[1691] Ibid. 2. o.
[1692] Ibid. 3. o.
[1693] UNSC Res. 1744 (2007) Preamble.
[1694] Ibid. para. 4.
[1695] Ibid. para. 5.
[1696] Provisional Verbatim Records S/PV.5805 (Somalia) 17 December 2007. 4. o.

az etióp erők kivonásához elengedhetetlen az AMISOM hatékony működésének biztosítása.[1697] A BT egyértelműen úgy látta, hogy az egyoldalú külföldi (azaz főként etiópiai) erők kivonása után az AMISOM-ot támogatni kell, és több csapattal kell ellátni. Ezért a BT sürgette az AU tagjait, hogy járuljanak hozzá az AMISOM-hoz "annak érdekében, hogy elősegítsék a többi külföldi erő teljes kivonását Szomáliából".[1698] Ezt a feltételes etióp kivonulást a békefenntartó műveletekért felelős főtitkárhelyettes is megerősítette, aki a BT előtt úgy vélekedett, hogy az etiópiai kivonulás csak akkor lehetséges, ha "mintegy 8000 magasan képzett és alkalmas katonát, rendőrökkel együtt" helyette kollektíven, az ENSZ vagy az UNISOM tudna bevetni.[1699]

December 16-án a főtitkár tájékoztatta a BT-t, hogy Etiópia kijelentette, hogy csapatait 2008 végéig kivonja, de a főtitkár attól tartott, hogy ez könnyen káoszhoz vezethet.[1700] Ennek megfelelően Olaszország határozottan azt tanácsolta, hogy "az etióp csapatok kivonását az Afrikai Unió szomáliai missziójának (AMISOM) azonnali és erőteljes támogatásával kell kísérni, hogy elkerülhető legyen a veszélyes biztonsági vákuum".[1701] Januárra az etiópok teljesen kivonultak a fővárosból, Mogadishuból.[1702] A bizonytalanság és a biztonsági kihívás kezelése érdekében a BT ENSZ-finanszírozást és felszerelést biztosított az AMISOM számára.[1703]

Második beavatkozás (2011)

A főtitkár 2011. december 13-án arról számolt be a BT-nek, hogy

> „Mogadishun kívül az iszlamista lázadók Szomáliában egyre nagyobb nyomás alá kerülnek a kormányerők és a kenyai és etiópiai erők által támogatott milícia szövetségeseik részéről. Ez egyedülálló lehetőséget jelent az ország egészének stabilizálására.[1704]

Bár a kenyai és etiópiai erők külön álltak az AMISOM-tól, jelenlétüket vagy jogszerűségüket nem kérdőjelezték meg. Általános volt az egyetértés abban, hogy az átmeneti szövetségi kormány és az azt támogató erők a "békeellenes elemek" ellen harcolnak.[1705] Ennek megfelelően az USA és India üdvözölte Kenya és Etiópia erőfeszítéseit.[1706] Február végén a BT üdvözölte Kenya azon döntését, hogy erőit az AMISOM mandátuma alá vonja.[1707] Etiópiát ugyanebben a határozatban nem említették, csak az AMISOM támogatását méltatták.[1708] Ez azt mutatja, hogy a BT egyértelműen a regionális szervezet kollektív intézkedéseit részesítette előnyben az egyes államok egyoldalú intézkedései helyett. Bár a BT ülésein mind Etiópia, mind

[1697] Ibid. (China) 5. o.; (Norway) 19-20. o.
[1698] UNSC Res. 1801 (2008) of 20 February 2008. para. 3.
[1699] Provisional Verbatim Records S/PV.5858 (Assistant Secretary-General) 20 March 2008. 6. o.
[1700] Provisional Verbatim Records S/PV.6046 (Secretary-General) 16 December 2008. 7. o.
[1701] Ibid. 11. o.
[1702] Provisional Verbatim Records S/PV.6068 16 January 2009 (France) 10. o.
[1703] UNSC Res. 1863 (2009) of 16 January 2009.
[1704] Provisional Verbatim Records S/PV.6681 (Secretary-General) 13 December 2011. 3. o.
[1705] Provisional Verbatim Records S/PV.6701 (African Union) 11 January 2012. 7. o.
[1706] Ibid. (US) p. 20.; (India) 21. o.
[1707] UNSC Res. 2036 (2012) of 22 February 2012. Preamble.
[1708] Ibid.

Kenya szerepére szimpátiával tekintettek, és elismerték a béke betartatásában játszott szerepüket, ezek az egyoldalú erőfeszítések nem jelentek meg a határozatokban. A főtitkár különleges képviselője és az ENSZ Szomáliai Politikai Hivatalának vezetője kijelentette, hogy

> „Az Afrikai Unió szomáliai missziója, az etióp erők, valamint a szomáliai kormány és helyi szövetséges erői folyamatos erőfeszítéseinek és áldozatvállalásának köszönhetően a szomáliai biztonsági helyzet jelentősen javult."[1709]

A BT tagjai általánosságban nagyra értékelték az etiópiai kontingensek erőfeszítéseit, és szerepüket kulcsfontosságúnak tartották.[1710] Ezért Szomália megállapította, hogy

> „Mindezt a figyelemre méltó haladást az Afrikai Unió szomáliai missziója (AMISOM) és az etiópiai erők rendíthetetlen, őszinte és testvéries támogatásával sikerült elérni, természetesen a Biztonsági Tanács, az ENSZ és a nemzetközi közösség támogatásával."[1711]

A hangsúly az állítás utolsó részén van. Mind az AMISOM-ot, mind Etiópiát valóban támogatta a BT és az ENSZ.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Etiópia	béke és stabilitás biztosítása, terrorizmus elleni fellépés	békefenntartás, kormány beleegyezése	igen
Kenya		önvédelem, békefenntartás, kormány beleegyezése	igen
AU		BT felhatalmazás	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/1744	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 22. melléklet szemlélteti.

Az 1744. sz. határozat értelmezése kényes kérdés. Az biztos, hogy az AU-missziót engedélyezték, ezért az AMISOM legitim és jogszerű erőszak-alkalmazás volt. Az etiópiai beavatkozás megítélése képlékenyebb. Bár a BT üdvözölte Etiópia visszavonulásról szóló döntését, ami implicit elítélésre utalhat, de kétszer is hozzátéve, hogy az AMISOM megteremti a visszavonás feltételeit, inkább azt az értelmezést támasztja alá, hogy az etióp beavatkozást vagy jogszerűnek fogadták el, vagy legalábbis szükségesnek ítélték a rend fenntartására.

A 2011-es kenyai és etiópiai beavatkozás egyaránt egyoldalú volt, a BT és a nemzetközi közösség mégis egyértelműen elfogadta ezeket a beavatkozásokat. Bár a határozatok nem

[1709] Provisional Verbatim Records S/PV.6848 (Special Representative) 16 October 2012. 3. o.
[1710] Cf.: Provisional Verbatim Records S/PV.6729 (Resumption 1) 5 March 2012; Provisional Verbatim Records S/PV.6770 15 May 2012;
[1711] Provisional Verbatim Records S/PV.6854 (Somalia) 7 November 2012. 5. o.

erősítették meg ezeket a nézeteket, de a BT ülései arra utalnak, hogy az ENSZ által is elismert kormány támogatása azt jelentette, hogy a kormány beleegyezését feltételezték.

Francia beavatkozás Maliban (2013)

Tények

A válság kialakulásának oka a Mali északi részén élő tuareg kisebbség szeparatista törekvései voltak. Az iszlamista militáns szárny 2012 elején fegyveres felkelést kezdett a központi kormány ellen.[1712] Az ellenzéket terrorista csoportnak tekintették, és félő volt, hogy ha átveszik az irányítást Mali felett, az egész szubrégió biztonsága veszélybe kerül.[1713] 2012 márciusára a szeparatisták ellenőrzésük alá vonták az északi országrészt,[1714] majd 2012 áprilisában kikiáltották az Azawad Független Államot Mali északi felében.[1715] A lázadók ellenőrzése alatt álló területeken bevezették a saría törvényt és vallási terrort folytattak.[1716] 2013 januárjában az iszlamisták támadásokat indítottak dél ellen, és Mali elnöke Franciaország segítségét kérte.[1717] Ennek megfelelően 2013. január 11-én a franciák válaszoltak a hívásra, és az *Opération Serval* keretében gyors és meggyőző eredményekkel beavatkoztak Maliban.[1718] Három hónapon belül felszabadították a főbb városokat és településeket, és még az északi területet is megtisztították az iszlamistáktól.[1719]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Jelentésében a főtitkár azt tanácsolta, hogy egy katonai misszió, esetleg az AU és/vagy az ECOWAS közreműködésével, megfelelő megoldást jelentene annak megakadályozására, hogy a dzsihadisták megbuktassák a mali kormányt.[1720] Ennek megfelelően a BT elfogadta a 2085. sz. (2012) határozatot.[1721] A preambulumban a határozat határozottan elítélte a következőket:

> „az emberi jogok megsértése Mali északi részén a fegyveres lázadók, terrorista és egyéb szélsőséges csoportok által, beleértve a civilek, különösen a nők és gyermekek elleni

[1712] Marina E. Henke, Why did France intervene in Mali in 2013? Examining the role of Intervention Entrepreneurs. Canadian Foreign Policy Journal, Vol. 23. No 3. (2017) 313. o.
[1713] Madi Ibrahim Kanti, The French Intervention in Mali. In The African Perspectives Reports, Vol. 11 Issue 38 (2013) 19. o.
[1714] Ambogou Paul Oula, Operation Serval au Mali en 2013 : Entre Coherence Juridique et Enjeux Politico-Strategoque. In Revue Droit et Société, No. 8 Janivier / Mars 2023. 68. o.
[1715] François Gaulme, Intervenir au Mali : le retour du politique. In Études, 2013/5 Tome 418. 590. o.
[1716] Susanna D. Wing, French intervention in Mali: strategic alliances, long-term regional presence? In Small Wars and Insurgeries, Vol 27, No 1 (2016) 62. o.
[1717] Sergei Boeke, Bart Schuurman, Operation‘Serval’: A StrategicAnalysis of the FrenchIntervention in Mali, 2013–2014. In The Journal of Strategic Studies Vol. 38, No. 6. (2015) 801. o.
[1718] Michel Goya, La guerre de trois mois : l'intervention française au Mali en perspectives. In Politique Étrangère, 2013/2 (Été) 157. o., 162. o.
[1719] Olivier Tramond, Philippe Seigneur, Operation Serval Another Beau Geste of France in Sub-Saharan Africa? In Military Review. (2014 november-december) 76. o.
[1720] Letter dated 13 December 2012 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2012/926.
[1721] UNSC Res. 2085 (2012) of 20 December 2012.

> erőszakot, gyilkosságokat, túszejtést, fosztogatást, lopást, kulturális és vallási helyszínek lerombolását és gyermekkatonák toborzását."

A határozat rendelkező részében a 7. paragrafus homályos felhatalmazást adott azzal, hogy sürgette

> „a tagállamokat, a regionális és nemzetközi szervezeteket, hogy a nemzeti szükségleteikkel összhangban nyújtsanak összehangolt segítséget, szakértelmet, képzést - többek között az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog területén - és kapacitásépítési támogatást a mali védelmi és biztonsági erők számára, annak érdekében, hogy helyreállítsák a Mali Állam fennhatóságát a teljes nemzeti területe felett, fenntartsák Mali egységét és területi integritását, és csökkentsék a terrorista szervezetek és a hozzájuk kapcsolódó csoportok által jelentett fenyegetést, továbbá felkéri őket, hogy rendszeresen tájékoztassák a Titkárságot hozzájárulásukról".[1722]

Úgy tűnhet, hogy ez egy általános felhatalmazás, amely esetleg erőszak alkalmazásával jár, de a 9. paragrafusban foglaltak más értelmezést tesznek lehetővé. A BT úgy döntött, hogy

> „engedélyezi az afrikai vezetésű nemzetközi támogató misszió (AFISMA) egyéves kezdeti időszakra történő telepítését Maliba, ami az alkalmazandó nemzetközi humanitárius joggal és az emberi jogokkal összhangban, valamint Mali szuverenitásának, területi integritásának és egységének teljes tiszteletben tartása mellett meghoz minden szükséges intézkedést [...]."[1723]

A két bekezdést együtt olvasva, csak a 9. paragrafus ad felhatalmazást az erőszak alkalmazására (minden szükséges eszköz) a béke fenntartása és kikényszerítése érdekében, míg a 7. paragrafus csak a mali erők támogatására vonatkozik, az erő alkalmazása nélkül. Mindazonáltal az AFISMA-t ekkor még nem vetették be.

Az *Opération Serval* megkezdésének napján Franciaország értesítette a BT-t a műveletről. A művelet jogszerűségét két okkal indokolták. Egyrészt Mali ideiglenes elnökének meghívása, másrészt a 2085. sz. határozattal, amelyet Franciaország szerint a helyzet alakulása miatt gyorsított módon kellett végrehajtani. A kulcsfogalom tehát a mali egységek "támogatása" volt az északról érkező, a területi integritást, a lakosság biztonságát és Mali létét fenyegető terrorizmus elleni küzdelemben.[1724] Ily módon Franciaország mind a kormány meghívására, mind a 2085. sz. határozat 7. bekezdésére hivatkozott.

A BT-ben a politikai ügyekért felelős főtitkárhelyettes továbbította a főtitkár elismerését Franciaországnak "a bátor döntéséért, hogy erőket vezényeljen a szélsőséges csoportok dél felé irányuló, aggasztó nyomulásának megállítására".[1725] Az Afrikai Unió azt is közölte, hogy a Béke és Biztonsági Tanácsa elismerte a francia segítséget Mali kérésére.[1726] Az ECOWAS is

[1722] Ibid. para. 7.
[1723] Ibid. para. 9.
[1724] Lettres identiques datées du 11 janvier 2013, adressées au Secrétaire général et au Président du Conseil de sécurité par le Représentant permanent de la France. S/2013/17.
[1725] Provisional Verbatim Records S/PV.6905 (Under-Secretary-General) 22 January 2013. 2. o.
[1726] Ibid. (AU) 8. o.

üdvözölte a gyors francia beavatkozást.[1727] Niger kifejezte, hogy az *Opération Serval* "összhangban van a 2085. sz. (2012) határozat szellemével, amelynek végső célja nem más, mint Mali területi integritásának helyreállítása - ami a határozat többi rendelkezésének végrehajtásának alapvető előfeltétele".[1728] Benin is támogatta ezt az értelmezést.[1729] Az említett BT-ülésen valamennyi felszólaló üdvözölte és elismerően nyilatkozott a francia beavatkozásról.[1730]

A francia beavatkozás sikereinek köszönhetően a terület többnyire megtisztult a terroristáktól, de a békét még mindig nem sikerült tartósan elérni. Ezért február 25-én Mali kérte a BT-től az AFISMA tényleges bevetését, ami akkor még inaktív volt.[1731] Bár a telepítésük előkészítése már januárban megkezdődött, a 600 fős AFISMA csak 2013. március 22-n került Maliban bevetésre.[1732] Stratégiailag az volt a cél, hogy az AFISMA átvegye a francia műveletet, majd az AFISMA ENSZ-misszióvá alakuljon át. A feltételek azonban még nem voltak adottak.[1733] A BT egy határozatban biztosította az átalakulás jogi körülményeit. A 2010. sz. határozat kifejezetten üdvözölte

> „a francia erőknek a mali átmeneti hatóságok kérésére történő gyors fellépését a terrorista, szélsőséges és fegyveres csoportok Mali déli része felé irányuló offenzívájának megállítása érdekében, és elismerését fejezi ki a mali védelmi és biztonsági erők által a francia erők és az afrikai vezetésű mali nemzetközi támogató misszió (AFISMA) csapatainak támogatásával Mali területi integritásának helyreállítása érdekében tett erőfeszítésekért."[1734]

A Bizottság elismerte

> „az afrikai országoknak az AFISMA-hoz való, a 2085. sz. (2012) határozat által engedélyezett erőinek rendelkezésre bocsátására irányuló erőfeszítéseit, üdvözölve az AFISMA mali telepítését, valamint elismerését fejezve ki a tagállamok, valamint a regionális és nemzetközi szervezetek iránt, amelyek támogatják ezt a mali telepítést."[1735]

Így a BT elfogadta a francia beavatkozást, mivel azt Mali kérte. Figyelembe véve azonban azt a tényt, hogy az AFISMA méltatásakor a határozat kifejezetten hivatkozott a 2085. sz. határozatra, de nem tette ezt Franciaországgal kapcsolatban, a BT elfogadta a francia beavatkozás jogszerűségét a mali kormány felkérése alapján, de nem fogadta el, hogy a 2085. sz. határozatot úgy lehetett volna értelmezni, hogy az felhatalmazza az *Opération Serval-t.*

[1727] Ibid. (Senegal on behalf of ECOWAS) 11. o.
[1728] Ibid. (Niger) 14. o.
[1729] Ibid. (Benin) 15. o.
[1730] Ibid.: Mali, Côte d'Ivoire, Chad, Burkina Faso, Nigeria, EU.
[1731] Lettre datée du 25 février 2013, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Secrétaire general. S/2013/113.
[1732] Report of the Secretary-General on the situation in Mali of 26 March 2013. S/2013/189 para. 45.
[1733] Provisional Verbatim Records S/PV.6944 (Côte d'Ivoire on behalf of ECOWAS) 3 April 2013. 7-8. o.
[1734] UNSC Res. 2100 (2013) of 25 April 2013. Preamble.
[1735] Ibid.

A határozat létrehozta az ENSZ többdimenziós integrált stabilizációs misszióját Maliban (MINUSMA), és átruházta rá az AFISMA hatáskörét.[1736] A 17. paragrafus felhatalmazta a MINUSMA-t, hogy a mandátumán belül minden szükséges eszközt felhasználjon. A 18 paragrafus felhatalmazta Franciaországot, hogy minden szükséges eszközt felhasználjon, de csak a MINUSMA támogatására, "amennyiben a főtitkár kérésére közvetlen és súlyos fenyegetésnek van kitéve".

Meg kell jegyezni, hogy míg az AFISMA-t integrálták a MINUSMA-ba, a francia erők külön maradtak, még ha szerepük a MINUSMA támogatására korlátozódott is. Egy másik szempont, hogy bár a határozatot egyhangúlag fogadták el, Oroszország azt állította, hogy a MINUSMA hatásköre meghaladja a békefenntartási feladatokat, mivel a támadó terrorizmus elleni küzdelem túlmutat az ilyen megbízatásokon. Ennek ellenére Oroszország nem vitatta a francia szerepet.[1737]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Franciao.	terrorizmus elleni küzdelem	kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/2085	*100*	*100*	*100*
S/RES/2100	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 23. melléklet szemlélteti.

Bár Franciaország hivatkozott a 2085. sz. határozatra, és a BT egyes tagjai ezt felhatalmazásként fogadták el, a 2100. sz. határozat ehelyett azt sugallja, hogy az általánosan elfogadott jogalap a kormány meghívása volt.

[1736] Ibid. para. 7.
[1737] Provisional Verbatim Records S/PV.6952 (Russia) 25 April 2013. 2. o.

Beavatkozások a Közép-afrikai Köztársaságban (2013)

Tények

Az érintett válság 2012 végén következett be. 2011. december 10-én lázadó elemek offenzívát indítottak a központi kormány és Bozizé elnök ellen.[1738] A felkeléshez több mozgalom is csatlakozott, Séléka néven szerveződött az ellenállás.[1739] A 2013. március 24-i államcsíny után az ENSZ főtitkár úgy vélte, hogy a hatalomváltás törvénytelen volt, és a belső helyzetet a közrend teljes összeomlásaként értékelte.[1740] A problémát az jelentette, hogy a Séléka egy muszlim milícia volt a keresztény többségű Közép-afrikai Köztársaságban, így a konfliktus vallási polgárháborúvá nőtte ki magát.[1741] Mivel a nemzetközi békefenntartás nem volt újdonság a Közép-afrikai Köztársaságban, a Bozizé-kormány kérésére a francia erők már 2006-ban jelen voltak a lázadók elleni beavatkozásra.[1742]

Egy másik, meglehetősen kis létszámú erő a Közép-afrikai Államok Gazdasági Közösségének (ECCAS) erői voltak a MICOPAX misszió keretében, ami 2008-tól működött.[1743] 2012 decemberére a *de facto* megbuktatott Bozizé a francia erők segítségét kérte, de Franciaország elutasította a rezsim támogatását, arra hivatkozva, hogy nem indít egyoldalú missziót a nemzetközi közösség jóváhagyása nélkül.[1744] Mivel azonban nem állt rendelkezésre hatékony és megfelelő, bevethető erő az égetően szükséges beavatkozás végrehajtására, 2013. július 19-én az AU úgy döntött, hogy az ECCAS tagjaival egyeztetett módon egy afrikai missziót állít fel, amelynek célja a MICOPAX ebbe való beolvasztása volt.[1745] Ezért 2013 decemberében a MICOPAX hatáskörét ünnepélyesen átadták az új és erőteljesebb missziónak, a MISCA-nak.[1746] 2013. december 5-én Franciaország a MISCA támogatására elindította az *Opération Sangrais-t*.[1747] 2014-ben az EU szintén katonai missziót telepített a Közép-afrikai

[1738] Report of the Secretary-General on the situation in the Central African Republic of 21 December 2012 S/2012/956 para. 9.
[1739] Report of the Secretary-General on the situation in the Central African Republic of 3 May 2013 S/2013/261. para. 2.
[1740] Report of the Secretary-General on the situation in the Central African Republic of 5 August 2013 S/2013/470 para. 56.
[1741] Hardi Alunaza, Virginia Sherin, The Failure of MINUSCA as Peacekeeping Force in the Central African Republic (CAR) in 2013-2015. In Jurnal Sospol, Vol 4 No 2 (2018 július-december) 2-3. o.
[1742] Florent de Saint-Victor, 45 ans d'opérations militaires françaises en République Centrafricaine. In Lettre du Retex, Centre de doctrine et d'enseignement du commandement, 9 décembre 2013, 4-5. o.
[1743] Joseph Vincent Ntuda Ebodé, La Centrafrique à la croisée des chemins. In Diplomatie, No. 68 (2014 május-június) 10. o.
[1744] Blandine Sixdenier, Stability Spectrum: The Battle for Stabilization in the Central African Republic. In Institute de Recherche Stratégique de l'École Militaire, Research Paper No. 42. (2017 július 6) 5. o.
[1745] Martin Welz, Briefing: Crisis in the Central African Repiblic and the International Response. In African Affairs, Volume 113, Issue 453 (2014 október) 605. o.
[1746] Report of the Secretary-General on the situation in the Central African Republic of 31 December 2013 S/2013/787 para. 8.
[1747] Louis Balmond, La fin de l'Opération Sangaris. Paix et sécurité européenne et internationale, 2016, 5. HAL Id: ffhalshs-03156083f. (31 May 2021).

Köztársaságba békefenntartási és humanitárius célokkal.[1748] A békefenntartó missziót végül 2014 szeptemberében adták át az ENSZ-nek.[1749]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Bár hivatalosan mind a MISCA, mind a francia művelet 2013 decemberében indult, januárban a főtitkár különleges képviselője és az ENSZ Közép-afrikai Köztársaságban működő Integrált Békeépítési Hivatalának vezetője arról számolt be, hogy

> „Az ECCAS államfői [...] úgy döntöttek, hogy erőket telepítenek Banguiba a MICOPAX megerősítésére és a város védelmének támogatására. A kameruni, kongói és gaboni csapatokat, valamint egy új csádi kontingenst két napon belül, az újévi ünnepek alatt telepítettek. Ezt igazi rekordnak tartjuk. A kormány Dél-Afrikából is kért csapatokat, amelyekből mintegy 400-at telepítettek, míg a franciák további erőket vetettek be, 600 főre növelve jelenlétüket Banguiban."[1750]

A műveletek azonban meglehetősen korlátozottak voltak, és mivel ezek az erők már jelen voltak a Közép-afrikai Köztársaságban, a tagok nem kifogásolták ezeket a katonai mozgásokat. Mindazonáltal csak a MICOPAX volt az, amelynek a béke érdekében tett erőfeszítéseit egy határozatban értékelték.[1751] A MICOPAX viszont komoly erősítés nélkül messze nem volt alkalmas a helyzet kezelésére. Ennek megfelelően a Közép-afrikai Köztársaság arra kérte Franciaországot, "aki egyértelmű ENSZ-mandátummal rendelkezik, hogy erőszakkal avatkozzon be a Séléka lefegyverzése érdekében", addig, amíg az ECCAS-misszió megerősítése meg nem valósul.[1752] Erre a felhívásra nem érkezett válasz a BT-ben.

Mivel a Közép-afrikai Köztársaságban romlott a helyzet, az AU és az ECCAS a MISCA létrehozása és a MICOPAX átadása mellett döntött, a BT üdvözölte ezt a döntést,[1753] és arra ösztönözte az afrikai államokat, hogy járuljanak hozzá a misszióhoz.[1754] Franciaország ettől függetlenül nélkülözhetetlennek tűnt a misszió hatékonyságához. A főtitkárhelyettes beszámolt arról, hogy az ideiglenes államfő tájékoztatta a főtitkárt a Franciaország felé irányuló segítségnyújtási kéréséről.[1755] A BT ülésén a Közép-afrikai Köztársaság szintén megismételte a felkérést, és kérte a BT jóváhagyását a francia katonai segítségnyújtáshoz.[1756] Az AU azt is megjegyezte, hogy a francia erőkkel való együttműködést ki fogják dolgozni, mivel a MISCA támogatására szükség van.[1757] Az ECCAS is hangsúlyozta a Franciaország, az ECCAS és az

[1748] Annelies Hickendorff and Igor Acko, The European Union Training Mission in the Central African Republic: An Assessment. In SIPRI Background Paper (2021 február) Stockholm International Peace Research Institute. 3. o.
[1749] Tatiana Carayannis and Mignonne Fowlis, Lessons from African Union–United Nations cooperation in peaceoperations in the Central African Republic. In African Security Review, Vol 26, No. 2 (2017) 226. o.
[1750] Provisional Verbatim Records S/PV.6899 (Special Representative) 11 January 2013. 3. o.
[1751] UNSC Res. 2088 (2013) of 24 January 2013. para. 8.
[1752] Provisional Verbatim Records S/PV.6967 (the CAR) 15 May 2013. 7. o.
[1753] UNSC Res. 2121 (2013) of 10 October 2013. Preamble.
[1754] Ibid. para. 20.
[1755] Provisional Verbatim Records S/PV.7069 (Deputy Secretary-General) 25 November 2013. 4. o.
[1756] Ibid. (the CAR) 5. o.
[1757] Ibid. (AU) 8. o.

AU támogatásának fontosságát.[1758] Ezt a kért támogatást és a szilárd jogi alapot a 2127 sz., egyhangúlag elfogadott határozat biztosította.

A határozat felhatalmazta Franciaországot, hogy "átmeneti időre minden szükséges intézkedést megtegyen a MISCA támogatására".[1759] A határozat hivatkozott a Közép-afrikai Köztársaságnak a MISCA francia támogatására irányuló kérésére,[1760] valamint az AU e célból kiadott támogató közleményére.[1761] Az előirányzottaknak megfelelően a BT engedélyezte a MISCA telepítését,[1762] és kérte a MICOPAX hatáskörének átadását.[1763] Franciaország kifejezte, hogy a határozat VII. fejezet szerinti mandátumot jelent Franciaország számára.[1764]

Csád elismerte a beavatkozók erőfeszítéseit, nagyobb nemzetközi mozgósításra szólított fel, és felhívta az EU-t, hogy "támogassa az Afrikai Unió, az ECCAS és Franciaország által a helyszínen már megtett intézkedéseket".[1765] A főtitkár különleges képviselője szintén reményét fejezte ki aziránt, hogy "az Európai Unió további csapatok telepítése, valamint a politikai helyzet alakulása hozzájárul a törvényes rend helyreállításához".[1766] A főtitkárnak másik különleges képviselője üdvözölte "az Európai Unió bejelentését arról, hogy missziót kíván telepíteni a Közép-afrikai Köztársaságba".[1767] A humanitárius ügyekért felelős főtitkárhelyettes és a sürgősségi segélyek koordinátorának helyettese megállapította, hogy

> „Az afrikai vezetésű, francia csapatok által támogatott nemzetközi támogató misszió folyamatban lévő bevetése a Közép-afrikai Köztársaságban pozitív hatással volt azokra a területekre, ahol a misszió működik, és az elmúlt hét politikai fejleményei, köztük az új ideiglenes elnök kinevezése és az Európai Unió hozzájárulása a csapatok bevetéséhez, reményt adtak a Közép-afrikai Köztársaságban élőknek.”[1768]

Röviden, az ENSZ teljes mértékben támogatta az uniós beavatkozást. Még Oroszország is támogatta a bevetést, a békefenntartás fokozásának sürgős szükségessége miatt.[1769] Ennek megfelelően a BT elfogadta a 2134. sz. határozatot, amely felhatalmazza az EU-t arra, hogy a Közép-afrikai Köztársaságban műveletet indítson, és az Európai Unió Tanácsának határozatával összhangban megtegyen minden szükséges intézkedést.[1770] Ez a határozat a francia és az AU-művelet támogatását jelentette "a polgári lakosság védelméhez való hozzájárulás" és a Közép-afrikai Köztársaság stabilizálása érdekében, katonai művelet formájában.[1771]

[1758] Ibid. (ECCAS) 6. o.
[1759] UNSC Res. 2127 (2013) of 5 December 2013 para. 50.
[1760] Ibid. Preamble.
[1761] Ibid. para. 49.
[1762] Ibid. para. 28.
[1763] Ibid. para. 30.
[1764] Provisional Verbatim Records S/PV.7072 (France) 5 December 2013. 4. o.
[1765] Provisional Verbatim Records S/PV.7092 (Chad) 6 January 2014. 6. o.
[1766] Provisional Verbatim Records S/PV.7098 (Special Representative) 22 January 2014. 2-3. o.
[1767] Ibid. (Special Representative) 6. o.
[1768] Ibid. (Assistant Secretary-General) 8. o.
[1769] Provisional Verbatim Records S/PV.7103 (Russia) 28 January 2014. 2. o.
[1770] UNSC Res. 2134 (2014) of 28 January 2014 paras. 43-44.
[1771] Letter dated 25 February 2014 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2014/45.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Franciao.	BT felhatalmazása		igen
AU-ECCAS			igen
EU			igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/2127	100	100	100
S/RES/2134	100	100	100

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 24. melléklet szemlélteti.

A 2027. sz. határozat kifejezetten emlékeztetett a Közép-afrikai Köztársaság kormányának a francia segítségre vonatkozó kérésére, és hivatkozott az AU hozzájárulására is. Ez azt sugallja, hogy egy egyoldalú béketeremtő misszió esetében a hozzájárulás még mindig döntő elemet jelent, annak ellenére, hogy - amint azt Franciaország helyesen megjegyezte - végső soron a határozat biztosította a VII. fejezet szerinti jogalapot.

A Krím orosz inváziója és annektálása (2014)

Tények

Kijev 1997-ben különleges partnerséget írt alá a NATO-val.[1772] Az egyes volt szovjet államok közötti, Oroszország által vezetett együttműködéstől való lassú eltávolodási politikát követően 2003-ban Kucsma elnök az ország stratégiai céljaiként a NATO-hoz[1773] és az Európai Unióhoz[1774] való csatlakozást határozta meg. Ez az új orientáció a társadalom támogatását is élvezte, amely elutasította a posztszovjet politikai hatalmi mintákat. 2004-ben, amikor Kucsma elnök hamisított választásokkal próbálta biztosítani Janukovics utódlását, az ukránok a Majdan téren békés tiltakozásul összegyűltek, és az európai demokratikus normák alapján alkotmányos reformot értek el.[1775]

A narancs forradalom eredményei ellenére 2010-ben Janukovics nyerte meg a választásokat, aki inkább oroszbarát politikát folytatott. Visszahozta az 1996-os alkotmányt, így szélesebb

[1772] Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organization and Ukraine, 09 July 1997. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25457.htm.
[1773] "NATO-Ukraine: A Distinctive Partnership." 4. o. https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2007_06/20090304_nato-ukraine2007-e.pdf.
[1774] Ukrainian presidential decree no. 615 of 11 June 1998.; Ukrainian presidential decree no. 1072 of 14 September 2000.
[1775] Cf. Robert K. et al., The Ukrainian Orange Revolution brought more than a new president: What kind of democracy will the institutional changes bring? In Communist and Post-Communist Studies Vol. 38. No. 2, Special Issue: Ukraine: Elections and Democratisation (2005 június) 207-230. o.

körű elnöki hatalmat biztosított.[1776] A NATO-tagságot eltávolította Ukrajna stratégiai céljai közül.[1777] Ugyanakkor folytatta az EU-val a társulási megállapodásról szóló tárgyalásokat, és az uniós tagságot stratégiai célként megtartotta.[1778] Ukrajna nyugatiasodásának elkerülése érdekében Oroszország megpróbálta megvesztegetni és nyomás alá helyezni Ukrajnát olcsóbb gázárakkal, valamint alternatív vámuniós tagsággal[1779] és fenyegető diplomáciával.[1780] Ugyanezek az eszközök eredményezhették, hogy Örményország megtagadta a társulási megállapodás aláírását, és csatlakozott az orosz vámunióhoz.[1781] Janukovics is így döntött,[1782] azonban az ukrán közvélemény határozottan helytelenítette a politikai lépést, és 2013/14 telén hatalmas tüntető tömeg követelt konkrét lépéseket az ország EU-hoz való csatlakozása érdekében,[1783] később pedig a békés tüntetőkkel szembeni rendőri és katonai erőszak miatt követelték az elnök lemondását.[1784]

Mivel a polgárok hónapokig kitartottak, Janukovicsnak meg kellett állapodnia az ellenzékkel a 2004-es alkotmányreform újbóli bevezetéséről.[1785] Ennek ellenére nem írta alá a parlamenti határozatot, és Oroszországba menekült, ezért a parlament ideiglenes kormányt választott.[1786] Az ezt követő 2014. májusi előrehozott választásokat szabadnak és tisztességesnek ismerték el,[1787] aminek eredményeképpen május 25-én beiktatták hivatalába Petro Porosenko

[1776] Jamestown Foundation, Ukraine Returns to 1996 Constitution, Strengthening President Yanukovych. 15 October 2010, Eurasia Daily Monitor Vol. 7 Issue: 186. https://www.refworld.org/docid/4cbbe3682.html.
[1777] Interview at KyivPost, Yuriy Onyshkiv. NATO's Robert Simmons: 'We believe at some stage Ukraine will be a member of NATO', Közzétéve: 2010 október 11. Elérhető itt: https://www.nato.int/nidc/docs/111010b.pdf.
[1778] 14th EU-Ukraine Summit joint press statement, Brussels, 22 November 2010, MEMO/10/60, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_10_600.
[1779] Ezt Oroszország az AA alternatívájaként ajánlotta fel Ukrajnának, ugyanakkor figyelemre méltó, hogy az orosz vámuniós tagság kizárta volna az EU-val egyidejűleg szabadkereskedelmi megállapodáshoz való csatlakozás lehetőségét. Lásd bővebben: Radio Free Europe, Russia: Ukraine Can't Be In Both EU, Customs Union. Közzétéve: 2013 augusztus 26. https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-prime-ministers-meet-moscow/25086497.html
[1780] Andrew Wilson, Ukraine Crisis, What Does It Mean for The West. Yale University Press, New Haven and London (2014) 64. o.
[1781] Andrew Gardener, Armenia chooses Russia over EU. Politico, Közzétéve: 2013 szeptember 3. https://www.politico.eu/article/armenia-chooses-russia-over-eu/.
[1782] Wojciech Konończuk, Ukraine withdraws from signing the Association Agreement in Vilnius: The motives and implications. Centre For Eastern Studies. Közzétéve: 2013 november 17. https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2013-11-27/ukraine-withdraws-signing-association-agreement-vilnius-motives-and.
[1783] Nadia Diuk, Euromaidan: Ukraine's Self-Organizing Revolution. In World Affairs, vol. 176, no. 6. (2014 március-április) 10. o.
[1784] Molly Krasnodebska, The Ukraine Crisis as an Unintended Consequence of the EU's Public Diplomacy: Reception of the EU's Narratives in Ukraine. In Hague Journal of Diplomacy, vol. 13. no. 3. (2018) 345. o.
[1785] Соглашение об урегулировании кризиса в Украине. Kiev, 2014 február 21. Состоялось подписание Соглашения об урегулировании кризиса в Украине, Пресс-служба Президента Украины Виктора Януковича. https://archive.ph/20140223081530/http://www.president.gov.ua/ru/news/30117.html#selection-533.0-533.29. Angol nyelvű fordítás: Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine - full text. Közzétéve: 2014 február 21. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2014/feb/21/agreement-on-the-settlement-of-crisis-in-ukraine-full-text.
[1786] Thomas D Grant, The Yanukovych Letter: Intervention and Authority to Invite in International Law. In Indonesian Journal of International & Comparative Law, vol. 2. no. 2. (2015 április) 282. o.
[1787] European Parliament, Organization for Security and Co-operation in Europe Parliamentary Assembly, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, Parliamentary Assembly of the Council of Europe and NATO Parliamentary Assembly. International Election Observation Mission Ukraine — Early Presidential Election, 25 May 2014, Statement of Preliminary Findings and Conclusions. Kyiv, 26 May 2014. https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/119078.pdf. A final report elérhető itt: OSCE/ODIHR Election

államfőt.[1788] Ettől az időponttól kezdve az Oroszország és Ukrajna közötti konfliktus visszafordíthatatlanná vált. Ez a nyílt konfrontáció két jelentős következménnyel járt, amelyek meghatározták a 2022-es ukrajnai inváziót is: a Krím annektálása és a donyecki és luhanszki régió szakadár mozgalmainak megjelenése.

A Krím zökkenőmentes és gyors annektálásához tényező ösztönözte Oroszországot határozott fellépésre. A Krím volt Ukrajna egyetlen autonóm területe,[1789] és ez az egyetlen olyan régió, ahol az oroszok többségben voltak. A 2001-es hivatalos ukrán statisztika szerint ez a szám 58% volt.[1790] A Szevasztopolban lévő erős orosz katonai jelenlét szintén kedvezett az oroszoknak, akik attól tartottak, hogy az Euromajdan forradalom lehetséges következményeként a 2010-es harkovi megállapodást[1791] egy nyugatbarát kormány semmisnek tekintheti. E megállapodás nélkül az orosz haditengerészet csak 2017-ig használhatta volna Szevasztopolt katonai bázisként.[1792]

A fentiek azt eredményezték, hogy Oroszország határozottan kihasználta az ukrán központi hatalom átmeneti gyengeségét és bizonytalanságát, és előkészítette a félsziget annektálását. A terv az USA szerint már akkor készen állt, amikor Janukovics még hatalmon volt, és megpróbálta elfojtani a Majdan téri forradalmat.[1793] Márciusban jelvény nélküli orosz katonákat - állítólag a szevasztopoli bázisról - telepítettek a Krím kulcsfontosságú pontjaira.[1794] Március 11-én a krími hatóságok lezárták a légteret, kivéve a Moszkvából érkező és oda tartó járatokat, és a krími parlament még aznap elfogadta a függetlenségi nyilatkozatot.[1795]

Observation Mission Final Report. Ukraine Early Parliamentary Elections 26 October 2014. Warsaw, 19 December 2014. https://www.osce.org/files/f/documents/0/1/132556.pdf.

[1788] BBC, Petro Poroshenko claims Ukraine presidency. Közzétéve: 2014 május 25. https://www.bbc.com/news/world-europe-27569057.

[1789] Az ukrán alkotmány 133. cikke. (hozzáférés angol nyelven) Adopted at the Fifth Session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996, Amended by the Laws of Ukraine. No 2222-IV dated December 8, 2004, No 2952-VI dated February 1, 2011, No 586-VII dated September 19, 2013, No 742-VII dated February 21, 2014, No 1401-VIII dated June 2, 2016, No 2680-VIII dated February 7, 2019: “The system of the administrative and territorial structure of Ukraine is composed of the Autonomous Republic of Crimea, oblasts, districts, cities, city districts, settlements and villages.” https://www.refworld.org/pdfid/44a280124.pdf.

[1790] All-Ukrainian Population Census 2001, National Structure of Population in the Autonomous Republic of Crimea, http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/.

[1791] A paktum meghosszabbította Oroszország bérleti szerződését az Ukrajna területén, Szevasztopolban található katonai bázisának használatára. A megállapodás azt is tartalmazta, hogy Oroszország olcsó gázellátást biztosít Ukrajna számára. A részletesebb elemzést lásd: James Sherr, The Mortgaging of Ukraine’s Independence. Chatham House Briefing Paper, REP BP 2010/01. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Russia%20and%20Eurasia/bp0810_sherr.pdf.

[1792] Partition Treaty on the Status and Conditions of the Black Sea Fleet between Russia and Ukraine, 1997. 25. cikk. “This Agreement is for 20 years, measured from the start date of its provisional application.” Angol nyelven itt elérhető: https://en.wikisource.org/wiki/Partition_Treaty_on_the_Status_and_Conditions_of_the_Black_Sea_Fleet..

[1793] Az Egyesült Államok azt állítja, hogy a tervet már aznap elindították, amikor Janukovics Oroszországba menekült. Cf. United States Mission to the OSCE, Anniversary of the So-Called “Annexation” of Crimea by the Russian Federation. As delivered by Ambassador Daniel B. Baer to the Permanent Council, Vienna March 19, 2015. PC.DEL/354/15. https://www.osce.org/files/f/documents/c/0/147801.pdf

[1794] Putyin elnök később a televízióban elismerte az orosz csapatok közvetlen és szándékos részvételét a népszavazás és az invázió előkészítésében. Cf. Vladimir Putin: The Russian Federation Sent to Crimea Detachments of Military Intelligence Directorate and Marines to Disarm Ukrainian Military" (orosz nyelven), Russia Today, 2015 március 15.

[1795] Under-Secretary-General for Political Affairs, Mr. Jeffrey Feltman at UNSC 7134th meeting, 13 March 2014, New York. Official record. S/PV.7134.

Hamarosan, fegyveres csoportok nyomása alatt 2014. március 16-án népszavazást tartottak, aminek jelentős eredménye az Ukrajnától való elszakadás és az Orosz Föderációhoz való csatlakozás mellett szólt.[1796] Nem sokkal később Oroszország immár leplezetlenül megszállta és annektálta a Krím félszigetet a 2014. március 18-án aláírt, az Orosz Föderációhoz való "önkéntes" csatlakozásról szóló szerződés értelmében.[1797]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Oroszország már az annexió előtt is bevetett fegyveres csoportokat a félszigetre. Az Ukrajna által kért BT-ülésen Oroszország nem fogadta el az ukrán álláspontot, ami azt állította, hogy a bevetés agressziónak minősül.[1798] Az orosz képviselő azt állította, hogy a kijevi tüntetéseket a Nyugat szervezte, és Ukrajna legitim vezetője továbbra is Janukovics. Miután a kijevi fegyveres erők - állítólag - megrohamozták a Krími Autonóm Köztársaság belügyminisztériumát, Akszjonov krími miniszterelnök - állítólag - Janukovics elnök támogatásával Putyinhoz fordult segítségért. Azt is állította, hogy az erőszak alkalmazása nem Ukrajna ellen, csak Ukrajna területén történt.[1799] A BT március 1-jei ülésén az orosz képviselő átadta a tagoknak Janukovics levelét, amelyben azt állította, hogy továbbra is Ukrajna törvényes elnöke, és katonai segítséget kért Putyintól. Oroszország tehát azt állította, hogy a katonai segítségnyújtás egy békefenntartó akció, amelyet Ukrajna vezetői kértek. Oroszország azt is állította, hogy az ukrán erők támadást terveznek az orosz fekete-tengeri flotta ellen.[1800] Ezzel kapcsolatban implicite a megelőző önvédelem érvét hozták fel.

Ami a Krím sorsáról tervezett népszavazást illeti, Oroszország következetesen azt állította, hogy a helyzetre a népek egyenlő jogainak és önrendelkezésének elve vonatkozik.[1801] Azt állították, hogy az agresszív puccs miatt jogi vákuum keletkezett, ezért Ukrajna vezetői nem legitimek.[1802] Oroszország Koszovó és a Comore-szigetek esetére is hivatkozott, hogy bizonyítsa a szeparatista népszavazások jelenlétét a nemzetközi jogban.[1803] A Kreml a félsziget (jog)történetére is hivatkozott, azzal érvelve, hogy a félsziget Oroszország része volt, és az attól való elszakadás jogellenes volt.[1804] A népszavazást ennek megfelelően érvényesnek kell elfogadni.

[1796] Szevasztopol városi tanácsa ülésén jóváhagyta az eredményt: На сессии городского Совета утверждены результаты общекрымского референдума 16 марта 2014 года. https://web.archive.org/web/20140722133147/http://sevsovet.com.ua/index.php/2011-06-30-23-44-03/12395-na-sessii-gorodskogo-soveta-utverzhdeny-rezultaty-obshchekrymskogo-referenduma-16-marta-2014-goda.

[1797] Kremlin, the President of Russia official website. “Agreement on the accession of the Republic of Crimea to the Russian Federation signed.” 18 Mach 2014. http://en.kremlin.ru/events/president/news/20604. A Szerződés szövegének angol fordítása a következő címen érhető el: https://en.wikisource.org/wiki/Treaty_on_the_Accession_of_the_Republic_of_Crimea_to_Russia.

[1798] UNSC 7124th meeting, Saturday, 1 March 2014, 4.15 p.m. New York. Official record. S/PV.7124. (Russia).

[1799] Ibid.

[1800] UNSC 7125th meeting. Monday, 3 March 2014, 3.30 p.m. New York. Official Record. S/PV.7125. (Russia).

[1801] UNSC 7138th meeting. 7138th meeting. Saturday, 15 March 2014, 11 a.m. New York. Official record. (Russia) S/PV.7138. A jogforrások a következők voltak: az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 1. cikke, Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megfelelően az államok közötti baráti kapcsolatokra és együttműködésre vonatkozó nemzetközi jog elveiről szóló 1970. évi nyilatkozat, és az 1975-ös helsinki záróokmány.

[1802] UNSC 7134th meeting (Russia).

[1803] Ibid.

[1804] UNSC 7138th meeting (Russia)

Putyin a legfontosabb orosz politikai vezetők előtt elmondta a nyilvánosságnak a Krím annektálásának indoklását egy hosszú elnöki beszédben.[1805] Az érvek az ENSZ-ben is megismétlődtek.

Ukrajna már 2014. február 28-án az ENSZ Alapokmányának 34. és 35. cikke értelmében rendkívüli ülést kért az Ukrajna területi integritását fenyegető krími helyzet kezelésére.[1806] Ezért Ukrajna jelezte annak lehetőségét, hogy a vita veszélyeztetheti a nemzetközi békét és biztonságot.[1807] A BT Ukrajna jelenlétében össze is ült, az ülés azonban zártkörű volt, és azon kívül, hogy a tagok "meghallgatták Ukrajna képviselőjének nyilatkozatait", nem hoztak döntéseket, nem intézkedtek.[1808]

Március 1-jén a BT nyílt ülést tartott ugyanebben a témában. Ott a főtitkárhelyettes helyzetjelentést adott a BT-nek a Krímről. Kijelentette, hogy "a jelentések szerint a kulcsfontosságú helyszíneket, például a repülőtereket, a kommunikációs és középületeket, köztük a regionális parlamentet, továbbra is azonosítatlan fegyveresek blokkolják"[1809]. Arról is beszámolt, hogy a krími miniszterelnök arra kérte Putyint, hogy segítsen a béke és a nyugalom biztosításában a félszigeten, amire Oroszország további csapatok és járművek telepítésével válaszolt. A BT-t tájékoztatták arról, hogy az orosz parlament felsőháza engedélyezte az erőszak alkalmazását a Krímben.[1810] A helyettes továbbította a főtitkár szavait, aki "Ukrajna függetlenségének, szuverenitásának és területi integritásának teljes körű tiszteletben tartására és megőrzésére" szólított fel. [1811]

Ukrajna képviselője egyértelműen kijelentette, hogy az orosz csapatok illegálisan hatoltak be Ukrajna területére, és a cselekmény agressziónak minősül Ukrajna szuverenitása és a régió biztonsága ellen.[1812] Az USA kijelentette, hogy elismeri az új ukrán kormányt, és hogy "az orosz akciók Ukrajnában sértik Ukrajna szuverenitását és veszélyt jelentenek a békére és biztonságra".[1813] Az Egyesült Királyság elfogadta az ukrán állítás *lehetőségét*, hogy Oroszország cselekedete agressziónak minősül, mégsem ítélte el Oroszországot, csak magyarázatot és a beavatkozás jogi alapjait kérte.[1814] Franciaország az orosz megmozdulást "az ország területi integritását fenyegető veszélynek és [olyan akciónak] tekintette, amely veszélyes

[1805] Address by President of the Russian Federation. The Kremlin, Moscow. Published 18 March 2014. http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603.
[1806] Letter dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine to the United Nations addressed to the President of the Security Council. Distr.: General 28 February 2014. S/2014/136.
[1807] Cf. UN Charter Article 34 under Chapter VI: Pacific Settlement of Disputes.
[1808] Official communiqué of the 7123rd (closed) meeting of the Security Council. Held in private at Headquarters, New York, on Friday, 28 February 2014, at 3 p.m. S/PV.7123.
[1809] UNSC 7124th meeting (Deputy Secretary-General).
[1810] Ibid.
[1811] Ibid.
[1812] UNSC 7124th meeting (Ukraine).
[1813] UNSC 7124th meeting (USA).
[1814] UNSC 7124th meeting (UK) “That action is a grave threat to the sovereignty, independence and territorial integrity of Ukraine. We condemn any act of aggression against Ukraine. We have therefore sought an immediate and full explanation from the Russian Federation for the decision to authorize military action on sovereign Ukrainian soil, and of the basis for it under international law.”

fejleményt jelent a békére nézve", de felszólította Ukrajnát, hogy vegye figyelembe a jogos orosz érdekeket.[1815]

A helyzet gyorsan eszkalálódott, mivel az orosz csapatok tovább folytatták az ukrán támaszpontok elleni felvonulást és ezek bekerítését.[1816] A BT-tagok kezdetben óvatos megfogalmazásai egyre erőteljesebbé váltak. Az USA úgy ítélte meg, hogy az orosz katonai beavatkozás nem emberi jogi védelmi misszió, hanem a nemzetközi jog és Ukrajna szuverenitásának megsértése, ami agressziónak minősül.[1817] Franciaország az orosz akciót a szuverenitás brutális megsértéseként ítélte el.[1818] Az Egyesült Királyság, bár elítélte Ukrajna területi szuverenitásának megsértését, egyben ajánlotta Ukrajnának, hogy tartózkodjon a provokációtól.[1819] Kína tartózkodott a hosszas kommentártól, és, bár kiállt a be nem avatkozás elve mellett, nem ítélte el Oroszországot, inkább elismerte, hogy több ok is vezetett a helyzet eszkalálásához.[1820]

Miután a népszavazási tervek nyilvánosságra kerültek, a BT tagjai és más államok közösen javasoltak egy határozat-tervezetet elfogadását.[1821] A határozat-tervezet célja "Ukrajna szuverenitásának, függetlenségének, egységének és területi integritásának megerősítése volt nemzetközileg elismert határain belül",[1822] megjegyezte, hogy Ukrajna nem engedélyezte a népszavazást,[1823] ezért az nem lehet érvényes, nem változtathatja meg a Krím státuszát, és ennek megfelelően az államoknak nem szabad elismerniük a referendumot.[1824] Ennek ellenére a tervezet nem ítélte el, nem szólította meg és nem is említette Oroszországot. De felszólította Ukrajnát a kisebbségek tiszteletben tartására.[1825] Ugyanakkor jelzésértékű elem volt, hogy a tervezet preambulumában emlékeztetett az erőszak alkalmazásának tilalmára. Megerősítette azt is, hogy "semmilyen erőszakkal való fenyegetés vagy erőszak alkalmazása következtében létrejött területszerzés nem ismerhető el jogszerűnek." 13 BT tag igennel szavazott,[1826] Kína tartózkodott, Oroszország pedig ellene szavazott, így a tervezetet nem fogadták el.[1827]

[1815] UNSC 7124th meeting (France).
[1816] UNSC 7125th meeting (Assistant Secretary-General for Political Affairs).
[1817] UNSC 7125th meeting (USA) "What is happening today is not a human rights protection mission or a consensual intervention. What is happening today is a dangerous military intevention in Ukraine. It is an act of aggression."
[1818] UNSC 7125th meeting (France).
[1819] UNSC 7125th meeting (UK).
[1820] UNSC 7125th meeting (China).
[1821] UNSC 7138th Meeting. Meeting Coverage. "Security Council Fails to Adopt Text Urging Member States Not to Recognize Planned 16 March Referendum in Ukraine's Crimea Region." SC/11319, 15 March 2014. https://press.un.org/en/2014/sc11319.doc.htm.
[1822] UNSC draft resolution S/2014/189. 15 March 2014. Para. 1. A benyújtó államok: Albánia, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bulgária, Kanada, Horvátország, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Grúzia, Németország, Görögország, Magyarország, Izland, Írország, Olaszország, Japán, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg , Málta, Montenegró, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Moldovai Köztársaság, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Törökország, Ukrajna, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, valamint az Amerikai Egyesült Államok..
[1823] Ibid. Para. 4.
[1824] Ibid. Para. 5.
[1825] Ibid. Para. 3.
[1826] Mellette: Argentína, Ausztrália, Csád, Chile, Franciaország, Jordánia, Litvánia, Luxemburg, Nigéria, Koreai Köztársaság, Ruanda, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága és az Amerikai Egyesült Államok.
[1827] UNSC 7138th meeting.

A vita során az "agresszió" szót csak Franciaország és Litvánia használta, de nem a tényleges orosz akcióra, hanem a népszavazást követő valószínűsíthető lehetőségre.[1828] A népszavazást a legitimnek és törvényesnek feltüntetésére tett kísérlet[1829] ellenére a regionális szervezetek illegálisnak és szinte biztosan hamisnak és meghamisítottnak értékelték.[1830]

A népszavazás eredménye után tartott BT ülésen[1831] a tagok túlnyomó többsége megerősítette Ukrajna nemzetközileg elismert határait, és a népszavazást törvénytelennek, illegitimnek, alkotmányellenesnek vagy semmisnek minősítette.[1832] Két tag, az Egyesült Államok és Litvánia még agressziónak is értékelte Oroszország lépését.[1833]

Március 27-én az ENSZ Közgyűlése határozatot fogadott el, amelyben kimondta, hogy a népszavazás érvénytelen, megerősítette Ukrajna területi integritását, és felszólított minden

---

[1828] Ibid. (France): [The principles of the UN Charter] are our best defence against the return of a past in which Russian aggression against Ukraine emerges." (Lithuania) "My country's yes to the draft resolution is a yes to non-aggression, […] to the rule of law and to the internationally accepted rules of behaviour based on the norms and principles of international law."

[1829] A szervezők megfigyelőként meghívták az EBESZ-t, a szervezet azonban nem vállalta a feladatot, mivel azt állította, hogy a szervezőknek nincs felhatalmazása az ukrán alkotmányt sértő népszavazás megtartására. Cf. OSCE Chair says Crimean referendum in its current form is illegal and calls for alternative ways to address the Crimean issue. 11 March 2014. OSCE. https://www.osce.org/cio/116313. Viszont, egy orosz NGO, a Eurasian Observatory for Democracy and Elections (EODE) elnevezésű részt vet "objektív nemzetközi megfigyelőként" a szavazáson. Megjegyzendő, hogy a bizottság tagjai főként európai szélsőjobboldali és szélsőbaloldali politikusokból állnak. A megfigyelők megállapították, hogy: "*International Mission of independent international observers considers that voting and counting of votes on the referendums in the Republic of Crimea and in the city of Sevastopol took place in accordance to the international election standards and the approved rules of its carrying, in maintenance of the principles of universal and equal right for participation in the referendums at ballot, principles of openness, publicity, justice and a transparency. The results of referendum are honest and reflect will of participants of a referendum*." EODE Press Office, 21 March 2022. http://www.eode.org/eode-press-office-referendums-in-the-republic-of-crimea-and-sevastopol-joint-statement-by-the-independent-international-observers/.

[1830] Az EBESZ Parlamenti Közgyűlése elítélte és érvénytelennek nyilvánította: Baku Declaration and Resolutions Adopted by The OSCE Parliamentary Assembly at The Twenty-Third Annual Session Baku, 28 June to 2 July 2014. Resolution on Clear, Gross and Uncorrected Violations of Helsinki Principles by The Russian Federation. paras 5 és 15. https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2014-baku/declaration-2/2540-2014-baku-declaration-eng/file. Az EU emellett kijelentette, hogy a népszavazás illegális: COUNCIL DECISION 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. Official Journal of the European Union, 17.3.2014. (1). Az Európa Tanács főtitkárának kérése alapján a Velencei Bizottság is megállapította, hogy a népszavazás az ukrán és az európai alkotmányos normák szerint csak törvénytelen lehet. Cf.: European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission): Opinion On "Whether The Decision Taken By The Supreme Council Of The Autonomous Republic Of Crimea In Ukraine To Organise A Referendum On Becoming A Constituent Territory Of The Russian Federation Or Restoring Crimea's 1992 Constitution Is Compatible With Constitutional Principles" adopted by the Venice Commission at its 98th Plenary Session (Venice, 21-22 March 2014). Opinion no. 762 / 2014. CDL-AD(2014)002. Később a Parlamenti Közgyűlés határozatot fogadott el, amelyben elítélte az annektálást és érvénytelennek nyilvánította a népszavazást. See: Council of Europe PA Resolution 1990 (2014) Text adopted by the Assembly on 10 April 2014 (16th Sitting). para. 3. https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20882&lang=en.

[1831] UNSC 7144th meeting.

[1832] Egyértelműen kiállt Ukrajna területi integritása mellett: Franciaország, USA, Chile, Koreai Köztársaság, Ausztrália, Egyesült Királyság, Litvánia, Jordánia, Csád, Luxemburg. Nigéria, Ruanda és Kína nem ítélte el az orosz tettet, és nem állt ki Ukrajna területi integritása mellett, a nyilatkozatok csak általános kliséket tartalmaztak. Argentína továbbra is támogatta a határozat-tervezetet, de úgy döntött, hogy nem kommentálja az „ukrajnai belső fejleményeket".

[1833] Ibid. (US): *"We are prepared to take additional steps if Russian aggression or Russian provocations continue."* (Lithuania): *"[T]he aggression against Crimea is carried out by pro-Russian militants with Moscow's support."*

nemzetet, hogy ne ismerje el a Krím és Szevasztopol új státuszát.[1834] Figyelemre méltó azonban, hogy a határozat nem szólt külön az Orosz Föderációhoz, és nem is említette azt.[1835] Az ENSZ 100 tagja szavazott mellette, 11 ellene,[1836] 58 tartózkodott, 24 pedig nem szavazott.[1837]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Oroszo.	nemzeti érdek, történelmi folytonosság, kisebbségvédelem	(megelőző) önvédelem, kormány beleegyezése, védelmi felelősség	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 25. melléklet szemlélteti.

A BT-határozat-tervezet látszólag nem ítélte el Oroszországot az annexióért. A preambulumot és a rendelkező részt együtt olvasva azonban egyértelmű, hogy az orosz műveletet olyan jogellenes erőszak alkalmazásaként értékelték, amelynek eredményét (azaz a területszerzést) nem lehet elismerni. Ez az *ex injuria jus non oritur* elvre utal. Az elfogadás elmaradása ellenére a BT többsége támogatta a tervezetet, így annak értéke van a szokásjogi szabályok meghatározásában. Ami a közgyűlési határozatot illeti, ugyanez elmondható a tartalmáról is. A közgyűlésen belüli támogatás azonban lényegesen gyengébb volt. Csak az igen és az ellenszavazatokat figyelembe véve, a határozat nagyon erős érv az *opinio juris* megléte mellett. Ha hozzáadjuk a tartózkodásokat és a nem szavazatokat, akkor az erős többség gyorsan eltűnik.

[1834] United Nations General Assembly, Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014. A/RES/68/262 Territorial integrity of Ukraine. paras. 5-6.
[1835] Az oka annak, hogy a Biztonsági Tanács nem tudta megfelelően kezelni a kérdést természetesen az orosz vétó volt. Ahogy az ENSZ hírszolgálata közölte:„*The UN Security Council convened seven sessions on the situation in Ukraine, and at its eighth meeting, Russia, one of the 15-nation body's permanent members, blocked action by voting against a draft resolution that would have urged countries not to recognize the results of the referendum in Crimea*." UN News. "Backing Ukraine's territorial integrity, UN Assembly declares Crimea referendum invalid." 27 March 2014. https://news.un.org/en/story/2014/03/464812-backing-ukraines-territorial-integrity-un-assembly-declares-crimea-referendum.
[1836] Ellene szavazott: Örményország, Fehéroroszország, Bolívia, Kuba, Észak-Korea, Oroszország, Szudán, Szíria, Venezuela, Zimbabwe és Nicaragua.Szavazási adatok innen: from UN Digital Library. https://digitallibrary.un.org/record/767565.
[1837] UNGA Sixty-eighth General Assembly Plenary, 80th Meeting. Meetings Coverage: „General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region." GA/11493 27 March 2014. https://press.un.org/en/2014/ga11493.doc.htm.

A szaúdiak által vezetett jemeni beavatkozások (2015)

Tények

A szunnita kormány és a síita Houthi mozgalom közötti, 2004 és 2009 közötti egymást követő polgárháborúk[1838] harcai 2014-ben ismét kiújultak, s amikor Hadi elnököt 2015. február 22-én a lázadók lemondásra kényszerítették, ez a két fél közötti katonai összecsapások kiéleződéséhez vezetett.[1839] Mivel a kormány gyakorlatilag összeomlott, a volt elnök a fővárosból Adenbe menekült. Amikor a lázadók elérték a helyszínt és ostromot kezdtek, Hadi a nemzetközi segítség reményében elmenekült Jemenből.[1840] Ugyanezen a napon, 2015. március 24-én Hadi segítséget kért szövetségeseitől.[1841] A koalíció válaszolt a hívásra. A "Döntő vihar hadművelet" 2015. március 26-án indult meg Szaúd-Arábia vezető szerepvállalásával.[1842] A közreműködő államok Bahrein, Egyiptom, Jordánia, Kuvait, Marokkó, Pakisztán, Katar, Szudán és az Egyesült Arab Emírségek voltak.[1843] A hadművelet célja a nemzetközileg elismert, tehát legitimnek tekintett (*de jure)* kormány helyreállítása volt Jemenben a lázadó Houthik ellenében.[1844]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Mielőtt Hadi elnök lemondásra kényszerült, de már a lázadók fogságában volt, a BT tagjai egységesen követelték a szabadon bocsátását.[1845] Ennek megfelelően a BT egyhangúlag elfogadta a 2201. sz. határozatot, ami elítélte a Houthik cselekedeteit.[1846] A határozat azt is követelte, hogy azonnal és feltétel nélkül "vonják ki erőiket a kormányzati intézményekből", és "biztonságosan engedjék szabadon Hadi elnököt, Bahah miniszterelnököt, a kabinet tagjait és minden házi őrizetben lévő vagy önkényesen fogva tartott személyt"[1847] A határozat követelte, hogy "minden jemeni fél szüntessen be minden fegyveres ellenségeskedést a jemeni nép és a törvényes hatóságok ellen".[1848] Ezeket a bekezdéseket együtt olvasva az ENSZ-nek az volt a felfogása, hogy a törvényes hatalom, a nép támogatásával Hadi elnöknél volt, annak ellenére, hogy nem rendelkezett tényleges ellenőrzéssel.

[1838] Junxiang Mao és Ammar Ahmad Ahmad Gady, The Legitimacy of Military Intervention in Yemen and Its Impact. In Beijing Law Review, Vol. 12 No 12 (2021) 568. o.
[1839] Roland Popp, War in Yemen: Revolution and Saudi Intervention. In CSS Analyses in Security Policy. No. 175. (2015 július) 1. o.
[1840] May Darwich, The Saudi Intervention in Yemen: Struggling for Status. In Insight Turkey, Vol. 20, No. 2 (Spring 2018) 128. o.
[1841] Tom Ruys, Luca Ferro, Weathering the Storm: Legality and Legal Implications of the Saudi-led Military Intervention in Yemen. In International and Comparative Law Quarterly, vol 65. (2016 január) 62. o.
[1842] Maria-Louise Clausen, Justifying military intervention: Yemen as a failed state. In Third World Quarterly, Vol 40 No 3 (2019) 489. o.
[1843] M. N. Ishan Jan, A.Lawan Haruna, Saudi-Led Military Intervention in Yemen and International Law. In Pertanika Social Sciences and Humanities, Vol 23 (S) (2015) 191. o.
[1844] Benjamin Nußberger, Military strikes in Yemen in 2015: intervention by invitation and self-defence in the course of Yemen's model transitional process. In Journal on the Use of Force and International Law. Vol 4 No 1 (2017) 111. o.
[1845] Provisional Verbatim Records S/PV.7382 of 15 February 2015.
[1846] UNSC Res. 2201 (2015) of 15 February 2015 para. 1.
[1847] Ibid. para. 7 (c)-(d).
[1848] Ibid. para. 8.

2015. március 26-án megkezdődött a beavatkozás és Bahrein, Kuvait, Katar, Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek levelet küldtek a főtitkárnak és a BT elnökének, hogy értesítsék az ENSZ-t a megtett lépésekről. Hadi kérésére hivatkoztak, "Jemen és népének védelmére, valamint Jemen terrorszervezetek elleni küzdelemben való segítségre".[1849] A szintén mellékelt nyilatkozatban a beavatkozó államok azt állították, hogy a törvényes hatalom továbbra is Hadinál van, és a Houthik puccsot hajtottak végre.[1850] A levél tartalmazta Hadi 2015. március 24-én kelt kérését. Hadi azt állította, hogy Jement és szuverenitását a Houthik által megrendezett agresszió fenyegeti. Annak megállapítása érdekében, hogy a jemeni válság fenyegetést jelent a régióra nézve, Jemen azt állította, hogy a regionális hatalmak támogatják a lázadókat. Hadi továbbra is úgy tekintette magát, mint Jemen *de jure* hatalmát.[1851] A meghívást a következőképpen fogalmazta meg:

> „[...] arra kérem Önöket és az Önök által képviselt szövetséges államokat, hogy álljanak ki a jemeni nép mellett, ahogyan mindig is tették, és segítsék az országot. Arra kérem Önöket, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikkében foglalt önvédelem jogával, valamint az Arab Liga Alapokmányával és a közös védelemről szóló szerződéssel összhangban nyújtsanak azonnali támogatást minden formában, és tegyék meg a szükséges intézkedéseket, beleértve a katonai beavatkozást is, hogy megvédjék Jement és népét a Houthik folyamatos agressziójától, verjék vissza az Aden és a többi déli város ellen bármelyik pillanatban várható támadást, és segítsék Jement az Al-Kaidával és az Iraki és Levantei Iszlám Állammal való szembenézésben.[1852]

A szövetségesek válaszoltak:

> „Országaink [...] úgy döntöttek, hogy válaszolnak Hadi elnök felhívására, hogy megvédjék Jement és nagyszerű népét a Houthi milíciák agressziójától, amelyek mindig is a külső erők eszközei voltak, amelyek folyamatosan igyekeztek aláásni Jemen biztonságát és stabilitását."[1853]

Az önvédelemre való utalás ellenére (egy államon *belüli* milícia ellen egy polgárháborúban), ez a kérés inkább az ellenzék, vagy lázadók elleni polgárháborús konfliktusba való beavatkozásra való meghívás.

A BT csak 2015. április 14-én értékelte érdemben a beavatkozást. A tagok határozatot fogadtak el, amelyben kifejezetten tudomásul vették az elnök külső segítségkérését és a szövetségesek elfogadó levelét, megerősítve, hogy az ENSZ támogatja Hadi elnök legitimitását, és "elítélte a Houthik minden olyan kísérletét, amely kizárólag a legitim jemeni kormány hatáskörébe tartozó intézkedések megtételére irányul, és [megjegyezte], hogy az ilyen intézkedések elfogadhatatlanok".[1854] A határozat rendelkező részében felszólította a Houthikat, hogy azonnal

---

[1849] Identical letters dated 26 March 2015 from the Permanent Representative of Qatar to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. S/2015/217 Annex.
[1850] Ibid. Enclosure. 3. o.
[1851] Ibid. 4. o. "My constitutional responsibilities require me to protect the people and safeguard the unity, independence and territorial integrity of the nation."
[1852] Ibid. 4-5. o.
[1853] Ibid. 5. o.
[1854] UNSC Res. 2216 (2015) of 14 April 2015. Preamble.

és feltétel nélkül vessenek véget az erőszak alkalmazásának és vonják vissza erőiket, valamint "hagyjanak fel minden olyan akcióval, amely kizárólag a legitim jemeni kormány hatáskörébe tartozik".[1855]

A határozat nem említette vagy engedélyezte Hadi szövetségeseinek beavatkozását, de nagy hangsúlyt fektetett a Hadi-rezsim kizárólagos legitimitására és mind a külső segítségkérésére, mind az arra adott válaszra. Ezért implicit módon a BT elismerte a meghívás útján történő beavatkozást. A határozatot Oroszország tartózkodása mellett egyhangúlag fogadták el. Oroszország néhány technikai kérdés miatt tartózkodott, és egy átfogóbb fegyverembargót akart.[1856] Az Egyesült Királyság kifejezetten támogatását fejezte ki a Szaúd-Arábia vezette beavatkozás mellett, amelyet Hadi elnök kérésére hajtottak végre.[1857]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Szaúd et al.	törvényes kormány helyreállítása, terrorizmus elleni küzdelem	kormány beleegyezése	igen

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/2216	100	93	97

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 26. melléklet szemlélteti.

A határozat kontextuálisan alátámasztja azt az állítást, hogy a nemzetközi közösség elfogadta a beavatkozást. Figyelembe véve az elnöki kérésre való kifejezett hivatkozást és az arra adott választ, feltételezhető, hogy az ilyen hivatkozás szándékos volt. Ennek megfelelően az önvédelem megemlítésének teljes hiánya a szövegben arra enged következtetni, hogy a kérés elegendő és elfogadott indok volt a beavatkozásra.

[1855] Ibid. para. 1.
[1856] Provisional Verbatim Records S/PV.7426 (Russia) 14 April 2015. 2-3. o.
[1857] Ibid. (UK) 2. o.

Az ECOWAS beavatkozásai Gambiában (2017)

Tények

A 2016 decemberi gambiai elnökválasztáson a hivatalban lévő elnököt, Yahya Jammeh-t Adama Barrow győzte le. Jammeh nem volt hajlandó letenni a hatalmat.[1858] Az ECOWAS diplomáciai eszközökkel próbálta megoldani a válságot, és meggyőzni Jammeh-t, hogy tartsa tiszteletben a demokratikus választások eredményét. Mivel a békés eszközök nem jártak sikerrel,[1859] az ECOWAS úgy döntött, hogy regionális katonai erővel avatkozik be. Az ECOWAS először is ultimátumot adott Jammehnek, erőszak alkalmazásával fenyegetve.[1860] A volt elnök továbbra sem mondott le, Barrow Szenegálban beiktatta magát, és kérte az ECOWAS-t a hatalomváltás biztosítására.[1861]

Az ECOWAS gambiai missziója (ECOMIG) 2017. január 19-én indította el a műveletet. Az ECOWAS több tagállamából, köztük Szenegálból, Nigériából, Ghánából, Togóból és Maliból érkezett csapatokat telepítettek Gambiába azzal a céllal, hogy eltávolítsák Jammehet, és biztosítsák Adama Barrow békés beiktatását az új elnöki tisztségbe. A beavatkozás gyors, tényleges erőszak nélküli siker volt.[1862] Jammeh 2017. január 21-én hivatalosan távozott hivatalából, és másnap Guineába száműzték.[1863] Barrow kérésére az ECOWAS kénytelen volt Gambiában maradni a nyugalom biztosítására, de a katonai műveletet január 21-én leállították.[1864]

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

2017. január 19-én Szenegál a BT-ben egy határozat-tervezetet terjesztett elő, amely Gambia törvényes elnökének a BT-hez, az AU-hoz, de elsősorban az ECOWAS-hoz intézett kérésére hivatkozott, "hogy segítsen biztosítani a gambiai nép szuverén akaratának tiszteletben tartását".[1865] A határozatot egyhangúlag elfogadták, de nem minden tag volt elégedett. Uruguay azonban kifejezte, hogy

---

[1858] Claus Kreß, Benjamin Nußberger, Pro-democratic intervention in current internationallaw: the case of The Gambia in January 2017. In Journal on the Use of Force and International Law. Vo. 4. No. 2. (2017) 239. o.
[1859] Oyejide Felix Omotosho, Aboubacar Abdoullah Senghore, The Gambia and the 2016/2017 Political Impasse: An Impact Assessment of the Peace and Security Implications on the Nation's Economy and the International Legal Justifications for/against ECOWAS Intervention, January, 2017- February, 2018. In International Affairs and Global Strategy Vol 63 (2018) 48-9. o.
[1860] Elkanah Oluwapelumi Babatunde, ECOWAS and the Maintenance of International Peace and Security: Protecting the Right to Democratic Governance. In UCL Journal of Law and Jurisprudence, Vol. 6. No. 2. (2017 október) 52. o.
[1861] Ibid. 48. o.
[1862] Christof Hartmann, ECOWAS and the Restoration of Democracy in The Gambia. In Africa Spectrum, Vol. 52. No. 1. (2017) 89-90. o.
[1863] Abdul-Jalilu Ateku, Regional intervention in the promotion of democracy in West Africa: an analysis of the political crisis in the Gambia and ECOWAS' coercive diplomacy. In Conflict, Security and Development, Vol 20, No 6 (2020) 685. o.
[1864] Joint Declaration by the Economic Community of West African States, the African Union and the United Nations on the Political Situation of the Islamic Republic of The Gambia. Done on the 21st day of January, 2017 in Banjul, The Gambia. para. 14. Elérhető itt: https://unowas.unmissions.org/sites/default/files/gambia_joint_declaration.pdf.
[1865] Provisional Verbatim Records S/PV.7866 (Senegal) 19 January 2017. 2. o.

> „az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 53. cikke értelmében [...] a Biztonsági Tanács felhatalmazása nélkül a regionális szereplők vagy megállapodások nem hozhatnak végrehajtási intézkedéseket. Az ilyen felhatalmazásnak kifejezettnek, megerősítőnek és előzetesnek kell lennie. Uruguay hangsúlyozza, hogy a 2337. sz. (2017) határozatban semmi sem értelmezhető úgy, mint az erőszak alkalmazására vonatkozó kifejezett felhatalmazás."[1866]

Oroszország kijelentette, hogy aggályai ellenére "a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségének és az Afrikai Uniónak a választások utáni válság békés eszközökkel történő feloldására irányuló erőfeszítéseit támogatva szavaztak".[1867] Bolívia is fenntartotta, hogy

> „a határozat elfogadása nem értelmezhető és nem is kellen úgy értelmezni, hogy a Biztonsági Tanács támogatja vagy jóváhagyja az erőszak alkalmazását. Ehhez egy olyan konkrét határozatra lenne szükségünk, amely ilyen felhatalmazást ad, vagy jóváhagyja az ilyen fellépést."[1868]

Egyiptom azt állította, hogy

> „a határozat nem támogat semmilyen kötelező automatikus végrehajtást, mivel az ilyen eljárásokhoz a Biztonsági Tanács egyértelmű és megkérdőjelezhetetlen felhatalmazása szükséges, az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VIII. fejezetével összhangban."[1869]

Maga a határozat elismerte Barrow-t legitim elnöknek, és felszólította "a régió országait és az illetékes regionális szervezeteket, hogy működjenek együtt Barrow elnökkel a hatalomváltás megvalósítására irányuló erőfeszítéseiben".[1870] A kétértelmű rész a 6. bekezdés ami kifejezi a BT "teljes támogatását az ECOWAS-nak abban az elkötelezettségében, hogy elsősorban politikai eszközökkel biztosítsa a gambiai nép akaratának tiszteletben tartását, amint az a december 1-jei választások eredményeiben kifejezésre jutott". Az "elsősorban" kifejezés az, ami nem egyértelmű. Egyiptom, Uruguay, Oroszország és Bolívia kifejezte, hogy ez nem feleltethető meg az erőszak alkalmazására való felhatalmazásnak. A szöveg *önmagában* azonban valóban értelmezhető így is. Mindazonáltal a beavatkozást, ami a csapatok bevetését jelentette, de nem vezetett tényleges harcokhoz, az ENSZ később sem ítélte el.

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
ECOWAS	demokratikus kormány helyreállítása	kormány beleegyezése	igen*

A határozat támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 27. melléklet szemlélteti.

[1866] Ibid. (Uruguay) 3. o.
[1867] Ibid. (Russia).
[1868] Ibid. (Bolivia).
[1869] Ibid. (Egypt) 6. o.
[1870] UNSC Res. 2337 (2017) of 19 January 2017 para. 3.

*A kormány beleegyezésén alapuló felhatalmazást nem kifogásolták a BT tagjai, és a hivatkozott határozat éppen ezt a kormányt ismerte el, és ezzel a formációval szólított fel együttműködésre.

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/RES/2337	100	100	100

Orosz invázió Ukrajnában (2022)

Tények

2014 május 11-én illegális és nagy valószínűséggel hamisított népszavazást tartottak Donyeckben és Luhanszkban, amelynek eredménye 89% és 96% volt az Ukrajnától való elszakadás mellett.[1871] A két entitást kiválását jelentette be és önjelölt népköztársaságaik nemzetközi elismerését kérték.[1872] Ez Oroszország további szerepvállalását váltotta ki, aki állítólag utasította és kiképezte, valamint fegyverekkel és lőszerrel látta el a szeparatista erőket.[1873]

Orosz "önkéntes" csapatok bevonultak Ukrajnába, hogy segítsék a szakadárokat. Augusztusra a NATO becslése szerint mintegy 1000 orosz reguláris katona volt Ukrajnában.[1874] Ennek eredményeként a konfliktus és a harcok állandósultak. A nyugati államok és Oroszország közvetítésével a minszki paktumok célja a tűzszünet elérése és a vita békés úton történő rendezése volt. A 2014-es minszki jegyzőkönyv és a 2015-ös minszki csomag minimális

[1871] Thomas W. White Jr., Referendum in Crimea: Developing International Law on Territorial Realignment Referendums [comments]. In Houston Journal of International Law, Vol. 38, Issue 3 (Summer 2016). 879. o.
[1872] A fejezet írásának napjáig (2022 augusztus) csak három állam ismerte el a Donyecki Népköztársaságot és a Luhanszki Népköztársaságot: Oroszország (Presidential Executive Order On the Recognition of the Donetsk People's Republic; Presidential Executive Order On the Recognition of the Lugansk People's Republic. cf.: Signing of documents recognising Donetsk and Lugansk People's Republics. The Kremlin, Moscow. 21 February 2022. http://en.kremlin.ru/events/president/news/67829); Szíria (Manar Salameh /Ruaa al-Jazaeri. "Republic Presidency: Syria ready to build relations with republics of Luhansk and Donetsk." Syrian Arab News Agency. 22 February 2022. https://www.sana.sy/en/?p=264314) és Észak-Korea ("DPRK Foreign Ministry Spokesman on Independence of Donetsk and Lugansk." Korean Central News Agency. 15 July 2022. https://kcna.kp/en/article/q/7f7ecaf7174ecaf1e8c145bcb264ac04b274f3971992db73a18a8c9f44454a83.kcmsf).
[1873] Az EBESZ jelentése szerint a két donbászi köztársaság már a 2022. február 24-i invázió előtt is Oroszország teljes ellenőrzése alatt állt. Cf.: Organization for Security and Co-operation in Europe Office for Democratic Institutions and Human Rights. "Report on Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity Committed in Ukraine Since 24 February 2022. by Professors Wolfgang Benedek, Veronika Bílková and Marco Sassòli." ODIHR.GAL/26/22/Rev.1, 1 April 2022. 18. o. "Crimea and Sevastopol as well as parts of the Donetsk and Luhansk regions, which are controlled by the self-proclaimed "republics" of Donetsk and Luhansk, were occupied territories already before 24 February 2022: Crimea, directly by Russia, and the two other territories."
[1874] Adrian Croft, More than 1,000 Russian troops operating in Ukraine: NATO. Reuters. 2014 augusztus 28. https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-nato-idUSKBN0GS1D220140828.

szabályokat állapított meg a harcok leállítására.[1875] 2014 és 2021 között a halálos áldozatok száma 14000-re emelkedett, amelyből az ENSZ becslése szerint 3000 civil volt.[1876]

2022 február 21-én Putyin bejelentette a két szeparatista önjelölt állam, a Donyecki Népköztársaság (DNK) és a Luhanszki Népköztársaság (LNK) elismerését.[1877] Az ENSZ Biztonsági Tanácsa rendkívüli ülést tartott, amelyen egy nagyobb konfliktus potenciális veszélyével és annak a nemzetközi békére és biztonságra gyakorolt hatásával foglalkozott, Oroszország azonban továbbra is közölte a béke iránti elkötelezettségét, valamint biztonsági aggályait.[1878]

2022 február 24-én Putyin elnök "különleges katonai műveletet" jelent be Ukrajna keleti területén.[1879] Kijelentette, hogy Oroszország nem szándékozik okkupálni az országot,[1880] hanem a demilitarizálás és a denácifikálás a célja.[1881] Mindenki számára világos volt, hogy Oroszország hadat üzent Ukrajnának.[1882] Alig néhány perccel az invázió bejelentése után robbanásokról számoltak be kulcsfontosságú városokból, valamint kibertámadásokról.[1883] Orosz katonai csapatok szálltak partra Mariupol közelében, Oroszország, a Krím és Fehéroroszország felől járművek hatoltak be Ukrajnába.[1884] Az Orosz Föderáció egyértelmű

[1875] A megállapodások azt is rögzítették, hogy Ukrajnában decentralizálni kell a központi hatalmat, és tiszteletben kell tartani az önkormányzást. Ez azonban nem jelentette az államiság elismerését, sem pedig a kiválás engedélyezését a két régió számára. Cf. Protocol on the outcome of consultations of the Trilateral Contact Group on joint steps aimed at the implementation of the Peace Plan of the President of Ukraine, P. Poroshenko, and the initiatives of the President of the Russian Federation, V. Putin. Minsk, 05/09/2014. https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/27596-protocolon-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014. 8 September 2014.; Package of measures for the Implementation of the Minsk agreements. Minsk, 15 February 2015. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf.

[1876] OHCHR, Conflict-related civilian casualties in Ukraine. United Nations Human Rights Monitoring Mission in Ukraine. Esplanadna 20, Kyiv, Ukraine. 8 October 2021. https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2030%20September%202021%20%28rev%208%20Oct%202021%29%20EN.pdf.

[1877] Presidential Executive Order On the Recognition of the Donetsk People's Republic; Presidential Executive Order On the Recognition of the Lugansk People's Republic. Cf. Signing of documents recognising Donetsk and Lugansk People's Republics. The Kremlin, Moscow. 2022 február 21. http://en.kremlin.ru/events/president/news/67829.

[1878] UNSC 8970TH Meeting (night). S/PV.8970, 21 February 2022. Összefoglalót lásd: Meeting Coverage: Conflict in Ukraine Must Be Averted 'at All Costs', "Political Affairs Chief Tells Security Council as Delegates Reject Moscow's Recognition of Donetsk, Luhansk." SC/14798, https://press.un.org/en/2022/sc14798.doc.htm.

[1879] Address by the President of the Russian Federation. The Kremlin, Moscow. Kötétéve: 2022 február 24. http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843. Accessed 11 August 2022.

[1880] Ibid. „It is not our plan to occupy the Ukrainian territory. We do not intend to impose anything on anyone by force."

[1881] Ibid. Az ukrán fegyveres erőkhöz szólva. "Your fathers, grandfathers and great-grandfathers did not fight the Nazi occupiers and did not defend our common Motherland to allow today's neo-Nazis to seize power in Ukraine."

[1882] Ahogy a Biztonsági Tanács néhány tagja is egyértelműen hadüzenetként értelmezte a bejelentést: "The Russian Federation must call off its "special military operation" and perceived declaration of war against Ukraine, members of the Security Council demanded tonight in a heated emergency meeting […]." "Russian Federation Announces 'Special Military Operation' in Ukraine as Security Council Meets in Eleventh-Hour Effort to Avoid Full-Scale Conflict." UN SC Meeting Coverage. 8974TH Meeting (night), SC/14803. 23 February 2022. https://press.un.org/en/2022/sc14803.doc.htm.

[1883] Bill Chappel and Jonathan Franklin, Russia invades Ukraine as explosions are heard in Kyiv and other cities. National Public Radio. 2022 február 24. https://www.npr.org/2022/02/23/1082510234/russia-ukraine-updates.

[1884] "Russia launches massive invasion of Ukraine — as it happened." Deutsche Welle. 2022 február 24. https://www.dw.com/en/russia-launches-massive-invasion-of-ukraine-as-it-happened/a-60893588.

célja a gyors szárazföldi térnyerés, a légi fölény biztosítása, valamint Kijev bekerítésével a rezsimváltás kikényszerítése és az oroszbarát vezetés beiktatása, egy gyors és döntő rohammal.[1885] Zelenszkij elnök hadiállapotot hirdetett[1886] és mozgósítást rendelt el.[1887] Az invázió első napján Ukrajna 137 halálos áldozatról számolt be, polgári és harci halottakról.[1888] Az orosz előrenyomulás kezdetben viszonylag gyors volt, az orosz erők még Csernobil felett is átvették az ellenőrzést.[1889] Ukrajna azonban erőteljesen védekezett, és nem mutatta a megadási hajlandóság jelét.[1890] Később a váratlanul határozott ukrán védelmi erőfeszítések és a nemzetközi felháborodás hatására Oroszország megígérte, hogy visszavonul Kijev alól és Nyugat-Ukrajnából.[1891] A harcok azonban továbbra is intenzívek maradtak Ukrajna keleti részén.

Nemzetközi reakció az ENSZ szerveiben

Az orosz álláspont kifejtése

A különleges katonai művelet bejelentésének pillanatában a BT éppen ülésezett, ironikus módon az Orosz Föderáció elnökletével.[1892] Mivel a 8974. ülés gyorsan a hadüzenetről szóló vitába torkollott, az orosz képviselő szinte megismételte Putyin bejelentésében elhangzottakat. Ezért - többek között - a NATO terjeszkedését hangsúlyozta, ami az orosz biztonságot fenyegeti, és felidézte az ENSZ Alapokmányának 51. cikkét.[1893] Egy másik ülésen az Orosz Föderáció képviselője azt állította, hogy a háborút nem is Oroszország, hanem Ukrajna kezdte 2014-ben.[1894]

Amikor a Közgyűlés előtt az orosz "különleges katonai műveletről" tárgyaltak, Oroszország megismételte korábbi indoklásait, némileg új, az önvédelemre hivatkozó érvekkel kiegészítve. A képviselő azzal érvelt, hogy Ukrajna önvédelmi helyzetbe hozta Oroszországot az ukrán

[1885] Ennek okairól cf. Lawrence Freedman, Why War Fails: Russia's Invasion of Ukraine and the Limits of Military Power. In Foreign Affairs, vol. 101, no. 4, (2022 július-augusztus) 10-23. o.
[1886] Presidential Decree № 64/2022 On the imposition of martial law in Ukraine. 2022 február 24.
[1887] "President signed a decree on the imposition of martial law in Ukraine, the Verkhovna Rada approved it." President of Ukraine. 2022 február 24. https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-pidpisav-ukaz-pro-zaprovadzhennya-voyennogo-stanu-73109.
[1888] "Address by the President to Ukrainians at the end of the first day of Russia's attacks." President of Ukraine. 2022 február 25. https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-do-ukrayinciv-naprikinci-pershogo-dnya-73149.
[1889] "Update 1– IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine." International Atomic Energy Agency. 10/2022 Vienna, Austria. 2022 február 25. https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine-25-feb-2022.
[1890] "We continue to fight, we will protect our state and liberate our land thanks to our heroes - address by the President of Ukraine." President of Ukraine. 2022 március 4. https://www.president.gov.ua/en/news/mi-prodovzhuyemo-borotisya-mi-zahistimo-nashu-derzhavu-i-zvi-73357.
[1891] Becky Sullivan and Tom Bowman, Russia says it will drastically reduce its troops near Kyiv. The Pentagon is doubtful. National Public Radio. 2022 március 30. https://www.npr.org/2022/03/30/1089774465/russia-says-it-will-drastically-reduce-its-troops-near-kyiv-the-pentagon-is-doub.
[1892] UNSC 8974th meeting. Wednesday, 23 February 2022, 9.30 p.m. New York.
[1893] UNSC 8974th meeting. Wednesday, 23 February 2022, 9.30 p.m. New York. Official record of the meeting. S/PV.8974 (Russia) 12. o.
[1894] UNSC 8983rd meeting. Monday, 28 February 2022, 3 p.m. New York. Official record of the meeting. S/PV.8983. (Russia) 14. o. "In conclusion, let me reiterate that Russia did not start the war, but rather is trying to end it. Ukraine started the war in 2014, but the international community has tried to ignore it all these years."

atomfegyverek visszaállításának tervével,[1895] a NATO-tagságra való törekvéssel és azzal, hogy területi követelései vannak Oroszországgal szemben.[1896] Később Oroszország ismét összefüggésbe hozta az önvédelemet és a nácitalanítással és demilitarizással, azt állítva, hogy a náci daganat végül "felemésztheti" Oroszországot is.[1897]

Mindezeket az érveket a májusi BT-ülésen ismét elmantrázták, egy kiegészítéssel. Oroszország azt állította, hogy az egész helyzetet a nyugati hatalmak tervezték meg, kizárólag azért, hogy elnyomják Oroszországot azzal, hogy Ukrajnát a konfrontáció terepeként használják fel, és így egy Oroszország és a Nyugat közötti proxy-háborút valósítsanak meg.[1898] Oroszország ugyanakkor fenntartotta azt a narratívát, hogy Ukrajna maga is fegyveres fenyegetést jelent Oroszországra nézve. Az orosz képviselet már többször is megpróbálta meggyőzni az ENSZ-t arról, hogy Ukrajna biológiai fegyverekkel rendelkezik, vagy legalábbis az USA aktív segítségével és irányításával ilyeneket fejleszt.[1899]

Egy másik BT-ülésen viszont azt állította, hogy Ukrajna már az invázió előtt is olyan drónok beszerzését tervezte, amelyek alkalmasak biológiai fegyverek bevetésére Oroszország területén.[1900] Mindezek egyértelműen egy *megelőző* önvédelmi narratívára utalnak. Ezzel kapcsolatban Oroszország a Nemzetközi Bíróság előtti eljárásokra hivatkozva azzal érvelt, hogy még a Bíróság sem fontolgatta soha az ENSZ Alapokmány ilyen rendelkezéseinek - mint például a kollektív vagy egyéni önvédelem elidegeníthetetlen joga - eltörlését. [1901]

[1895] Cf.: UNSC 8979th meeting. Friday, 25 February 2022, 5 p.m. New York. Official record of the meeting. S/PV.8979 (Russia) "Yesterday, 24 February, units of the Russian paratrooper forces took full control of the area surrounding the Chernobyl nuclear power plant. […] We do not want Ukraine to build a dirty bomb."

[1896] UNGA Eleventh Emergency Special session. 1st plenary meeting. Monday, 28 February 2022, 10 a.m. New York. Official record of the meeting. A/ES-11/PV.1 (Russia).

[1897] UNSC 9011th meeting, Tuesday, 5 April 2022, 10 a.m. New York. Official record of the meeting. S/PV.9011. (Russia)"We went to Ukraine not to conquer Ukrainian territory but to bring long-awaited peace […] We need to cut out the malignant Nazi tumour that is consuming Ukraine and would have eventually begun to consume Russia."

[1898] UNSC 9027th meeting, Thursday, 5 May 2022, 3 p.m. New York. Official record of the meeting. S/PV.9027. (Russia). "Today it is not a war in Ukraine, as is said; it is a proxy war between the collective West and Russia. It seems that the West has just been waiting for this moment to launch a spiral of repression against Russia. […] We have no doubt that it was prepared for well in advance, because of the speed with which the spiral was launched. […] We would once again like to stress that the West does not need Ukraine, as such. It was, and is, needed only as an area of confrontation with Russia." Cf.: UNSC 9104th meeting, Friday, 29 July 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9104. (Russia) "With the initiation of active deliveries to the Ukrainian regime of modern multiple-launch rocket systems, which are being controlled by and used upon Western instruction, Western countries have come close to direct involvement in the conflict."

[1899] Cf.: UNSC 8991st meeting, Friday, 11 March 2022, 11 a.m. New York. Official Record. S/PV.8991. és UNSC 8999th meeting, Friday, 18 March 2022, 10 a.m. New York. Official Record.

[1900] UNSC 9033rd meeting, Friday, 13 May 2022, 10 a.m. New York. Official Record. S/PV.9033 (Russia) "A drone equipped with such a system at that range poses a real threat of the large-scale use of hazardous bioaerosols over the territory of the Russian Federation."

[1901] UNSC 9052nd meeting Thursday, 2 June 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9052. (Russia)"In that regard, we would like to remind the Council that our special military operation was launched on the basis of Article 51 of the Charter of the United Nations. On 24 February, we submitted to the Security Council a corresponding notification in writing in the manner prescribed by Article 51. The issue of abolishing certain provisions of the Charter of the United Nations, including its Article 51, or depriving a Member State of the right to exercise its inalienable right to collective or individual self-defence has not, as far as we know, been considered by the International Court of Justice."

Az Orosz Föderáció második érve az, hogy a DNK-val és a LNK-val kötött barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződéseket kollektív önvédelmi megállapodásként kell értelmezni, amelynek értelmében Oroszország vállalta a DNK és a LNK védelmét egy külső - fegyveres vagy agresszív - fenyegetéssel szemben. Természetesen ez jogilag csak akkor lehetséges, ha a két entitás állam, [1902] s ez indokolja az Oroszország által néhány nappal Ukrajna lerohanása előtt tett elismerést. Putyin elnök az ukrajnai invázió bejelentésekor a beavatkozást - *inter alia* - a donbaszi köztársaságok kifejezetten Oroszországhoz intézett segítségkérésére alapozta. Oroszország pedig a velük kötött barátsági szerződésekre hivatkozva vállalta a DNK és az LNK védelmét. [1903] Az ENSZ főtitkárának címzett levélben Oroszország elküldte ezeket a szerződéseket és a köztársaságok kérését Oroszországnak "az Ukrajna agressziójával szembeni védelemhez nyújtott segítségre".[1904]

A szerződések szövege szerint Oroszország elismerte - az állami szuverenitás és a területi integritás kölcsönös tiszteletben tartása mellett - a DNK-t[1905] és az LNK-t.[1906] A szerződések pedig tartalmazzák a szuverenitás, a területi integritás és a biztonság kölcsönös védelmének kötelezettségét a 3. cikk alapján,[1907] sőt, ha szükséges, az önvédelem elve alapján katonai segítséget is nyújtanak a védekezéshez.[1908] A szerződések kölcsönösen biztosítják a jogot arra is, hogy katonai csapatokat vessenek be egymás területén. [1909] Egy nappal az elismerésük után a két köztársaság levelet intézett az orosz elnökhöz, amelyben katonai segítséget kértek az ukrán agresszió elleni védekezéshez a szerződések 3., illetve 4. cikke alapján.[1910] Putyin cikkében ezt a narratívát azzal támasztotta alá, hogy a donbasziak békés úton akarták megvédeni szabadságukat Ukrajna oroszellenes tervével szemben, mégis katonai erővel fenyegették őket, ezért "fegyvert ragadtak, hogy megvédjék otthonukat, nyelvüket és életüket".[1911] Az orosz képviselő az invázió bejelentését követő BT-ülésen azt állította, hogy

---

[1902] Lehet vitatkozni, hogy a tajvani kapcsolatokról szóló törvényben az USA vállalta a sziget védelmét, ami nem állam mai felfogás szerint, tehát kollektív önvédelem létezhet egy állam és egy nem állami entitás között. (Cf. The Taiwan Relations Act of the United States of America. January 1, 1979. Public Law, 96-8-96th Congress.) Ez a törvény azonban a kínai-amerikai kölcsönös védelmi szerződés politikai folytatása volt, amelyet két állam, az Egyesült Államok és a Kínai Köztársaság, amely akkoriban teljesen elismert szuverén állam kötött. (Cf. Mutual Defence Treaty Between the United States and the Republic of China; December 2, 1954, illetve United Nations General Assembly Resolution 2758, A/RES/2758(XXVI) 1971 amelynek értelmében a Kínai Népköztársaság felváltotta a Kínai Köztársaságot Kína ENSZ-képviseletében).

[1903] Address by the President 2022. "The people's republics of Donbass have asked Russia for help."
[…] and in execution of the treaties of friendship and mutual assistance with the Donetsk People's Republic and the Lugansk People's Republic, ratified by the Federal Assembly on February 22, I made a decision to carry out a special military operation."

[1904] Letter dated 3 March 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/76/740–S/2022/179, Distr.: General, 7 March 2022. Circulated to the Security Council and to the General Assembly (under Agenda item 73 on Right of peoples to self-determination at Seventy-sixth session).

[1905] Ibid. Annex I to the letter dated 3 March 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General. Article 1 of the Treaty of Friendship with the DPR.

[1906] Ibid. Annex II to the letter dated 3 March 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General. Article 1 of the Treaty of Friendship with the LPR.

[1907] Ibid. Annex I and II. Article 3 of the Treaties respectively.

[1908] Ibid. Annex I and II. Article 4 of the Treaties respectively.

[1909] Ibid. Annex I and II. Article 5 of the Treaties respectively.

[1910] Ibid. Annex III and IV to the letter dated 3 March 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General.

[1911] Vladimir Putin, "Article by Vladimir Putin "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians." 12 July 2021. http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181.

Ukrajna fegyveres erőivel provokálta a DNK-t és az LNK-t azzal, hogy nem tartotta tiszteletben a minszki megállapodásokat.[1912] Oroszország azt állította, hogy Ukrajna már januárban és februárban is megtagadta a minszki kritériumok végrehajtását,[1913] ráadásul az ENSZ BT-ben lévő orosz képviselő azt állította, hogy bizonyítéka van arra, hogy Ukrajna márciusban katonai támadást tervezett a Donbasz ellen.[1914] Ezért Oroszország célja az volt, hogy megállítsa az agressziót és saját szuverén kérésükre felszabadítsa a donbaszi köztársaságokat.[1915]

Ami a népirtás és a denácifikáció indoklását illeti, Oroszország ezzel egyfajta humanitárius intervenció, vagy R2P érvét vette elő.[1916] Putyin elnök egy cikkében azt is kijelentette, hogy az ukránok és az oroszok egy nemzetet alkotnak.[1917] Ezért Oroszország kötelessége megvédeni az Ukrajnában élő egész orosz-szláv nemzetet [1918] A főtitkárnak írt levelekben Oroszország arról próbálta meggyőzni az ENSZ-t, hogy nácik, bűnözők, terroristák, sőt zsoldosok azok, akik *de facto* hatalmon vannak és alakítják az ukrajnai konfliktust.[1919] Ezért Oroszország azt állította,

[1912] UNSC 8974th meeting (Russia).
[1913] UNSC 8992nd meeting. Monday, 14 March 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.8992. (Russia).
[1914] Ibid.; UNSC 9011th meeting. Tuesday, 5 April 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9011. (Russia).
[1915] UNSC 9104th meeting. Friday, 29 July 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9104 (Russia).
[1916] UNCS 8983. meeting (Russia) "We repeat again that the goal of Russia's special military operation is not to occupy Ukraine or to harm the local population. The demilitarization of Ukraine, which is packed with NATO weapons, is aimed at protecting the long-suffering people of Donbas and Ukraine."; UNSC 8986th meeting. Friday, 4 March 2022, 11.30 a.m. New York. Official record. S/PV.8986 (Russia). "I would like to once again emphasize that the danger to the civilian population of Ukraine is not emanating from Russian troops, but rather from Ukrainian nationalists, who are holding the civilian populations of a number of large cities hostage and carrying out acts of sabotage and provocation, one of which we are now discussing."
[1917] Cf.: Article by Vladimir Putin. "[…] Russians and Ukrainians were one people – a single whole. […] the idea of Ukrainian people as a nation separate from the Russians started to form and gain ground among the Polish elite and a part of the Malorussian intelligentsia. Since there was no historical basis – and could not have been any, conclusions were substantiated by all sorts of concoctions, which went as far as to claim that the Ukrainians are the true Slavs and the Russians, the Muscovites, are not. […] modern Ukraine is entirely the product of the Soviet era. We know and remember well that it was shaped – for a significant part – on the lands of historical Russia. […] if you are talking about a single large nation, a triune nation, then what difference does it make who people consider themselves to be – Russians, Ukrainians, or Belarusians. I completely agree with this. […]For we are one people."
[1918] Ahogy ex post utalás volt rá. Cf.: UNSC 9056th meeting, Monday, 6 June 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9056. (Russia) "Currently, work is under way in the liberated territories of Ukraine and the Donetsk and Luhansk People's Republics to uncover facts and evidence of crimes by the Ukrainian armed forces."; UNSC 9069th meeting. Tuesday, 21 June 2022, 10 a.m. New York. Official record. S/PV.9069 (Russia). "Millions of Ukrainians are waiting to be liberated from it, as the attitude to Russia's army of the people in the liberated territories shows."
[1919] Cf. Letter dated 11 March 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. A/76/752–S/2022/217, Distr.: General, 14 March 2022. Circulated to the Security Council and to the General Assembly (under Agenda item 100 on General and complete disarmament at Seventy-sixth session).; Letter dated 4 April 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/76/788. Distr: General. 7 April 2022. Circulated to the General Assembly (under Agenda item 72 on Elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance at Seventy-sixth session).; Letter dated 22 June 2022 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. A/76/872-S/2022/506. Distr.: General, 30 June 2022. Circulated to the General Assembly (under Agenda item 72 on Elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance at Seventy-sixth session). És a BT üléseken is kommunikált: Cf.: UNSC 8988th meeting. Monday, 7 March 2022, 3 p.m. New York. Official record. S/PV.8988. (Russia); UNSC 9011th meeting (Russia). "We are told that there can be no Nazis in Ukraine. However, we know perfectly well that they are there and that, unfortunately, they are running the show."; UNSC 9069th meeting (Russia).

hogy ők az agresszív junta ellen kezdték a katonai akciót, és nem az ukrán nép ellen.[1920] Oroszország a közel-keleti iszlamista terrorállamhoz, az ISIS-hez hasonlította a rezsimet.[1921] Ily módon, és a minszki megállapodás érvét is figyelembe véve, Oroszország az ukrajnai jelenlétét mintegy béketeremtő missziónak is beállította.[1922] A humanitárius beavatkozásra vagy az R2P-re is lehet következtetni Oroszország érveiből, mivel úgy ítélte meg, hogy Ukrajna háborút indított a polgári lakossága ellen, és nem tett kísérletet az atrocitások megállítására.[1923]

Megjelent végül az alapvető nemzetérdek érv is. Az egyik vörös vonal az Ukrajnával kötött uniós társulási megállapodás volt.[1924] Katonai szempontból a legnyilvánvalóbb Ukrajna esetleges NATO-tagsága volt[1925] és nyugati fegyverek Ukrajna területére szállítása.[1926] Oroszország azt állította, hogy a nemzeti érdekeknek legitim helyük van az ENSZ rendszerében, amit többek között a BT vétójog is bizonyít.[1927]

Nemzetközi reakció

A BT tagjai már az invázió bejelentését megelőzően is elítélték az DNK és az LNK Oroszország általi elismerését.[1928] A főtitkár még azt is kijelentette, hogy az elismerés sérti Ukrajna területi integritását és szuverenitását, és ellentétes az ENSZ Alapokmányának elveivel.[1929] A főtitkárhelyettes kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban is, hogy az Ukrajna közelében lévő orosz csapatok békefenntartóknak minősülnek-e.[1930] A 8974. találkozó napján az invázió előkészítése még csak feltételezés és fenyegető lehetőség volt, ahogy arra a főtitkár

[1920] UNCS 8974th meeting (Russia). "I wanted to say, by way of conclusion, that we did not launch an aggression against the Ukrainian people, but against the junta that is in power in Kyiv."
[1921] UNCS 8980th meeting (Russia); UNSC 9013th meeting. Monday, 11 April 2022, 10 a.m., New York. Official record. S/PV.9013 (Russia).
[1922] UNCS 9011th meeting (Russia). "Now we are seeing [..] Ukrainians killed by their own radicals, […]. They were killed in areas from which Russian troops withdrew after encouraging peace negotiations in Istanbul. Now it turns out that the Russian forces should not have left." Itt is utal erre, amikor a nyugati békefenntartásról beszél: UNSC 9018th meeting, Tuesday, 19 April 2022, 3 p.m. New York. Official Record. S/PV.9018 (Russia). "We will make a clear distinction between such tactical pseudo-peacekeeping calls and a genuine intent to help Ukraine to the only correct and long-overdue course of action."
[1923] UNSC 9080th meeting, Tuesday, 28 June 2022, 3 p.m. New York. Official record. S/PV.9080 (Russia).
[1924] UNSC 9065th meeting, Thursday, 16 June 2022, 10 a.m. New York. Official record S/PV.9065 (Russia).
[1925] UNGA Eleventh Emergency Special session 1st plenary meeting (Russia). "For us, Ukraine's accession to NATO is a red line, primarily for military and strategic reasons. The deployment of NATO infrastructure in that country would force us to take counter-measures that would bring Russia and NATO to the brink of conflict."
[1926] UNSC 9011th meeting (Russia)
[1927] UNSC 8980th meeting (Russia).
[1928] UNSC 8970th meeting, Monday, 21 February 2022, 9 p.m. New York. Official record. S/PV.8970 (EU). Elítélte az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Albánia, Mexikó, Írország, Kenya, Ghána, Gabon és Norvégia. Mexikó még azt is kijelentette, hogy az Alapokmány három alapelvét megsértették: az erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától való tartózkodást, a területi integritás tiszteletben tartását és a belügyekbe való be nem avatkozást. Brazília kiállt a területi integritás mellett, de nem ítélte el Oroszországot, és azt állította, hogy minden fél jogos érdekeit figyelembe kell venni. India, az Egyesült Arab Emírségek és Kína semmilyen módon nem ítélte el az elismerést.
[1929] Stéphane Dujarric, Spokesman for the Secretary-General, Statement attributable to the Spokesperson for the Secretary-General - on Ukraine. United Nations Secretary-General. 21 February 2022. https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2022-02-21/statement-attributable-the-spokesperson-for-the-secretary-general-ukraine%C2%A0. "The Secretary-General considers the decision of the Russian Federation to be a violation of the territorial integrity and sovereignty of Ukraine and inconsistent with the principles of the Charter of the United Nations."
[1930] UNSC 8970th meeting (Under-Secretary-General for Political and Peacebuilding Affairs). "We also regret the order today to deploy Russian troops into eastern Ukraine, reportedly on a peacekeeping mission."

nyitóbeszéde is rámutatott, arra kérve Putyin elnököt, hogy állítsa le az előkészületeket, ha valóban vannak ilyenek.[1931]

A BT egyes tagjai már az invázió bejelentése és megkezdése előtt elítélték Oroszország cselekedeteit, mint provokálatlan, puszta agressziós cselekményt.[1932] Az USA kijelentette, hogy Oroszország megsértette Ukrajna szuverenitását azzal, hogy államokat ismert el területén, és azzal, hogy Oroszország katonai ügynökei 2014 óta jelen vannak a Donbaszban, ezért Oroszország agresszor.[1933] Az Egyesült Királyság is azt az álláspontot támogatta, hogy az invázió csak az agresszió folytatása lenne, szerinte Oroszország cselekedete az ENSZ Alapokmánya elleni támadás.[1934] Franciaország és Írország ugyanígy fenntartotta, hogy Oroszország megsérti az Alapokmányt.[1935] India viszont arra figyelmeztetett, hogy teljes mértékben figyelembe kell venni minden fél jogos érdekeit.[1936]

Az invázió bejelentése után Norvégia az orosz katonai akciót indokolatlannak, provokálatlannak és felelőtlennek minősítette.[1937] Brazília a bejelentést a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezetető fenyegetéssel vagy erőszak alkalmazásával egyenértékűnek találta.[1938] Ghána megkülönböztette az akciót a békefenntartástól, amelyhez minden fél beleegyezése és a békefenntartó erők pártatlansága szükséges.[1939] Gabon szintén elítélte Oroszország gyakorlatát, amely az Alapokmány alapelvei elleni támadásnak minősül.[1940] Mexikó is kijelentette, hogy az invázió ellentétes a nemzetközi joggal és agressziónak minősül.[1941] Németország az "egyoldalú agresszió" és a „provokálatlan” jelzőket használta.[1942] Az Egyesült Királyság és Albánia megismételte Norvégia formáját a provokálatlan és indokolatlan háborúról.[1943] Franciaország jelezte, hogy BT határozat-tervezetet fog készíteni az ukrajnai orosz invázió ellen. [1944] Kína viszont nem ítélte el az akciót, inkább azt hangsúlyozta, hogy az több összetett tényező eredménye.[1945]

A nevezett határozat-tervezetet Oroszország megvétózta, míg India, az Egyesült Arab Emírségek és Kína tartózkodott. A többi 11 képviselő megszavazta azt. [1946] A tervezet nem csupán politikai aktus volt, hanem inkább az orosz invázió jogi értékelése.[1947] A tervezet elítélte

[1931] The Secretary-General at UNSC 8974th meeting. S/PV.8974
[1932] Ibid.
[1933] Ibid. (USA).
[1934] Ibid. (UK).
[1935] Ibid. (France) és (Ireland).
[1936] Ibid. (India).
[1937] Ibid. (Norway).
[1938] Ibid. (Brazil).
[1939] Ibid. (Ghana).
[1940] Ibid. (Gabon).
[1941] Ibid. (Mexico).
[1942] Ibid. (Germany).
[1943] Ibid. (UK).
[1944] Ibid. (France).
[1945] Ibid. (China).
[1946] UNSC 8979th meeting. 25 February 2022. “Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto.” Meeting Coverage SC/14808. https://press.un.org/en/2022/sc14808.doc.htm.
[1947] A hivatkozott források: Article 2 of the UN Charter; the 1975 Helsinki Final Act of the Conference on Security and Co-operation in Europe; The 1994 Budapest Memorandum (Memorandum on security assurances in connection with Ukraine’s accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons in UN Treaty

a DNK és az LNK elismerését és a különleges katonai művelet bejelentését, azt agressziónak minősítette, és arra kívánta kötelezni Oroszországot, hogy hagyjon fel az erőszak alkalmazásával Ukrajnában, és vonja vissza minden erejét Ukrajna nemzetközileg elismert határain túlra. [1948] India tartózkodott az Ukrajnában élő indiaiakkal kapcsolatos aggályai okán, s a párbeszéd fontosságát emelte ki.[1949] Az Egyesült Arab Emírségek elismerte a területi integritás és a szuverenitás fontosságát, de aggódott a regionális biztonság miatt. Üdvözölte a határozat-tervezetre tett erőfeszítéseket, de azt előre eldöntöttnek találta.[1950] Kína kifejezte félelmét aziránt, hogy a határozat csak olaj lehet a tűzre, ezért tartózkodott a tervezet támogatásától. A valódi okot mellékszálként fogalmazták meg: "A NATO öt egymást követő bővítési fordulójának hátterében Oroszország jogos biztonsági törekvései figyelmet kell, hogy kapjanak, és megfelelően kell velük foglalkozni".*[1951]*

Az Orosz Föderáció vétója miatt jogilag nem volt lehetőség arra, hogy a BT-ben határozat szülessen, ezért az Oroszországnak az inváziójáért való elszámoltatását támogató tagok úgy döntöttek, hogy a kérdést a Közgyűlés elé viszik.[1952] Mivel eljárási kérdésről van szó, az állandó tagok nem élhettek vétójogukkal, ezért a határozatot 11 igen szavazattal, egy nemmel (Oroszország) és három tartózkodással (India, Kína és az Egyesült Arab Emírségek) fogadták el azt.[1953] Következésképpen a határozat kifejezetten kimondta, hogy a BT nem tudja gyakorolni a nemzetközi béke és biztonság fenntartására vonatkozó elsődleges felelősségét, és a Közgyűlés előtt rendkívüli ülést hívott össze.[1954]

A már ismertetett állami álláspontok mellett a következő észrevételek hangzottak el. Az EU - és csatlakozva hozzá Észak-Macedónia, Montenegró, Albánia, Bosznia-Hercegovina, Izland, Norvégia, Moldova, Grúzia, San Marino, Andorra, Monaco és Lichtenstein - elítélte az igazolhatatlan, provokálatlan háborút és Fehéroroszország részvételét, rámutatva, hogy ez a legnagyobb agresszió Európában a Grúzia elleni 2008-as orosz agresszió és a Krím 2014-es annektálása után.[1955] Új-Zéland kijelentette, hogy az invázió igazolhatatlan és provokálatlan,[1956] amit Kanada is megismételt.[1957] Szingapúr szintén elítélte a provokálatlan inváziót, amely súlyosan sérti az ENSZ alapvető normáit.[1958] Hasonló nyilatkozatot tett Panama Costa Rica és a Dominikai Köztársaság nevében is.[1959] Svájc rámutatott, hogy a határozat-tervezet elleni orosz vétó sérti az Alapokmány 27. cikkét, mivel Oroszországnak a

Series Volume 3007. 2014. No. 52241); UNSC Resolution 2202 (2015) Adopted by the Security Council at its 7384th meeting, on 17 February 2015 S/RES/2202 (2015) and the Minsk Agreements (Minsk Protocol of 5 September 2014 and the Minsk Memorandum of 19 September 2014).

[1948] UNSC draft resolution S/2022/155 of 25 February 2022.

[1949] UNSC 8979th meeting, Friday, 25 February 2022, 5 p.m. New York. Official record. S/PV.8979 (India).

[1950] Ibid. (United Arab Emirates).

[1951] Ibid. (China).

[1952] UNSC 8980th meeting, Sunday, 27 February 2022, 3 p.m. New York. Official Record. S/PV.9880.

[1953] Security Council Calls Emergency Special Session of General Assembly on Ukraine Crisis, Adopting Resolution 2623 (2022) by 11 Votes in Favour, 1 Against, 3 Abstentions. Meetings Coverage. SC/14809 27 February 2022. https://press.un.org/en/2022/sc14809.doc.htm.

[1954] UNSC Resolution 2623 (2022) Adopted by the Security Council at its 8980th meeting, on 27 February 2022. S/RES/2623 (2022).

[1955] Ibid. (EU).

[1956] Ibid. (New-Zealand).

[1957] Ibid. (Canada).

[1958] Ibid. (Singapore).

[1959] Ibid. (Panama).

konfliktusban résztvevő félként tartózkodnia kellett volna. [1960] A felszólalók közül egyedül Kína nem ítélte el Oroszországot, sőt, ismételten hangsúlyozta annak fontosságát, hogy figyelembe kell venni Oroszország jogos biztonsági aggályait, és sürgette a hidegháborús blokk-alapú mentalitás megszüntetését. [1961]

A KGY jelentős többséggel elfogadott egy határozatot, amely elítélte az orosz inváziót, agressziónak minősítve azt.[1962] Emellett felszólította Oroszországot, hogy vonja ki csapatait Ukrajna területéről,[1963] és vonja vissza a donbaszi köztársaságok elismerését.[1964] Elítélte Fehéroroszország részvételét az Ukrajna elleni jogellenes erőszak-alkalmazásában. [1965] Ami magát a szavazást illeti, 141-en szavaztak mellette, 5-en ellene, 35-en pedig tartózkodtak.[1966] Nemmel szavazott Fehéroroszország, Oroszország, Szíria, Észak-Korea és Eritrea.[1967] Mivel Oroszország nem hajtotta végre a határozatban foglalt ajánlásokat,[1968] az ENSZ Közgyűlése megismételte a követeléseket, miközben a humanitárius helyzetet is értékelte.[1969]

Érvek és bináris megítélésük

beavatkozó	politikai érv	jogi érv	elfogadott
Oroszo.	NATO terjeszkedés megállítása, oroszok védelme, nemzetbiztonság, nemzetérdek	önvédelem (egyéni és kollektív), védelmi felelősség	nem

A határozatok támogatottsága százalékban

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85

A határozatok támogatottságának államokra lebontott kimutatását a 28. melléklet szemlélteti.

[1960] Ibid. (Switzerland).
[1961] Ibid. (China).
[1962] UNGA Resolution adopted by the General Assembly on 2 March 2022. A/RES/ES-11/1. para 2.
[1963] Ibid. paras. 3-4.
[1964] Ibid. para. 5.
[1965] Ibid. para. 10.
[1966] "General Assembly Overwhelmingly Adopts Resolution Demanding Russian Federation Immediately End Illegal Use of Force in Ukraine, Withdraw All Troops." UN Meetings Coverage and Press Release. GA/12407. Published 2 March 2022. https://press.un.org/en/2022/ga12407.doc.htm.
[1967] Ibid.
[1968] Cf. UNGA Eleventh Emergency Special session 9th plenary meeting, Thursday, 24 March 2022, 10 a.m. New York. Official record. A/ES-11/PV.9
[1969] UNGA Resolution adopted by the General Assembly on 24 March 2022. A/RES/ES-11/2.

IV. 1. 2. Az egyes beavatkozások vizsgálatának összevetése a módszertani felvetéssel

Jogi vagy politikai diskurzus

Az egyes esetek feldolgozása kapcsán megerősíthető, hogy a politikai főszervek vitái és döntéshozatala legalább annyira jogi, mint politikai értékelés által meghatározottak. Minél részletesebben tárjuk fel a határozathozatal és szavazás vitaanyagait a jegyzőkönyvek segítségével, minél több állam felszólalását vesszük alapul, annál inkább kimutatható, hogy a kérdések vizsgálatának valóban közös nyelve a nemzetközi jog, és elsősorban az Alapokmány keretrendszere. Ez nem csak a nyelvhasználatban merül ki. Már eleve a beavatkozó államok is jellemzően, és ritka kivételekkel alapokmányi jogi érvekkel igazolják a katonai műveleteiket. Bár szembetűnő az 51. cikkre alapozott önvédelem tág idézése, az államok egyéb jogintézményeket is felhasználtak érvként. Megállapítható az is, hogy az önvédelemtől eltérő érvek esetében, különösen a kormány beleegyezése, katonai megállapodás esetén kifejezetten megjelölésre került a jogalap, gyakran a meghívás vagy ritkábban a szerződés csatolásával. Más esetekben jellemzőbb az igazolás tényekkel való olyan leírása, amiből közvetlenül levezethető annak jogi megfelelője. Ilyenre különösen jó példa az állampolgárok kimentése, vagy a vitatott humanitárius intervenció.

Összességében azonban a beavatkozó jogi álláspontja jellemzően és talán szándékoltan ködös, ahol a ténybeli, a jogi és a politikai fogalmak egyvelege figyelhető meg. Ettől talán fontosabb észrevétel az egyes esetek jegyzőkönyveinek vizsgálata alapján, hogy az esetek jelentős részében azonban a beavatkozó gyakran általános és szlogenekkel operáló alátámasztására a nemzetközi közösség a főszervekben meglepően jól kidolgozott értékelést ad, különösen, ha az egyes felszólalásokat együtt vizsgáljuk. Természetesen nem tökéletesen objektív megítélésről van szó, de az esetek nagy részében a reagáló államok jelentős része kifejezetten részletes ténybeli és jogi kritikai észrevételeket tett. Figyelemreméltó, hogy amikor látszólag csak ténybeli érvelésről volt szó, abban az esetben is láthatóan jogi kritériumok alapján történt ezeknek a tényeknek a vizsgálata. Erre talán a legjobb példa egyrészt az állam beleegyezésének, meghívásának a vizsgálata, ami látszólag tényértékelés, azonban annak alapja a jogi érvényesség fogalmai által (valódi, előzetes és önálló) kerültek értékelésre. Hasonló a helyzet az állampolgárok kimentésével is, ahol szintén annak feltételeit alkalmazva értékelték annak elfogadhatóságát: időben korlátozott, nem vesz részt a harcokban...stb. S ezen jogi feltételeket vetítették rá az ismert tényekre.

Végül a jogi értékelés a döntéshozatalban, vagyis a határozatok és határozat-tervezetek szövegében is tetten érhető. El kell ismerni, hogy az esetek többségében a határozat vagy tervezet *per se*, kevés lenne a jogi minősítés megállapítására. Egyes határozatok konkrét jogi minősítést adnak, például az orosz agressziót elítélő KGY-i határozat. Más esetben a határozat aprólékos kontextuális értelmezése ad egyértelmű jogi véleményt. Erre legjobb példa talán a francia beavatkozást Maliban elfogadó S/Res/2100, amiből megállapítható, hogy nem a S/Res/2085, hanem a kormány meghívása adta a jogalapot. Más esetekben a határozatok és tervezetek jogi megítélése egyértelműbben csak a vitaanyagok alapján és figyelembevételével lehetséges.

Összességében elmondható, hogy a BT és KGY vitáinak és döntéseinek részletes vizsgálata során jóval nagyobb jogi tudatosság fedezhető fel, mint az felületes szemlélet alapján feltételezhető lenne.

Szerződéses alap részletszabályainak megerősítő értelmezése szokással

Igazolható az a tétel is, hogy az államok, akár beavatkozóról, akár az erre reagálóról van szó, a legritkább esetben nevezik meg egészen pontosan a jogalapot jogforrási szempontból. Amennyiben a beavatkozásnak katonai megállapodás (is) alapját képezte a narratívában, ott nemcsak a szerződés, de annak pontos cikke is felhívásra került. Más esetben azonban inkább a jogintézmény leírása és tényekre alkalmazása jellemzőbb. A legjellemzőbben, de meglehetősen általános jelleggel, a hivatkozás az Alapokmányra, és annak céljaira, alapelveire, ritkán egyes konkrét cikkeire történik. E két megfigyelés azonban arra engedhet következtetni, hogy az államok a szerveikben folyó munka során az Alapokmány szabályaiból kiindulva, annak inkább általános rendelkezéseinek tartalmát értelmezve jutnak el a beavatkozások értékeléséhez.

Másképp megfogalmazva, lehet úgy értelmezni a szervek működését, mint ami az egyes beavatkozások (gyakorlat) elfogadhatósága vagy el nem fogadhatósága (bináris opinio juris) közötti döntést az Alapokmány szabályainak (szerződéses alap) értelmezésével hozza meg. Ezáltal az értelmezés által lehet feltárni az Alapokmány általánosabb szabályainak specifikusabb értelmezését a hasonló esetekre adott válaszok összekötésével.

A reprezentatív támogatás vélelme

A BT reprezentativitásának elméleti megalapozását itt nem megismételve az egyes esetekre adott BT-i és KGY-i válaszok támogatottságának összevetésével lehet a tételt megerősíteni. Az érintett beavatkozások közül azokat emelem itt ki, ahol a BT és a KGY is lehetőséget kapott ugyanannak a gyakorlatnak a jogi megítélésére azonos, vagy közel azonos szempontok alapján. Ez elsősorban azokban az esetekben jelent meg, ahol a BT nem tudott döntést hozni egy állandó tag vétója miatt. A kiemelt esetekben azonban a határozat-tervezetre leadott szavazatok összevethetők a KGY határozatára leadott szavazatokkal. És ennél az összevetésnél különösen hasznos a százalékos támogatás alkalmazása, mivel pontos arányokat rögzít szemléletesebb összehasonlítást eredményezve, mintha pusztán a leadott szavazatok számát mutatnánk be.

A koreai háború (1950-1953)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/82	100	81	91
A/Res/498(V)	86	73	80
Különbség	**14**	**8**	**11**

A szuezi válság (1956)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/3710	78	64	71
A/Res/997(ES-I)	93	85	89
Különbség	**15**	**21**	**18**

A magyar válság (1956)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Res. S/3730 tervezet	91	83	87
A/Res/1004(ES-II)	86	68	77
Különbség	**5**	**15**	**10**

A ciprusi intervenció (1974)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
S/Res/353	100	100	100
A/Res/3212(XXIX)	100	100	100
Különbség	**0**	**0**	**0**

A kambodzsai intervenció (1978)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res.S/13027	87	87	87
A/Res/34/22	81	65	73
Különbség	**6**	**22**	**14**

A szovjet beavatkozás Afganisztánban (1979-89)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/13729	87	87	87
A/Res/ ES-6/2	85	75	80
Különbség	**2**	**12**	**7**

Az USA által Nicaragua ellen küldött csapatok (1981-1984)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/14941	92	80	86
A/Res/38/10	100 (konszenzussal)		
Különbség	**8**	**20**	**14**

Az USA beavatkozása Grenadában (1983)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/16077/Rev.1	92	73	83
A/Res/38/7	92	75	84
Különbség	**0**	**2**	**1**

Az USA beavatkozása Panamában (1989)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/21048	71	67	69
A/Res/44/240	79	56	68
Különbség	**8**	**11**	**1**

A Krím orosz inváziója és annektálása (2014)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71
Különbség	**3**	**35**	**19**

Orosz invázió Ukrajnában (2022)

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Különbség	**5**	**0**	**2**

A fentiek értékelése után elmondható, hogy tökéletes egyezés természetesen nincs a két szerv döntéseinek támogatottsága terén. Az azonban biztos, hogy a döntés bináris minősítése (megengedett vagy nem megengedett) minden esetben egyezett a BT és a KGY esetén. Figyelemreméltó, hogy egyes esetekben a százalékos támogatottságok között olyan minimális eltérés látható, ami szinte egyezést jelent. Ilyen Ciprus, Afganisztán, Grenada, Panama és az 2022-es Orosz invázió megítélése.

A többi adat esetén is azonban általában 10-15 százalékpont eltérés figyelhető meg. A 20 százalékpont és a legmagasabb 35 százalékpont pedig csak a kizárólagos támogatás összevetésénél jelenik meg. Ez az a mérés, ahol a tartózkodást a gyakorlat és szabály ellenzéseként vesszük figyelembe. Az eltérés elsősorban tehát ott mutatkozik, ahol eleve a legbizonytalanabb a mérési lehetőség.

Összességében azonban felállítható az a vélelem, hogy ezen minták alapján a BT döntése tükrözi vagy tükrözné a KGY, vagyis az államok szinte teljes közösségének vélekedését. Nem állítom ezzel azt, hogy ezt a vélelmet ne kellene minden esetben felülvizsgálni. Még kevésbé állítom, hogy ez önmagában minden más elérhető forrás figyelembevétele nélkül alkalmazandó volna. Az eset körülményeinek, a vita során elhangzó érvek, és a hallgatás intézményének figyelembevételével azonban a BT határozatoknak és határozat-tervezeteknek fontos szerepe lehet a jogi szabályok azonosításában és értelmezésében.

IV. 2. Eredmény és konklúzió

Az alábbiakban az egyes esetek módszertan szerinti vizsgálatából és ezek rendszerezéséből, összevetéséből felállítható mintákat, vagyis beazonosított szabályokat és ezek alátámasztását mutatja be a dolgozat. Ezt követően a módszertan és az eredmény hasznosítási lehetőségeit, illetve korlátait vázolja fel.

IV. 2. 1. A szabályok azonosítása és alátámasztása

A következő részben a beazonosított szabályok bemutatása történik mintegy kodifikációs formában. A formátum ennek megfelelően az egyes számozott, téma szerint csoportosított szabályok megfogalmazása, a szabályazonosítás szöveges alátámasztása, majd az alapul szolgáló határozatok és határozat-tervezetek táblázatos összekapcsolása a támogatás prezentálása végett, amennyiben ilyenek voltak. Ezek az egyéb formában (például jegyzőkönyvben, ENSZ-hez címzett levélben) megjelent gyakorlat és meggyőződés a szöveges alátámasztásban hivatkozott.

***

FEGYVERES BEAVATKOZÁS AZ ÁLLAM BELÜGYEIBE

ALAPVETŐ SZABÁLYOK AZ ENSZ RENDSZERÉBEN

AZONOSÍTÁS

1. Szabály *(a fegyveres belügyekbe beavatkozás tilalma)*

> 1. A fegyveres beavatkozás az államok bel- és külügyeibe közvetlen vagy közvetett, nyílt vagy rejtett módon, illetve az erőszakkal történő felforgatás az erőszak alkalmazása és a beavatkozás tilalmának a megsértését jelenti.
>
> 2. Az ilyen fegyveres beavatkozás az állam jogalanyisága vagy politikai, gazdasági és kulturális elemei elleni erőszak-alkalmazás, ami sérti a nemzetközi jogot.

2. Szabály *(alapvető államérdek)*

> 1. A másik állam belügyeibe fegyveresen beavatkozó állam semmilyen körülmények között nem igazolhatja a jogsértést alapvető államérdekre hivatkozva. Sem a másik állam fellett gyakorolt befolyás fenntartása, sem a gazdasági érdekek biztosítása, sem a vélt biztonsági kockázatok nem mentesíthetik a fegyveresen beavatkozó államot a felelősség alól.
>
> 2. Az egyik állam belső viszonyában bekövetkező bármilyen változás, ami egy másik állam alapvető államérdekeit veszélyezteti, nem vonja maga után ez utóbbi állam fegyveres beavatkozásának jogát mindaddig, amíg az Alapokmány 51. cikk szerinti fegyveres támadás feltételét el nem éri.

3. Szabály *(békefenntartás és békekikényszerítés)*

1. Egy állam a másik állam területén fennálló belső instabilitás vagy polgárháború esetében semleges katonai jelenlétet a rend és biztonság fenntartására (békefenntartás) vagy a fegyverszünet kikényszerítésére (békekikényszerítés) csak az adott állam legitim kormányának kérésére, és az engedély terjedelméig biztosíthat.

2. Az adott állam engedélye bármikor visszavonható. Az erőszak alkalmazása az engedély visszavonása után vagy az engedély kereteit meghaladóan az erőszak-alkalmazás és a beavatkozás tilalmába ütköző nemzetközi jogsértést von maga után.

3. A legitim kormány engedélyének hiányában a békefenntartás és a békekikényszerítés az ENSZ Biztonsági Tanácsának kizárólagos hatáskörébe tartozik. A békefenntartó vagy békekikényszerítő misszióra az ENSZ Biztonsági Tanácsa adhat felhatalmazást.

4. Szabály *(fegyveres beavatkozás tilalma alóli további kivételek kizárása)*

Az állam beleegyezése vagy a BT felhatalmazása hiányában a fegyveres beavatkozással élő állam az erőszak alkalmazása és a beavatkozás tilalmának nemzetközi jogsértését követi el. Ez alól nem lehet kivételként vagy igazolásként arra hivatkozni, hogy

1. a beavatkozó állam csak addig látja el a missziót, amíg az ENSZ megfelelő intézkedéseket nem tesz;
2. a beavatkozó állam az életek megóvása, vagy nagyszabású nemzetközi bűncselekmények megakadályozása (humanitárius intervenció) végett látja el a missziót, kivéve a beavatkozó állam állampolgárainak védelmét, amennyiben
    a) ezen állampolgárok élete és biztonsága valóban súlyos veszélyben van;
    b) az érintett állam nem tudja vagy nem akarja a védelmüket biztosítani;
    c) a katonai művelet a másik államban az egyetlen ésszerű és az utolsó lehetséges eszköz ezen életek megóvására;
    d) az állampolgárok védelme kifejezetten kiemeléssel és nem a helyszíni biztonság megteremtésével történik;
    e) a beavatkozás időtartama és terjedelme nem haladja meg a mentőakció kereteit, és
    f) a beavatkozás a mentőakció teljesülésével azonnal véget ér valamennyi katonai személyzet és felszerelés azonnali kivonásával.

5. Szabály *(értesítési kötelezettség)*

Akár az érintett állam engedélyéről vagy kéréséről, akár az állampolgárok kimentéséről legyen szó, a beavatkozó állam köteles haladéktalanul értesíteni az ENSZ Biztonsági Tanácsát vagy Főtitkárát.

6. Szabály *(polgárháborúba, belső zavargásba beavatkozás)*

1. Az államok tartózkodni kötelesek attól, hogy egy másik állam területén megjelenő polgárháború, vagy ennek szintjét el nem érő belső zavargásba bármelyik fél oldalán fegyveresen beavatkozzanak.

2. Polgárháború vagy az ennek a szintjét el nem érő belső zavargás esetében kizárólag a legitim kormány kérése vagy meghívása zárja ki a másik állam katonai beavatkozásának jogellenességét amennyiben a kérés valódi, előzetes és önálló az alábbi értelemben:

a) valódi a kérés, ha valóban az arra jogosult (legitim) kormánytól származó hiteles, írásbeli és bizonyítható kérésről van szó, amely kérést az ENSZ Biztonsági Tanácsa vagy Főtitkára számára haladéktalanul meg kell küldeni;
b) előzetes a kérés, ha az egyértelműen még a beavatkozás megkezdése előtt, vagyis a külföldi csapatok határátlépése előtt keletkezett. A megszállás alatt vagy az azt követően beállt *fait accompli* után érvényes beleegyezés nem adható;
c) önálló a kérés, amennyiben az kényszertől illetve fenyegetéstől mentesen, más állam beavatkozása vagy nyomásgyakorlása nélkül született. Az önállóság hiányára utal, ha a kérést a megszálló állam területén vagy a megszálló fegyveres csapatainak ellenőrzése alatt tette a kormány.

7. Szabály *(területszerzés tilalma)*

A beavatkozás semmilyen esetben nem járhat a célállam területének elcsatolásával. Az ilyen területszerzést az *ex injuria jus non oritur* elvével összhangban nem lehet jogszerűnek elismerni.

8. Szabály *(fegyveres bandák küldése és támogatása)*

Az erőszak-alkalmazás és a belügyekbe avatkozás tilalmának megsértését vonja maga után, ha egy állam olyan fegyveres bandákat, csoportokat, irregulárisokat vagy zsoldosokat küld másik állam ellen, amelyek fegyveres erőszakot alkalmaznak a célállam ellen a kormány megdöntése vagy a politikai, gazdasági, társadalmi rendszer megváltoztatása érdekében.

9. Szabály (*beavatkozás népi felkelés során)*

1. A népek önrendelkezési jogából fakadó idegen elnyomás elleni felkelés elfojtására irányuló külső beavatkozás jogellenes.

3. A külföldi elnyomás elleni népfelkelés nem polgárháborúnak, hanem fegyveres függetlenségi mozgalomnak minősül.

4. A külföldi elnyomás elleni népfelkelés, függetlenségi mozgalom esetén – legyen az gyarmati vagy nem gyarmati kontextuson belül – a külföldi hatalom által fenntartott kormány meghívása nem ad jogalapot a fegyveres beavatkozásra.

5. Amennyiben a korábban legitimnek tekintett, de külföldi hatalom által fenntartott kormány és a nép között a függetlenségi mozgalom eredményeképpen egyértelmű elválás mutatkozik, a népek önrendelkezési jogával összhangban az állam alatt a népet, s nem a kormányt kell érteni.

6. Az önrendelkezési jogot és a függetlenségi mozgalmat elnyomó külső beavatkozás által felállított kormányt az *ex injuria jus non oritur* elve értelmében nem lehet legitimként elismerni.

10. Szabály (*katonai megállapodás túllépése)*

1. Jogellenes az egyik államnak a fogadó állam beleegyezésével területén tartózkodó fegyveres erőinek a megállapodásban előírt feltételek megsértésével történő bevetése, vagy az ilyen területen való jelenlétüknek a megállapodás megszűnésén túli meghosszabbítása.

2. A fenti típusú katonai megállapodás semmilyen körülmények között nem adhat jogalapot a külföldi katonai beavatkozásra a célállam tiltakozása ellenében.

3. A fenti típusú felhatalmazás bármikor visszavonható, illetve azonnal megszűntnek kell tekinteni visszavonás vagy tiltakozás hiányában is amint a külföldi katonai jelenlét és műveletek túlmutatnak a kölcsönös együttműködés keretein.

***

ALÁTÁMASZTÁS

1. Szabály *(a fegyveres belügyekbe beavatkozás tilalma)*

1. A fegyveres beavatkozás az államok bel- és külügyeibe közvetlen vagy közvetett, nyílt vagy rejtett módon, illetve az erőszakkal történő felforgatás az erőszak alkalmazása és a beavatkozás tilalmának a megsértését jelenti.

2. Az ilyen fegyveres beavatkozás az állam jogalanyisága vagy politikai, gazdasági és kulturális elemei elleni erőszak-alkalmazás, ami sérti a nemzetközi jogot.

Az 1. szabályra tekintettel az *opinio juris* leginkább általános közgyűlési határozatokban öltött testet. Az ehhez kapcsolódó gyakorlat és ezekhez fűzött specifikus *opnio juris* lényegében valamennyi, a korábbi fejezetben részletesen bemutatott fegyveres konfliktus esetén jelen volt, az erőszak alkalmazása és a belügyekbe avatkozás, intervenciós tilalom valamennyi esetben a diskurzus központi eleme volt. Az általános megállapításokat tevő közgyűlési határozatokat elsöprő többséggel támogatták az államok. Elsősorban az Alapokmányra visszautalások miatt, és az alapokmányi rendszerrel való koherenciája miatt ezek a határozatok nemcsak elvként, hanem az Alapokmány értelmezéseként, így jogi normaként értékelendők.

A 3314-es KGY-i határozat alapdefiníciója is összeköti a beavatkozást az erőszak, illetve kifejezetten az agresszió kérdésével, mivel az Alapokmányt követve úgy határozza meg az agressziót az 1. cikkben, mint ami „egy másik állam szuverenitása, területi integritása vagy politikai függetlensége ellen" végrehajtott cselekmény. A 2131-es KGY-i határozat még egyértelműbben fogalmazva mondja ki a preambulumában, hogy „az államok más államok bel- és külügyeibe való be nem avatkozásának elvének teljes körű betartása alapvető fontosságú az Egyesült Nemzetek céljainak és elveinek megvalósításához" és az ilyen „fegyveres beavatkozás egyet jelent az agresszióval"[1970] Kinyilatkoztatja azt is a határozat, hogy

> „Egyetlen államnak sincs joga ahhoz, hogy bármilyen okból közvetlenül vagy közvetve beavatkozzon bármely más állam bel- vagy külügyeibe. Következésképpen a fegyveres beavatkozás, illetve a beavatkozás, vagy fenyegetés minden más formája az állam jogalanyiságába, vagy politikai, gazdasági kulturális elemeibe elítélendő."[1971]

A nemzetközi biztonság megerősítéséről szóló KGY-i határozat ezt kiegészíti a bármely más állam vagy ország nemzeti egységének és területi integritásának részleges vagy teljes megbontására irányuló nyílt vagy rejtett erőszak fenyegetésére vagy alkalmazását is.[1972] Így a két határozat együtt megadja a „közvetett vagy közvetlen", „nyílt vagy rejtett" tiltott cselekményeket. A 36/103-as, szintén a beavatkozás tilalmáról szóló KGY-i határozat teszi még hozzá, azt, hogy

> „Az állam kötelessége, hogy tartózkodjon a fegyveres beavatkozástól, felforgatástól, katonai megszállástól vagy bármilyen más nyílt vagy burkolt intervenciótól és beavatkozástól, amely egy másik állam vagy államcsoport ellen irányul, vagy bármely katonai, politikai vagy gazdasági beavatkozástól egy másik állam belügyeibe, beleértve az erőszak alkalmazásával járó megtorlást."[1973]

A gyarmati népek függetlenségéről szóló KGY-i határozat kimondja, hogy minden olyan kísérlet, amely egy ország nemzeti egységének és területi integritásának részleges vagy teljes megbontására irányul, összeegyeztethetetlen az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljaival és elveivel,[1974] következésképpen jogellenes. Ráadásul, az ilyen gyakorlat a nemzetközi békét és biztonságot is veszélyezteti az államok közötti baráti kapcsolatokról szóló közgyűlési határozat szerint,[1975] hozzátéve, hogy a fegyveres beavatkozás sérti a nemzetközi jogot.[1976]

[1970] A/RES/20/2131 - 21 December 1965 – 2131 (XX). Nyilatkozat az államok belügyeibe való beavatkozás elfogadhatatlanságáról és az államok függetlenségének és szuverenitásának védelméről. Preambulum.
[1971] Ibid. para. 1.
[1972] A/RES/2734(XXV) – 1970 december 16 – Nyilatkozat a nemzetközi biztonság megerősítéséről. para. 4.
[1973] A/RES/36/103 – 1981 december 9 - Nyilatkozat az intervenció és az államok belügyeibe való beavatkozás elfogadhatatlanságáról. Melléklet, II. c).
[1974] A/RES/15/1514 – 14 December 1960 – 1514 (XV) - Nyilatkozat a gyarmati országok és népek függetlenségének biztosításáról, para. 6.
[1975] A/RES/2625(XXV) – 1970 október 24 - Nyilatkozat az államok közötti baráti kapcsolatokra és együttműködésre vonatkozó nemzetközi jogi elvekről az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban Melléklet, Preambulum.
[1976] Ibid. para. 1.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/1514(XV)	100	91	96
A/RES/2131(XX)	100	99	99,5
A/RES/2625(XXV)	100	100	100
A/RES/2734(XXV)	99	98	98,5
A/RES/3314(XXIX)	100	100	100
A/RES/36/103	85	81	83
Átlag:	**97**	**95**	**96**

2. Szabály *(alapvető államérdek)*

> 1. A másik állam belügyeibe fegyveresen beavatkozó állam semmilyen körülmények között nem igazolhatja a jogsértést alapvető államérdekre hivatkozva. Sem a másik állam fellett gyakorolt befolyás fenntartása, sem a gazdasági érdekek biztosítása, sem a vélt biztonsági kockázatok nem mentesíthetik a fegyveresen beavatkozó államot a felelősség alól.
>
> 2. Az egyik állam belső viszonyában bekövetkező bármilyen változás, ami egy másik állam alapvető államérdekeit veszélyezteti, nem vonja maga után ez utóbbi állam fegyveres beavatkozásának jogát mindaddig, amíg az Alapokmány 51. cikk szerinti fegyveres támadás feltételét el nem éri.

Az, hogy az államok más állam belügyeibe erővel nem avatkozhatnak be befolyásuk vagy dominanciájuk fenntartása érdekében, megkérdőjelezhetetlen szabálya a nemzetközi jognak. Az Alapokmány, s leginkább annak hiteles értelmezését, és az államok *opinio juris*-át hordozó KGY-i határozatok ezt teljesen egyértelműen mondják és nem csak a klasszikus gyarmati kontextusban. Ezt a fontos kitételt támasztja alá az államok gyakorlata és az ezekhez társuló, a legegyértelműbben a BT-ben és az KGY-ben kifejezett, a krízisekre válaszként adott határozatok, illetve tervezetek formájában.

Az általános kinyilatkoztatásokat hordozó KGY-i határozatok közül idevágó egyrészt a 3314. sz. KGY-i határozat 5. cikkének 1. bekezdése, mely szerint „semmiféle politikai, gazdasági, katonai vagy más jellegű megfontolás nem szolgálhat az agresszió igazolására." Illetve a 7. cikk is, ami külön tisztázza, hogy a definíció nem érinti az elnyomott népek azon jogát, hogy küzdjenek az idegen elnyomás és uralom ellen. Ez ugyan a gyarmati kontextusra nézve született cikk, de a nyelvtani értelmezés jelzi, hogy nem csak gyarmati elnyomás alatt élő népekre igaz a kitétel.[1977] A 1514. sz. KGY-i határozat 4. paragrafusa szintén megerősíti, hogy a függő népek elleni minden fegyveres akciót vagy elnyomó intézkedést meg kell szüntetni. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ez a határozat szigorúbban a gyarmati kontextusban értelmezendő.

[1977] Cf. „(...) *különösen* a gyarmati és rasszista rendszerek *vagy az idegen uralom más formái* alatt élő népekét (...)".

Az előző fejezetben ismertetett fegyveres beavatkozások közül a legszemléletesebb megnyilvánulása az *opinio juris*-nak a szuezi válság értékelése. Ugyan a hivatalos indokolása a brit és francia beavatkozásnak (itt nem érintve az izraeli részvételt) a béke kikényszerítése és a csatorna nemzetközi forgalmának biztosítása volt, ez utóbbi kitétel fontosabb, hiszen a csatorna államosítása váltotta ki az intervenciót. A nemzetközi forgalom biztosítása alatt pedig valójában a britek és franciák saját gazdasági érdekeltségeik és befolyásuk védelmét értették. A nemzetközi közösség azonban elég egyértelműen ismerte fel a gyarmati gondolkodást és még a szövetségeseik is elítélték fellépést. A BT csak a francia és angol vétó miatt nem tudta elfogadni a visszavonulásra felszólító határozat-tervezetet.[1978] Ennek ellenére ezt megtette, méghozzá nagy többséggel a KGY, ráadásul többször konzekvensen megerősítve a felszólítást.[1979]

Az első kongói belga beavatkozásnál is felmerült a megalapozott gyanú, hogy Belgium gyarmati dominanciáját, vagy legalábbis gazdasági befolyását és érdekeltségeit kívánta biztosítani a fegyveres beavatkozással, ami egyértelműen túlmutatott az állampolgárok védelmén. Ugyan itt nem történt olyan erélyes fellépés a beavatkozóval szemben, mint Szuez esetén, de azt jelezte az ENSZ BT határozataival, hogy a belga jelenlét nem jogszerű Kongóban.[1980] A Katanga térség, mely a gyarmati motivációkkal a gazdasági jelentősége miatt a leginkább érintett volt, kiemelt figyelmet kapott. A BT utolsó határozata így külön meg is említi a régióból való kivonulás kötelezettségét.[1981]

A csehszlovákiai reformokra adott brutális szovjet vezetésű intervenció esetében a legegyértelműbb volt, hogy a teljes dominancia, a szovjet modell és irányítás totális fenntartása volt a cél. A BT elítélte volna az agressziót, de a szovjet vétó miatt ez természetesen lehetetlen volt. Csak Magyarország szavazott még nemmel. India, Pakisztán és Algéria tartózkodása azonban nem jóváhagyás volt, hanem inkább a bipoláris hidegháborús logika elutasítása (felszólalásaikból megítélve).[1982]

Megjegyzendő, hogy a hasonlóságok ellenére a magyar válságra adott szovjet megszállás nem ehhez a szabályhoz tartozó fegyveres beavatkozás, mivel ettől specifikusabb. Ott ugyanis kifejezetten idegen uralom elleni népi felkelésről van szó, ami a fenti esetekben nem állja meg a helyét ilyen formában. Megemlíthetők lennének még az USA Latin-amerikai beavatkozásai, amik kivétel nélkül lényegében a Washington vezette nyugati befolyás fenntartására irányultak a szocialista rendszerekkel szemben. Afganisztán szovjet, vagy Grúzia orosz lerohanása szintén befolyás fenntartására irányult, ezekre azonban szintén igaz, hogy inkább a specifikusabb szabályok alátámasztására adnak iránymutatást.

A szabály második kitétele a vélt biztonsági kockázat kérdése. Az erre vonatkozó gyakorlat és *opinio juirs* lényegében csak az adott fegyveres beavatkozások vonatkozásában ismerhető meg. Ez azokat a helyzeteket fedi le, amikor egy államban beálló belső változás a másik államra

[1978] Official Records. S/PV.750. 750th meeting of the SC (30 October 1956).
[1979] A/Res/997(ES-I); A/Res/1002(ES-I); A/Res/1120(XI);
[1980] S/Res/143; S/Res/145.
[1981] S/Res/146.
[1982] Official Records S/PV.1443, 1443rd Meeting of the SC (22 August 1968)

nézve állítólag biztonsági kockázatot jelent, de anélkül, hogy fegyveres támadás történne ezen állítólag veszélyeztetett állammal szemben.

Legkorábban a Koreai háború alatt szembesült a kérdéssel a nemzetközi közösség. A kommunista Kína hivatkozott arra, hogy az amerikai beavatkozás Kína biztonságát fenyegeti, így felléphetett az ellen Koreában. Ezt a BT lényegében elutasította, bár a határozat-tervezetet a Szovjetunió megvétózta.[1983] A KGY azonban határozottan elítélte a kínai beavatkozást.[1984]

Megjelent ez az érvelés az Afganisztáni beavatkozásnál a BT ülésein kifejtett szovjet álláspont részeként, de hangsúlyosabban megtalálható Kongó ugandai, ruandai megszállása esetén, illetve Ukrajna orosz megszállásának retorikai-jogi alátámasztásában. Ezeket az államok közössége elutasította.

Említésre méltó lenne még a Kubai válság és a Disznó-öböl blokádja, azonban itt az *opinio juris*-t lényegében lehetetlen feltárni a helyzet súlyossága miatt. Annyi azonban kijelenthető, hogy az USA legfeljebb vélt biztonsági kockázatokat tudott alátámasztani, valós vagy akár küszöbön lévő fegyveres támadásról szó sem volt. Szintén kockázat nélkül kijelenthető, hogy a BT a vélt biztonsági kockázatot nem ismerte el az erőszakhoz folyamodás jogalapjaként, mivel az USA akciója jóváhagyásra nem került. Így azt el lehet mondani, hogy ha a szabály mellett nem is, de azzal ellentétben sem hozható fel az eset.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/3314(XXIX)	100	100	100
A/RES/1514(XV)	100	91	96
Draft r. S/1653	90	81	86
A/RES/498(V)	86	73	80
Draft r. S/3710	78	64	71
A/RES/997(ES-I)	93	85	89
A/RES/1002(ES-I)	98	86	92
A/RES/1120(XI)	93	81	87
S/RES/143	100	73	87
S/RES/145	100	100	100
S/RES/146	100	82	91
Draft r. S/8761	83	67	75
S/RES/1304	100	100	100
Draft r. S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Átlag:	**94**	**82**	**88**

[1983] Draft res. S/1653.
[1984] A/Res/498(V).

3. Szabály *(békefenntartás és békekikényszerítés)*

> 1. Egy állam a másik állam területén fennálló belső instabilitás vagy polgárháború esetében semleges katonai jelenlétet a rend és biztonság fenntartására (békefenntartás) vagy a fegyverszünet kikényszerítésére (békekikényszerítés) csak az adott állam legitim kormányának kérésére, és az engedély terjedelméig biztosíthat.
>
> 2. Az adott állam engedélye bármikor visszavonható. Az erőszak alkalmazása az engedély visszavonása után vagy az engedély kereteit meghaladóan az erőszak-alkalmazás és a beavatkozás tilalmába ütköző nemzetközi jogsértést von maga után.
>
> 3. A legitim kormány engedélyének hiányában a békefenntartás és a békekikényszerítés az ENSZ Biztonsági Tanácsának kizárólagos hatáskörébe tartozik. A békefenntartó vagy békekikényszerítő misszióra az ENSZ Biztonsági Tanácsa adhat felhatalmazást.

A 36/103-as KGY-i határozat mondja ki az állam azon kötelességét, hogy egy másik állam területén annak beleegyezése nélkül tartózkodjon minden gazdasági, politikai vagy katonai tevékenységtől[1985] *A contrario*, a katonai jelenlét, így a békemisszió, legyen az békefenntartás vagy békekikényszerítés, az állam engedélyével lehetséges. Ez az értelmezés azonban ilyen formában csak a gyakorlat és az *opinio juris* konkrét megnyilvánulása alapján erősíthető meg.

Az első kongói belga beavatkozásnál Belgium hivatkozott arra, hogy a békemisszió a regionális vezetők engedélyével történt. Ezt azonban nem fogadta el a nemzetközi közösség, ami megerősíti, hogy itt is irányadó alszabály, hogy a kormány engedélyének valódinak, előzetesnek és önállónak kell lennie. Jelen esetben nem volt valódi, tehát a központi kormánytól származó az engedély, és pláne nem volt formálisan is igazolható.

Grúza esetében az orosz békefenntartók a Grúz kormány engedélyével voltak jelen Dél-oszétiában, ez tehát igazolja a főszabályt. Azonban az orosz műveletek egyértelműen túllépték a békefenntartás vagy akár a békekikényszerítés kereteit, illetve maga Grúzia is ellenezte a működésüket, ami az engedély visszavonásaként is értelmezhető. Ugyan határozat nem született, de a jegyzőkönyvek alapján az államok nem fogadták el az oroszok beavatkozásának jogszerűségét.

Példaként hozható még fel a 2002-es elefántcsontparti beavatkozás is, ami a harcok beszüntetésének biztosítására, tehát békekikényszerítésre adott felhatalmazást, s ezt a BT nem is kifogásolta. Ez tehát a főszabályt támasztja alá. Végül a Krím megszállása esetén is hivatkoztak az oroszok a helyi vezetők engedélyére, a rend és biztonság fenntartására irányuló kérésére. Ez azonban ismét csak a valódiság hiánya és a túllépés miatt nem volt elfogadható.

Engedély hiányában az ENSZ BT felhatalmazása szükséges a fegyveres békemissziókhoz, s lehet példákat hozni, mikor a nemzetközi közösség ennek hiányát jogellenességet eredményező okként értelmezte. Felhozható emellett a szuezi válság, ahol egyértelmű volt, hogy a fegyverszünetet állítólag kikényszeríteni akaró franciák és britek nem rendelkeztek jogalappal,

[1985] A/RES/36/103. Melléklet 2. II. o).

mivel az a BT-nek volt fenntartva. A Dominika elleni amerikai beavatkozás esetén a nemzetközi közösség szintén elvetette azt a lehetőséget, hogy egyoldalúan, a BT felhatalmazása nélkül lehetne békefenntartást, békemissziót vezetni (bár ez a határozatokban nem jelent meg, csak a jegyzőkönyvekben). Ugyanez a logika fedezhető fel Grenada amerikai megszállása esetén. Ukrajna orosz lerohanásakor a Kreml hanyagul utalt békefenntartásra, békekikényszerítésre is, de ezek jogszerűségét BT felhatalmazás hiányában szintén elutasította a nemzetközi közösség. De megerősíti ezt a szabályt a pozitív gyakorlat is. A NATO Boszniában a BT határozatok általános felhatalmazása alapján járt el, ahogyan Líbiában is.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/3710	78	64	71
A/RES/997(ES-I)	93	85	89
A/RES/1002(ES-I)	98	86	92
A/RES/1120(XI)	93	81	87
S/RES/143	100	73	87
S/RES/145	100	100	100
S/RES/146	100	82	91
Draft. S/16077/Rev.1	92	73	83
A/RES/38/7	92	75	84
Draft res. S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71
Draft res. S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Átlag:	**94**	**77**	**86**

4. Szabály *(fegyveres beavatkozás tilalma alóli további kivételek kizárása)*

Az állam beleegyezése vagy a BT felhatalmazása hiányában a fegyveres beavatkozással élő állam az erőszak alkalmazása és a beavatkozás tilalmának nemzetközi jogsértését követi el. Ez alól nem lehet kivételként vagy igazolásként arra hivatkozni, hogy

3. a beavatkozó állam csak addig látja el a missziót, amíg az ENSZ megfelelő intézkedéseket nem tesz;
4. a beavatkozó állam az életek megóvása, vagy nagyszabású nemzetközi bűncselekmények megakadályozása (humanitárius intervenció) végett látja el a missziót, kivéve a beavatkozó állam állampolgárainak védelmét, amennyiben
    a) ezen állampolgárok élete és biztonsága valóban súlyos veszélyben van;
    b) az érintett állam nem tudja vagy nem akarja a védelmüket biztosítani;
    c) a katonai művelet a másik államban az egyetlen ésszerű és az utolsó lehetséges eszköz ezen életek megóvására;
    d) az állampolgárok védelme kifejezetten kiemeléssel és nem a helyszíni biztonság megteremtésével történik;
    e) a beavatkozás időtartama és terjedelme nem haladja meg a mentőakció kereteit, és
    f) a beavatkozás a mentőakció teljesülésével azonnal véget ér valamennyi katonai személyzet és felszerelés azonnali kivonásával.

A 36/103-as KGY-i határozat tartalmazza, hogy az államoknak tartózkodniuk kell „az emberi jogi kérdések kihasználásától és eltorzításától mint az államok belügyeibe való beavatkozás" formájától.[1986] Ez a lakonikus megállapítás erősen kapcsolódik a humanitárius intervencióhoz is, ami gyakran a durva emberi jogi jogsértésekre hivatkozik a felhatalmazás nélküli, általában rendet és biztonságot, stabilitást vagy békét helyreállítani óhajtó beavatkozások alátámasztására.

Különösen amikor még az ENSZ és Alapokmánya relatíve friss volt, az államok gyakran érveltek azzal, hogy csupán addig látják el a katonai vállalkozást amíg az ENSZ nem tudja átvenni a feladatot. Ezt állította Franciaország és az Egyesült Királyság a Szuezi válság során. Ezt hangoztatta Belgium az első kongói beavatkozásakor, illetve az USA is a libanoni beavatkozásakor. Első kettőt a nemzetközi közösség elutasította, utóbbi érvvel lényegében nem foglalkozott, mivel ott megvolt a legitim kormány meghívása. A humanitárius indíttatású beavatkozások, amelyek akár ilyen névvel, akár védelmi felelősség különböző elnevezéseivel operáltak, nem voltak elfogadottak, különösen, ha azokat egyes államok egyoldalúan alkalmazták.

Nem fogadták el Vietnám akcióját Kambodzsában annak ellenére, hogy tagadhatatlan volt a Vörös-Khmer rezsim durván emberi jogokat sértő brutális terrorállama. A jegyzőkönyvek azonban egyértelműen mutatják, hogy a felszólaló államok tökéletesen elvetették annak lehetőségét, hogy ez beavatkozásra adna jogalapot. Ugyan hasonló helyzet volt Ugandában Idi Amin Dada rendszerében, azonban az ezt felszámoló tanzániai beavatkozást nem ítélte el a nemzetközi közösség. Ahogyan azonban már az előző fejezetben kifejtésre került, ez nem a humanitárius intervenció jóváhagyása, inkább az önvédelem elismerése volt. Dominika és Grenada esetében sem került elismerésre a humanitárius intervenció lehetősége, ahogyan a Krím vagy Ukrajna lerohanása esetében is elfogadhatatlannak bizonyult az érv.

Felhozható azonban egy krízis, amelyben a nemzetközi közösség egy valóban tisztán humanitárius intervenciónak tűnő, sem a célállam engedélyével, sem a BT határozatával fel nem hatalmazott akcióról volt szó, elítélés mégsem született. Ez a NATO koszovói akciója volt, amiről kijelenthető, hogy utólag úgy tűnik népirtást akadályozott meg. Az előző fejezetben azonban az a konklúzió született, hogy a jegyzőkönyvek alapján itt nem a jogszerűség elfogadásáról volt szó, hanem felmentésről. Ez a felmentés tehát politikai aktus, bár vannak zsinórmértékek, így ebben az esetben igaz volt az, hogy a beavatkozás *ultima ratio* és szükséges, egyedül lehetséges megoldásként mutatkozott, ráadásul multilaterális alapja volt. Így itt irányadó megállapítás, hogy ez nem gyengíti a szokásjogi szabályt, miszerint a humanitárius intervenció nem jogszerű kivétel az erőszak alkalmazásának tilalma alól. Ez az eset legfeljebb egy új szokásjogi norma kialakulásának első fázisáról adhat bizonyítékot, ahol a bináris támogatás még politikai.

A humanitárius intervenciónak vagy védelmi felelősségnek van egy nagyon szigorúan meghatározott esete, amikor jogszerűnek lehet elismerni a fegyveres beavatkozást. Ez az állampolgárok védelme katonai művelet alkalmazásával. A szabályban megfogalmazott

[1986] A/RES/36/103 Melléklet. 2. II. l).

konjunktív feltételek igazolhatók és összeállíthatók a jegyzőkönyvek, valamint az irányadó konfliktusok (és kontextusuk) nemzetközi közösségi megítélése révén.

A legszembetűnőbb példa az első és a második kongói beavatkozás példája. Tény, hogy a második beavatkozásnál nagy hangsúlyt kapott a célállam kifejezett engedélye, de már az első beavatkozásnál, az állami engedély hiányában is megfogalmazásra kerültek az irányadó kritériumok. A legfontosabb szempontok a korlátokban rejlenek: a cél nem a helyszín biztosítása (mert az békefenntartás vagy békekikényszerítés lenne), hanem a veszélyeztetett állampolgárok kiemelése mentőakcióval, hiszen ez alapvető különbség volt az első és a második belga akció között. A mentőakciónak időben és terjedelemben is a mentésre kell korlátozódnia. Ez Dominika, Grenada és Panama esetén is látványosan túlhaladott volt, a jegyzőkönyvek tanúsága szerint a felszólaló államok ezt szóvá is tették. Grenada esetében pedig az is kifejezésre jutott, hogy az állampolgárok nem voltak veszélyben. Tehát a kivétel érvényességéhez nem is csak elméleti (vélt) fenyegetésről van szó, hanem valós, küszöbön álló veszélyről.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/3710	78	64	71
A/RES/997(ES-I)	93	85	89
A/RES/1002(ES-I)	98	86	92
A/RES/1120(XI)	93	81	87
S/RES/143	100	73	87
S/RES/145	100	100	100
S/RES/146	100	82	91
S/RES/199	100	91	96
Draft res.S/13027	87	87	87
A/RES/34/22	81	65	73
Draft Res. S/21048	71	67	69
A/RES/44/240	79	56	68
Draft S/16077/Rev.1	92	73	83
A/RES/38/7	92	75	84
Átlag:	**90**	**78**	**84**

5. Szabály *(értesítési kötelezettség)*

> Akár az érintett állam engedélyéről vagy kéréséről, akár az állampolgárok kimentéséről legyen szó, a beavatkozó állam köteles haladéktalanul értesíteni az ENSZ Biztonsági Tanácsát vagy Főtitkárát.

Az 1964-es belga-amerikai kongói mentőakcióról mind a három érintett állam értesítést küldött az engedély csatolásával.[1987] Dominika amerikai megszállásakor a bevetést követő napon az USA levélben értesítette az ENSZ-t az akcióról, hivatkozva az állítólagos dominikai katonai hatóságok hozzájárulására is.[1988] Ugyan jogilag meglehetősen zavaros volt a helyzet, az USA szintén értesítette a BT elnökét a Panamai beavatkozásról, *inter alia* hivatkozva a demokratikusan megválasztott, de hatalmat nem gyakorló, be nem iktatott elnök beleegyezésére.[1989] Franciaország Maliban folytatott, a kormány meghívására történő beavatkozásáról levélben tájékoztatta a BT-t.[1990] Az ECOWAS libériai akciójáról a szubregionális tervezet az elefántcsontparti delegáción keresztül értesítette a BT elnökét.[1991] A Bahreini beavatkozók is értesítették a világszervezetet és csatolták a bahreini segítségkérést.[1992] Az Öbölmenti arab államok szintén megküldték a jemeni beavatkozás alapjául szolgáló meghívást a BT-nek és a Főtitkárnak.[1993]

6. Szabály *(polgárháborúba, belső zavargásba beavatkozás)*

> 1. Az államok tartózkodni kötelesek attól, hogy egy másik állam területén megjelenő polgárháború, vagy ennek szintjét el nem érő belső zavargásba bármelyik fél oldalán fegyveresen beavatkozzanak.
>
> 2. Polgárháború vagy az ennek a szintjét el nem érő belső zavargás esetében kizárólag a legitim kormány kérése vagy meghívása zárja ki a másik állam katonai beavatkozásának jogellenességét amennyiben a kérés valódi, előzetes és önálló az alábbi értelemben:
>
> d) valódi a kérés, ha valóban az arra jogosult (legitim) kormánytól származó hiteles, írásbeli és bizonyítható kérésről van szó, amely kérést az ENSZ Biztonsági Tanácsa vagy Főtitkára számára haladéktalanul meg kell küldeni;

[1987] Letter dated 24 November 1964 from the Prime Minister of the Democratic Republic of the Congo addressed to the Secretary-General. S/6060.; Letter dated 24 November 1964 from the Permanent Representative of Belgium addressed to the President of the Security Council. S/6063.; Letter dated 24 November 1964 from the Permanent Representative of the United States of America addressed to the President of the Security Council. S/6062.;

[1988] Letter dated 65/04/29 from the Permanent Representative of the United States of America addressed to the President of the Security Council. S/6310.

[1989] Letter dated 20 December 1989 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/21035.

[1990] Lettres identiques datées du 11 janvier 2013, adressées au Secrétaire général et au Président du Conseil de sécurité par le Représentant permanent de la France. S/2013/17.

[1991] Letter dated 15 January 1991 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Côte d'Ivoire to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/22076.

[1992] Letter dated 20 April 2011 from the representatives of Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia and the United Arab Emirates to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2011/261.

[1993] Identical letters dated 26 March 2015 from the Permanent Representative of Qatar to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council. S/2015/217 Annex.

e) előzetes a kérés, ha az egyértelműen még a beavatkozás megkezdése előtt, vagyis a külföldi csapatok határátlépése előtt keletkezett. A megszállás alatt vagy az azt követően beállt *fait accompli* után érvényes beleegyezés nem adható;
f) önálló a kérés, amennyiben az kényszertől illetve fenyegetéstől mentesen, más állam beavatkozása vagy nyomásgyakorlása nélkül született. Az önállóság hiányára utal, ha a kérést a megszálló állam területén vagy a megszálló fegyveres csapatainak ellenőrzése alatt tette a kormány.

Az első bemutatott konfliktus, a Koreai háború példája elég speciális megítélés alá esik. Mivel a helyzet még nem volt kiforrva, így az ENSZ anyagokban következetlenül keveredik a két *de facto* állam közötti mintegy nemzetközi fegyveres konfliktus és az önvédelem, valamint a polgárháborút elszenvedő legitim állam katonai segítségkérése. A konfliktus alatt lényegében még nem volt eldöntött melyik értékelés mellett állt ki a nemzetközi közösség. Az bizonyos, hogy az ENSZ a délen tartott szabad választások eredményeként a déli rezsimet ismerte el legitimnek, és hatalmazta fel, hogy egyesítse Koreát minden más fegyveres alakulat (így az északi kommunisták) leszerelésével. Ami miatt azonban mégsem ez a konfliktus támasztja alá a kormány meghívásának szabályát, az az, hogy a déli kormány ENSZ beavatkozást kért és kapott, s nem amerikait, annak ellenére, hogy a szovjet blokk ezt vitatta.

A tajvani amerikai blokád azonban megfelelő példa. Itt ugyanis a legitimnek elismert Kínai Köztársaság kormánya a polgárháborúban amerikai segítséget kért és kapott a sziget védelmére. S ennek jogellenességét a nemzetközi közösség egyértelműen utasította el. A magyar válság annak ellenére ad alátámasztást erre a szabályra, hogy a speciálisabb idegen elnyomás elleni felkelés kérdésköre alá jobban beillik, mint a klasszikus polgárháború alá. Mindazonáltal a BT-ben és a KGY-ben értékelésre került a kormánymeghívás is, amire a Szovjetunió hivatkozott. Leginkább az elsőként hivatkozott kormány belegyezésének valódisága volt el nem fogadott, mivel a kormány képviseletére nem jogosult személytől (Gerő) származott. A későbbi kádári beleegyezés pedig mind a valódiság, az előzetesség, és az önállóság talaján is igazolhatatlan volt, s azt el sem fogadták.

Az 1958-as libanoni amerikai beavatkozás ezzel szemben azt mutatja, hogy amennyiben a három feltétel teljesül, úgy az elég jogalapot ad a beavatkozásra. Annak ellenére, hogy a meghívásra az USA és Libanon is az önvédelem alatt hivatkozott, annak előfeltétele, a fegyveres támadás egyértelműen hiányzott, s a BT és KGY tagjai azt nem is tudták elfogadni a jegyzőkönyvek alapján. Ennek fényében a jogszerűséget a legitim és elismert kormány meghívása alapján fogadták el.

Az 1960-as első kongói belga beavatkozás hivatkozott regionális vezetők engedélyére, azonban ezt a nemzetközi közösség nem fogadta el, mivel az nem a legitim központi kormánytól származott, így nem volt valódi. A második kongói belga-amerikai mentőakció esetében a legitim és elismert kormány kérése annak ellenére elfogadott volt, hogy retorikai és politikai alapon a BT ülésén számos afrikai állam igyekezett ezt teljesen figyelmen kívül hagyni. Nota bene, a mentőakció feltehetően az engedély nélkül is jogszerű lett volna.

A prágai szovjet intervenció ismét a valódiság elemet bizonyítja. A szovjetek a kormány kérésére hivatkoztak, noha a legitim kormány kifejezetten és a BT előtt is elítélte a beavatkozást és azonnali visszavonulásra szólított fel. A szovjet delegáció által felolvasott terjedelmes felkérés teljesen nélkülözte a valódiságot, s erre a tagok rá is mutattak. Leginkább a lényegében anonim és a hivatalosságot tökéletesen nélkülöző forma volt a meghatározó. Az afganisztáni invázió is erősíti a szabályt, s itt a kormány meghívása különös figyelmet kapott és számos felszólaló ismertette a szükséges és itt hiányzó elemeket. Kiemelésre került, hogy a kérés nem valódi, mert nem a beavatkozás előtt és megindulásakor legitimnek tekintett kormánytól származott. Hiányzott a hitelesség dokumentálhatósága is, hiszen szóbeli állítólagos kijelentésekre hivatkoztak, s ráadásul olyanra, amit még az Amin előtti elnök tett, s ahol állítólag csak jelen volt Amin, aki akkor még nem is volt elnök. Nem teljesült az előzetesség és az önállóság sem, hiszen a hatalomra segített kormánytól származott, tehát a megszállás utánra datált. További ok az, hogy az állítólagos kérelem előterjesztésekor az állítólagos kérelmező elnök a Szovjetunióban tartózkodott. Ráadásul a megszálláskor legitimnek tekintet kormányt kétségkívül megdöntötte a vörös hadsereg, ráadásul merénylettel.

Grenada amerikai lerohanása esetében a főkormányzótól állítólag érkezett meghívás, de ezt a nemzetközi közösség, különösen a KGY nem fogadta el valódinak, mivel a beavatkozást elítélte, még úgyis, hogy a katonai rémuralom valóban káoszt hozott a szigeten. A panamai beavatkozáskor az USA arra hivatkozott az önvédelem és a csatornát szabályozó nemzetközi szerződés mellett, hogy a demokratikusan megválasztott, de a hatalmat átvenni nem tudó elnök maga is hozzájárult a beavatkozáshoz. Bár részletesen nem tárgyalta a nemzetközi közösség ennek a részleteit, úgy tűnik, ezt az érvet nem fogadta el. A BT nem is tudta Panamát a vitára meghívni, mert nem lehetett eldönteni ki képviselhetné a kormányt.

Ezzel szemben, Libéria *de jure* kormánya, aki csak a főváros felett rendelkezett törékeny ellenőrzéssel meghívta Nigériát a beavatkozásra, aki ennek az ECOWAS-on keresztül tett eleget, s a BT utólag jóvá is hagyta az akciót, nem kifogásolva a korábbi jogalapot, a meghívást sem. Sierra Leone kormányának még ennyi ellenőrzése sem volt, s a meghívást mégsem kifogásolta a nemzetközi közösség. A kormány demokratikusan választott volt és *de jure* be is volt iktatva, azonban egy puccs kényszerrel le kellett mondania és száműzték. A puccsal eltávolított, semmilyen ellenőrzést nem gyakorló kormány az ENSZ-től kért segítséget, aki az ECOWAS-t hatalmazta fel. S a beavatkozás restaurálta is a kormányt.

A kongói háborúban szintén felmerült a kormány meghívása. A lázadókkal szemben a kormányt meg is támogatta katonailag Angola, Zimbabwe és Namíbia, valamint kisebb mértékben Csád és Szudán. A már elemzett határozatok alapján ezek jelenlétét és katonai szerepét a meghívás alapján az ENSZ jogszerűnek ismerte el.

Az első és a második elefántcsontparti beavatkozás összevetése érzékletesen mutatja mind a kormány meghívásának fontosságát, mind a legitimitás érzékeny megítélését. A 2002-es és a 2011-es beavatkozásnál is lényegében a (legitim) kormányt támogatta a beavatkozás. 2002-ben a megválasztott (bár nem tisztességes és demokratikus választásokkal) és tényleges hatalmat (bár csak az állam egy része felett) gyakorló elnök rendteremtési kérése adta az alapot. 2011-ben a beavatkozók a demokratikusan megválasztott, de hatalomba be nem iktatott elnököt

támogatták felkérése alapján a *de facto* kormánnyal szemben, aki a hatalom átadását megtagadta. Érdekes módon mindkét esetben Gbagbo a közös pont. Az első beavatkozásnál ő a *de jure* és részben *de facto* elnök aki a segítséget kéri és kapja. Második alkalommal ő a *de facto* kormány, akivel szemben a *de jure* kormány hatalomátvételének és a normalitásnak a helyreállítása a cél.

A legitim kormány meghívásának elementáris jogi fontosságát mutatja Bahrein meghívása saját, a demokráciáért békésen tüntető lakosságával szemben. A szaúdi vezette erők jelenléte nem volt megkérdőjelezett, csupán a fellépés módja. A brutális emberi jogi jogsértések kérdése felmerült, a beavatkozás jogellenessége nem.

Az első és a második szomáliai intervenció ismét az általános szabályt erősíti meg, miszerint a legitim kormány engedélye jogalapot adott a beavatkozásra Etiópia és az AU fellépésére. A francia beavatkozás Maliban szintén a kormány meghívásán alapult, s ezen alapult az akció jogszerűsége is, mivel ahogyan az előző fejezetben ismertetésre került, a BT nem fogadta el, hogy a franciák a korábbi BT határozat alapján jártak volna el, azonban a meghívást elfogadta a jóváhagyó határozat. A Közép-afrikai Köztársaság esetén a kormány kifejezetten kérte a francia beavatkozást, akik azonban ezt BT határozathoz kötötték. Ezt meg is kapták, de a határozat kifejezetten hivatkozott a kormány meghívására a franciák felé, így ez szintén erősíti a kormány meghívásának szerepét. Hozzá kell tenni, hogy a legitimnek tekintett kormány *de facto* megbuktatott formáció volt lényegi ellenőrzés nélkül.

Ismét előkerült a valódiság kérése a Krím orosz megszállása és annektálása kapcsán. Az autonóm Krím miniszterelnöke orosz segítséget kért, ezt azonban a nemzetközi közösség nem fogadta el valódi és önálló kérésnek. Leginkább a valódiság hiánya a meghatározó, ugyanis tagadhatatlan, hogy nem a központi kormánytól érkezett a kérés. Felmerült még a bukott, s már hivatalban nem lévő elnök, Janukovics segítségkérő levele, de ez sem a valódiság, sem az előzetesség, sem az önállóság követelményét nem teljesíti.

A kényszerrel lemondatott, de még ezután is legitimnek tekintett kormányok meghívását szaporítja a jemeni kormány meghívása, melyet a BT el is fogadott. Gambiában az ECOWAS intervencióját engedélyező elnök szintén legitimnek volt elismerve, de a beavatkozásig semmilyen tényleges ellenőrzése nem volt a terület felett.

Végül Ukrajna orosz inváziója esetén a donyecki és luhanszki kormányok meghívását nem tekintette a nemzetközi közösség érvényesnek. Nagyrészt azért nem, mert ezek államiságát nem ismerte el, s így valódinak nem tekinthetők, s az önállóság is legfeljebb fikció lehetett.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
Draft res. S/1757 (!)[1994]	90	99	95
Draft res. S/1921 (!)[1995]	90	99	95
Draft Res. S/3730	91	83	87
A/Res/1004(ES-II)	86	68	77
A/Res/1005(ES-II)	81	64	73
A/Res/1131(XI)	87	72	80
A/Res/1133(XI)	86	75	81
S/Res/143	100	73	87
S/Res/145	100	100	100
S/Res/146	100	82	91
S/Res/199	100	91	96
Draft Res. S/8761	83	67	75
Draft res. S/13729	87	87	87
A/Res/ ES-6/2	85	75	80
Draft S/16077/Rev.1	92	73	83
A/Res/38/7	92	75	84
Draft Res. S/21048	71	67	69
A/Res/44/240	79	56	68
S/Res/788	100	100	100
S/Res/1162	100	100	100
S/Res/1171	100	100	100
S/Res/1234	100	100	100
S/Res/1304	100	100	100
S/RES/1464	100	100	100
S/RES/2100	100	100	100
S/RES/2127	100	100	100
Draft res. S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71
S/RES/2337	100	100	100
S/RES/2216	100	93	97
Draft res. S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Átlag:	**93**	**84**	**89**

[1994] A könnyebb áttekinthetőség kedvéért, mivel a szabály alátámasztásáról és az opinio juris támogatottságáról van szó, az itt szereplő számok inverz jelennek meg. A határozatot 10-0,9-5,5 százalékokban támogatták, így annak a szabálynak a támogatottsága, hogy a kormány meghívása jogalapot ad a beavatkozásra ennek az ellenkező százalékos értéke, s a könnyebb számszerű értelmezés kedvéért ezek a százalékok szerepelnek a táblázatban.
[1995] Ua.

7. Szabály *(területszerzés tilalma)*

> A beavatkozás semmilyen esetben nem járhat a célállam területének elcsatolásával. Az ilyen területszerzést az *ex injuria jus non oritur* elvével összhangban nem lehet jogszerűnek elismerni.

A szabály összhangban van a 3314-es KGY-i határozat 5. cikkének 3) bekezdésével. S ugyanezt az elvet mondja ki a 36/103 KGY-i határozat 2. III. e) pontja. Ezt a gyakorlatot támasztja alá a Krím elcsatolása után az Ukrán területi integritás fenntartása, illetve az orosz invázió elítélése.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/3314	100	100	100
A/RES/36/103	85	81	83
Draft S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71
Draft S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Átlag:	**93**	**78**	**85**

8. Szabály *(fegyveres bandák küldése és támogatása)*

> Az erőszak-alkalmazás és a belügyekbe avatkozás tilalmának megsértését vonja maga után, ha egy állam olyan fegyveres bandákat, csoportokat, irregulárisokat vagy zsoldosokat küld másik állam ellen, amelyek fegyveres erőszakot alkalmaznak a célállam ellen a kormány megdöntése vagy a politikai, gazdasági, társadalmi rendszer megváltoztatása érdekében.

A főszabályt a KGY számtalan alkalommal megerősítette. A 3314. sz. határozatban kifejezetten az agresszió egyik formájaként szerepel a 3. cikk g) pontjában. A 2131. sz. KGY-i határozat preambuluma is tartalmazza, hogy a fegyveres beavatkozás egyet jelent az agresszióval, illetve, hogy a közvetlen beavatkozás, a felforgatás és a közvetett beavatkozás minden formája ellentétes a nemzetközi jog és az Alapokmány elveivel. A 2625. sz. KGY-i határozat ettől konkrétabban jelenti ki, hogy az államoknak „kötelessége tartózkodni attól, hogy irreguláris erőket vagy fegyveres bandákat - beleértve a zsoldosokat is - szervezzen vagy bátorítson egy másik állam területére való behatolásra," illetve, hogy tartózkodni kötelesek attól, hogy másik államban felkelést szítson, szervezzen vagy támogasson, ha azok erőszakkal járnak.[1996] Ezt megerősíti a 2734. sz. KGY-i határozat 5. paragrafusa is, szintén kötelezettségként megfogalmazva. A 36/103. sz. KGY-i határozat ezt újra felidézi a preambulumban, s konkrétabb kötelezettségekként is kifejti az elvet. Megjelenik tehát az a kötelezettség, hogy az állam „tartózkodjon a fegyveres beavatkozástól, felforgatástól, katonai megszállástól vagy bármilyen más nyílt vagy burkolt intervenciótól és beavatkozástól,"[1997] „hogy tartózkodjon a más államokon belüli lázadó vagy elszakadási tevékenységek közvetlen vagy közvetett

[1996] A/RES/2625(XXV) Melléklet para. 1.
[1997] A/RES/36/103 Melléklet II. c).

előmozdításától, bátorításától vagy támogatásától, tekintet nélkül ennek ürügyére,"[1998] vagy a klasszikus megfogalmazás szerint

> „Az állam kötelessége, hogy területén megakadályozza zsoldosok kiképzését, finanszírozását és toborzását, vagy ilyen zsoldosok küldését egy másik állam területére, és megtagadja a zsoldosok támogatását beleértve felszerelését és átszállítását, és a finanszírozást is."[1999]

Végül, az a kötelezettség is kimondásra kerül, hogy az állam tartózkodjon politikai és etnikai csoportok szervezésétől, képzésétől, finanszírozásától és felfegyverzésétől akár a saját területén akár más államok területén avégből, hogy más országokban felforgatást, rendbontást vagy zavargásokat keltsen.[2000]

Az eklatáns gyakorlat ebben a vonatkozásban a Nicaragua incidens. Itt az amerikai cselekményeket mind a BT határozat-tervezet, mind a KGY jogellenesnek találta, s ezzel a főszabályt megerősítette. A görög tisztek ciprusi puccsa a nemzetközi közösség értékelése szerint a BT és a KGY előtt szintén nem volt elfogadott.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/3314(XXIX)	100	100	100
A/RES/2131(XX)	100	99	99,5
A/RES/2625(XXV)	100	100	100
A/RES/2734(XXV)	99	98	98,5
A/RES/36/103	85	81	83
Draft res. S/14941	92	80	86
A/Res/38/10	100	100	100
S/Res/353	100	100	100
A/Res/3212(XXIX)	100	100	100
Átlag:	**97**	**95**	**96**

9. Szabály (*beavatkozás népi felkelés során)*

> 1. A népek önrendelkezési jogából fakadó idegen elnyomás elleni felkelés elfojtására irányuló külső beavatkozás jogellenes.
>
> 3. A külföldi elnyomás elleni népfelkelés nem polgárháborúnak, hanem fegyveres függetlenségi mozgalomnak minősül.
>
> 4. A külföldi elnyomás elleni népfelkelés, függetlenségi mozgalom esetén – legyen az gyarmati vagy nem gyarmati kontextuson belül – a külföldi hatalom által fenntartott kormány meghívása nem ad jogalapot a fegyveres beavatkozásra.

[1998] Ibid. f).
[1999] Ibid. g).
[2000] Ibid. n).

> 5. Amennyiben a korábban legitimnek tekintett, de külföldi hatalom által fenntartott kormány és a nép között a függetlenségi mozgalom eredményeképpen egyértelmű elválás mutatkozik, a népek önrendelkezési jogával összhangban az állam alatt a népet, s nem a kormányt kell érteni.
>
> 6. Az önrendelkezési jogot és a függetlenségi mozgalmat elnyomó külső beavatkozás által felállított kormányt az *ex injuria jus non oritur* elve értelmében nem lehet legitimként elismerni.

Ehhez a szabályhoz tartozik a 3314. sz. KGY-i határozat 7. cikke, ami kifejezetten elismeri, hogy az idegen uralom alatt élő népek önrendelkezési, szabadsághoz és függetlenséghez való jogát nem érinti az agresszió definíciója, az Alapokmány rendelkezéseivel összhangban küzdhetnek ezen jogokért. A 1514. sz. KGY-i határozat 4. paragrafusa kimondja azt az elvet, hogy meg kell szüntetni a függő népek ellen irányuló mindenféle fegyveres akciót vagy elnyomó intézkedést, hogy gyakorolhassák a teljes függetlenséghez való jogukat. Ide kapcsolódik még a 2131. sz. KGY-i határozat 3. paragrafusa, mely kimondja, hogy „[a] népek nemzeti identitásuktól való megfosztására irányuló erőszak alkalmazása sérti elidegeníthetetlen jogaikat és a be nem avatkozás tilalmának elvét." A 2625. sz. KGY-i határozat mellékletének 1. cikke szerint is az államoknak tartózkodniuk kell az olyan erőszakos cselekményektől, amelyekkel az önrendelkezési jogtól, szabadságuktól és függetlenségüktől megfosztják a függő népeket. Ugyanitt rögzíti azt is a határozat, hogy

> „Minden állam köteles tartózkodni minden olyan erőszakos cselekménytől, amely megfosztja a jelen elv kidolgozásánál fent említett népeket önrendelkezési joguktól, szabadságuktól és függetlenségüktől. Az önrendelkezési joguk gyakorlása érdekében az ilyen erőszakos cselekmények elleni fellépéseikben és az azokkal szembeni ellenállásukban az ilyen népek jogosultak támogatást kérni és kapni az Alapokmány céljaival és elveivel összhangban."

A 2734. sz. KGY-i határozat felhívta a tagállamokat, hogy álljanak el minden olyan erőszakos vagy egyéb cselekménytől, amely megfosztja a népeket az önrendelkezéshez, a szabadsághoz és a függetlenséghez való elidegeníthetetlen joguktól, és hagyjanak fel a katonai és elnyomó intézkedésektől, amelyek célja, a függetlenedés megakadályozása.[2001] Az államnak azon kötelezettsége, „hogy tartózkodjon minden olyan erőszakos cselekménytől, amely megfosztja a gyarmati uralom vagy idegen megszállás alatt álló népeket önrendelkezési joguktól, szabadságuktól és függetlenségüktől" a 36/103. sz. KGY-i határozat mellékletének 2. paragrafus II. d) pontjában is megjelenik. Itt is megjelenik az *ex injuria jus non oritur* elve, mint az államok azon kötelezettsége, "hogy ne ismerjék el azokat a helyzeteket, amelyeket erőszakkal való fenyegetés vagy erőszak alkalmazása, vagy az intervenciós tilalom és a be nem avatkozás elvével sértő cselekmények idéztek elő."[2002]

[2001] A/RES/2734(XXV) para. 18.
[2002] A/RES/36/103 Melléklet 2. III. e).

A magyar válságra adott nemzetközi reakció erősíti meg a leginkább ezt a szabályt. A magyar forradalom a szovjet típusú rezsim és az orosz megszállás ellen robbant ki. Tagadhatatlanul függetlenségi törekvés volt az idegen elnyomás ellen, s a későbbi ENSZ Bizottság is spontán népfelkelésnek minősítette. A nemzetközi közösség következetesen ítélte el a szovjet agressziót. Ugyan volt szó arról, hogy a hivatkozott kormány meghívása érvényes-e, a hangsúly a legtöbb esetben azon volt, hogy valóban a népet képviseli-e a delegáció. S ami még szembe tűnőbb, hogy a határozatok a magyar népre hivatkoztak legtöbb esetben, s a jegyzőkönyvek is a nép kulcsszerepét tanúsítják. A konszolidációig a Kádár kormányt illegitimnek tekintette az ENSZ.

Megjegyzendő, hogy Kambodzsa vietnámi megszállása nem erre példa, nem ezt a szabályt támasztja alá. A vietnámi megszállással hatalomra juttatott kormányt nem ismerte el az ENSZ, de ezt nem ezen szabály alapján tette, mivel itt nem idegen elnyomás elleni felkelést fojtott el a vietnámi beavatkozás. Az Idi Amin Dadát megbuktató tanzániai beavatkozás eredményeképp felállt ugandai kormány elismerése sem ide tartozik, mivel ott sem idegen uralom elleni felkelés elfojtásáról volt szó. Felhozható lenne még a prágai szovjet intervenció is, ott azonban lényegét tekintve nem idegen uralom elleni felkelésről beszélünk, hiszen nem volt fegyveres népi felkelés a szovjet megszállókkal szemben.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/1514(XV)	100	91	96
A/RES/2131(XX)	100	99	99,5
A/RES/2625(XXV)	100	100	100
A/RES/2734(XXV)	99	98	98,5
A/RES/3314(XXIX)	100	100	100
A/RES/36/103	85	81	83
Draft S/3730	91	83	87
A/RES/1004(ES-II)	86	68	77
A/RES/1005(ES-II)	81	64	73
A/RES/1131(XI)	87	72	80
A/RES/1133(XI)	86	75	81
Átlag:	**92**	**85**	**89**

10. Szabály (*katonai megállapodás túllépése)*

> 1. Jogellenes az egyik államnak a fogadó állam beleegyezésével területén tartózkodó fegyveres erőinek a megállapodásban előírt feltételek megsértésével történő bevetése, vagy az ilyen területen való jelenlétüknek a megállapodás megszűnésén túli meghosszabbítása.
>
> 2. A fenti típusú katonai megállapodás semmilyen körülmények között nem adhat jogalapot a külföldi katonai beavatkozásra a célállam tiltakozása ellenében.
>
> 3. A fenti típusú felhatalmazás bármikor visszavonható, illetve azonnal megszűntnek kell tekinteni visszavonás vagy tiltakozás hiányában is amint a külföldi katonai jelenlét és műveletek túlmutatnak a kölcsönös együttműködés keretein.

A legfontosabb megjelenése a szabály alapjának a 3314. sz. KGY-i határozat, ahol kifejezetten az agresszió egyik formájaként kerül megállapításra a 3. cikk e) pontjában. Felidézhető lehet a magyar válság és a prágai intervenció, ahol a szovjetek utaltak a varsói szerződésre, de ennek feltételei nem illeszkednek a tényekre, így a megállapodás kereteit túllépve a beavatkozások agressziónak minősültek. Kongó ugandai megszállása kapcsán nem volt elfogadható a nemzetközi közösség számára az az érv, hogy Uganda egyes csapatai korábbi meghívás és megállapodás alapján voltak jelen Kongóban.

Ciprus török megszállása hasonló kérdést vetett fel. A nemzetközi közösség tagjai általában már azt is tagadták, hogy a garanciaszerződés valóban egyoldalú felhatalmazást adott Törökországnak a katonai beavatkozásra. Az, hogy ezt Ciprus kifejezett tiltakozására is fenntartja, kifejezetten elfogadhatatlan volt. Az északi török állam kikiáltása után minden szempontból ellentétes volt a katonai jelenlét még a szerződés török értelmezése alapján is. A nemzetközi közösség ennek fényében el is ítélte a beavatkozást.

Kevésbé tisztán, s inkább csak a jegyzőkönyvekből levonható kontextuális értelmezésből, de ez az elv jelent meg a grúziai orosz beavatkozáskor is, ahol a katonai jelenlét alapja a békefenntartó misszióról szóló megállapodás volt, amit az orosz fél egyértelműen túllépet. Valamelyest a Krím elfoglalásakor is megjelent az az érv, hogy az orosz haderő létszáma nem haladta meg a szevasztopoli jelenlétet biztosító szerződésben meghatározott létszámot. Azonban értelemszerűen a jelenlét módja már meghaladta a szerződéses felhatalmazást, illetve Ukrajna tiltakozott is az orosz műveletek ellen. S az erőszakos annexiót elítélő KGY-i határozat így nem is fogadta el ezt a kimentési okot sem.

	Inkluzív támogatás	Kizárólagos támogatás	Átlagos támogatás
A/RES/3314(XXIX)	100	100	100
Draft S/3730	91	83	87
A/RES/1004(ES-II)	86	68	77
A/RES/1005(ES-II)	81	64	73
A/RES/1131(XI)	87	72	80
A/RES/1133(XI)	86	75	81
Draft S/8761	83	67	75
S/RES/1234	100	100	100
S/RES1304	100	100	100
S/RES/353	100	100	100
A/RES/3212(XXIX)	100	100	100
Draft S/2014/189	93	87	90
A/RES/68/262	90	52	71
Draft S/2022/155	92	73	83
A/RES/ES-11/1	97	73	85
Átlag:	**92**	**81**	**87**

IV. 2. 2. Konklúzió – hasznosíthatóság és kihívások

A kutatás eredménye alapján megállapítható, hogy a következő tételek igazolhatók. Megállapítható, hogy az ENSZ politikai főszerveiben zajló munka alkalmas a jogi elemzésre. A szervek működése nem tisztán politikai alapú, hanem erős jogi kötöttségek és megfontolások határozzák meg az egyes esetek megvitatását és az ezekben hozott döntéseket. Az államok jogi meggyőződése nem csak a vitaanyagok egyéni felszólalásainak szemelvényeiből állapíthatók meg, hanem ezek aggregáltan és szervileg is tükröződnek a BT és a KGY határozataiban és határozat-tervezeteiben. Mitöbb, a határozatok, és határozat-tervezetek szövegeiből kiindulva, és azokat a vitákon kifejezettek alapján értékelve reprezentatívabb képet kaphatunk. Itt újra kiemelem, hogy a határozatok és határozat-tervezetek önmagukban általában kevés eligazodási pontot adnak. A vitaanyagokkal értelmezve, és a szituáció kontextusába helyezve azonban a tagok és a szerv jogi megítélését fel lehet bennük fedezni.

Másrészt igazolható, hogy az említett módon az egyes estekre adott szervekben kifejezett válaszok, illetve az általános, kinyilatkoztató határozatok összevetése és rendszerezése alkalmas arra, hogy az Alapokmány értelmezését, és így az inkább alapelvszerű szabályok kifejtését megadja. Ezzel a módszertannal a belügyekbe fegyverrel beavatkozás alapvető szabályai felállíthatók.

A kutatás nem állítja, hogy az itt megállapított szabályok valamennyi fontos kérdést lefednek, és azt sem állítja, hogy ezek ne lennének vita tárgyai. Különösen nem állítja, hogy ne kellene az egyes szabályokat egyrészt további ENSZ-ben is tárgyalt esetekkel, másrészt akár ENSZ-ben nem tárgyalt esetekkel, és végül egyéb forrásokkal kiegészítve alátámasztani. Megjegyzendő az is, hogy a százalékos támogatottság bemutatása megközelítőleg és eligazító jelleggel, és nem abszolút igazságként értelmezendő.

A kutatás azonban hozzájárulhat ahhoz, hogy az Alapokmány szabályainak tisztázásakor, az alapelv jellegű szabályok konkrétabb tartalmának beazonosításához kihasználjuk azt a bőséges, nyilvánosan hozzáférhető, hiteles és jól dokumentált anyagot, amit az ENSZ politikai főszerveiben zajló munka jelent. Ez a módszertan, ami természetesen lehet kritika és továbbfejlesztés tárgya, ad egy elméleti és empirikus megoldást arra, hogy ez az anyag hogyan emelhető át a pozitivista diskurzusba anélkül, hogy annak legfontosabb legalisztikus megkötéseit kockára tennénk. Munícióthat biztosíthat továbbá a pozitivista kontinentális iskola számára, hogy úgy válaszolja meg a gyakorlati érzékenységet hiányoló, a realitásokat jobban hangsúlyozó realista iskola kritikáit, hogy az ne veszélyeztesse a nemzetközi jogállamiságot és az objektív, kiszámítható és közös szabályon alapuló nemzetközi érintkezés jogi alapjait.

A világtendenciát figyelve, a nemzetközi jog normativitását, sőt, bizonyos esetekben létjogosultságát, legfontosabb *jus cogens* normáinak szükségességét és szabályozó voltát egyre több támadás éri, elsősorban a politika világából. Először az enszi újvilág létrehozása óta, olyan tendenciák mutatkoznak többek között az Orosz Föderáció és az Egyesült Államok felől, amilyenekre eddig nem volt példa. A nemzetközi jog számos alkalommal csorbult és volt kettősbeszéd, kettősmérce és képmutatás áldozata. 2025 elején azonban olyan lehetőséggel kell számolni, amelyben a nemzetközi jog akár megszűnhet a közös nyelv, a közös referencia lenni egyes államok számára. Ebben az esetben a nemzetközi kapcsolatoknak az alapja nem a

közösen elfogadott és működtetett szabályok, hanem az aktuális érdekek, vagy akár szeszélyek, vagyis az erő, az erősebb „joga" az egyedüli irányelv. Egy ilyen elvi lehetőség veszélyével szemben érdemes a jogtudománynak is a fennálló keretrendszer és elsősorban az intézmények felé fordulnia. A jogállamiság nem csak kötelező szabályokat jelent, de intézményesített érintkezést is. Intézmények nélkül a joguralom alig, vagy egyáltalán nem elképzelhető. A közösen működtetett és ellenőrzött globális intézmény, az ENSZ, és ennek legfontosabb szervei a BT és a KGY tekintélyének és központi szerepének fenntartása alapvető jelentőségű. Már csak azért is, mert, ahogy korábban kifejtésre került, éppen e főszervek felhatalmazása teszi lehetővé, hogy erőszak-alkalmazás terén, e szervek elsődleges szerepe révén a nemzetközi közösségben az államok hallatlanul egységes keretrendszerben és nyelvezettel tudnak kommunikálni. Ez a keretrendszer pedig az Alapokmány és az ennek alapján álló nemzetközi jog.

Kajtár szerint az alapokmányi általános erőszaktilalom az emberiség csúcsteljesítménye.[2003] Szerintem ez az elismerés kiterjesztendő az Egyesült Nemzetek Szervezetére mint intézményre is. Egészen rendkívüli, hogy a szervezet túlélte a hidegháborút, az azt követő zavaros újrarendeződést és a mai napig megkerülhetetlen agorája a nemzetközi érintkezésnek. Egészen rendkívüli, hogy nincs állam, aki az ENSZ-t, és elválaszthatatlan részét az Alapokmányi normahalmazát tagadta volna. Megdöbbentő, hogy még az olyan államok is, mint a Demokratikus Kampucsea a Vörös Khmer idején, ahol még az írásalapú jog és mindenféle értelmiségi intézmény a nép ellenségének volt tekintve, még ez az állam is fenntartotta a képviseletet az ENSZ-ben és ugyanúgy követte a protokollt és az eljárási szabályokat, mint bármely más állam.

Egy globális Weimar hajnalán, ahol az intézményekbe és az objektív, tehát pozitivista jogba vetett hit jobban inog, mint valaha, a politikai megoldás elsőbbsége jogi mérlegelés nélkül az erő kultuszát hozná el. Amint az érdekek újra felülírhatják a jogot, a nemzetközi jog alapja, a szuverén egyenlőség, és az ebből fakadó két sarokkő, a belügyekbe avatkozás tilalma és az erőszak-alkalmazás tilalma elveszti megtartó erejét. Nem nehéz belátni, hogy amint a fegyveres beavatkozás az olyan kérdésekbe, ami az államok szuverén döntésébe tartozik, elfogadottá válik, az a jelenlegi nemzetközi jog és az alapokmányi rendszer teljes tagadását jelenti. Ez a visszalépés a népszövetségi gondolatot megelőző állapotba helyezné vissza a nemzetközi kapcsolatok működését.

Az erőszak-alkalmazás és a belügyekbe avatkozás kérdéseinek összekapcsolása nem véletlen. Kétségtelen, hogy a klasszikus hódító háborúk nagy veszélyei a nemzetközi közösségnek. Azonban, a bevezetőben elmondottak szerint, a klasszikus hódító háborúk a második világháborúig voltak jellemzők. A San Francisco-i teremtés utáni rendben, és különösen az ennek eredményeként megvalósuló gyarmati felszabadulással a határok kisebb-nagyobb kivételekkel, de megszilárdultak mind elvi, mind empirikus oldalon. A kialakuló rendben először valósult meg a vesztfáliai szuverén egyenlőség intézményi kifejezése az egyetemes ENSZ tagsággal. Az egész rendszer alapja a szuverén egyenlőség, ami a belügyekbe avatkozás

[2003] Kajtár Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem. 13. o.

tilalmának és az erőszak-alkalmazás tilalmának jogi és elméleti alapjait is adja. A belügyekbe fegyverrel beavatkozás mindhárom jogintézmény megtagadása.

Egy globális Weimar lehetséges kezdetén, ahol az agresszor nem ítéltetik el, ahol elismerik „jogos igényeit”, és ahol ez a „jogos igény” egy másik állam szuverén döntésének felülírása, amit az agresszor akár fegyverrel is érvényesíthet, ott a fegyveres belügyekbe avatkozás szabályainak egyértelmű azonosítása és felhívása alapvető jelentőségű.

Ehhez az erőfeszítéshez kívánt ez a kutatás hozzájárulni egy megoldási javalattal, ami a pozitivista megközelítés talaján állva, de a realista kritikákra reagálva az ENSZ politikai főszerveinek jogértelmező szerepét próbálta bemutatni, és ennek szabályazonosításra felhasználhatóságát kísérelte meg kialakítani. A nemzetközi béke felé vezető út nem a több politika, több érdekérvényesítés, hanem a több jog, nagyobb jogérvényesítés ösvénye.

V. Forrásjegyzék

Nemzetközi szerződések

A háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezmények.

A Nemzetközi Bíróság Római Statútuma, 1998 július 17.

Accord de cessation des hostilités entre le Gouvernement de la République de Côte d'Ivoire, le Mouvement populaire ivoirien du Grand Ouest et le Mouvement pour la justice et la paix. Pièce jointe à la lettre datée du 16 janvier 2003, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Chargé d'affaires par intérim de la Mission permanente du Togo auprès de l'Organisation des Nations Unies. S/2003/51.

Accord politique de Ouagadougou, Mars 2007. Annexe à la lettre datée du 13 mars 2007, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Secrétaire general. S/2007/144.

Agreement Concerning a Military Armistice in Korea, 27 July 1953.

Atlantic Charter signed by Franklin D. Roosevelt and Winston S. Churchill on 14 August 1941.

Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versailles-ban aláírva, 1756 május 1-én. A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 40 CTS 335. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-40-CTS-335.regGroup.1/40_CTS_335_fra.pdf.

Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versailles-ban aláírva, 1757 május 1-én. Preamble: „[...] n'on pu voir qu'avec une douleur extrême que des vues si salutaires aient été renversées par l'invasion injuste de la Saxe et ensuite de la Boheeme par le roi de Prusse [...]." A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 41 CTS 1. At https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-41-CTS-1.regGroup.1/41_CTS_1_fra.pdf.

Ausztria-Magyarország és Franciaország között kötött uniós és védelmi barátságról szóló szerződés, Versailles-ban aláírva, 1758 december 30-án. A digitalizált eredeti francia változat hozzáférhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 41 CTS 235. https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:oht/law-oht-41-CTS-235.regGroup.1/41_CTS_235_fra.pdf

Az 1899-ben Hágában aláírt nemzetközi egyezmény a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól. A digitalizált eredeti francia verzió elérhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 429.

Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezményeket kiegészítő II. Jegyzőkönyv a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről

Budapest Memorandum (Memorandum on security assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons in UN Treaty Series Volume 3007. 2014. No. 52241).

Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organization and Ukraine, 09 July 1997. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25457.htm.

Cotonou Agreement of 25 July 1993. Annex to Letter dated 6 August 1993 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Benin to the United Nations addressed to the Secretary-General. S/26272.

International Convention for the Pacific Settlement of International Disputes signed in the Hague, 1899. Preamble. Digitalized version in French original available at Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 410

Lusaka Peace Accord of 10 July 1999. Art. III. para. 11. (a). As Annex in Letter dated 23 July 1999 from the Permanent Representative of Zambia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/1999/815 23 July 1999.

Memorandum on Measures of Providing Safety and Strengthening of Mutual Confidence between the Sides in the Georgian-Ossetian Conflict Moscow, 16 May 1996.

Minsk Agreements (Minsk Protocol of 5 September 2014 and the Minsk Memorandum of 19 September 2014).

Mutual Defence Treaty Between the United States and the Republic of China; December 2, 1954.

Nemzetközi egyezmény az 1864. augusztus 22-i genfi egyezmény elveinek a tengeri hadviseléshez való hozzáigazításáról, aláírva Hágában, 1899-ben. A digitalizált eredeti francia verzió elérhető itt: Oxford Public International Law webiste under OUP reference 187 CTS 443

Panama Canal Treaty, 7 September 1977.

Partition Treaty on the Status and Conditions of the Black Sea Fleet between Russia and Ukraine, 1997.

Protocol on the outcome of consultations of the Trilateral Contact Group on joint steps aimed at the implementation of the Peace Plan of the President of Ukraine, P. Poroshenko, and the initiatives of the President of the Russian Federation, V. Putin. Minsk, 05/09/2014. https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/27596-protocolon-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014. 8 September 2014.

The Covenant of the League of Nations as Part I of The Treaty of Versailles ratified on 28 June 1919

Treaty Establishing the Organization of Eastern Caribbean States. Grenada, 11 June,1968.

Treaty of Friendship, Co-operation and Mutual Assistance. Signed at Warsaw, on 14 May 1955. In UN Treaty Series Vol. 219. No. 2962. (1955).

Treaty of peace with Hungary. Signed at Paris, on 10 February 1947. In UN Treaty Series Vol. 41. No. 644. (1949)

Treaty of Peace, signed at Lausanne, July 24, 1923. Art. 20. In League of Nations Treaty Series. Vol. XXVIII. No- 1-4. 1924. No. 701.

United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus: Treaty of Guarantee. Signed at Nicosia, on 16 August 1960. In UN Treaty Series Vol. 382. No. 5475.

United Nations, Statute of the International Court of Justice. 18 April 1946.

United Nations, Vienna Convention on the Law of Treaties, 23 May 1969, United Nations, Treaty Series, Vol. 1155.

Nemzetközi bíróságok döntései

Állandó Nemzetközi Bíróság

PCIJ German Settlers in Poland, Advisory Opinion (1923) PCIJ Series B No. 6.

PCIJ Wimbledon case, Judgement of 17 August (1927) PCIJ Series A. No. 1.

PCIJ Lotus case (France v. Turkey) (1927) P.C.I.J., Ser. A, No. 10.

PCIJ Factory at Chorzów case (Merits) (1927) PCIJ Series A. No 17.

PCIJ Brazilian Loans (France v. Brazil) (1928) PCIJ Series A. No 21.

Nemzetközi Bíróság peres eljárások

Asylum Case (Colombia v. Peru), International Court of Justice (ICJ), 20 November 1950.

ICJ Fisheries case (United Kingdom v. Norway) Judgement of 18 December 1951. ICJ Reports 1951.

Nottebohm Case (Liechtenstein v. Guatemala); Second Phase, International Court of Justice (ICJ), 6 April 1955.

Interhandel (Switzerland v. United States of America) ICJ Judgment of 21 March 1959.

ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/Denmark, Federal Republic of Germany/Netherlands) Judgement of 20 February 1969. ICJ Reports 1969.

Case Conserning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited. ICJ Reports 1970, Judgement of 5 February 1970.

ICJ Fisheries Jurisdiction case (UK v. Iceland) (merits) ICJ Rep. 3. 1974.

ICJ Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya) Judgment of 24 February 1982.

ICJ Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta) Judgment of 21 March 1984.

Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America); Merits, International Court of Justice (ICJ), 27 June 1986.

ICJ. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v Serbia and Montenegro) 1993. ICJ Rep 407.

Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia), International Court of Justice (ICJ), Judgement, 30 June 1995.

ICJ Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), ICJ Reports, Judgement of 25 September 1997.

ICJ Application Instituting Proceedings filed in the Registry of the Court on 23 June 1999. General List No. 116.

Kasikili/Sedudu Island (Botswana/Namibia) ICJ Reports 1999, Judgement of 13 December 1999.

Ordonnance du 30 janvier 2001 (117 - Activités armées sur le territoire du Congo (République démocratique du Congo c. Rwanda)

ICJ Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain) Judgment of 16 March 2001.

ICJ Counter-memorial submitted by the Republic of Uganda on 21 April 2001. (Democratic Republic of Congo v. Uganda).

LaGrand Case (Germany v. United States of America), International Court of Justice (ICJ), 27 June 2001. Judgement.

ICJ Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), International Court of Justice (ICJ), 14 February 2002.

ICJ Requete Introductive D'instance a La Cour Internationale De Justice De La Republique Democratique Du Congo Contre Republique Du Rwanda. La Haye, Le 28 Mai 2002.

Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda), International Court of Justice (ICJ), 18 September 2002.

ICJ Memorial of Rwanda, January 2003. (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda).

Case Concering Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda) International Court of Justice (ICJ), Judgement of 19 December 2005.

Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (New Application: 2002) (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda), International Court of Justice (ICJ), Judgement of 3 February 2006.

Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime Genocide. ICJ Reports 2007, Judgement of 26 February 2007.

ICJ Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua) Judgment of 13 July 2009.

Right of Passage over Indian Territory (Portugal v. India), Merits, ICJ 12 April 1960.

United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States of America v. Iran) ICJ Reports 1980, Judgement of 24 May 1980.

Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), Judgment, I.C.J. Reports 2008.

Dispute regarding Navigational and Related Rights, ICJ Reports 2009 Judgment of 13 July 2009.

Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay) ICJ Judgment of 20 April 2010.

Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening), ICJ Judgement of 3 February 2012.

Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal) ICJ Reports 2012, Judgement of 20 July 2012.

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia) ICJ Reports 2015. Judgement of 3 February 2015.

Alleged Violations of the 1955 Treaty of Amity, Economic Relations, and Consular Rights (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Provisional Measures, Order of 3 October 2018, I.C.J. Reports 2018 (II).

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Provisional Measures, Order of 23 January 2020, I.C.J. Reports 2020. Para. 65.

Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda) International Court of Justice (ICJ), Judgement of 9 February 2022.

Nemzetközi Bíróság Tanácsadó vélemények

South-West Africa Cases; Advisory Opinion Concerning the International Status, International Court of Justice (ICJ), 11 July 1950.

ICJ. Certain Expenses of the United Nations, Advisory Opinion, ICJ Rep 1962.

Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965. ICJ Reports 2019. Advisory Opinion of 25 February 2019.

Advisory Opinion on the Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia, International Court of Justice (ICJ), 21 June 1971.

ICJ Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory opinion of 20 December 1980.

ICJ Nuclear Advisory Opinion (Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion of 8 July 1996) ICJ Reports 1996.

ICJ Cumaraswamy. Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights. Advisory Opinion of 29 April 1999.

Advisory Opinion Concerning Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, International Court of Justice (ICJ), 9 July 2004.

Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Request for Advisory Opinion), General List No. 141, International Court of Justice (ICJ), 22 July 2010.

ICTY

ICTY Prosecutor v Tadić (Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction) IT-94-1-AR72. 2 October 1995.

Prosecutor v. Dusko Tadić aka "Dule" (Opinion and Judgment), IT-94-1-T, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 1997 május 7.

Prosecutor v. Haradinaj et al. (Trial Judgment), IT-04-84-T, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 2008 április 3.

ENSZ BT határozatok

S/RES/82 (1950)
S/RES/83 (1950)
S/RES/84 (1950)
S/RES/88 (1950)
S/RES/90 (1950)
S/RES/119 (1956)
S/RES/120 (1956)
S/RES/128 (1958)
S/RES/129 (1958)
S/RES/143 (1960)
S/RES/145 (1960)
S/RES/146 (1960)
S/RES/157 (1960)
S/RES/186 (1964)
S/RES/199 (1964)
S/RES/203 (1965)
S/RES/205 (1965)
S/RES/353 (1974)
S/RES/462 (1980)
S/RES/530 (1983)
S/RES/562 (1985)
S/RES/713 (1991)
S/RES/757 (1992)
S/RES/781 (1992)
S/RES/786 (1992)
S/RES/787 (1992)
S/RES/788 (1992)
S/RES/813 (1993)
S/RES/816 (1993)
S/RES/820 (1993)
S/RES/836 (1993)
S/RES/844 (1993)
S/RES/855 (1993)
S/RES/856 (1993)
S/RES/900 (1994)
S/RES/911 (1994)
S/RES/913 (1994)
S/RES/950 (1994)
S/RES/959 (1994)
S/RES/972 (1995)
S/RES/985 (1995)
S/RES/1001 (1995)
S/RES/1004 (1995)
S/RES/1010 (1995)
S/RES/1014 (1995)
S/RES/1016 (1995)
S/RES/1020 (1995)
S/RES/1031 (1995)
S/RES/1034 (1995)
S/RES/1035 (1995)
S/RES/1044 (1996)
S/RES/1059 (1996)
S/RES/1071 (1996)
S/RES/1083 (1996)
S/RES/1100 (1997)
S/RES/1116 (1997)
S/RES/1132 (1997)
S/RES/1156 (1998)
S/RES/1160 (1998)
S/RES/1162 (1998)
S/RES/1171 (1998)
S/RES/1181 (1998)
S/RES/1199 (1998)
S/RES/1203 (1998)
S/RES/1234 (1999)
S/RES/1244 (1999)
S/RES/1258 (1999)
S/RES/1279 (1999)
S/RES/1304 (2000)
S/RES/1332 (2000)
S/RES/1341 (2001)
S/RES/1355 (2001)
S/RES/1376 (2001)
S/RES/1445 (2002)
S/RES/1464 (2003)
S/RES/1479 (2003)
S/RES/1498 (2003)
S/RES/1514 (2003)
S/RES/1527 (2004)
S/RES/1528 (2004)
S/RES/1572 (2004)
S/RES/1725 (2006)
S/RES/1744 (2007)
S/RES/1801 (2008)
S/RES/1863 (2009)
S/RES/1962 (2010)
S/RES/1967 (2011)
S/RES/1970 (2011)
S/RES/1973 (2011)
S/RES/1975 (2011)
S/RES/1980 (2011)
S/RES/2000 (2011)
S/RES/2009 (2011)
S/RES/2016 (2011)
S/RES/2036 (2012)
S/RES/2085 (2012)
S/RES/2100 (2013)
S/RES/2088 (2013)
S/RES/2121 (2013)
S/RES/2127 (2013)
S/RES/2134 (2014)
S/RES/2166 (2014)
S/RES/2201 (2015)
S/RES/2202 (2015)
S/RES/2216 (2015)
S/RES/2337 (2017)
S/RES/2623 (2022)

ENSZ BT határozat-tervezetek

S/1653 (1950)
S/1894 (1950)
S/1745/Rev. (1950)
S/1757 (1950)
S/1921 (1950)
S/3710 (1956)
S/3713 (1956)
S/3730. Rev. 1 (1956)
S/3730 (1956)
S/4047/Rev.1 (1958)
S/4050/Rev.1 (1958)
S/4055/Rev.1 (1958)
S/4056/Rev.1 (1958)
S/4057/Rev.1 (1958)
S/4519 (1960)
S/4523 (1960)
S/5182 (1962)
S/5187 (1962)
S/8761 (1968)
S/4054 (1978)
S/13027 (1979)
S/13729 (1980)
S/14941 (1982)
S/16077/Rev.1 (1983)
S/21048 (1989)
S/1999/328 (1999)
S/2014/189 (2014)
S/2022/155 (2022)

BT elnöki nyilatkozatok

S/PRST/1997/41
S/22133
S/23886
S/PRST/1997/29
S/PRST/1997/36
S/PRST/1998/5
S/PRST/1998/13
S/PRST/1998/36
S/PRST/1998/25
S/PRST/1999/2
S/PRST/1999/5
S/PRST/2000/15
S/PRST/2000/28
S/PRST/2001/19
S/PRST/2002/42
S/PRST/2003/11
S/PRST/2003/20
S/PRST/2003/25
S/PRST/2004/42

ENSZ jelentések

Doc. A/3592
Doc. A/3592
Doc. A/47/277
Doc. A/70/95–S/2015/446
Doc. A/70/95–S/2015/446
Doc. S/2004/3
Doc. S/2004/962
Doc. S/2011/211
Doc. S/2011/387
Doc. S/2011/727
Doc. S/2012/956
Doc. S/2013/189
Doc. S/2013/261
Doc. S/2013/470
Doc. S/2013/787
Doc. S/21047
Doc. S/25402
Doc. S/26422
Doc. S/26868
Doc. S/3729
Doc. S/4475/Add.3
Doc. S/4482/Add.3

ENSZ BT jegyzőkönyvek

S/PV.290
S/PV.492
S/PV.501
S/PV.530
S/PV.531
S/PV.567
S/PV.746
S/PV.748
S/PV.749
S/PV.750
S/PV.751
S/PV.752
S/PV.753
S/PV.754
S/PV.818
S/PV.822
S/PV.823
S/PV.824
S/PV.825
S/PV.827
S/PV.828
S/PV.829
S/PV.830
S/PV.834
S/PV.835
S/PV.836
S/PV.837
S/PV.838
S/PV.873
S/PV.877
S/PV.879
S/PV.884
S/PV.885
S/PV.886
S/PV.1022
S/PV.1023
S/PV.1024.
S/PV.1170
S/PV.1171
S/PV.1172
S/PV.1174
S/PV.1175
S/PV.1176
S/PV.1177
S/PV.1178
S/PV.1179
S/PV.1180
S/PV.1196
S/PV.1198
S/PV.1200
S/PV.1441
S/PV.1442
S/PV.1443
S/PV.1781
S/PV.1977
S/PV.2108
S/PV.2109
S/PV.2110
S/PV.2111
S/PV.2112
S/PV.2185
S/PV.2186
S/PV.2188
S/PV.2189
S/PV.2190
S/PV.2335
S/PV.2339
S/PV.2341
S/PV.2343
S/PV.2347
S/PV.2487
S/PV.2489
S/PV.2491
S/PV.2874
S/PV.2899
S/PV.2900
S/PV.2901
S/PV.2974
S/PV.3071
S/PV.3122
S/PV.3135
S/PV.3228
S/PV.3336
S/PV.3336.Res.1
S/PV.3336.Res.2
S/PV.3336.Res.3
S/PV.3367
S/PV.3454
S/PV.3575
S/PV.3781
S/PV.3797
S/PV.3822
S/PV.3868
S/PV.3930
S/PV.3987
S/PV.3988
S/PV.3987.Res.1
S/PV.3989
S/PV.3993
S/PV.4011
S/PV.4156
S/PV.4207
S/PV.4259
S/PV.4271
S/PV.4700
S/PV.4746
S/PV.4793
S/PV.5614
S/PV.5805
S/PV.5858
S/PV.5951
S/PV.5952
S/PV.5953
S/PV.5961
S/PV.5969
S/PV.6046
S/PV.6068
S/PV.6415
S/PV.6437
S/PV.6490
S/PV.6491
S/PV.6498
S/PV.6505
S/PV.6513
S/PV.6528
S/PV.6541
S/PV.6566
S/PV.6622
S/PV.6639
S/PV.6681
S/PV.6701
S/PV.6729.Res.1
S/PV.6770
S/PV.6848
S/PV.6854
S/PV.6899
S/PV.6905
S/PV.6944
S/PV.6952
S/PV.6967
S/PV.7069
S/PV.7072
S/PV.7092
S/PV.7098
S/PV.7103
S/PV.7123
S/PV.7124
S/PV.7125
S/PV.7134
S/PV.7138
S/PV.7144
S/PV.7382
S/PV.7426
S/PV.7866
S/PV.8970
S/PV.8974
S/PV.8979
S/PV.8980
S/PV.8983
S/PV.8986
S/PV.8988.
S/PV.8991
S/PV.8992
S/PV.8999
S/PV.9011
S/PV.9013
S/PV.9018
S/PV.9027
S/PV.9033
S/PV.9052
S/PV.9056
S/PV.9065
S/PV.9069
S/PV.9080
S/PV.9104
S/PV.9880

ENSZ KGY határozatok

A/RES/112 (II) 1947
A/RES/174 (II) 1947
A/RES/195 (III) 1948
A/RES/376 (V) 1950
A/RES/377 (V) 1950
A/RES/378 (V) 1950
A/RES/380 (V) 1950
A/RES/498 (V) 1951
A/RES/500 (V) 1951
A/RES/599 (VI) 1952
A/RES/688 (VII) 1952
A/RES/711 (VII) 1953
A/RES/712 (VII) 1953
A/RES/895 (IX) 1954
A/RES/997 (ES-I) 1956
A/RES/998 (ES-I) 1956
A/RES/1000 (ES-I) 1956
A/RES/1001 (ES-I) 1956
A/RES/1002 (ES-I) 1956
A/RES/1004 (ES-II) 1956
A/RES/1005 (ES-II) 1956
A/RES/1006 (ES-II) 1956
A/RES/1007 (ES-II) 1956
A/RES/1008 (ES-II) 1956
A/RES/1120 (XI) 1956
A/RES/1123 (XI) 1967
A/RES/1124 (XI) 1957
A/RES/1127 (XI) 1956
A/RES/1128 (XI) 1956
A/RES/1129 (XI) 1956
A/RES/1130 (XI) 1956
A/RES/1131. (XI) 1956
A/RES/1132 (XI) 1957
A/RES/1133 (XI) 1957
A/RES/1181 (XII) 1957
A/RES/1237 (ES-IlI)-II. 1958
A/RES/1474 (ES-IV) 1960
A/RES/1514 (XV) 1960
A/RES/2131 (XX) 1965
A/RES/2330 (XXII) 1967
A/RES/2549 (XXIV) 1969
A/RES/2625(XXV) 1970
A/RES/2644 (XXV) 1970
A/RES/2734(XXV) 1970
A/RES/2758 (XXVI) 1970
A/RES/2781 (XXVI) 1970
A/RES/2967 (XXVII) 1972
A/RES/3212 (XXIX) 1974
A/RES/3314 (XXIX) 1974
A/RES/34/22 1979
A/RES/ES-6/2 1980
A/RES/36/103 1981
A/RES/36/34 1981
A/RES/37/37 1982
A/RES/38/10 1983
A/RES/38/29 1983
A/RES/38/7 1983
A/RES/39/13 1984
A/RES/40/12 1985
A/RES/40/188 1985
A/RES/41/164 1986
A/RES/41/33 1986
A/RES/42/15 1987
A/RES/42/176 1987
A/RES/43/185 1988
A/RES/43/20 1988
A/RES/44/15 1989
A/RES/44/240 1990
A/RES/60/1 2005
A/RES/67/92 2013
A/RES/68/262 2014
A/RES/70/236 2015
A/RES/73/203 2018
A/RES/77/103 2022
A/RES/ES-11/1 2022
A/RES/ES-11/2 2022
A/RES/ES-11/3 2022
A/HRC/RES/49/1 2022
A/HRC/RES/S-34/1 2022

ENSZ KGY jegyzőkönyvei

A/34/PV.62
A/34/PV.63
A/34/PV.64
A/34/PV.65
A/34/PV.66
A/34/PV.67
A/38/PV.43
A/38/PV.53
A/44/PV.88
A/68/PV.80
A/ES-11/PV.1
A/ES-11/PV.10
A/ES-11/PV.9
A/ES-6/PV.6
A/ES-6/PV.7
A/PV.330
A/PV.562
A/PV.563
A/PV.564
A/PV.565
A/PV.571
A/PV.863

Levelek és táviratok az ENSZ-hez

S/1507
S/1588
S/3706
A/3251
S/3726
S/3731
A/3311
S/3739
S/3690
S/3691
S/3694
S/4007
S/4078
S/4382
S/4382
S/4381
S/4419
S/4482/Add.3.
S/6060
S/6063
S/6063
S/6062
S/6076
S/6069
S/5193
S/5181
S/5183
S/5186
S/6316
S/6317
S/6314
S/6310
S/8758
S/8759
S/5488
S/11335
S/11334
S/11348
A/9743
S/12919
S/12944
S/12957
S/13001
S/13003
S/13011
S/13025
A/34/191
S/13087
S/13724
S/13725
S/14913
S/16067
S/20606
S/21034
S/21035
S/21485
S/22025
S/22076
S/23863
S/1998/215
S/1999/278
S/1999/320
S/1999/322
S/1999/360
S/1999/646
S/1999/649
S/1999/663
S/2008/533
A/62/923
S/2008/534
A/62/924
S/2008/535
S/2008/536
S/2008/587
A/65/822
S/2011/253
S/2011/261
S/2012/926
S/2013/17
S/2013/113
S/2014/45
S/2014/136
S/2015/217
A/76/740
S/2022/179
A/76/752
S/2022/217
A/76/788
A/76/872
S/2022/506
S/2022/418

Egyéb ENSZ dokumentumok

"General Assembly Overwhelmingly Adopts Resolution Demanding Russian Federation Immediately End Illegal Use of Force in Ukraine, Withdraw All Troops." UN Meetings Coverage and Press Release. GA/12407. Published 2 March 2022. https://press.un.org/en/2022/ga12407.doc.htm.

"Russian Federation Announces 'Special Military Operation' in Ukraine as Security Council Meets in Eleventh-Hour Effort to Avoid Full-Scale Conflict." UN SC Meeting Coverage. 8974TH Meeting (night), SC/14803. 23 February 2022. https://press.un.org/en/2022/sc14803.doc.htm.

"Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto." Meeting Coverage SC/14808. https://press.un.org/en/2022/sc14808.doc.htm.

General Assembly, 5th session: 302nd plenary meeting, Friday, 3 November 1950, Flushing Meadow, New York. In Official records of the General Assembly, 5th session, plenary meetings, verbatim records of meetings, Volume 1: 19 September to 15 December 1950 - UNA(01)/R3.

ILC Draft conclusions on identification of customary international law, with commentaries, 2018. In Yearbook of the International Law Commission, 2018. Vol. II. (Part Two)

Meeting Coverage: Conflict in Ukraine Must Be Averted 'at All Costs', "Political Affairs Chief Tells Security Council as Delegates Reject Moscow's Recognition of Donetsk, Luhansk." SC/14798, https://press.un.org/en/2022/sc14798.doc.htm.

Note to the Assistant Secretary-General for Political Affairs, regarding the usage of the term "civil war" (2007 január 30) para. 2. in United Nations Juridical Yearbook 2007

Official Records. General Assembly, 5th session : 294th plenary meeting, Saturday, 7 October 1950, Flushing Meadow, New York.

OHCHR. „Conflict-related civilian casualties in Ukraine." United Nations Human Rights Monitoring Mission in Ukraine . Esplanadna 20, Kyiv, Ukraine. 8 October 2021. https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2030%20September%202021%20%28rev%208%20Oct%202021%29%20EN.pdf.

Report of M. Paul-Boncour, Rapporteur, on Chapter VIII, Section B, The United Nations Conference on International Organization, San Francisco, April 25-June 26 1945, Committee III/3 (Doc. 881), June 10, 1945, vol. 12.

Security Council Calls Emergency Special Session of General Assembly on Ukraine Crisis, Adopting Resolution 2623 (2022) by 11 Votes in Favour, 1 Against, 3 Abstentions. Meetings Coverage. SC/14809 27 February 2022. https://press.un.org/en/2022/sc14809.doc.htm.

Statement by President Johson, April 28, White House Press release. In The Department of State Bulletin Vol. 52 (1965).

Stéphane Dujarric, Spokesman for the Secretary-General. "Statement attributable to the Spokesperson for the Secretary-General - on Ukraine." United Nations Secretary-General. 21 February 2022. https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2022-02-21/statement-attributable-the-spokesperson-for-the-secretary-general-ukraine%C2%A0

The Dumbarton Oaks Proposals for a General International Organization, Preamble. In The United Nations Conference on International Organization, San Francisco, April 25-June 26 1945

UN Digital Library. https://digitallibrary.un.org/record/767565.

UN News. “Backing Ukraine’s territorial integrity, UN Assembly declares Crimea referendum invalid.” 27 March 2014. https://news.un.org/en/story/2014/03/464812-backing-ukraines-territorial-integrity-un-assembly-declares-crimea-referendum

UN Press Releases: Security Council Votes Unanimously to End NATO Civilian Protection Mandate in Libya, Following Authorities’ Formal Declaration of Liberation. 27 October 2011. SC/10424.

UN Secretary-General: Libya, Côte d’Ivoire Events Mark Historic Precedent, Secretary-General Tells Sofia Platform, Citing ‘Watershed’ in Responsibility to Protect Doctrine. UN Press Release SG/SM/13548, 6 MAY 2011.

UNGA 5th session-295th Plenary Meeting – Speech by U.S President Harry S. Truman. 24 October 1950.

UNGA Sixty-eighth General Assembly Plenary, 80th Meeting. Meetings Coverage: „General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region.” GA/11493 27 March 2014. https://press.un.org/en/2014/ga11493.doc.htm.

United Nations Audiovisual Library of International Law – Definition of Aggression General Assembly Resolution 3314 (XXIX)- Procedural History. Elérhető itt: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_ph_e.pdf

United Nations Press Release: Secretary-General, Concerned at Neighbouring Troops in Bahrain, Pledges UN Readiness to Back National Efforts for Broad-based Dialogue, Reform. 14 March 2011. SG/SM/13445

United Nations Support Mission in Libya, UN Human Rights Office of the High Commissioner: Report in the Trial of 37 Formal Members of the Quadhafi Regime (Case 630/2012). https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/LY/Trial37FormerMembersQadhafiRegime_EN.pdf.

UNSC 7138th Meeting. Meeting Coverage. “Security Council Fails to Adopt Text Urging Member States Not to Recognize Planned 16 March Referendum in Ukraine’s Crimea Region.” SC/11319, 15 March 2014. https://press.un.org/en/2014/sc11319.doc.htm.

UNSC, The situation in Georgia. In Repertoire of the Practice of the Security Council, 2008-2009. https://www.un.org/en/sc/repertoire/2008-2009/Part%20I/Europe/08-09_Georgia.pdf

Népszövetségi dokumentumok

Arbitration, Security and Reduction of Armaments. General Report submitted to the Fith Assembly on behalf of the First and Third Committees by M. Politis (Greece), Rapporteur for the First Committee, and M. Benes (Czechoslovakia), Rapporteur for the Third Committee. as Annex 13 to League of Nations, Arbitration, Security and Reduction of Armaments, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26), 1924.

Definition of Aggression: Draft Declaration Proposed by the Delegation of the Union of Soviet Socialist Republics: General Discussion. Eighth Meeting. In League of Nations, Records of the Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, Minutes of the Political Commission, Series D., vol. 5, Geneva, March 10, 1933.

Draft Act relating to the definition of the aggressor. Art. 1. (1)-(5). As Annex I. to Report of the Committee on Security Questions. In League of Nations, Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, General Commission, Conf.D./C.G./108., Geneva, May 24, 1933.

Draft Act relating to the definition of the aggressor. Draft Protocol annexed to Article 2 of the Act relating to the Definition of the Aggressor. As Annex II.

League of Nations, Commentary on the Definition of a Case of Aggression, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No.16), 1923.

League of Nations, Declaration Concerning Wars of Aggression, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 53), September 24, 1927.

League of Nations, General Scheme of the Provisions of the Draft Treaty of Mutual Assistance as Compared with the Replies of the Governments (Annex 3) and the Draft by an American Group (Annex 4), Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26), 1924.

League of Nations, Opinion of the Permanent Advisory Commission Regarding Assembly Resolutions XIV and XV, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 16), 1923.

League of Nations, Proposals of Delegations. Proposals of the French Delegation, Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, Conf. D. 56, vol. 1, Geneva, Feb. 1932.

League of Nations, Records of the Conference for the Reduction and Limitation of Armaments, Minutes of the General Commission, Series B., vol. II, Geneva, Feb. 6, 1933.

League of Nations, Replies from Governments, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26), 1924.

League of Nations, Text of the Treaty of Mutual Assistance, Records of the Fourth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 16), 1923, pp. 203-206.

Memorandum on Security Questions. Submitted by M. Politis, Rapporteur. in League of Nations, Committee on Arbitration and Security, Preparatory Commission for the Disarmament Conference, Publications of the League of Nations, IX. Disarmament, 1928.

Protocol for the Pacific Settlement of International Disputes. Adopted by the Fifth Assembly on October 2nd, 1924. As Annex 12 in League of Nations, Protocol for the Pacific Settlement of

International Disputes, Records of the Fifth Assembly, Minutes of the Third Committee, League of Nations Official Journal (Special Supplement No. 26), 1924.

The Covenant of the League of Nations as Part I of The Treaty of Versailles ratified on 28 June 1919.

Nemzetközi szervezetek dokumentumai

Amerikai Államok Szervezete

OAS Resolution 24 June 1966. In Cable dated 24 June 1966 from the Secretary-General of the Organization of American States addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/7379.

OAS States Resolution of 1 May 1966. In Cable dated 1 May 1965 from the Assistant Secretary-General of the Organization of American States addressed to the Secretary-General of the United Nations. S/6319.

Organizacion de los Estados Americanos: Decima Reunion de Consulta de Ministros de Relaciones Exteriores, Acta Final, 1970. III. Fuerza Interamericana, Aprobada en la tercera session de plenaria celebrada el 6 de mayo de 1965.

NATO

"NATO-Ukraine: A Distinctive Partnership." https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2007_06/20090304_nato-ukraine2007-e.pdf.

NATO Press Release: NATO Secretary General statement on end of Libya mission. Press Release (2011) 136 issued on 28 October 2011. https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_80052.htm

NATO: NATO and Libya (Archived) https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_71652.htm

NATO: Peace support operations in Bosnia and Herzegovina (1995-2004). https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52122.htm

NATO: The situation in and around Kosovo Statement Issued at the Extraordinary Ministerial Meeting of the North Atlantic Council held at NATO Headquarters, Brussels, on 12th April 1999. Press Release M-NAC-1(99)

Európai Unió

14th EU-Ukraine Summit joint press statement, Brussels, 22 November 2010, MEMO/10/60, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_10_600.

COUNCIL DECISION 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. Official Journal of the European Union, 17.3.2014.

EBESZ

"OSCE Chair says Crimean referendum in its current form is illegal and calls for alternative ways to address the Crimean issue." Published 11 March 2014. OSCE. https://www.osce.org/cio/116313.

Baku Declaration and Resolutions Adopted by The OSCE Parliamentary Assembly at The Twenty-Third Annual Session Baku, 28 June to 2 July 2014. Resolution on Clear, Gross and Uncorrected Violations of Helsinki Principles by The Russian Federation.

https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2014-baku/declaration-2/2540-2014-baku-declaration-eng/file.

European Parliament, Organization for Security and Co-operation in Europe Parliamentary Assembly, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, Parliamentary Assembly of the Council of Europe and NATO Parliamentary Assembly. INTERNATIONAL ELECTION OBSERVATION MISSION Ukraine — Early Presidential Election, 25 May 2014, STATEMENT OF PRELIMINARY FINDINGS AND CONCLUSIONS. Kyiv, 26 May 2014. https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/119078.pdf.

OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report. "UKRAINE EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 26 October 2014." Warsaw, 19 December 2014. https://www.osce.org/files/f/documents/0/1/132556.pdf.

Organization for Security and Co-operation in Europe Office for Democratic Institutions and Human Rights. "Report on Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity Committed in Ukraine Since 24 February 2022. by Professors Wolfgang Benedek, Veronika Bílková and Marco Sassòli." ODIHR.GAL/26/22/Rev.1, 1 April 2022.

Európa Tanács

Council of Europe PA Resolution 1990 (2014) Text adopted by the Assembly on 10 April 2014 (16th Sitting). https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20882&lang=en.

ECOWAS

Joint Declaration by the Economic Community of West African States, the African Union and the United Nations on the Political Situation of the Islamic Republic of The Gambia. Done on the 21st day of January, 2017 in Banjul, The Gambia. https://unowas.unmissions.org/sites/default/files/gambia_joint_declaration.pdf.

Európai Atomenergia Ügynökség

"Update 1– IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine." International Atomic Energy Agency. 10/2022 Vienna, Austria. 25 February 2022. https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine-25-feb-2022.

Velencei Bizottság

European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission): Opinion On "Whether The Decision Taken By The Supreme Council Of The Autonomous Republic Of Crimea In Ukraine To Organise A Referendum On Becoming A Constituent Territory Of The Russian Federation Or Restoring Crimea's 1992 Constitution Is Compatible With Constitutional Principles" adopted by the Venice Commission at its 98th Plenary Session (Venice, 21-22 March 2014). Opinion no. 762 / 2014 . CDL-AD(2014)

Monográfiák, kötetek, könyvfejezetek

ABI-SAAB, Georges, Introduction: A meta-question. In ABI-SAAB, Georges; KEITH, Kenneth; MARCEAN, Gabrielle; MARQUET, Clément, Evolutionary interpretation and international law. Hart Publishing (2019)

AESCHLIMANN, Johann; REGAN, Mary (Szerk.), The KGY Handbook A practical guide to the United Nations General Assembly. Published by the Permanent Mission of Switzerland to the United Nations. 2. kiadás (2017)

AKANDE, Dapo, Classification of Armed Conflicts: Relevant Legal Concepts. In WILMSHURST, Elizabeth (szerk.), International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012)

ALLIN, Dana H., NATO's Balkan Interventions. The International Institute for Strategic Studies. Routledge (2010)

ALLISON, Roy, Russia, the West, and Military Intervention. OUP (2013)

AMSTUTZ, J. Bruce, Afghanistan: The First Five Years of Soviet Occupation. National Defense University (1986)

ANDERSON, David Heywood, 1969 Vienna Convention: Article 5 Treaties constituting international organizations and treaties adopted within an international organization. In CORTEN, Olivier; KLEIN, Pierre, The Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary. OUP (2011)

AREND, Anthony Clark; BECK, Robert J.: International Law and the Use of Force. Routledge (1993)

ARISTOTLE, Politics. In Aristotle in 23 Volumes, Vol. 21, Angol nyelvű fordítás: H. Rackham, Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. (1944)

ARNOLD, Guy, The A to Z of the Non-Aligned Movement and Third World. Rowman and Littlefield (2006)

ASAMOAH, Obed Y., The legal significance of the declarations of the General Assembly of the United Nations. Martinus Nijhoff (1966)

AUGUSITINE, Aurelius, De Civitate Dei. Book XIX para. 12. In Marcus Dods (szerk.). The Works of Aurelis Augustine, Bishop of Hippo. A New Translation. Vol. II. T. & T. Clark. Edinborough. (1871)

AYALA, Balthazar, De jure et officiis bellicis et disciplina militari libri tres. In James Brown Scott (szerk.), Classics of International Law. Series No. 2. Vol. 1. Angol nyelvű fordítás: John Pawley Bate. Reproduction of the Edition of 1582 Washington, D.C. - Carnegie Institution (1912)

BAGLEY, Bruce Michael; **ALVAREZ, Roberto; HAGEDORN, Katherine J.**, Contadora And The Central American Peace Process: Selected Documents. Routledge (2018)

BAKER, Betsy, Hague Peace Conferences (1899 and 1907).In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

BÉKÉS Csaba; BYRNE, Malcom; RAINER János M (szerk.): The 1956 Hungarian Revolution. A History in Documents. CEU Press (2002)

BELL, Andres, Principos de Derecho de Gentes. Publicada en Santiago de Chile, Imprenta en Paris (1840)

BELLONI, Roberto, State Building and International Intervention in Bosnia. Routledge (2007)

BENNOUNA, Mohamed, International law: Between the letter and the spirit. Hague Academy of International Law, Brill Nijhoff (2018)

BIBÓ István, Az államhatalmak elválasztása egykor és most (Akadémiai székfoglaló 1947. jan. 13-án). In DÉNES István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016)

BIBÓ István, Az európai társadalomfejlődésről szóló mű egyik vázlata. In DÉNES István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016).

BIBÓ István, Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom. In DÉNES István Zoltán, Bibó István összegyűjtött írásai 1. Kalligram (2016).

BINDER, Christina, Uniting for Peace Resolution (1950). In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

BLUTMAN László, Nemzetközi szokásjog. In JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor)

BONFILS, Henry, Manuel de droit international public (droit des gens), destiné aux étudiants des Facultés de droit et aux aspirants aux fonctions diplomatiques et consulaires. 4e edition (1905)

BORHI László, Hungary in the Cold War, 1945-1956: Between the United States and the Soviet Union. Central European University Press (2004)

BOROWIEC, Andrew, Cyprus: A Troubled Island. Greenwood (2000)

BOYLE, Alan; **CHINKIN, Christine**, The making of international law. OUP (2007)

BROWNLIE, Ian, International law and the use of force by states. OUP (1981, eredeti kiadás: 1963)

BUCHAN, Russell; TSAGOURIAS, Nicholas, Regulating the Use of Force in International Law. Edward Elgar Publishing (2021)

BUTLER, Geoffrey, A Handbook to the League of Nations. Second Edition, Longmans, Green and Co. New York, Toronto, Bombay, Calcutta, and Madras (1925)

BUTLER, Howard Russell, Synopsis of the Covenant of the League of Nations. American Rights League, New York (1919)

BUZZINI, Gionata Piero, Les comportements passifs des État et leur incidence sur la reglementation de l'empoi de la force en droit international general. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

BYERS, Michael, Custom, power, and the power of rules: international relations and customary international law. CUP (1999)

CAHIN, Gérard, La coutume internationale et les organisations internationals. Paris Pedone (2001)

CAHIN, Gérard, Le rôle des organes politiques des Nations Unies. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law ont he use of force ... at time of perplexity. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

CASSESE, Antonio, Self-Determination of Peoples: A Legal Reappraisal. CUP (1995)

CHAN, Kenneth, The Ugandan-Tanzanian War-1978-79. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

CHESTERMAN, Simon, Just War or Just Peace, Humanitarian Intervention and International Law. OUP (2002)

CHULOV, Martin; HARDING, Luke, Libya: Murder in Benghazi and the fall of Gaddafi. Guardian Books (2012)

CICERO, Marcus Tullius, De Officiis. Book I. para. XI. Angol nyelvű fordítás: Walter Miller. London Heinemann. New York (1913)

CICERO, Marcus Tullius, The Republic. Book II. para. XVII. Angol nyelvű fordítás: George William Featherstonhaugh, G. & C. Carvill, New York (1829)

COHEN, Ariel; HAMILTON, Robert E., The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications. Strategic Studies Institute, (2011 június)

CORTEN, Olivier, Breach and evolution of customary international law on the use of force. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

CORTEN, Olivier, Intervention by invitation: The Expanding Role of the UN Security Council. In KRITSIOTIS, Dino; CORTEN, Olivier; FOX, Gregory H., Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War. CUP (2023)

CORTEN, Olivier, Méthodologie du droit international public. Éditions de l'Université de Brussels (2009)

Corten, Olivier, The Law Against War: the prohibition on the use of force in contemporary INTERNATIONAL law. Hart Publishing, 2. Kiadás (2021)

CROSSLEY, Noële, Evaluating the Responsibility to Protect. Mass atrocity prevention as a consolidating norm in international society. Routledge (2016)

Cumings, Bruce, The Korean War, A History. Modern Library (2010)

D'ASPREMONT, Jean, Epistemic forces in international law: Foundational doctrines and techniques of international legal argumentation. Edward Elgar (2015)

D'ASPREMONT, Jean, The Custom-Making Moment in Customary International Law. In MERKOURIS, Panos; KAMMERHOFFER, Jörg; Arajärvi, Noora (szerk.): The Theory, Practice, and Interpretation of Customary International Law. CUP (2022)

D'ASPREMONT, Jean, The Discourse on Customary International Law. OUP (2021)

DAWISHA, Karen, The Kremlin and the Prague Spring. University of California Press (1984)

DE BOCK, Charles, La Charte des Nations Unies: d'un Système de Sécurité Collective a un Système Rétributif? Analyse d'un Inflexion des Concepts. Université Québec à Montréal (Janvier 2012)

DE MONTESQUIOU, Jean-Louis, Amin Dada. Perrin (2022)

DE VATTEL, Emer, The Law of Nations or Principles of Natural Law. Angol nyelvű fordítás: Charles G. Fenwick, Washington D.C., Carnegie Institution (1916)

DE VITORIA, Francisco, De Indis at de Jure Belli Relectiones. In James Brown Scott (szerk.), Classics of International Law. Carnegie Institution. Series No. 7. Vol. 1. 1917. Angol nyelvű fordítás: John Pawley Bate.

DEGAN, V. D., Sources of International Law. Martinus Nijhoff (1997)

DÉME, Mourtada, Law, Morality and International Armed Intervention. The United Nations and ECOWAS in Liberia. Routledge (2005)

DESPAGNET, Frantz, Cours de droit international public. Bordeaux (1894)

DINSTEIN, Yoram, Aggression. In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

DINSTEIN, Yoram, The interaction between customary international law and treaties. The Hague Academy Collected Courses Vol. 322 (2006)

DINSTEIN, Yoram, War, Aggression and Self-Defence. 6. kiadás, CUP (2017)

DISTEFANO, Giovanni, Use of Force. In CLAPHAM, Andrew; GAETA, Paola, The Oxford Handbook of International Law in Armed Confict. OUP 1. kiadás (2014)

DJEFFAL, Christian, An interpreter's guide to static and evolutive interpretations: Solving intertemporal problems according to the VCLT. In ABI-SAAB, Georges; KEITH, Kenneth; MARCEAN, Gabrielle; MARQUET, Clément, Evolutionary interpretation and international law. Hart Publishing (2019)

DOWTY, Alan, Middle East Crisis, U.S. Decision-making in 1958, 1970 and 1973. University of California Press (1984)

DOYLE, Michael W., The Question of Intervention, Stuart Mill and the Responsibility to Protect. Yale University Press (2015)

DÖRR, Oliver; SCHMALENBACH, Kirsten (szerk.), Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary. Springer, 2. kiadás (2018)

DUBČEK, Alexander, Foreword to Jiri Valenta, Soviet Intervention in Czechoslovakia 1968, Anatomy of a Decision. Revised Edition, The John Hopkins University Press (1991)

ENGELBREKT, Kjell; MOHLIN, Marcus; WAGNSSON Charlotte, The Nator Interventionin Libya. Lessons learned from the campaign. Routledge (2014)

FASSBENDER, Bardo, The Security Council: Progress is possible but unlikely. In **CASSESE, Antonio** (szerk.), The future of international law. OUP (2012)

FERENCZ, Benjamin, Defining International Aggression. The Search for World Peace. Vol. 1. Part One

FERENCZ, Benjamin, Enforcing International Law – A Way to World Peace. A Documentary History and Analysis. Vol. I. Oceana Publications. London, New York, Rome (1983)

FOX, Gregory H., Invitations to intervene after the Cold War: Towards a New Collective Model. In KRITSIOTIS, Dino; CORTEN, Olivier; FOX, Gregory H., Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War. CUP (2023)

FOX, Gregory H., The Vietnamese Intervention in Cambodia – 1978. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

FRANCK, Thomas M., Recourse to force: State action against threats and armed attacks. CUP (2002)

GARTHOFF, Raymond L., The Cuban Missile Crisis: An Overview. In NATHA, James A. (szerk.), The Cuban Missile Crisis Revisited. Palgrave Macmillan (1992)

GENDEBIEN, Paul-Henry, L'Intervention des Nations Unies au Congo. 1960-1964. De Gruyter, Mouton (1967)

GENTILI, Alberico, De Iure Belli Libri Tres. Angol nyelvű fordítás: John Carew Rolfe. Oxford, Clarendon Press (1933)

GIBBS, David N., The Political Economy of Third World Intervention. Mines, Money and U.S. Policy in the Congo Crisis. The University of Chicago Press (1991)

GIRARDET, Ed, Afghanistan: The Soviet War. Routledge (2011)

GLUECK, Sheldon, Nuremberg Trial and Aggressive War. A.A. Knopf. New York (1946)

GORST, Anthony; JOHNMAN, Lewis, The Suez Crisis. Routledge (1997)

GRAY, Christine, International Law and The Use of Force. OUP, 4th edition (2018)

GREENBERG, Lawrence M., The United States Unilateral and Coalition Operations in the 1965 Dominican Republic Intervention. Historical Analysis Series, U. S. Army Center of Military History (1987)

GROTIUS, Hugo, De Jure Belli ac Pacis Libri Tres. 2.1.2. In Knud Haakonssen (szerk.), Natural Law and Enlightenment Classics. The Rights of War and Peace. Liberty Fund, Indianapolis (2005)

HAINES, Steven, The Nature of War and the Character of Contemporary Armed Conflict. In WILMSHURST, Elizabeth (szerk.), International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012)

HARA, Fabienne; **YABI, Gilles**, Côte d'Ivoire, 2002–2011. In BOULDEN, Jane (szerk.), Responding to Conflict in Africa. The United Nations and Regional Organizations, Pelgrave MacMillan (2013)

HASAR, Seyfullah, State Consent to Foreign Military Intervention during Civil Wars. Brill Nijhoff (2022)

HEHIR, Aidan, Robert Murray, Libya, The Responsibility to Protect and the Future of Humanitarian Intervention. Palgrave Macmillan (2013)

HENDERSON, Christian, The use of force and international law. 2. kiadás CUP (2024)

HENN, Francis, A Business of Some Heat: The United Nations Force in Cyprus Before and During the 1974 Turkish Invasion. Pen and Sword Military (2004)

HERODOTUS, The Histories. Angol nyelvű fordítás: A. D. Godley. Harvard University Press (1920)

HIGGINS, Rosalyn, The development of international law through the organs of the United Nations. OUP (1963)

HOFER, Alexandra, The Suez Crisis – 1956. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

HOFFMANN Tamás, The challenge of transnational armed conflicts. PhD értekezés, Budapest (2011)

HOFFMEISTER, Frank, Cyprus. In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

HORVÁTH Miklós, A Magyar Néphadsereg az 1956-os Forradalom és Szabadságharc Időszakában. Egyetemi Jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtörténeti Tanszék. Budapest (2003)

HUSBY, Tristan K., Justice and the Justification of War in Ancient Greece: Four Authors. (2009). Classics Honors Papers

KADIEBWE, Richard, La guerre des six jours à Kisangani : Leçons géopolitiques et géostratégiques. Paris, L'Harmattan, Géopolitique mondiale (2000)

KAJTÁR Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem a nemzetközi jogban. ELTE Eötvös Kiadó (2015)

KAJTÁR Gábor, Népek Önrendelkezési Joga. In LAMM Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVG Orac (2018)

KAPLAN, Morton A., Nicholas deB. Katzenbach, The political foundations of international law. John Wiley and Sons (1961)

KARDOS Gábor, Az államok szuverén egyenlősége. In JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor)

KELSEN, Hans, The Law of the United Nations. A Critical Analysis of Its Fundamental Problems. The London Institute of Foreign Affairs. The Lawbook Excnange LTI Union, New Jersey (2000)

KER-LINDSAY, James, The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know. OUP (2011)

KLABBERS, Jan, International organizations in the formation of customary international law. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

KOLB, Robert, The Belgian Intervention in the Congo -1960 and 1964. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

KOLB, Robert; HYDE, Richard, An Introduction to the International Law of Armed Conflicts. Hart Publishing (2008)

KOSKENNIEMI, Martti, Between apology and utopia: The politics of international law (1990). In KOSKENNIEMI, Martti, The politics of international law. Hart Publishing (2014)

KOSKENNIEMI, Martti, The gentle civilizer of nations: The rise and fall of international law 1870-1960. CUP (2009)

KOSKENNIEMI, Martti, The Place of law in collective security. (1996). In KOSKENNIEMI, Martti, The politics of international law. Hart Publishing (2014)

KOVÁCS Péter, Raison d'État et droit international. In AKANDJI-KOMBÉ, Jean Francois (szerk.), L'Homme dans la société internationale: Mélanges en hommage au Professeur Paul Tavernier. Bruylant (2013)

KOVÁLY, Heda Margolius, Le Premier Pintemps de Prague. Souveirs (1941-1968) Payot (1991)

KRAMER, Mark, The Prague Spring and the Soviet Intervention in Historical Perspective. In Günter Bischof, Stefan Karner, Peter Ruggenthaler (szerk.), The Prague Spring and the Warsaw Pact Invasion of Czechoslovakia in 1968. Lexintgton Books (2010)

KRASNO, Jean; DAS, Mithusi, The Uniting for Peace resolution and other ways of circumventing the authority of the Security Council in CRONIN, Bruce; HURD, Ian (szerk.), The UN Security Council and the Politics of International Authority. Routledge 1. kiadás (2008)

LAUTERPACHT, Elihu: The Development of the Law of International Organization by the Decisions of International Tribunals. In Collected Courses of the Hague Academy of International Law, Brill, Vol. 152.

LAUTERPACHT, Hersch, The function of law in the international community. OUP (2011 - eredeti kiadás: 1933)

LAWRENCE, Thomas Joseph, Principles of International Law. MacMillan and Company (1895) London and New York. 292.

LEOPOLD, Mark, Idi Amin: The Story of Africa's Icon of Evil. Yale University Press (2020)

LEPARD, Brian D., Customary International Law, A New Theory with Practical Applications. CUP (2010)

LESAFFER, Randall, Kellogg-Briand Pact (1928). In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

LÉVESQUE, Jacques; **LABELLE, Gilles**, L'URSS en Afghanistan: de l'invasion au retrait. Editions Complexe (1990)

LIE, Trygve, In the Cause of Peace. Macmillan (1954)

LUBELL, Noam: Extraterritorial use of force against non-State actors. OUP (2010)

MAČÁK, Kubo, Internationalized Armed Conflicts in International Law. OUP (2018)

MALLINSON, William, Cyprus: A Modern History. I. B. Tauris (2009)

MANNING, William Oke, Commentaries on the Law of Nations. Millikan and Sun. (1839)

MARXSEN, Christian, Conclusion: Half-hearted multilateralization of a unilateral doctrine. In KRITSIOTIS, Dino; CORTEN, Olivier; FOX, Gregory H., Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War. CUP (2023)

MCAULIFFE, Mary S. (szerk.), CIA Documents on the Cuban Missile Crisis 1962. CIA History Stuff (1992 október)

MCDERMOTT, Kevin; STIBBE, Matthew (szerk.), Eastern Europe in 1968: Responses to the Prague Spring and Warsaw Pact Invasion. Palgrave Macmillan (2018)

MCPHERSON, Alan, A Short History of U.S. Interventions in Latin America and the Caribbean. Wiley Blackwell (2016)

MILANOVIC, Marko, Courting Failure: When Are International Criminal Courts Likely to be Believed by Local Audiences? In Heller, Mégret, Nouwen, Ohlin and Robinson (szerk.), The Oxford Handbook of International Criminal Law. CUP (2020)

MORRIS, Stephen J., Why Vietnam Invaded Cambodia: Political Culture and the Causes of War. Stanford University Press (1999)

MURPHY, James Bernard, Suárez, Aquinas, and the Just War: Self Defense or Punishment? In Heinz-Gerhard Justenhoven and William A. Barberi, Jr (szerk.) From Just War to Modern Peace Ethics. De Grutyer, Berlin (2012)

NAVRÁTIL, Jaromír (szerk.), The Prague Spring ’68. CEU Press (2006)

NDIOR, Valère (szerk.), Dictionnaire de l’actualité internationale. Editions A. Pedone (2021)

NEUHOLD, Hanspeter, Non-Intervention in the Internal Affairs of States in The Law of International Conflict. Force, Intervention and Peaceful Dispute Settlement. Brill Nijhoff (2016)

NOLTE, Georg, Article 2 (7). In SIMMA, Bruno et al. (szerk.) The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I, 3. kiadás (2012 november).

O’CONNELL, Mary Ellen, Taking opinio juris seriously: A classical approach to international law ont he use of force. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

OPPENHEIM, Lassa, International Law. A Treatise. Longmans, Green, and co. 3. Kiadás (1905)

OPPENHEIM, Lassa, International Law. A Treatise. Volume II. Second Edition. Longmans, Greend and Co. New York (1912)

OSTWALD, Martin, Peace and War in Plato And Aristotle. In Scripta Classica Israelica vol. XV. (1996)

Palmer, Bruce Jr., Intervention in the Caribbean, The Dominican Crisis of 1965. The UNIVERSITY Press of Kentucky (1989)

PALMISANO, Giuseppe, Determining the law ont he use of force: The ICJ and customary rules ont eh use of force. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

PETERS, Anne, Introduction. In KRITSIOTIS, Dino; CORTEN, Olivier; FOX, Gregory **H.**, Armed Intervention and Consent. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War. CUP (2023)

PHILLIPSON, Coleman, The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome. Macmillan and Company (1910)

PIIRIMAE, Partel, Alberico Gentili's Doctrine of Defensive War and its Impact on Seventeenth-Century Normative Views. In Benedict Kingsbury & Benjamin Straumann (szerk.), The Roman Foundations of the Law of Nations: Alberico Gentili and the Justice of Empire. OUP (2010)

PLATO, Laws. In Plato in Twelve Volumes, Vols. 10 & 11. Angol nyelvű fordítás: R.G. Bury. Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. 1967 & 1968

PLATO, Republic. In Plato in Twelve Volumes, Vols. 5 & 6. Angol nyelvű fordítás: Paul Shorey, Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. (1969)

PLATO, Statesmen. In Plato in Twelve Volumes, Vol. 12 Angol nyelvű fordítás: Harold N. Fowler, Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. (1921)

POBJIE, Erin, Prohibited force, the meaning of 'use of force' in international law. CUP (2024)

PUFENDORF, Samuel, On the Duty of Man and Citizen According to Natural Law. 2.16.1. Angol fordítás: Michael Siverthorne. In James Tully (szerk.) Cambridge Texts in the History of Political Thoughts. CUP (1991)

REDAELLI, Chiara, Intervention in Civil Wars: Effectiveness, Legitimacy, and Human Rights. Hart Publishing (2020)

ROSCINI, Marco, International Law and the Principle of Non-Intervention: History, Theory, and Interactions with Other Principles. OUP (2024)

RUYS, Tom, 'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter. Cambridge University Press (2010)

RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, Introduction: The Jus Contra Bellum and the Power of Precedent. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

SANDLER, Stanley, The Korean War, No Victors, No Vanquished. The University Press of Kentucky (1999)

SCHABAS, William A., Genocide in International Law, The crime of crimes. CUP, 2. kiadás (2009)

SCHACHTER, Oscar, The relation of law, politics and action in the United Nations. The Hague Academy Collected Courses Vol. 109 (1963)

SCHMIDT, Elizabeth, Foreign Intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror. New Approaches to African History, CUP (2013)

SCHNABEL, James F.; WATSON, Robert J., The Korean War, Part I. History of the Joint Piece of Staff. The Joint Piece of Staf and National Policy, Volume III, Washington (1998)

SCOTT, Len; HUGHES, R. Gerald, The Cuban Missile Crisis. A critical reprisal. Routledge (2015)

SENARATNE, Kalana, Internal self-determination in international law: history, theory, and practice. CUP (2021)

SHAW, Malcolm N., International Law. 7. kiadás, CUP (2014)

SHULIMSON, Jack, Marines in Lebanon, 1958. Historical Branch, G-3 Division. Headquartres, U. S. Marine Corps. Washington (1966)

SOLER, Ricaurte, La invasión de Estados Unidos a Panamá: neocolonialismo en la posguerra fría. Siglo Veintiuno Editores, 2nd Edition (1999)

SONNENFELD, Renata, Resolutionsof the United Nations Security Council. Brill Nijhofff (1988)

SOREL, Jean-Marc; EVENO, Valérie Boré, 1969 Vienna Convention: Article 31 General rule of interpretation. In CORTEN, Olivier; KLEIN, Pierre, The Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary. OUP (2011)

St. THOMAS AQUINAS, Summa Theologiae. Angol nyelvű fordítás: Fathers of the English Dominican Province. Kiadta: Benziger Brothers, New York (1947)

STOLARIK, M. Mark (szerk.), The Prague Spring and the Warsaw Pact Invasion of Czechoslovakia, 1968, Forty Years Later. Bolchazy-Carducci Publishers (2010)

SUÁREZ, Francisco, Disputatio de Bello. (disp. 13), De triplici virtute theologici, in Suárez, Opera omnia XII. 4.1.

SULYOK Gábor, A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. PhD értekezés, Miskolc (2003)

SZALAI Anikó, A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre. PhD értekezés (2012)

TAMS, Christian J., Self-defence against non-State actors: making sense of the „armed attack" requirement. In O'CONNELL, Mary Ellen; TAMS, Christian J.; TLADI, Dire, Self-defence against non-State actors. CUP (2019)
TANCA, Antonio, Foreign armed intervention in internal conflict. Martinus Nijhoff (1993). In CASSESE, Antonio (szerk.), The future of international law. OUP (2012)

THAKUR, Ramesh, The Use of Force to Prevent or Halt Atrocities: From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect. In SHELTON, Dinah (szerk.), The Oxford Handbook of International Human Rights Law. OUP (2013)

THAYER, Carlyle A., Vietnam People's Army: Development and Modernization. Sultan Haji Bolkiah Institute of Defence and Strategic Studies (2009)

THUCYDIDES, The Peloponnesian War. 3.82.2. Angol nyelvű fordítás: Richard Crawley, J. M. Dent E. P. Dutton, London, New York (1910)

TIGRID, Pavel, Le Printemps de Prague. Tchéco-Slovaquie 1968. Seuil (1968)

TÓTH Norbert, A népek önrendelkezési joga. In JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok Gábor)

TREVES, Tullio, Customary International Law. In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

TSAGOURIAS, Nicholas, The US Intervention in Panama—1989. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

TUCKER, Spencer C., Vietnam. UCL Press (1999)

VALDÉS, Jacinto; VIVANCO, Dapena, Operation Mongoose: Prelude of a Direct Invasion on Cuba. Ruth (2012)

VAN DER MOLEN, Gesina, Alberico Gentili and the Development of International Law. Leyden Sijthoff. (1968)

VAN HOOF, G. J. H., Rethinking the sources of international law. Kluwer (1983)

VANDERPOL, Alfred, La Doctrine Scolastique du Droit de Guerre. A. Pedone. University of California (1925)

VERHOEVEN, Joe, Droit International Public. Larcier, 9e tirage (2019)

VILLANI, Ugo, The ECOWAS Intervention in Liberia—1990–97. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

VILLIGER, Mark E., Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Martinus Nijhoff (2009)

VILLIGER, Mark E., Customary International Law and Treaties. Kluwer, The Hague (1985)

WAGONER, Fred E., Dragon Rouge, the rescue of hostages in the Congo. National Defence University (1980)

WALZER, Michael, Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations. 4. kiadás Basic Books, New York (2006)

WEISBURG, A. Mark, Consistency, universiality, and the customary law of intersate force. In CANNIZZARO, Enzo; PALCHETTI, Paolo, Customary international law on the use of force: A methodological approach. Martinus Nijhoff (2005)

WEISBURG, A. Mark, Use of Force, The Practice of States Since World War II. Pennsylvania State University Press (1997)

WHEELER, Nicholas J., Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society. OUP (2002)

WHITE, Mark J., The Cuban Missile Crisis. Palgrave Macmillan (1996)

WHITE, Nigel D, The Korean War – 1950-53. In RUYS, Tom; CORTEN, Olivier; HOFER, Alexandra, The Use of Force in International Law, A Case-based Approach. OUP 1. kiadás (2018)

WILLIAMS, Gary, US-Grenada Relations: Revolution and Intervention in the Backyard. Palgrave Macmillan (2007)

WILLIAMS, Kieran, The Prague Spring and Its Aftermath: Czechoslovak Politics, 1968-1970. CUP (1997)

WILMSHURST, Elizabeth, Introduction. In WILMSHURST, Elizabeth (szerk.), International Law and the Classification of Conflicts. OUP (2012)

WILSON, Andrew, Ukraine Crisis, What Does It Mean for The West. Yale University Press, New Haven and London (2014)

WINGFIELD, Thomas C.; MEYEN, James E. (szerk.), Lillich on the Forcible Protection of Nationals Abroad. International Law Studes, Vol. 77 (2002)

WOLFF, Christian, Institutions du Droit de la Nature et des Gens. E. Luzac (Leyde: Chez E. Luzac, 1772), vol. 5.

WOOLSEY, Theodore D., Introduction to the Study of International Law. James Munroe and Company (1860) Boston and Cambridge. 261.

YASSEEN, Mustafa Kamil, L'interprétation des traités d'après la convention de Vienne sur le droit des traités. The Hague Academy Collected Courses Vol. 151 (1976)

YATES, Lawrence A., Power Pack: U.S. Intervention in the Dominican Republic, 1965-1966. Leavenworth Paper, Combat Studies Institute (1988)

YATES, Lawrence A., The U.S. Military Intervention in Panama: Operation Just Cause, December 1989 – January 1990. Center of Military History, United States Army, Washington (2014)

ZELLER, Edward, Outlines of The History of Greek Philosophy. Longmans, Green, And Co. London. (1886)

ZIEGLER, Katja S, Domaine Réservé. In PETERS, Anne (szerk.), Max Planck Encyclopedia of Public International Law online

ZIMMERMANN, Andreas; TAMS, Christian J (szerk.): The Statute of the International Court of Justice. A Commentary. 3. kiadás OUP (2019)

Tudományos folyóiratban megjelent tanulmányok

ADELEKE, Ademola, The Politics and Diplomacy of Peacekeeping in West Africa: The Ecowas Operation in Liberia. In The Journal of Modern African Studies. Vol. 33, No. 4 (1995 december)

ADIBE, Clement E, The Liberian conflict and the ECOWAS-UN partnership. In Third World Quarterly, Vol. 18 no. 3. (1997)

AGWANI, M. S., The Lebanese Crisis of 1958 in retrospect. In International Studies, Vol. 4. No. 4. (1962)

ALLISON, Roy, The Russian case for military intervention in Georgia: international law, norms and political calculation. In European Security Vol. 18, No. 2 (2009 június)

ALUNAZA, Hardi; SHERIN, Virginia, The Failure of MINUSCA as Peacekeeping Force in the Central African Republic (CAR) in 2013-2015. In Jurnal Sospol, Vol 4 No 2 (2018 július-december)

AMANOR-LARTEY, Ebenezer, A Historical Overview of Ecowas Intervention in Sub-Regional Conflicts: The Case Of Sierra Leone. In Somaliland Journal of African Studies. Volume 1. (2015)

ANDERSON, Jack, Kosovo and the Legality of NATO's Actions. In Irish Studies in International Affairs. Vol. 11 (2000)

ANDRASSY, Juraj, Uniting for Peace. In American Journal of International Law, vol. 50, no. 3 (1956)

ARTHUR, Peter, ECOWAS and Regional Peacekeeping Integration in West Africa: Lessons for the Future. In Africa Today, Vol. 57, No. 2 (Winter 2010)

ATEKU, Abdul-Jalilu, Regional intervention in the promotion of democracy in West Africa: an analysis of the political crisis in the Gambia and ECOWAS' coercive diplomacy. In Conflict, Security and Development, Vol. 20, No 6 (2020)

BABATUNDE, Elkanah, ECOWAS and the Maintenance of International Peace and Security: Protecting the Right to Democratic Governance. In UCL Journal of Law and Jurisprudence, Vol. 6. No. 2. (2017 október)

BAGLEY, Bruce Michael, Contadora: The Failure of Diplomacy. In Journal of Interamerican Studies and World Affairs. Vol. 28, No. 3 (Autumn, 1986)

BAKER, Bruce, Going to war democratically: The case of the second Congo war (1998–2000). In Contemporary Politics Vol. 6, No. 3. (2000)

Balmond, Louis, La fin de l'Opération Sangaris. Paix et sécurité européenne et internationale, 2016, 5. HAL Id: ffhalshs-03156083f. (31 May 2021)

BASSETT, Thomas J., Briefing, Winning Coalition, Sore Loser: Côte D'ivoire's 2010 Presidential Elections. In African Affairs, Vol. 110, No. 440 (2011 július)

BASSETT, Thomas J.; STRAUS, Scott, Defending Democracy in Côte d'Ivoire: Africa Takes a Stand. In Foreign Affairs. Vol. 90, No. 4 (2011 július-augusztus)

BELL, Wendell, The American invasion of Grenada: a note on false prophecy. In Foresight, Vol. 10 Issue 3 (2007)

BERGER, Lee F., State Practice Evidence of the Humanitarian Intervention Doctrine: The ECOWAS Intervention in Sierra Leone. In Indiana International & Comparative Law Review vol. 11, no. 3 (2001)

BLIGHT, James G.; NYE, Joseph S.; WELCH, David A., The Cuban Missile Crisis Revisited. In Foreign Affairs (1987 Fall) Vol. 66, No. 1.

BLOKKER, Niels, International Organizations and Customary International Law. Is the International Law Commission Taking International Organizations Seriously? In International Organizations Review, Vol. 14. (2017)

BOEHME, Olivier, The Involvement of the Belgian Central Bank in the Katanga Secession, 1960-1963. In African Economic History No. 33 (2005)

BOEKE, Sergei; SCHUURMAN, Bart, Operation‘Serval’: A StrategicAnalysis of the FrenchIntervention in Mali, 2013–2014. In The Journal of Strategic Studies Vol. 38, No. 6. (2015)

BOGEN, David S., The Law of Humanitarian Intervention: United States Policy in Cuba (1898) and in the Dominican Republic (1965). In Harvard International Law Club Journal, Vol. 7, No. 2 (Spring 1966)

BORGES DE MACEDO, Paulo Emílio Vauthier, The Law of War in Francisco Suárez: The Civilizing Project of Spanish Scholasticism. In Revista da Faculdade de Direito da Universidade do Estado do Rio de Janeiro. Vol. 2. No. 22 (2012)

BOWKER, Mike, The war in Georgia and the Western response. In Central Asian Survey Vol. 30, No. 2 (2011 június)

BOYLE, Emma Leonard, Was Idi Amin’s Government a Terrorist Regime? In Terrorism and Political Violence Vol. 29. No. 4. (2017)

BROCKMEIER, Sarah; STUENKEL, Oliver; TOURINHO, Marcos, The Impact of the Libya Intervention Debates on Normsof Protection. In Global Society. Vol. 30. No. 1. (2016)

BRONSON, Rachel, Saudi Arabia’s Intervention in Bahrain: A Necessary Evil or a Strategic Blunder? In Foreign Policy Research Institute E-Notes (2011 március)

BRUCKER, Herbert, Success or Failure at Geneva? In The North American Review Vol. 233, No. 2 (1932 február)

BUGNION, François, Guerre juste, guerre degression et droit international humanitaire. In International Review of the Red Cross, No. 847, Vol. 84. (2002 szeptember)

BURAI, Erna, Parody as Norm Contestation: Russian Normative Justifications in Georgia and Ukraine and Their Implications for Global Norms. In Global Society. Vol. 30. No. 1. (2016)

BUTLER, Nicholas Murray, Introduction for David Hunter Miller. "The Drafting of the Covenant." Vol. I. Published by G. T Putman's Sons. New York, London (1928)

CAMPBELL, Horace, Global NATO and the Catastrophic Failure in Libya. Monthly Review Press (2013)

CARATI, Andrea, Responsibility to protect, NATO and the problem of whoshould intervene: reassessing the intervention in Libya. In Global Change, Peace and Security.Vol. 29. No. 3 (2017)

CARAYANNIS, Tatiana; FOWLIS, Mignonne, Lessons from African Union–United Nations cooperation in peaceoperations in the Central African Republic. In African Security Review, Vol 26, No. 2 (2017)

CARSWELL, Andrew J., Unblocking the UN Security Council: The Uniting for Peace Resolution. In Journal of Conflict and Security Law, Volume 18, Issue 3 (Winter 2013)

CASSESE, Antonio, Le Droit International et la Question de l'Assistance aux Mouvement de Liberation National. In Revue Belge de Droit International (1986) Issue 2

CHARNEY, Jonathan I, The Persistent Objector Rule and the Development of Customary International Law. In The British Yearbook of International Law. Vol. 56. Issue 1. (1985)

CHARNEY, Jonathan I, Universal International Law. In American Journal of International Law. Vol. 87. (1995)

CHOLLET, Derek; FISHMAN, Ben, Who Lost Libya. In Foreign Affairs Vol. 94. no. 3 (2015 május-június)

CHRISTENSEN, Robert K. et al., The Ukrainian Orange Revolution brought more than a new president: What kind of democracy will the institutional changes bring? In Communist and Post-Communist Studies Vol. 38. No. 2, Special Issue: Ukraine: Elections and Democratisation (2005 június)

CHRISTIAN, Shirley, Nicaragua and the United States. In World Affairs, Vol. 149, No. 4 (Spring 1987)

CIVINS, Braden, Ethiopia's Intervention in Somalia, 2006-2009. In World Press, Vol. 2. Issue 2. (Fall/Winter 2010)

CLAUSEN, Maria-Louise, Justifying military intervention: Yemen as a failed state. In Third World Quarterly, Vol 40 No 3 (2019)

CLIFFE, Lionel; LOVE, Roy; TRONVOLL, Kjetil, Conflict and Peace in the Horn of Africa. In Review of African Political Economy No. 120.

COLOMBO, Silvia, Unpacking the GCC's Response to the Arab Spring. In Instituto Affari Internazionali, Sharaka Commentaries, No. 1. (2012 július)

CONSTANTINIDES, Stephanos, La République de Chypre: 50 ans après. In Études helléniques, Volume 19, No. 2, (Printemps 2011)

COOK, Nicolas, Côte d'Ivoire's Post-Election Crisis. In Congressional Research Service 7-5700 RS21989 (2011 április 5)

COPPIETERS, Bruno, The Georgian-Abkhaz Conflict. In Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe (2004)

CORTEN, Olivier, The controversies over the customary prohibition on the use of force: A methodological debate. European Journal of International Law Vol. 16. No. 5 (2005 november)

DAALDER, Ivo H.; **STAVRIDIS, James G.**, NATO's Victory in Libya: The Right Way to Run an Intervention. Foreign Affairs. Vol. 91. No. 2. (2012 március-április)

DAHLMAN, Christian, The Function of Opinio Juris in Customary International Law. In Nordic Journal of International Law, Vol. 81. (2012)

DARWICH, May, The Saudi Intervention in Yemen: Struggling for Status. In Insight Turkey, Vol. 20, No. 2 (Spring 2018)

DAYAL, Rajeshwar, The 1958 Crisis in Lebanon - the Role of the UN and the Great Powers. In India Quarterly, Vol. 26. Issue 2. (1970)

DE SAINT-VICTOR, Florent, 45 ans d'opérations militaires françaises en République Centrafricaine. In Lettre du Retex, Centre de doctrine et d'enseignement du commandement, 9 décembre 2013

DE URQUIZ, Maria Muñiz, La intervencion armada de Estados Unidos en Panama: un acto internacionalmente ilícito. In Afers Internacionales. num. 20.

DELCOURA, Laure; WOLCZUK, Kataryna, Spoiler or facilitator of democratization?: Russia's role in Georgia and Ukraine. In Democratization. Vol. 22, No. 3. (2015)

DIACONU, Adrian Mihai, The United States 1989 Military Intervention in Panama. In Revista Academiei Forĥelor Terestre NR. 2 (78) (2015)

DIEGUEZ, Richard P., The Grenada Intervention: Illegal in Form, Sound as Policy. In New York University Journal of International Law and Politics Vol. 16. No. 5 (Summer 1984)

DIUK, Nadia, Euromaidan: Ukraine's Self-Organizing Revolution. In World Affairs, vol. 176, no. 6. (2014 március-április)

DUMBUYA, Peter A., ECOWAS Military Intervention in Sierra Leone: Anglophone-Francophone Bipolarity or Multipolarity? In Journal of Third World Studies (2008 Fall) Vol. 25, No. 2.

EAGLETON, Clyde, Reform of the Covenant of the League of Nations. In The American Political Science Review Vol. 31, No. 3 (1937 június), American Political Science Association

ELLEMAN, Bruce A., High Seas Buffer. In U.S. Naval War College Digital Commons, Newport Papers, 38. (2012)

FARER, Tom J., Contadora: The Hidden Agenda. In Foreign Policy, No. 59 (Summer, 1985)

FENWICK, C. G., The Dominican Republic: Intervention or Collective Self-Defense. (editorial comment) In American Journal of International Law, Vol. 61, Issue 1.

FERGUSON, Yale H., The Dominican Intervention of 1965: Recent Interpretations. In International Organization Vol. 27 No. 4. (Autumn 1973)

FITZMAURICE, Gerald, The Law and Procedure of the International Court of Justice 1951-4: Questions of Jurisdiction, Competence and Procedure. In British Yearbook of Onternational Law. Vol. 34. (1958)

FLORY, Maurice, La partition de Chypre. In Annuaire français de droit international, volume 30 (1984)

FORDOŃSKI, Radosław, Unilateral Use of Force under Article 2(4) of the UN Charter: Hostage-Rescue Operations. In Polski Rocznik Praw Czlowieka I Prawa Humaniternego. Vol. 4. (2013)

FREEDMAN, Lawrence, Why War Fails: Russia's Invasion of Ukraine and the Limits of Military Power. In Foreign Affairs, vol. 101, no. 4, (2022 július-augusztus)

FRIEDMAN, Brandon, Battle for Bahrein: What One Uprising Meant for the Gulf States and Iran. In World Affairs, Vol. 174. No. 6 (2012 március-április)

GANDÁSEGUI, Marco A., Democracia, intervención y elecciones: Panamá 1989. In Revista Mexicana de Sociología, Vol. 52, No. 4, Procesos Electorales en América Latina (1990 október-december)

GAULME, François, Intervenir au Mali : le retour du politique. In Études, 2013/5 Tome 418

GBERIE, Lansana; ADDO, Prosper, Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. In Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre (KAIPTC) and the Center for International Peace Operations (ZIF) Report 08/04 (February 2006)

GILBOA, Eytan, The Panama Invasion Revisited: Lessons for the Use of Force in the Post Cold War Era. In Political Science Quarterly, Vol. 110, No. 4 (Winter 1995-1996)

GOLDMAN, Minton F., Soviet Military Intervention in Afghanistan: Roots & Causes. In Polity Vol. 16. No. 3 (Spring 1984)

GOSSELIN, Daniel P., Research Essay Jus ad Bellum and the 1983 Grenada Invasion: The Limits of International Law. Canadian Forces College, Toronto (1988 november)

GOYA, Michel, La guerre de trois mois : l'intervention française au Mali en perspectives. In Politique Étrangère, 2013/2 (Été)

GRANT, Thomas D, The Yanukovych Letter: Intervention and Authority to Invite in International Law. In Indonesian Journal of International & Comparative Law, vol. 2. no. 2. (2015 április)

GROMES, Thorsten, NATO's Kosovo Intervention in Overview. A humanitarian milestone? Research Institute Frankfurt (2019)

GUILHAUDIS, Jean-François, Considérations sur la pratique de « l'Union pour le maintien de la paix. In Annuaire Français de Droit International, Année 1981 No. 27.

HAGGENMACHER, Peter, Just War and Regular War in Sixteenth Century Spanish Doctrine. In International Review of the Red Cross Vol. 32. Special Issue 290: 1492 - 1992: 500th Anniversary of the Discovery of the Americas (1992 október)

HARLAND, David, Never again: International intervention in Bosnia and Herzegovina. In Centre for Humanitarian Dialogue (2017 július)

HARTMANN, Christof, ECOWAS and the Restoration of Democracy in The Gambia. In Africa Spectrum, Vol. 52. No. 1. (2017)

HEHIR, Aidan, Introduction: Intervention and State building in Kosovo. In Journal of Intervention and State Building. Vol. 3. No. 2. (2009 június)

HENDERSON, Simon, Bahrain's Crisis: Saudi Forces Intervene. In Policy Analysis / PolicyWatch 1177. The Washington Institute for Near East Policy. 2011 március 15

HENKE, Marina E., Why did France intervene in Mali in 2013? Examining the role of Intervention Entrepreneurs. Canadian Foreign Policy Journal, Vol. 23. No 3. (2017)

HERCEGH Géza, Az önrendelkezési jog és az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. Jogtudományi Közlöny 11 (1956)

HERSHEY, Amos. S., The History of International Relations during Antiquity and the Middle Ages. In American Journal of International Law. Vol. 5. Issue 4 (1911)

HICKENDORFF, Annelies; **Acko, Igor**, The European Union Training Mission in the Central African Republic: An Assessment. In SIPRI Background Paper (2021 február) Stockholm International Peace Research Institute

HILAHI, A. Z., The Soviet Decision-Making for Intervention in Afghanistan and its Motives. In The Journal of Slavic Military Studies, Vol.16, No. 2 (2003 június)

HIRSCH, John L., War In Sierra Leone. In In Survival, Vol. 43. No. 3 (2001)

HOFFMANN Tamás, Contra Aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák. Állam- és Jogtudomány, LX. évfolyam (2019) 1. szám

HORVÁTH Attila, In memoriam 1956. Az 1956-is forradalom és szabadságharc kitörésének okai és a Kádár-kormány legitimitásának kérdése. In Iustum Aequm Salutare, III. 2007/1

HORVÁTH Miklós, Az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzetközi vonatkozásai. In Hadtudomány, Vol. 23. No. 3-4. (2016)

HOWE, Herbert: Lessons of Liberia: ECOMOG and Regional Peacekeeping. In International Security. Vol. 21, No. 3 (Winter, 1996-1997)

HUECK, Ingo, The Discipline of History of International Law – New Trends and Methods on the History of International Law. In Journal of the History of International Law Vol. 3. Issue 2. (2001)

HUGHES, Geraint, The Soviet–Afghan War, 1978–1989: An Overview. In Defence Studies, Vol. 8, No. 3 (2008 szeptember)

INGIRIIS, Mohamed Haji, From Al-Itihaad to Al-Shabaab: how the Ethiopian intervention and the 'War on Terror' exacerbated the conflict in Somalia. In Third World Quarterly, Vol. 39, No. 11 (2018)

JAN, M. N. Ishan; **HARUNA, A. Lawan**, Saudi-Led Military Intervention in Yemen and International Law. In Pertanika Social Sciences and Humanities, Vol 23 (S) (2015)

JOHNSON, Larry D, 'Uniting for Peace': Does It Still Serve Any Useful Purpose? In American Journal of International Law Unbound, vol. 108 (2014)

JONES, Seth G. et al., Establishing Law and Order After Conflict. RAND Corporation (2005)

JONES, Seth G.et al., Lessons from Nation-Building Missions. RAND Corporation (2006)

JOYNER, Christopher C.; GRIMALDI, Michael A., The United States and Nicaragua: Reflections on the Lawfulness of Contemporary Intervention. In Virginia Journal of International Law 25, no. 3 (Spring 1985)

KAJTÁR Gábor, A nem állami szereplők elleni önvédelem jogának módszertani, dogmatikai és ideológiai kritikája. Állam- és Jogtudomány, LVII. Évfolyam (2016) 1. szám

KALINOVSKY, Artemy, Decision-Making and the Soviet War in Afghanistan From Intervention to Withdrawal. In Journal of Cold War Studies Vol. 11, No. 4. (Fall 2009)

KALMANOVITZ, Pablo, Sovereignty, Pluralism, and Regular War: Wolff and Vattel's Enlightenment Critique of Just War. Political Theory (2018 április) Vol. 46, No. 2.

KALOUDIS, George: Cyprus, the Enduring Conflict. In International Journal on World Peace, (1999 március) Vol. 16, No. 1.

KAMMERHOFER, Jörg, Uncertainty in the formal sources of international law: Customary international law and some of its problems. European Journal of International Law Vol. 15. Issue 13 (2004 június)

KANTI, Madi Ibrahim, The French Intervention in Mali. In The African Perspectives Reports, Vol. 11 Issue 38 (2013)

KASSIMERIS, Christos, Greek response to the Cyprus invasion. In Small Wars & Insurgencies, Vol. 19. No. 2. (2008 június)

KELSEN, Hans, Collective Security and Collective Self-Defense Under the Charter of the United Nations. In The American Journal of International Law Vol. 42. No. 4 (1948 október)

KELSEN, Hans, Sanctions under the Charter of the United Nations. In The Canadian Journal of Economics and Political Science / Revue canadienne d'Economique et de Science politique Vol. 12, No. 4 (1946 november)

KRASNODEBSKA, Molly, The Ukraine Crisis as an Unintended Consequence of the EU's Public Diplomacy: Reception of the EU's Narratives in Ukraine. In Hague Journal of Diplomacy, vol. 13. no. 3. (2018)

KREß, Claus; NUßBERGER, Benjamin, Pro-democratic intervention in current internationallaw: the case of The Gambia in January 2017. In Journal on the Use of Force and International Law. Vo. 4. No. 2. (2017)

KUPERMAN, Alan J., A Model Humanitarian Intervention? Reassessing NATO's Libya Campaign. In International Security Vol. 38. No. 1. (Summer 2013)

KUPERMAN, Alan J., Lessons from Libya: How Not to Intervene. Policy Brief, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School (2013 szeptember)

KUPERMAN, Alan J., Obama's Libya Debacle, How a Well-Meaning Intervention Ended in Failure. In Foreign Affairs, Vol. 94. No. 2 (2015 március-április)

LECCE, D. J., International Law regarding Prodemocratic Intervention. A Study of the Dominican Republic and Haiti. In Naval Law Review, Vol. 45 (1998)

LEPRETTE, Jacques, Le Conseil de sécurité et la Résolution 377 A (1950). In Annuaire Français de Droit International, Année 1988, No 34

LESAFFER, Randall, Aggression before Versailles. In The European Journal of International Law Vol. 29. No. 3.

LESAFFER, Randall, Grotius on the Use of Force: Perfect, Imperfect and Civil Wars, An Introduction. Grotiana Vol. 41. No. 2. (2020)

LEVITT, Jeremy, Humanitarian Intervention by Regional Actors in Internal Conflicts: The Cases of Ecowas in Liberia and Sierra Leone. In Temple International and Comparative Law Journal 12, no. 2 (Fall 1998)

LEWIS, Patsy, Revisiting the Grenada Invasion: The OECS's Role and its Impact on Regional and International Politics. In : Social and Economic Studies. Vol. 48, No. 3 (1999 szeptember)

LOTT, Alexander, The Tagliavini Report Revisited: Jus ad Bellum and the Legality of the Russian Intervention in Georgia. In Merkourios: Utrecht Journal of International and European Law 28. no. 74 (2012)

LOWENTHAL, Abraham F., The United States and the Dominican Republic to 1965: Background to Intervention. In Caribbean Studies, Jul., 1970, Vol. 10, No. 2 (1970 július)

LOZANO, Lucrecia; MANAUT, Raúl Benítez, De la contención pasiva a la guerra de baja intensidad en Nicaragua. In Cuadernos Políticos, número 47, México, D.F., editorial Era, (julio-septiembre de 1986)

LUTFY, James, Humanitarian Intervention: The Invasion of Cambodia. In New York Law School Journal of International and Comparative Law Vol. 2. No. 1 (1980)

MAKO, Shamiran, International Response to Bahrain's Arab Spring. In E-International Relations. ISSN 2053-8626. 17 July 2017.

MAO, Junxiang; AHMAD GADY, Ammar Ahmad, The Legitimacy of Military Intervention in Yemen and Its Impact. In Beijing Law Review, Vol. 12 No 12 (2021)

MARBIE, John, The Legitimacy of United States Intervention in Nicaragua Note. In New York Law School Journal of International and Comparative, Vol. 6. No. 1.

MEHLER, Andreas, From "Protecting Civilians" to "For the Sake of Democracy" (and Back Again) In African Security. Vol. 5. No. 3/4 (2012 július-december)

MIRAN-GUYON, Marie, Cyclone post-électoral La production de la violence en Côte d'Ivoire (Janvier 2011). In Journal des anthropologues Association française des anthropologues (2011)

MIYANDAZI, Luckystar, Kenya's military intervention in Somalia: An intricate process. In Policy and Practice Brief, ACCORD, Issue 19 (2012 november)

NAGY András, Illúziók vágóhídján (1.) Az 1956-os forradalom és az ENSZ – a világszervezet levéltárának a közelmúltban hozzáférhetővé vált dokumentumai alapján. In Külügyi Szemle (2018 Tavasz)

NANDA, Ved P., The United States Armed Intervention in Grenada - Impact on World Order. In California Western International Law Journal Vol. 14, No. 3 (Summer 1984)

NANDA, Ved P., The Validity of United States Intervention in Panama under International Law. In The American Journal of International Law. Vol. 84, No. 2 (1990 április)

NATUFE, Omajuwa Igho, The Cold War and the Congo Crisis, 1960-1961. In Africa: Rivista trimestrale di studi e documentazione dell'Istituto italiano per l'Africa e l'Oriente, Anno 39, No. 3 (1984 szeptember)

NAYENGA, Peter F.B., The Overthrowing of Idi Amin: An Analysis of The War. In Africa Today, 3rd Quarter, Vol. 31, No. 3 (1984)

NEWELL, Richard S., Soviet Intervention in Afghanistan. In The World Today, Vol. 36, No. 7 (1980 július)

NGUYEN, Phuong, The 1983 Invasion of Grenada. In ESSAI, Vol. 7, Article 36. (2009)

NOLTE, Georg, How to Identify Customary International Law? – On the Final Outcome of the Work of the International Law Commission (2018). In KFG Working Paper Series, No. 37, June 2019

NOWROT, Karsten; SCHEBACKER, Emily W., The Use of Force to Restore Democracy: International Legal Implications of the ECOWAS Intervention in Sierra Leone. In American University of International Law Review 14. no. 2 (1998)

NTUDA Ebodé, Joseph Vincent, La Centrafrique à la croisée des chemins. In Diplomatie, No. 68 (2014 május-június)

NUßBERGER, Benjamin, Military strikes in Yemen in 2015: intervention by invitation and self-defence in the course of Yemen's model transitional process. In Journal on the Use of Force and International Law. Vol. 4 No 1 (2017)

OMOTOSHO, Oyejide Felix; SENGHORE, Aboubacar Abdoullah, The Gambia and the 2016/2017 Political Impasse: An Impact Assessment of the Peace and Security Implications on the Nation's Economy and the International Legal Justifications for/against ECOWAS Intervention, January, 2017- February, 2018. In International Affairs and Global Strategy Vol 63 (2018)

OULA, Ambogou Paul, Operation Serval au Mali en 2013 : Entre Coherence Juridique et Enjeux Politico-Strategoque. In Revue Droit et Société, No. 8 Janivier / Mars 2023

OVENDALE, Ritchie, Great Britain and the Anglo-American Invasion of Jordan and Lebanon in 1958. In The International History Review , May, 1994, Vol. 16, No. 2 (1994 május)

PALLINA, Carolina Vendil; **WESTERLUND, Fredrik**, Russia's war in Georgia: lessons and consequences. In Small Wars & Insurgencies Vol. 20, No. 2 (2009 június)

PASHA, A. K., The Gulf Cooperation Council: a regional approach to peace,security and development. In Journal of the Indian Ocean Region. Vol. 8. No. 1. (2012 június)

PETERSEN, Keith S., The Uses of the Uniting for Peace Resolution since 1950. In International Organization, Vol. 13, No. 2 (Spring, 1959)

POPP, Roland, War in Yemen: Revolution and Saudi Intervention. In CSS Analyses in Security Policy. No. 175. (2015 július)

QUIGLEY, Kevin W., A Framework for Evaluating the Legality of the United States Intervention in Nicaragua. In New York University Journal of International Law and Politics 17, no. 1 (Fall 1984)

RAMSDEN, Michael, Uniting for Peace in the Age of International Justice. In Yale Journal of International Law Online, Vol. 41 (2015-2016)

RASHID, Ismail, The Sierra Leone Civil War and the Remaking of ECOWAS. In Research in Sierra Leone Studies: Weave Vol 1 No 1 (2013)

REICHER, Harry, The Uniting for Peace Resolution on the Thirtieth Anniversary of Its Passage. In Columbia Journal of Transnational Law, vol. 20, no. 1 (1982)

REICHLER Paul S.; WIPPMAN, David, United States Armed Intervention in Nicaragua: A Rejoinder. In Yale Journal of International Law 11, no. 2 (Spring 1986)

REYNTJENS, Filip, Briefing, The Democratic Republic of Congo, from Kabila to Kabila. In African Affairs. Vol. 100, No. 399 (2001 április)

REYNTJENS, Filip, Briefing, The Second Congo War: More than a Remake. In African Affairs. Vol. 98, No. 391 (1999 április)

ROBERTS, George, The Uganda–Tanzania War, the fall of Idi Amin, and the failure of African diplomacy, 1978–1979. In Journal of Eastern African Studies, Vol. 8, No. 4. (2014)

RUEDA-ESTRADA, Verónica, Ni paladines de la libertad ni mercenarios. La experiencia de los comandos de Nicaragua. In Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies. Vol. 46. No. 3. (2021)

RUYS, Tom; FERRO, Luca, Weathering the Storm: Legality and Legal Implications of the Saudi-led Military Intervention in Yemen. In International and Comparative Law Quarterly, vol 65. (2016 január)

SALIBI, Kamal S., The Lebanese Crisis in Perspective. In The World Today (1958 szeptember) Vol. 14, No. 9.

SCHARF, Michael P., Power Shift: The Return of the Uniting for Peace Resolution. In Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 55 (2023)

SENDER, Omri; WOOD, Michael, A Mistery No Longer? Opinio Juris and Other Theoretical Controversies Associated With Customary International Law. In Israel Law Review, Vol. 50. No. 3. (2017)

SEPÚLVEDA, César, Opciones Entre Diplomacia y Hegemonía. La Misión de Contadora. In Revista Mexicana de Política Exterior. No. 17. (Oct-Dic 1987)

SESAY, Max A., Civil War and Collective Intervention in Liberia. In Review of African Political Economy , Mar., 1996, Vol. 23, No. 67, The Cunning of Conflict (1996 március)

SHARP, Jane M. O., Intervention in Bosnia — The Case For. In The World Today , Feb., 1993, Vol. 49, No. 2 (Feb., 1993)

SHERR, James, The Mortgaging of Ukraine's Independence. Chatham House Briefing Paper, REP BP 2010/01.

SHIELDS, Christopher; **SCHWARTZ, Daniel**, Francisco Suárez. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2021 Edition)

SINHA, P. B., Rise and Fall of Hafizullah Amin in Afghanistan. In Strategic Analyisis. Volume 3 Issue 10 (1980)

SIXDENIER, Blandine, Stability Spectrum: The Battle for Stabilization in the Central African Republic. In Institute de Recherche Stratégique de l'École Militaire, Research Paper No. 42. (2017 július 6)

SNYDER, Jack, Better Now Than Later: The Paradox of 1914 as Everyone's Favored Year for War. International Security Vol. 39 No. 1 (summer 2014), MIT Press.

SOLANA, Javier, NATO's Success in Kosovo. In Foreign Affairs. Vol. 78, No. 6 (1999 november-december)

SORBY, Karol L., Lebanon: The Crisis of 1958. In Asian and African Studies. Vol. 9. No. 1. (2000)

STEINKE, Ralph R., A Look Back at NATO's 1999 Kosovo Campaign: A Questionably "Legal" but Justifiable Exception? In Connections, Vol. 14. No. 4 (Fall 2015)

STIMSON, Henry L., The Pact of Paris: Three Years of Development. In Foreign Affairs. Vol. 11, No. 1, Special Supplement: The Pact of Paris: Three Years of Development (1932 október)

SUR, Serge, Le recours à la force dans l'affaire du Kosovo et le droit international. In Série transatlantique. Les notes de l'ifri – n° 22. Institut français des relations internationals (September 2000)

SVEC, Milan, The Prague Spring: 20 Years Later. In Foreign Affairs, (Summer 1988) Vol. 66, No. 5.

SYSE, Henrik, The Platonis Roots of Just War Doctrine: A Reading of Plato's Republic. Diametros No 23 (2010 március)

TAMM, Henning, In the Balance: External troop support and rebel fragmentation in the Second Congo War. In Journal of Strategic Studies. Vol. 45. No. 4. (2022)

THUN, Theara, "Invasion" or "Liberation"?: Contested Commemoration in Cambodia and within ASEAN. In TRaNS: Trans-Regional and -National Studies of Southeast Asia, Vol. 9. Issue 2.

TIMBERS, Edwin, Legal and Institutional Aspects of the Iran-Contra Affair. In Presidential Studies Quarterly, Vol. 20, No. 1, Leadership and Crisis Management (Winter 1990)

TOMUSCHAT, Christian, Uniting for Peace — Ein Rückblick Nach 50 Jahren. In Die Friedens-Warte, vol. 76, no. 2/3 (2001)

TRAMOND, Olivier; SEIGNEUR, Philippe, Operation Serval Another Beau Geste of France in Sub-Saharan Africa? In Military Review. (2014 november-december)

TROEN, S. Ilan, The Protocol of Sèvres: British/French/Israeli Collusion against Egypt, 1956. In Israel Studies, Vol. 1, No. 2 (Fall, 1996)

TULL, Denis M., Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War. In International Peacekeeping. Vol.16. No.2 (2009 április)

TUNNERMANN BERNHEIM, Carlos, United States Armed Intervention in Nicaragua and Article 2(4) of the United Nations Charter. In Yale Journal of International Law 11, no. 1 (Fall 1985)

VALKI László, Kosovo, International Law and Humanitarian Intervention. In Perspectives. No. 15 (Winter 2000/2001)

VALKI László, Válaszolhatott volna másként Hága? A Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye Koszovó függetlenségéről. Külügyi Szemle 9 (2010)

VERGARA, Ezekiel, The Cuban Revolution: A Philosophic Analysis of Thomistic Just Cause. University of North Carolina at Chapel Hill. Moore Undergraduate Research Apprenticeship Program (2020)

VON ELBE, Joachim, The Evolution of the Concept of the Just War in International Law. In American Journal of International Law. Vol. 33 Issue 4. (1939)

VORSTER, Nico, Just war and virtue: revisiting Augustine and Thomas Aquinas. South African Journal of Philosophy. Vol. 34 Issue 1. (2015)

WEEKS, John; ZIMBALIST, Andrew, The Failure of Intervention in Panama: Humiliation in the Backyard. In Third World Quarterly. Vol. 11, No. 1 (1989 január)

WEISS, Herbert F., War and Peace in the Democratic Republic of the Congo. In Current African Issues No 22. (2000)

WELZ, Martin, Briefing: Crisis in the Central African Repiblic and the International Response. In African Affairs, Volume 113, Issue 453 (2014 október)

WHITE, Thomas W., Referendum in Crimea: Developing International Law on Territorial Realignment Referendums [comments]. In Houston Journal of International Law, Vol. 38, Issue 3 (Summer 2016)

WILLIAMS, Christopher, Explaining the Great Ear in Africa: How Conflict in the Congo Became a Continental Crisis. In Fletcher Forum of World Affairs Vol. 37, no. 2 (Summer 2013)

WILLIAMS, Gary, The Tail that Wagged the Dog: The Organisation of Eastern Caribbean States' Role in the 1983 Intervention in Grenada. In European Review of Latin American and Caribbean Studies / Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe, No. 61 (1996 december)

WILLIAMS, John F., The Geneva Protocol of 1924 for the Pacific Settlement of International Disputes. In Journal of the British Institute of International Affairs Vol. 3. No. 6 (November 1924)

WING, Susanna D., French intervention in Mali: strategic alliances, long-term regional presence? In Small Wars and Insurgeries, Vol 27, No 1 (2016)

WOOD, Michael, International Organizations and Customary International Law. In Vanderbilt Journal of Transnational Law. Vol. 48. Issue 3. (2015)

WOOLSEY, L. H., The ‘Uniting for Peace’ Resolution of the United Nations. In American Journal of International Law, vol. 45, no. 1 (1951)

WRIGHT, Quincy, The Concept of Aggression in International Law. In The American Journal of International Law. Vol. 29 No. 3 (1935 július)

WRIGHT, Quincy, The Meaning of the Pact of Paris. In The American Journal of International Law Vol. 27, No. 1 (1933 január)

YEE, Sienho, The News That Opinio Juris Is Not a Necessary Element of Customary [International] Law Is Greatly Exaggerated. In German Yearbook of International Law, Vol 43 (2000)

YUFAN, Hao; ZHIHAI, Zhai, China's Decision to Enter the Korean War: History Revisited. In The China Quarterly. Vol. 121. (1990)

ZAMBAKARI, Christopher, The misguided and mismanaged intervention in Libya:Consequences for peace. In African Securiyt Review, Vol 25. No. 1. (2016)

ZOUREK, Jaroslav, Enfin une définition de l'agression. In Annuaire Français de Droit International. Année 1974. No. 20. 9-30

ZUNES, Stephen, Bahrain's Arrested Revolution. In Arab Studies Quarterly. Vol. 35, No. 2 (Spring 2013)

Publikációk

"Russia launches massive invasion of Ukraine — as it happened." Deutsche Welle. 24 February 2022. https://www.dw.com/en/russia-launches-massive-invasion-of-ukraine-as-it-happened/a-60893588.

Adrian Croft. "More than 1,000 Russian troops operating in Ukraine: NATO" Reuters. 28 August 2014. https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-nato-idUSKBN0GS1D220140828

Andrew Gardener. „Armenia chooses Russia over EU." Politico, https://www.politico.eu/article/armenia-chooses-russia-over-eu/.

BBC. "Petro Poroshenko claims Ukraine presidency" 25 May 2014. https://www.bbc.com/news/world-europe-27569057.

Becky Sullivan and Tom Bowman. "Russia says it will drastically reduce its troops near Kyiv. The Pentagon is doubtful." National Public Radio. 30 March 2022. https://www.npr.org/2022/03/30/1089774465/russia-says-it-will-drastically-reduce-its-troops-near-kyiv-the-pentagon-is-doub.

Bill Chappel and Jonathan Franklin. "Russia invades Ukraine as explosions are heard in Kyiv and other cities." National Public Radio. 24 February 2022. https://www.npr.org/2022/02/23/1082510234/russia-ukraine-updates.

DPRK Foreign Ministry Spokesman on Independence of Donetsk and Lugansk." Korean Central News Agency. 15 July 2022. https://kcna.kp/en/article/q/7f7ecaf7174ecaf1e8c145bcb264ac04b274f3971992db73a18a8c9f44454a83.kcmsf

EODE Press Office, 21 March 2022. http://www.eode.org/eode-press-office-referendums-in-the-republic-of-crimea-and-sevastopol-joint-statement-by-the-independent-international-observers/

Institute of Studies on Conflicts and Humanitarian Action: Ivory Coast: the phantom of civil war. Published on 2 September 2010. https://iecah.org/en/ivory-coast-the-phantom-of-civil-war/

La Côte d'Ivoire de 2002 à 2007 : une chronologie. In Géoconfluences, janvier 2013. http://geoconfluences.ens-lyon.fr/doc/etpays/Afsubsah/popup/BouquetChrono.htm

Manar Salameh /Ruaa al-Jazaeri. "Republic Presidency: Syria ready to build relations with republics of Luhansk and Donetsk." Syrian Arab News Agency. 22 February 2022. https://www.sana.sy/en/?p=264314.

Package of measures for the Implementation of the Minsk agreements. Minsk, 15 February 2015. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf.

Richard Leiby and Muhammad Mansour: Arab League asks U.N. for no-fly zone over Libya. In The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/world/arab-league-asks-un-for-no-fly-zone-over-libya/2011/03/12/ABoie0R_story.html

The Editors of Encyclopaedia. "fedayee". Encyclopedia Britannica, 28 Apr. 2016, https://www.britannica.com/topic/fedayee.

Vladimir Putin: The Russian Federation Sent to Crimea Detachments of Military Intelligence Directorate and Marines to Disarm Ukrainian Military" (orosz nyelven), Russia Today, 2015 március 15

Washington Diplomat: His Excellency Abdurrahman Mohamed Shalgham. https://washdiplomat.com/his-excellency-abdurrahman-mohamed-shalgham/

Állami nyilatkozatok, állásfoglalások, belső jogi aktusok

Amerikai Egyesült Államok

The Taiwan Relations Act of the United States of America. January 1, 1979. Public Law, 96-8-96th Congress.

Elefántcsontpart

Commission Electorale Independent: Second Tour de l'Election du President de la Republique de Côte d'Ivoire, Scrutin du 28 Novembre 2010, Resultats Provisoires par Centre de Coordination, December 2, 2010

Conseil Constitutionnel, Decision No CI2010-Ep-34/03-12/CC/SG Portant Proclamation des Resultats Definitifs de l'Election Presidentielle du 28 Novembre 2010 au Nom du Peuple de Côte d'Ivoire, December 3, 2010.

Magyarország

A Kádár-kormány felhívása, 1956. november 4.

Nagy Imre rádióbeszéde, 1956. október 28.

Nagy Imre rádiószózata, 1956. november 4.

Report from Yurij Andropov Transmitting a Request for Soviet Intervention from András Hegedüs to The Council of Ministers of the Soviet Socialist Republics. 28 October 1956.

Oroszország

"Address by the President of the Russian Federation." The Kremlin, Moscow. Published 24 February 2022. http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843. Accessed 11 August 2022.

Address by President of the Russian Federation. The Kremlin, Moscow. 18 March 2014. http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603.

Kremlin, the President of Russia official website. "Agreement on the accession of the Republic of Crimea to the Russian Federation signed." 18 Mach 2014. http://en.kremlin.ru/events/president/news/20604.

Presidential Executive Order On the Recognition of the Donetsk People's Republic; Presidential Executive Order On the Recognition of the Lugansk People's Republic. cf.: Signing of documents recognising Donetsk and Lugansk People's Republics. The Kremlin, Moscow. 21 February 2022. http://en.kremlin.ru/events/president/news/67829.

Vladimir Putin. "Article by Vladimir Putin "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians." 12 July 2021. http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181.

На сессии городского Совета утверждены результаты общекрымского референдума 16 марта 2014 года.

Ukrajna

"Address by the President to Ukrainians at the end of the first day of Russia's attacks." President of Ukraine. 25 February 2022. https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-do-ukrayinciv-naprikinci-pershogo-dnya-73149.

"President signed a decree on the imposition of martial law in Ukraine, the Verkhovna Rada approved it." President of Ukraine. 24 February 2022. https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-pidpisav-ukaz-pro-zaprovadzhennya-voyennogo-stanu-73109.

"We continue to fight, we will protect our state and liberate our land thanks to our heroes - address by the President of Ukraine." President of Ukraine. 4 March 2022. https://www.president.gov.ua/en/news/mi-prodovzhuyemo-borotisya-mi-zahistimo-nashu-derzhavu-i-zvi-73357.

All-Ukrainian Population Census 2001, National Structure of Population in the Autonomous Republic of Crimea, http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/.

Presidential Decree № 64/2022 On the imposition of martial law in Ukraine. 24 February 2022.

Ukrainian presidential decree no. 615 of 11 June 1998.; Ukrainian presidential decree no. 1072 of 14 September 2000.

Ukrán alkotmány (hozzáférés angol nyelven) Adopted at the Fifth Session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996, Amended by the Laws of Ukraine. No 2222-IV dated December 8, 2004, No 2952-VI dated February 1, 2011, No 586-VII dated September 19, 2013, No 742-VII dated February 21, 2014, No 1401-VIII dated June 2, 2016, No 2680-VIII dated February 7, 2019. https://www.refworld.org/pdfid/44a280124.pdf.

Соглашение об урегулировании кризиса в Украине. Kiev, 2014 február 21. Состоялось подписание Соглашения об урегулировании кризиса в Украине, Пресс-служба Президента Украины Виктора Януковича. https://archive.ph/20140223081530/http://www.president.gov.ua/ru/news/30117.html#selection-533.0-533.29. Angol nyelvű fordítás: Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine - full text. https://www.theguardian.com/world/2014/feb/21/agreement-on-the-settlement-of-crisis-in-ukraine-full-text

Egyéb

Institut de Droit International - Session de Rhodes – 2011 - 10th Commission – Sub-group C - Session de Rhodes – 2011 PLENIERE - 8 September 2011 - TENTH COMMISSION - Present Problems of the Use of Force in International Law - Sub-Group C – Military assistance on request - Rapporteur : M. Gerhard Hafner.

Institut de Droit International - Session de Santiago – 2007 - 10A RESOLUTION EN - 27 October 2007 - TENTH COMMISSION Present Problems of the Use of Armed Force in International Law, A. Self-defence, Rapporteur: M. Emmanuel Roucounas.

Institut de Droit International - Session of Wiesbaden – 1975 - The Principle of Non-Intervention in Civil Wars (Eighth Commission, Rapporteur : Mr Dietrich Schindler) - 14 August 1975.

Institut de Droit International: Resolution on the Obligations erga omnes in international law, Krakow Session, Fifth Commission, 2005. Adopted on August 27, 2005. Rapporteur: M. Giorgio Gaja.

Protocol de Sèvres. Para. 2. A(c). English translation as Appendix to: Avi Shlaim: The Protocol of Sèvres,1956: Anatomy of a War Plot. In International Affairs, Vol. 73. Issue 1. 1997.

The Hague Peace Conferences of 1899 and 1907, A Series of Lectures Delivered before the Johns Hopkins University in the Year 1908. By James Brown Scott. Technical delegate of the United States to the Second Peace Conference at the Hague In two Volumes Volume II – Documents Baltimore, MD : The Johns Hopkins Press, 1909.

VI. Mellékletek

1. melléklet A koreai háború (1950-1953)

S/Res/82: megállapítja a béke megsértését és visszavonulásra szólít fel

mellette	9	Kína, Kuba, Ecuador, Egyiptom, Franciaország, India, Norvégia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	1	Jugoszlávia
nem vett részt	1	Szovjetunió

S/Res/83: ajánlja a tagoknak, hogy segítsenek (akár erőszakkal is) a fegyveres támadás visszaverésében

mellette	7	Kína, Kuba, Ecuador, Franciaország, Norvégia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	1	Jugoszlávia.
nem vett részt	3	Szovjetunió, Egyiptom, India.

S/Res/84: ajánlja, hogy a tagok katonai erőket biztosítsanak; felhatalmazza az amerikai parancsnokságot; amerikai jelentéseket kér

mellette	7	Kína, Kuba, Ecuador, Franciaország, Norvégia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	3	Jugoszlávia, Egyiptom, India.
nem vett részt	1	Szovjetunió

Draft res. S/1653: elítéli a kínai kommunista katonai egységek beavatkozását

mellette	9	Kína, Kuba, Ecuador, Egyiptom, Franciaország, India, Norvégia, UK, USA.
ellene	1	Szovjetunió (vétó).
tartózkodott	1	Jugoszlávia.
nem vett részt	0	

Draft res. S/1745: amerikai bombázások, mint jogellenes cselekmények elítélése

mellette	1	Szovjetunió
ellene	8	Kína, Kuba, Ecuador, Egyiptom, Franciaország, India, Norvégia, UK, USA.
tartózkodott	1	Jugoszlávia.
nem vett részt	1	Kína.

A/Res/498 (V): megállapítja, hogy a KNK agressziót követett el azáltal, hogy segítséget nyújtott a már elkövetett koreai agresszióhoz

mellette	44	Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Etiópia, Franciaország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, Irán, Irak, Izrael, Libanon, Libéria, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Mexikó, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Thaiföld, Törökország, Dél-afrikai Unió, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Amerikai Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela, Argentína, Ausztrália, Belgium, Bolívia, Brazília, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Dánia.
ellene	7	India, Poland, Ukraine, USSR, Burma, Belarus, Czechoslovakia.
tartózkodott	9	Egyiptom, Indonézia, Pakisztán, Szaúd-Arábia, Svédország, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán.
nem vett részt	0	

A/Res/500 (V): Fegyverembargó alkalmazását javasolja

mellette	47	USA, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Argentína, Ausztrália, Belgium, Bolívia, Brazília, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Etiópia, Franciaország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, Irán, Irak, Izrael, Libanon, Libéria, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország, Dél-afrikai Unió, UK.
ellene	0	
tartózkodott	7	Afganisztán, Burma, Egyiptom, India, Indonézia, Pakisztán, Svédország, Szíria.
nem vett részt	5	Csehszlovákia; Lengyelország; Ukrajna; Szovjetunió; Fehéroroszország.

A/Res/712 (VII): Tiszteleg azok előtt, akik ellenálltak az agressziónak; elégedettségét fejezi ki a fegyveres agresszió visszaverése miatt.

mellette	53	nem került rögzítésre, de mivel az 5 ellenszavazat a szocialista blokkból érkezett, az összes többi állam támogatta az állásfoglalást.
ellene	5	nem rögzített, de feltehetően: Csehszlovákia; Lengyelország; Ukrajna; Szovjetunió; Fehéroroszország.
tartózkodott	0	
nem vett részt	0	

2. melléklet - Tajvan amerikai „megszállása” (1950)

Draft Res. S/1757: az amerikai agresszió elítélése

mellette	1	Szovjetunió.
ellene	9	Kína, Kuba, Ecuador, Egyiptom Franciaország, Norvégia, UK, USA, Jugoszlávia.
tartózkodott	0	
nem vett részt	1	India.

Draft Res. S/1921: az amerikai agresszió elítélése

mellette	1	Szovjetunió.
ellene	9	Kína, Kuba, Ecuador, Egyiptom Franciaország, Norvégia, UK, USA, Jugoszlávia.
tartózkodott	0	
nem vett részt	1	India.

3. melléklet - A szuezi válság (1956)

Draft res. S/3710: visszavonulásra szólít fel

mellette	7	Kína, Kuba, Irán, Peru, Szovjetunió, USA, Jugoszlávia.
ellene	2	UK, Fro.
tartózkodott	2	Belgium, Ausztrália.

A/Res/997(ES-I):

mellette	64	Szaúd-Arábia, Spanyolország, Svédország, Szíria, Thaiföld, Törökország, Ukrajna, Szovjetunió, USA, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Albánia, Argentína, Ausztria, Bolívia, Brazília, Bulgária, Burma, Fehéroroszország, Kambodzsa, Ceylon, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Csehszlovákia, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Magyarország, Izland, India, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Olaszország, Jordánia, Libanon, Libéria, Líbia, Mexikó, Nepál, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán.
ellene	5	Egyesült Királyság, Franciaország, Izrael, Ausztrália, Új-Zéland.
tartózkodott	6	Portugália, Dél-Afrika, Hollandia, Belgium, Kanada, Laosz.

A/Res/998(ES-I): UNEF felállítása

mellette	57	Kanada, Ceylon, Chile, . Kína, Costa Rica, Costa Rica, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, India, Indonézia, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Jordánia, Libanon, Libéria, Kolumbia, Kuba, Luxemburg, Mexikó, Nepál, Etiópia, Finnország, Olaszország, Kolumbia, Mexikó, Hollandia, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Svédország, Szíria, Thaiföld, Törökország, Amerikai Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Argentína, Belgium, Bolívia, Brazília, Burma, Kambodzsa.
ellene	0	
tartózkodott	19	Csehszlovákia, Egyiptom, Franciaország, Magyarország, Izrael, Laosz, Új-Zéland, Lengyelország, Portugália, Románia, Ukrajna, Dél-Afrika, Szovjetunió, Egyesült Királyság, Albánia, Ausztrália, Ausztria, Bulgária, Fehéroroszország.

A/Res/1002(ES-I): az Egyiptomból való kivonulásra szólít fel

mellette	65	Libéria, Líbia, Mexikó, Nepál, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Románia, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Svédország, Szíria, Thaiföld, Törökország, Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Amerikai Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Albánia, Argentína, Ausztria, Bolívia, Brazília, Bulgária, Burma, Fehérorosz Szovjet Szocialista Köztársaság, Kambodzsa, Kanada, Ceylon, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Csehszlovákia, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, Salvador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, India, Indonézia, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Jordánia, Libanon, Magyarország, Olaszország.
ellene	1	Izrael.
tartózkodott	10	Luxemburg, Hollandia, Új-Zéland, Portugália, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Ausztrália, Belgium, Franciaország, Laosz.

A/Res/1120(XI): az Egyiptomból való kivonulásra szólít fel

mellette	63	India, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Jordánia, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Mexikó, Marokkó, Nepál, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Románia, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Szudán, Svédország, Szíria, Thaiföld, Tunézia, Törökország, Ukrajna, Szovjetunió, USA, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Albánia, Argentína, Ausztria, Bolívia, Brazília, Bulgária, Burma, Fehéroroszország, Kambodzsa, Ceylon, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Csehszlovákia, Dánia, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Magyarország, Izland.
ellene	5	Izrael, Új-Zéland, Egyesült Királyság, Ausztrália, Franciaország.
tartózkodott	10	Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Portugália, Dél-afrikai Unió, Belgium, Kanada, Kína, Kuba, Dominikai Köztársaság, Kanada, Kuba, Dominikai Köztársaság.

A/Res/1123(XI): felszólítja Izraelt, hogy vonuljon ki Egyiptomból

mellette	74	Irak, Írország, Olaszország, Japán, Jordánia, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Luxemburg, Mexikó, Marokkó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Portugália, Románia, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Szudán, Svédország, Szíria, Thaiföld, Tunézia, Törökország, .Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, Szovjetunió: Szocialista Köztársaságok, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Amerikai Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela;' Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Albánia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Bulgária, Burma, Fehérorosz Szovjet Szocialista Köztársaságok. Köztársaság, Kambodzsa, Kanada, Ceylon, Chile, Kína, Kolumbia, Csehszlovákia, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, India, Indonézia, Indonézia, Irán.
ellene	2	Izrael, Fro.
tartózkodott	2	Costa Rica, Kuba.

A/Res/1124(XI): felszólítja Izraelt, hogy vonuljon ki Egyiptomból

mellette	74	Irak, Írország, Olaszország, Japán, Jordánia, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Mexikó, Marokkó, Nepál, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Portugália, Románia, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Szudán, Svédország, Szíria, Thaiföld, Tunézia, Törökország, .Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, Szovjetunió: Szocialista Köztársaságok, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Amerikai Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela; Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Albánia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Bulgária, Burma, Fehérorosz Szovjet Szocialista Köztársaságok. Köztársaság, Kambodzsa, Kanada, Ceylon, Chile, Costa Rica, Kuba, Kína, Kolumbia, Csehszlovákia, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Etiópia, Finnország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, India, Indonézia, Indonézia, Irán.
ellene	2	Izrael, Fro.
tartózkodott	2	Luxemburg, Hollandia.

4. melléklet - A magyar válság (1956)

Res. S/3730. Rev. 1.: elítéli a beavatkozást, visszavonulásra szólít fel, és megerősíti függetlenségét és Magyarország szuverenitását

mellette	10	Ausztrália, Belgium, Kína, Kuba, Franciaország, Irán, Peru, Egyesült Királyság, USA.
ellene	1	Szovjetunió
tartózkodott	1	Jugoszlávia.

S/Res/120: A helyzetet a közgyűlés elé utalja

mellette	11	Ausztrália, Belgium, Kína, Kuba, Franciaország, Irán, Peru, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Jugoszlávia.
ellene	1	Szovjetunió
tartózkodott	0	

A/Res/1004(ES-II): visszavonásra szólít fel és elítéli a beavatkozást, megerősíti az önrendelkezési jogot

mellette	50	Spanyolország, Svédország, Thaiföld, Törökország, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, USA, Uruguay, Venezuela, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Kambodzsa, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, E l Salvador, Etiópia, Franciaország, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, Irán, Írország, Izrael, Olaszország, Libéria, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália.
ellene	8	Románia, Ukrajna, Szovjetunió, Albánia, Bulgária, Fehéroroszország, Csehszlovákia, Lengyelország.
tartózkodott	15	Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Burma, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia, Irak, Jordánia, Líbia, Nepál.

A/Res/1005(ES-II): visszavonásra szólít fel és "úgy véli" az Alapokmányt sértették meg, megerősíti az önrendelkezési jogot

mellette	48	Bolívia, Brazília, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Franciaország, Görögország, Guatemala, Honduras, Izland, Irán, Irak, Írország, Izrael, Izland, Olaszország, Laosz, Libéria, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Spanyolország, Svédország, Thaiföld, Törökország, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, USA, Uruguay, Venezuela, Argentína, Ausztrália, Belgium.
ellene	11	Bulgária, Fehéroroszország, Csehszlovákia, Magyarország, India, Lengyelország, Románia, Ukrajna, Szovjetunió, Jugoszlávia, Albánia.
tartózkodott	16	Burma, Kambodzsa, Ceylon, Egyiptom, Finnország, Haiti, Indonézia, Jordánia, Libanon, Líbia, Nepál, Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Afganisztán, Ausztria.

A/Res/1131(XI): elítéli a beavatkozást

mellette	55	Izrael, Olaszország, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Luxemburg, Mexikó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Spanyolország, Svédország, Thaiföld, Tunézia, Törökország, Egyesült Királyság, USA, Uruguay, Venezuela, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Burma, Kanada, Ceylon, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Etiópia, Franciaország, Görögország, Guatemala, Honduras, Jégország, Irán, Irak, Írország.
ellene	8	Lengyelország, Románia, Ukrajna, Szovjetunió, Fehéroroszország, Albánia, Bulgária, Csehszlovákia.
tartózkodott	13	Jordánia, Marokkó, Szaúd-Arábia, Szudán, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Kambodzsa, Egyiptom, Finnország, Indonézia, India.

A/Res/1133(XI): az akciót jogellenesnek ítélte el, és nem ismerte el annak következményét

mellette	60	Izrael, Olaszország, Japán, Jordánia, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Luxemburg . Mexikó, Marokkó, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Spanyolország, Szudán, Svédország, Thaiföld, Tunézia, Törökország, Egyesült Királyság, USA, Uruguay, Venezuela, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium. Bolívia; Brazília, Burma/Kambodzsa, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Idea, Kuba, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Etiópia, Franciaország, Ghána, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, Irán, Irak, Írország.
ellene	10	Lengyelország, Románia, Ukrajna, Szovjetunió, Jugoszlávia, Albánia, Bulgária, Fehéroroszország, Csehszlovákia, Magyarország.
tartózkodott	10	Nepál, Szaúd-Arábia; Szíria, Jemen, Afganisztán, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia.

5. melléklet - A libanoni válság - amerikai beavatkozás (1958)

Draft. Res. S/4050/Rev.1: Implicit módon elfogadja az amerikai beavatkozást

mellette	9	Kanada, Kína, Kolumbia, Franciaország, Irak, Japán, Panama, Egyesült Királyság, USA.
ellene	1	Szovjetunió
tartózkodott	1	Svédország.

Draft Res.S/4055/Rev.1: Implicit módon elfogadja az amerikai beavatkozást

mellette	10	Kanada, Kína, Kolumbia, Franciaország, Irak, Japán, Panama, Svédország, Egyesült Királyság, USA.
ellene	1	Szovjetunió
tartózkodott	0	

A/Res/1237(ES-III): Implicit módon elfogadja az amerikai beavatkozást

mellette ellene tartózkodott	egyhangúlag (szavazás nélkül)

6. melléklet - A kongói válság: első belga beavatkozás (1960)

S/Res/143: felszólítja Belgiumot, hogy vonuljon vissza

mellette	8	Argentína, Ceylon, Ecuador, Olaszország, Lengyelország, Tunézia, USA, Szovjetunió, USA.
ellene	0	
tartózkodott	3	Egyesült Királyság, Franciaország, Kína.

Szovjetunió módosító javaslata a S/Res/143 tervezethez: expressis verbis elítéli a belga agressziót

mellette	2	Lengyelország, Szovjetunió.
ellene	7	Argentína, Ceylon, Kína, Franciaország, Olaszország, Egyesült Királyság, USA.
tartózkodott	2	Tunézia, Ecuador.

S/Res/145: felszólítja Belgiumot a mielőbbi visszavonulásra

mellette	11	Argentína, Ceylon, Kína, Ecuador, Franciaország, Olaszország, Lengyelország, Tunézia, Szovjetunió, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/146: felszólítja Belgiumot a mielőbbi visszavonulásra

mellette	9	Argentína, Ceylon, Kína, Ecuador, Lengyelország, Tunézia, Szovjetunió, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	2	Fro, Olaszország.

A/Res. 1474 (ES-IV): beavatkozás mellőzését kéri

mellette	70	Törökország, Egyesült Arab Köztársaság, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Uruguay, Venezuela, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Burma, Kambodzsa, Kanada, Ceylon, Chile, Kína, Costa Rica, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Etiópia, Etiópia, Maláj Szövetség, Finnország, Ghána, Görögország, Guatemala, Kambodzsa, Kuba, Guinea, Haiti, Honduras, Izland, India, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Izrael, Olaszország, Japán, Jordánia, Laosz, Libanon, Libéria, Líbia, Luxemburg, Mexikó, Marokkó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Nicaragua, Norvégia, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Szaúd-Arábia, Spanyolország, Szudán, Svédország, Thaiföld, Tunézia.
ellene	0	
tartózkodott	11	Ukrajna, Dél-Afrika, Szovjetunió, Albánia, Bulgária, Fehéroroszország, Csehszlovákia, Franciaország, Magyarország, Lengyelország, Románia.

7. melléklet - A kongói válság: második belga beavatkozás (1964)

S/Res/199: kéri a be nem avatkozást, nem ítéli el Belgiumot vagy az Egyesült Államokat, és nem is említi őket

mellette	10	Bolívia, Brazília, Kína, Csehszlovákia, Elefántcsontpart, Marokkó, Norvégia, Szovjetunió, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	1	Fro.

8. melléklet - A prágai intervenció (1968)

Draft Res. S/8761: elítéli a fegyveres beavatkozást a belügyekbe

mellette	10	Brazília, Kanada, Kína, Dánia, Etiópia, Franciaország, Paraguay, Szenegál, Egyesült Királyság, USA.
ellene	2	Magyarország, SZU.
tartózkodott	3	Algéria, India, Pakisztán.

9. melléklet - A ciprusi intervenció (1974)

S/Res/353: implicite elítéli a beavatkozásokat

mellette	15	Ausztrália, Ausztria, Fehéroroszország, Kína, Costa Rica, Franciaország, Indonézia, Irak, Kenya, Mauritánia, Peru, Szovjetunió, Egyesült Királyság, Kamerun, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

A/Res/3212 (XXIX): implicite elítéli a beavatkozásokat

mellette	117	Afganisztán, Albánia, Algéria, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bahrein, Banglades, Belgium, Bhután, Bolívia, Botswana, Brazília, Bulgária, Burma, Burundi, Belorusz, Kanada, Közép-afrikai Köztársaság, Csád, Chile, Kína, Kolumbia, Kongó, Costa Rica, Kuba, Ciprus, Csehszlovákia, Demokratikus Jemen, Dánia, Ecuador, Egyiptom, Egyenlítői-Guinea, Etiópia, Fidzsi-szigetek, Finnország, Franciaország, Német Demokratikus Köztársaság, Német Szövetségi Köztársaság, Görögország, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Magyarország, Izland, India, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Izrael, Olaszország, Elefántcsontpart, Jamaica, Japán, Jordánia, Kenya, Khmer Köztársaság, Kuvait, Laosz, Libanon, Libéria, Líbiai Arab Köztársaság, Luxemburg, Madagaszkár, Malajzia, Mali, Málta, Mauritánia, Mauritius, Mexikó, Mongólia, Marokkó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Niger, Nigéria, Norvégia, Omán, Pakisztán, Panama, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Portugália, Katar, Románia, Ruanda, Szenegál, Sierra Leone, Szingapúr, Spanyolország, Srí Lanka, Szudán, Szváziföld, Svédország, Szíriai Arab Köztársaság, Thaiföld, Togó, Trinidad és Tobago, Tunézia, Törökország, Uganda, Ukrajna, Szovjetunió, Egyesült Arab Emírségek, Egyesült Királyság, Kameruni Egyesült Köztársaság, Tanzániai Egyesült Köztársaság, Egyesült Államok, Felső-Volta, Uruguay, Jemen, Jugoszlávia.
ellene	0	
tartózkodott	0	

10. melléklet - A kambodzsai intervenció (1978)

Draft res. S/13027: visszavonulásra és a be nem avatkozás tiszteletben tartására szólít fel

mellette	13	Banglades, Bolívia, Kína, Franciaország, Gabon, Jamaica, Kuvait, Nigéria, Norvégia, Norvégia, Portugália, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Zambia.
ellene	2	Csehszlovákia, Szovjetunió.
tartózkodott	0	

A/Res/34/22: felszólít a visszavonulásra, az agressziótól való tartózkodásra, a be nem avatkozás tiszteletben tartására

mellette	91	Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bahama-szigetek, Banglades, Barbados, Belgium, Bhután, Bolívia, Botswana, Brazília, Burma, Kanada, Csád, Chile, Kína, Kolumbia, Comore-szigetek, Costa Rica, Costa Rica, Dzsibuti, Dánia, Dzsibuti, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Egyenlítői-Guinea, Fidzsi-szigetek, Franciaország, Gabon, Gambia, Németország, Ghána, Görögország, Guatemala, Haiti, Honduras, Izland, Indonézia, Írország, Izrael, Izrael, Olaszország, Japán, Kenya, Lesotho, Libéria, Luxemburg, Malawi, Malajzia, Maldív-szigetek, Málta, Mauritánia, Mauritius, Marokkó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Niger, Nigéria, Norvégia, Omán, Pakisztán, Pápua Új-Guinea, Párizs, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Ruanda, Szamoa, Szaúd-Arábia, Szenegál, Szingapúr, Salamon-szigetek, Szomália, Spanyolország, Srí Lanka, Szudán, Suriname, Szváziföld, Svédország, Thaiföld, Togo, Tunézia, Törökország, Egyesült Királyság, Kamerun, USA, Felső-Volta, Uruguay, Venezuela, Jugoszlávia, Zaire.
ellene	21	Afganisztán, Angola, Bulgária, Fehéroroszország, Kuba, Csehszlovákia, Jemen, Etiópia, Német Demokratikus Köztársaság, Grenada, Guyana, Magyarország, Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság, Mongólia, Mozambik, Nicaragua, Lengyelország, Sao Tomé és Principe, Ukrajna, Szovjetunió, Vietnám.
tartózkodott	29	Algéria, Bahrein, Benin, Burundi, Zöld-foki Köztársaság, Dominikai Köztársaság, Finnország, Guinea, Guinea-Bissau, Guinea-Bissau, India, Elefántcsontpart, Jamaica, Jordánia, Kuvait, Libanon, Kongó, Közép-afrikai Köztársaság, Madagaszkár, Mali, Mexikó, Panama, Katar, Sierra Leone, Szíriai Arab Köztársaság, Trinidad és Tobago, Uganda, Egyesült Arab Emírségek, Tanzániai Egyesült Köztársaság, Zambia.

11. melléklet - A szovjet beavatkozás Afganisztánban (1979-89)

Draft res. S/13729: elítéli a fegyveres beavatkozást, és visszavonásra szólít fel

mellette	13	Banglades, Kína, Franciaország, Jamaica, Jamaica, Mexikó, Niger, Norvégia, Fülöp-szigetek, Portugália, Tunézia, Egyesült Királyság, USA, Egyesült Államok, Zambia.
ellene	2	Szovjetunió, Német Demokratikus Köztársaság.
tartózkodott	0	

A/Res/ ES-6/2: elítéli a fegyveres beavatkozást, és visszavonásra szólít fel

mellette	105	Fontos megjegyzés: A szavazást követően Egyenlítői-Guinea jelezte, hogy szavazatát úgy kell rögzíteni, hogy a tervezetet támogatta. Ezért a hivatalos számok (104 igen ellenében 18, 18 tartózkodással) ellenére; itt Egyenlítői-Guineát ennek megfelelően a támogatók közé számoltam, mivel *opinio juris* szempontjából a tényleges állami akarat az, aminek jelentősége van, s nem a hivatalos feljegyzés. Ennek megfelelően a támogatók a következők: Ausztria, Albánia, Argentína, Ausztrália, Bahrein, Banglades, Bahrein, Banglades, Barbados, Belgium, Bolívia, Botswana, Brazília, Burma, Kanada, Chile, Kína, Kolumbia, Costa Rica, Costa Rica, Demokratikus Kampuchea, Dánia, Dzsibuti, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, Fidzsi-szigetek, Egyenlítői Köztársaság, Salvador, Franciaország, Gabon, Gambia, Németország, Ghána, Görögország, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Izland, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Izrael, Izrael, Németország, Olaszország, Elefántcsontpart, Jamaica, Japán, Jordánia, Kenya, Kuvait, Libanon, Lesotho, Libéria, Luxemburg, Malawi, Malajzia, Maldív-szigetek, Málta, Mauritánia, Mauritius, Mexikó, Marokkó, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Niger, Nigéria, Norvégia, Omán, Pakisztán, Panama, Pápua Új-Guinea, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Portugália, Katar, Ruanda, Szent Lucia, Szamoa, Szaúd-Arábia, Szenegál, Sierra Leone, Szingapúr, Szomália, Spanyolország, Srí Lanka, Suriname, Szváziföld, Svédország, Thaiföld, Togo, Trinidad és Tobago, Tunézia, Törökország, Egyesült Arab Emírségek, Egyesült Királyság, Kamerun, Tanzánia, USA, Felső-Volta, Uruguay, Venezuela, Jugoszlávia, Zaire, Egyenlítői-Guinea.
ellene	18	Afganisztán, Angola, Bulgária, Fehéroroszország, Kuba, Csehszlovákia, Jemen, Etiópia, Német Demokratikus Köztársaság, Grenada, Magyarország, Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság, Mongólia, Mozambik, Lengyelország, Ukrajna, Szovjetunió, Vietnám.
tartózkodott	17	Algéria, Benin, Burundi, Kongó, Ciprus, Finnország, Guinea, Bissau-Guinea, India, Madagaszkár, Mali, Nicaragua, Sao Tomé és Príncipe, Szíriai Arab Köztársaság, Uganda, Jemen, Zambia.

12. melléklet - A kontrák támogatása az USA által Nicaraguában (1981-1984)

Draft res. S/14941: implicite jelzi, hogy az amerikai akciók jogellenesek

mellette	12	Kína, Franciaország, Guyana, Írország, Japán, Jordánia, Kína, Panama, Lengyelország, Spanyolország, Togo, Uganda, Szovjetunió.
ellene	1	USA.
tartózkodott	2	UK, Zaire.

A/Res/38/10: implicite jelzi, hogy az amerikai akciók jogellenesek

mellette ellene tartózkodott	konszenzussal

13. melléklet - Az USA beavatkozása Grenadában (1983)

Draft. res. S/16077/Rev.1: elítéli a beavatkozást, és azonnali visszavonásra szólít fel

mellette	11	China, France, Guyana, Jordan, Malta, Netherlands, Nicaragua, Pakistan, Poland, USSR, Zimbabwe.
ellene	1	US.
tartózkodott	3	Togo, UK, Zaire.

A/Res/38/7: elítéli a beavatkozást, és azonnali visszavonásra szólít fel

mellette	108	Afganisztán, Algéria, Angola, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bahama-szigetek, Bahrein, Banglades, Benin, Bhután, Bolívia, Botswana, Brazília, Bulgária, Burma, Burundi, Fehéroroszország, Zöld-foki szigetek, Chile, Kína, Kolumbia, Comore-szigetek, Kongó, Costa Rica, Ciprus, Csehszlovákia, Kuba, Fehéroroszország, Jemen, Dánia, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, Etiópia, Finnország, Franciaország, Ghána, Görögország, Grenada, Guinea, Bissau-Guinea, Guyana, Izland, India, Indonézia, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Jordánia, Kuvait, Laosz, Líbia, Leszotó, Magyarország, Németországi Demokratikus Köztársaság, Olaszország, Madagaszkár, Malajzia, Maldív-szigetek, Mali, Málta, Mauritánia, Mauritius, Mexikó, Mongólia, Mozambik, Nepál, Hollandia, Nicaragua, Niger, Nigéria, Norvégia, Pakisztán, Panama, Pápua Új-Guinea, Peru, Lengyelország, Portugália, Katar, Románia, Sao Tomé és Príncipe, Szaúd-Arábia, Seychelle-szigetek, Sierra Leone, Szingapúr, Szomália, Spanyolország, Srí Lanka, Suriname, Szváziföld, Svédország, Szíria, Thaiföld, Trinidad és Tobago, Uganda, Ukrajna, Szovjetunió, Egyesült Arab Emírségek, Tanzánia, Felső-Volta, Uruguay, Vanuatu, Venezuela, Vietnam, Jemen, Jugoszlávia, Jugoszlávia, Zambia, Zimbabwe.
ellene	9	Antigua és Barbuda, Barbados, Dominika, El Salvador, Izrael, Jamaica, Saint Lucia, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, USA.
tartózkodott	27	Belgium, Belize, Kanada, Közép-afrikai Köztársaság, Csád, Egyenlítői-Guinea, Fidzsi-szigetek, Gambia, Németországi Szövetségi Köztársaság, Guatemala, Haiti, Honduras, Elefántcsontpart, Japán, Luxemburg, Malawi, Új-Zéland, Paraguay, Fülöp-szigetek, Szamoa, Salamon-szigetek, Szudán, Togo, Törökország, Egyesült Királyság, Kameruni Egyesült Köztársaság, Zaire.

14. melléklet - Az USA beavatkozása Panamában (1989)

Draft Res. S/21048: elítéli a beavatkozást és visszavonásra szólít fel

mellette	10	Algéria, Brazília, Kína, Szovjetunió, Kolumbia, Etiópia, Szenegál, Jugoszlávia, Nepál, Malajzia.
ellene	4	USA, Egyesült Királyság, Franciaország, Kanada.
tartózkodott	1	Finnország.

A/Res/44/240: elítéli a beavatkozást és visszavonásra szólít fel

mellette	75	Afganisztán, Albánia, Algéria, Angola, Argentína, Ausztria, Barbados, Belize, Bhután, Bolívia, Botswana, Brazília, Bulgária, Burkina Faso, Burundi, Fehéroroszország, Chile, Kína, Kolumbia, Kongó, Kuba, Ciprus, Csehszlovákia, Jemen, Ecuador, Egyenlítői-Guinea, Etiópia, Finnország, Ghána, Guatemala, Guinea, Ghána, Guyana, Haiti, Magyarország, India, Fehéroroszország, Indonézia, Irán, Irak, Jamaica, Jordánia, Kuvait, Laosz, Líbia, Malajzia, Mali, Mauritius, Mexikó, Mongólia, Mianmar, Nepál, Nicaragua, Pakisztán, Paraguay, Peru, Románia, Salamon-szigetek, Spanyolország, Sri Lanka, Szudán, Suriname, Svédország, Szíria, Trinidad és Tobago, Uganda, Ukrajna, Szovjetunió, Tanzánia, Uruguay, Vanuatu, Venezuela, Vietnám, Jugoszlávia, Zambia, Zimbabwe.
ellene	20	Ausztrália, Belgium, Kanada, Dánia, Dominika, El Salvador, Franciaország, Németországi Szövetségi Köztársaság, Izrael, Olaszország, Japán, Kanada, Luxemburg, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Panama, Portugália, Törökország, Egyesült Királyság, USA.
tartózkodott	40	Antigua és Barbuda, Bahrein, Brunei Darussalam, Zöld-foki-szigetek, Közép-afrikai Köztársaság, Costa Rica, Egyiptom, Fidzsi-szigetek, Görögország, Grenada, Honduras, Izland, Írország, Kenya, Libanon, Libéria, Libanon, Madagaszkár, Malawi, Málta, Marokkó, Csád, Fidzsi-szigetek, Niger, Omán, Pápua Új-Guinea, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Katar, Ruanda, Saint Lucia, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, Szamoa, Szaúd-Arábia, Szingapúr, Szomália, Thaiföld, Togo, Tunézia, Egyesült Arab Emírségek, Jemen, Zaire.

15. melléklet - A libériai beavatkozás (1990-1997)

S/Res/788: jóváhagyja at ECOWAS-missziót

mellette	15	Ausztria, Belgium, Kína, Zöld-foki Köztársaság, Ecuador, Franciaország, Egyesült Királyság, Magyarország, India, Japán, Marokkó, Oroszországi Föderáció, Egyesült Államok, Venezuela, Zimbabwe.
ellene	0	
tartózkodott	0	

16. melléklet - A NATO beavatkozása Bosznia-Hercegovinában (1992-1995)

S/Res/781: közvetve engedélyezi a NATO repüléstilalmi zónák érvényesítését anélkül, hogy közvetlenül említené a szervezetet

mellette	14	Ausztria, Belgium, Zöld-foki Köztársaság, Ecuador, Franciaország, Magyarország. India, Japán, Marokkó, Oroszország, Egyesült Királyság, USA, Venezuela, Zimbabwe.
ellene	0	
tartózkodott	1	Kína.

S/Res/786: közvetve engedélyezi a NATO részvételét a fegyverembargó érvényesítésében, anélkül, hogy közvetlenül említené a szervezetet

mellette	15	Ausztria, Belgium, Zöld-foki szigetek, Kína, Ecuador, Franciaország, Magyarország, India, Japán, Marokkó, Oroszország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Venezuela, Zimbabwe.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/836: közvetve engedélyezi a NATO részvételét a biztonságos területek érvényesítésében, anélkül, hogy közvetlenül a szervezetet címezné

mellette	13	Brazília, Zöld-foki-szigetek, Kína, Dzsibuti, Franciaország, Magyarország, Japán, Marokkó, Új-Zéland, Oroszország, Spanyolország, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	2	Pakisztán, Venezuela.

17. melléklet - Az ECOWAS beavatkozása Sierra Leonéban (1998)

S/Res/1132: felhatalmazza az ECOWAS-t, hogy embargót vezessen be

mellette	15	Chile, Kína, Costa Rica, Egyiptom, Franciaország, Bissau-Guinea, Japán, Kenya, Lengyelország, Portugália, Koreai Köztársaság, Oroszország, Svédország, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1162: elismerését fejezi ki az ECOWAS-nak a kormány helyreállításában játszott szerepéért

mellette	15	Bahrein, Brazília, Kína, Costa Rica, Franciaország, Gabon, Gambia, Japán, Kenya, Portugália, Oroszország, Svédország, Szlovénia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1171: implicite jóváhagyta az ECOWAS részvételét a polgárháborúban a kormány oldalán.

mellette	15	Bahrein, Brazília, Kína, Costa Rica, Franciaország, Gabon, Gambia, Japán, Kenya, Portugália, Oroszország, Svédország, Szlovénia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

18. melléklet - A második kongói háborúba való beavatkozás (1998-2002)

S/Res/1234: implicite elítéli a beavatkozását és a lázadók katonai támogatását

mellette	15	Argentína, Bahrein, Brazília, Kanada, Kína, Franciaország, Gabon, Gambia, Malajzia, Namíbia, Hollandia, Kanada, Oroszország, Szlovénia, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1304: kifejezetten elítéli Ruandát és Ugandát a KDK szuverenitásának és területi integritásának megsértéséért, és felszólítja őket, hogy vonják vissza minden haderejüket

mellette	15	Argentína, Banglades, Kanada, Kína, Franciaország, Jamaica, Malajzia, Mali, Namíbia, Hollandia, Kanada, Oroszország, Tunézia, Ukrajna, Egyesült Királyság, USA.
ellene	0	
tartózkodott	0	

19. melléklet - A NATO koszovói beavatkozása (1999)

Draft res. S/1999/328: a NATO-műveletet az Alapokmány súlyos megsértéseként kívánta elítélni

mellette	3	Oroszország, Kína, Namíbia.
ellene	12	Argentína, Bahrein, Brazília, Kanada, Franciaország, Gabon, Gambia, Malajzia, Hollandia, Szlovénia, Egyesült Királyság, USA.
tartózkodott	0	

20. melléklet - Francia és ECOWAS beavatkozás Elefántcsontparton (2002, 2011)

Első beavatkozás (2002-2004)

S/Res/1464: jóváhagyja a francia és az ECOWAS beavatkozást

mellette	15	Angola, Bulgária, Kamerun, Chile, Kína, Franciaország, Németország, Guinea, Mexikó, Pakisztán, Oroszország, Spanyolország, Szíria, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1479; S/Res/1498; S/Res/1514: megerősíti a jóváhagyást

mellette	15	Angola, Bulgária, Kamerun, Chile, Kína, Franciaország, Németország, Guinea, Mexikó, Pakisztán, Orosz Föderáció, Spanyolország, Szíriai Arab Köztársaság, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1527: megerősíti a jóváhagyást

mellette	15	Algéria, Angola, Benin, Brazília, Chile, Kína, Franciaország, Németország, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Románia, Oroszország, Spanyolország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1528: engedélyezi a francia műveleteket (francia parancsnokság alatt)

mellette	15	Algéria, Angola, Benin, Brazília, Chile, Kína, Franciaország, Németország, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Románia, Oroszország, Spanyolország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

Második beavatkozás (2011)

S/Res/1962: implicite engedélyezi (megújítja) a francia békefenntartó mandátumot

mellette	15	Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Brazília, Kína, Franciaország, Gabon, Japán, Libanon, Mexikó, Nigéria, Oroszország, Törökország, Uganda, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1967; S/Res/1975; S/Res/1980: implicite megerősíti a felhatalmazást

mellette	15	Bosznia-Hercegovina, Brazília, Kína, Kolumbia, Franciaország, Gabon, Németország, India, Libanon, Nigéria, Portugália, Orosz Föderáció, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/2000: kifejezetten kiterjeszti a felhatalmazást

mellette	15	Bosznia-Hercegovina, Brazília, Kína, Kolumbia, Franciaország, Gabon, Németország, India, Libanon, Nigéria, Portugália, Orosz Föderáció, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

21. melléklet - A NATO líbiai beavatkozása (2011)

S/Res/1970: implicite engedélyezi az erőszak alkalmazását a fegyverembargó végrehajtása

mellette	15	Bosznia és Hercegovina, Brazília, Kína, Kolumbia, Franciaország, Gabon, Németország, India, Libanon, Nigéria, Portugália, Oroszország, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/1973: engedélyezi az erőszak alkalmazását a polgári lakosság védelme érdekében

mellette	10	Bosznia-Hercegovina, Kolumbia, Franciaország, Gabon, Libanon, Nigéria, Portugália, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	5	Brazília, Kína, Németország, India, Oroszország.

S/Res/2009: implicite megerősíti az engedélyt a visszavonásig

mellette	15	Bosznia-Hercegovina, Brazília, Kína, Kolumbia, Franciaország, Gabon, Németország, India, Libanon, Nigéria, Portugália, Orosz Föderáció, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

22. melléklet - Etiópiai, kenyai és AU beavatkozás Szomáliában (2006, 2011)

S/Res/1744: üdvözli az etióp feltételes kivonulást vállalását, kifejezetten felhatalmazza az AMISOM-ot a beavatkozásra

mellette	15	Belgium, Kína, Kongó, Franciaország, Ghána, Indonézia, Olaszország, Panama, Peru, Katar, Oroszország, Szlovákia, Dél-Afrika, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

23. melléklet - Francia beavatkozás Maliban (2013)

***S/Res/2085**: állítólag lehetővé tette a francia beavatkozást*

mellette	15	Azerbajdzsán, Kína, Kolumbia, Franciaország, Németország, Guatemala, India, Marokkó, Pakisztán, Portugália, Oroszország, Dél-Afrika, Togo, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/2100: elfogadja a francia beavatkozást (üdvözli, mint a Mali kérésére történtet), engedélyezi az erő alkalmazását az ENSZ-misszió támogatására

mellette	15	Argentína, Ausztrália, Azerbajdzsán, Kína, Franciaország, Guatemala, Luxemburg, Marokkó, Pakisztán, Koreai Köztársaság, Oroszország, Ruanda, Togo, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

24. melléklet - Beavatkozások a Közép-afrikai Köztársaságban (2013)

S/Res/2127: engedélyezi Franciaország és a MISCA számára az erőszak alkalmazását

mellette	15	Argentína, Ausztrália, Azerbajdzsán, Kína, Franciaország, Guatemala, Luxemburg, Marokkó, Pakisztán, Koreai Köztársaság, Oroszország, Ruanda, Togo, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

S/Res/2134: engedélyezi az európai uniós erők telepítést

mellette	15	Argentína, Ausztrália, Csád, Chile, Kína, Franciaország, Jordánia, Litvánia, Luxemburg, Nigéria, Koreai Köztársaság, Oroszország, Ruanda, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	0	
tartózkodott	0	

25. melléklet - A Krím orosz inváziója és annektálása (2014)

Draft Res. S/2014/189: megerősíti Ukrajna területi integritását, az erőszak alkalmazásának mellőzésére és az elismerés megtagadására szólít fel

mellette	13	Argentína, Ausztrália, Csád, Chile, Franciaország, Jordánia, Litvánia, Luxemburg, Nigéria, Koreai Köztársaság, Ruanda, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	1	Oroszország.
tartózkodott	1	Kína.

A/RES/68/262: megerősíti Ukrajna területi integritását, az erőszak alkalmazásának mellőzésére és az elismerés megtagadására szólít fel

mellette	100	Albánia, Andorra, Ausztrália, Ausztria, Azerbajdzsán, Bahama-szigetek, Bahrein, Barbados, Belgium, Benin, Bhután, Bulgária, Cabo Verde, Kamerun, Kanada, Közép-afrikai Köztársaság, Csád, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Horvátország, Ciprus, Csehország , Kongói Demokratikus Köztársaság, Dánia, Dominikai Köztársaság, Észtország, Finnország, Franciaország, Grúzia, Németország, Görögország, Guatemala, Guinea, Haiti, Honduras, Magyarország, Izland, Indonézia, Írország, Olaszország, Japán, Jordánia, Kiribati, Kuvait, Lettország, Libéria, Líbia, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Madagaszkár, Malawi, Malajzia, Maldív-szigetek, Málta, Marshall-szigetek, Mauritius, Mexikó, Mikronézia (szövetségi államok), Monaco, Montenegró, Hollandia, Új-Zéland, Niger, Nigéria, Norvégia , Palau, Panama, Pápua Új-Guinea, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Portugália, Katar, Koreai Köztársaság, Moldovai Köztársaság, Románia, Szamoa, San Marino, Szaúd-Arábia, Seychelle-szigetek, Sierra Leone, Szingapúr, Szlovákia, Szlovénia, Salamon-szigetek , Szomália, Spanyolország, Svédország, Svájc, Thaiföld, Macedónia, Togo, Trinidad és Tobago, Tunézia, Törökország, Ukrajna, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	11	Örményország, Fehéroroszország, Bolívia, Kuba, Észak-Korea, Oroszország, Szudán, Szíria, Venezuela, Zimbabwe és Nicaragua..
tartózkodott	58	Afganisztán, Algéria, Angola, Antigua és Barbuda, Argentína, Banglades, Botswana, Brazília, Brunei Darussalam, Burkina Faso, Burundi, Kambodzsa, Kína, Comore-szigetek, Dzsibuti, Dominika, Ecuador, Egyiptom, El Salvador, Eritrea, Etiópia, Fidzsi-szigetek , Gambia, Guyana, India, Irak, Jamaica, Kazahsztán, Kenya, Lesotho, Mali, Mauritánia, Mongólia, Mozambik, Mianmar, Namíbia, Nauru, Nepál, Pakisztán, Paraguay, Ruanda, Saint Kitts és Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, São Tome és Príncipe, Szenegál, Dél-Afrika, Dél-Szudán, Srí Lanka, Suriname, Szváziföld, Uganda, Tanzániai Egyesült Köztársaság, Uruguay, Üzbegisztán, Vietnam, Zambia.
nem vett részt	24	Belize, Bosznia-Hercegovina, Kongó, Elefántcsontpart, Egyenlítőtengeri-Guinea, Ghána, Grenada, Guinea-Bissau, Izrael, Marokkó, Nicaragua, Szerbia, Timor-Leste, Tonga, Vanuatu, Venezuela, Jemen, Zimbabwe, Costa Rica, Kuba, Libanon, Libéria, Mali, Marokkó.

26. melléklet - A szaúdiak által vezetett jemeni beavatkozások (2015)

S/Res/2216: implicite elismeri a szaúdiak által vezetett beavatkozást a *de jure* elnök meghívására

mellette	14	Angola, Csád, Chile, Kína, Franciaország, Jordánia, Litvánia, Malajzia, Új-Zéland, Nigéria, Spanyolország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Venezuela.
ellene	0	
tartózkodott	1	Oroszország.

27. melléklet - Az ECOWAS beavatkozásai Gambiában (2017)

S/Res/2337: Szövegileg lehetséges az erőszak alkalmazásának (katonai beavatkozás) jóváhagyását kiolvasni

mellette	15	Bolívia, Kína, Egyiptom, Etiópia, Franciaország, Olaszország, Japán, Kazahsztán, Oroszország, Szenegál, Svédország, Ukrajna, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Uruguay.
ellene	0	
tartózkodott	0	

28. melléklet - Orosz invázió Ukrajnában (2022)

Draft res. S/2022/155: elítéli a szeparatista régiók államként való elismerését, elítéli az orosz agressziót és visszavonulásra szólít fel

mellette	11	Albánia, Brazília, Franciaország, Gabon, Ghána, Írország, Kenya, Mexikó, Norvégia, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.
ellene	1	Oroszország.
tartózkodott	3	India, Egyesült Arab Emirátusok, Kína.

A/Res/ES-11/1: elítéli a szeparatista régiók államként való elismerését, elítéli az orosz agressziót és visszavonulásra szólít fel, elítéli Fehéroroszországot a részvételéért

mellette	141	Afganisztán, Albánia, Andorra, Antigua és Barbuda, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bahama-szigetek, Bahrein, Barbados, Belgium, Belize, Benin, Bhután, Bosznia és Hercegovina, Botswana, Brazília, Brunei Darussalam, Bulgária, Kambodzsa, Kanada, Zöld-foki-szigetek, Csád, Chile, Kolumbia, Comore-szigetek, Costa Rica, Elefántcsontpart, Horvátország, Ciprus, Cseh Köztársaság, Kongói Demokratikus Köztársaság, Dánia, Dzsibuti, Dominika, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, Észtország, Fidzsi-szigetek, Finnország, Franciaország, Gabon, Gambia, Grúzia, Németország, Ghána, Görögország, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Magyarország, Izland, Indonézia, Írország, Izrael, Olaszország, Jamaica, Japán, Jordánia, Kenya, Kiribati, Kuvait, Lettország, Libanon, Lesotho, Libéria, Líbia, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Malawi, Malajzia, Maldív-szigetek, Málta, Marshall-szigetek, Mauritánia, Mauritius, Mexikó, Mikronézia, Moldovai Köztársaság, Monaco, Montenegró, Mianmar, Nauru, Nepál, Hollandia, Új-Zéland, Niger, Nigéria, Észak-Macedónia, Norvégia, Omán, Palau, Panama, Pápua Új-Guinea, Paraguay, Peru, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Portugália, Katar, Koreai Köztársaság, Románia, Ruanda, Saint Kitts és Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent és Grenadine-szigetek, Szamoa, San Marino, São Tome és Príncipe, Szaúd-Arábia, Szerbia, Seychelle-szigetek, Sierra Leone, Szingapúr, Szlovákia, Szlovénia, Salamon-szigetek, Szomália, Spanyolország, Suriname, Svédország, Svájc, Thaiföld, Kelet-Timor, Tonga, Trinidad és Tobago, Tunézia, Törökország, Tuvalu, Ukrajna, Egyesült Arab Emírségek, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Uruguay, Vanuatu, Jemen, Zambia..
ellene	5	Fehéroroszország, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Eritrea, Oroszország, Szíria.
tartózkodott	35	Algéria, Angola, Örményország, Banglades, Bolívia, Burundi, Közép-afrikai Köztársaság, Kína, Kongó, Kuba, Salvador, Egyenlítői-Guinea, India, Irán, Irak, Kazahsztán, Kirgizisztán, Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság, Madagaszkár, Mali, Mongólia, Mozambik , Namíbia, Nicaragua, Pakisztán, Szenegál, Dél-Afrika, Dél-Szudán, Srí Lanka, Szudán, Tádzsikisztán, Tanzániai Egyesült Köztársaság, Uganda, Vietnam, Zimbabwe.
nem vett részt	12	Azerbajdzsán, Kamerun, Közép-afrikai Köztársaság, Kongó, Eszvatini, Guinea, Guinea-Bissau, Marokkó, Mozambik, Oroszország, Türkmenisztán, Üzbegisztán.

***

PÁZMÁNY
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

Intézményi azonosító: FI79633
1088 Budapest, Szentkirályi utca 28.

Nyilatkozat

(bele kell fűzni a doktori értekezésbe)

Alulírott dr. Suller Zénó neptun kód: CXKIIK ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám eredménye. A benne található – másoktól származó – nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti lelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Budapest, 2025 november 28.

.....

aláírás